

АРХИВЪ

ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССИИ.

АРХИВЪ

ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССІИ,

ИЗДАВАЕМЫЙ

ВРЕМЕННОЮ КОММИССІЕЮ

ДЛЯ

РАЗБОРА ДРЕВНИХЪ АКТОВЪ,

ВЫСОЧАЙШЕ УЧРЕЖДЕННОЮ

ПРИ

Кіевскѣмъ, Подольскомъ и Волинскомъ

ГЕНЕРАЛЪ-ГУБЕРНАТОРЪ.

ЧАСТЬ ПЕРВАЯ.

АКТЫ ОБЪ УНИИ И СОСТОЯНІИ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ СЪ
ПОЛОВИНЫ XVII ВѢКА.

(1648—1798).

ТОМЪ IV.

КІЕВЪ.

Въ университетской типографіи.

1871.

Печатать разрѣшается. Октября 30 дня 1870 года.

Предсѣдатель Коммисіи *М. Юзефовичъ.*

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Успѣхъ церковной уніи, задуманной польскимъ правительствомъ, руководимымъ езуитами и католическою клирикальною партіею, и провозглашенной на Врестскомъ соборѣ 1596 года, былъ разсчитанъ исключительно съ католической точки зрѣнія. Проводившая унію партія полагала, что достаточно заручиться содѣйствіемъ членовъ высшей церковной гіерархіи православной церкви для того, чтобы религиозное нововведеніе прочно установилось въ русскихъ областяхъ речипосполитой. По привычкѣ къ строгой гіерархической централизаціи и къ пассивному повиновенію въ дѣлахъ вѣры нисшихъ членовъ гіерархіи—высшимъ и мірянъ—духовнымъ властямъ, ультракатолическая партія надѣялась легко сломить православіе при содѣйствіи православныхъ епископовъ и митрополита; вслѣдствіе такого взгляда, всѣ усилія короля, вліятельныхъ дворянъ—ревнителей католицизма, и езуитовъ направлены были исключительно на то, чтобы заручиться содѣйствіемъ членовъ высшей гіерархіи православной церкви; какъ только усилія эти привели къ желанной цѣли, какъ только большинство гіерарховъ православныхъ, прельстившись обѣщаніями всевозможныхъ благъ или уступая грубому насилію, изъявило согласіе на принятіе церковной уніи—

послѣдняя была провозглашена на Брестскомъ соборѣ, при чемъ мнѣнія у низшаго духовенства и у мірянъ и не спрашивали и на заявленія съ ихъ стороны не обращали малѣйшаго вниманія. По убѣжденію ревностныхъ католиковъ такое нововведеніе въ дѣлахъ церкви, на которое заявили согласіе митрополитъ и значительное большинство епископовъ, считалось дѣломъ исполнѣ выиграннымъ и рѣшеннымъ. Но въ этомъ взглядѣ и состояла главная ошибка инициаторовъ уніи; они не обратили вниманія на то обстоятельство, что основная черта устройства православной церкви состояла въ соборномъ ея характерѣ, въ непризнаніи слѣпцаго повиновенія гіерархамъ въ дѣлахъ вѣры и въ отсутствіи централизаціи въ самой гіерархіи. Принятіе уніи митрополитомъ и епископами не составляло еще непремѣннаго условія успѣха этого нововведенія; унія могла быть принята не иначе, какъ послѣ гласнаго обсужденія и съ добровольнаго согласія всѣхъ членовъ православной церкви: духовныхъ и мірянъ — а такого обсужденія инициаторы уніи избѣгали, прекрасно понимая, что прямымъ путемъ они никогда не успѣютъ убѣдить православныхъ въ пользѣ и душеспасительности соединенія съ Римомъ. Такимъ образомъ непониманіе или отрицаніе соборнаго начала въ церкви и составляло самое выдающееся явленіе новой затѣи, оно и вызывало постоянныя заявленія протеста. Крѣпко утвердившись на этомъ началѣ, православные успѣли выдержать двухвѣковую тяжелую борьбу за свободу своей религіозной совѣсти. Начиная съ князя Константина Острожскаго, поставившаго ясно на Брестскомъ соборѣ требованіе допущенія мірянъ къ участию въ разсужденіяхъ о дѣлахъ вѣры, и оканчивая поработченными южнорусскими сельскими громадами, не принимавшими до конца XVIII ст., не смотря ни на какія угрозы своихъ помѣщиковъ, приходскихъ священниковъ уніятвъ, на томъ основаніи, что они

назначены безъ участія и выбора прихожанъ, всѣ сословія южно-русскаго народа опираются въ борьбѣ за вѣру на принципъ соборнаго устройства церкви и находятъ въ немъ главную поддержку и неистощимую силу. Вслѣдствіе этого водвореніе уніи не было такъ легко, какъ это казалось ревнителямъ католицизма; реакція, нежданно для нихъ, проявилась во всѣхъ сословіяхъ южно-русскаго края и съ ними, то съ каждымъ порознь, то со всѣми вмѣстѣ, приходилось вести упорную и по большей части безуспѣшную борьбу. Первая реакція православныхъ возникла въ томъ сословіи, которое, какъ по юридическому полноправному своему положенію въ государствѣ, такъ и по степени умственного развитія, имѣло болѣе всего возможности оказать сопротивленіе путемъ легальнымъ; православное русское дворянство стало вначалѣ ревностно защищать свободу своей совѣсти на сеймикахъ и на сеймахъ, гдѣ протестъ православныхъ дворянъ находилъ поддержку какъ со стороны довольно многочисленныхъ дворянъ протестантовъ, такъ и со стороны многихъ дворянъ католиковъ, свыкшихся въ теченіи недавно минувшаго правленія Сигизмунда Августа съ идеями вѣротерпимости и религіознаго свободомыслія (напр. Левъ Сапѣга). Большинство дворянъ католиковъ не принадлежало еще тогда къ езуитской фанатизированной партіи и считало свободу совѣсти неотъемлемымъ атрибутомъ гражданской шляхетской свободы, во имя которой оно не допускало насилія въ дѣлахъ вѣры даже въ пользу той церкви, къ которой само оно принадлежало. При такомъ настроеніи большинства дворянскаго сословія не удивительно, что вначалѣ унія церковная не могла найти поддержки на пути законодательныхъ мѣропріятій. Напротивъ того, не смотря на всѣ усилія короля, католическаго духовенства и езуитской партіи, первые сеймы, разсуждавшіе о церковной уніи, издавали постанов-

ления, охранявшія свободу совѣсти и свободу православнаго богослуженія отъ возможныхъ административныхъ насилій: такъ на сеймѣ 1607 года издана была отъ имени короля слѣдующая конституція «о религіи Греческой»: «Въ обеспечение Греческой религіи, издавна пользующейся своими правами, мы постановляемъ: что никакихъ должностей и церковныхъ имуществъ не будемъ никому предоставлять на иномъ правѣ какъ только согласно духу ихъ учрежденія и по обычаямъ и правамъ, подтвержденнымъ нашими предшественниками, т. е. исключительно дворянамъ русскаго происхожденія и чистой Греческой вѣры, не нарушая ничѣмъ законной свободы ихъ совѣсти, и не препятствуя ни въ чемъ свободѣ богослуженія по давнимъ ихъ обычаямъ..... Братствамъ церковнымъ греческой вѣры мы подтверждаемъ всѣ ихъ права и привиліи.»¹⁾ На слѣдующемъ сеймѣ 1609 года конституція эта была вновь подтверждена, при чемъ сеймъ общалъ въ болѣе свободное время подробнѣе рассмотреть этотъ вопросъ, а между тѣмъ прибавилъ постановленіе, по которому уніатамъ воспрещалось насильно обращать въ унію духовныхъ и мірянъ православныхъ, подъ опасеніемъ взысканія съ нихъ штрафа въ 10,000 злотыхъ²⁾. Свобода богослуженія православной церкви подтверждалась и на послѣдовавшихъ за тѣмъ сеймахъ: 1618, 1620, 1623, 1627, 1631, 1633, 1635 и 1647 годовъ³⁾; но чѣмъ далѣе уходило впередъ время, тѣмъ сеймы неохотнѣе разсуждали объ религіозномъ вопросѣ, отклоняли его подъ предлогомъ недостатка времени, сокращали текстъ первоначальной конституціи и замѣняли его общими фразами «объ

¹⁾ Volumina legum, т. II, стр. 438—439, § 28.

²⁾ Тамже, стр. 465, § 14.

³⁾ Тамже, томъ III, стр: 158, 184, 217, 263, 320, 345 и томъ IV, стр. 52.

успокоеніи греческой религиі и объ сохраненіи *statu quo* отношеній православной церкви къ уніятской. Наконецъ, съ половины XVII столѣтія на сеймахъ перестаютъ оовершенно говорить объ охраненіи правъ православной церкви, а во второй половинѣ этого столѣтія начинается рядъ сеймовыхъ постановленій, направленныхъ въ противоположную сторону, т. е. въ пользу скорѣйшаго распространенія уніи и подавленія православія. Эта перемѣна въ характеръ сеймовыхъ постановленій строго вытекала изъ перемѣны настроенія массы дворянскаго сословія. Чѣмъ далѣе уходило время впередъ, тѣмъ болѣе исчезали въ дворянской средѣ люди, воспитанные въ благодатное время Сигизмунда - Августа; замѣнившія ихъ поколѣнія проходили черезъ горнило езуитскихъ коллегій, изъ которыхъ, вмѣсто науки, выносили привычку къ схоластическому мудрствованію, латинскія реторическія фразы и внутреннюю умственную пустоту; вмѣсто гражданскихъ убѣжденій о свободѣ совѣсти—хотя-бы только дворянскаго сословія—сжесточенный католическій фанатизмъ и слѣпую вѣру въ благотворность и безупречность дѣйствій воспитавшаго ихъ ордена. Между тѣмъ какъ масса католическаго дворянства все болѣе и болѣе принимаетъ фанатическое настроеніе и теряетъ прежнія привычки гражданской и религиозной терпимости, количество дворянъ православныхъ и протестантовъ быстро уменьшается. Езуиты поняли, что въ государствѣ, сложившемся въ форму шляхетской республики, не возможно не обратить вниманія на дворянское сословіе—потому самые горячіе миссіонеры, самые даровитые проповѣдники, бывшіе въ распоряженіи ордена (Скарга, Ногаюсъ и т. д.) отправляются обращать въ католичество дворянъ православныхъ и протестантовъ; тамъ, гдѣ они не находятъ возможности сладить съ людьми взрослыми, они стараются завлечь дѣтей въ свои коллегіи и всевозможными обольще-

ніями: угодливостью, возбужденіемъ личнаго самолюбія, авторитетомъ науки, наружнымъ смиреніемъ и т. д., воспитываютъ горячихъ адептовъ католицизма. Пересматривая исторію любого сколько-нибудь знатнаго западно-русскаго дворянскаго рода, мы замѣтимъ, что въ первой трети XVII столѣтія члены каждаго изъ нихъ обращаются езуитами не въ унию, а прямо въ католицизмъ и становятся ревностными поборниками послѣдняго. Конечно при этомъ успѣхъ езуитской пропаганды находилъ сильную поддержку въ общественномъ мнѣніи всей дворянской среды, ими же подготовленномъ и оказывавшемъ сильное давленіе на разновѣрныхъ членовъ своего сословія. Сильно порѣдѣвшіе ряды православнаго дворянства въ половинѣ XVII столѣтія встрѣчаютъ новый толчекъ, отшатнувшій окончателно это сословіе отъ православія: въ это время достигаетъ полной силы реакція козацкаго сословія. Козаки стоятъ за православную вѣру, но вмѣстѣ съ тѣмъ они стоятъ и за равноправность сословную и заявляютъ рѣшительный протестъ противъ преобладающаго положенія, занимаемаго въ речипосполитой дворянскимъ сословіемъ. Оба мотива тѣсно связаны другъ съ другомъ и постоянно рядомъ заявляются козаками; когда козацкая реакція восгоржествовала при Хмельницкомъ, то, при указанной постановкѣ вопроса, православные дворяне должны были выбрать одно изъ двухъ: или, оставшись вѣрными завѣту предковъ, отрѣчься отъ сословныхъ преимуществъ, или для сохраненія этихъ преимуществъ перейти въ католичество; за малыми исключеніями южно-русскіе дворяне выбрали второй исходъ, предоставивъ религіозную борьбу на долю другихъ сословій. Но сословія эти не ждали времени полнаго отпаденія дворянства для того, чтобы начать отстаивать свою вѣру. Мѣщане и низшее духовенство съ участіемъ еще дворянъ, сосредоточиваютъ свою реакцію въ церковныхъ братствахъ. Братства основаны были во многихъ

западно-русскихъ городахъ еще до возникновенія церковной уніи. Вначалѣ задачу ихъ составляло попеченіе о благочестіи и о сохраненіи во всей чистотѣ христіанской нравственности, сильно пострадавшей отъ захвата дворянами высшихъ церковныхъ должностей. Патріархи константинопольскіе признали за братствами значеніе блюстителей чистоты церковнаго ученія и христіанской нравственности и обеспечили ихъ существованіе ставропигіяльными грамотами, освобождавшими церковныя братства отъ зависимости отъ мѣстныхъ іерарховъ и подчинявшими ихъ прямо и исключительно только власти патріарховъ. Такимъ образомъ церковныя братства приобрѣли большую свободу дѣйствій и, когда настало время борьбы противъ уніи, они явились самыми дѣятельными и энергическими ея противниками. Между тѣмъ какъ православные дворяне пытались защитить свое дѣло рѣчами на сеймахъ и проведеніемъ охранявшихъ свободу совѣсти и богослуженія конституцій, братства принялись ревностно разъяснять своимъ единовѣрцамъ истинный смыслъ религіознаго нововведенія, укрѣпляютъ въ нихъ привязанность къ вѣрѣ предковъ, противудѣйствуютъ уніятской и езуитской пропагандѣ особенно въ тѣхъ слояхъ общества, которые по своему положенію стояли ближе къ членамъ братствъ. Противъ езуитскихъ и базиліанскихъ школъ они поставили свои братскія школы; езуитской наукѣ они противопоставили науку и создали цѣлую полемическую литературу, отражавшую успѣшно хитросплетенныя езуитскими казуистами доводы. Наконецъ, на долю церковныхъ братствъ выпала борьба съ мѣстными іерархами, принявшими унію; вооруженныя ставропигіяльными грамотами, обеспечивавшими ихъ самостоятельность, братства превратились въ центры реакціи, недоступные усиліямъ уніятскихъ іерарховъ; отстаивая шагъ за шагомъ въ каждой мѣстности права своей церкви, братства правда дол-

жны были нерѣдко уступать силѣ; уніятскіе епископы отнимали у нихъ церкви и монастыри, изгоняли братчиковъ изъ ихъ общественныхъ домовъ, отнимали братскія имущества и т. п.; но всѣ эти насилія они могли производить только съ помощью административныхъ властей и военной силы. Въ отношеніи нравственнаго вліянія братства торжествовали и, чѣмъ болѣе уніятская гіерархія преслѣдовала ихъ, тѣмъ большимъ сочувствіемъ пользовались они, тѣмъ суетнѣе и ненавистнѣе представлялась унія глазамъ православнаго народа, тѣмъ менѣе она могла рассчитывать на возможность распространиться путемъ убѣжденія. Между тѣмъ какъ мѣщане и духовенство боролись съ уніею сомкнувшись въ братства, въ борьбѣ принимаетъ участіе еще одно сословіе—козаки. Козачество представляетъ для защиты православія ту военную силу, которой лишены были другія сословія, безъ которой чисто нравственная оппозиція братствъ, подвергаясь страшнымъ преслѣдованіямъ и тѣснимая грубою силою, могла исчерпать свои средства и погибнуть въ неравной борьбѣ съ противниками дисциплинированными и вооруженными властью и всѣми отъ нея зависѣвшими принудительными средствами. Козачество со времени самаго появленія уніи становится рѣшительнымъ ея противникомъ и горячимъ заступникомъ за православіе; области населенныя козаками представляютъ постоянное убѣжище для членовъ братствъ: духовныхъ лицъ и простолюдиновъ, тѣснимыхъ уніятами или компрометированныхъ вслѣдствіе дѣятельнаго сопротивления поборникамъ уніи. Власти и дворяне, прибѣгавшіе къ насильственнымъ мѣрамъ въ дѣлахъ религіозныхъ, должны были до извѣстной степени сдерживать, въ нѣкоторыхъ по крайней мѣрѣ русскихъ областяхъ, свое рвеніе въ виду угрожавшей имъ постоянно козацкой реакціи. Въ тѣ историческія минуты, когда козачеству удавалось получать временный успѣхъ, вліяніе его на церковныя

отношенія было гораздо дѣйствительнѣе. Такъ въ 1620 году, вслѣдствіе положенія, приобрѣтеннаго козачествомъ при гетманѣ Петрѣ Конашевичѣ Сагайдачномъ, уніи нанесенъ былъ рѣшительный ударъ возстановленіемъ пражославной гіерархіи, упраздненіе которой составляло пока главный результатъ усилій католической партіи. По приглашенію Конашевича Іерусалимскій патріархъ Теофанъ рукоположилъ въ Кіевѣ новаго православнаго митрополита и епископовъ на тѣ каѳедры, которыхъ гіерархи перешли въ унію; такимъ образомъ православная паства получила вновь пастырей, и значеніе уніятской гіерархіи, вмѣстѣ съ малочисленными ея послѣдователями оспаривавшей право на каѳедры у православныхъ епископовъ, низведено было до незавиднаго положенія неудавшейся попытки и насильственнаго, безуспѣшнаго, никѣмъ не признаннаго домогательства. Впослѣдствіи, чѣмъ болѣе усиливалась козацкая реакція, тѣмъ болѣе исчезала возможность установить унію въ тѣхъ областяхъ, въ которыхъ козачество торжествовало; наконецъ, вслѣдствіе успѣшныхъ дѣйствій Хмельницкаго, польское правительство принуждено было два раза (въ договорахъ: Зборовскомъ и Гадяцкомъ) торжественно отказаться отъ уніи, по крайней мѣрѣ въ той части южно-русскаго края, которая была населена козаками, и предоставить православію гарантіи неприкосновенности и свободы вѣроисповѣданія и богослуженія на пространствѣ всей речипосполитой. Не ограничиваясь этими уступками, козаки въ обоихъ упомянутыхъ договорахъ принудили правительство признать представителей православной гіерархіи равноправными въ политическомъ отношеніи съ гіерархами латинской церкви и допустить ихъ въ сенатъ речипосполитой. Но правительство, находясь въ затруднительномъ положеніи, давало согласіе на эти требованія противъ воли и желанія, оно уступало непремѣнному

требованію козаковъ только въ виду временной крайности; оно было увѣрено, что даваемые имъ обѣщанія несбыточны и невозможны. Сильная клерикальная партія и вполнѣ уже въ то время преданное ей шляхетское сословіе готовы были скорѣе погубить то государство, судьбами котораго они овладѣли, чѣмъ сдѣлать малѣйшую уступку въ религіозномъ вопросѣ или хотя на шагъ попятиться въ дѣлѣ католическаго прозелитизма. Потому естественно уступки правительства имѣли значеніе только пустыхъ обѣщаній и договоры, немедленно послѣ ихъ заключенія, были нарушены. Ясная невозможность уладить какъ религіозныя такъ и соціальныя отношенія въ речипосполитой заставила козаковъ искать обеспечения правъ своихъ за ея предѣлами.

Такимъ образомъ католическій и сословный фанатизмъ польскаго общества способствовалъ объединенію русскаго народа. Только нѣкоторая нерѣшительность, выказанная русскимъ правительствомъ въ половинѣ XVII столѣтія, была причиною, что вопросъ объ объединеніи Руси, а вмѣстѣ съ тѣмъ и вопросъ о существованіи церковной уніи не былъ окончательно рѣшенъ еще въ то время; только благодаря этой нерѣшительности речь посполитая поплатилась въ то время за свой религіозный прозелитизмъ лишь незначительною относительно частью русскоѣ территоріи, входившей въ ея составъ. Пользуясь мягкостью русскаго правительства, чины речипосполитой отдѣлялись отъ бѣды уступкою лѣваго берега Днѣпра; но за то послѣ заключенія Андрусовскаго договора польское правительство и общество рѣшились провести настойчиво и неуклонно разъ задуманный планъ въ той части русскоѣ территоріи, которая оставалась въ ихъ распоряженіи. Провести-же этотъ планъ было легче теперъ, чѣмъ въ концѣ XVI столѣтія. Внутренній составъ общества въ русскихъ областяхъ измѣнился значительно и перемѣна эта

произошла не въ пользу православія. Православное дворянство окатоличилось въ первой половинѣ XVII столѣтія до такой степени, что во второй половинѣ этого столѣтія уже немногіе дворянскіе роды исповѣдывали вѣру своихъ предковъ. Они составляли ничтожное меньшинство на провинціо-нальныхъ сеймикахъ, а въ нѣкоторыхъ областяхъ (напримѣръ въ Червоной Руси, въ Подоліи) почти совершенно исчезли. Но не только дворянства не стало въ ряду защитниковъ православія—козачество, оставшееся на правомъ берегу Днѣпра, исчезло также весьма быстро послѣ заключенія Андрусовскаго договора и подѣское правительство могло, наконецъ, приступить къ водворенію уніи, не опасаясь грозной для него вооруженной реакціи. Дѣйствительно съ Андрусовскаго договора по религіозному вопросу замѣчаемъ крутой поворотъ какъ въ законодательствѣ речипосполитой, такъ и въ дѣйствительной жизни. Оставленная на время и встрѣтившая серіозныя препятствія церковная новизна опять возводится правительствомъ на степень государственной задачи—спять для шляхетскаго общества она представляетъ широкое поприще, на которомъ дворяне стараются, съ полною на этотъ разъ для себя безопасностью, выказать ревность къ религіозному прозелитизму. Между тѣмъ защитниками православія остаются только тѣ сословія, которыя занимали самое невыгодное положеніе въ речипосполитой, были лишены вовсе политическихъ правъ и пользовались гражданскими правами въ весьма ограниченномъ размѣрѣ. Сословія эти были: православное духовенство, мѣщане и крестьяне.

Съ Андрусовскаго договора мы замѣчаемъ рѣзкую перемѣну въ характерѣ польскаго законодательства относительно свободы православнаго вѣроисповѣданія: постановленія сеймовъ, гарантировавшія въ началѣ столѣтія эту свободу, уклонившіяся отъ рѣшенія вопроса въ его серединѣ, теперь вы-

сказываются рѣзко въ пользу уніи и, при каждомъ возможномъ случаѣ, издають постановленія все болѣе и болѣе враждебныя для православія. Первое постановленіе, направленное въ пользу уніи, издано сеймомъ 1667 года, т. е. одновременно съ заключеніемъ Андрусовскаго договора; въ силу этого постановленія духовенство «религіи Греческой, пребывающей въ единеніи» было освобождено на вѣчныя времена отъ всѣхъ военныхъ повинностей: «постоя, выдачи провіанта, добавочныхъ квартирныхъ взносовъ, дневокъ, подводъ и всѣхъ вообще военныхъ тягостей и взысканій»¹⁾. Право это предоставленное уніятскому духовенству, составляло въ то время важную льготу; уравнивая съ одной стороны его права съ католическимъ духовенствомъ и дворянствомъ, оно оставляло православное духовенство на уровнѣ податныхъ сословій—мѣщанъ и крестьянъ; съ другой стороны оно было сопряжено съ важными матеріальными и нравственными выгодами: полное отсутствіе дисциплины въ польскомъ войскѣ, своеволіе, составлявшей его, шляхты—дѣлали изъ постоя неизбѣжный источникъ разоренія и неисчислимыхъ обидъ для хозяина. Шляхтичи, постановившіе приведенный законъ на сеймѣ, понимали прекрасно его значеніе: при каждомъ удобномъ случаѣ они выгораживали свои имѣнія отъ военной повинности и освобожденіе отъ нея считали одною изъ важнѣйшихъ привилегій своего сословія. За этимъ первымъ шагомъ польскіе сеймы стали издавать другія законоположенія все болѣе и болѣе враждебныя для православія: такъ въ условія, въ соблюденіи которыхъ приносилъ присягу новый король, т. е. въ такъ-называемыя *роста conventa* внесена была статья, относившаяся къ православію. По смыслу этой статьи

¹⁾ *Volumina legum*, т. IV, стр. 474. Впослѣдствіи законъ этотъ былъ подтвержденъ сеймомъ 1678 года. *Volum. legum*, т. V, стр. 306.

король давалъ обязательство при первой возможности уладить безотлагательно несогласія «возникшія отъ раздвоенія людей греческой религіи» и притомъ обѣщалъ «имѣнній и духовныхъ должностей греческой церкви не предоставлять лицамъ недостойнымъ (*personis incarsibus*) и недозволять такимъ лицамъ пользоваться ими по переуступкѣ.» Въ 1669 году статью эту подтвердилъ присягою вновь избранный король Михаилъ Вишневецкій, а вслѣдъ за тѣмъ, она вносилась и въ «*tracta conventa*» его наслѣдниковъ: Іоанна III и Августа II¹⁾). Не смотря на нѣсколько темную формулировку статьи, не трудно догадаться, что подъ «успокоеніемъ несогласій» разумѣлось водвореніе уніи, на счетъ православія, а подъ «лицами недостойными» православное духовенство. Многочисленные факты, собранныя въ приложенныхъ актовыхъ свидѣтельствахъ, не оставляютъ сомнѣнія въ томъ, какъ понимало формулу королевской присяги шляхетское общество и какой образъ дѣйствій въ религіозномъ вопросѣ предписывался королемъ, иногда лично, подобно Августу II, расположеннымъ къ вѣротерпимости и уваженію свободы совѣсти своихъ подданныхъ. Притомъ, въ одно и тоже время съ вышеприведенною статьею, въ законодательство вошло другое законоположеніе, весьма отчетливо опредѣлявшее взглядъ польскихъ дворянъ на «несогласія греческой религіи»: въ 1668 году, конфедерація генеральная, въ вѣденіе которой во время междуцарствія переходила законодательная власть, постановила слѣдующій законъ: «Аріяне и отступники отъ католической вѣры, равно какъ и отъ уніи, перешедшіе въ другое вѣроисповѣданіе, не должны пользоваться покровительствомъ сеймовыхъ конституцій, обеспечивающихъ свободу вѣроисповѣданія... къ аріянамъ должно примѣнять раньше объ нихъ изданные

¹⁾ Volumina legum, т. V, стр. 14 и 140 и т. VI. стр. 15.

законы, по первому о томъ требованію чьему-бы то ни было, отступниковъ-же вышеупомянутыхъ должно наказывать изгна-ніемъ изъ отечества, если вина ихъ будетъ доказана судеб-нымъ порядкомъ » ¹⁾).

Еще болѣе рѣзкій характеръ носятъ постановленія сей-ма 1676 года. На немъ положено было уничтожить силу послѣдняго оплота православія—церковныхъ братствъ. Важ-нѣйшее преимущество братствъ заключалось въ такъ называе-мыхъ ставропигіяльныхъ грамотахъ, пожалованныхъ имъ разновременно константинопольскими патріархами. На осно-ваніи этихъ грамотъ братства изъяты были отъ всякой зави-симости отъ мѣстныхъ епископовъ и митрополитовъ и подчи-нялись прямо духовной власти патріарха. Теперь, когда епи-скопы могли или перейти въ унію, или быть замѣщены уніа-тами по распоряженію короля, независимость отъ нихъ, обес-печивавшая самостоятельность братствъ въ дѣлахъ вѣры, сос-тавляла для послѣднихъ вопросъ жизни или смерти. Сеймъ обратилъ вниманіе на эту гарантію, издавна обеспечивавшую братства, и рѣшился уничтожить ее. Постановленъ былъ за-конъ, по которому ставропигіяльнымъ братствамъ воспреща-лось сношаться съ патріархомъ и предоставлять на его рѣ-шеніе дѣла, касавшіяся вѣры. Братства должны были под-чиниться мѣстнымъ епископамъ, а, въ случаѣ нежеланія ис-полнить это требованіе, должны были представлять спорные религіозные вопросы на обсужденіе гражданскихъ судовъ— «дѣло невиданное отъ начала вѣковъ» по словамъ Вилен-скаго братства ²⁾). Сверхъ того сеймъ постановилъ правило, по которому запрещено было православнымъ всеѣхъ сословіи подъ опасеніемъ смертной казни и конфискаціи имущества

¹⁾ Volumina legum, т. IV, стр. 484.

²⁾ См. № XV, стр. 29. Volumina legum, т. V, стр. 180.

(sub poena colli et confiscationis bonorum) отлучаться за границу речипосполитой или приѣзжать изъ-за границы; старостамъ и комендантамъ пограничныхъ крѣпостей поручено было слѣдить за исполненіемъ этого закона. Сеймъ мотивировалъ свое постановленіе указаніемъ на то обстоятельство, будто православные «подъ предлогомъ дѣль, касающихся религіозныхъ интересовъ греко-русской церкви, выѣзжаютъ за границу къ константинопольскому патриарху, и тамъ они извѣщаютъ враговъ (турокъ) о состояніи дѣль въ речипосполитой... ибо патриархъ живетъ подъ властью врага креста Господня.» Подъ этимъ фантастическимъ предлогомъ скрывалась весьма серьезная пѣль—воспрещеніе выѣзда за границу не только прекращало возможность сообщеній церковныхъ братствъ съ патриархомъ, оно направлено было къ разрушенію православной гіерархіи; имѣя въ виду начать съизнова дѣло установленія церковной уніи, правительство располагало идти прежнимъ путемъ и начать дѣло съ переговоровъ съ представителями высшей духовной гіерархіи православной церкви; рассчитывая на успѣшный ходъ этихъ переговоровъ, сеймъ воспрещеніемъ выѣзда православныхъ за границу и приѣзда ихъ оттуда обеспечивалъ разстройство не только православной гіерархіи, но и вообще упраздненіе всего клира; если православные епископы еще разъ перейдутъ въ унію, то, при изолированіи православія въ границахъ речипосполитой, невозможно будетъ возстановить отпавшую гіерархію подобно тому, какъ это случилось за 50 лѣтъ прежде, при Сагайдачнѣмъ; если же православная церковь будетъ лишена епископовъ, то некому будетъ рукополагать священниковъ, и останутся на лицѣ исключительно ставленики уніятскихъ епископовъ; такимъ образомъ міряне останутся безъ духовенства и церквей и, волею неволею, перейдутъ въ унію. Что вышеприведенное постановленіе сейма служило введеніемъ къ ука-

занному плану, доказали послѣдовавшія за тѣмъ событія— немедленно послѣ этого сейма правительство вступило въ переговоры съ православными епископами, а чрезъ 3 года былъ уже созванъ по дѣламъ уніи Люблинскій съѣздъ.

Не можемъ опредѣлить съ точностью когда правительство начало переговоры съ православными епископами? но ясно, что попытка эта стояла въ связи съ постановленіемъ сейма; уже въ слѣдующемъ 1677 году она принесла нѣкоторые плоды; среди гіерарховъ православныхъ нашлись лица, готовые въ виду улучшенія своего личнаго положенія и приобрѣтенія власти повторить продѣлку Потея и Терлецаго. Главнымъ руководителемъ новой комбинаціи является Львовскій православный епископъ — Іосифъ Шумлянскій, около него группируется небольшой кружокъ духовныхъ и свѣтскихъ лицъ, готовыхъ раздѣлить съ нимъ и отступничество и вознагражденіе; по сохранившимся документамъ, мы можемъ указать не только личный составъ кружка, но и тѣ награды, которыхъ добивались его члены за согласіе принять унію. Кромѣ Шумлянскаго мы находимъ имена: Иннокентія Винницкаго, нарѣченнаго епископа Перемышльскаго, требовавшаго, чтобы, по принятіи уніи, правительство признало его уніятскимъ Перемышльскимъ епископомъ, смѣстивъ съ этой каѳедры уніята, Іоанна Малаховскаго; за тѣмъ изъяснилъ согласіе на унію игумень Лиснянскаго монастыря, Сильвестръ Тваровскій, требуя впрочемъ за данное согласіе богатой Овруцкой архимандріи. Уневскій архимандритъ Варлаамъ Шецтыцкій давалъ также согласіе на унію, подъ условіемъ назначенія его въ коадюторы Холмской епархіи. Наконецъ, нѣкоторые свѣтскія лица, по большей части мѣщане, члены православныхъ братствъ: Василій Керендовичъ, Жураковскій, Мокрицкій, Кручкевичъ и Тернавскіе обязывались принять унію и располагать другихъ къ ея принятію, подъ ус-

ловіємъ, что правительство доставитъ имъ на сеймѣ дипломы на дворянство. Уже въ 1677 году Шумлянскій отъ имени всего кружка обратился къ папскому нунцію съ изъявленіемъ готовности принять унію и вмѣстѣ съ тѣмъ онъ представилъ проектъ съ указаніемъ требованій тѣхъ уступокъ и вознагражденій, которыхъ добивались члены кружка за свое участіе въ дѣлѣ возстановленія уніи; упомянувъ домогательства своихъ соучастниковъ, Шумлянскій конечно не забылъ и себя: онъ требовалъ, чтобы въ его распоряженіе отданы были, помимо уніятскаго митрополита, Кипріяна Жоховскаго, всѣ имѣнія, принадлежавшія Кіевской митрополии, чтобы, сверхъ того, ему назначены были имѣнія въ качествѣ Львовскаго епископа, чтобы папа опредѣлилъ ему отъ себя особенное денежное жалованіе; кромѣ того онъ требовалъ сана Кіевопечерскаго архимандрита, т. е. дохода съ имѣній Кіевопечерской лавры, оставшихся въ предѣлахъ речипосполитой. Относительно пріемовъ распространенія уніи Шумлянскій указывалъ на необходимость дѣйствовать по мѣрѣ возможности осторожно и безъ огласки; между прочимъ онъ совѣтовалъ, чтобы латинскіе духовные не являлись, по крайней мѣрѣ въ первое время, въ православныя церкви, присоединенныя къ уніи, для избѣжанія народнаго волненія, чтобы дисциплина уніятской церкви была усилена подчиненіемъ епископамъ базилянскихъ монастырей, управлявшихся отдѣльнымъ протоархимандритомъ, и чтобы на первое время не удалять, подъ предлогомъ несоблюденія каноническихъ правилъ, приходскихъ священниковъ, но, мало по малу, замѣщать вакантныя мѣста лицами благонадежными ¹⁾.

Предложеніе и проектъ Шумлянскаго были сообщены королю и послѣдній рѣшился воспользоваться ими для окон-

¹⁾ См. №№: XXII, стр. 39 и XXIV, стр. 43—46. Литовская церковная унія Кояловича, т. II, стр. 422—424 (примѣч. 326).

чательнаго установленія уніи. Не знаемъ, преувеличилъ-ли Шумлянскій понятіе о вліяніи своего кружка, или самъ король придалъ ему чрезмѣрное значеніе? но онъ возмѣлъ намѣреніе безотлагательно приступить къ дѣлу, устранивъ даже ту долю осторожности въ его веденіи, которую совѣтовалъ самъ Шумлянскій. Осенью 1679 года опубликованъ былъ королевскій универсаль къ духовенству и мірянамъ какъ православнымъ, такъ и уніатамъ: король требовалъ, чтобы они съѣхались 24 января 1680 года на торжественный съѣздъ въ Люблинъ, для того, чтобы покончить въ публичномъ засѣданіи дѣло о религіозномъ разногласіи. Отдѣльныя приглашенія разосланы были высшимъ духовнымъ сановникамъ и ставропигіальнымъ братствамъ ¹⁾. Очевидно король полагалъ, что православные достаточно подготовлены Шумлянскимъ и ожидалъ, что на съѣздѣ они безъ противорѣчія пріймутъ унію. Потому какъ король, такъ и оповѣщенные имъ уніаты старались придать съѣзду по возможности болѣе торжественную обстановку. Между тѣмъ факты не оправдали ихъ надежды. Православное духовенство и братства не только не давали согласія на принятіе уніи, но они и не подозрѣвали существованія затѣи Шумлянскаго. Предчувствуя однако нѣчто недоброе, они не явились на съѣздъ. Изъ перечня явившихся лицъ, составленнаго уніятскимъ митрополитомъ Жоховскимъ, мы узнаемъ, что на съѣздѣ изъ числа православнаго духовенства не было ни одного епископа — явился только: намѣстникъ Могилевскаго монастыря—Волчацкій въ сопровожденіи нѣсколькихъ священниковъ и то единственно изъ предосторожности — чтобы, заявивъ свое присутствіе, не подвергнуть православныхъ отвѣтственности за ослупаніе

¹⁾ Бояловичъ—тамже, примѣчаніе № 327 и 328, стр. 424—427. Тамже см. № XVII, стр. 31.

королевскому приказанію. 1) Уніятское духовенство, съѣхавшея въ огромномъ числѣ въ Люблинъ, торжественно открыло съѣздъ, не обращая вниманія на отсутствіе православныхъ, но рвеніе его было остановлено; въ самъ день открытія съѣзда получены были письма отъ короля и отъ папскаго нунція, заставившія уніатовъ разъѣхаться по домамъ: король подъ разными предлогами приказывалъ съѣзду перевести въ Варшаву свои засѣданія, а папскій нунцій запрещалъ католикамъ и уніатамъ начинать съ православными публичныя состязанія о вѣрѣ; 2) такая быстрая перемѣна во взглядѣ короля на значеніе съѣзда, происходила отъ того, что онъ понялъ наконецъ ошибку, вытекавшую изъ его поспѣшности и огласки, которую онъ старался было придать дѣлу, рассчитывая на слишкомъ легкій успѣхъ; изъ заблужденія онъ былъ выведенъ фактами, не позволявшими сомнѣваться въ ихъ значеніи: православные не только не явились на съѣздъ, но успѣли представить королю дѣло въ истинномъ его положеніи; послѣднее совершено было депутатами Луцкаго православнаго братства. Повинуясь королевскому предписанію, луцкіе братчики выбрали депутацію изъ своей среды, но они вручили депутатамъ подъ присягою, инструкцію, которая и не допускала мысли о соединеніи съ уніею. Депутаты клялись въ томъ, что они будутъ прилагать всѣ усилія «къ сохраненію цѣлости церкви святой восточной, состоящей въ повиновеніи четырехъ восточныхъ патріарховъ, и что, не соблазняясь ни милостью, ни обѣщаніями, ни подарками, не уступая страху даже смертной казни, они будутъ отстаивать всѣ догматы и обряды, отъ великаго до малаго, ничего не прибавляя и не упуская, въ томъ видѣ, какъ они установлены въ

1) Кояловичъ, т. II, стр. 429. Приложение № 329.

2) Тамже, „приложенія №№: 331—332, стр. 429—431.

православной церкви и изложены въ инструкціи, составленной братствомъ.» Депутатами выбраны были самые знатные члены братства: князь Вацлавъ Четвертинскій, двоюродный братъ православнаго лужскаго епископа, а впослѣдствіи Кіевскаго митрополита, Гедсона Четвертинскаго; брацлавскій подстолий, Даниль Братковскій (казненный 22 года спустя за преданность православію) и кіевскій чашникъ, Андрей Гулевичъ. Данная имъ инструкція была подписана 35 православными волынскими дворянами ¹⁾. Подписи эти, равно какъ и составъ депутаціи ручались за то, что она будетъ имѣть доступъ къ королю. Депутаты этимъ воспользовались, вмѣсто того, чтобы ѣхать въ Люблинъ на сѣздъ, они отправились въ Варшаву, предъявили королю свою инструкцію и объявили отъ имени братствъ и вообще православныхъ мірянъ, что безъ сношенія съ пагріархами и безъ ихъ участія, не мыслимы для православныхъ никакія сдѣлки въ дѣлахъ вѣры. Между тѣмъ какъ представленія лужскихъ братчиковъ указывали королю неожиданное для него препятствіе, тотъ кружокъ, на который онъ возлагалъ всѣ надежды, не былъ въ состояніи поддержать на сѣздѣ затѣяннаго дѣла. Въ числѣ прибывшихъ на сѣздъ мы не встрѣчаемъ не только имени Шумлянскаго, но также ни одного изъ его соучастниковъ; явиться на сѣздъ они не могли по многимъ причинамъ: Шумлянскій, предлагая нунцію свой проектъ распространенія уніи, не скрывалъ, что дѣло слѣдуетъ вести тайно, такъ, чтобы православные не замѣчали постепеннаго перехода духовенства въ унію, между тѣмъ на сѣздѣ переходъ предполагался гласный и торжественный, что конечно должно было не только подорвать всякій успѣхъ предпріятія, но и указать разъ навсегда православнымъ лица въ ихъ церковной

¹⁾ См. № XVIII, стр. 32.

гіерархіи, передавшіяся въ унію; такимъ образомъ сразу проливался свѣтъ на ту мутную воду, среди которой и рассчитывалъ дѣйствовать Шумлянскій. Сверхъ того, обнаруживъ свои намѣренія на съѣздъ, Шумлянскій и Винницкій должны были стать сразу во враждебное отношеніе къ нѣкоторымъ членамъ уніятской гіерархіи: требуемыя ими награды могли быть имъ даны только въ ущербъ уніятскимъ: митрополиту Жоховскому и епископу Малаховскому, а послѣдніе не были намѣрены уступить безъ боя своихъ бенефицій и, прослышавъ о проектѣ Шумлянскаго, смотрѣли враждебно и съ безпокойствомъ на его затѣи ¹⁾).

Представленія этого кружка подѣйствовали вѣроятно на папскаго нунція, и на короля и заставили прекратить засѣданія Люблинскаго сейма и отказаться отъ намѣренія проводить дѣло уніи гласно; за то для секретной интриги открывалось широкое поприще и здѣсь Шумлянскій могъ развернуть свои способности. Шумлянскій, долго пребывая въ резиденціи короля—Яворовѣ, успѣлъ убѣдить его въ пригодности своего плана и даже снискать расположеніе и поддержку Собескаго относительно вопросовъ, по которымъ могли у него произойти недоразумѣнія съ уніятскою гіерархіею. Осенью 1680 года Шумлянскій извѣстилъ Жоховскаго о томъ, что теперь онъ готовъ приступить къ уніи, что онъ объ этомъ дѣлѣ велъ продолжительныя бесѣды съ королею и снискалъ его полное одобреніе; притомъ онъ намекаетъ на то, что король заявлялъ неудовольствіе противъ Жоховскаго «въ тѣхъ случаяхъ, гдѣ мнѣнія послѣдняго могли препятствовать умиротворенію» ²⁾. Подготовивъ такимъ образомъ дѣла, Іосифъ Шумлянскій, Иннокентій Винницкій, Варлаамъ

¹⁾ См. № XX, стр. 37.

²⁾ См. №№: XX и XXI, стр. 37 и 38.

Шевтыцкій и Сильвестръ Тваровскій съѣхались въ началѣ 1681 года въ Варшаву и въ присутствіи нунція приняли унію; здѣсь-же они окончательно уладили недоразумѣнія съ представителями уніятской гіерархіи и заручились окончательно поддержкою правительства. Для того, чтобы спомоществовать распространенію уніи, Шумлянскій, совмѣстно съ уніятскимъ митрополитомъ Жоховскимъ, составили новый проектъ, который и представили на усмотрѣніе правительства. Въ этомъ новомъ проектѣ, извѣстномъ подъ названіемъ «*modi concordiae ecclesiarum*» (средства къ примиренію церквей), составители требовали, чтобы правительство не только подтвердило всѣ права и привилегіи, раньше пожалованныя уніатамъ, но чтобы оно уравнило совершенно права уніятскаго духовенства съ католическимъ; они требовали мѣсть въ сенатѣ и въ трибуналахъ для уніятскихъ епископовъ, участія уніятскаго духовенства въ сеймикахъ, неподсудности уніятствъ по дѣламъ, касающимся вѣры, свѣтскимъ судамъ и т. п. Эта записка, равно какъ и проектъ, составленный раньше Шумлянскимъ, были рассмотрѣны особою, назначенною королемъ для этой цѣли, комиссіею и выраженные въ нихъ требованія получили почти полное удовлетвореніе; за исключеніемъ такихъ правъ, раздача которыхъ зависѣла отъ сейма, но о доставленіи которыхъ король обязался хлопотать на ближайшемъ сеймѣ, всѣ остальные пункты обоихъ проектовъ были приняты и утверждены королемъ и сенаторами ¹⁾).

Наконецъ, въ заключеніе, Шумлянскій вручилъ правительству записку, въ которой подробно излагалась вся программа дальнѣйшаго распространенія уніи. Главнымъ условіемъ этой программы Шумлянскій полагалъ тайну: онъ требовалъ, чтобы актъ принятія уніи имъ и его сподвижниками

¹⁾ См. №№ XXIII и XXIV, стр. 41 и 43.

хранился въ архивѣ, и ни въ какомъ случаѣ не подвергался бы публикаціи; необходимость тайны онъ мотивировалъ слѣдующими указаніями: высшее духовенство, православные дворяне и церковныя братства немедленно откажутъ въ повиненіи своимъ пастырямъ; православные составятъ между собою союзъ во всѣхъ епархіяхъ для противудѣйствія уніи и будутъ ей сопротивляться до послѣдней крайности; они могутъ искать поддержки и покровительства у иностранныхъ державъ; духовенство будетъ на исповѣди укрѣплять въ вѣрѣ мірянъ; въ крайности православные будутъ бѣжать за предѣлы речипосполитой даже въ Турцію ибо подъ тиранскимъ ярмомъ Турокъ они предпочтутъ поселиться, пользуясь тамъ свободою вѣроисповѣданія; правительствово-же не найдетъ средствъ для распространенія уніи, такъ какъ при возрастающемъ раздраженіи нечего и думать о миролюбивомъ убѣжденіи, а на насиліе теперь трудно было-бы полагаться среди военнаго времени и при общей солидарности всѣхъ православныхъ; такимъ образомъ, по мнѣнію Шумлянскаго, дѣло, при огласкѣ его, могло-бы кончиться только избіеніемъ пастырей уніатовъ. Потому Шумлянскій совѣтовалъ сдѣлку держать въ тайнѣ, а между тѣмъ употреблять другія средства: уравнивать во всѣхъ правахъ уніятское духовенство съ католическимъ и подтвердить это уравненіе сеймовою конституціею; назначать частые соборы и съѣзды для уніятскаго духовенства и, какъ будто игнорируя различіе между православіемъ и уніею, присутствіе на съѣздахъ сдѣлать обязательнымъ для православныхъ духовныхъ, подъ страхомъ лишенія должностей за неявку; преслѣдовать духовныя лица, несогласныя принять унію, путемъ административнымъ: лишать ихъ должностей и примѣнять къ нимъ законы, постановленныя о бунтовщикахъ; наконецъ употребить всѣ усилія для того, чтобы обратить въ унію православныхъ дво-

рянъ и болѣе видныя лица изъ числа членовъ православныхъ братствъ ¹⁾).

Программа эта была цѣликомъ принята польскимъ правительствомъ и съ 1681 года въ теченіи 30 лѣтъ противъ православія направляются враждебныя дѣйствія по начертанному въ ней плану. Православіе, успѣшно выдержавшее въ теченіи XVII вѣка натискъ, веденный путемъ насилія, теперь подвергается болѣе опасному нападенію. Враги прикрываютъ свои дѣйствія тайною, недомолвками, умышленнымъ непониманіемъ терминовъ, неясностью положенія лицъ и партій, они не требуютъ общаго согласія на унію и тѣмъ не даютъ возможности гласнаго протеста—борьба размельчается на безконечный рядъ отдѣльныхъ случаевъ и отдѣльныхъ административныхъ преслѣдованій и поощреній; но какъ въ тѣхъ такъ и въ другихъ никогда не выставляется наружу главная ихъ побудительная причина: согласіе или несогласіе на унію; напротивъ того она тщательно прикрывается посторонними обстоятельствами, личными побужденіями, требованіями каноническаго права и т. п. Принявшіе въ тайнѣ унію православные епископы и духовные—скрываютъ свое отступничество и требуютъ себѣ повиновенія отъ духовенства и паствы во имя сана, которымъ они облечены были по чину православной церкви; не повинующихся имъ судятъ, удаляютъ отъ должностей не за разногласіе по дѣламъ вѣры, а за сопротивленіе властямъ постановленнымъ православною церковью; правительство и дворяне оказываютъ дѣятельную помощь этимъ лже-пастырямъ и объясняютъ свои дѣйствія, въ случаѣ жалобъ обиженныхъ или вмѣшательства русскаго правительства, утверждая, что они не только не преслѣдуютъ православія, но, напротивъ того, прилагаютъ усилія къ водворенію

¹⁾ См. № XXV, стр. 47.

порядка и упроченію церковной власти въ православной церкви по прозвѣбѣ православныхъ пастырей. Лицемеріе укорѣняется до такой степени, что всѣ власти какъ будто забываютъ отличіе между уніятами и православными и названія: унія, дизунія, схизма совершенно исчезаютъ изъ административнаго лексикона почти до половины XVIII столѣтія. Центральное правительство и второстепенныя власти, трибуналы и городскіе суды, помѣщики и ихъ управляющіе знаютъ только, что есть пресвитеры и міряне «ritus graeci», но отличій между исповѣдующими эту вѣру не замѣчаютъ. Въ многочисленныхъ документахъ, относящихся къ этому времени, нѣтъ возможности рѣшить когда дѣло идетъ о православномъ, и когда объ уніятскомъ духовенствѣ и только по гоненіямъ и оскорбленіямъ, сыпавшимся на однихъ лицъ, и по милостямъ, расточаемымъ въ пользу другихъ, мы можемъ догадываться о безпрестанной, замаскированной работѣ въ пользу уніи.

Опустивъ такимъ образомъ завѣсу на свои дѣйствія, приверженцы уніи принялись безпрепятственно за дѣло, не опасаясь ни серьезной и обширной реакціи со стороны православныхъ, ни заступничества за нихъ Россіи; напротивъ того, послѣднее они умѣли обратить въ свою пользу и употребить какъ орудіе къ уничтоженію православной гіерархіи. По Московскому договору, заключенному съ Россіею въ 1686 году, польское правительство обязалось оставить неприкосновенными православныя епископіи: Луцкую, Галицкую, Перемышльскую, Львовскую и Ълорусскую. Но въ опредѣленіи этихъ епископскихъ кафедръ оно ясно руководилось принятымъ имъ планомъ дѣйствій: 4 изъ нихъ находились уже въ рукахъ тайныхъ уніатовъ: Львовскою и, соединенною съ нею, Галицкою управлялъ Іосифъ Шумлянскій, Перемышльская была отдана Иннокентію Винницкому, Луцкая — послѣ избранія князя Гедеопа Четвертинскаго въ митрополиты Кіевскіе—до-

сталась брату Іосифа Шумлянскаго — Аѳанасію. Оставалась одна отдаленная Бѣлорусская епархія, которой суждено было, правда съ значительными перерывами, просуществовать до самаго паденія речипосполитой. Но епископы Бѣлорусскіе не были въ состояніи руководить дѣлами православной церкви на всемъ пространствѣ Литовско-русскихъ земель, тѣмъ болѣе, что они встрѣтили въ этомъ отношеніи препятствіе со стороны православной Кіевской митрополіи, оспаривавшей у Бѣлорусскихъ епископовъ власть надъ ближайшею даже къ ней территорію, какъ это увидимъ подробнѣе въ разсказѣ о Бѣлорусскомъ епископѣ, князѣ Сильвестрѣ Четвертинскомъ.

Разрушивъ такимъ образомъ православную гіерархію, занявъ ея епархіи въ качествѣ православныхъ, тайные уніаты воспользовались и другою статьею Московскаго договора; въ силу этой статьи Кіевъ былъ уступленъ Россіи на вѣчныя времена — слѣдовательно митрополитъ православный долженъ былъ пребывать внѣ границъ речипосполитой и подчинился духовной власти Московскаго патріарха. Обстоятельствомъ этимъ воспользовалась, въ качествѣ мнимыхъ ревнителей старины, уніатская интрига; будто отстаивая зависимость Кіевской церкви отъ патріарха Константинопольскаго, лже-православные епископы потребовали отдѣленія отъ Кіевскаго митрополита и назначенія отдѣльнаго духовнаго архипастыря, но, не желая съ другой стороны нарушать права уніатскаго митрополита, претендовавшаго также на титулъ митрополита Кіевскаго, они ограничились назначеніемъ особаго будто-бы для православныхъ, « администратора (блюстителя) Кіевской митрополіи »; должность эта поручена была, согласно обѣщанію, данному еще при переходѣ его въ унію, Іосифу Шумлянскому. Уже нѣсколько раньше онъ получилъ отъ короля дипломъ на званіе Кіево-печерскаго архимандрита и введенъ былъ во владѣніе богатыми имѣніями, принадлежавшими Кіевскимъ

митрополитамъ и Кіевопечерской лаврѣ, оставшимися въ предѣлахъ речипосполитой; онъ пользовался ими до смерти (1708) и передалъ ихъ во владѣніе своимъ наслѣдникамъ по каедрѣ—уже явнымъ уніатамъ ¹⁾.

Упрочивъ за собою власть надъ православнымъ духовенствомъ, находившимся въ предѣлахъ речипосполитой, Иосифъ Шумлянскій принялся дѣятельно за водвореніе уніи, согласно начертанному имъ плану. Продолжая съ удивительнымъ безстыдствомъ выдавать себя за православнаго, увѣряя въ этомъ письменно и Константинопольскаго патріарха и русское правительство, онъ испрашивалъ ихъ содѣйствія для того, чтобы воспретить Кіевскимъ митрополитамъ вступаться въ управленіе православною церковью въ предѣлахъ речипосполитой, такъ какъ по волѣ польскаго правительства управленіе это поручено ему. вмѣстѣ съ тѣмъ онъ, съ своей стороны, употреблялъ всѣ усилія для того, чтобы разорвать всякую связь между подвѣдомственнымъ ему православнымъ духовенствомъ и Кіевскою митрополіею: онъ обратился окружнымъ посланіемъ къ дворянамъ, приглашая ихъ оказать ему содѣйствіе и принудить священниковъ, занимавшихъ приходы въ ихъ селахъ, признать надъ собою власть Шумлянскаго и подчиниться распоряженіямъ назначенныхъ имъ намѣстниковъ ²⁾; за тѣмъ всѣхъ священниковъ и монаховъ, приверженныхъ къ Кіеву и не желавшихъ подчиниться его власти, онъ предавалъ проклятію, отдавалъ подъ судъ, заключалъ въ темницы, лишалъ приходовъ и конфисковалъ ихъ имущества; намѣстники его разбѣзжали по приходамъ, отбирали

¹⁾ См. №№: XXXVI, стр. 72; XXXVIII, стр. 76; XLIII, стр. 87; CXII, стр. 247; CXXXIX, стр. 295.

²⁾ См. № XXXVII, стр. 74.

отъ священниковъ антиминсы и св. муро, выданные Кіевскими митрополитами и передавали эти предметы Шумлянскому, который публично надъ ними ругался и плевалъ на нихъ; въ замѣнъ-же они выдавали новые, собирая по этому случаю особую денежную плату ¹⁾).

Слѣдуя такому образу дѣйствій, Шумлянскій пользовался весьма дѣятельною поддержкою правительства, подкрѣплявшаго постоянно его власть административными распоряженіями, а также горячимъ сочувствіемъ и содѣйствіемъ дворянъ. Правительство, какъ будто стараясь только водворить правильный порядокъ въ гіерархіи православной церкви, будто не понимая истиннаго значенія дѣятельности Шумлянскаго, стало поддерживать его распоряженія всѣми, зависѣвшими отъ него, мѣрами въ тѣхъ областяхъ, гдѣ большинство народонаселенія принадлежало еще къ православію; и въ то же время оно принимало рѣшительныя мѣры въ пользу униі и къ искорененію православія тамъ, гдѣ обстоятельства казались болѣе благопріятствующими его цѣлямъ. Такъ король сталъ раздавать церковныя должности и бенефиціи, бывшія въ его распоряженіи, исключительно тѣмъ лицамъ, о сочувствіи которыхъ къ униі онъ былъ удостовѣренъ Шумлянскимъ; въ актовыхъ свидѣтельствахъ можемъ указать рѣзкій примѣръ такого образа дѣйствій: въ 1681 г. богатая Овруцкая архимандрія была отдана королемъ сообщнику Шумлянскаго, Сильвестру Тваровскому, не смотря на то, что братією и мірянами православными избранъ былъ въ Овруцкіе архимандриты инокъ преданный православію, Иннокентій Монастырскій; послѣдній рѣшился не допускать Тваровскаго къ

¹⁾ Описаніе Кіевософійскаго Собора и Кіевской гіерархіи стр. 206 и 212.

занятію должности; но король обратилъ серьезное вниманіе на это дѣло: противъ Монастырскаго, подъ видомъ частныхъ исковъ, возбуждено было юридическое преслѣдованіе, притомъ явились угрозы противъ личной его безопасности; онъ долженъ былъ удалиться въ Кіевъ, послѣ чего король обратился съ грознымъ универсаломъ къ православнымъ дворянамъ воеводства: Кіевскаго, Брацлавскаго и Черниговскаго, предписывая имъ не вступаться въ дѣло объ Овруцкой архимандріи и не поддерживать Монастырскаго, угрожая въ противномъ случаѣ объявить не повинующихся его приказанію врагами отечества и взыскать съ cadaго изъ нихъ штрафъ въ 50,000 злотыхъ. Въмѣстѣ съ тѣмъ король отправилъ письмо къ Кіевопечерскому архимандриту, Иннокентію Гизелю, требуя, чтобы онъ выдалъ церковные сосуды, облаченія, документы и казну, принадлежащіе Овруцкой архимандріи, и увезенные Монастырскимъ въ Кіевъ, и чтобы подвергнулъ послѣдняго судебной отвѣтственности за незаконное будто присвоеніе себѣ титула Овруцкаго архимандрита. Между тѣмъ, въ ожиданіи исхода дѣла, онъ пополнилъ доходы Тваровскаго привилегіею, позволявшею ему вести безоплннную торговлю солью въ предѣлахъ речипосполитой¹⁾. Въ послѣдствіи, послѣ смерти Тваровскаго, король, по рекомендаціи Шумлянскаго, передалъ Овруцкую архимандрію свѣтскому лицу — Климентію Домарадзкому, не смотря на то, что, по существовавшимъ законамъ, послѣдній не имѣлъ права занимать высшую церковную должность, такъ какъ онъ не принадлежалъ къ дворянскому сословію; тѣмъ не менѣе Дамарадзкій былъ рукоположенъ въ пресвитеры Шумлянскимъ и занялъ архимандрію; о выборѣ его братіею на этотъ разъ не было и рѣчи²⁾. Раз-

¹⁾ См. №№: XXVI, стр. 50; XXXII, стр. 62; XXXIII, стр. 65; и XXXI, стр. 60.

²⁾ См. №№: XLIV, стр. 89 и XLV, стр. 91.

давая высшія духовныя должности приверженцамъ уніи, правительство заботилось не менѣе и о томъ, чтобы лица эти были по возможности лучше обеспечены доходами и имѣніями, съ другой-же стороны оно конфисковало при каждомъ удобномъ случаѣ имущество, принадлежавшее православнымъ духовнымъ и монастырямъ. Выше было уже указано на переходъ имѣній Кіевской митрополи и Кіево-печерской лавры въ руки Шумлянскаго, фактъ этотъ былъ далеко не исключительнымъ явленіемъ; основываясь на томъ-же предлогѣ, т. е. указывая на уступку Кіева Россіи по трактату на вѣчныя времена, правительство, немедленно послѣ заключенія договора, объявило, что оно считаетъ всѣ имущества, Кіевскихъ монастырей, оставшіяся въ предѣлахъ речипосполитой, вакантными, т. е. оставшимися безъ владѣльца, и стало раздавать ихъ, по своему усмотрѣнію, различнымъ лицамъ и учрежденіямъ; большинство этихъ имѣній было передано уніатамъ, другія пожалованы были особыми привилегіями дворянамъ; наконецъ, эти послѣдніе, захватили многія монастырскія имѣнія безъ всякой грамоты и оставили ихъ безпрепятственно въ свсемъ владѣніи, при чемъ дворяне обращали мало вниманія на то, принадлежитъ-ли извѣстное имѣніе одному изъ Кіевскихъ монастырей или такому монастырю, который остался въ границахъ речипосполитой? Такимъ образомъ, отчасти путемъ административныхъ распоряженій, отчасти путемъ захвата, въ руки уніятскаго духовенства и дворянъ католиковъ перешли богатые помѣстія, принадлежавшія монастырямъ: Кіево-Михайловскому, Кіевскому Пустынно-Николаевскому, Кіевскому Братскому, Межигорскому, Дерманскому, Дубенскому и т. д. ¹⁾

¹⁾ См. №№: XIX, стр. 34; XXXIV, стр. 67; XXXIX, стр. 78; XL, стр. 80; XLI, стр. 82; LI, стр. 106; LXI, стр. 125; LXIII, стр. 130; CXVI, стр. 350; CLXVIII, стр. 374.

При этомъ ясенъ былъ расчетъ правительства: стѣснить православное духовенство въ матеріальномъ отношеніи и вмѣстѣ съ тѣмъ манить его въ унию богатыми бенефиціями, предоставляемыми уніатамъ.

Дѣйствуя административною властью весьма рѣшительно въ отдѣльныхъ случаяхъ, правительство не забывало и общихъ законоположеній, клонившихся къ той-же цѣли. Такъ на сеймѣ 1699 года изданы были два новые законы, носившіе слѣды ясно враждебнаго отношенія къ православію. На сеймѣ этомъ подтверждены были всѣ привилегіи, пожалованныя раньше уніатамъ и, сверхъ того, изданъ новый законъ, которымъ «мѣщане, правдивые уніаты, объявлены исключительно способными къ занятію выборныхъ магистратскихъ должностей» отъ которыхъ православные навсегда устранялись. На томъ-же сеймѣ чины речипосполитой разсуждали объ устройствѣ Подолія, возвращеннаго отъ Турціи по Карловицкому трактату; при этомъ случаѣ, опредѣляя права жителей этого воеводства, сеймъ постановилъ законъ, по которому православнымъ запрещено было селиться въ Каменцѣ, наравнѣ въ еврейми¹⁾. Приводя въ исполненіе это сеймовое постановленіе, комиссія, назначенная королемъ для приѣма города, опечатала всѣ православныя церкви и одну изъ нихъ: церковь св. Іоанна, передала уніатамъ. При этомъ случаѣ произошло странное столкновеніе комиссаровъ съ Шумлянскимъ: послѣдній, не дожидая комиссії, явился раньше ея въ Каменецъ въ сопровожденіи надворной своей хоругви, и сталъ принимать православныя церкви въ свое вѣденіе, но вслѣдъ за нимъ пріѣхали комиссары, и, не зная о существованіи его интимной сдѣлки съ правительствомъ, объявили его дѣйствія противузаконными и заставили его удалиться,

¹⁾ Volumina legum, т. VI, стр. 35, § 19 и 21.

угрожая, въ противномъ случаѣ, употребить военную силу;— затѣмъ они рѣшили представить дѣло на обсужденіе сейма и подвергнуть Шумлянскаго отвѣтственности передъ военнымъ судомъ, какъ нарушителя безопасности крѣпости. Конечно послѣ разъясненія дѣла, излишняя ревность комиссаровъ унялась и церкви были переданы епископу, который подвергался опасности разстрѣлянія, еслибы оказался дѣйствительно православнымъ ¹⁾).

Сколько однако ни были враждебны православію всѣ исчисленныя административныя распоряженія и законодательныя постановленія правительства, они даютъ только слабое понятіе о томъ горестномъ положеніи православной церкви, въ которомъ она находилась въ речипосполитой съ послѣдней четверти семнадцатаго столѣтія; самыя чувствительныя и нестерпимыя преслѣдованія православное духовенство и міряне должны были выносить отъ дворянъ, старавшихся повсемѣстно, наперерывъ одинъ передъ другимъ, заявить свой религіозный прозелитизмъ. При томъ государственномъ устройствѣ, которое составляло отличительную черту речипосполитой, при неограниченномъ полномочіи дворянскаго сословія, при отсутствіи исполнительной власти и полицейскихъ учрежденій и при томъ низкомъ уровнѣ просвѣщенія, на которомъ стояла масса дворянскаго сословія, религіозное рвеніе могло выразиться только въ одной изъ тѣхъ формулъ фанатическаго самодурства и безобразнаго насилія, среди которыхъ медленно разлагалось шляхетское общество въ теченіи двухъ послѣднихъ столѣтій существованія речипосполитой. Тяжело было положеніе православныхъ, когда они сдѣлались мишенью для шляхетскаго своеволія и положеніе ихъ было тѣмъ тяжелѣе, что гнетъ со стороны дворянъ, хотя повсемѣстный, но не вытекалъ изъ

¹⁾ См. № LIX, стр. 122.

строго определенной программы, не былъ однороденъ и не давалъ, такимъ образомъ, возможности ни предъугадать грозившую въ каждомъ отдѣльномъ случаѣ опасность, ни принять извѣстный, опредѣленный образъ дѣйствій для того, чтобы ее миновать или оказать ей противудѣйствіе. Въ каждой данной мѣстности судьба православнаго священника и его прихожанъ зависѣла отъ расположенія духа, каприза или корыстолюбія владѣльца села или мѣстечка; но умилостививъ послѣдняго, православные далеко еще не были безопасны: дворянинъ сосѣдъ, партія проходившихъ жолнеровъ, настоятель ближайшаго католическаго костела, иногда просто прѣзжій шляхтичъ, вдругъ неожиданно воодушевлялись фанатическимъ рвеніемъ и, въ видѣ нечаянной грозы, обрушивались на несчастный приходъ; — факты же, которыми выражалось это рвеніе, не удовлетворяли требованіямъ самой элементарной нравственности. Среди огромнаго количества актовыхъ свидѣтельствъ, подтверждающихъ все вышесказанное, укажемъ нѣкоторые примѣры, для того, чтобы представить наглядную характеристику положенія, въ которомъ находилась православная церковь въ описываемое время.

Въ значительной части случаевъ гоненіе, воздвигаемое шляхтичами на православіе, помимо религіознаго фанатизма, находило побужденіе и въ своекорыстіи; грабежъ церковнаго имущества, захватъ земель церковныхъ или присвоеніе себѣ имущества, принадлежавшаго православному духовенству, составляли не маловажный мотивъ, подвигавшій дворянъ на душеспасительные, по ихъ мнѣнію, подвиги; они не прочь были соединить пріятное съ полезнымъ и, разрушая «схизму», увеличить на ея счетъ свое личное состояніе, прикрывъ грабежъ благочестивымъ предлогомъ. Такъ на примѣръ, дворяне, жившіе ближе къ Кіеву, не удовлетворились доставшеюся имъ, въ силу королевскихъ привилегій, долею имѣній Кіевскихъ

монастырей; они, полъ предлогомъ противудѣйствія вліанію Кіевскаго духовенства, врывались въ имѣнія, оставшіяся еще нерозданными или лежавшія за рубежомъ речи-посполитої и производили всевозможныя насилія: грабили имущество, монастырское, увѣчили и били братью, причетниковъ, монастырскихъ крестьянъ и т. п. Изъ перечня обидъ, причиненныхъ пограничными шляхтичами Кіево-братскому монастырю, мы узнаемъ, что въ теченіе 30 лѣтъ (1727—1757) пограничные шляхтичи врывались болѣе 20 разъ черезъ границу въ имѣнія, принадлежавшія этому монастырю и производили въ нихъ всевозможныя безчинства¹⁾. Одинъ изъ такихъ набѣговъ подробно описанъ въ жалобѣ игумена Кіевскаго Кириловскаго монастыря, Евстратія Самборовича. Изъ жалобы этой узнаемъ, что въ 1713 году дворянинъ Александръ Щеневскій, вооруживъ значительный отрядъ людей и пригласивъ сосѣда, Александра Шумлянскаго, также съ вооруженною толпою слугъ и крестьянъ, отправился въ походъ на село Андріевку, принадлежавшее Кириловскому монастырю; явившись на разсвѣтъ, союзники вбѣжали въ село и стали рубить и стрѣлять по всѣмъ встрѣчнымъ, нанесли тяжелыя раны монаху Бонькевичу, изрубили монастырскихъ слугъ и крестьянъ и ограбили все движимое имущество монастырское и монастырскихъ подданныхъ²⁾.

Если изъ указанныхъ фактовъ явствуетъ, что ни русская граница, ни покровительство русскаго правительства не могли удержать буйныхъ шляхтичей, то послѣдніе, конечно еще менѣе стѣснялись въ предѣлахъ речи-посполитої; здѣсь грабежи церквей и духовенства и захватъ церковной земли составляютъ самое обыкновенное явленіе; такъ, напримѣръ,

¹⁾ См. № ССІХ, стр. 518.

²⁾ См. № СLXIV, стр. 365.

жолнеры панцырной хоругви нападаютъ ночью на церковь въ селѣ Хлуплянахъ, выбиваютъ въ ней двери и уносятъ изъ нея не только церковное имущество, но и частное, сложенное въ церкви для большей безопасности прихожанами¹⁾. Такъ шляхтичи захватываютъ, безъ всякаго права, имущество отказанное по завѣщанію въ пользу Кременецкаго братства и обращаютъ его въ свою личную пользу²⁾. Болѣе другаго имущества подвергались захвату со стороны шляхтичей церковныя и монастырскія земли: такъ мы встрѣчаемъ жалобу игумена Бѣлостоцкаго монастыря (на Волыни), Θεодосія Подольскаго, на дворянина Шимона Жабокрицкаго о томъ, что онъ объявилъ своею собственностью земли, издавна принадлежавшія монастырю, и, если встрѣчалъ братію или монастырскихъ слугъ на этихъ земляхъ, то стрѣлялъ въ нихъ, рубилъ саблею и наносилъ имъ тяжелые побои; вслѣдъ за тѣмъ онъ захватилъ монастырскую мельницу и объявилъ монахамъ, что, въ случаѣ сопротивленія, онъ будетъ стрѣлять въ нихъ при каждой встрѣчѣ³⁾. У другаго Волынскаго монастыря, Перекальскаго, земли были отняты дворянами Чеконскими; когда игумень отправился пахать свое поле, то туда-же пріѣхала Чеконская, приказала слугамъ прогнать плугъ монастырскій и сама, выскочивъ изъ коляски, стала бить игумена и вцѣпилась ему въ бороду⁴⁾. Въ Овручѣ Доминиканскіе монахи присвоили себѣ не только пахатныя земли, принадлежавшія православному монастырю, но приказали обнести оградю, присоединя къ своей усадьбѣ, мѣста, принадлежавшія монастырю, въ самомъ городѣ, и въ томъ

¹⁾ См. № XLVIII, стр. 97.

²⁾ См. № LXXIII, стр. 158.

³⁾ См. № LXII, стр. 127.

⁴⁾ См. № LXXXIII, стр. 183.

числѣ мѣсто, на которомъ была построена православная церковь; захватъ этотъ сопровождался, по обыкновенію, грабежемъ движимаго имущества и личными оскорбленіями ¹⁾. Въ Острогѣ городскій подстароста, Ледуховскій, отнялъ у православной церкви св. Николая земли, отказанныя въ пользу ея еще въ XIV столѣтіи княземъ Давиломъ и княгинею Василисою Острожскими и приказалъ вырубить лѣсъ, принадлежавшій этой церкви; когда-же протоіерей Терпиловскій обратился къ нему съ представленіями и указалъ на свои права, то Ледуховскій, не оспаривая послѣднихъ, отвѣтилъ «я воленъ отнять у церкви то, что ей пожаловано моими предшественниками», и оставилъ земли въ своемъ пользованіи ²⁾. Въ окрестности Острога владѣлецъ села Загаецъ, дворянинъ Блендовскій, отнялъ земли у Загаецкаго монастыря, отказанныя его основательницею, Региною Боготиновною Ярмолинскою; онъ приказалъ разрушить межи и межевые знаки, отдѣлявшіе эти земли отъ его собственныхъ, истребилъ монастырскій лѣсъ, и завладѣлъ рыбными ловлями, угрожая монахамъ побоями въ случаѣ сопротивленія съ ихъ стороны ³⁾. Въ мѣстечкѣ Брагинѣ церковныя земли, отписанныя нѣкогда въ пользу церкви св. Николая князьями Вишневецкими, были захвачены владѣльцемъ сосѣдняго села Глуховичъ, дворяниномъ Шукштою, и когда настоятель, священникъ Іоакимъ Давидовичъ, явился на свое поле, то Шукшта отправилъ туда же, въ сопровожденіи толпы слугъ, священника своего села, уніята Бернацкаго; послѣдній напалъ на Давидовича, повалилъ его на землю, истязалъ его всячески, рвалъ у него

¹⁾ См. № LVIII, стр. 120.

²⁾ См. № CXXXIV, стр. 306.

³⁾ См. № CLVII, стр. 352.

волосы и бороду и прогналъ съ церковнаго поля ¹⁾. Еще чаще встрѣчаются факты самаго безцеремоннаго грабежа личнаго имущества православныхъ священниковъ: шляхтичи помѣщики отбираютъ хлѣбъ, скоть, повозки, лошадей, одежду и вообще всякое движимое имущество, то врываясь въ дома священниковъ, то нападая на нихъ при встрѣчѣ на дорогѣ; на всякія-же требованія возврата, они отвѣчаютъ угрозами, оскорбленіями и побоями ²⁾; по временамъ отрядъ проходящихъ жолнеровъ, соображая, что въ домѣ священника можно найти поживу, немедленно врывается съ обнаженными саблями, грабитъ все, что попадаетъ подъ руку, остальное истребляетъ, домашнимъ наноситъ побои и увѣчья и, совершивъ подвигъ, спокойно отправляется въ дальнѣйшій путь ³⁾.

Корыстные цѣли далеко впрочемъ не составляли единственнаго мотива, побуждавшаго шляхту къ преслѣдованію православнаго духовенства; мы встрѣчаемъ еще въ большемъ количествѣ случаи оскорбленія и обиды православнаго духовенства, не сопряженныя съ желаніемъ завладѣть его имуществомъ. Въ этихъ случаяхъ дѣйствуетъ уже чистый фанатизмъ религіозный, выражавшійся въ формахъ, соответствовавшихъ нравственному и умственному уровню той среды, въ которой онъ проявлялся. По основному началу каждаго аристократическаго общества, члены его признаютъ право обсужденія и свободнаго дѣйствія только за членами своего сословія; всякое несогласіе низшихъ сословія съ мнѣніемъ сословія привилегированнаго есть въ глазахъ послѣдняго

¹⁾ См. №№: CLXXIX, стр. 397 и CLXXXIV, стр. 407.

²⁾ См. №№: XLVII, стр. 95; LXX, стр. 153; CVII, стр. 232; CXI, стр. 243; CXXII, стр. 275.

³⁾ См. № L, стр. 104.

противузаконіе, и если аристократическое сословіе не сдерживается другими общественными элементами, то оно готово всѣми мѣрами стремиться къ подавленію несогласія и къ установленію въ каждомъ давномъ вопросѣ своего образа мыслей путемъ насилія. Смѣшивая и отождествляя, умышленно или неумышленно, интересы своего сословія съ интересами всего общества и государства, судьбами котораго ей удалось овладѣть, аристократія готова всегда признать врагами общественного спокойствія и порядка тѣ лица, учрежденія или сословія, которыя не повинуются безпрекословно всѣмъ требованіямъ господствующаго класса: она готова преслѣдовать ихъ какъ враговъ отечества, какъ лицъ, не имѣющихъ права пользоваться покровительствомъ закона; если притомъ масса господствующаго сословія усвоила только весьма слабую степень цивилизаціи и развитія, то преслѣдованіе является со всѣми признаками личнаго произвола и непониманія самыхъ простыхъ правилъ уваженія человѣческой личности. На такой степени развитія находилось именно дворянское сословіе въ речи-посполитой въ описываемое время, когда несогласіе по религіозному вопросу побудило его направить преслѣдованіе противъ православнаго населенія края; каждый дворянинъ не допускалъ возможности, чтобы люди недворянскаго происхожденія могли разсуждать о вопросахъ, касавшихся хотя-бы только собственной совѣсти, иначе, чѣмъ разсуждали шляхтичи на сеймахъ и сеймикахъ. Противудѣйствіе уніи, которую одобрило и поддерживало дворянское сословіе, каждый дворянинъ считалъ противузаконіемъ, бунтомъ и считалъ себя въ правѣ распорядиться съ каждымъ православнымъ, какъ съ лицомъ стоящимъ внѣ законовъ. Не удивительно потому, если мы начитываемъ въ актахъ безчисленное количество свидѣтельствъ о самыхъ варварскихъ поступкахъ, не вызванныхъ, повидимому, никакою причиною, жертвами кото-

рыхъ были повсемѣстно православные, особенно духовныя лица. Поступки эти, повторяясь на пространствѣ обширной территоріи и въ теченіи весьма продолжительнаго времени, не вытекали изъ строго обдуманнаго плана дѣйствій; они имѣли основаніе гораздо болѣе прочное — во всемъ внутреннемъ складѣ речи-посполитой, въ полновластіи дворянства, въ его слабомъ развитіи и въ полномъ на него вліяніи езуитскаго ордена. Факты, вытекавшіе изъ такого положенія дѣла, представляютъ тѣмъ не менѣе самую печальную картину. Каждый православный, особенно духовное лицо, былъ ежеминутно въ опасности подвергнуться самымъ безчеловѣчнымъ оскорбленіямъ и обидамъ: встрѣчался-ли шляхтичъ съ священникомъ на рынкѣ въ городѣ, онъ, подъ первымъ попавшимся предлогомъ или даже вовсе безъ предлога, заводилъ ссору и наносилъ ему публично побои; увидѣлъ-ли помѣщикъ, что священникъ занимается бесѣдою съ крестьянами, онъ бросался на него, опрокидывалъ на землю, билъ каблуками и палкою, рвалъ у него волосы; наткнулся-ли панъ на жену священника, скупавшую провизію на базарѣ, онъ чувствовалъ обязанность отпустить ей, безъ всякаго повода, нѣсколько ударовъ нагайкою; иной разъ шляхтичъ, напившись, бѣгалъ по городу съ обнаженною саблею и для потѣхи пробовалъ силу удара на попавшемся священникѣ. Если обиженные пытались остановить обидчика указаніемъ на свое духовное званіе, то шляхтичъ отвѣчалъ нахально, что только католическіе ксендзы—дворяне и имъ онъ обязанъ оказывать почтеніе—«попы же—мужики» и потому имъ нечего ссылаться на свой духовный санъ¹⁾. Въ домѣ у себя священникъ былъ также мало

¹⁾ Составилась даже поговорка, приведенная въ одномъ изъ актовъ: «Co xiadz—to szlachcic, со pop—to chłop». См. №№: LX, стр. 123; LXXXIV, стр. 185; XCIV, стр. 208; CXXXV, стр. 308; CXLVII, стр. 333.

безопасенъ, какъ и внѣ его; подѣ пустымъ предлогомъ, чаще безъ всякаго предлога, помѣщикъ или помѣщица врывались въ его домъ, били и истязали какъ самого священника, такъ и членовъ его семейства, расточали оскорбленія и бранныя слова, нерѣдко заключали хозяина въ свою дворовую тюрьму и держали въ ней по произволу, или дозволяли, для большаго, по ихъ мнѣнію, посрамленія, совершать всѣ эти безчинства надъ священникомъ еврею - откупщику ¹⁾).

Вотъ для примѣра нѣсколько болѣе подробныхъ рассказовъ: въ селѣ Врублевцахъ, въ окрестности Каменца, помѣщикъ Кобельскій старался всѣми средствами выжить изъ села священника; однажды, напившись, онъ вызвалъ послѣдняго на улицу и, сидя верхомъ, схватилъ его за одежду и потащилъ за село; здѣсь онъ рвалъ ему бороду, пытался отрубить ее саблею, нанесъ нѣсколько ранъ и ударовъ какъ самому священнику, такъ и его женѣ, прибѣжавшей молить о пощадѣ, и отпустилъ только тогда, когда священникъ обѣщаль ему уплатить 10 талеровъ выкупу; но этимъ дѣло не кончилось; Кобельскій нѣсколько разъ возобновлялъ нападенія и заставлялъ священника сначала скрываться у прихожанъ и, наконецъ, совершенно бѣжать изъ села ²⁾. Въ селѣ Скородномъ, въ Полѣсьи, помѣщикъ Прушинскій долго преслѣдовалъ приходскаго священника своего села—Іосифа Загоровскаго, заставляя его служить въ церкви согласно съ своими указаніями (т. е. вѣроятно по уніятскому ритуалу); встрѣчая упорное сопротивленіе съ его стороны, онъ нѣсколько разъ страшно его истязалъ передъ церковью и, наконецъ, прогналъ

¹⁾ См. №№: LXIII, стр. 130; CXIII, стр. 250; CXIV, стр. 252; CXLIII, стр. 327; CXLIV, стр. 328; CXLIX, стр. 336; CLXIII, стр. 364; LXXVIII, стр. 167 и CXXI, стр. 322.

²⁾ См. № CXVII, стр. 259.

изъ села, ограбивъ все имущество. Изгнанный священникъ нашель пріютъ въ сосѣднемъ селѣ: Медвиднѣ у православнаго дворянина, Федора Павши; но обстоятельство это еще болѣе раздражило Прушинскаго, постоянно враждовавшаго съ Павшею; онъ приказалъ своей дворнѣ поймать священника на дорогѣ и привести въ свой дворъ; здѣсь онъ его посадилъ въ тюрьму, приказавъ надѣть ему на шею «гусака» (т. е. толстое бревно, сложенное изъ двухъ половинокъ, съ вырѣзкою для шеи). Узнавъ о случившемся, сынъ священника успѣлъ пробраться въ тюрьму и нѣсколько облегчилъ снарядъ, въ которомъ отецъ задыхался; тогда Прушинскій схватилъ сына и избилъ его до такой степени, что его замертво унесли домой, отцу-же, сверхъ «гусака», приказалъ надѣть кандалы и въ такомъ состояніи морилъ его голодомъ и холодомъ двѣ недѣли, пока не принудилъ принести въ церкви присягу въ томъ, что священникъ не удалится болѣе изъ села и во всемъ подчинится требованіямъ помѣщика ¹⁾). Нерѣдко дворяне простирали истязанія до того, что причиняли смерть своимъ жертвамъ; вотъ, для примѣра, подобный случай: по дорогѣ изъ Острога ѣхалъ въ сопровожденіи своей дворни дворянинъ Криштофъ Манецкій; путь его пролегалъ черезъ село Вельбуйное, въ которомъ въ приходской православной церкви случился въ этотъ день храмовой праздникъ. Увидѣвъ стеченіе народа и узнавъ въ чемъ дѣло, Манецкій возгорѣлся ревностію; онъ вѣхалъ верхомъ въ толпу, вышедшую изъ церкви, и замѣтивъ среди народа священника, Стефана Петрыковскаго, направилъ на него коня и, опрокинувъ на землю, сталъ бить плашмя саблею; только окружавшіе прихожане успѣли освободить изъ его рукъ священника и отвести домой; однако Манецкій не ограничился первымъ нападеніемъ,

¹⁾ См. №№: CVII, стр. 232; CXI, стр. 243 и CLXXII, стр. 381.

онъ подѣхалъ къ дому священника и, напедши двери крѣпко запертыми извнутри, помѣстился у окна и сталъ стрѣлять въ комнату изъ лука; упражненіе это онъ продолжалъ до тѣхъ поръ, пока одна изъ стрѣль не засѣла въ глазу священника. Пока несчастный мучился въ предсмертныхъ судорогахъ, Манецкій усѣлся писать отъ его имени себѣ-же самому квитанцію, въ которой священникъ будто заявлялъ, что не имѣетъ къ нему никакой претензіи и считаетъ Манецкаго непричастнымъ въ своей кончинѣ. Затѣмъ онъ заявилъ эту квитанцію въ ближайшемъ городѣ и спокойно отправился въ дальнѣйшій путь ¹⁾.

Среди такихъ отношеній дворянъ къ представителямъ православія, конечно, нельзя было ожидать со стороны первыхъ уваженія и къ православной святынѣ; дѣйствительно мы встрѣчаемъ въ актахъ многочисленныя свидѣтельства о нападеніяхъ на церкви, о прекращеніи въ нихъ богослуженія вслѣдствіе буйныхъ поступковъ шляхтичей, о разрушеніи православныхъ кладбищъ и т. п. Такъ напримѣръ, вооруженная панская челядь, отправившись на заѣздъ противъ помѣщика сосѣда, овладѣла церковью въ его имѣніи, расположилась въ ней ночевать, раскладывала костры и разводила огонь въ самомъ зданіи, и, удаляясь на другой день, ограбила его совершенно ²⁾. Въ другомъ мѣстѣ жолнеры панцырной хоругви ворвались съ оружіемъ въ домъ священника и принялись его истязать; спасаясь отъ нихъ, священникъ искалъ убѣжища въ церкви, но жолнеры послѣдовали за нимъ и у алтаря разрубили ему голову. ³⁾ Далѣе встрѣчаемъ рассказы о томъ, какъ помѣщики врываются верхомъ и съ оружіемъ, въ сопрожде-

¹⁾ См. №№: LXVIII, стр. 145; CLIV, стр. 348; CLV, стр. 349.

²⁾ См. № XXXV, стр. 70.

³⁾ См. № XLVI, стр. 92.

ни толпы слугъ, въ церкви, прерываютъ богослуженіе, заводятъ ссоры съ священниками, произносятъ ругательства, стрѣляютъ и рубятъ въ церкви священниковъ, причетниковъ и прихожанъ¹⁾. Владѣльцу одного села, находящагося вблизи Кременца, надобился строевой матеріалъ; онъ отправилъ работниковъ на православное кладбище, бывшее у Воскресенской церкви, приказавъ имъ разбить надгробныя плиты и кресты и перевезти ихъ въ свое имѣніе. Другому дворянину понадобился садъ въ италіянскомъ вкусѣ, — онъ приказалъ въ своемъ имѣніи разрыть могилы на православномъ кладбищѣ, выбросить кости покойниковъ, сравнять мѣстность и засадить ее деревьями по придуманному имъ плану²⁾ и т. д.

Въ ряду преслѣдованій, испытанныхъ въ то время православнымъ духовенствомъ отъ шляхтичей, есть еще двѣ характеристическія черты, постоянно встрѣчающіяся и тяжело отзывавшіяся въ повседневномъ быту священниковъ—это изгнаніе ихъ помѣщиками изъ приходоу и требованіе отбыванія барщины въ пользу помѣщика³⁾. Сверхъ того, помѣщики чувствовали себя вправѣ, по своему усмотрѣнію, распредѣлять приходы, требовать отъ священниковъ видоизмѣненій и прибавленій въ литургіи, и вообще вмѣшиваться въ богослуженіе и въ дѣла церковнаго благочинія. Такъ мы встрѣчаемъ тяжebное дѣло между благочиннымъ и подвѣдомственнымъ ему приходскимъ священникомъ, въ которомъ шляхтичъ, управлявшій имѣніемъ, вмѣшивается въ дѣла чисто церковнаго свойства, беретъ подъ свое покровительство приходскаго священника, ясно нарушившаго каноническія правила, освобождаетъ его отъ отвѣтственности

1) См. №№: СХV, стр. 254 и СLХV, стр. 369.

2) См. №№: СLХI, стр. 360 и СLXXXI, стр. 401.

3) См., кромѣ указанныхъ выше, № СLII, стр. 343.

передъ церковною властью, наноситъ благочинному, настаивавшему на своемъ правѣ, оскорбленія и побои и подвергаетъ его отвѣтственности передъ свѣтскимъ судомъ, возводя на него ложныя обвиненія ¹⁾. Въ другомъ случаѣ встрѣчаемъ тяжбу между двумя мелкопомѣстными владѣльцами одного села, изъ которой видимъ, что одинъ изъ нихъ, въ досаду противнику, принудилъ приходскаго священника поминать себя на эктѣніи ²⁾. Среди ссоры, возникшей между управляющимъ Чернобыльскимъ имѣніемъ, дворяниномъ Польчевскимъ и пріоромъ доминиканскаго Чернобыльскаго монастыря, извѣстнымъ своимъ буйствомъ, патеромъ Варановскимъ, послѣдній отлучилъ Польчевскаго отъ церкви; приводя въ исполненіе это отлученіе, онъ не удовлетворился прекращеніемъ богослуженія въ костелѣ, но приказалъ запретить также всѣ православныя церкви въ Чернобыльскомъ имѣніи и недопустилъ въ теченіи извѣстнаго времени ни звонить въ колокола, ни отправлять въ нихъ богослуженія. Тотъ же Варановскій принудилъ членовъ православнаго братства присутствовать при похоронахъ, крестныхъ ходахъ и другихъ торжественныхъ обрядахъ въ католической церкви ³⁾. Подобное указанному лишеніе прихожанъ возможности присутствовать при богослуженіи и исполнять религіозныя обряды, повторялось весьма часто вслѣдствіе вражды между помѣщиками; такъ управляющій Дымерскимъ староствомъ Смигурскій, вслѣдствіе несогласій съ сосѣднимъ помѣщикомъ Искрицкимъ, запретилъ Дымерскому приходскому священнику: допускать къ исповѣди и св. причастію крестьянъ села Дымидова, принадлежавшаго къ Дымерскому приходу, позволять имъ ходить въ церковь, а

¹⁾ См. №№ XCVI, стр. 212 и XCVII, стр. 213.

²⁾ См. № CLX, стр. 359.

³⁾ См. № XLIX, стр. 100.

также совершать въ Дымидовѣ какія-бы то ни было требы; такимъ образомъ Дымидовскіе крестьяне лишены были возможности крестить младенцевъ, вступать въ бракъ, напутствовать больныхъ и хоронить умершихъ. Другой помѣщикъ не допускалъ вовсе священника въ свое село и побоями заставилъ его отказаться отъ исполненія требъ въ части своего прихода и т. д. ¹⁾

Подвергаясь безпрестанно указаннымъ обидамъ и оскорбленіямъ, православное духовенство не находило защиты въ судебныхъ учрежденіяхъ, въ которыхъ судьями были тѣже шляхтичи; рѣдкая жалоба доходила въ судъ и то развѣ въ такомъ случаѣ, если самъ священникъ принадлежалъ къ дворянскому сословію, или если обиды была ему причинена дворяниномъ сосѣдомъ, и помѣщикъ того села, въ которомъ жилъ священникъ находилъ полезнымъ для своихъ интересовъ вчать искъ; но и въ такихъ случаяхъ правосудіе не доставляло истцу никакого удовлетворенія и по большей части навлекло на него лишь новыя гоненія. Такъ гродскій Луцкій судъ разсматривалъ жалобу Острожскаго протоіерея, Андрея Терпиловскаго, на дворянина Збіевскаго, о томъ, что Збіевскій оклеветалъ истца, обвинивъ его въ поджигательствѣ и колдовствѣ, и требовалъ его къ отвѣту въ Львовскій уніятскій консисторскій судъ, котораго власти Терпиловскій не признавалъ надъ собою; разсмотрѣвъ дѣло, судъ нашелъ нужнымъ собрать дополнительныя справки и потому отложилъ его рѣшеніе, а между тѣмъ онъ выдалъ Збіевскому всѣ документы, относившіяся къ дѣлу и не допустилъ протоіерея подать по этому поводу протестъ въ трибуналь ²⁾. Далѣе мы

¹⁾ См. №№: CLXXVI, стр. 390; СХСІV, стр. 443; ССVІІ, стр. 514.

²⁾ См. № LXXXVІІІ, стр. 193.

находимъ жалобу приходскаго священника Ломиковскаго на дворянина Татомира о томъ, что послѣдній, встрѣтивъ священника на дорогѣ, сталъ поносить его бранными словами за то, что Ломиковскій осмѣлился жаловаться въ судъ на шляхтичей; за тѣмъ Татомиръ бросился на него съ обнаженною саблею и когда случившіеся проѣзжіе люди не допустили его рубить священника, то онъ, удаляясь, заявилъ слѣдующую угрозу: « погоди, попъ, подавать жалобы на шляхту; попытайся обжаловать меня—такъ я твой протестъ на тебѣ же изкрошу!» ¹⁾ Въ Кременецкомъ повѣтѣ одинъ изъ ревнителѣй униі, дворянинъ Блендовскій, долгое время наносилъ всевозможныя обиды и оскорбленія православнымъ; онъ отнялъ земли у сосѣдняго Загаецкаго православнаго монастыря, выжилъ священника изъ своего села, и когда въ церковь сталъ являться для отправленія богослуженія и исполненія требъ священникъ изъ сосѣдняго села, Іоаннъ Гостыловскій, то онъ грабежемъ, побоями и угрозами принуждалъ его служить по уніятскому обряду; наконецъ, онъ подалъ въ судъ жалобу на священника о томъ, что онъ только для виду будто сохраняетъ уніятское богослуженіе, но въ отсутствіи Блендовскаго сохраняетъ литургію православную. Когда-же священникъ явился въ судъ для отвѣта по этому дѣлу, то Блендовскій въ самомъ присутствіи суда поносилъ его безнаказно бранными словами и грозилъ ему тѣлеснымъ наказаніемъ въ случаѣ дальнѣйшаго ослушанія ²⁾.

Между тѣмъ, когда духовенство испытывало повсемѣстно тяжелое гоненіе со стороны шляхтичей, православные дворяне, въ силу давленія общественнаго мнѣнія своей среды, переходили въ католицизмъ и становились ревностными побор-

¹⁾ См. № СХХІІІ, стр. 276.

²⁾ См. №№: СLVII, стр. 352; СLVIII, стр. 354 и СLIX, стр. 357.

никами уніи и противниками православія. Иногда случалось, что среди дворянскаго рода находилась личность болѣе стойкая и самостоятельная, не поддававшаяся общественному мнѣнію, и въ такомъ случаѣ ей приходилось выдерживать борьбу не съ духовными и гражданскими властями, а съ сосѣдями и особенно съ родственниками, перешедшими въ католицизмъ. Споры эти возникали обыкновенно изъ одного источника: какой-нибудь предокъ рода считался основателемъ одного изъ сосѣднихъ православныхъ монастырей или мѣстной приходской церкви; вслѣдствіе этого всѣ члены рода, въ качествѣ наслѣдниковъ, считались «коляторами» т. е. ктиторами храма, и, при разногласіи ихъ въ вѣрѣ, родственники католики старались обыкновенно обратить монастырь и церковь въ унію, родственникъ-же православный заявлялъ свои права и отстаивалъ неприкосновенность храма; тогда возникала упорная семейная вражда; драки, нападенія, заѣзды переплетались съ жалобами, исками и апелляціями и прекращались по большей части только со смертію православнаго члена рода или съ переходомъ имѣнія, въ которомъ находилась спорная церковь, въ руки посторонняго лица. Такъ на примѣръ, въ Овруцкомъ повѣтѣ жило семейство дворянъ Силичей, состоявшее изъ четырехъ братьевъ и дядей, всѣ они считались ктиторами женскаго православнаго монастыря, основаннаго въ селѣ Сельцѣ ихъ предками. Между тѣмъ дядя и двое изъ племянниковъ перешли въ латинство, два другіе брата оставались православными; со смертію старшаго изъ нихъ—Григорія, на младшаго—Александра, посыпались всевозможныя притѣсненія отъ остальныхъ родственниковъ; дядя и братья, въ сопровожденіи пріятелей и слугъ, производили на его домъ и имѣніе дѣлѣй рядъ нападеній: они врывались въ монастырь, били и истязали монахинь, сорвали со стѣны въ церкви портретъ умершаго Григорія Силича и т. д. ¹⁾

¹⁾ См. № LIV, стр. 113.

Подобная же семейная ссора записана въ книгахъ Луцкаго грода, по поводу несогласій, возникшихъ вслѣдствіе ктиторскаго права на Бѣлостоцкій монастырь. Монастырь этотъ былъ основанъ въ XVII столѣтіи православнымъ епископомъ Перемышльскимъ и Самборскимъ, Симеономъ - Сильвестромъ Гулевичемъ. Двоюродный внукъ его, Іосифъ Гулевичъ, подобно многимъ членамъ своего рода, былъ ревностнымъ защитникомъ православія; между тѣмъ Гулевичи породнились съ Путошинскими—другимъ древнимъ православнымъ родомъ Волинскихъ дворянъ и вслѣдствіе этого часть села Бѣлаго Стока и сосѣднее село Гать перешли въ собственность Путошинскихъ. Двое изъ представителей этого рода—Владиславъ и Богуславъ приняли унию и стали тѣснить Бѣлостоцкій монастырь. Іосифъ Гулевичъ, въ качествѣ ктитора, вступился за братью; Путошинскіе съ толпою слугъ и пріятелей напали неоднократно на монастырь, разоряли его имущество и иезязали монаховъ, монастырскихъ слугъ и крестьянъ; Гулевичъ отражалъ нападенія вмѣстѣ съ игуменомъ, совѣтовалъ послѣднему отражать силу силою, и искалъ удовлетворенія съ Путошинскихъ судебнымъ порядкомъ. Долго длилась вражда, пока не разразилась кровопролитною свалкою у монастырской ограды; вслѣдствіе ея Гулевичу удалось на время упрятать Владислава Путошинскаго въ тюрьму за нападеніе съ оружіемъ въ рукахъ на монастырь. Но эта мѣра не усмирила буйнаго шляхтича: лишь только кончился срокъ ареста, Путошинскій возвратился домой, возобновилъ нападенія и заѣзды, отнялъ монастырскую землю и въ конецъ разорилъ монастырское хозяйство¹⁾. Продолжая тѣснить Бѣлостоцкую оби-

²⁾ См. №№: LXIV, стр. 134; LXXIX, стр. 170; LXXX, стр. 172; LXXXI, стр. 176; LXXXII, стр. 180; LXXXV, стр. 189; LXXXVI, стр. 191 и LXXXIX, стр. 199.

тель, въ то же время Владиславъ Путошинскій вель точно такую-же борьбу съ роднымъ братомъ своимъ Адамомъ за церковь, находившуюся въ принадлежавшемъ имъ собора селѣ Гатѣ: Владиславъ обратилъ эту церковь въ уніятскую, Адамъ-же, остававшійся вѣрнымъ православію, хотя и не нашелъ средствъ воспротивиться этому, но рѣшился не допускать уніатовъ спокойно торжествовать побѣду. Въ храмовой праздникъ онъ взялъ изъ церкви икону св. Дмитрія, и, созвавъ нѣсколько сосѣдей и русскихъ офицеровъ, случайно проходившихъ черезъ село, онъ пригласилъ игумена Бѣлостоцкаго монастыря, Иосифа Балабана, отслужить обѣдню въ своемъ домѣ, при чемъ онъ жаловался на отступничество брата и вызвалъ крупное по этому поводу объясненіе съ нимъ русскихъ офицеровъ ¹⁾).

Указанное положеніе религіознаго вопроса, вытекавшее изъ плана предложеннаго Шумлянскимъ, основаннаго на глубокомъ пониманіи имъ общества, среди котораго приходилось дѣйствовать, оказалось весьма выгоднымъ для уніи. Въ теченіе двадцати лѣтъ, послѣдовавшихъ за неудавшимся Люблинскимъ съѣздомъ, унія распространилась болѣе, чѣмъ въ продолженіи почти цѣлаго предшествовавшаго столѣтія. Негласное принятіе уніи епископами, продолжавшими выдавать себя за православныхъ, разрывъ прямыхъ сношеній съ Кіевскою митрополіею, гоненіе, направленное шляхтичами на сельское духовенство, захватъ монастырей или отнятіе у нихъ средствъ къ существованію, раздоръ, поселенный въ дворянскихъ православныхъ семействахъ, отклоненіе отъ братствъ болѣе вліятельныхъ членовъ приманкою награды ихъ дворянскими правами и при всемъ этомъ отсутствіе ясно высказанной программы, неопредѣленность положенія, среди котораго невоз-

¹⁾ См. № СХХІ, стр. 267.

можно было точно указать лица, принадлежавшія къ униі или отвергавшія ее—всѣ эти обстоятельства парализировали реакцію со стороны православныхъ, не дали ей возможности сосредоточиться и проявиться общими мѣрами и низвели ее до размѣровъ частной борьбы въ отдѣльныхъ единичныхъ случаяхъ. Послѣ двадцатилѣтнихъ усилій самъ Шумлянскій нашель предложенныя имъ мѣры до того успѣшными и плоды, принесенныя ими, до того полными въ нѣкоторыхъ, по крайней мѣрѣ, областяхъ речи-посполитой, что рѣшился снять маску; оставляя на долю другихъ продолжать начатое имъ дѣло въ тѣхъ епархіяхъ, гдѣ православіе держалось болѣе стойко, онъ объявилъ о присоединеніи своемъ къ униі и перечислилъ въ нее епархіи, прямо ему подвѣдомственныя: Львовскую, Галицкую и Каменецъ-Подольскую. Въ полной увѣренности, что мѣры, принятыя имъ, окончательно разслабили въ нихъ православное общество и поселили въ немъ индифферентизмъ въ отношеніи къ спорному религіозному вопросу, онъ рѣшился изгнать сразу изъ этихъ епархій и послѣдніе остатки православія. Этотъ новый поворотъ въ дѣятельности Шумлянского начинается въ послѣднихъ годахъ XVII столѣтія. Въ 1697 году онъ первый разъ отважился заявить въ нѣкоторыхъ гродскихъ книгахъ присягу на унию, принесенную имъ еще въ 1681 году, а въ 1700 онъ торжественно и публично возобновилъ ее въ Варшавѣ, произнеся на этотъ разъ клятву не только за себя, но и за подчиненныя ему епархіи ¹⁾. Вслѣдъ за тѣмъ Шумлянскій приступилъ къ окончательному изгнанію православія изъ этихъ епархій, особенно изъ Каменецъ-Подольской, пользуясь не нормальнымъ положеніемъ этого края, переходившаго въ то время

¹⁾ Кояловичъ. Литовская церковная униа, т. II, стр. 440. Бантышъ-Каменскій. Историческое извѣстіе объ униі, стр. 136.

изъ-подъ власти турокъ къ речи-посполитой. Вотъ интересныя данныя о мѣрахъ, употребляемыхъ уніятскимъ духовенствомъ въ такихъ случаяхъ: къ намъ дошли два рапорта уніятскаго офиціала Корытынскаго о присоединеніи имъ къ уніи Збаражскаго православнаго монастыря и Збаражскихъ приходскихъ церквей; онъ такъ описываетъ свои дѣйствія: явившись въ Збаражъ въ сопровожденіи надворной хоругви владѣльца мѣстечка—Іосифа Потоцкаго, и пригласивъ для содѣйствія мѣстнаго губернатора (управляющаго) и монаховъ Бернардинскаго монастыря, онъ созвалъ изъ окрестностей и переписалъ всѣхъ приходскихъ священниковъ; заручившись ихъ согласіемъ на принятіе уніи, онъ утвердилъ ихъ на приходахъ; о неявившихся-же онъ говоритъ, что они не могли пріѣхать по причинѣ бѣдности, «другіе-же до сихъ поръ упорно пребываютъ въ схизмѣ и не хотятъ признать надъ собою власти нашего архинастыря, напротивъ того, они возмущаютъ крестьянъ, уговаривая ихъ не принимать уніи и выдавая оную за ересь. Я нашелъ нужнымъ отложить сборъ этой жатвы Господней до болѣе удобнаго времени». Не осмѣливаясь удалиться въ окрестности, Корытынскій принялся за дѣло тѣмъ ревностнѣе въ самомъ мѣстечкѣ, гдѣ онъ чувствовалъ себя вполне безопаснымъ подъ прикрытіемъ губернатора и военнаго конвоя; онъ описалъ городскія церкви, ихъ имущество и документы и принялъ ихъ во владѣніе отъ имени уніятскаго епископа. Настоятеля одной церкви онъ нашелъ вполне преданнымъ уніи; у другаго священника, о. Игнатія, оказалась ставленная грамота отъ Луцкаго православнаго епископа, и притомъ у него былъ помощникъ, старый православный священникъ, открытый противникъ уніи, котораго о. Игнатій держалъ при себѣ въ угоду прихожанамъ и позволялъ ему въ своей церкви отпирать богослуженіе и совершать св. таинства. Корытын-

скій приказалъ священнику перемѣнить ставленную грамоту, викарія-же потребовалъ къ себѣ для объясненій, «но онъ не только не пожелалъ стать передо мною на лице, но сѣлъ на коня и укрылся въ лѣсу, какъ измѣнникъ.» Офиціалъ запретилъ священнику, подъ опасеніемъ анаѣмы, принимать его впредь и допускать въ церковь ¹⁾. За тѣмъ Корытынскій приступилъ къ болѣе важному дѣлу—къ принятію въ свое вѣденіе православнаго Збаражскаго монастыря. Нѣсколько раньше его пріѣзда въ монастырѣ произошло смятеніе: игумень, Парѣеній Янковскій, по причинѣ не упомянутой въ актѣ, подвергся взысканію со стороны православнаго Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго, послѣдній поручилъ монахамъ Почаевскаго монастыря арестовать Янковскаго и содержать въ своемъ монастырѣ въ тюрьмѣ. Но когда Почаевскіе монахи пріѣхали въ Збаражъ и арестовали игумена, то за него вступился мѣстный губернаторъ и освободилъ его съ помощью жолнеровъ; игумень отправился искать покровительства къ владѣльцу мѣстечка, Іосифу Потоцкому, который обѣщаль защитить его подъ условіемъ, что Янковскій приметъ унію и приведетъ къ ней какъ братію своего монастыря, такъ и его прихожанъ. Корытынскій между тѣмъ медлилъ и поджидалъ исхода этой сдѣлки; наконецъ онъ получилъ извѣстіе, что она состоялась и приступилъ къ дѣлу. Онъ началъ съ того, что опубликовалъ универсалъ Потоцкаго къ жителямъ Збаража, въ которомъ онъ, въ качествѣ владѣльца имѣнія, предписываетъ имъ принять унію. Вотъ этотъ интересный документъ: «Я, Іосифъ Потоцкій, желаю здравія и всякаго добра всѣмъ громадамъ волости моеи Збаражской: такъ мѣщанамъ, какъ равно жителямъ предмѣстій и сель, вѣдомо имъ чиню, что, благодаря Господа, вся

¹⁾ См. № LXVII, стр. 140.

русская область приняла унию, т. е. единение съ святою католическою, римскою церковью, о чемъ отецъ игумень уже извѣщалъ васъ; но вы (хотя и не все, какъ мнѣ доносятъ) повиноваться ему не хотите; потому отправляю къ вамъ сей универсалъ мой и предписываю, чтобы вы ни въ чемъ не перечили и повиновались-бы вполне въ дѣлахъ церковныхъ игумену, монастыря вашего Збаражскаго; всякаго-же упорнаго и неповинующагося отцу игумену приговариваю симъ къ уплатѣ штрафа въ сто гривенъ и сверхъ того къ тяжелому наказанію (тѣлесному?); все это (несогласіе?) пустой - лишь вымыселъ; праздники, посты и обряды останутся у васъ по-прежнему и никакой перемѣны ни въ чемъ не будетъ; потому и вторично предписываю вамъ не смущать сомнѣніемъ вашей совѣсти. Въ удостовѣреніе чего и выдаю сей универсалъ мой съ приложеніемъ моей печати и за собственноручною подписью. 1700 года, августа 25. Іосифъ Потоцкій, староста Галицкій.»

Вслѣдъ за универсаломъ явился въ Збаражъ игумень Яковскій; но, не смотря на обѣщаніе принять унию, данное имъ владѣльцу, возвратившись домой, онъ медлилъ и подъ разными предлогами старался затянуть дѣло; къ нему явились прихожане «твердые схизматики» съ горячими мольбами: «чтобы онъ не приставалъ къ уни и ихъ не увлекалъ за собою»; они брались выхлопотать ему прощеніе и отъ Мабокрицкаго и отъ владѣльца имѣнія, лишь-бы онъ твердо устоялъ въ православіи. Съ другой стороны игумена окружили уніятскіе священники, шляхтичи и бернардины и требовали отрѣченія; сначала ихъ убѣжденія не имѣли успѣха; тогда офиціаль перемѣнилъ тонъ и осыпалъ его угрозами, мѣстный же губернаторъ, въ качествѣ представителя правъ владѣльца, заявилъ готовность употребить въ дѣло свою власть; игумень не устоялъ и согласился на требованія уніятвъ. Его

заставили торжественно въ церкви отрѣчься отъ православія и присягнуть на унію, и, вслѣдъ за тѣмъ, оффиціалъ принялъ монастырь въ вѣденіе своего епископа, обложилъ членовъ церковнаго братства штрафами за сопротивленіе уніи, и уѣхалъ изъ Збаража, не оставивъ въ городѣ ни одной православной церкви, ни одного православнаго священника. Строго православные жители должны были или остаться безъ богослуженія и церковныхъ требъ, или отправляться въ уніятскія церкви. Оффиціально Збаражская волость была причислена къ числу мѣстностей, добровольно и единогласно принявшихъ унію ¹⁾).

Въ то время, когда унія распространялась всеми вышеуказанными мѣрами, противудѣйствіе со стороны православныхъ не могло проявиться въ видѣ систематической оппозиціи, какъ въ слѣдствіе того, что новый планъ дѣйствій уніатовъ и католиковъ скрывался подъ завѣсою тайны и умышленной неясности положенія, такъ и потому, что привилегированное сословіе перешло въ ряды противниковъ и обязанность защиты православія выпала на долю сословій, или вполне безправныхъ, или крайне стѣсненныхъ въ правахъ своихъ тѣмъ порядкомъ общественнаго строя, который водворился въ речипосполитой. Немедленно послѣ 1680 года церковныя братства пытаются стать опять во главѣ оппозиціи, но теперь онѣ не находятъ точки опоры ни въ дворянствѣ ни въ козачествѣ, какъ это случилось прежде, въ началѣ XVII столѣтія. На слѣздѣ представителей ставропигіальныхъ братствъ и православнаго духовенства, состоявшемся въ Августѣ 1680 года въ Новомъ Дворѣ, обсуждались средства для противудѣйствія уніи, но присутствовавшіе не могли остановить вниманія ни на одной мѣрѣ, сколько нибудь дѣйстви-

¹⁾ См. № LXIX, стр. 148.

тельной; они повторили обязательство стоять за православие, но не находили средствъ для того, чтобы обобщить свою борьбу и указать успѣшныя для нея приемы. Постановлено было пользоваться соборами и сѣздами, предполагавшимися по плану Шумлянскаго, и предъявлять на нихъ свои права и обеспечивавшія свободу богослуженія привилегіи, а также стараться при выборѣ депутатовъ на сеймы, включать въ ихъ инструкціи статьи, направленныя къ защитѣ православія; но обѣ эти эти мѣры оказались неисполнимыми: правительство удержалось отъ созванія сѣздовъ, количество-же православныхъ дворянъ было до того ничтожено, что голосъ ихъ на сеймикахъ не имѣлъ почти никакого значенія; послѣднее обстоятельство сознавали сами православные на сѣздѣ въ Новомъ Дворѣ; обсуждая возможность дѣйствовать посредствомъ вліянія на инструкціи депутатамъ, они рѣшили, что слѣдуетъ попытаться снискать вліяніе на сеймикахъ посредствомъ подкупа шляхтичей, «не жалѣя на этотъ предметъ издержекъ.»¹⁾ Но и этотъ исходъ оказался не возможнымъ, такъ какъ братства и ихъ члены не располагали достаточными средствами для того, чтобы соблазнить большинство шляхтичей, сѣзжавшихся на сеймики.

Такимъ образомъ сопротивленіе уніи должно было принять исключительно пассивный характеръ, раздробиться на безконечное число единичныхъ случаевъ и уповать исключительно на стойкость и непреклонность духовныхъ лицъ и отдѣльныхъ приходовъ, которые на свой страхъ должны были выдерживать въ каждой мѣстности натискъ ревнителей уніи, опиравшихся на административную поддержку и на буйный нравъ шляхты. Факты такіе мы дѣйствительно встрѣчаемъ въ актахъ того времени, не смотря на то тяжелое положеніе,

¹⁾ См. № XXVIII, стр. 53.

въ которомъ находились православные духовные, мѣщане и крестьяне. Такъ мы видимъ, что прихожане продолжаютъ вездѣ, гдѣ представлялась возможность, пользоваться стариннымъ правомъ выбора приходского священника и стараются направлять выборъ такъ, чтобы избѣжать лицъ склонныхъ къ уніи. Если крестьянамъ удавалось сникать по какому нибудь поводу согласіе помѣщика, то они немедленно низлагали священника уніята «поганскую ви у» отнимали у него церковные ключи, уничтожали уніятскій алтарь и вручали приходъ своему избраннику ¹⁾). Иногда крестьянамъ удавалось умиловити помѣщика подаркомъ, иногда запугать опасностью взрыва своего негодованья, въ другихъ случаяхъ они пользовались его ссорами съ сосѣдями и всегда не упускали малѣйшей возможности обеспечить свои церковные интересы, отстоять, хотя на время, свою церковь отъ вторженія уніитовъ и католиковъ ²⁾). Такъ, напримѣръ, послѣ объявленія о соединеніи Подолія къ уніи — католическіе ксендзы стали разбѣжать по селамъ и пытались служить католическую мессу въ сельскихъ церквяхъ; но они должны были отказаться отъ своей попытки: крестьяне отнимали и прятали ключи отъ церквей и, въ случаѣ насилія, угрожали убивать ксендзовъ ³⁾). Въ Овруцкомъ Полѣсіи околичныя шляхтичи, ревностно стоявшіе за православіе, зорко слѣдили за поведеніемъ духовенства въ своей мѣстности и, при малѣйшей наклонности къ уніи, старались выжить сомнительное лице и замѣнить его болѣе благонадежнымъ ⁴⁾). Въ городахъ православные мѣщане

1) См. ММ: СIII, стр. 224; СХХV, стр. 281; ХСV, стр. 209.

2) См. № СLXXX, стр. 339.

3) См. № ХС, стр. 201.

4) См. ММ: XLII, стр. 84; СХХХVIII, стр. 316; СLXXXIX, стр. 421; также Архивъ Югозападной Россіи часть IV, т. I, стр. 379—381.

старались поддерживать чистоту вѣры въ своихъ согражданахъ, переходившихъ въ унию, и нерѣдко ихъ увѣщанія кончались судебнымъ противъ нихъ искомъ и навлекали на нихъ отвѣтственность¹⁾.

Но всѣ эти попытки, направленные къ противудѣйствию, имѣли характеръ случайный и представлялись въ видѣ отдѣльныхъ безсвязныхъ явленій; объединиться онѣ могли только при содѣйствіи церковной гіерархіи, которая руководила-бы ими и сводила уединенныя усилія къ общей программѣ дѣйствій; между тѣмъ правительство, ограничившее только пятью число православныхъ епархій, успѣло передать эти епархіи тайнымъ или явнымъ униатамъ. Православные сознали необходимость отстоять вакантныя или возвратить потеряныя епископскія кафедры, и за обладаніе ими вступили еще разъ въ легальную борьбу съ правительствомъ. Въ концѣ XVII и началѣ XVIII вѣка борьба эта происходила за двѣ послѣднія епархіи, которыя православныя надѣялись сохранить—Луцкую и Бѣлорусскую. Послѣ смерти Леанасія Шумлянскаго, выдававшего себя за православнаго, но въ дѣйствительности принявшаго унию, православное духовенство и дворяне Луцкой епархіи рѣшились избрать на его мѣсто новаго епископа. Въ 1695 году, съѣхавшись по старинному обычаю, они приступили къ выборамъ; избранъ былъ единогласно Луцкимъ православнымъ епископомъ писарь гродскій Луцкій, Дмитрій Жабокрицкій (принявшій при рукоположеніи имя Ціонисія), извѣстный еще прежде своею ревностью къ православію, начитанностью и ученостью. Тяжело было положеніе этого новаго епископа: выдерживая упорную борьбу съ униатами, испытывая безпрестанныя притѣсненія отъ дворянъ, Жабокрицкій не находилъ поддержки въ православной Кіевской гіерар-

¹⁾ См. № CLXXI, стр. 180.

хія, усмотрѣвшей несоблюденіе при его выборѣ канонически установленныхъ правилъ и отказавшейся рукополагать его въ епископы на томъ основаніи, что онъ былъ женатъ на вдовѣ. Семь лѣтъ Жабокрицкій пытался устоять на своемъ посту, не смотря на непреодолимыя препятствія, пока наконецъ энергія его не истощилась и онъ, уступая внушеніямъ короля, принялъ унію. Немедленно еще послѣ избранія Жабокрицкаго король Іоаннъ III вошелъ съ нимъ въ сношенія, надѣясь склонить его милостью къ содѣйствію видамъ правительства; онъ утвердилъ Діонисія грамотою въ должности Лудскаго епископа и въ частномъ письмѣ поздравилъ его съ пріяніемъ новой должности; король выражалъ свою радость по этому поводу и намекалъ, что онъ не сомнѣвается въ томъ, что съ переменю званія Жабокрицкій будетъ, какъ прежде, ревностно поддерживать виды правительства ¹⁾. Милостивымъ-же расположеніемъ короля Жабокрицкій рѣшился воспользоваться для того, чтобы возвратить православныя церкви и монастыри, отданные уніатамъ. Онъ просилъ у короля диплома на должность Овруцкаго архимандрита, поставляя на видъ, что, занимавшій ее, уніать Домарадзкій не дворянинъ по происхожденію и потому, согласно законамъ речипосполитой, онъ не имѣетъ права занимать высшія церковныя должности; вмѣстѣ съ тѣмъ онъ требовалъ возврата Госскаго монастыря и принадлежавшихъ ему имѣній, захваченныхъ Іосифомъ Шумлянскимъ въ силу выпрошенной имъ королевской грамоты. Дѣла эти были рѣшены вступившимъ на польскій престолъ новымъ королемъ. Августъ II, продолжая въ дѣлѣ уніи политику своего предшественника и рассчитывая задобрить Жабокрицкаго и склонить его милостью къ уніи,

¹⁾ См. № LII, стр. 110. Лѣтопись Велачка томъ III, стр. 297

удовлетворилъ объ его прозбы; но, впоследствии, когда Жабокрицкій, рѣшительно отклонивъ предложенія на счетъ уни, не только не присоединился къ торжественному ея принятію въ 1701 г. Іосифомъ Шумлянскимъ и его сообщниками, но вошелъ въ сношенія съ русскимъ резидентомъ Судейкинымъ и искалъ черезъ него покровительства Россіи для православной церкви, тогда король, уступая давленію общественнаго мнѣнія, и понуждаемый совѣтами сенаторовъ, принялъ жалобы отъ Домарадзкаго и Шумлянскаго и потребовалъ въ задворный судъ Жабокрицкаго къ отвѣту за то, что онъ обманулъ короля и, будто злоупотребивъ его довѣріемъ, выпросилъ грамоты на такіе монастыри, которые раньше уже были пожалованы покойнымъ королемъ другимъ лицамъ. ²⁾ Вмѣстѣ съ тѣмъ король, понимая шаткое положеніе Жабокрицкаго въ отношеніи къ православной гіерархіи, рѣшился убѣдить его въ невозможности оставаться православнымъ епископомъ помимо желанія Кіевского духовенства. Побуждаемый этимъ расчетомъ или, можетъ быть, относясь дѣйствительно равнодушно къ интересамъ католицизма, принятаго только формально имъ самимъ, Августъ II употребилъ все зависѣвшія отъ него средства, чтобы доказать, что препятствія, встрѣченныя Жабокрицкимъ, нисколько отъ него не зависятъ. Такъ онъ выдалъ грамоту Жабокрицкому, которою предоставлялъ ему верховное управленіе православными церквями и монастырями, находившимися въ королевскихъ имѣніяхъ, въ воеводствахъ: Кіевскомъ, Волынскомъ и Брацлавскомъ; вмѣстѣ съ тѣмъ Августъ II дважды сносился съ Петромъ I, (1698 и 1701) прося его исходатайствовать дозволеніе патріарха на посвященіе Жабокрицкаго въ Кіевъ епископомъ въ Луцкую

²⁾ См. №№: LVII, стр. 118; LXXI, стр. 154; LXXII, стр. 156; LXXVI, стр. 163 и LXXVII, стр. 165.

эпархію.³⁾ Но представленія короля не имѣли успѣха и остались безъ послѣдствій; раньше еще самъ Жабокрицкій испробоваль всѣ средства для того, чтобы добиться посвященія. Онъ въ теченіи нѣсколькихъ лѣтъ испрашивалъ его у Кіевскаго митрополита, вслѣдствіе чего по его дѣлу велась оживленная переписка: Кіевское духовенство сознавало всѣ достоинства Жабокрицкаго и сочувствовало его назначенію, но не осмѣливалось утвердить его безъ разрѣшенія Московскаго патріарха—тотъ въ свою очередь, не смотря на грамоту, полученную отъ имени царей (Іоанна и Петра) и на прозбы Кіевскаго митрополита, гетмана Мазепы и самаго Жабокрицкаго, не рѣшался нарушить каноническаго постановленія и предоставилъ дѣло на рѣшеніе Константинопольскаго патріарха; сношенія съ послѣднимъ затянулись и не привели ни къ какому результату, а между тѣмъ Шумлянскій торжествовалъ побѣду, упрекалъ Жабокрицкаго въ самозванствѣ, въ нарушеніи каноническихъ правилъ, подрывалъ его авторитетъ, грозилъ ему анафемою и употреблялъ всѣ усилія для того, чтобы разрушить православную Луцкую эпархію. Согласно съ его внушеніями дворяне, владѣвшіе имѣніями въ Луцкой эпархіи, запретили приходскимъ священникамъ, жившимъ въ ихъ селахъ, повиноваться нареченному епископу. Жабокрицкій, въ крайности, обратился за посвященіемъ къ Сочавскому епископу въ Молдавію, но оказалось, что послѣдній призналъ надъ собою еще раньше власть Шумлянскаго и потому уклонился отъ предложенія Жабокрицкаго; наконецъ, послѣ долгихъ поисковъ, нарѣченный Луцкій владыка отыскалъ православнаго пастыря, который согласился рукоположить его въ епископы—это былъ Іосифъ Стойка, епископъ Мармарошскій, блю-

³⁾ См. № LXXV, стр. 161; также Историческое извѣстіе о возникшей въ Польшѣ уніи Бантышъ-Каменскаго, стр. 136.

стителѣ митрополій Бѣлградской, Семиградской и Угорской, но посвященія этого не признали дѣйствительнымъ ни уніаты, ни православные ¹⁾).

Такимъ образомъ Жабокрицкій, не находя поддержки тамъ, гдѣ онъ могъ на нее болѣе всего разсчитывать, потерялъ надежду устоять противъ воздвигнутыхъ отовсюду препятствій и принялъ унію въ 1702 году. Торжество поборниковъ уніи было полное; сломивъ стойкость того лица, на которое возложены были послѣднія надежды православныхъ, они спѣшили воспользоваться побѣдою; паны издали цѣлый рядъ универсаловъ къ священникамъ, мѣщанамъ и крестьянамъ, жившимъ въ ихъ имѣніяхъ, предписывая имъ повиноваться тому епископу, котораго власть они считали за нѣсколько лѣтъ раньше незаконною и противною канонамъ церкви. Вопросъ о женидбѣ Жабокрицкаго, столь громко выдвинутый Шумлянскимъ и его соучастниками, теперь ступался и будто никогда не существовалъ. Наконецъ, король вознаградила Жабокрицкаго значительнымъ расширеніемъ его власти: онъ издалъ универсалъ, по которому предоставлялъ въ его вѣденіе всѣ церкви и монастыри, находившіеся въ королевскихъ имѣніяхъ на пространствѣ цѣлой речипосполитой ²⁾. Въ послѣдствіи, послѣ смерти Шумлянскаго, уніятская гіерархія передала въ управленіе Жабокрицкому уніятскія церкви и имѣнія уніятскихъ митрополитовъ, находившіяся въ Кіевскомъ воеводствѣ, гдѣ уніаты не успѣли пока основать отдѣльной епархіи; власть Жабокрицкаго въ этой области была водворена приказомъ военной власти — универсаломъ гетмана Сѣнявскаго ³⁾.

¹⁾ Лѣтопись Величка т. III, глава XXXVII.

²⁾ См. №№: XCI, стр. 201; XCII, стр. 205; XCIII, стр. 207; XCVIII, стр. 214; CV, стр. 229 и CVI, стр. 230.

³⁾ См. №№: CXXIX, стр. 295 и CXXX, стр. 297.

Между тѣмъ какъ значеніе Жабокрицкаго возрастало такимъ образомъ въ уніятской церкви, православные, возглагавшіе при выборѣ его въ епископы столько надеждъ на его стойкость и преданность восточной церкви, сильно были поражены его переходомъ въ унію; недовольство ихъ готово было проявиться при первой возможности, возможность же вскорѣ представилась: вслѣдствіе союза Россіи со Польшею, заключеннаго противъ Карла XII, русскія войска заняли въ 1704 году многія области речипосполитой, въ томъ числѣ Волинь и Кіевское воеводство; съ появленіемъ ихъ православные жители этихъ провинцій почувствовали временное облегченіе отъ гоненій со стороны уніатовъ и дворянъ католиковъ, тѣмъ болѣе, что Петръ Великій не скрывалъ негодованія, возбужденнаго въ немъ религіознымъ прозелитизмомъ уніатовъ. Дворянъ православные, опираясь на присутствіе союзныхъ войскъ, стали смѣлѣе противудѣйствовать уніатамъ; при этомъ, конечно, явилось желаніе наказать отступниковъ отъ православія и первые удары посыпались на Жабокрицкаго, который былъ вдвойнѣ ненавистенъ православнымъ: какъ представитель уніятской іерархіи въ южной Руси и какъ человѣкъ, злоупотребившій довѣріемъ дворянъ, вручившихъ ему по выбору самый важный постъ для защиты преслѣдуемой церкви. Чувствуя неловкость своего положенія, Жабокрицкій принялъ мѣры для личной безопасности: онъ увезъ церковныя вещи, принадлежавшія Луцкому собору и болѣе цѣнныя вещи изъ собственнаго имущества въ отдаленное село Жеревцы, находившееся въ глуши, въ Овруцкомъ повѣтѣ, самъ же уѣхалъ за границу, въ Венгрію, намѣреваясь тамъ переждать неблагопріятныя для него обстоятельства. Предосторожности эти однако оказались недѣйствительными; въ 1706 году отрядъ своевольныхъ жолнеровъ, по наущенію и съ помощію православныхъ дворянъ Немиричей, ворвался

въ Жеревцы и ограбилъ имущество, оставленное Жабокрицкимъ, затѣмъ православные дворяне запретили приходскимъ священникамъ своихъ сель повиноваться его власти¹⁾ и обратились прямо къ русскимъ властямъ съ жалобою на отпавшаго отъ церкви епископа и съ просьбою избавить отъ него епархію. Во главѣ предъявившихъ эту просьбу находились ближайшіе родственники Жабокрицкаго: его пасынокъ—Николай Гулевичъ и племянникъ—Юрій Жабокрицкій; русскія власти, не желая отъ своего имени распорядиться въ союзномъ государствѣ, отказались отъ прямого участія въ дѣлѣ, и предложили жалобщикамъ самимъ арестовать епископа. Случай къ этому вскорѣ представился. Діонисій Жабокрицкій не могъ дождаться выхода русскихъ войскъ и въ 1708 году возвратился изъ Венгрии въ свою епархію; «для приведенія въ порядокъ управленія епископскими имѣніями, а также для рукоположенія новыхъ священниковъ.» Немедленно послѣ его пріѣзда въ Луцкъ туда-же явились Гулевичъ и Юрій Жабокрицкій съ отрядомъ вооруженныхъ слугъ; они заняли Луцкій замокъ, не имѣвшій въ то время гарнизона, и окружили, находившійся въ немъ епископскій домъ. Они разогнали прислугу и уніятскихъ священниковъ окружавшихъ епископа, арестовали его самого, захватили его перещиску и приказали укладывать вещи въ экипажи, объявляя, что они имѣютъ приказъ увезти его изъ Луцка. Обнаживъ сабли, Гулевичъ и Юрій Жабокрицкій приказали Діонисію собираться въ путь. «Одѣвайся предатель, говорили они, не быть тебѣ болѣе владыкою въ Луцкѣ, мы тебя свеземъ туда, куда намъ приказано; тамъ тебя возведутъ въ санъ архіепископа Сибири; мы перевяжемъ твоихъ друзей и сподручниковъ и доставимъ вмѣстѣ съ тобою!» Потомъ, обратившись къ слугамъ, они при-

¹⁾ См. №№: СХVI, стр. 255 и СXXXVIII, стр. 316.

бавили: «обращайте особенное вниманіе на его предательскую переписку; она обнаружитъ его козни противъ нашего монарха — пусть палачъ ее сожжетъ публично.» Между тѣмъ, пока въ замѣѣ распоряжались укладкою въ экипажи вещей епископа, время уходило; прислуга и священники уніятскіе разбѣжались по городу съ крикомъ и воззваніями о помощи; ударили въ набатъ въ колокола; проживавшіе въ Луцкѣ шляхтичи католики, причты уніятскихъ церквей, жолнеры побѣжали къ замку. Немногочисленная свита Гулевича и Юрія Жабокрицкаго оказалась въ свою очередь заключенною въ осадѣ, и предводители должны были вступить въ переговоры съ осаждавшими. Дѣло порѣшили тѣмъ, что первые выѣхали изъ Луцкаго замка, отказавшись арестовать епископа; впрочемъ, удаляясь, они заявили угрозу: «теперь вы намъ помѣшали арестовать владыку, но помните, что вы за это отвѣтите—ваши монастыри, ваши церкви уніятскія—и всѣ вы шляхтичи лично подвергнетесь наказанію за оказанное намъ сопротивленіе.» Освободившись такимъ образомъ отъ опасности, Жабокрицкій немедленно укрылся въ лагерь гетмана Сѣнявскаго; между тѣмъ его противники заняли епископскія имѣнія, захватили его документы и секвестровали имущество. Напрасно Жабокрицкій искалъ защиты у польскихъ властей и выхлопоталъ себѣ охранные листы отъ короля и отъ Волинскихъ дворянъ, съѣхавшихся на сеймикъ; исполнительная власть была всегда ничтожна въ речипосполитой, а въ то смутное военное время совершенно не существовала; потому противники епископа не только не успокоились вслѣдствіе предъявленія имъ охранныхъ листовъ, но въ началѣ слѣдующаго года они успѣли захватить епископа и передать его въ распоряженіе русскимъ властямъ; онъ былъ немедленно отправленъ въ ссылку, гдѣ вскорѣ и скончался¹⁾.

¹⁾ См. №№: СХХVІІ, стр. 285; СХХVІІІ, стр. 291; СХХХVІІ, стр. 314 и СХХХІХ, стр. 317.

Послѣ удаленія Жабокрицкаго, православные дворяне Во-
лынскаго и Кіевскаго восводствѣ рѣшились еще разъ возоб-
новить избраніе епископа и хотя на этотъ разъ выборъ ихъ
былъ удачнѣе, тѣмъ не менѣе онъ не достигъ главной цѣли—
удержать за православными Луцкую епископскую кафедру.
Новоизбранный епископъ былъ Кирилль Шумлянскій, сынъ
бывшаго Луцкаго епископа, тайнаго уніята—Аѳанасія Шум-
лянскаго и племянникъ Львовскаго уніятскаго епископа Іо-
сифа¹⁾. Увлеченный семейными преданіями и примѣромъ отца
и дяди, Кирилль Шумлянскій самъ, какъ кажется, принялъ
было унію, по крайней мѣрѣ мы встрѣчаемъ въ актахъ сви-
дѣтельство о томъ, что въ 1703 году онъ занималъ долж-
ность генеральнаго офиціала при уніятскомъ Каменецъ-По-
дольскомъ епископѣ, которымъ былъ въ то время его дядя
Іосифъ Шумлянскій²⁾. Положеніе, занимаемое какъ имъ лично,
такъ и его семействомъ въ гіерархіи уніятской церкви, об-
ратило на него вниманіе правительства; получивъ ложное из-
вѣстіе о смерти Жабокрицкаго, король немедленно выдалъ
грамоту, предоставлявшую Кириллу Шумлянскому должность
нареченнаго Луцкаго епископа и горячо рекомендовавшую
его какъ уніятскому митрополиту—Винницкому, такъ и дво-
рянамъ Волынскимъ³⁾. Казалось, что правительство не могло
найти лица болѣе склоннаго поддерживать его виды относи-
тельно уніи, и что съ принятіемъ имъ должности, Луцкая
епархія окончательно утвердится за уніятами. Православные
Волынскіе и Кіевскіе дворяне на съѣздѣ въ Луцкѣ 16 іюня
1710 года торжественно выбрали кандидата, предложеннаго
королемъ и рекомендованнаго уніятскимъ митрополитомъ, по

¹⁾ Niesiecki. Korona Polska, т. IV, стр. 287.

²⁾ См. № XCIX, стр. 217.

³⁾ См. № CXLII, стр. 325.

видимому они отказывались такимъ образомъ отъ дальнѣйшей борьбы и давали косвеннымъ образомъ согласіе на унію ¹⁾. Недоразумѣніе это скоро впрочемъ разъяснилось: немедленно послѣ выборовъ Кирилль Шумлянскій отпратился для рукоположенія не во Львовъ къ Винницкому, а въ Кіевъ—къ православному митрополиту. Мы не имѣемъ свидѣтельствъ, по которымъ можно-бы объяснить эту неожиданную перемену въ поведеніи Шумлянскаго; не знаемъ, была ли она слѣдствіемъ раскаянія, возбужденнаго переговорами съ православными дворянами, съѣхавшимися на выборы въ Луцкъ, или Шумлянскаго устрасилъ примѣръ участи, постигшей Жабокрицкаго, или, можетъ быть, прежде онъ присоединился къ уніи только наружно, пользуясь неясностію отношеній, созданною умышленно его дядею; во всякомъ случаѣ шагъ этотъ былъ съ его стороны рѣшительнымъ объявленіемъ войны уніятамъ. Возвратившись изъ Кіева въ свою епархію, Шумлянскій принялся за устройство имущества, принадлежавшаго его кафедрѣ и сталъ отнимать села, принадлежавшія прежде православному духовенству и захваченныя шляхтичами ²⁾, — но дѣятельность его была скоро остановлена. Ни правительство, ни дворяне католики не были намѣрены оставить въ покоѣ новаго епископа; раздраженные неудачею своего расчета, они рѣшились употребить въ дѣло насиліе. Въ октябрѣ 1711 года король издалъ грозный универсалъ къ дворянамъ и духовенству Волынскаго воеводства, въ которомъ онъ, упрекая Шумлянскаго въ государственной измѣнѣ, запрещалъ, подъ опасеніемъ уголовныхъ наказаній, признавать его Луцкимъ епископомъ или повиноваться ему въ дѣлахъ духовныхъ. Вслѣдъ за тѣмъ сеймикъ Волынскаго воеводства, соглашаясь

¹⁾ Архивъ Юго-западной Россіи, часть IV, т. I, стр. 358.

²⁾ См. №№: CXLVI, стр. 332; CXLVIII, стр. 335 и CL, стр. 337.

выполнѣ съ предложеніемъ короля, опредѣлили: считать выборъ Кирилла Шумлянскаго не дѣйствительнымъ, отобразъ у него актъ его избранія и передать Луцкую епархію въ управленіе Холмскому уніятскому епископу ¹⁾. За этимъ постановленіемъ послѣдовалъ цѣлый рядъ крутыхъ мѣръ, пущенныхъ въ ходъ озлобленными дворянами; имущество епископа было секвестровано или разграблено, ему самому угрожали арестомъ и ссылкой; не ожидая такого исхода дѣла, Шумлянскій бѣжалъ поспѣшно въ Кіевъ и обратился съ жалобою къ Петру I, черезъ посредничество канцлера Головкина. Императоръ протестовалъ противъ его изгнанія въ энергической нотѣ на имя короля, но послѣдній отмолчался и Кириллъ Шумлянскій не появлялся болѣе въ предѣлахъ своей епархіи; въ замѣнъ за нее онъ получилъ по назначенію Русскаго правительства епархію Переяславскую, управляя которою, онъ скончался въ 1726 году, удержавъ впрочемъ до смерти титулъ епископа Луцкаго и Острожскаго, и стараясь, по мѣрѣ возможности, хотя издали, поддерживать и укрѣплять православіе, гонимое въ предѣлахъ речипосполитой ²⁾. Луцкая епархія перешла такимъ образомъ во власть уніатовъ, въ которой и оставалась до самаго паденія Польши.

Такимъ образомъ въ предѣлахъ речипосполитой оставалась одна только православная епархія—Бѣлорусская. Въ то время когда за Луцкую епархію происходила вышеуказанная борьба, въ Бѣлорусскіе епископы выбранъ былъ человекъ предприимчивый и стойкій—притомъ по происхожденію и общественному своему положенію болѣе другихъ гарантированный отъ невзгодъ, тяготѣвшихъ надъ православнымъ духовенствомъ въ речипосполитой—это былъ князь Силь-

¹⁾ См. №№: СLI, стр. 340 и СLIII, стр. 344.

²⁾ Бантышъ-Каменскій, стр. 139; также № СLXXXIII, стр. 405.

вѣстръ Святополкъ - Четвертинскій. Родъ князей Четвертинскихъ былъ древнѣйшій изъ княжескихъ родовъ великаго княжества Литовскаго; онъ, по фамилінымъ преданіямъ, велъ начало своего происхожденія отъ Владиміра Святого. Въ концѣ XVII и началѣ XVIII вѣка это былъ единственный княжескій родъ въ Южной Руси, котораго хотя одна вѣтвь пребывала вѣрною православію. За все время борьбы съ униєю князья Четвертинскіе принимали въ ней дѣятельное участіе: они основывали православные монастыри, поступали членами въ церковныя братства, подписывали протесты противъ насильнаго введенія униі, ѣздили по этому поводу, въ качествѣ депутатовъ отъ православнаго дворянства, предъявлять протесты королю и т. п. Въ концѣ XVII столѣтія одинъ представитель рода—князь Гедеонъ, выбранъ былъ Луцкимъ епископомъ и впоследствии Кіевскимъ митрополитомъ. Въ началѣ XVIII столѣтія представителями православной отрасли рода Четвертинскихъ были князья: Гавріиль и Сильвестръ, послѣдній принялъ монашескій санъ и занималъ должность игумена въ монастырѣ, основанномъ его предками въ мѣстечкѣ Старой Четверти; еще до своего избранія въ епископы Сильвестръ Четвертинскій долженъ былъ выдержать не одну борьбу съ ревнителями униі; до насъ дошли актовыя свидѣтельства о тѣхъ усиліяхъ, какія предпринимали оба брата для того, чтобы отстоять православные монастыри—мужескій и женскій, находившіеся въ Старой Четверти; мѣстечко это съ теченіемъ времени вышло изъ владѣнія князей Четвертинскихъ, оставившихъ за собою только право патроната надъ монастырями (*jus collationis*). Не смотря на это право, владѣлецъ Четверти, шляхтичъ Гораинъ, рѣшился перевести оба монастыря въ унию; началъ съ женскаго и успѣлъ въ своемъ предпріятіи; тогда князь Сильвестръ Четвертинскій, основываясь на своемъ правѣ, удалилъ изъ монастыря униятскія

монахини и поселилъ въ немъ православную инокиню—Ага-
оію Масальскую, поручивъ ей составить новую общину; уз-
навъ объ этомъ распоряженіи, Гораинъ ворвался въ мона-
стырь съ толпою слугъ и крестьянъ, и, когда Масаль-
ская убѣжала въ мужескій монастырь, онъ послѣдовалъ туда
за нею; окруживъ монастырь, онъ приказалъ выломать двери,
затѣмъ, избивъ до полусмерти намѣстника, Θεодосія Стоянов-
скаго, онъ приказалъ схватить Масальскую и увелъ ее въ свой
дворъ; здѣсь жена Гораина приказала ее жестоко высѣчь, и,
раздѣвъ до нага, выгнать на дорогу въ поле; князь Силь-
вестръ Четвертинскій долженъ былъ перевести ее въ другой
монастырь, Гораинъ-же, оправдывая свой поступокъ, оклевет-
талъ его въ преступной связи съ несчастною монахиней. За-
тѣмъ, пользуясь удаленіемъ Сильвестра Четвертинскаго въ
Бѣлоруссію, Гораинъ разогналъ братью изъ мужескаго Чет-
вертинскаго монастыря и поселилъ въ немъ приходскаго
уніятскаго священника; напрасно два раза оба князья Чет-
вертинскіе отнимали монастырь и старались возстановить въ
немъ общежитіе; пользуясь окончательнымъ отъѣздомъ Силь-
вестра въ его епархію, Гораинъ добился осуществленія сво-
его намѣренія ¹⁾.

Такимъ образомъ принявши должность епископа един-
ственной, остававшейся еще православнымъ, епархіи, князь
Сильвестръ-Четвертинскій зналъ по опыту съ какими труд-
ностями предстояло ему бороться, тѣмъ болѣе дорожилъ онъ
своимъ постомъ, тѣмъ болѣе чувствовалъ необходимость со-
средоточить для борьбы всѣ силы православныхъ и органи-
зовать защиту. Очевидно при этомъ роль организатора дол-
жна была принадлежать ему, какъ единственному іерарху

¹⁾ См. №№: LXXXVIII, стр. 196; CI, стр. 221; CXIX, стр. 262;
CXXXI, стр. 299.

православной церкви, оставшемуся въ предѣлахъ речипосполитой. Конечно для этого необходимо было, чтобы духовенство и міряне другихъ православныхъ епархій, остававшихся теперь безъ пастырей, признали надъ собою власть Бѣлорусскаго епископа или, по крайней мѣрѣ, подчинились его руководству. Но послѣднее условіе не было исполнено и препятствія возникли съ той именно стороны, откуда менѣе всего слѣдовало ожидать ихъ. Бѣлорусскій епископъ, желая расширить по мѣрѣ возможности границы своей епархіи, заявилъ желаніе присоединить къ ней православныя церкви и монастыри бывшей Туровской епархіи, находившіеся въ обширной территоріи долины Припяти, въ нынѣшней Минской губерніи, но духовенство этой области, отдѣлявшей Бѣлорусскую епархію отъ упраздненныхъ епархій южной Руси, не пожелало признать надъ собою его власти; еще въ началѣ XVII столѣтія, послѣ того какъ православное Туровское епископство захвачено было уніятами, православные жители епархіи управлялись безъ епископа, они признавали надъ собою въ церковныхъ дѣлахъ авторитетъ Слуцкаго ахимандрита, который, въ случаѣ нужды, сносился прямо съ Кіевскимъ митрополитомъ; отношенія эти установились мало по малу въ силу обычая и, наконецъ, въ исходѣ XVII столѣтія, митрополитъ Гедеонъ Четвертинскій присоединилъ Туровскую епархію окончательно къ составленной имъ особой митрополичьей епархіи; но такъ какъ сношенія Кіевскихъ митрополитовъ съ этою частью подвѣдомственной имъ территоріи были сильно затруднены польскими законами, запрещающими православнымъ переѣзжать границу речипосполитой, то митрополиты обыкновенно выдавали Слуцкимъ ахимандритамъ грамоты, которыми поручали имъ, въ качествѣ намѣстниковъ, церковное управленіе въ бывшей Туровской епархіи ¹⁾. Когда, по-

¹⁾ Описаніе Кіево-Софійскаго собора, стр. 247; также см. №№: I, стр. 1; II, стр. 2; XIII, стр. 25; XVI, стр. 30. Библиотека "Руниверс"

слѣ избранія въ Бѣлорусскіе епископы, князь Сильвестръ Четвертинскій явился въ 1707 году для посвященія въ Кіевъ, то митрополитъ включилъ въ обѣтъ, подписанный имъ при совершеніи обряда, обязательство не распространять своей власти за предѣлы Бѣлорусской епархіи ¹⁾. Но исполненіе этой части обѣта оказалось на дѣлѣ невозможнымъ; отправляясь изъ Кіева въ Могилевъ, Сильвестръ Четвертинскій остановился по дорогѣ въ Слуцкѣ; здѣсь онъ засталъ разногласіе въ средѣ православнаго духовенства; часть духовныхъ лицъ, опасаясь грозы отъ уніатовъ и католиковъ, и не находя возможности опираться на власть Кіевского митрополита, сношенія съ которымъ были неудобны и не безопасны, изъявила желаніе признать надъ собою власть Бѣлорусскаго епископа; другіе члены духовенства, и во главѣ ихъ архимандритъ Іоасафъ Лапицкій, сопротивляясь этому желанію, стояли за подчиненіе митрополиту; споръ оживлялся все болѣе и болѣе и увлекъ раздражительнаго по натурѣ епископа, сознававшая притомъ всю необходимость и пользу для православія, вытекавшую изъ расширенія предѣловъ его епархіи. Вскорѣ препирательство вызвало фактическую борьбу: Бѣлорусскій епископъ сталъ рукополагать священниковъ и раздавать духовныя должности въ Слуцкѣ; архимандритъ, а, вслѣдъ за нимъ, и митрополитъ протестовали въ окружныхъ грамотахъ, объявляли распоряженія Сильвестра не дѣйствительными и предали ачаемъ духовныхъ, признавшихъ надъ собою его власть. Четвертинскій оговѣтилъ тѣмъ-же и низложилъ Іоасафа Лапицкаго, назначивъ другое лице на его мѣсто Слуцкимъ архимандритомъ; ни та, ни другая сторона не хотѣла уступить; взаимныя жалобы, протесты, пререканія, отлученіе подчиненныхъ духовныхъ лицъ отъ церкви и лишеніе ихъ свя-

¹⁾ См. № СХХІV, стр. 279.

щенническаго сана и духовныхъ должностей, посыпались съ обѣихъ сторонъ. Бѣлорусскій епископъ принялся исполнять свои рѣшенія силою, митрополитъ принесъ жалобу русскому посланнику въ Варшавѣ, архимандритъ-же Лапицкій искалъ защиты у владѣльца Слуцка — князя Нейбурскаго и у его управляющихъ-шляхтичей; послѣдніе приняли горячо сторону митрополита съ цѣлью поддержать анархію въ православной гіерархіи и ослабить власть единственнаго православнаго епископа въ речипосполитой; они стали также силою изгонять ставленниковъ Сильвестра и поддерживать архимандрита¹⁾. Споръ затянулся на цѣлыя 20 лѣтъ и повергъ въ смятеніе и безначаліе ту часть Руси, гдѣ православіе было относительно менѣе подавлено; онъ прекратился только тогда, когда обѣ спорившія стороны увидѣли, что препирательство ихъ обратилось въ пользу общихъ враговъ и когда уніаты и католики насильно завладѣли почти всѣми монастырями и церквями въ спорной области.

Между тѣмъ дѣйствительно враги православія настойчиво проводили свое дѣло насильнаго обращенія въ унію; разрушивъ православную гіерархію, они отложили въ сторону осторожность, рекомендованную имъ вначалѣ Іосифомъ Шумлянскимъ, и рѣшились употребить въ дѣло силу для того, чтобы рѣшительно покончить спорный религіозный вопросъ. Въ 1720 году уніятскій митрополитъ Левъ Кишка созвалъ соборъ въ Замостьѣ, на которомъ унія провозглашена была торжественно единственною законною церковью греческаго обряда въ речипосполитой; всѣ захваченныя уніатами епископства, объявлены были добровольно принявшими унію и на-

¹⁾ См. №№: CXXXVI, стр. 310; CLXIX, стр. 376; CLXXIII, стр. 384; CLXXIV, стр. 386; CLXXV, стр. 388; CLXXXVI, стр. 412 и CLXXXVII, стр. 416.

всегда къ ней присоединенными; далѣе рѣшено было приступить законнымъ порядкомъ къ обращенію въ унію всѣхъ оставшихся еще незанятыми православныхъ церквей и монастырей; постановленія этого собора, утвержденныя папою Бенедиктомъ XIII, и опубликованныя конгрегаціею de propaganda fide, усилили рвеніе шляхетскаго общества въ пользу уніи ¹⁾; то преслѣдованіе уніи, которое, не смотря на жестокіе приемы, носило до того времени характеръ личнаго произвола и проявлялось спорадически, съ большею или меньшею энергіею, смотря по личному характеру того или другаго пана, теперь представляетъ общее повсемѣстное явленіе; шляхтичи, католическое духовенство, уніятскіе священники, власти и частные люди спѣшатъ отличиться наперерывъ другъ передъ другомъ; этотъ своеобразный крестовый походъ, совершаемый подъ благословеніемъ паны и подъ знаменемъ уніи былъ весьма удобенъ для шляхтичей, стяжавшихъ себѣ душевное спасеніе путемъ насилія надъ совершенно безоружными, представлявшими одно лишь пассивное сопротивленіе, духовными и крестьянами; до какой степени фанатизмъ разжигалъ страсти, насколько дѣйствовавшіе во имя его люди способны были забыть всякія правила религіозной и чело-вѣческой нравственности, о томъ свидѣлствуютъ цѣлые сотни и тысячи документовъ того времени ²⁾; укажемъ только, во избѣжаніе повтореній, нѣсколько фактовъ болѣе рельефныхъ: въ теченіе одиннадцати лѣтъ, съ 1732 по 1743 годъ, по извѣстіямъ, собраннымъ русскимъ резидентомъ въ Варшавѣ, Голембевскимъ, паны и уніаты «заѣхали» на унію 128 монастырей и церквей православныхъ въ одной, только эпар-

¹⁾ Описаніе Кіевософійскаго Собора, стр. 215. Кульчинскій—Specimen ecclesiae Ruthenicae, стр. 137—138.

²⁾ См. Архивъ Югозападной Россіи часть I, томы 2 и 3.

хія Бѣлорусской и смежной съ нею Туровской; «заѣздъ» этотъ состоялъ въ томъ, что неожиданно появлялся въ монастырь помѣщикъ или духовный католическій или уніятскій, въ сопровожденіи толпы вооруженныхъ слугъ; безъ всякихъ предварительныхъ разговоровъ онъ побоями разгонялъ иноковъ и, «очистивъ» такимъ образомъ монастырь, передавалъ его во владѣніе уніятскаго епископа; то же происходило и съ сельскими приходскими церквями, только здѣсь помѣщики менѣе стѣснялись, чувствуя себя въ правѣ распоряжаться церковью и приходомъ какъ своею собственностью ¹⁾; тамъ-же, гдѣ встрѣчалось хотя-бы малѣйшее сопротивленіе, ярость шляхтичей не знала предѣловъ; вотъ въ какихъ выраженіяхъ описываетъ современникъ ихъ образъ дѣйствій въ подобныхъ случаяхъ: «забывши страхъ Божій, они врываются верхомъ въ церкви, стрѣляютъ въ алтари и въ иконы, рвутъ ихъ, ломаютъ кресты; на духовныхъ и мірянъ они нападаютъ въ церквяхъ и до смерти убиваютъ ихъ; они выбрасываютъ монаховъ изъ монастырей, а въ дѣвичьихъ монастыряхъ, для посмѣшища, раздѣваютъ монахинь до-нага и въ такомъ видѣ изгоняютъ ихъ; имущество и доходы монастырскіе отымаютъ; церкви разрушаютъ: бьютъ въ нихъ окна и ломаютъ крыши, остальное-же грозятъ предать пламени; изображенія Спасителя они попираютъ ногами, рѣжутъ и прокалываютъ ножами, бросаютъ и таскаютъ по улицамъ, приговаривая богохульные рѣчи: «Схизматицкій Боже! Неужели ты не постоишь за свою обиду!» ²⁾ и т. п.

Вотъ нѣсколько частныхъ случаевъ, подтверждающихъ всю истину этой отвратительной картины: въ 1732 году разбиралось дѣло по поводу жалобъ, принесенныхъ жителями

¹⁾ См. № СХСѢІ, стр. 448.

²⁾ См. № СХѢІІІ, стр. 456.

мѣстечка Копыля и его окрестностей на католическаго приходскаго Копыльскаго священника, Іоанна Пенскаго; изъ показаній свидѣтелей видно, на сколько ревнители уніи не стѣснялись въ выборѣ средствъ для распространенія ея: Пенскій принуждалъ побоями православныхъ жителей принимать унію, основываясь на томъ положеніи, что предки ихъ были уніаты (доказательство крайне растяжимое, такъ какъ уніаты доказывали, что унія была господствующимъ вѣроисповѣданіемъ въ Литовской Руси со времени Флорентинскаго собора); не повинующихся ему онъ травилъ собаками, приказывалъ отпускать имъ по 150 палочныхъ ударовъ и т. д. Онъ принуждалъ родителей носить дѣтей ко св. крещенію въ костелъ, запрещалъ священникамъ напутствовать умирающихъ и хоронить мертвыхъ, вязалъ ихъ и билъ, въ случаѣ если они отправляли крестные ходы; и т. д. Когда умеръ одинъ крестьянинъ отъ побоевъ, нанесенныхъ ему ксендзомъ, то онъ не допустилъ священника въ домъ отпѣвать покойника и заставилъ совершать обрядъ на улицѣ; послѣ смерти другого жителя Копыля, ксендзъ, утверждая что родители покойника были уніаты, и что православный священникъ напутствовалъ его незаконно, приказалъ внести тѣло въ комору и заперъ его подъ замокъ; когда явились православные священники въ сопровожденіи цеховыхъ братчиковъ для совершенія похороннаго обряда, они должны были разломать замокъ; узнавши объ этомъ, Пенскій приказалъ натаскать бревенъ на гору, у подошвы которой проходила единственная улица, по которой должна была проходить похоронная процессія и объявилъ, что онъ ее раздавитъ, скатывая въ низъ брусья, у которыхъ онъ и помѣстился съ заряженнымъ ружьемъ. Чтобы избѣжать опасности покойника должны были нести черезъ трясины, проходя по поясъ въ болотѣ ¹⁾. Другой

¹⁾ См. № СХСШ, стр. 427—442.

католическій священникъ—Оома Еленскій, привался водворять унію въ Петрыковской волости; руководимый его совѣтами управляющій имѣніемъ, шляхтичъ Гребницкій, сталъ систематически проводить дѣло «добровольнаго» принятія уніи; онъ потребовалъ отъ всѣхъ православныхъ священниковъ предъявленія документовъ, на основаніи которыхъ они занимали приходы; когда-же священники предъявили ставленныя грамоты, выданныя имъ отъ Слуцкаго архимандрита, то Гребницкій объявилъ ихъ недѣйствительными, поносилъ ругательствами всю православную іерархію и, въ заключеніе, объявилъ, что онъ не признаетъ ее и что впредь священники будутъ зависѣть въ церковныхъ дѣлахъ исключительно отъ суда экономіи; на слѣдующій же день онъ потребовалъ въ присутствіе этого суда, составленнаго изъ него самого и ксендза Еленскаго, шестидесятилѣтняго старика, приходского священника села Лясковичъ, о. Прохора Забытневича; обвинивъ послѣдняго голословно въ обращеніи въ православіе 20 человѣкъ уніатовъ, не дозволивъ ему ни объясниться, ни привести свидѣтелей, не выслушавъ даже отвѣта, онъ тутже приговорилъ священника къ наказанію, которое должно было состоять въ слѣдующемъ: священникъ долженъ былъ, въ замѣнъ за мнимыхъ уніатовъ, отчислить изъ своего прихода 20 человѣкъ въ унію; притомъ священнику въ теченіи года запрещалось исполнять требы и входить въ церковь; сверхъ того онъ долженъ былъ 6 недѣль сидѣть въ экономической тюрьмѣ, вмѣстѣ съ заключенными въ ней за разныя преступленія евреями, и въ теченіи этого времени его трижды въ день подъ стражею выводили въ костель, гдѣ подвергали бичеванію «дисциплинами.» Приговоръ управляющаго былъ немедленно приведенъ въ исполненіе; когда, на другой день, явилась къ Гребницкому депутація, состоявшая изъ православныхъ священниковъ и почетныхъ мѣщанъ, просить поми-

лованія о Прохора, то управляющій, прогналь ея отъ порога съ ругательствами, приказаль переловить ея членовъ, отвести въ костель и подвергнуть тамъ разнымъ унижительнымъ наказаніямъ. Вслѣдъ за тѣмъ Гребницкій распредѣлилъ жителей управляемаго имъ имѣнія на приходы, при чемъ большее число церквей и сель отписалъ въ унію и зазвалъ въ нихъ на приходы уніятскихъ священниковъ; когда крестьяне отказались ходить къ новымъ пастырямъ, то послѣдовала всеобщая экзекуція: «слуги и челядинцы изъ экономіи и костела ходили толпою по селамъ; они невинныхъ людей били и истязали безъ милосердія и, наконецъ, всѣхъ поголовно съ женами и дѣтьми погнали въ Петрыковскій замокъ, наставляя ихъ въ вѣрѣ веревками, палками и розгами; они вогнали несчастную толпу въ Петрыковскій костель, гдѣ принуждали ихъ богохульствовать и плевать на ихъ вѣру грекорусскую.» Оставшимся еще въ имѣніи православнымъ священникамъ управляющій запретилъ принимать въ церковь крестьянъ изъ отчисленныхъ имъ въ унію сель, или являться для исполненія требъ въ эти села «подъ опасеніемъ потери здоровья и жизни.» Въ села эти наѣхали уніятскіе священники съ командами, данными изъ замка; они гнали насильно крестьянъ въ церкви и заставляли ихъ присягать на унію, въ случаѣ оттаза они тутъ-же ихъ истязали собственноручно; одинъ изъ нихъ, Григорій Яроцкій, понуждалъ прихожанъ къ присягѣ ударами толстой восковой свѣчи, которую онъ въ запальчивости схватилъ изъ алтаря¹⁾. Крестьяне, отказываясь отъ принятія уніи, не смотря на всѣ эти насилія, были лишены церковныхъ требъ, умирали безъ напутствія, оставались невѣнчанными, хоронили мертвыхъ безъ церковныхъ обрядовъ и т. д. ¹⁾

¹⁾ См. № ССІ, стр. 464—471.

Подобныя сены происходили повсемѣстно въ Литвѣ и Южной Руси съ различными видоизмѣненіями, смотря по личному нраву и изобрѣтательности пана или ксендза¹⁾. Въ то же время, въ тѣхъ мѣстностяхъ, гдѣ гоненіе православныхъ достигало до вышеуказанныхъ размѣровъ, широкія льготы и всевозможныя поощренія предоставлены были уніятскому духовенству: военныя власти заботились о томъ, чтобы оградить ихъ отъ насилія со стороны жолнеровъ; король выдавалъ грамоты, обезпечивавшія уніатамъ въ нѣкоторыхъ мѣстностяхъ исключительное право школьнаго преподаванія, устраивалъ и снабжалъ имѣніями уніятскія семинаріи и т. д.²⁾ Помѣщики основывали на свой счетъ уніятскія монастыри и церкви, снабжали ихъ землями, угодіями и доходами, иногда въ довольно значительныхъ размѣрахъ; такъ Кіевскій воевода—Салезій Потоцкій, основалъ въ своихъ огромныхъ имѣніяхъ: Уманщинѣ и Брагиловщинѣ, болѣе ста уніятскихъ церквей, снабдивъ каждую изъ нихъ: усадьбою для священника, пахатною землею въ размѣрѣ 30 дней и сѣнокосами въ размѣрѣ 10 дней, подъ непремѣннымъ условіемъ, чтобы церкви эти зависѣли отъ уніятскаго митрополита³⁾. Послѣ смерти приходскаго священника владѣльцы выдавали новому священнику презенту (разрѣшеніе занять приходъ въ имѣніи) только въ такомъ случаѣ, если онъ былъ уніятъ, или если изъявлялъ готовность принять унію, и условіе это включали въ презенту

1) См. №№: ССIV, стр. 475; ССVX, стр. 589. Историческое извѣстіе объ уніи Бант. - Кам., стр. 150, 168, 200, 206, 215, 216, 231 и т. д.

2) См. №№: СXXXIII, стр. 304; СXCIX, стр. 458; ССXXXI, стр. 632.

3) См. №№: ССIII, стр. 473; ССXIII, стр. 584; ССXVI, стр. 590; ССXVII, стр. 594; ССXXVI, 618 и ССXXXIII, стр. 640.

ту ¹⁾. Уніятская гіерархія, съ своею стороны, преслѣдуя православное духовенство, изводила на отдѣльныя лица вымышленныя обвиненія въ несоблюденіи каноническихъ правилъ, упрекала ихъ въ рукоположеніи духовными лицами, не имѣвшими на то, по ея мнѣнію, надлежащаго права и т. п., и между тѣмъ, въ каждомъ отдѣльномъ случаѣ, готова была устранить вопросъ о каноническихъ правилахъ, если упрекаемое лицо соглашалось принять унію. Одинъ примѣръ такого образа дѣйствій мы видѣли въ дѣлѣ епископа Жабокрицкаго, другой, не мѣнѣе характеристическій, встрѣчаемъ въ дѣлѣ Овруцкаго протоіерея, Симеона Комара; этотъ духовный лишенъ былъ іерейскаго сана Львовскимъ уніятскимъ епископомъ подъ предлогомъ двоеженства, но когда онъ изъяснилъ «смиреніе и покаяніе» по словамъ епископской грамоты, т. е. когда изъяснилъ согласіе на принятіе уніи, немедленно двоеженство было предано забвенію, и онъ получилъ разрѣшеніе священнодѣйствовать ²⁾.

Всѣ исчисленные приемы, посредствомъ которыхъ польское правительство и общество старались водворить унію въ русскихъ областяхъ речипосполитой въ продолженіи 70 лѣтъ должны были, по видимому, увѣнчаться успѣхомъ и привести къ полному уничтоженію православія въ границахъ Польско-Литовскаго государства; церковная гіерархія была совершенно упразднена, особенно послѣ того, какъ въ 1772 году послѣдняя православная епархія—Вѣлорусская была

¹⁾ См. №№ СХХХІІ, стр. 303; ССХХІХ, стр. 628. Также Архивъ Югозападной Россіи, ч. I, т. 2, стр. LIX—LXIII.—Право выдавать презенты священникамъ для занятія ими прихода принадлежало помѣщикамъ и старостамъ въ силу сеймовой конституціи 1647 года (*Volumina legum*, т. IV, стр. 59).

²⁾ См. № СХХVІ, стр. 283.

присоединена къ Россіи; монастыри православные были насильно обращены въ унию; сельское духовенство, вполне зависимое отъ помѣщиковъ, стѣсненное необходимостью вырашивать или покупать у нихъ презенты, преслѣдуемое съ свирѣпымъ ожесточеніемъ уніятскими и католическими епископами, болѣе или менѣе искренно принимало унию, или скиталось въ бездомномъ, бѣдственномъ, сопряженномъ съ безчисленными опасностями и оскорбленіями, положеніи; городскія церковныя братства были или обращены въ унию посредствомъ насилія, подкупа и другихъ внушеній, или разсѣялись и были закрыты, уніятское-же духовенство спѣшило образовать вмѣсто нихъ новыя, уніятскія братства ¹⁾); поддержка православія извнѣ была затруднена вышеприведенными законоположеніями, запрещавшими православнымъ переходить границу речисполитой и духовныя лица, пытавшіяся, не смотря на строгій запретъ, проникнуть въ речь-посполитую изъ Кіева или Переяслава, подвергались страшнымъ истязаніямъ и оскорбленіямъ не только отъ старостъ и пограничныхъ властей, но еще въ большей степени отъ помѣщиковъ, которые пользовались полною административною властью въ своихъ селахъ на основаніи права доминіальной полиціи ²⁾). Наконецъ, законодательство польское, отъ времени до времени прибавляло новыя законоположенія, снѣсывшія православныхъ, къ тѣмъ, которыя существовали уже прежде. Такъ постановленіемъ генеральной конфедераціи 1732 года опредѣлено было: «Права и привилегіи римско-католической и греко-уніятской церкви должны быть сохраняемы свято и ненарушимо; мы съ отвращеніемъ удаляемъ изъ этого правовѣрнаго государства всѣ иноземныя

¹⁾ См. № ССХХVII, стр. 621.

²⁾ См. №№: ССXI, стр. 581; ССХХII, стр. 583; также Архивъ Югозападной Россіи, часть I, томы 2 и 3.

вѣроисповѣданія; однако иновѣрцамъ (т. е. православнымъ и протестантамъ), мы обеспечиваемъ... безопасность лицъ и имуществъ; но они лишаются права быть избранными въ депутаты на сеймы, въ трибуналы и въ спеціальныя комиссіи, составленныя по какимъ-бы то ни было дѣламъ; имъ воспрещается собираться на съѣзды, занимать должности въ воеводствахъ, градахъ и земляхъ речипосполитой или входить въ сношенія съ представителями соеѣднихъ государствъ, съ цѣлью снискать ихъ покровительство, подъ опасеніемъ наказаній, опредѣленныхъ за измѣну отечеству¹⁾. Сверхъ этихъ узаконеній, вошедшихъ въ *volumina legum*, постановленіемъ той-же генеральной конфедераціи указаны были административнымъ порядкомъ мѣры еще гораздо болѣе стѣснительныя для православія: духовенству запрещено было ходить по улицамъ явно со св. дарами; церковныя требы: крещеніе, бракъ, похороны разрѣшено было совершать не иначе, какъ съ дозволенія католическаго ксендза, за установленную послѣднимъ плату. Публичныя похороны совершенно воспрещались; диссиденты и дизуниты должны были хоронить мертвыхъ ночью; притомъ на нихъ возлагалась обязанность присутствовать при католическихъ крестныхъ ходахъ. Дѣти, рожденныя отъ смѣшанныхъ браковъ, должны были принадлежать къ католической церкви и даже пасынки отца католика обязаны были принимать католичество. Каноническіе законы католиковъ дѣлались обязательными для иновѣрцевъ²⁾.

1) *Volumina legum*, т. VI, стр. 286.

2) *Moraczewski—Starożytności Polskie*, т. I, стр. 195. Хотя эти административныя распоряженія генеральной конфедераціи 1732 года и не вошли въ составъ *Volumina legum*, но, тѣмъ не менѣе, подобно всѣмъ постановленіямъ генеральныхъ конфедерацій, онѣ получили силу закона; въ доказательство можно указать то обстоятельство, что,

Находясь въ столь стѣсненномъ и гонимомъ положеніи, православіе однако не пало, не было искоренено насиліемъ юридическимъ и фактическимъ въ Литовско-русскихъ земляхъ; оно устояло, благодаря сложности 3-хъ причинъ: стойкости крестьянъ, заступничеству Россіи и внутреннему разложенію шляхетскаго общества, ускорившему паденіе речипосполитой и, такимъ образомъ, нанесшему смертельный ударъ всѣмъ неправдамъ, имъ-же самимъ порожденнымъ.

Но пока въ теченіи XVIII столѣтія шляхетское общество приближалось къ паденію путемъ медленнаго разложенія, всю тяжесть религіозной борьбы должно было выносить на своихъ плечахъ крестьянское сословіе; ограничиваясь единственнымъ, возможнымъ въ его поработанномъ состояніи, приѣмомъ борьбы—пассивнымъ сопротивленіемъ, оно проявило въ ней такую стойкость и непоколебимость, что, не смотря на всѣ усилія противниковъ, оно успѣло отстоять свободу своей религіозной совѣсти и сохранить православіе до того времени, пока переменна политическихъ обстоятельствъ не гарантировала вполнѣ дальнѣйшее его существованіе. Ни военныя экзекуціи, ни приказанія и насилія помѣщиковъ, ни команды, сопровождавшія уніятскихъ священниковъ въ ихъ миссіяхъ, ни казни, торжественно устраиваемыя послѣдними для устрашенія строптивыхъ, не могли сломить пассивнаго сопротивленія крестьянъ, не могли заставить ихъ посѣщать церкви. Между тѣмъ какъ уніаты хлопотали объ усиленіи числа своихъ приходовъ, и, за малыми исключеніями, успѣли почти на всемъ пространствѣ русскихъ областей речипосполитой принять въ свое вѣдомство православныя церкви и приходы, приписанные къ послѣднимъ

36 лѣтъ позже, онѣ отмѣнены были законодательнымъ порядкомъ въ силу трактата, заключеннаго съ Россією въ 1668 году. (См. Volum. legum, т. VII, стр. 256—272).

прихожане оставались совершенно чуждыми униі. Съ половины XVIII столѣтія мы даже замѣчаемъ болѣе систематическое отношеніе крестьянъ къ дѣлу религіозной борьбы; въ селахъ чувствуется потребность группировки и взаимной поддержки въ борьбѣ, и потребность эта удовлетворяется возникновеніемъ повсемѣстно сельскихъ церковныхъ братствъ,¹⁾ въ которыхъ прихожане церквей, причисленныхъ офиціально къ униі, находятъ возможность развить общественное мнѣніе въ вопросахъ, касавшихся нравственности и чистоты церковнаго ученія. Конечно пассивное сопротивленіе, не смотря на всю энергію народа, не могло-бы продолжаться до безконечности и раньше или позже ослабѣло-бы, уступая повседневному тяжелому гнету, еслибы оно не нашло поддержки извнѣ. Таковую нравственную поддержку народъ православный нашелъ въ надеждѣ на сильное звступничество за него Россіи и на отдаленное но вѣрное свое освобожденіе при ея помощи. Русское правительство дѣйствительно съ Петра I и до конца XVIII столѣтія старалось всѣми, зависѣвшими отъ него, средствами облегчить участь своихъ единовѣрцевъ въ речипосполитой; не проходило ни одного почти года, въ теченіи котораго русскіе посланники и резиденты въ Варшавѣ не напоминали-бы польскимъ властямъ о томъ, что образъ дѣйствій, принятый ими по отношенію къ православнымъ жителямъ речипосполитой, не согласенъ съ обѣщаніями польскаго правительства, гарантированными имъ въ трактатахъ съ Россією и что онъ можетъ нарушить мирныя отношенія между обоими государствами. Цари не рѣдко посылали въ этомъ смыслѣ ноты лично отъ своего имени. Пра-

¹⁾ См. №№: ССVIII, стр. 516; ССXIV, стр. 587; ССXXX, стр. 630; ССXXXVI, стр. 645; ССXXXVII, стр. 646; ССXXXVIII, стр. 648; ССXXXIX, стр. 649.

вославные жители, не находя нигдѣ болѣе защиты, обращались также безпрестанно къ русскому правительству съ просьбами о помощи и заступничествѣ, доставляли подробныя описанія обидъ и насилій, претерпѣваемыхъ ими, и вызывали такимъ образомъ новыя ноты и напоминанія ¹⁾). Въ началѣ польское правительство или отмалчивалось, или отвѣчало уклончиво, ссылаясь на права, которыми пользовалось въ Польшѣ дворянское сословіе и на юридическій порядокъ, установившійся въ речипосполитой, или, наконецъ, назначало для виду комиссію, будто для разслѣдованія указанныхъ фактовъ насилія; но комиссіи эти затягивали дѣло, запутывали его въ нескончаемыя юридическія формальности и обыкновенно оставляли, ничѣмъ не покончивши. Съ половины только XVIII столѣтія такой способъ веденія дѣла сталъ неудобенъ для польскаго правительства: разслабленное состояніе речипосполитой было уже слишкомъ явно, безсиліе ея организма не могло долѣе укрыться и проявлялось въ каждомъ внутреннемъ и внѣшнемъ столкновеніи дряхлой шляхетской республики. Вліяніе сосѣднихъ государствъ, особенно Россіи, на политическую судьбу речипосполитой стало все сильнѣе и сильнѣе обнаруживаться и среди болѣзненнаго броженія ея внутреннихъ силъ, послѣднія сами безпрестанно вызывали и укрѣпляли это вліяніе. По мѣрѣ того какъ Россія пріобрѣтала усиливающійся съ каждымъ годомъ авторитетъ, заступничество ея за православіе должно было также, повидимому, проявляться съ большею силою и сдерживать слишкомъ рѣзкія черты католическаго фанатизма шляхтичей; на дѣлѣ однако предположеніе это не оправдалось: сознавая вполне

¹⁾ См. №№: СХСV, стр. 444; СХСVII, стр. 453; СХСVIII, стр. 455; ССXVIII, стр. 596; ССXXXIV, стр. 644. Вантышъ-Каменскій, гл. VI—XII.

свое безсиліе, и уступая безмолвно передъ требованіями русскаго правительства въ политической сферѣ дѣятельности, дворяне речипосполитой съ страннымъ слѣпленіемъ упрямо отстаивали свой прежній образъ дѣйствій въ религіозномъ вопросѣ: два раза шляхтичи по желанію русскаго двора приняли въ короли указанныя имъ лица; два раза они отказались фактически отъ той политической привилегіи, которою болѣе всего дорожили—отъ свободнаго выбора короля; нѣсколько разъ они безмолвно въ мирное время пропускали русскія арміи проходить вдоль и поперегъ черезъ свою территорию, нѣсколько разъ они по указанію русскаго посланника удаляли въ изгнаніе или дозволяли арестовать лицъ довольно популярныхъ и занимавшихъ высокія должности; но при всемъ этомъ, они не хотѣли внимать никакому представленію относительно вѣротерпимости и свободѣ совѣсти «дизунитовъ и диссидентовъ», будто преслѣдованіе иновѣрцевъ составляло самую драгоценную изъ шляхетскихъ вольностей; очевидно было, что катастрофа, грозившая неминуемымъ паденіемъ речипосполитой, приметъ религіозный вопросъ за исходную точку; такъ дѣйствительно и случилось. Сами патріоты польскіе чувствовали опасность съ этой стороны, но вмѣсто того, чтобы предпослать ей на встрѣчу болѣе человѣчное отношеніе къ спорному дѣлу, они рѣшились замаять его, ребячески зажимая собственныя-же уши. Такъ на сеймѣ Варшавскомъ 1766 года, краковскій епископъ Солтыкъ предложилъ постановить конституцію, въ силу которой всякій, кто осмѣлится сказать на сеймѣ рѣчь въ пользу иновѣрцевъ, былъ бы объявленъ врагомъ отечества. Предложеніе это было принято съ восторгомъ и получило силу закона ¹⁾. Но вскорѣ

¹⁾ Volumina legum, т. VII, стр. 258—272; также № ССХХІІІ, стр. 607.

за постановленіемъ этого закона послѣдовало первое вооруженное вмѣшательство Россіи. Екатерина II приняла подъ свое покровительство конфедерацію, составленную дворянами протестантами и потребовала отъ речипосполитой гарантіи вѣротерпимости для ея подданныхъ не католиковъ. Рѣшительныя угрозы русскаго посланника, князя Репнина, и страхъ передъ русскими войсками заставили одуматься сеймъ, созванный королемъ въ 1768 году. Коммиссія, назначенная отъ сейма, заключила съ Репнинымъ трактатъ, въ особомъ прибавленіи къ которому речипосполитая обезпечивала свободу совѣсти православныхъ и протестантовъ; въ прибавленіи этомъ было постановлено: католическая религія въ Польшѣ признавалась господствующею, переходъ изъ нея въ другое вѣроисповѣданіе долженъ былъ наказываться изгнаніемъ изъ государства; за то православнымъ и протестантамъ предоставлялось право поддерживать, строить и содержать церкви, дома церковные, школы, больницы. Духовнымъ дозволялось свободно напутствовать больныхъ, хоронить публично умершихъ, отбывать крестные ходы; они освобождались отъ католическихъ ксендзовъ и отъ даней, платимыхъ въ пользу послѣднихъ; дѣтямъ, рожденнымъ отъ смѣшанныхъ браковъ, дозволено было слѣдовать: сыновьямъ вѣроисповѣданію отца, дочерямъ—матери. Православные освобождались отъ обязательнаго присутствія при католическихъ крестныхъ ходахъ и, для разбирательства религіозныхъ столкновеній устроенъ былъ смѣшанный судъ изъ 17 католиковъ и 8 протестантовъ и православныхъ. Наконецъ, обѣщано было королемъ сохраненіе равноправности при раздачѣ должностей¹⁾.

Но это облегченіе, доставленное православнымъ вслѣдствіе вліянія Россіи, было непродолжительно. Фанатизиро-

¹⁾ Volumina legum, т. VII, стр. 258—272; также № ССХХІІІ, стр. 607.

ванная долгимъ езуитскимъ вліаніемъ шляхта озлобилась противъ вышеприведенныхъ пунктовъ трактата: вспыхнула Барская конфедерація, волновавшая Польшу цѣлые четыре года и усмиренная, наконецъ, русскими войсками. Результатомъ войны было присоединеніе къ Россіи Бѣлоруссіи, но за то въ трактатѣ, заключенномъ въ Варшавѣ въ 1775 году, русское правительство сдѣлало значительныя уступки общественному мнѣнію польской шляхты въ отношеніи религіознаго вопроса; въ особомъ приложеніи къ этому трактату сказано было, что русское правительство соглашается, чтобы православные были впредь исключены изъ состава сената и министерства; что, хотя шляхетскіе православные роды и будутъ пользоваться всѣми правами своего сословія, наравнѣ съ дворянами католиками, однако законъ этотъ не будетъ распространяться на тѣ лица, которыя приняли-бы православіе послѣ заключенія трактата. На сеймѣ не должно быть никогда болѣе трехъ депутатовъ некатоликовъ. Смѣшанный судъ уничтожается и подвѣдомственныя ему дѣла переносятся въ ассесорскій королевскій судъ. Публичныя похороны вновь запрещаются православнымъ, равно какъ и употребленіе колоколовъ при церквяхъ ¹⁾).

Такимъ образомъ православные лишались послѣдней опоры, на которую до того времени могли рассчитывать; положеніе ихъ сдѣлалось тѣмъ труднѣе, что, съ присоединеніемъ Бѣлоруссіи къ Россіи, послѣдній православный епископъ удалялся изъ границъ речипосполитой; конечно распространеніе шляхтичами уніи и изгнаніе ими послѣднихъ православныхъ духовныхъ должно было теперь продолжаться съ полнымъ успѣхомъ и достигъ давно желанной цѣли. Что общество речипосполитой рассчитывало

¹⁾ Volumina legum, т. VIII, стр. 47—49.

на такой исходъ дѣла, показываетъ судъ, наряженный въ 1789 году по распоряженію сейма надъ единственнымъ высшимъ духовнымъ лицомъ православной церкви—надъ Слущкимъ архимандритомъ, Викторомъ Садковскимъ, арестованнымъ и преданнымъ суду безъ всякаго повода, вслѣдствіе напрасной паники, распространившейся внезапно среди шляхты. Къ счастью фактъ этотъ былъ послѣднимъ насиліемъ въ религиозномъ отношеніи: два года спустя всѣ почти русскія провинціи речипосполитой присоединены были къ Россіи и народонаселеніе ихъ получило возможность исповѣдывать вѣру, согласную съ требованіемъ ихъ совѣсти. Тогда собственно и обнаружилась вся суетность долговременныхъ усилій польскаго общества, принесшихъ столько бѣдствій и страданій народонаселенію вѣрному православію: лишь только русскія власти водворены были въ краѣ, унія исчезла сама собою, безъ всякихъ распоряженій со стороны правительства; приходскіе священники, причисленные къ уніи по большей части только въ силу страха преслѣдованій и подчинившіеся ей только наружно и противъ воли, поснѣпили отрѣчься отъ нея и объявить себя православными; масса народонаселенія, никогда не принимавшая уніи, даже наружно, вздохнула свободнѣе и отправилась молиться по обычаю предковъ въ церкви, сдѣлавшіяся для нея вновь доступными. Насаждаемая съ такимъ трудомъ, съ поправіемъ всѣхъ правилъ уваженія человѣческаго достоинства, уніятская церковь, осталась въ продолженіи незначительнаго промежутка времени, исповѣданіемъ служилыхъ, обѣднѣвшихъ шляхтичей или старавшихся выдавать себя за шляхтичей однодворцевъ и мѣщанъ. Никому уже теперь не нужная, никѣмъ не поддерживаемая въ качествѣ политическаго орудія, церковь эта наконецъ оцѣнила сама всю неловкость своего положенія, всю внутреннюю ничтожность свою: ее постигла обычная судьба тѣхъ

ученій, которыя возникаютъ не на основаніи самостоятельно выработанныхъ принциповъ у глубоко запавшаго въ душу убѣжденія, а складываются искусственно эклектическимъ путемъ изъ отрывковъ и клочковъ чужихъ мыслей и убѣжденій. Въ текущемъ уже столѣтіи уніятское дѣховенство принесло соборную просьбу русскому правительству о разрѣшеніи ему возсоединиться съ православіемъ и получило полное на то разрѣшеніе; такимъ образомъ унія прекратила свое существованіе на пространствѣ всей южной и западной Россіи.

Если обратимъ вниманіе на состояніе уніятской церкви въ теченіи XVIII столѣтія, то мы замѣтимъ въ ея судьбѣ одно оригинальное явленіе: за весьма незначительными исключеніями, тѣ власти, сословія и лица, которыя заявляли особенную ревность при распространеніи ея, которыя насаждали ее всѣми правдами и неправдами, сами не вѣрили въ ея пользу, въ ея душеспасительное религіозное значеніе. Лишь только успѣлъ Іосифъ Шумлянскій водворить окончательно унію въ трехъ, подвѣдомственныхъ ему, епархіяхъ, въ нихъ немедленно является новое направленіе въ образѣ дѣйствій польскаго дворянства и католическаго дѣховенства; становится яснымъ до очевидности, что сословія эти смотрѣли на унію и водворяли ее исключительно какъ временную мѣру, что они предлагали ее только какъ средство болѣе, по ихъ мнѣнію, удобное для распространенія католицизма, который представлялъ самъ по себѣ слишкомъ рѣзкія отличія отъ православія и потому, по мнѣнію его поборниковъ, нужно было устроить средній терминъ, своего рода временное чистилище, и черезъ него провести православныхъ въ латинство; въ качествѣ такой временной мѣры и предложена была унія. Между тѣмъ какъ въ Бѣлой и Югозападной Руси дворяне, ксендзы и правительство осыпаютъ льготами и приманками уніятское дѣховенство и тѣ-

снять православіе, въ тѣхъ областяхъ речиносполитой, гдѣ унія успѣла, благодаря ловкой интригѣ, болѣе прочно утвердиться, почти тѣ-же приемы употребляются въ то-же самое время, тѣмъ-же обществомъ для того, чтобы вызвать переходъ изъ уніи въ католичество. Въ епархіяхъ: Львовской, Галицкой, Каменецъ-Подольской, въ западной части Волыни уніятское духовенство испытываетъ тѣ же притѣсненія, какія въ воеводствахъ: Кіевскомъ, Брестъ-Литовскомъ, Минскомъ и т. д. испытывало духовенство православное. Буйные и ничѣмъ не сдержанные шляхтичи не обращаютъ вниманія на то, какое впечатлѣніе произведетъ ихъ отношеніе къ уніи на православныхъ и на самихъ-же уніятвъ въ тѣхъ мѣстностяхъ, гдѣ унія еще не успѣла установиться. Они ведутъ натискъ горячо, не стѣсняясь въ средствахъ, съ обычнымъ своеволіемъ и грубостью приемовъ; такъ мы встрѣчаемъ документы, свидѣтельствующіе о заѣздахъ на уніятскія церкви и монастыри, о побояхъ, причиняемыхъ безъ повода уніятскимъ священникамъ, о требованіи съ нихъ барщины, о захватѣ и отчужденіи церковныхъ и монастырскихъ земель ¹⁾ и т. п. Высшее уніятское духовенство также мало было обезпечено отъ буйства шляхты какъ и низшее: въ 1703 году, т. е. почти непосредственно послѣ того, какъ Шумлинскій провозгласилъ себя уніятъ, толпа шляхтичей напала на него въ епископскомъ его дворѣ, въ Каменцѣ; они ворвались въ баню, гдѣ тогда находился епископъ, поносили его бранными словами, били окружавшихъ его слугъ и священниковъ, грозили имъ обнаженными саблями и т. д. ²⁾ Помѣщики вмѣшивались вообще въ церковное уніятское управленіе, разверстывали по своему

¹⁾ См. №№: LXXIV, стр. 159; CIV, стр. 226; CLXVI, стр. 371; СХС, стр. 423; СХСІ, стр. 424; СХСІІ, стр. 425.

²⁾ См. №№: ХСІХ, стр. 217 и С, стр. 218.

желанію приходы, налагали на священниковъ запрещеніе исполнять требы и входить въ церковь, не допускали строить уніятскія церкви и праздновать въ нихъ храмовые праздники ¹⁾. Впрочемъ вообще въ поступкахъ шляхтичей, направленныхъ противъ уніи, гораздо менѣе проявлялось ненависти и жестокости, чѣмъ въ отношеніи къ православію, но зато постоянно просвѣчивала въ нихъ другая черта—презрѣніе и насмѣшка. Если побои относительно рѣдко достаются на долю уніятскихъ священниковъ, если они никогда не подвергаются слишкомъ жестокимъ истязаніямъ, если имъ не угрожаетъ опасность смерти или полного разоренія и скитальческой жизни, то за то шляхтичи не упускаютъ никогда возможности унизить ихъ, поставить въ самое невыгодное, жалкое, по мнѣнію шляхтича, положеніе, дать имъ почувствовать, что хотя ихъ и терпятъ въ речипосполитой, но тѣмъ не менѣе унія составляетъ вѣроисповѣданіе низшаго разбора, что она не болѣе какъ *хлопская* вѣра и что дворянинъ чувствуетъ себя въ правѣ, по своему усмотрѣнію, шутить и насмѣхаться надъ представителями этой вѣры. Такъ наприимѣръ мы встрѣчаемъ жалобу уніятскаго протоіерея Мартышевича, въ которой ясно обозначается указанная черта отношеній шляхтичей къ уніятскому духовенству: Мартышевичъ собрался изъ Каменца въ сосѣднее село Должекъ съ цѣлью освятить церковь; проходя по улицѣ мимо дома знатнаго шляхтича, скарбника Подольскаго, Іосифа Лянцкоронскаго, онъ былъ задержанъ послѣднимъ и любезно приглашенъ зайти въ домъ. У Лянцкоронскаго протоіерей встрѣтилъ веселое дворянское общество, которому хозяинъ рѣшился доставить развлеченіе на счетъ уніятскаго «поца». Лишь только Мартышевичъ вошелъ, ему поднесли водку; — онъ отказался пить, объясняя, что ему пред-

¹⁾ См. №№: СІХ, стр. 236 и СХ, стр. 238.

стоитъ въ тотъ-же день служить обѣдню и что потому онъ не имѣетъ права вкушать чего-бы то ни было; Лянцкоронскій, не слушая его словъ, обнажилъ саблю, и, держа ее на горлѣ у священника, крикнулъ: «ней, такой матери сынъ! а то перерѣжу горло.» Затѣмъ онъ приказалъ одному изъ слугъ лить ему насильно въ горло водку и медъ и, въ случаѣ сопротивленія, не щадить пинковъ. Опьянѣвшаго священника Лянцкоронскій приказалъ слугамъ своимъ отвести въ шивокъ, напоить вторично и выпустить только тогда, когда онъ будетъ въ совершенно нетрезвомъ видѣ ¹⁾. Другой шляхтичъ допуская еврея арендатора наносить публичные побои уніятскому священнику въ церковной оградѣ; иные, пользуясь нерасположеніемъ крестьянъ къ уніи, забавлялись тѣмъ, что отдавали уніятскихъ священниковъ на поруганіе своимъ слугамъ: такъ, на примѣръ, дворянинъ Аксакъ, преслѣдуя уніятскаго священника въ своемъ селѣ, приказывалъ его бить и таскать за волосы крестьянамъ, что они исполняли «изъ врожденной деревенской злости и ненависти противъ уніи»; когда священникъ заявилъ о томъ, что онъ не зависитъ отъ помѣщика и подсуденъ только своему епископу, то Аксакъ отвѣтилъ: «я здѣсь епископъ и владыка; какъ совершу надъ тобою освященіе, то съ мѣста не встанешь!» ²⁾

При такомъ отношеніи шляхетскаго общества къ уніи и уніятскому духовенству, католическая гіерархія могла вполне рассчитывать на его поддержку для обращенія уніатовъ въ католичество и приступила къ этому дѣлу въ половинѣ XVIII столѣтія смѣло и открыто въ тѣхъ областяхъ, гдѣ уніа окончательно вытѣснила православіе. Одинъ изъ католическихъ епископовъ Черной Руси, Перемышльскій епископъ, впо-

¹⁾ См. № СХХ, стр. 265.

²⁾ См. №М: СХ, стр. 238; CLXXXIX, стр. 421 и ССII, стр. 472.

слѣдствіи Львовскій архіепископъ—Сѣраковскій, издалъ программу дѣйствій для католическаго духовенства; въ запискѣ этой онъ утверждалъ, что унія, хотя и пользовалась терпимостью въ католической церкви, но она не представляла надлежащей полноты и чистоты религіознаго ученія; что уніаты слишкомъ еще тѣсно связаны съ восточною церковью преданіями, обрядами, святынею и народностью, что они, при каждомъ удобномъ случаѣ, могутъ перейти обратно въ православіе и что, вслѣдствіе этихъ соображеній, должно поспѣшить перевести ихъ прямо въ латинство; для этого слѣдуетъ пользоваться всевозможными обстоятельствами и не упускать ни одного случая, какъ частнаго такъ и общаго, не воспользовавшись имъ для проведенія вышеуказанной цѣли. Напрасно уніатское духовенство, встревожившись формулировкой угрожавшаго имъ направленія, составило соборъ и издало за подписью всѣхъ членовъ уніатской іерархіи длинную записку, силившуюся опровергнуть доводы Сѣраковского и доказать правовѣрность и самостоятельность уніатской церкви¹⁾; на отвѣтъ ихъ католики не обратили никакого вниманія: программа, представленная Сѣраковскимъ, была произведеніемъ не одного лица, она послѣдовательно вытекала изъ давно обдуманнаго католиками плана дѣйствій, къ которому клерикальная католическая партія стремилась въ Польшѣ съ конца XVI столѣтія. Въ исполненіи этого плана переходъ православныхъ въ унію предполагался только въ качествѣ перваго дѣйствія религіозно-политической драмы; за нимъ необходимо должно было слѣдовать второе дѣйствіе, которое, какъ предполагали поборники Рима, должно увѣнчать ихъ долгія усилія переходомъ уніатовъ въ латинство.

1) См. № ССV, стр. 478—509.

Дѣйствительно католическое духовенство высшее и низшее, бѣлое и монахи всевозможныхъ орденовъ, принялись за новое дѣло съ горячимъ усердіемъ. Изъ длинной записки, составленной уніятскимъ епископомъ по свѣденіямъ, собраннымъ имъ отъ уніятскихъ благочинныхъ, мы можемъ прослѣдить приемы, пущенные ими въ ходъ для достиженія своей цѣли ¹⁾: мы узнаемъ изъ этой записки, что въ теченіи только 7-ми лѣтъ (1758—1765) въ трехъ уніятскихъ епархіяхъ: Львовской, Галицкой и Каменецъ-Подольской обращено было въ католичество болѣе 1000 лицъ, которыя уніятское духовенство могло указать по имени и рассказать подробности ихъ обращенія; сколько притомъ дѣтей, рожденныхъ отъ родителей уніятсково, было крещено католическими ксендзами, сколько лицъ перешло въ католичество безъ огласки, такъ, что подробныя свѣденія о нихъ не могли быть собраны благочинными?—о томъ записка не упоминаетъ. Вообще, по имѣющимся показаніямъ, видно, что переходъ совершался подъ вліяніемъ трехъ главныхъ побудительныхъ причинъ: пропаганды ксендзовъ, вліяній, развивавшихся въ средѣ семейной жизни при смѣшанныхъ бракахъ, и вліянія господъ и помѣщиковъ на своихъ слугъ и крестьянъ.

Пропаганда, веденная католическими монахами и священниками была основана не столько на поученіи, на доказательствахъ о превосходствѣ обрядовъ или ученія католической церкви, сколько на чисто мірскихъ соображеніяхъ: католичество выставлялось въроисповѣданіемъ господствующимъ, благороднымъ, панскимъ;—унія ученіемъ невѣжественнымъ, мужицкимъ, презрѣннымъ, свойственнымъ не благородной русской породѣ людей. «Богъ сотворилъ попа для хлопа, а плебана (ксендза) для пана» поговаривалъ публично одинъ

¹⁾ См. № ССХ, стр. 521—580.

изъ ксендзовъ; въ другомъ мѣстѣ католическіе монахи предприняли цѣлый рядъ проповѣдей, съ тою цѣлью, чтобы доказать, что «латинская вѣра лучше и благопристойнѣе уніи»¹⁾. Болѣе усердные ксендзы заходили еще дальше въ благочестивой ревности, утверждая, что унія не болѣе какъ ересь, сравнивали ее съ нехристіанскими вѣроисповѣданіями, обзывали «собачею вѣрою». «Всякій Русинъ собака; вѣра ихъ — собачая вѣра!» проповѣдывалъ каноникъ Косовскій передъ русскою уніятскою громадою въ селѣ Яслискахъ. Въ городѣ Жолкви ксендзъ Квяткевичъ, замѣтивши крестный католическій ходъ, направившійся изъ костела въ уніятскую церковь св. Тройцы, остановилъ его, и, обращаясь къ другимъ ксендзамъ, заявилъ публично въ присутствіи многихъ мѣщанъ уніятовъ: «зачѣмъ вы идете къ этимъ негодьямъ, капушнякамъ (sic), схизматамъ; я увѣряю ваши милости, что приличнѣе смотрѣть на собакъ, чѣмъ на эту русскую каналью!» Въ селѣ Тысьменичанахъ, ксендзъ Томицкій, среди многочисленнаго собранія народа, издѣвался надъ обрядами уніятской церкви, утверждая между прочимъ: «что ваше церковное цѣніе похоже на вой собакъ!»²⁾ Езуиты въ проповѣдяхъ утверждали: «что обряды уніятской церкви достойны посмѣянія, что ея ученіе хуже вѣры Турецкой, Еврейской и Лютеранской, что никто изъ послѣдователей ея не можетъ быть спасенъ, что церкви уніятскія хуже сврейскихъ синагогъ» и т. д.³⁾ Такіе и тому подобные отзывы объ уніи сдѣлались общимъ ходячимъ мѣстомъ въ средѣ католическихъ ксендзовъ и дворянъ, они повторяются повсемѣстно и составляютъ самое общее явленіе католической

¹⁾ См. стр. 537 и 561.

²⁾ См. стр.: 524, 525, 557.

³⁾ См. стр. 546—547.

пропаганды того времени ¹⁾. Насмѣшки и презрѣніе, которыми надѣляли уніатовъ, особенно сильно развиты были въ школахъ и имѣли рѣшительное вліяніе на учениковъ; мы встрѣчаемъ многочисленныя указанія на то, что мальчишки уніаты, подвергаясь постояннымъ насмѣшкамъ со стороны учителей и сотоварищей, не были въ состояніи вынести ихъ и спасались переходомъ въ католичество ²⁾. Ксендзы, желая тѣмъ-же оружіемъ дѣйствовать и на взрослыхъ, не ограничивались порицаніемъ уніи на словахъ, въ рѣчахъ и проповѣдяхъ; они старались представить наглядныя доказательства зависимости уніятской церкви и ея второстепеннаго положенія и неблагогоднаго значенія; такъ, между прочимъ, установился повсемѣстно обычай, въ силу котораго ксендзы запрещали въ уніятскихъ церквяхъ звонить въ колокола въ день св. Пасхи, въ случаѣ, если она приходилась раньше католической и совпадала съ послѣдними недѣлями поста у католиковъ; если уніятскій священникъ не повиновался этому запрету, то ему приходилось испытывать довольно крутыя мѣры преслѣдованія со стороны ксендзовъ. Такъ, на примѣръ, одинъ приходской священникъ, въ наказаніе за то, что приказалъ звонить во-время всеобщей на св. Пасху, былъ арестованъ жившими въ одномъ съ нимъ мѣстечкѣ, Доминиканцами; вмѣсто тюрьмы, его посадили въ склепъ костельный и продержали тамъ всю ночь среди гробовъ и покойниковъ ³⁾. Если при исполненіи какого-нибудь церковнаго обряда сходились вмѣстѣ католическіе и уніятскіе священники, то первые держали себя гордо и неприступно по отношенію ко вторымъ, и старались избѣгать ихъ общества; такъ мы имѣ-

¹⁾ См. стр.: 541, 543, 547, 550, 563, 565, 572.

²⁾ См. стр.: 531, 538, 549, 561, 563.

³⁾ См. стр. 567.

емъ свѣденіе о томъ, что нѣсколько уніятскихъ священниковъ было приглашено для участія въ погребальной процессіи въ кармелитскій монастырь; послѣ совершенія обряда католическое духовенство было приглашено на обѣдъ въ монастырскую столовую, уніятскимъ-же священникамъ монахи выслали закуску въ конюшню ¹⁾).

Если презрѣніе, оказываемое католическимъ духовенствомъ уніятской церкви, заставляло многихъ переходить въ латинство, то еще большее количество уніатовъ оставляло свою церковь вслѣдствіе вліянія, развивавшагося въ семейной жизни при смѣшанныхъ бракахъ. Обыкновенно католическая личность, руководимая совѣтами ксендзовъ, старалась повліять на членовъ семьи уніатовъ, нерѣдко съ помощью насилія, для того, чтобы заставить ихъ принять католичество; почти всегда дѣти отъ такихъ браковъ крестились у ксендза и дѣлались католиками; ксендзы потому и старались поощрять смѣшанные браки, нерѣдко принуждали къ ихъ заключенію уніатовъ побоями и насиліями; бывали случаи, что ксендзъ, напоивъ до пьяна жениха, тутъ-же вѣнчалъ его съ католичкою въ пьяномъ видѣ; не ограничиваясь этимъ, католическіе ксендзы часто вѣнчали уніатовъ съ католичками и обратно даже въ такихъ случаяхъ, когда новобрачные не были уже свободны и раньше вступили въ бракъ съ другими лицами, остававшимися еще въ живыхъ. Лишь только образовывалась такая семья, ксендзъ являлся въ нее для исполненія требъ и мало-по-малу обращалъ всю въ католичество.

Дворяне - католики, относясь, подобно католическому духовенству, съ полнымъ презрѣніемъ къ уніи, принуждали внушеніями, побоями, притѣсненіями слугъ своихъ и крестьянъ переходить въ католичество, ослушныхъ или медлившихъ они

¹⁾ См. стр. 538.

понуждали взыска́ніями, штра́фами и стѣснительными экономическими мѣрами, такъ, напри́мѣръ, мы встрѣчае́мъ повсеми́стное явленіе, что помѣщики заставляли крестьянъ уніатовъ отбывать барщину въ праздничные дни; когда-же послѣдніе ссылались на церковныя постановленія, то шляхтичи отвѣчали насмѣшкою: «ваши русскіе праздники обязательны только до полудня, позже этого времени они таю́тъ какъ иней на солнцѣ.»

Всѣ указанныя приемы конечно не составляли и десятой доли того преслѣдованія, которое испытывало православіе, но они были достоточны для того, чтобы повернуть уніатовъ въ католичество. Унія не имѣла подобно православію на своей сторонѣ ни преданія, ни ясно очерченнаго самостоятельнаго ученія—навязанная весьма недавно народу въ нѣкоторыхъ западно-русскихъ областяхъ речипосполитой, она не успѣла пустить корней; народъ относился къ ней равнодушно, готовъ былъ промѣнять ее съ полнымъ индеферентизмомъ на любое другое христіанское вѣроисповѣданіе и, конечно, не былъ расположенъ нести жертвы въ защиту ея. Вѣроятно унія не выдержала-бы и этого первоначальнаго столкновенія, еслибы время позволило сколько-нибудь продлить его; но времени для этого не достало: въ 1772 году Чермвая Русь перешла во владѣніе Австріи и унія нашла пріютъ и спокойствіе подъ сѣнью вѣротерпимой власти Юсафа II.

Вызванная политической и религіозною интригою, унія лишена была жизненной силы со дня своего рожденія. Какъ политическое орудіе, вложенное въ руки шляхетскаго сословія езуитами, она годна была только для того, чтобы подъ знаменемъ своимъ укрыть насиліе, дѣйствовавшее не въ ея интересахъ и готовое обратиться на свое же орудіе, лишь только минуетъ въ немъ надобность. Ненавистная для пра-

вославныхъ жителей речипосполитой, какъ знамя кровавого гнета, презрѣнная для католиковъ какъ подставная полумѣра, какъ уступка «схизмѣ», религіозная уніа пережила печально свою историческую судьбу. Тамъ гдѣ она исчезла, она оставила въ памяти народонаселенія только воспоминаніе о минувшемъ тяжеломъ бѣдствіи, въ тѣхъ-же немногихъ областяхъ, гдѣ она дожила до нашего времени, она продолжаетъ вести борьбу съ католичествомъ за свое существованіе и вмѣстѣ съ тѣмъ должна находиться въ полномъ подчиненіи и въ формальномъ, внѣшнемъ согласіи съ поглощающимъ ее противникомъ.

Владиміръ Антоновичъ.

1.

Письмо Иннокентія Гизела къ Слуцкому братству, содержащее извѣстіе о выѣздѣ митрополита въ Варшаву и разрѣшеніе священнику Іакову священнодѣйствовать, согласно прошенію о томъ Слуцкаго братства, впредь до возвращенія митрополита. 1648. Іюня 25.

Благочестивыи панове братія братства святого Слуцкого, мнѣ велце ласкавые панове.

Покорне напредь милостямъ Вашимъ дякую за повиншоване и жичливости освѣдчене, за што повиненъ буду Господа Бога молитствовать, абы то милостямъ вашимъ добрами дочасными и вѣчными гоине нагорожати рачиль. Листъ вельможныхъ милостей вашихъ и подарокъ его милости отца митрополита, пана и пастыра нашего, не засталъ, бо еще во второкъ прошлый до Варшавы выѣхалъ, однаже, ведлугъ розказаня, заразъ за его милостью и листы и подарокъ посылаю. Строны отца Іакова, правда есть, же (черезъ) его милости пресвѣтлого отца протопопу до милостей вашихъ наказалъ, абы милость ваша оного не держали и онъ не дѣйствовалъ, а то для якоесь вины давной, о которой и я по части слышалъ. Же теды его милость не есть притомный, я, поважаючи милостей вашихъ прозбу, яко намѣстникъ его милости, позволяю отцу Іакову дѣйствовать пови ся, дасть Богъ, щастливе звернетъ его милость з дороги. А потомъ повиненъ будетъ старатися, жебы прощеніе получитьи могъ. За тымъ себе ласце милостей вашихъ пидно поручаю. З мо-

настыря Дятеловского, 25 Юня, року 1648. Вапей милости, мнѣ велце ласкавыхъ пановъ, богомолца и слуга. Иннокентый Гизіель.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 172.

II.

Письмо митрополита Силвестра Косова къ Слуцкому братству, содержащее разрѣшеніе братчикамъ выбрать духовника, подъ условіемъ, чтобы выбранное лице явилось къ митрополиту для полученія его благословенія. 1650. Сентября 12.

Силвестеръ Косовъ, милостию Божіею Архиепископъ митрополитъ Кіевскій, Галицкій и всея Россіи, Епископъ Мстиславскій, Оршанскій и Могилевскій.

Благочестивымъ и христолюбивымъ ихъ милостямъ паномъ брати братства Крестоносного Слуцкогo, Церкви Восточной и нашего смиренія въ Духу Святомъ возлюбленнымъ и послушнымъ сынамъ, архиерейское наше благословеніе.

Пишете милость ваша до нашего смиренія, ижъ отъ святолюбивой памяти антецессора нашего, до монастыра тамошняго, Слуцкогo, за строителя поданный членъ, отецъ Пацевскій, въ справахъ церковныхъ и духовныхъ милостямъ вашимъ не былъ выгоднымъ, зачимъ хотячи, абысте милость ваша, ведлугъ воли и уподобаня своего, старшого мѣли, прикладомъ иншихъ брацствъ, въ мѣстахъ короля его милости будучихъ, волную елскцію на обране оногo мѣти позволяемъ, еднакъ же обраній повиненъ быти маеть для одержаня отъ насъ благословенія намъ ся презентовати. За тымъ и повторе милостямъ вашимъ благословеніе наше пресылаемъ. Писано въ богоспасаемомъ градѣ Кіевѣ, при катедральной нашей церкви

святой Софіи, мѣсяца Сентября 12 дня, року 1650. Милостямъ вашимъ спасеня зычачий пилне Силвестеръ Косовъ, Митрополитъ Кіевскій, Галицкій и всея Россіи.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. № 176.

III.

Жалоба дворянина Яцка Ясликовскаго на дворянина Самуила Калу-совскаго о томъ, что онъ съ вооруженною толпою слугъ освободилъ священника Тихона Лажка, арестованнаго Ясликовскимъ за содѣйствіе козакамъ и за убытки, причиненныя истцу въ его имѣнни селѣ Колодежнѣ. 1651. Сентября 13.

Roku Pańskiego tysiąc sześćset piędziesiąt pierwszego, miesiąca Szeptembra trzynastego dnia.

Do urzędu i act niniejszych, grodzkich, zytomirskich, do mnie, Mikołaja Kotużyńskiego, podstarościego zytomirskiego, personaliter przyszedszy urodzony jegomość pan Jacek Jaślikowski, protestował się soleniter i załobliwie opowiadał naprzeciwko urodzonemu jegomości panu Samuelowi Kałusowskiemu o to: iż pomieniony jegomość pan Kałusowski, nie poglądając nic na prawo pospolite i winy, w niem przeciwko takowym obostrzone, w roku niniejszym, tysiąc sześćset piędziesiąt pierwszym, miesiąca Augusta dwunastego dnia, dowiedziawszy się, że protestujący, z wojska przyjechawszy do sioła Kołodeżnej, majątności swojej dzierzawnej, a zastawszy winowajcę i szkodcę swego w teże majątności Kołodeżnej, niejakiго Тыхона Лажка, popa, który świeжо z Ukrainy powrócił był nazad pod terazniejszy czas kozaczczyzny do Kołodeżnej, gdzie przedtym mieszkając, wielkie ukrzywdzenia i szkody nieznośne w tej majątności podczas rebellion kozackiej poczynił opowiadającemu, jako to: podczas wojny Zbarazkiej in absentia ptoctestantis gumna powymłacał i inszych rzeczy niemało w gospodarstwie pozabierał i potrwonił, a przeszłego niedawno roku in

Septembri we wsi teźe półtory styrtu żyta, gdzie było kop dwieście, a w polu dwie styrcie, gdzie było trzysta kop, ogniem, potajemnie proch założywszy, protestantowi, swoich subordynowawszy: Jakóba Łażka i Fedora sistrzeńca swego, także Holika kucharza, funditus spalił i w popiół obrócił, którego żyta miarek półtorasta i dalej mogło być, a mirka po złotych czterdziestu, czego dowód słuszny jest, także i podczas terazniejszej expeditej Beresteckiej, wpadszy z kozakami w teź sioło Kołodeżną, na złość chałup kilka spalił, a w ostatku, pojmawszy poddanego opowiadającego, niejakiego Iwana Tuchelika, który dworowi przysługował, tenże pop albo Łażk Fedorowi, sistrzeńcowi swemu, kazał tyrańsko rozstrzelać; zatrzymać tedy tego popa protestans, jako zbrodliwego i wielkiego szkodcę, we wsi swojej, do rosprawy rosказаł i zatrzymał; który winowajca, poczuwając się w swoich zbrodniach, kojąc protestanta i odkupując swoją złość, postępował kilka set złotych pieniędzy, sto pniów z pszołami i szkody niektóre nagrodzić; a interim mianowany jegomość pan Kałusowski, nie wiedząc quo praetextu, dnia i miesiąca wyżpisanych, z kilkunastu czeladzi armatnie z strzelbą na sioło mianowane i na dom protestantis napadszy, a zastawszy u protestanta tego winowającę jego, wprzód sromotnie zelżywszy i zdespectowawszy innocuum protestantem, tego winowającę popa violenter prawie de manibus eripuit, i z domu opowiadającego wyprowadziwszy, z sobą wziół i wywiozł, odpowiadając na zdrowie protestantis i grożąc onemu śmiercią; przez który takowy postępek swój jegomość pan Kałusowski, niesłuszny i nieprawny, protestującego do szkód niemałych przywiódkł, których sobie na pięć tysięcy złotych być mianuje, za wzięciem tego popa, winowającę jego, i częstokroć na teź majątność najeżdżając, praejudicia i szkody czyni protestującemu i dotychczas; o co powtórnie opowiadający protestuje i uskarża, ofiarując się o to prawnie czynić, zostawiwszy jednak wolną poprawę tej protestatiej i inszej uczynienie, jeśli-by tego potrzeba była, i prosił protestans, aby to jego opowiadanie do xiąg było przyjęto, co otrzymał.

Книга городская, житомирская, записовая и поточная, годъ 1651—1652, № 20; листъ 157 (первая нумерация).

IV.

Жалоба Кієво-печерскаго архимандрита, Іосифа Тризны, на дворянина Яна Домановскаго, управляющаго селомъ Веприномъ, имѣніемъ кієвскаго кастеляна, Максимилиана Бржозовскаго, о томъ, что онъ неоднократно нападалъ съ вооруженнымъ отрядомъ на села, принадлежащія кієво-печерской архимандріи, грабилъ въ нихъ хлѣбъ и скоть, истязалъ жителей, сжегъ село Вышевичи ограбилъ, имущество жителей, хранившееся въ мѣстной церкви, и заставилъ крестьянъ разбѣжаться изъ села. 1662. Февраля 16.

Roku tysiąc sześćset piędziesiąt wtórego, miesiąca Februarii szesnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Mikołajem Kotużyńskim, podstarościm żytomirskim, stanowszy oczewiście pan Stephan Pieczarski, imieniem jaśnie przewielebnego w Chrystusie jegomości ojca Józepha Tryzny, archimandryty monastera Pieczarskiego Kijowskiego i wszystkiej zakonnej braci wielebnej kapituły jego mości, na przeciwko urodzonemu panu Janowi Domanowskiemu, słudze i urzędnikowi jaśniewielmożnego jegomości pana Maximiliana Brzozowskiego, kasztelana kijowskiego, Wieprzyńskiemu, jako princypałowi uczynku niżejmianowanego i szlachetnym: Fedorowi Kolczyńskiemu, Alexandrowi Żurkowskiemu i inszym comprincypałom, sługom, bojarom i poddanym przereczonego jegomości pana kijowskiego (których imiona i przezwiska, acz natenczas dla niewiadomości ignorantur, jednak czasu prawa wyrażone będą), soleniter świadczył i protestował o to: iż pomieniony pan Domanowski, una cum suis complicibus, co wiedzieć z jakiego praetextu, contra omne jus et fas, armatim catervatimque w roku teraz idącym, tysiąc sześćset piędziesiąt pierwszym, miesiąca Septembra, wprzód pierwszą razą dnia dziewiątego, co wiedzieć jeśli że z woli i rozkazania, czyli też mimo wiadomość jegomości pana kijowskiego, pana swego, z końmi i wozami, których plus vel minus do sta być mogło, in ipso diluculo solis, do sioła Międzyrzyczki, majątności monastera Pieczarskiego, gwałtownie najechał, gdzie pierwszą furę w polu zboża ozimego poddanych Międzyrzyczkich protestan-

tium (którzy poddani tempore litis citatione specificabuntur) pszenicy półtorasta kop zabrał, z którą pszenicą powracając ku Wieprzynowi, w tymże siele Międzyrzyczce chałup trzy ze wszystkimi domowemi szczebrzuchami i przy nich gumna, już poniekąd napełnione zbożem, spalił, i w tenże czas poddanego tamecznego, Fedka Moskala, który, dufając niewinności swojej, do niego, dla pohamowania tej furiej proźbą, wyszedł był, kijami okrutnie a niemilościwie tak kazał zbić, że od tych razów zdrowia pozbywszy i dotychmiast semivivus zostawać muszę (sic), a potem powtóre tamże, zaprowadziwszy do gumna pana swego wozy z pszenicą, tegoż dnia na teź pola tejże wsi pomienionej przyjechał, gdzie iterato teź wozy pszenicą similis praetacti numeri napełniwszy, gdy do domu powracał, tedy szlachetny Radko Piatnica, przezywajomy Petrykowiec, obywatel wsi pomienionej, w zabranii pszenicy swojej będąc injuriatus, tylko sam z domu swego wyszedszy do przerzeczonego pana Domanowskiego, omnique adhibita humilitate et servata modestia, supplex prawie, przywrócenia sobie z pola jego zabranej pszenicy prosił, tedy pomieniony pan Domanowski, postponowawszy pomienionego szlachcica prośbę, owszem do większego zapłału gniewu udawszy się, przerzeczonego szlachcica kijami i obuchami okrutnie a niemilościwie zbiwszy, za umarłego na wóz włożywszy, do Wieprzyna zaprowadził, gdzie do turmy dla bezbożnej extorsiej okupu wrzuciwszy onego, w prywatnym swoim więzieniu o głodzie przy wszelakiej niewygodzie przez całe niedziel sześć trzymał, i z tego więzienia, aż za ledwo wzięwszy i wymusiwszy kilkadziesiąt złotych sobie datku, eliberował; a potem potrzecie, nazajutrz tegoż dnia, do tegoż wyżpomienionego siola, in eadem forma potentiej i z temiż wozami, ze wszystkiej włości zgromadzonemi, tenże pomieniony pryncypał suis cum complicibus najachawszy, i tam okrzykiem i strzelaniem chłopów rozpędziwszy, do domu i mieszkania szlachetnie urodzonego pana Zacharyasza Leduchowskiego inopinante ze złym wpadł affectem, gdzie nieuczciwie, posthabita conditionis ejus nobilis reverentia, utractowawszy, strachem i contemptem nakarmiwszy, koni jego własnych dworskich cztery, a przy nich wołów dwanaście i krów ósm z cielęty, także teź owieczek trzydzieści, koz dwadzieścia, świni dwadzieścia, a chłopskich, tamże dla uchronienia od czat prywatnych sąsiedzkich spędzonych: koni ósm, wołów dwadzieścia dwa, krów ośmnaście, owieczek sześćdziesiąt, koz trzydzieści i świni trzydzieści—zabrał, a przytym, do sta wozów, przy sobie będących, żytem i pszenicą, w polach i gumnach będącą, napełniwszy, potrzecie do domu natenczas mieszkania swego,

a majątności i dzierżawy pana swego, do gumna pańskiego zaprowadził; a widząc, iż mu się w tym dobrze powiodło i żaden violentiej jego resisterie nie może,—wziąwszy ex antecedenti processu tej zabawy swojej miarę, znowu poczwarte cum omni sua assistentia udaje się do tejże wsi pomienionej na takowąż zdobycz, gdzie dnia trzynastego ejusdem praefati mensis przyjachawszy, a wiedząc poniekąd o ubogich sprzętach chłopskich we dworze szlachetnie urodzonego pana Samuela Podleskiego, sługi protestantium, tamże z częścią adherentów swoich i znaczną liczbą wozów przypadł, a zastawszy samego przerzeczonego pana Podleskiego, jako mu się podobąło, tak go przy contempcie i wszelakiej obeldze traktował, małżonkę i dziatki jego strzelaniem, fukiem i okrzykiem dosyć dowoli nakarmił, i tak ich samych, małżonków, jako też dziatki i domowych ich rospędził, a potem wszystkie tak sprzęty chłopskie, zboża młócone i w snopach, konie, bydła i wszystkie fanty zabrał i to wszystko, jako też kilkadziesiąt wozów żyta i jęczmienia, tak w polu, jako i w gumnach nabrawszy, do gumna pana swego wyż przerzeczonej majątności zaprowadził, i tak, hac experientia habituatus, takowąż furę do dziesiątka raz, jeśli że nie więcej, żyta rzeczonego sioła i oraz zboże, konie, bydło i fanty, różnych dni tegoż wyzpomienionego miesiąca, do majątności i folwarku pana swego prowadząc, wszystkie prawie żywioła pomienionej wsi poddanym, osobliwie: samego zboża—na cztery tysiące kop pszenicy i żyta, a na dwa tysiące jarzyny polnej, plus minusque, ze sto bydła rogatego, koni trzydzieści kilka, a drobiny półtrzecia sta pogłowia—zabrał, za którym to takowym zabranieniem, całkiem wszystką wieś spustoszył, i chłopów, tej pomienionej wsi obywatelów, ciągłych w liczbie czterdzieści (którzy czasu prawa w pozwie specificowani będą) precz rozpędził; a nie dosyć na tym mając, ale większy pożytek sobie czyli panu swemu przywłaszczając, a na większe zniszczenie i szkodę majątności protestantium i poddanych ich czyniąc,—tegoż wyż mianowanego miesiąca różnych dni, przybrawszy do siebie tej zabawy swojej adherentów, osobliwie pana Andrzeja Skwirowskiego z kilku jego czeladników i inszych sług jegomości pana kijowskiego, pana swego, dzień prawie podle dnia sposobem wyzmianowanym, armatim et catervatim, do sioła Wyszewicz, podczas bytności tamże natenczas pomienionego jegomości ojca archimandryty, częstokrotnie najżdżając, pszenicy, żyta i inszej jarzyny crescentiej, tak własnego dwornego protestantium, jako i chłopskiego zboża, koni i bydła liczbę niemałą, a osobliwie: dwornego zboża pszenicy kop sześćdziesiąt, żyta kop półtorasta, owsa kop sto dwadzieścia, a chłopskiego

zaś: pszenicy kop dwieście, żyta kop sześćset, bydła rogatego sto dwadzieścia, koni czterdzieści, świni sto dwadzieścia—pozabierał, i to wszystko na pożytek swój, czyli też jegomości pana kijowskiego, pana swego, do Wieprzyna zaprowadziwszy, obrócił; a naostatek, już tak udawszy się, jako ma być, na te rzemiosło, czując snać z onego dobry swój i adherentów swoich pożytek, miesiąca octobra ośmnastego dnia, tegoż terazniejszego roku, na też pomienioną wieś z pomocnikami swemi najachawszy, tamże cerkiew, Bogu dom ofiarowany, odbiwszy, z onej wszystkie sprzęty chłopskie wyrabował, a potem wieś, chłopów z niej krzykiem i strzelbą ognistą rozpędziwszy, zapalił, gdzie chałup z gumnami cum omni domestica suppellectili w liczbie czterdzieści, młyn na Teterewie, a drugi pośród wsi na rzeczce, za takowym umyślnym zapałem jego, zgorzał; dla którego takowego pomienionej wsi przez sposób wyż mianowany spustoszenia, czterdzieści i sześć chłopów osiadłych precz poszło; a gdy po takowym successie szlachetnie urodzony pan Stephan Sypkowski, starosta natenczas Radomyslski, posłany będąc od jegomości ojca archimandryty, pana swego, restitutiej zabranego zboża i bydła u pomienionego pana Domanowskiego, przy bytności woźnego generała, szlachetnego Iwana Waniewskiego, i stronie szlachcie, upominał się, tedy pomieniony pan Domanowski, miasto restitutiej, nietylko uszczypliwemi, honorowi szlacheckiemu szkodliwemi, zelżył słowy, ale przytym wywartej swojej furiej nakarmił strachem i contemptem; i tak prawie całkiem ostatek w przerzeczonej wsi Wiszewiczach poddanych inequissimis mediis, vi et violenter, do possessiej i posłuszeństwa swego podbiwszy, z onych sobie pożytki wszelakie przywłaszczając, czynsze i dań miodową wybierał; ad extremum pszczoły w barciach poddanych protestantium powydzierał, i wiele inszych różnych szkód w różnych siołach majątności Radomyslskiej, jako to: w siele Wielkiej Raczy przez zabranie szesnastu wołów, koni dwóch; w siele Czudynie przez zabranie koni dwóch, a wołów sześciu; w siele Krasnobórce przez zabranie koni trzech—poczytni. A tak pomienieni protestantes, w takowym żalu szkody swojej i poddanych swoich zostawając, a chcąc z pomienionego pana Domanowskiego i comprincipałów jego requirować sprawiedliwości, restitutiej zabranego zboża, bydła i fantów, tudzież za rozpędzenie chłopów, zapłacenia za kóždego z nich prawem naznaczonej taxy, roku tegoż terazniejszego, miesiąca Nuwembra wtórego dnia, przy zakonnikach z monastyra swego dwóch, z wielebnej kapituły swojej, woźnego generała, szlachetnego Iwana Waniewskiego, i przy nim stronę, szlachetnych: pana Jana Mirowskiego i pana

Jakuba Wolskiego, do miasteczka Białogrodki, majątności jegomości pana kijowskiego, posyłałi, gdzie czasu i dnia tego pomienionego przerzeczony woźny przy posłanych zakonnikach z listem, od protestujących się do jegomości pana kijowskiego pisanym, i przy stronie, wyżpomienionej szlachcie, przyjachawszy, i pomienionego jegomości pana kijowskiego w zamku Białogrodzkim zastawszy, i onemu przyczynę przyjazdu swego powiedziawszy, czynienia sprawiedliwości z pomienionego pana Domanowskiego i adherentów jego, także też restitutiej zabranych do gumna i folwarku jegomości zboża, bydła i inszych rzeczy wyżmianowanych, a w niedosyć temu uczynieniu wydania pomienionego pana Domanowskiego i pomocników jego, abo też przyjęcia na nich aresztu, requirował. Tedy jegomość pan kijowski, za takową woźnego, zakonników i szlachty przy liście protestantium requisitią, tak powiedział: »że ja, jako przedtym widząc się z jegomością ojcem archimandrytą, po kilka raz tymem jegomości upewnił, że jegomości z kapitułą jego przyjacielsko w tym uspokoję, tak i teraz toż powiadam i, tym jegomości upewniając, daję moją eo in passu na list jegomości rezolutią. Co że tak a nie inaczej było, tenże pomieniony woźny tu, przedemną, urzędem, z stroną szlachtą oczewiście stanowszy, im vim fidelis suae relationis przyznał, prosząc zatym, aby ta jego relatia przy protestatiej (której salva manet meliorationis via) do xiąg przyjęta i zapisana była; co otrzymał.

Книга гродская, житомирская, записовая и поточная, годъ 1651—1652, № 20; листъ 236 на оборотъ (вторая нумерація).

V.

Универсалъ гетмана Богдана Хмельницкаго, предписывающій козакамъ, поселившимся въ волостяхъ: Ковалевской и Девичлиской, давать, по установившемуся издавна обычаю, десятину отъ хлѣба и покотелщизну въ пользу Кіевскаго Пустынно-Николаевскаго монастыря. 1652. Мая 4.

Богданъ Хмельницкій, гетманъ з войскомъ его К. М. Запорозскимъ.

Ознаймуемъ симъ писаньемъ нашимъ атаманомъ и всему товариству нашему войска его королевское милости Запорозкого Коваливскимъ и Девичьлискимъ, ижъ господинъ отецъ игуменъ и вся капѣтула монастыра Киѣвского Пустынского Никольского показовали намъ листы, права и привѣлегія давниа, же хтоколвекъ с козаковъ на вгрунте монастырскимъ оседлость маеть, повиненъ десятину давать на монастырь зо всего збожа, также покотелщизну и очковое; про тожъ, яко давній звычай бываль, такъ и теперь абы было росказуемъ, штобъ десятину и покотелщизну, ведля звычайю давного, не зборонялися давати каждый козакъ, который заживаль вгрунту монастырского; иначе не чинячи подъ ласкою нашею и каранемъ войсковымъ. З Чигирина, мая 4. дня, 1652.

Богданъ Хмельницкій (М. П.) рука власна.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ; № 178.

VI.

Духовное завѣщаніе дворянки Екатерины Гораиновой, содержащее въ себѣ распоряженіе о погребеніи ея тѣла при братской Луцкой церкви и отказъ денежныхъ суммъ въ пользу этой церкви, равно какъ и въ пользу больницы Луцкаго братства и церкви Яревицкой. 1657. Генваря 7.

Roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt piątego, miesiąca Maja szóstego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Pawłem Ziolkowskim, podstarościm żytomirskim, stanąwszy

personaliter szlachetny pan Thomasz Dubicki, sługa urodzonego jegomości pana Bogusława Jana Horaina, sędziego ziemskiego kijowskiego i pisarza ziemskiego łuckiego, extract testamentu ostatniej woli zesłej z tego świata urodzonej jejności paniej Katharzyny Sokołowskiego Bogusławowej Horainowej, legitime sprawionego, w grodzie Łuckim, ku zapisaniu do xiąg per oblatam podanego, autentice wyjęty, ku zapisaniu do xiąg tutejszych, grodzkich, żytomirskich per oblatam podał, affectując przyjęcia onego i do xiąg wpisania, którego ja, urząd, przyjmując, jako jest w sobie de verbo ad verbum pisany, w xięgi niniejsze wpisać kazałem, a ten tak się ma: Wypis z xiąg grodzkich zamku Łuckiego, roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt dziewiątego, miesiąca Junii dziesiątego dnia. Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Maxymilianem Wereszczaką, namiestnikiem burgrabstwa i zamku Łuckiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi, stanąwszy personaliter szlachetny Wawrzyniec Kisielowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich, imieniem urodzonego jegomości pana pisarza ziemskiego łuckiego, podał per oblatam testament ostatniej woli zesłej urodzonej jejności paniej Katharzyny Sokołowskiego pierwszego, niegdy zesłego, urodzonego jegomości pana Łukasza Chmieleckiego, wojewodzica kijowskiego, stolnika braclawskiego, a teraz wtórego małżeństwa urodzonego jegomości pana Bogusława Horaina małżonki, z podpisem ręki wyźmianowanej jejności paniej Horainowej, tudzież z podpisami rąk ichmościów panów przyjaciół, a to o rozporządzeniu dóbr jej, po niej pozostałych, prosząc, aby przyjęty i do act wpisany był; a tak ja, urząd, ten testament, dla wpisania do act przyjmując, czytałem, który temi inserowanymi słowy, tak się w sobie ma: w imię Ojca i Syna i Ducha świętego, w Trójcy świętej Boga jedyneho, amen. Ja, Katharzyna Sokołowskiego pierwszego, niegdy zesłego, urodzonego jegomości pana Łukasza Chmieleckiego, wojewodzica kijowskiego, stolnika braclawskiego, a teraz wtórego małżeństwa urodzonego jegomości pana Bogusława Horaina, małżonka, będąc prawie codzienną experientią nauczona, iż słizkość pamięci ludzkiej w przysły czas nie przynosi, tylko zapamiętanie tych rzeczy, które pismem nie bywają objaśnione, przeto i ja, lubo zostając natenczas z woli i przeznaczenia Stworzyciela mego na ciele chorobą nawiedziona, jednak na umyśle, rozumie i pamięci za łaską Jego świętą dobrze zdrowa, a nie będąc na to ni od kogo namówiona i przymuszona, ale po dobrej woli mojej, czynię wiadomo tym testamentem, według prawa sprawionym, ostatnią wolą moją: naprzód tedy wyznawając, iż jestem ochrzczona w imię

Ojca i Syna i Ducha świętego, Boga w Trójcy jedyne, w wierze starożytniej prawosławnej chrześcijańskiej greckiej, w której nieodmiennie bieg żywota mego zakończyć chcę, duszę moją grzeszną Panu Bogu wszechmogącemu, Stworzycielowi nieba i ziemi, w Trójcy świętej jedynemu, poruczać, mając pewną nadzieję w miłosierdziu Jego świętym, że dla okrutnej i niewymownej męki Syna Swego jedyne, Jezusa Chrystusa, Pana i Zbawiciela naszego, i dla modlitw Przenajświętszej Przczystej Panny Marye, czystej Dziewicy, Matki jego, której czasu życia mego na tym miżernym padole płaczu w opiekę polecam się, i wszystkim Świętym Bożym duszę moją grzeszną, nie pomniąc nic na wszystkie ciężkie moje grzechy, któremim częstokroć a prawie ustawicznie majestat Jego święty obrażała, do chwały Swojej świętej przyjąć będzie raczył,— a ciało moje grzeszne, skoro będzie rozłączone od dusze, jako ziemię, ziemi oddaję, które przez jegomości pana małżonka mego w cerkwi Brackiej Łuckiej założenia Podniesienia Krzyża świętego w grobie tym, gdzie leży ciało zesłej jejności paniej Heleny Butowiczowej Puzyninej, podkomorzyniej włodzińskiej, ciotki mojej, bez wszelkiego omieszkania pochowane bydź ma; na którego pogrzeb expensy pod wolą i baczenie najmilszego małżonka mego daję; do której cerkwi, gdzie ciało moje pogrzebione będzie, żeby, w sorokoust wpisawszy, za duszę moją odprawiono było, i majestat Bozki, aby przyjęta była do chwały świętej, błagano, złotych trzysta polskich, do szpitala zaś Brackiego, przy tejże cerkwi łuckiej będącego, złotych sto polskich, do cerkwi Jarowickiej, gdzie Polonia, najmilsza córka moja, z terazniejszym małżonkiem spółdzona, leży, złotych pięćdziesiąt polskich leguję i odkazuję; co się zaś tknie wyżejmianowanego terazniejszego jegomości pana małżonka mego, któregom przez wszystek czas życia mego miłości, życzliwości i poszanowania wszelakiego zawsze doznawając, zapisy pewne na dobra, summy pieniężne, klejnoty, srebro, szaty i inne rzeczy ruchome z dobrej woli mojej, nie przymuszenia, i owszem z wiadomością i pozwoleniem ichmościów panów pokrewnych moich z miłości mojej poprzyznawałam, tedy i teraz tym testamentem ostatniej woli mojej te wszystkie, w którychkolwiek grodach, ziemstwach i sądach, nawet kapturowych, zeznane,— ztwierdzam, znacniam i ratificuję; do tego długi wszystkie, mnie na jakiegokolwiek zapisy, membrany, cerografy, intercyzy, recognitie od kogokolwiek winne i u kogolwiek zostające, z między których summę od zesłego urodzonego jegomości pana Łukasza Chmieleckiego, pierwszego małżonka mego, na zapis ręczny z podpisem ręki i pieczęcią jego, także z podpisami i

pieczęciami ichmościów panów przyjaciół dany mnie, winną i zapisaną, — na osobę tegoż jegomości pana małżonka mego wlewam, przelecam i onemu wiecznemi czasy daruję jegomości; z zapisów, membranów, cerografów, processów prawnych, na jakimkolwiek stopniu prawnym zawisłych, ustępuję; złoto, srebro, klejnoty, szaty, bydło i wszystkie zgoła rzeczy ruchome, które tylko mnie należą i po mnie zostaną, — temuż jegomości panu małżonkowi memu wiecznemi czasy daruję i odkazuję, prosząc przez miłosierdzie Boże, aby względem tego wszystkiego ni od kogo nie był turbowany; czeladź moję wszystkę stanu białogłowskiego daję na uwagę najmilszego małżonka mego, prosząc, aby każdej z nich, według zasług i według proporcji osób, nieodwłocznie popłacić kazał za zasługi ich. Którego testamentu ostatniej woli mojej executorami ichmościów panów: jegomości pana Samuela Dołmata Isajkowskiego, stolnika wołyńskiego, jegomości pana Jana Hołowińskiego, wuja mego, jegomości pana pisarza ziemskiego włodzimierskiego naznaczam, wielce i przez miłosierdzie Boże upraszając ichmościów, a mianowicie najmilszego jegomości pana małżonka mego, aby te legata wszystkie, którem wyżej pomieniła i naznaczyła, najmniej nie ustępując od woli mojej, każdemu nieodwłocznie oddane i popłacone byli, spodziewając się, że za ten uczynek miłosierny, od Pana Boga wiecznej zapłaty w niebie, a tu, na ziemi, błogosławieństwo pożądaných odniosą poclechy. Do którego testamentu, dla lepszej wiary i wagi, ręką się moją własną podpisałam i ichmościów panów przyjaciół moich, oczewiście przy tym będących, niżej się podpisanych, o podpis rąk i przyciśnięcie pieczęci ustniem uprosiła. Pisan w Siekierzycach, roku tysiąc sześćset piędziesiąt siódmego, miesiąca Stycznia siódmego dnia. U tego testamentu podpisy rąk w te słowa: Katharzyna Horainowa. Ustnie proszony od jejmości panniej Horainowej do tego testamentu podpisuję się Andrzej Hulewicz, manu propria. Ustnie proszony od jejmości paniej Horainowej do tego testamentu podpisuję się Andrzej Czarnocki, manu propria. Któryż to testament, za podaniem i prośbą wyzmianowanej osoby podawającej, a za moim, urzędowym, przyjęciem, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich jest wpisany; z których i ten wypis pod pieczęcią grodzką, łucką jest wydany; pisany w zamku Łuckim. U tego extractu przerzeczonej oblaty testamentu pomienionego, przy pieczęci grodzkiej, łuckiej, podpis rąk ten: correxit Siennicki, manu propria; anno 1660, die 31 Decembris; ex ingrossato lectum Jeziorowski, manu propria. Któryż to extract testamentu wyzmianowanego, per oblatam podanego, za ustną prośbą i oczewistym wyżrzeczonej osoby

podawającej, a za przyjęciem moim, urzędowym, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich przyjęty i wpisany jest.

Книга городская, жиитомирская, записовая и поточная, годъ 1664—1666, № 21; листъ 164 на оборотъ.

VII.

Универсалъ митрополита Сильвестра Косова, предписывающий козакамъ волостей: Нестановицкой и Волосовицкой не уклоняться отъ медовой дани въ пользу Выдубицкаго монастыря. 1657. Въ Сентябрѣ.

Силвестеръ Косовъ, милостию Божіею архіепископъ митрополитъ Кіевскій, Галицкій и всея Росіи, ексарха святого апостольскаго трону Константинопольскаго.

Атаману Нестановицкому и Волосовицкому и всей громадѣ благословеніе наше архіерейское. Вѣдомо вамъ чинимъ, ижъ, за благословеніемъ нашимъ, велебный отецъ игумен Выдубицкій посылаетъ брата законного до васъ, отца Данилія Сапоцкаго, по звычайную дань медовую и по десятину з власнаго ихъ острова, которую абысте безъ выпелякой зволюки оному до рукъ отдали и его тамъ выпелякими достатками, ведлугъ давнаго звычайу подняли и тую дань зе збожемъ, ведлугъ повинности своей, до Кіева припрводили, не вымовляючися листомъ Шваба игумена, бо на той часъ ещесте того острова не пахали. А теперь, гды десятины тому высланому брату сполна не отдасте, вѣдajte о томъ, же за всѣ тьи лѣта на своей маентности шкодовати незадолго мусите. То вамъ предюживши и ознаймивши, напоминаю, абысте иначе не чинили, гдыжъ васъ никто не оборонитъ. За тымъ васъ Господу Богу поручаю. Данъ з монастыря Святой Софіи. Року 1657, (?) Сентебрія. (М. П.). Иже и выше, рукою власною.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ; № 182.

VIII.

Грамота короля Иоанна-Казимира, подтверждающая Феофана Креховецкаго въ должности Овруцкаго архимандрита, полученной имъ по назначенію митрополита Сильвестра Косова.—1659. Мая 5.

Грамота короля Иоанна III, подтверждающая въ той-же должности Сильвестра Тваровскаго, получившаго ее отъ короля послѣ перехода Креховецкаго архимандритомъ въ Слуцкъ. 1680. Сентября 12.

Рову тисеча шестьсотъ восемьдесятъ . третьего, месяца Октебра двадцать шестого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замьку его королевской милости Овѣруцькомъ, передомною, Ремияномъ Сурипомъ, писаромъ земскимъ Киевскимъ, подьстаростомъ вгородскимъ овруцькимъ и книгами нынешними, вгородскими, овѣруцькими *personaliter stanowszy w Bogu wielebny ojciec Pankracy Nahoczowski, zakonnik i namieśnik archimandrię Owruckiej, imieniem wysoce w Bogu przewielebного jegomości ojca Sylwestra Twarowskiego, archimandryty Owruckiego, extract przywileju, od jego królewskiej mości wyżej wyrażonemu jegomości ojcu Sylwestrowi Twarowskiemu na archimandrię Owrucką даны і służący, o czym ten extract szyrzej w sobie opisuje, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich* подаѣ per oblatam, prosząc, aby był przyjęty і do xiąg pomienionych wpisany, którego ja, urząd, dla wpisania do xiąg przyjmując, czytałem і temi jest słowy pisany: *Actum in castro Żydaczowiensi, feria sexta ante festum Sanctorum Omnium proxima, anno Domini millesimo sexcentesimo octuagesimo secundo. Officium praesens, castrense, capitaneale, Żydaczowiense privilegium suprascriptum sacrae regiae majestatis super archimandriam Ovrucensem bonaque, ad eandem spectantia, benigniter datum et collatum, manuque ejusdem serenissimi regis subscriptum et sigillo minoris cancellariae regni communitum, ac per generosum Joannem Bylina ad acticandum porrectum, suscepit, de tenore verborum tali: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki xiążę Litewski, Ruski, Fruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflancki, Wołyński, Kijowski, Podolski, Podlaski, Smoleński, Siewierski і Czernihowski. Oznajmujemy tym listem naszym*

wszem wobec i kóždyemu z osobna, iż produkowany nam jest list papierowy, ręką najjaśniejszego świętej pamięci Jana Kazimierza, króla Polskiego, antecessora naszego, podpisany, pieczęcią wielką koronną stwierdzony, na confirmacją i conservatią przy archimandrię Owruckiej, dobrach jej i wolnościach wielebnemu Theophanu Krechowickiemu służący, cały, zdrowy, nienaruszony i żadnego podejrzenia w sobie nie mający, którego tenor słowo w słowo następuje taki: oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec i kóždyemu z osobna, komu to wiedzieć należy. Ta jest osobliwa rządzka nasza, abyśmy tym, którzy wojsku naszemu Zaporozkiemu i całemu księztwu Ruskiemu do jednostajnej zgody i uspokojenia z rzecząpospolitą radą i powodem byli, łaskę i szczodrobliwosć naszą królewską oświadczeni; zaczym, przychyłając się do błogosławieństwa niegdy Sylwestra Kosowa, metropolity Kijowskiego, na archimandrią Owrucką wielebnemu Theophanowi Krechowickiemu danego i do zgodnej electiey braciey monastera tamecznego, a co większa, ku majestatowi naszemu i całej ojczyźnie życzliwosć, w powołaniu duchownym życia pobożnosć, przy należytej stanowić jego umiętności, od niektórych panów rad naszych zaleconą sobie mając, umysłiliśmy mu pomienioną archimandrią potwierdzić i przy niej go całej i nienaruszenie zachować; jakoż ztwierdzamy i zachowujemy tym przywilejem naszym, tak, aby tę archimandryją Owrucką pomieniony wielebny ojciec Theophan Krechowicki, archimandryta Owrucki, z cerkwiemi świętego Spasa, Wniebowzięcia abo Uśpienia Przczystej Panny rzezoną, z cerkwiemi świętego Wasila, ze wszystkimi do nich dobrami, wsiami, Hołowczyce i Demidowicze nazwanemi, a w Mozyrskim powiecie leżącemi, z cerkwią świętego Michała i jego gruntami i innemi wsiami, folwarkami, gruntami, lasami, polami, borami, ostrowami monasterskimi, danią miodową, młynami i ich wymiołkami, rzekami, stawami, sadzawkami, gony bobrowemi, łowy żwierzynnemi i rybniemi, poddanemi i ich robociznami, czynszami, daninami i ich przychodami, wszystkimi przynależnosćmi, zdawna według fundaciey starodawnych świątobliwych antecessorów naszych do pomienionej archimandriej i cerkwi opisanych należącemi, trzymał i spokojnie używał do ostatniego kresu życia swego, tak jednak, aby on z dóbr, do pomienionej archimandriej i cerkwi pisanych należących, nic nie umniejszał, ale raczej przyczyniał, i jeśliby dobra abo grunty jakie cerkiewne, do pomienionej archimandriej należące, niesłusznie oddalone byli, aby ich prawem dochodził; a że pomienione monastyry bardzo są zuboższe, tedy, jako antecessorowie nasi przywilejami swemi z łaskawości

swej dla wspomnienia ich na tymże wyźmianowanym gruncie cerkiewnym, Spaszczyną nazwanym, za bramą Norzyńską, nad młynem wielkim zamkowym leżącym, poddanych osadzać antecessorowi jego pozwolili, — tedy i my niniejszym przywilejem naszym temuż wielebnemu archimandrycie Owruckiemu na pomienionym gruncie poddanych osadzać i, osadziwszy, zarówno z inszymi, na ich gruncie mieszkającymi, pod władzą i jurisdycją swoją mieć, wszelaką powinność i podatki, z nich przychodzące, odbierać, i karcznię na tymże gruncie, lub też którym inszym cerkiewnym, postawić i pożytki z niej przywozić pozwalamy, i koło także jedno, od antecessorów naszych temuż monasterowi we młynie wielkim zamkowym w dzień każdy sobotni zamkowy od godziny do godziny ze wszystkimi wymiówkami nadane, też koło i my teraz niniejszemu archimandrycie Owruckiemu do używania conferujemy; względem zaś wyźpomienionych cerkwi, na każdy ich prażnik, według dawnego zwyczaju, po dwie kadzi miodu rozsysać wolno bydź ma; miejsce też na rzece Uszy, gdzie młyn Spaski był, ze wszystkimi gruntami, do tej archimandriej Owruckiej właśnie należącymi, przywracamy. Które to wolności i praerogatywy, zdawna tej archimandriej służące i teraz świeżo nadane, zupełnie i nienaruszenie, bez wszelkiej praepeditiej urzędów zachowane bydź mają. Obiecujemy też po nas i najjaśniejszych successorach naszych, iż pomienionego wielebnego ojca Krechowieckiego od tejże archimandriej owruckiej i cerkwi, także dóbr, do niej należących, i świeżo nadanych wolności nie oddalimy i nikomu oddalenia władzy nie damy, ale go całe przy spokojnym używaniu dożywotnim zachowamy, prawa jednak nasze królewskie, rzeczpospolitej i kościoła świętego katolickiego wcale zachowując. Na co, dla lepszej wiary, przy podpisie ręki naszej, pieczęć koronna jest przyciśniona. Dan w Warszawie, na sejmie walnym, dnia V miesiąca Maja, roku Pańskiego MDCLIX, panowania naszego polskiego XI, szwedzkiego XII roku. Jan Kazimirz, król. Miejsce pieczęci wielkiej koronnej. Conserwacja wielebnemu ojcu Krechowieckiemu przy archimandriej owruckiej. Jan Bónkowski, podkomorzy Chełmiński. Suplikowano zatym do nas przez panów rad naszych, imieniem wielebnego Sylwestra Twarowskiego, któremuśmy archimandrią Owrucką, po postąpieniu wielebnego Krechowieckiego na Słucką, conferowali, abyśmy pomienionego wielebnego Twarowskiego przy dobrach tej archimandriej i jej wolnościach zachowali, do supliki której łaskawie skłoniwszy się, jako słusznej, wielebnego Twarowskiego, archimandrytę Owruckiego, przy dobrach i wolnościach opisanych wcale zachow-

wujemy; a dla tym większej wagi, ten list, ręki naszej podpisem utwierdziwszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XII miesiąca Września, roku Pańskiego MDCLXXII, panowania naszego IX roku. Jan król. Conservatia przy dobrach archimandriej Owruckiej i wolnościach, wielebnemu Sylwestrowi Twarowskiemu, archimandrycie Owruckiemu, służąca. Stanisław Szczuka, podczaszy wiski, jego królewskiej mości sekretarz. Locus sigilli. Post inductionem vero suprascripti privilegii, originale memorato offerenti est restitutum, de quo restituto officium praesens quietatum. Ex actis castrensibus, capitanealibus, Żydaczowiensibus extraditum. Correxít Maskiewicz. У того экстракту печать вгородская Жидачовская есть притиснутая. Который же то экстрактъ, за подаемъ и просьбою вышъмененой особы, а за принятиемъ моимъ, урядовымъ, до книгъ нынешнихъ есть уписаны.

Книга городская, овруцкая, записовая и поточная, годъ 1683—1684, № 3211; листъ 318.

IX.

Жалованная грамота Царя Алексѣя Михайловича Кнѣвскому Успенскому монастырю на мѣстечка: Бубново и Межиричку съ принадлежащими къ нимъ селами, мельницами и озерами. 1660. Августа 15.

Божією милостію Мы, Великій Государь Царь, Великій князь Алексѣй Михайловичъ, всея Великія, Малыя и Бѣлыя Росіи Самодержецъ, Московскій, Кіевскій, Владимерскій, Новгородскій, Царь Казанскій, Царь Астраханскій, Царь Сибирскій, Царь Псковскій, Великій князь Литовскій, Смоленскій, Тверскій, Волинскій, Подольскій, Югорскій, Пермскій, Вятскій, Болгарскій и иныхъ, Государь и великій князь Новгородскій, Низовскіе земли, Черниговскій, Рязанскій, Полоцкій, Ростовскій, Ярославскій, Белозерскій, Удорскій, Обдорскій, Кондинскій, Витебскій, Мстиславскій и всѣя сѣверныя страны повелитель, Государь Иверскіе земли, Карталинскихъ и

Грузинскихъ царей и Кабардинскіе земли, Черкасскихъ и горныхъ князей, и инымъ многимъ Государствамъ и землямъ восточнымъ, и западнымъ, и сѣвернымъ отчичь, и дѣдичь, и наслѣдникъ, и Государь, и обладатель. Пожаловалъ есьми нашего Царского Величества подданныхъ малыя Россіи, Успенно-пречистые Богородицы Каневского монастыря Архимандрита, Йева Зайончѣковскаго, з братьей, что въ нынешнемъ 168 году писанномъ Великому Государю нашему Царскому Величеству Гетману Богдану Хмельницкому Мы, Великій Государь, пожаловали Каневского монастыря на церковное строеніе и на прощаніе Архимандриту з братьей местечко Бубново с селами, и с мельницами, и с озерами, да местечко Межиричку с мельницами на рекѣ Расаве, со всѣми пожитками и на тѣ местечка со всѣми угоди дати нашу Великого Государя жалованную грамоту и Мы, Великій Государь, Царь и великій князь, Алексѣй Михайловичъ, всея Великія и Малыя и Бѣлыя Росіи Самодержецъ, наше Царское Величество, по прошенью Гетмана Богдана Хмельницкаго, Каневского монастыря Архимандрита Йева з братьей пожаловали местечкомъ Бубновымъ и местечкомъ Межирѣчюю, с селами, с мельницами и с озерами и со всѣми угоди владѣть велѣли. И велѣли Архимандриту зъ братьейю на тѣ местечка дати нашу великого Государя жалованную грамоту. И по нашей Государской милости Успенныя Пречистые Богородицы Каневского Монастыря Архимандриту Йову Зайончѣковскому з браткою, хто по немъ въ томъ монастырѣ инній Архимандритъ и братья будутъ, тѣмъ местечкомъ Бубновымъ с селами, и с мельницами, и с озерами, да местечкомъ Межирѣчюю с мельницами на рекѣ Расаве, со всѣми пожитками будетъ маестности, не в роздаче козакомъ и нискѣмъ спору и челобитья ни отъ кого не будетъ, владѣти и доходы всякіе имати, почему съ тѣхъ маестностей на передъ сего имано. — Дана сія нашего Государского Величества жалованная грамота въ нашемъ Царствующемъ градѣ, Москвѣ, лѣта отъ создания миру 7168, мѣсяца Августа 15 дня. (М. П.).

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 186.

X.

Грамота гетмана Юрія Хмельницкаго, подтверждающая Кіево-пустынному Никольскому монастырю право на владѣніе селомъ Ошикчицями, лежащимъ въ Мозырскомъ повѣтѣ, и доставшимся монастырю отъ одного изъ братіи—Варлаама Маковича. 1661. Февраля 8.

Юрій Хмельницкій, Гетманъ з войскомъ Его Царского Величества Запорозскимъ.

Ознаймуемъ симъ писаньемъ нашимъ паномъ полковникомъ, асавуломъ, сотникомъ и всему старшему и меньшому войска Его Пресвѣтлого Величества Запорозского товариству, такъже ближнимъ бояромъ, князямъ, воеводамъ и всѣмъ датнымъ Его Пресвѣтлого Величества людямъ, и комуколкекъ наказано будетъ: ижь мы, по милости Его Пресвѣтлого Царского Величества, которыя обители святыя, яко православный Государь въ панстве своемъ квітнучыя оглядати прагнетъ, до ласки и казаня Его Пресвѣтлого Царского Величества прихиялючися, святой обители Николской Пустинной Кіевской, по брату ихъ Варлааме Маковичу належачую маетность, селце Ошыкчицы, въ повѣте Мозырскомъ лежачое, зо всіми пожитками надаемъ и конферуемъ, о томъ каждый вѣдаючи з старшого и меншого Его Царского Величества войска Запорозского товариства, абы въ помененомъ селцѣ никто ниякой кривды чынити не важилося, ани перешкоды святой обители пустынному Кіевскому Николскому, велебному Господину отцу Ігуміпу, Алексію Туру, и братьямъ, срого упоминаемъ. А ратныхъ Его Царского Величества жадаемъ людямъ начальныхъ и подначальныхъ, якобы помененому селцу свято-ніколскому, по брате Варлааме Маковичу належачому, по ласце Его Пресвѣтлого Царского Вели-

чества наименшихъ обѣдъ не задѣловали. Данъ въ Чигирини, дни 8 февраля, року 1661. Юрій Хмельницкій, рукою власною (М. П.)

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 187.

XI.

Универсаль гетмана, Павла Тетеры къ козакамъ, расположеннымъ въ Полѣсїи, предписывающей имъ принять подъ свое покровительство имѣнія Кіево-пустыннаго Никольскаго монастыря и защищать ихъ отъ всякихъ нападеній, со стороны шляхты, козаковъ и жолнеровъ. 1663. Іюня 30.

Павель Тетера, гетманъ, з войскомъ его королевской милости Запорозскимъ.

Папу Полковникови Кіевскому, также сотникомъ, асауломъ, атаманомъ и всимъ козакамъ полку Киевского, а особливе въ Овручю, Лугинахъ, Норинску, Иванковы, Чернобыли и на селахъ полѣскихъ будучимъ, всимъ вамъ ознаймую, иже мы, яко завше, поготовю подъ тїе часы неспокойніе, маючи мы з повинности наше христїянское и войсковое пилное старане о церквахъ Божїихъ православнихъ и о монастырахъ, абы жадныхъ кривдъ, шкодъ и опустошеня не терпили ни отъ кого, особливе взявши мы въ нашу войсковую оборону монастырь Пустинскій Кіевскій святого архіерея и чудотворца Николи, и его маетности всюда и в Полѣсе будучіе, меновите села: Шенеличи, Ворохобовычи, Павловичи, Летковъ, Остапи, Радогощу, Клещы, Зубковичи и иншіе вси, еслибы хто в тихъ селахъ отцомъ николскимъ, богомолцомъ нашимъ зчливымъ, и подданнымъ ихъ якую кривду чипилъ, маетности ихъ заезжалъ, або з нихъ выганялъ отцовъ квалтомъ, и безъ позво-

ленія отцовъ менованнихъ и нашего, либо з пановъ шляхты, або козаковъ, будь жолнѣровъ, стащи тамъ брати хотѣль, абысте того чинить каждому збороняли и не допущали, скоро вамъ, которому-колвекъ сотникови, тое наше писане указано, або од отцовъ николевскихъ чернцовъ ознаймено будетъ, не отсилаючи до насъ, боронити тихъ отцовъ и маетностей ихъ; и абы отцеве николевскіе, якіе села и пожитки здавна и передъ войною дотоль держали, тихъ и теперъ нехай спокойне сами без перекази заживають, вгдижъ то чинимо постерегаючи правъ нашихъ, и церковныхъ и инструкцій, которіе намъ служатъ и надани суть отъ его королевской милости, пана нашего милостивого, и од всея речи посполитое, водлугъ которыхъ правъ не маеть моци никто иле презъ вгвалтъ наезджати, отнимати маетностей церковныхъ; а еслибы хто о што правомъ чинить перед тимъ зачалъ, теды правомъ и кончати повиненъ о свое; одъ насъ в тотъ часъ, вгды права, книги, уряды, рочки и иншія суди в томъ воеводстве кievскомъ (яко тыежъ конституціи варовали) отворятся. и вгды о томъ универсали его королевской милости и нашіе войсковіе выйдуть до повѣтовъ Кіевскихъ. А хто бы тотъ терминъ правній упередилъ, и теперъ свѣжо якую колвекъ маетность где церковную пенную, либо и не пенную заехати ся важиль, такого каждого з маетности однятое выпровадте заразъ, а церкви приверните, однако безъ кровопролитія, в чомъ васъ всихъ и каждого, кому толко тотъ нашъ универсаль указаній будетъ, упоминаемъ старшихъ и меншихъ под войсковымъ каранемъ, абыстеся водлугъ того универсалу завше справовали, на што даемъ тотъ нашъ универсаль под печатю войсковою и съ подписомъ руки моее гетманское Писанъ въ Чигирини, 1663, дня 30 Іюня.—(М. П.). Павелъ Тетера, рука власпа.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 36.

XII.

Письмо Львовскаго епископа Юсифа (Шумлянскаго) къ духовенству и мирянамъ, собравшимся для избранія Кіевскаго митрополита послѣ смерти Дионисія Балабана. Епископъ извѣщаетъ соборъ о томъ, что онъ не можетъ лично принять въ немъ участія по причинѣ отдаленности своего мѣста жительства и многочисленныхъ занятій, но что онъ предоставляетъ свое мѣсто и голосъ Слуцкому архимандриту. 1663. Августъ. 13.

Ясне въ Богу превечныи, ясневѣможныи, превелебныи, зачне вельможныи, милостивыи отцве, и панове, мои велце милостивыи нанове!

Ижъ въ одмѣнѣхъ подлеглоу свѣтѣ ничего немашь неотмѣнного и трвалаго свѣдчатъ голосъ спасительный, небо и земля мимо идутъ, для того с того болшого меншій уступовати подлугъ констытуцый апостолскій единого сего челоувѣку умрети муситъ (sic); выконало се тое право на святобливомъ въ Богу зопломъ преосвященномъ его милости господину отцу Дионисію Балабану, метрополиту Клевскомъ, Галицкомъ и всея Россіи, гды недавныхъ часовъ зъ до-часности в вѣчность, зъ землѣ въ небо, зъ праць—до отпочинку восхищенъ бысть, преставленъ бысть тамъ, гдѣ ани злоба змѣнити сердце, ани легь превратити душу его не возмогутъ, бо нога его ста на правотѣхъ и со святыми Божиими въ церквахъ вышняго Иерусалима. Близкость Господа въ триумфуючохъ триумфъ зъ побѣды мира плоти и чорта маючи себѣ спасеной церкви; жебы зась воюючая matka наша безъ своего не зоставала архипастыря, не тылко повинность, але тежъ и слушность вымагаетъ; до чого же се працюете ясне вельможный его милость панъ гетманъ войска его королевское милости, пана нашого милостивого, запорозскій, зъ высоце въ Богу превелебнымъ—его милостью господиномъ отцемъ архимандритою Овруцкимъ и инпимъ духовенствомъ, осеротѣлого престола метрополитанскаго капитулоу, назначивши терминъ и

мѣсце певное до отправеняся на обране метрополиты елекцій, приложити рачили, велце ихъ милостямъ отъ моеѣ персоны дякую; и любо тотъ трактатъ, по правиламъ святыхъ и богоносныхъ отецъ, епископомъ належачій въ канонахъ знайдую, и гды ихъ милосты господинове отцеве: Премысльскій и Луцкій епископове, мои милостивые панове и братія, упросивши висоце въ Богу превелебного его милости господина отца архимандрита Слуцкого, которого и я упросилемъ, абы, на Украйну запустившися, справити то у его милости пана гетмана и духовенства всего тамошнего поставился, якобы тая елекция въ поблизшихъ краяхъ отъ кафедръ ихъ милостей отцевъ епископовъ волынскихъ отпировалася, ужили; ижъ се то стало предъ взятемъ вѣдомости о зложономъ терминѣ елекцій, узнаваю, которая, абы на своемъ урочономъ часѣ щасливе зачати и обранемъ метрополиты яко пайскорѣ скончити могла, нетылко зычу, але и Господа Бога усердно молечи, превелебностей вашихъ, моихъ милостивыхъ пановъ и братій, прошу; на себе канонъ: «ижъ епископъ отъ града во градъ принесенъ быти не можетъ, пачеже отъ меншого на болшій поступити престоль да не дерзнетъ подъ анафемою» превелебностямъ и милостямъ вашимъ припоминаю, самъ зась, для справъ церкви Божіей, отдалитися с тыхъ краевъ не могучи, то ижъ его милости отца архимандриты Слуцкого, моего милостивого пана и брата, за которимъ, абы певагою мѣстца и голосу в сонмѣ превелебностей и милостей вашихъ утщень былъ, прошу, мѣсце мое содержачи, абы вотумъ дати и електа номинovati метрополиту рачилъ, упросилемъ. Себе за тымъ въ недостойныхъ молитвахъ яеъ и въ братерскую любовь вашу и безпрепятны ласце превелебностей и милостей вашихъ пилно вручаю. Данъ въ Почаповѣ (?). року 1663, мѣсяца Августа 13 дня. Превелебностей и милостей вашихъ, моихъ милостивыхъ пановъ и братій, недостойный богомольца и рабъ, многогрѣшный Іосифъ, Епископъ Львовскій.

На оборотѣ надпись: Ясне въ Богу превелебнымъ, зацне урочономъ ихъ милостемъ господиномъ отцемъ епископомъ, архиман-

дритомъ, игуменомъ, протопопомъ и ихъ милостемъ паномъ сена-
торомъ, дигнитаромъ, рыцерству и всему священному собору, на
обране, дай Боже щасливе, метрополиты згромажонымъ, цереви
Православной сыномъ, моимъ велце милостивымъ паномъ и въ
Духови Святымъ братиѣ.

*Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежа-
щемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 188.*

XIII.

Открытый листъ Митрополита Іосифа Нелюбовича—Тукальскаго, вы-
данный Слуцкому архимандриту, Феодосію Василевичу на званіе митро-
поличьяго намѣстника въ той части Кіевской епархіи, которая находилась
въ предѣлахъ великаго княжества Литовскаго. 1663. Декабря 3.

Божиею милостію смиренный митрополитъ Клевскій, Галиц-
кій и всея Россіи, епископъ Бѣлорусскій, архимандрита Лещен-
скій, старшій монастыра брацкаго Виленскаго цереви Святого
Духа, многогрѣшный Іосифъ Нелюбовичъ Тукальскій.

Всімъ въообще и каждому зъособна, кому о томъ ведати на-
лежатиметь, духовному и свицкому стану людемъ, цереви светое
восточное и намъ въ Духу Святомъ возлюбленнымъ и послушнымъ
сыномъ, до вѣдомости доносимъ, ижъ што по зостю зъ сего света
блаженной и святой памети преосвященнаго его милости господина
отца Дионисія Балабана, метрополита Киевскаго и Галицкаго и
всея Россіи за волею Божию а справою пресвятого и животворя-
щаго Духа згодныи голоса епархиальныхъ метрополитанскихъ и
всего народу російскаго особъ духовныхъ и свецкихъ, на недос-
тойность мою павши, за метрополиту обволали, которые и его ко-
ролевское милости, пана моего милостивого, привылемъ суть конфи-
мованы; а затымъ, абымъ врученной станови моему овчарни Хрис-

товой словесной якъ найлѣпшы порадокъ давалъ и вѣдалъ, повинность и сумненъе кажутъ: для того, ведлугъ давного звичаю и справованя снаднѣйшого всихъ дѣлъ церкви Божии у великомъ князствѣ Литовскомъ будучые, которыми въ Богу зошлые преосвященные ойцове метрополитове епархию свою намѣстниками своими управляли, тотъ урядъ намѣстництва метрополитанского у великомъ князствѣ Литовскомъ висоце въ Богу превелебному его милости отцу Феодосію Василевичу, архимандрите Слуцкому, а при томъ всѣ церкви зъ монастырами и мирские зо всимъ, такъ иноческимъ, яко и пресвитерскимъ станомъ, во всемъ князствѣ Литовскомъ будучые, под владзу и звирхность метрополитанскую належачые, томужъ его милости отцу архимандрите слуцкому вручаю, и въ томъ урядѣ намѣстникомъ его милость утвердивши, зуполную мощь и владзу надъ всимъ духовенствомъ даю; маеть теда и волеяъ будетъ его милость отецъ архимандрыта Слуцкѣй, яко намѣстникъ метрополитанскѣй, не толко всякого доглядати порадеу, суды отправляти, декрета феровати, непослушныхъ, непокорныхъ и выступныхъ карати, але тежъ и церкви посвящати, за выразнымъ на тое дѣло благословениемъ и позволенемъ моимъ, которое посвящение за таеъ важное будетъ, яко самого мене будетъ; надто абы жадный отъ епархіи метрополитанское, въ великомъ князствѣ Литовскомъ будучое, ни до якого иншого архиерея церквѣ монастыры и священницы не были отлучени, пилно его милость отецъ архимандрыта Слуцкѣй, яко намѣстникъ въ великомъ князствѣ Литовскомъ, вляеныхъ постерегати будетъ; для того тежъ кождый промучийся на станъ пресвитерскѣй, маеть его милости отцу архимандрите, яко намѣстникови, оповѣдатися и за презентою его милости тотъ часть священство не отъ иншого якого архиерея, одно отъ рукоположеня моего прѣймовати; до монастыровъ тежъ игуменовъ и протопоповъ становене, также доходовъ, на столь метрополитанскѣй належачыхъ, выбиране его милость отецъ архимандрыта Слуцкѣй воленъ и мощень будетъ; въ князствѣ зась Слуцкому, ведлугъ опису фундушу блаженное памяти новопреставившогося антесесора моего, до церкви соборной слуцкоѣй Успенія пресвятое Богородицы

даного, поступовати маєть; што до вѣдомости доносячы всимъ, а меновите: духовнымъ и свецкимъ людемъ, въ великомъ князствѣ Литовскомъ будучымъ, въ православіи святомъ знайдучимсе, мѣти хочу и властью своею архиерейскою новелѣваю, абы помененого его милости отца Василевича, архимандрита Слуцкого, за власного, правдивого намѣстника моего метрополитанского маючы, юрыздыццю его и звиржностъ надъ собою знали, и оному послушными были с повинности своей и для благословенія моего архиерейского. А то не иначе хотячи мети.—Данъ сей листъ благословенный висоце превелебному въ Бозѣ его милости отцу Феодосію Василевичу, архимандрите Слуцкому, съ подписомъ руки и печатью моею. Писанъ въ богоспасаемомъ градѣ Корсуни, року 1663, мѣсяца Декабря 3 дня.

Самый оригиналь сего листу при собѣ оставивши, сего выпись подписую: Феодосій Василевичъ, архимандрита Слуцкій, намѣстникъ метрополитанскій въ великомъ князствѣ Литовскомъ.

Выпись съ книгъ духовныхъ Консисторюша Метрополитанского въ Пинску, (М. П.).

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 194.

XIV.

Охранный листъ, выданный гетманомъ Петромъ Дорошенкомъ, освобождающій имѣнія Кіево-пустыннаго Николаевского монастыря: села Гвоздовъ и Тростянецъ отъ военныхъ повинностей. 1667. Іюня 27.

Петро Дорошенько, гетманъ, зъ войскомъ его королевской милости Запорозскимъ.

Всему старшому и меншому войска его королевской милости Запорозского товариству, меновите паномъ наказнымъ нашимъ полковникомъ, городowymъ и пѣхотнымъ, сотникомъ, атаманомъ, чатовникомъ, ватагомъ, всей черни, и кому тылко показано будетъ сымъ нашимъ ознаймуемъ писанемъ, ижъ, яко въ першыхъ универсалахъ нашихъ вшелякую обваровалисмо цѣлость и охрану сѣль Тростянца и Гвоздова, поневажъ на томъ всѣ наци завше ложымо стараня, абы маетности обывтелей святыхъ от вшелякихъ тяжестей волни зоставали, такъ и теперь тоежъ повторяемъ, пилно жадаючи, абы од вшелякихъ наѣздовъ, становискъ, подводъ браня и стацій вымаганя, яко мѣстца святаго маетности, волни были и наменшоѣ нѣ од кого не узнавали кривды и докуки. А мѣль бы хто волѣ нашой и выразному сему универсалови пречыть в надъ розказане наше якужъ колвекъ отъ обывателей Тростянецкихъ и Гвоздовскихъ затыгъбы о утяжене ихъ, до насъ на себе скаргу, таковыхъ кождыхъ, за доводомъ певнымъ, безъ жадноѣ фолги срогго, бы и на горлѣ, подлугъ простуку караный будетъ Чого яко не зычимъ нѣкому, такъ абы над волю нашу не дѣялося, сурово и повторе всѣмъ вобецъ приказуемъ. Зъ Чегирина, 27 Іюня 1667 року. Петро Дорошенъко, гетманъ, рука власна. (М. П.).

На оборотѣ приписка: Оборонный на села: Тростянець и Гвоздовъ прозываемыя, маетности монастыря Пустынно-Свято-Никольского Кіевского.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 37.

XV.

Письмо Виленскаго Православнаго братства къ братству Слуцкому, содержащее известіе о томъ, что на сеймѣ уничтожена прямая зависимость православныхъ братствъ отъ Константинопольскаго патріарха и что они подчинены власти епископовъ. 1676. Октября 1.

Wielmożni mości panowie bracia bractwa Słuckiego, nam wielce mości panowie i w Chrystusie bracia! Nie miawszy aż po te czasy, tak od świętej pamięci najjaśniejszych królów, jako też i rzeczypospolitej tantas persecutiones et difficultates, które by nie tylko nas jednych, ale i wszystkich bractw stavropigionalnych zachodziły, teraz, gdy, nie wiedząc quo jure et quo instinctu, włożono bractwa wszystkie, pod posłuszeństwem starszego patriarxa Konstantynopolskiego tylko szczególnie zostające, a nie do jaśnie w Bogu przewielebnego jegomości ojca metropolity i ichmościów ojców episkopów, tak w koronie Polskiej, jako i wielkiem księztwie Litewskiem, włożono w constitutią coronationis nam szczęśliwie panującego króla pana naszego, hoc modo, aby bractwa nasze stavropigionalne, nie posyłając ani apelując do starszego patriarxa, przed episcopami sprawować mieli, a inquantum by nie mogli i nie chcieli rozprawić, tedy świeckiemu sądowi mają i muszą subcumbere, quod nunquam saeculum vidit. Nie mogąc tedy na terazniejszy szczęśliwy seym, obviando dolo et iniquitati legum, propriis viribus et peculio assequi, persuadet sama aequitas, aby nasze bractwa antiquis immunitatibus suis legum et privilegiorum mogli gaudere, miłość ecclesiae sanctae orthodoxae supplicat. A my nasze braterskie unanimiter oddając propensie, to wszystko, co concernit integritatem cerkwi świętej, insinuendo do uwagi, zostajemy waszych mościów cale życzliwa bracia i do usług gotowi: Clementij Tryzna, starszy Wileńskiego conwentu, z bracią przy cerkwi świętego Ducha, manu propria. Łukasz Kuczarski, jako brat i sługa bractwa waszmościów panów. Joan Bielmacewicz — Życzewski, jako brat i sługa, manu propria. Dan w Wilnie, anno 1676, miesiąca 1 Octobra.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 197.

Открытый листъ митрополита Антонія Винницкаго, выданный Слуцкому архимандриту, Теофану Креховецкому, на званье митрополичьяго намѣстника въ той части Кіевской епархіи, которая находилась въ предѣлахъ великаго княжества Литовскаго. 1679. Апрѣля 12.

Антоній Винницкій, милостью Божею православній Архіепископъ митрополитъ Кіевскій, Галицкій и всея Россіи, экзарха святого Апостольскаго Константинопольскаго трону, епископии Премьской и архимандріи Уневской адмѣнстраторъ.

Всѣмъ въобець и каждому зъособна, кому о томъ вѣдати будетъ належало, а такожде велебнымъ игуменомъ, каноникомъ, протопопомъ, честнымъ презвитеромъ, благоговѣйнымъ діакономъ и всему церковному діецеѣи нашей митрополитанской въ великомъ князствѣ Литовскомъ церковному причту, свѣцкаго зась стану яспе вельможнымъ ихъ милостямъ напомя дигнѣтаромъ и всѣмъ урожоннымъ обывателямъ; тутъже славетнымъ мѣщаномъ и брацтвомъ ставропигиальнымъ, тамъже знайдючимъся, до тоеиже діецеѣи и юриздикѣи нашей митрополитанской и экзаршой палежачимъ, намъ въ Духу Святомъ послушнымъ сыномъ, при благословеніи нашемъ архіерейскомъ до вѣдомости доносимъ: Иже для трудности часовъ непосредственній дозоръ въ строеніяхъ порядковъ духовныхъ межѣ поменеными тамонними діецеѣянами нашими духовными и свѣцкими и брацтвы сами не могучи мѣти, досвѣдчоное зась въ тымъ искусство и многими свидители залеченое—опаство (sic) превелебного отца Теофана Креховецкаго, архимандрита слуцкаго, мѣючи, оному всецѣло дозоръ и власть намѣстничью звыклую всѣхъ строеній церковныхъ и порядковъ духовныхъ полѣцити умыслилисьмо; аьожъ симъ листомъ нашимъ всецѣло вручаемъ, хотячи мѣти, абы все, щоколвекъ ку потребѣ и цѣлости церкви Божоей належить, межѣ помененымъ: духовенствомъ и свѣцкими брацтвы справоваль, радиль и по церквямъ ревизіе чипиль, стропотпихъ запрѣщаль и до насъ относиль, о легаціяхъ и сумахъ церковныхъ, особливе на монастырь-

архимандріи Слуцкой легованныхъ, жебы на пожитокъ только церковный оберталися, попеченіе мѣль и доходиль и ничего противного канономъ и звичаюмъ церкви Божіей не допущаль. Въ чимъ всемъ абысте, честности и милости вапшн оному жадаючи, помощію были, и належитое послушенство оказовали, пастырско жадаемъ для благословенія нашего, которое всѣмъ преславнии даю вамъ. Сіе писаніе наше, при звичлой печати, власною подписалисмо рукою. Въ Заблудовѣ, 1679, Априля дня 12 (М. П.) Антоній Митрополитъ М. Р.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 199.

XVII.

Универсалъ короля Іоанна III Луцкому Крестовоздвиженскому братству, приглашающій его членовъ явиться въ Люблинъ на »colloquium« назначенное королемъ для примиренія Православной и Уніятской церкви. 1679. Октября 9.

Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflancki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Smoleński, Siewierski i Czerniehowski. Urodzeni wiernie nam mil! Stosując się do constitutiej Warszawskiej 1677 roku, o religiej greckiej napisanej, i chcąc gruntownie wszelkie różnice między unitami a disunitami, tam in spiritualibus, quam in temporalibus zachodzące, uspokoić, naznaczyliśmy amicabile colloquium i zgromadzenie w Lublinie na dzień dwudziesty czwarty miesiąca Stycznia w roku, da Bóg przyszłym, tysiąc sześćsetnym ósmdziesiątym; więc że na tym colloquium to wszystko proponi, co by mogło reddere diu expetitam votis między pomienioną religią tranquillitatem, a żąd augmentum cerkwie świętej ma resultare, żądamy tedy, wierni w Bogu, abyście na tak pobożny, ojczyźnie i cerkwie świętej pożyteczny akt zjachawszy, pro ĩnnata pietate, dexteritate et zelo in Deum, cokolwiek by się zdało ex re et commodo wiary świętej, chwały Bożej, dobra pospolitego i zjednoczenia animorum promovere, nie omieszkałi i

skutecznie dopomogli; uczynicie to, wierni w Bogu, i dla przysługi Bozkiej i dla łaski naszej, którą wiernym w Bogu ofiarując, dobrego od Pana Boga życzymy zdrowia. Dan w Jaworowie, dnia IX miesiąca Octobra, roku MDCLXXIX, panowania naszego VI. Jan król.

На оборотъ: Wielmożnym, szlachetnym bractwom przy cerkwi Łuckiej pod tytułem Podniesienia krzyża Świętego, wiernie nam miłym (M. P.). *)

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 200.

XVIII

Присяга, данная: Княземъ Вацлавомъ Четвертинскимъ, Данииломъ Братковскимъ и Андреемъ Гулевичемъ, депутатами отъ православныхъ дворянъ Волинскаго восводства, выбранными на съездъ, созванный королемъ въ Люблинъ, для устройства церковныхъ дѣлъ въ речинсполитой. Депутаты приносятъ клятву въ томъ, что они не дадутъ согласія на принятіе догматовъ, не согласныхъ съ учениемъ Православной церкви. 1679. Декабря 9.

Roku tysiąc sześćset ósmdziesiątego, miesiąca Januarii dziewiątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Włodzimirskim, przedemną, Tomaszem Sawickim, namiesnikiem burgrabstwa i zamku Włodzimirskiego i xięgami niniejszymi, grodzkimi, starościńskimi stanowszy personaliter jaśnie oświecony xiąże imć pan Waclaw Swiatopełk Czetwerzeński, chorąży żytomirski, i urodzony imć pan Daniel Bratkowski, podstoli

*) Такой-же универсаль, изданный королемъ ко всему православному духовенству, внесень въ лѣтопись Самуила Величка, т. II, стр. 479—482.

bracławski, pösłowie wojewodztwa Wołyńskiego graeco-russii, przez siebie samych i przez urodzonego imć pana Andrzeja na Poddubcach Hulewicza, cześnika kijowskiego, z podpisami rąk swych, także i z podpisami rąk ichmości panów braciej, obywatelów wojewodztwa Wołyńskiego graeco-russkich, przy danej sobie od braciej instrukciej, et in praesentia eorundem wykonany, dla wpisania do xiąg niniejszych per obłatam podał, tak się w sobie mający: My, przysięgamy panu Bogu wszechmogącemu, w Trójcy Świętej jedynemu, że, będąc obrani e medio wszystkiego bractwa prawosławnego Łuckiego do jego królewskiej mości dla zachowania wszystkiej całości cerkwie świętej wschodniej i całego Prawosławja pod posłuszeństwem patrjarchów świętych: Konstantinopolskiego, Jerozolimskiego, Antjochejskiego i Alexandryjskiego zostającogo, przy całości teyże cerkwi świętej i przy zachowaniu wszelakich artykułów, od największej aż do najmniejszej rzeczy, nic nie przydając, ani ujmując, ale tak, jako teraz cerkiew święta z patrjarchami świętymi wyszpomienionymi wierzy i wyznawa, także nad punkta, w instrukciej od braciej nam podane, nie czynić i przyjmować nie mamy, przytem żadnemi favorami, corruptiami, obietnicami, najmniejszym i największym datkiem nie uwodząc się, lubo i do gardła naszego stawać będziemy; tak nam Panie Boże dopomóż i niewinna męka Chrystusa Pana. Datum w Łucku, dnia dziewiątego Decembris stylo millesimo sexcentesimo septuagesimo nono anno. U tej oblaty juramentu podpisy rąk w te słowa: Waclaw Światopełk xiąże na Starej Czetwertni Czetwertyński, chorąży żytomirski, poseł graeci ritus wojewodztwa Wołyńskiego. Daniel Bratkowski, podstoli bracławski, poseł graeci ritus ejusdem palatinatus Wołhyniae. Andrzej Hulewicz na Podubcach, cześnik kijowski, poseł graeci ritus W. W. Stefan Diakowski, horodniczy łucki, Łukasz Diakowski. Jerzy z Kozielska Puzyna. Andrzej z Kozielska Puzyna. Kulczycki, cześnik latyczowski. Teodor Chodakowski. Michał Hulewicz, Stefan Czezel, Michał Czezel. Jan Medwedowski. Krzysztof Szczeniowski. Jerzy Małachowski, podstoli nowogrodzki. Mikołaj Hulewicz. Ignacy Strzelbicki. Włodzimierz Kisiel. Kasper Łopatyński, Stefan Bratkowski. Adam Żabokrzycki, Tomasz Hulenicki, brat starszy bractwa Łuckiego. Alexander Bałaban. Teodor Uszak-Kulikowski. Maxymilian Bułyha. Ostafi na Liniwie Liniewski. Łukasz Wyhowski. Stefan Rusinowicz. Konstanty Silicz. Jan Jerlicz. Łukasz Rżyszczewski. Elias z Broch Hulewicz. Adam Hulewicz z Wojutyna. Mikołaj Łuskowicz. Zacharjasz Bohdaszewski. Kóraż-to oblata, za podaniem i proźbą wyszmianowa-

nych ichmościów podawających, a za moim urzędowym przyjęciem, do xiąg niniejszych jest wpisana. Z których i ten wypis, pod pieczęcią grodzką włodziwską jest wydany. Pisany w zamku Włodziwskim. Tomasz Sawicki, namiesnik burgrabstwa zamku włodziwskiego, in absentia generosi notarii (L. S.). Correxī Lebedowicz, anno 1680, die 28 Januarii. Lectum cum actis Włosowski.

На оборотъ находится приписка: Oblata juramentu przez ichmościów panów posłów wojewodztwa Wołyńskiego graeco-ruskich, na wjazd do Warszawy i Lublina wyprawionych, wykonanego; anno 1680, die 9 Januarii.

Копія этой выписи хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ; по дополнительній описи № 31.

XIX

Жалоба монаховъ Кіево-пустыннаго Николаевскаго монастыря на сондецкаго старосту Яна Липскаго и жену его Екатерину о томъ, что они отправили отрядъ вооруженныхъ слугъ въ завѣздъ на село Зубковичи, принадлежащее монастырю въ силу дарственной записи дворянина Михаила Павши, еще съ начала XVI столѣтія. Посланные слуги ограбили экономическій дворъ и село, присоединили послѣднее къ имѣніямъ Липскихъ и, взявши въ плѣнъ управлявшаго Зубковичами, монаха Сильвестра, держать его въ господской тюрьмѣ въ мѣстечкѣ Звягль. 1780. Мая 6.

Року тисеча шестьсотъ восемьдесятого, месеца Мая шосьтого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замѣву его королевскѣй милости Овѣруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левѣковскимъ, намѣстникомъ подѣстароства Овѣруцкаго и книгами нынешними, кгородскими, овѣруцкими stanowszy ad acta oczewiście wielebny w Bogu ocieć

Warnawa z Bahrynowicz Makowicz, zakonnik monastera świętego Nikołaja Pustynnego kijowskiego, swym i wielebnego w Bogu ojca Hermana Kierdanowskiego, ihumena nikolskiego, i wszystkiej braci zakonników tegoż monastera, quam primum za szczęśliwym jego królewskiej mości panowaniem i ustanowieniem požądanego z Portą Otomańską pokoju ad acta praesentia adire mógł, przeciwko jaśniewielmożnym ichmościom: jejmości paniej Katharzynie Sapieżance, pierwszego Lubomirskiej, a terazniejszego wtórego małżeństwa Janowej Lipskiej, starościnej sądeckiej i ciechanowskiej, tudzież i przeciwko małżonkowi jejmości, jegomości panu Janowi Lipskiemu, staroście sądeckiemu i ciechanowskiemu, i przeciwko wielmożnym ichmościom panom Lubomirskim, synom i dziedzicom dóbr miasta Baraszow i wsi, do niego należących, i wielmożnej jejmości paniej Helenie Febroniej Lubomirskiej, wojewodzinie krakowskiej, i wielmożnemu jegomości panu Jósephowi Lubomirskiemu, synowi i dziedzicowi połowy miasta Zviahła i wsi, do niego należących,—świadczył w ten niżej opisany sposób, i ten act na podanie szyrszej protestacji zaniosł: iż co roku niedawno przeszłego, tysiąc sześćset siedmdziesiąt ósmego, miesiąca Augusta dnia szóstego, wyżejpo- mienieni obżałowani, wszyscy będąc z sobą jednej rady i namowy, a lekce sobie poważywszy prawo pospolite i winy, w niem na takowych violatorów i rozkazujących sługom swoim opisane, a naruszając tak prawo pospolite, jako i testament niegdy zesłego z tego świata jegomości pana Michała Pawszy, który z pobożnego żywota swego wielebnym ojcom zakonnikom monastera świętego Nikołaja Pustynnego kijowskiego wieś Zubkowicze w województwie Kijowskim, we włości Olewskiej, a powiecie Owruckim, z obudwu stron rzeki Uborci leżącą, gdzie i król jegomość Zygmunt stary ten testament nieboszczyka pana Michała Pawszy confirmacją swoją stwierdził, i sprzeciwiając się dekretowi trybunalskiemu, w roku tysiąc sześćset siedmdziesiątym, między wielebnym w Bogu ojcem Rafałem Niepituszczym, ihumenem monastera Nikolskiego kijowskiego, i ze wszystką bracią zakonną, a jaśnie oświeconemi xiążęty ichmościami: Konstantym i Januszem Ostrogskimi, wojewodzicami wołyńskimi, a antecessorami obża- łowanych terazniejszych, o też wieś Zubkowicze stałemu,—obżałowani te- razniejsi rozkazali sługom swoim: jegomości panu Jerzemu Stockiemu, oe- konomowi baraszowskiemu, a wielmożna jejmość pani wojewodzina kra- kowska także rozkazawszy sługom swoim: panu Tymińskiemu i panu Franciszkowi Jurewskiemu, aby bojarów i poddanych, tak z miasta Zviahła jako i Baraszów, do kupy zebrawszy i złączywszy, jakoż było człowieka

pod sto, imionami i przezwiskami samymże obżałowanym lepiej wiadomym i znajomym, z różnym orężem, do wojny należącym, którzy to słudzy, czyniąc dosyć woli i rozkazaniu państwa swego, najachawszy na wieś Zubkowicze, majątność ojców wyżpomienionych, a rozłączywszy te ludzие zebrane na dwoje, jegomość pan Stocki stanął z ludźmi swemi we dworku Zubkowskim, z tej strony od Baraszów, nad rzeką Uborcią, i dworek temi ludźmi osadziwszy swemi, co jeno kolwiek było spleodoru, gospodarstwa, tak bydła zboża, jako i miody i insze rzeczy gwałtownie zabrawszy i poddanych odebrawszy, i tymże poddanym zubkowskim pomieniony sługa, jegomość pan Stocki, zaprowadzić kazał do majątności panów swoich, do wsi Podłuk, a jegomość pan Tymieński i jegomość pan Jurewski, także z temi to ludźmi państwa swego drugą połowę wsi Zubkowicz, po tamtej stronie rzeki Uborci w possessią jejmości paniej wojewodzinej krakowskiej, paniej swojej, także gwałtownie zabrawszy, i zakonnika, ojca Sylwestra, który natenczas od ojców zawiadywał w tej wsi Zubkowiczach, do miasta Zwiahlą, wziawszy, zaprowadził i w kajdany okować rosказali, a chłopom zubkowskim, aby wyżejpomienionym protestantom, ojcom nikolskim, panom swoim, żadnego posłuszeństwa nie czynili i za panów sobie nie mieli,—surowie przykazali; i tak w niesłuszną possessyą tę wieś Zubkowicze do państwa swego Baraszów i Zwiahlą przyłączyli, a protestującym, za częstokrotnym requirowaniem, przywrócić i ustąpić nie chcą i onego zakonnika z kajdanów nie wypuścili i dotąd niewiedzieć gdzie zapodzieli, i zaraz drzewa bartnego ze pszczołami i bez pszczoł kilka set, bez granicę przeszedłszy, w gruntach własnych zubkowskich chłopom Koczyczyńskim i Hłumczanom pozabirać kazali i od Zubkowicz odjęli i do tych wsiów przyłączyli, i takowym swoim nieprawnym i niesłusznym postępkіem obżałowani prawo pospolite zgwałcili, i testament niegdy zesłego pana Michała Pawszy naruszili, dekretowi trybunalskiemu i confirmatiej króla jegomości sprzeciwili i winy prawne na osoby swoje zaciągnęli, a protestujących do szkód niemałych, których sobie bydź mianują na sześć tysięcy złotych polskich monety dobrej i liczby starej, przywiedli i przyprawili, dóbr jednak samych, wsi Zubkowicz, w to nie includując; o co wszystko pomienieni ojowie z wyżpomienionemi obżałowanemi, tak też i z sługami ichmościów, w sądzie należyтым правnie czynić ofiarowali, zostawiwszy jednak sobie salve do czynienia inszej szyrszej protestatiej, a natenczas prosił protestujący, aby ten act do xiąg grodzkich, owruckich był zapisany, co otrzymał.

Книга вродс., оверуцкая, запис. и пом. г. 1678 -1680, № 3209; л. 324.

Письмо Львовскаго епископа, Исифа Шумлянскаго къ уніятскому митрополиту, Кипріяну Жоховскому, содержащее соображенія и извѣстія, относительно предположеннаго королемъ возобновленія церковной уніи. 1680. Сентября 20.

1) Wielmożnemu memu mości panu uprzejmie życzliwym bratem i służą uniozym Józef Szumlański, episkop lwowski et administrator metropoliej Kijowskiej. Mój dobrodzieju! Uniżenie proszę, abym nie tracił confidentiej dawnej u waszmości mego mościwego pana, że się nie często odzywam. Jako widzę, jego królewska mość, pan nasz miłościwy, chce continuare zaczęte opus zgody świętej na sejmie, i ze mną około tego wiele w Jaworowie rozmawiał: Pan dobry, pan łaskawy, pan święty; daj mu Boże na sto lat dobrego zdrowia. Jegomości ojca nominata przemysłskiego poświęcić muszę dla wielu ratii, i na sejmikach hałasów żeby przez to nie było, że się nie święci; dość ambo una sumus, co ja to i on, a na sejmie z jegomościem xiędzem Małachowskim (episkopem ritus uniti) pogodzimy ichmościów; lepiej tak będzie, nie racz się waszmość mój mości pan tym bynajmniej turbować. Co zaś do jurisdicției, mojej conferowanej administracției, abyś dobrodzieju, nietylko był aliquo obstaculo, ale i owszem był moim miłościwym panem, i dopomógł, jakoby ci, którzy administracției mej podpadają, w posłuszeństwie znajdowali się; pomiarkuje to wszystko sejm przyszedł, da Bóg, że każdy przy swojej zostanie jurisdicției i prawie, które nie powinny być ni od kogo naruszone; lubo, da Bóg, finaliter zgodzimy się, a prawo prawem. Daj Boże przytym kłaniać się i szczęśliwie z waszmościem moim mości panem powiadać i przywitać, któremu z serca i z duszy sprzyjam wszego dobrego, i tegoż łasce zalecam się, idem.

Niełaskę waszmości mego pana znaczną widzę, kiedyś mi nie kazał waszmość mój mości pan exemplarza swej prace we Lwowie z drukarni wydać, a wszakże po staremu mamy ich dość; prezentowałem ongi jedne jego królewskiej mości,—na jedne rzeczy się król jegomość uśmiechnął i

1) Въ началѣ акта находится приписка: Ze Lwowa, 20 Septembris, 1680; a to już swoją ręką pisać, a nie pisarską, raczył jegomość ojciec Szumlański.

drugim dziwował, a trzecie były jakoby jego królewskiej mości markotne, mianowicie kiedy nie żeby była ta xięga pomocna do zgody. Com wyrozumiał, to waszmości memu mości panu wypisuje. Intitulatio abo napis u tego listu taki: jaśnie wielmożnemu memu wielce mościwemu, z Bożej i stolicy apostolskiej łaski metropolicie wszystkiej Rusi, archiepiskopowi Połockiemu, archimandrycie Dermańskiemu i Dubieńskiemu, memu wielce mościwemu panu i bratu.

Копія этого письма хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 29.

XXI

Письмо Львовскаго епископа, Іосифа Шумлянскаго, къ митрополиту Жоховскому, содержащее завленіе желанія согласиться на церковную унию на предстоящемъ сеймѣ. 1680. Сентября 21.

Jaśnie wielmożny mości xięże metropolito wszystkiej Rusi, wielce mój mości panie i bracie!

Wysyłając umyślных w kraj Litewski do duchowieństwa, mojej jurysdykciej administratorskiej podległego, zwykły mój zasylam waszmość panu ukłon y oraz wielce upraszam w tem mnie dać veniam, że dla rzadkich occasii occurentii w odległym waszmość pana kraju listownego mojej użioności waszmość panu nie oddaję często credensu, ale to będzie na sejmie, da Bóg, przysłym compensabile, gdzie ad intimum z waszmość panem votorum przyszedłszy amplexum, certo operi zgody świętej coronidem między sobą modo amicabili namówiemy, czego animitus życzę; a te-

raz usługi moje łasce waszmość pana braterskiej zaleciwszy, jestem etc. (J. Szumlański. ¹)

Копія этого письма хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 29.

XXII

Пункты, представленные уніятскими епископами папскому нунцію, заключающія требованія, необходимыя по ихъ мнѣнію, для водворенія уніи на Руси. 1681. (Въ Мартѣ.)

Puncta, które prywatnie za powagą jegomości xiędza nunciusza między nami samemi a ichmościami xiężą dawniejszą, w zgodzie z kościołem świętym zostającą, bracią naszą, także i te puncta, które może sam jegomość xiędz nunciusz powagą świętej apostolskiej stolicy uspokoić et in desiderii nostris nas ukontentować:

1. Metropolią Kijowską.
2. Episkopią Przemyślską.
3. Beneficia koronne, aby przy koronnych zostawały, a litewskie przy Litwie.
4. Episkopia Lwowska tak uboga, że i jednego poddanego nie ma, prosimy tedy za tą episkopią i za samym jegomościem ojcem episkopem, ażeby, prómotione stolicy świętej apostolskiej, lub te dobra odpadłe tej episkopiej byli przywrócone, lub partialiter tej episkopiej Grodek i Hoszcza z archimandrią jakową był przydanym, ponieważ by dla tego episkopia

¹) *Въ началъ документа находится слѣдующая приписка:* Ten list od jegomości ojca Szumlańskiego do jegomości ojca Żuchowskiego ordynowany przed sejmem Warszawskim, do Litwy, roku 1680, Septembris 21, ze Lwowa, przed przysięgą na Unję.

upaść musiała, a tymczasem o respect jakowy na osobę jegomości prosimy, o pensią z łaski ojca świętego.

5. Za jegomościem ojcem Twarowskim, jako zasłużonym w cerkwi świętej i człowiekiem uczonym, do tego szlachetnej kondyciej bratem naszym, instamus o respect jakowy i archimandrią tym czasem wakującą Owrucką, aby na osobę jegomości ta była z łaski jego królewskiej mości, na instantią xiędza nunciusza, oddana.

6 Declaratiom naszym czas i miejsce, za uniwersałem jego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, na Rusi naznaczyć, aby tamże i ci zjachali, którzy constitutiej i listownej deklaratiej jego królewskiej mości teraz nie usłuchali, żeby dissidiis niewiadomości pretendowanej ardua ingenia nie narabiali.

7. Po declaratiach naszych ichmoście xięża ritus romani aby nie wraz do cerkwiej ruskich z nabożeństwem wchodzili, aż się dobrze z naszą porozumiemy Rusią i ztąd też omne principium bywa grave, i żeby nie był aliquis tumultus et turbatio in populo, o co na Rusi nie trudno. ¹⁾

8. A ponieważ bez naruszenia żadnego praw i starożytnych zwyczajów w naszych wschodnich cerkwiach do zgody przystępujemy, przetoż i to sobie cavemus, aby ad locos ordinarios zakonnicy wszyscy, w episkopiej ich zostające, secundum jus antiquum, in sacris canonibus w tej mierze expressum, immediate należeli.

9. A żeby in populo indisciplinato, barziej się za opinią, a niżeli za samą słusnością ciągnący, nie było ex occasione oddalenia kapłanów irregularitatis bigamiae trącających, jaka confusia, ex re fore videtur, onych aby teraz przy dostojenstwie kapłańskim zachować, secundum illud ex duobus malis, quod minus malum est obierać się zwykło, a uczynić in posterum cautią, żeby takowe ad ordines nostros convalent.

10. Niesłuszny interes jegomości xiędza arcybiskupa lwowskiego w podawaniu episkopa lwowskiego znieść, ponieważ soluta causa tollitur effectus

11. Coadjutor chełmensis Szypticus. ²⁾

Копія этого акта хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 29.

¹⁾ Въ этомъ мѣстѣ другимъ почеркомъ сдѣлана приписка: зна pies ogień—штука się.

²⁾ Русскій переводъ этихъ пунктовъ внесенъ въ лѣтопись Самуила Величка, т. II, стр. 505—507.

XXIII

Пункты, составленные уніятскимъ митрополитомъ Жоховскимъ и Львовскимъ епископомъ Шумлянскимъ отъ имени якобы цѣлаго народа Русскаго, заключающіе требованія и желанія высшаго уніятскаго духовенства. 1681. (Въ Мартѣ).

1) *Modi concordiae ecclesiarum, id est ecclesiae orientalis cum ecclesia occidentali, in regno Poloniae sub felicissimis jeho królewskiej mości, pana naszego miłościwego, auspiciis existentium, z ukontentowaniem całego narodu Ruskiego:*

1. Ritus aby był zachowany, i tak w nabożeństwie, jako dawnych zwyczajach nigdy nieodmienny zostawał.

2. Beneficia ruskie Rusi mere zgodnej, za zgodą duchowieństwa ruskiego kóždyj diocessiej albo monasterów, aby były podług praw rozdawane, prosimy.

3. Duchowieństwo ruskie, mianowicie świeccy duchowni, ꙗгаudeant omnibus libertatibus, i żeby do jednej jurisdictioniej episkopa swego należeli, i w krzywdach wszelkich do possessorów cujusvis tituli forum competens aby naznaczone było.

4. Bractwa szczyjące się prawem patryarszym, ponieważ są przeciwko prawom episkopskim zafundowane, pod posłuszeństwo kóždyego episkopa diocessiej jeho podać.

5. Pensie w trybunale Lubelskim wymyślne, non sine oppressione osób, tak episkopów ruskich, jako i ubogich monastyrów, znieść prosimy.

6. A ponieważ dobrowolnie w zgodę wchodzimy i do starego posłuszeństwa ojca świętego powracamy, że nietylko tot documentis et privilegiis senatem upewnieni, ale że też i racia: *charitas sama i sollicitas* amicitiae verae inter pares bywa, exegit, abyśmy z duchowieństwem rzymskim

1) Въ началѣ акта находится приписка: Те пункта componowali ichmoście два xięza: Zochowski i xiędz Szumlański, w Warszawie, przed przysięgą xiędza Szumlańskiego na unią, roku 1681, i potwarzyli: jakoby wszystek naród Ruski miał być tymi punktami ukontentowany, o czym się ani śniło narodowi Ruskiemu. Które się пункта naprzód tak poczynają:

in omnibus praerogativis porównani byli i przez to u senatu dla lepszej desideriorum suorum promotiej zostawali. 1).

7. W trybunale deputatów aby ex medio episkopów i archimandrytów obranych swoich mieli, dla wielu poważnych respectów et meliorem jurium ecclesiasticorum tutioem, a electia aby in loco certo była nam, koronnym, w Koronie, a litewskim ichmościami w Wilnie opisaną. 2)

8. Na sejmikach abyśmy mogli miejsce pierwsze po senatorach i activitatem mieć prosimy. 3)

9. Na tych, którzy podług constitutiej i listownej jego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, nie zjachali do Warszawy na sejm, declarujemy poenas naznaczyć i znowu miejsce ,gdziebyśmy się zjechać mogli, assignare, a to pod utratą każdego beneficiorum i na samych personach animadversią.

10. Przywilegia przeciwko prawom episkopim, nadane poddanym w episkopich dobrach, aby zniesione byli, a super injuriis in foro competenti żeby bez żadnej przeszkody salva possessorum była zachowana actio.

11. Prosimy też abyśmy byli conserwowani circa priwilegia świętej pamięci króla Zygmunta trzeciego, który indulisit, abyśmy najbliższymi byli boku króla jegomości, inter praelatos ritus romani swoje authoritates mieli. 4).

Kopія этого акта хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 29. 5)

1) Въ этомъ мѣстѣ другимъ почеркомъ сдѣлана приписка: Jako niedorugzów za piec odesłano.

2) Тѣмъ-же почеркомъ приписано: i w tym oschli na koszu.

3) Тѣмъ-же почеркомъ приписано: i tam gawronów nie potrzebują.

4) Тѣмъ-же почеркомъ приписано: te to co na Rohoze, psie koze, nadano.

5) Русскій переводъ этихъ пунктовъ внесенъ въ летопись Самуила Величка, т. II, стр. 507—509.

XXIV.

Пункты, определяющие льготы и права, жалуемые уніатамъ, постановленные комиссією, назначенною королемъ для этой цѣли. 1684. Марта 18.

1) Мы, ниже подписани, od najjaśniejszego majestatu Jana trzeciego, z Bożej łaski króla Polskiego, wielkiego xięcia Litewskiego, Pruskiego etc. etc., do tego aktu kommissarze i delegaci, deklarujemy: iż lubo to samej opatrności Bożkiej jest dzieło sercami ludzkiemi kierować i duchem prawdy oświecać, i na zbawienną naprowadzać drogę, jednakże przez panów i monarchów ziemskich, namieśników swoich, śródki i sposoby do tak świętego i pobożnego końca podawać zwykła, czego teraz oczywistym dochodzi się experymentem, gdy jego królewska mość nieporównanemi w polu odwagami, w domu wielkimi radami koło zaszczytu kościoła Bożego i narodów, od Boga powierzonych sobie, jeszcze i tego zaniechać nie chciał tak dobrego uczynku, którym wielcy wschodnie państwa (sic) monarchowie w tych państwach: Zygmunt III i Władysław IV, najjaśniejsi antecessorowie jego, słynęli w przyprowadzeniu do tego terminu—do jedności świętej wiary kościoła rzymskiego katolickiego; jakoż szczęści Bóg najwyższy świątobliwą jego królewskiej mości intencją, że do niej skłaniają się znacznie niektórzy w duchowieństwie ruskim przełożeni, z dobrą nadzieją i innych do tego zbawiennego dzieła powabiając, co jako Bogu, aniołom Jego i kościołowi Jego świętemu powszechnemu katolickiemu rzymskiemu jest wdzięcznym i miłym, królowi jego mości panu naszemu miłościwemu pożądanym i chwalebny, rzeczypospolitej, jeśli kiedy, w terazniejszych niebezpieczeństwach potrzebnym; tak za słuszną rzecz jego królewska mość poczytał, wejrzawszy we wszystkie desideria, które są proponowane od narodu ruskiego i duchowieństwa jego, do których uważenia i roztrząśnienia nas, niżej podpisanych kommissarzów, naznaczywszy, z relatyw i powszechnej naszej zgody miłościwie deklarować raczył:

Въ началѣ акта находится приписка: Ich mość panowie senatorowie, których jego królewska mość, pan nasz miłościwy, żeby te puncta do executie przywiedli, depótować raczył.

1. Ritus graecus, jak z początku na synodach oecumenicznych, przez ojców, Duchem Świętym natchnionych, jest sporządzony, a per sanctam sedem apostolicam approbowany, i za święty, równie jako i ritus romanus, zawsze poczytany,—aby in integro suo statu iu perpetuum zostawał.

2. Beneficia ecclesiastica, w diecesjach ruskim duchownym należące, jako to: episkopije, archimandryje, samej szlachcie ruskiej, koronnym-w Koronie, a litewskim—w wielkiem xięztwie Litewskim, in vita et religione sancti Basiliū probatis, vigore legum pristinorum należeć mają.

3. Beneficia zaś minoris classis, jako to: ihumeństwa i tym podobne, godnym osobom, których loci ordinarii, secundum legem, każdemu monasterowi servientem, obranych, najjaśniejszemu majestatowi ostentabit et approbabit.

4. Duchowieństwo ruskie, mianowicie świeszczennicy świeccy duchowni, gaudeant omnibus libertatibus juxta leges canonicas et legem antiquam ruthenam i świeżych jego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, rescriptów, tak jako duchowni ritus latini, in foro fori spirituali.

5. Osoby zaś ichmościów ojców episkopów characterum aequalium ichmościów xięży biskupów et foro competenti osób ich.

6. Bractwa i monasteria, które się prawami patriarszemi zaszczycały, aby we wszystkim zostawały przy swoich porządkach. Zwierzchność w przestrzeganiu dobrego rządu, cenzura druków, rachunków, i w podawaniu im duchownych osób, do ichmościów ojców episkopów należeć będzie.

7. Za słuszną rzecz (uważa) jego królewska mość, aby duchowieństwo ritus graeci w trybunałach mogło mieć deputata swego, w czym powagą swoją pańską wnieść na tym sejmie do stanu rzeczypospolitej instancją o zniesienie pensii trybunalskich jego królewska mość oświadczy.

8. O pozwoleniu na sejmikach activitatis, o miejscu po ichmościach panach senatorach jego królewska mość proponować będzie i zaleci panom posłom ziem i województw.

9. Przywilej króla jegomości Zygmunta, blisko boku swego pańskiego duchowieństwa ritus graeci assistencją pozwoloną, approbuje jego królewska mość i konserwuje.

10. Szlachta, mieszczenie i kózdy według swej condiciej, in ritu graeco zostający, będą zarówno przy prerogatywach wszystkich zachowani, tak jako ci, którzy in ritu latino zostają, zwłaszcza mieszczenie w miastach i miasteczkach zasiadać, handle wszelkie prowadzić, domy in circulo civitatis wystawować i nabywać będą mogli, i w wszystkim in iuribus ritus

romani cieszyć się, tak jako w Litwie, którzy ex graeco ritu od unione jam romanae ecclesiae nie przystąpili. ')

11. Metropolia Kijowska żeby przy osobach tych, które w Koronie będą obierać, zostawała, i żeby szła per electionem w Koronie i wielkiem księztwie Litewskiem zostającego kleru et per presentationem jego królewskiej mości, instabit jego królewska mość, jako o rzecz bardzo potrzebną i z wielu miar zbawienną, a tym czasem, stante vita jego mości xiędza Żochowskiego, metropolity w Litwie residującego, immediate do najwyższej kościoła powszechnego głowy może, a nie do niektórych ichmościów xięży biskupów ritus latini, którzy a metropolitano eximuntur, należeć cavent sobie.

12. A że przed lat kilka per privilegium dał jego królewska mość administratią metropoliej tejże ojcu episkopowi lwowskiemu, instare będzie raczył do ojca świętego, aby ta administratia była approbowana.

13. Strony episkopiej Przemyślskiej takie jego królewska mość wynajduje umiarkowanie, aby przy jegomości ojcu Winnickim, episkopie przemyślskim, onych wszystkich cerkwi dóbr duchownych zostawały dispositiones, w których possessiach immediate antecessores jegomości byli; jegomość zaś ojciec Małachowski, episkop przemyślski, nad cerkwiemi i duchownymi, które zdawna w jurisdicteij swojej ma, nim na insze beneficium przeniesiony będzie, zostawać ma.

14. A że episkopia Lwowska per avulsionem jest obrowna (sic) cale, przeto dożywotnym prawem zostawać będzie przy jegomości ojcu episkopie terazniejszym: Grodek i Obarów majątności archimandriej Pieczarskiej, monastyr Huski cum attinentiis, tudzież w Polesiu zostające dobra, do metropoliej należące, i te wsi, które nullo jure trzyma jegomość xiędz biskup smoleński, instabit jego królewska mość, aby je puścił.

15. Do Halickiej zaś katedry Podgrodzie alias Sokoł, terazniejszego sejmu consensum, rzecz tak mała, której ustępuje jegomość pan Gałeczki, kapitan jego królewskiej mości, ma być incorporowana i przyłączona, i od quarty, której tyło złotych 20 płacono, uwolniona.

16. Oderwanych wsi od episkopiej Przemyślskiej wolno będzie jegomości ojcu Innocentemu Winnickiemu, episkopowi przemyślskiemu, prawem dochodzić, excepto co do oeconomieij Samborskiej należy.

) ВЪ этомъ мѣстѣ другимъ почеркомъ сдѣлана п. риниска: i przystąpić, jako do rzeczy wątpliwej ku zbawieniu, nie chcą

17. Pobór włożony na monaster Dermański ma być zniesiony, jako niesłusznym consensu stanął reipublicae.

18. Monastery wszystkie z zakonnikami należeć będą w kóždyj diaecesii do jurisdictioniej episkopa swego.

19. Duchowni świeccy, za podawaniem i ministrowaniem ichmościów ojców episkopów, w dobrach jego królewskiej mości zostawać będą, aby ci wprzód ich uznali zdolność, ne barbares irrepas defecta nauki et non hereditatē sanctuarium possideant.

20. Seminaria w każdej diaecesii erigantur i accessus ludziom ritus graeci ad humaniores et speculativas scientias po academiach i collegiach w Koronie, jako i wielkiem xięztwie Litewskiem nie ma być broniony.

21. Panów: Bazylego Kerendowicza, Alexandra Żurakowskiego, Jana Mokrzyckiego, Alexandra Kruczkiewicza, Koustantego i Alexandra Ternawskich do praerogatywy szlacheckiej zaleci jego królewska mość.

22. Powagą swą pańską interponować raczy jego królewska mość, aby juxta bullam Urbani VIII non liceat de ritu in ritum transire pro libitu cujuscunque, ne confusio jurisdictionum nutriatur; item, aby się nie mieszała ichmość xięża biskupi w jurisdictionią ichmościów ojców episkopów i excommunicatis nie dawali protekcji, ani pozwolali dawać; także ichmoście panowie dziedziczni i dzierżawce wykroczych duchownych aby nie ochraniały, ale ich ad censuras ecclesiasticas loci ordinariorum to jest ad justitiam wydawali.

23. Inquantum favente celo patriarchatus Constantinopolitanus wysła się kiedy do dependenty ad primam sede apostolicam, natenczas non negabit jego królewska mość i rzeczypospolita, aby do dawnej wrócili się episkopowie dependenty ab eodem patriarchatu; a ponieważ terazniejszym postanowieniem jeszcze skutku swego nie wzięła constitutia anni 1677, tedy tego wszystkiego zachowujemy sobie czas do przywiedzenia dostatecznego executią tej mianowanej constitutiej.

24. Insuper protectią swą pańską jego królewska mość declaruje, tak osobom duchownym, do zgody skłaniającym się, jako i dobrom ich, przeciwko tym, którzyby jakimkolwiek pozorem i florem chcieli przesłać.

25. Toż declarują jaśniewielmożni ichmoście panowie delegaci: jaśniewielmożny jegomość pan wojewoda Krakowski, jaśniewielmożny jegomość pan wojewoda ziem Kijowskich, jaśniewielmożny jegomość pan marszałek nadworny

koronny; a dla lepszej zaś tego postanowienia wagi, z wyraźnej jego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, woli własnymi rękami podpisujemy się i pieczęciami stwierdzamy. Działo się w Warszawie, die 18 marca, anno 1681.

Kopія хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Комиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 29.

XXV

Соображенія, представленные польскому правительству уніатскими епископами о томъ, чтобы до болѣе удобнаго времени держать въ тайнѣ вновь постановленные мѣры о насильственномъ введеніи унія и чтобы приготовить къ нимъ постепенно народъ и православное духовенство, изъ опасенія, въ противномъ случаѣ, возстанія и вмѣшательства сосѣднихъ державъ во внутреннія дѣла речипосполитой. 1681. (Въ Мартѣ).

Consideratie super declarationibus, an nunc vel in termino conservato?

1. Jeśliby sie tu zaraz declarowało, boday nie to subsequetur, że status diaecesis duchowieństwo, szlachta y bractwa cerkwie po miastach, pasterzów swoich za iawnych poczytawszy nieprzyiaciół, nietylko onym żadnego posłuszeństwa oddawać nie chieliby, ale też ipsum eorum subterfugerent congressum, iako się w Litwie incipiente sancta działo Unione, zaś potym w diaecesiey Przemyskiej nie bez wielkiego in populo zamieszania, y z znacznym na różnych mieyscach krwie rozlaniem, a to jeszcze podczas głębokiego w oyczyźnie pokoju.

2. Tak by tedy antecedentium do iedności pasterzów diaecezey z ynnymi niezuniowanemi zniosszy się, jako to: Łuckiemi, Ukrayńskimi, Białoruskiemi y hic po Litwie rozszianemi diaececiami, mogliby uczynić taką conjuratią, żeby siebie ym przez swoich do garła nie odstępowali.

3. Promoveret tę imprezę teyże religiey ordo tak duchownym swieckim, iako y zakonnikom, dając im promotiã (et quis novit) ieśliby w correspondentiã iakie cum exteris wchodźć cum praelectione consideranda religionis, niźeli honoris et fortunarum, nie odważyli się: a ile ardua ingenia, po których już to observatum.

4. Zakonnicy zaś y tu, pokiby się mogli ostać, popolstwo różnemi sposobami et potissimum na spowiedziach sumnienia obowiązkiem zniewalali adeundum coniurationis, którą by im majora zwiãzku capita, tanquam ex oraculo, proponerent, assensum. A toby ich najbarzieszy przywiodło, że zakonnicy nasi, żadney fundatye nie mając, tylko z łaski dobrodzieiów mendicatis żyją suffragiis; którzy by iako prędko od nich odwrocili się, tak oni, ob egestatem, ad extrema udawać by się musieli.

5. Jeśliby się zaś tu ostać per vigilem pastorum oculum nie mogli, więc y sposobami w różne puciekawszy się strony, popsowali serce postrońnym teyże religiey narodom przeciwko oyczyźnie naszey, która teraz ad integritatem suam coniunctionem armorum od publicznego practicabilem potrzebuie, chrześciaństwa przeciwko Turczynowi, pod którego tyrańskim jarzmem salvo libero religionis exertitio, (jeśliby) mieli w wolnej, sine ullo (dubio) wołeliby zostawać, iako w tey mierze y od nich samych, i od u nich bywaiących czasem industria dissimulatione in formowaliśmy się.

6 Z iakã by tedy trudnością upartych diaecesianów sprzysiężonych przychodziło rozwiązywać zwionzek.

7. Jeśli sposobem charitativae persuasionis, to iuz by ex predicta ratione było impracticabile, bo miawszy nas za nieprzyaciół, uszy by swe, ne sacram audirent quomodocunque in cantationem, iako surda aspis, zatykali.

8. Jeśliby zaś per potentiam: sami jey nie mamy; autoritas zaś pana rzeczypospolitej, niewiedzieć ieśliby iã teraz obmyśliwać chciała per intuitum armorum et animorum conjunctionis.

9. W ostatku boday upartym y zawziętym y do tego nie przyszło in pium sanguinis; o co u resolutów in omnem eventum nie trudno, żeby humeri ignem in vera charitas, którego J. K. mość, pan nasz miłościwy, in terram szczenśliwego panowania reassumit, mittendo dispositio, pasterzów krwią, nimby się rozgorzał, gasić nie chcieli.

10. Satius tedy zdaie się, miasto publiczney, uczynić in manu J. K. M. pana naszego miłościwego et illustrissimi nuncii apostolici, cum obligatione S. sedis Apostolicae declarationią, y oną in archivo położyć, potym aby się, stantibus bonis dispositionibus, zachowane byli

11. Terminy, mieysca ziazdu, narad, sub amissione benefitiorum y na samych Bogu Panu y prawu nieposłusznych osobach należytą animadversią, a, tymczasem, duchowieństwo Ruskie pozwoleniem immunitatum, któremi gaudet sacrae Romanae ecclesiae clerus, zachęcić, obiecuiąc onych na przyszłym synodzie complementum.

12. Zatym zaś na przyszłym, da Pan Bóg, seymie perpetua lege onych przez constitutią utwierdzenie, z tą iednak conditią, yż, ieśliby Ducha Świętego w tey mierze powołaniu zatwardziałym sercem reluctari chcieli, tedy nie tylko tego regnantis et ordinum regni beneficium oddać, ale jako rebelles sądzeni być mają.

13. Pasterze zaś ordinis equestris bracią, ile emeritiores w bractwach mieyskich podobne osoby, wszelakim paternae charitatis sposobem perswadować obowiązani będą, ad assensium publicum S. Unionis, animos disponendo wcześniej.

14. Ażeby pobożne szło intentium, ex re foret, aby osobliwe na ten synod wzywaiące wyszli uniwersały, y do niektórych osób osobliwe rescripta.

*Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По оо-
полнительной описи № 29.*

XXVI.

Дипломъ, выданный королемъ Иоанномъ III Сильвестру Тваровскому на званіе Овруцкаго архимандрита. 1681. Марта 31.

Року тысяча шестьсотъ восемьдесятъ второго, месяца Мая четвертого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевское милости Овруцкомъ, передо мною, Теодоромъ Левъковскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстароства Овруцкаго, и книгами нинешними, вгородскими, овруцкими personaliter stanąwszy wysoce przewielebny w Bogu jegomość ojciec Sylwester Twarowski, archymandryt Owrucki, ihumea monastera Lisniańskiego, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich per oblatam poдал przywilej od jego królewskiej mości, w metrykach mniejszych cancellaryi koronnej Warszawskich w roku przeszłym, tyśiąc sześćset ósmdziesiąt pierwszym, miesiąca Kwietnia dwudziestego czwartego dnia aktykowany, i authentyk, z tychże pomienionych metryk pod pieczęcią jego królewskiej mości koronną wydany, o czym ten przywilej, temuż jegomości ojcu Twarowskiemu na archymandryą Owrucką służący, szerzej i dostateczniej każdą rzecz w sobie opisuje, którego podawający prosił, aby przyjęty i w xięgi niniejsze, grodzkie, owruckie wpisany był; ja tedy, urząd, ony przyjmując, czytałem i tak się w sobie ma: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielkie xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflantski, Wołyński, Kijowski, Podolski, Podlaski, Smoleński, Siewierski i Czernihowski. Oznajmujemy niniejszym listem naszym wszem wobec i każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, iż jest w aktach metryki cancellaryej mniejszej koronnej list niżej opisany, którego tenor jest taki: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflantski, Wołyński, Kijowski, Podolski, Podlaski, Smoleński, Siewierski i Czernihowski. Oznajmujemy niniejszym listem naszym wszem wobec i każdemu zosobna, komu wiedzieć będzie należało: iż my, mając zaleconą od panów rad naszych, w piśmie świętem umiejętność

i życie przykładne urodzonego pobożnego Sylwestra Twarowskiego, zakonnika reguły świętego Bazylego Wielkiego, ihumena monastera Liśniańskiego, niemniej upatrując, aby wakująca natenczas archymandria Owrucka, za postąpieniem pobożnego Theophana Krechowieckiego na archymandrią Słucką, bez należytego swego na tym miejscu przełożonego dłużej zostając, tak w porządkach duchownych, jako i dobrach, tam należących, diminutiej jakiej nie ponosiła, onę pomienionemu urodzonemu pobożnemu Twarowskiemu konferować umyśliliśmy; jakoż i tym listem naszym conferujemy ze wszystkimi gruntami, rolami, lasami, sianożęciami, stawami, młynami, poddanemi i ich powinnościami, danią miodową, i wszystkimi, małemi i większemi, zdawna do tej archimandriej należącemi i nowo staraniem ludzkim wynależć się mogącemi pożytkami, tudzież rżędem nad zakonnikami tamecznemi, urzędowi jego przysługującymi, mieć chcąc i powagę naszą królewską, rozkazując, aby go nietylko przełożeni ritus graeci za prawdziwego archymandrytę znali, lecz zakonnicy i poddani, do jego tamecznej jurisdictioni należące, posłuszeństwo, onemu powinne, oddawali, obiecując to po nas i najjaśniejszych następcach naszych, że pomienionego urodzonego pobożnego Sylwestra Twarowskiego od używania i spokojnej possessiej tej archymandriej nie oddalemy do ostatniego życia jego kresu i nikomu oddalenia władzy nie pozwolimy, ale go wcale przy tym prawie dożywotnim zachowamy, co i najjaśniejsi następcy nasi uczynią. A dla tym większej mocy i powagi, ten list, ręki naszej podpisem utwierdziwszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia 31 marca, roku Pańskiego 1681, panowania naszego 7 roku. Jan król, Stanisław Szczuka, sekretarz jego królewskiej mości (locus sigilli). Który to list, wyżej opisany, jako się w aktach pomienionej metryki zawiera, wiernie, słowo w słowo, wypisać i stronie potrzebującej in forma authentica wydać pozwoliliśmy; na co, dla lepszej wiary, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Działo się w Warszawie, dnia dwudziestego czwartego miesiąca Kwietnia, roku Pańskiego tysiąc sześćset ósmdziesiątego pierwszego. Za sprawą i przełożeniem jaśnie wielbnego w Bogu jegomości xiędza Jana Gnińskiego, podkanclerzego koronnego, У того привилею его королевской милости, з вышъ помененныхъ метрикъ выданного, печать коронная меншее канцелярии притисненая, а подпись руки секретарское теми словы: Stanisław Szczuka, jego królewskiej mości sekretarz. Который-же то привилей, за подаемъ вышъ помененной особы, а за принятемъ поимъ, урядо-

вымъ, увесь, слово въ слово, до бнигъ нинешнихъ, кгородскихъ, овруцкихъ есть уписанъ.

Книга городская, овруцкая, записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 351.

XXVII.

Универсалъ короля Иоанна III, предписывающій всѣмъ войскамъ, состоящимъ на службѣ речнопосполитой, не брать провіанта и денежныхъ сборовъ съ имѣній, принадлежащихъ Кіево-пустынному Никольскому монастырю, находящихся въ Овруцкомъ повѣтѣ, и не располагаться постоємъ въ этихъ имѣніяхъ. 1681. Марта 31.

Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflancki, Smoleński, Siewierski i Czernihowski. Urodzonym pułkownikiem, oberszterom, oberszterlejtantom, rotmistrzom, kapitanom, porucznikom, chorążym, ichże namiestnikom, commendantom i wszystkiemu rycerstwu wojsk naszych, w służbie rzeczypospolitej będącemu, polskiego i cudzoziemskiego zaciągu, także kommandantowi i wszystkim atamanom i mołojcom, na praesidium w Dimiru będącym, wiernie nam miłym, łaskę naszą królewską. Urodzeni, wiernie nam mili! Lubo to dobra duchowieństwa ritus graeci żadnym najmniejszym contributiom nie są podległe, a do tego constitutiami koronnemi skutecznie w tej mierze obwarowane zostają, jednak, iż niektórzy z ludzi wojskowych obierają się tacy, którzy to lekce považając, do wszystkich podatków i contributi pociągać i violenter przymuszać zwykli,—zaczmy my, mając osobliwy respect na dobra duchowne: Szepelicze, Worochobowicze, Drunki, Zubkowicze, Litkow, Ostapy i Radohoszcza nazwane, w województwie Kijowskim a powiecie Owruckim leżące, zdawna monasterowi pod tytułem świętego Mikołaja Pustynnego, przy mieście naszym Kijowie będącemu, od świętej pamięci praedecessorów naszych

miłościwie nadane, na instancją, wielbnego Warłaama Jasińskiego, ihumena tegoż przerzeczonego monastera, w osobliwą wziąć protectią naszą krulewską, umyśliłiśmy,—jakoż bierzemy i przyjmujemy niniejszym listem uniwersałem naszym, chcąc mieć koniecznie po wiernościach waszych, aby żaden człowiek rycerski w pomienionych dobrach stać, stanowisk, noclegów, pokarmów odprawować, stacji chlebowych i pieniężnych, podwód brać, ani hyberny wybierać i do innych jakichkolwiek exactii pociągać nie ważył się i nie przymuszał, dla łaski naszej i pod ostrością articulów wojskowych. Na co, dla lepszej wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XXXI miesiąca Marca, roku Pańskiego MDCLXXXI, panowania naszego VII roku. Jan król. Stanisław Szczuka, sekretarz jego królewskiej mości, manu propria. (M. П.).

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ, № 202.

XXVIII.

Постановленія о мѣрахъ для защиты Православія, составленныя на сѣздѣ депутатовъ староригиальныхъ православныхъ братствъ, въ Новомъ Дворѣ 1681. Августа 19.

1). Anno 1681, die 19 Augusti veteri stylo zjazdu szczęśliwego stanu duchownego i bractw świeckich zgodna declaratia i rada stateczna, na Zaśnienie Panny Naświętszej w Nowym Dworze uczyniona, w ten sposób:

1) Въ началѣ акта находится приписка: Bractwa Wileńskiego i starszego Świętego Ducha inventia przeciwko nowo od wschodnio-prawosławnej cerkwi odstępców, w Nowym Dworze odprawowana, która się w sobie tak ma: Zamyślił był, uczyniwszy jegomość ojciec Tryzna convocatią do Nowego Dworu wszystkiego duchowieństwa i bractwa z wielkiego xięztwa Litewskiego, te niżej mianowane puncta producować, gdzie na termin zawity nie przybył, tedy i bez niego są producowane w ten sposób: (другиѣ почеркомъ): tym, którzy tam się byli zebraли:

1. Ponieważ fertur, że jego królewska mość, pan nasz miłościwy, jeszcze powtóre, lubelskiemu podobne ma złożyć w wielkiem xięztwie Litewskiem colloquium, czyli też synod, po którym wielu doznaliśmy dishe-reutów; przeto tak duchowieństwo Korony Polskiej i wielkiego xięztwa Litewskiego, i wszystkie bractwa świeckie stawropigialne, natenczas zgromadzone, deklarujemy i cale się obowiązujemy prawosławno-katholickiej greco-ruskiej, pod posłuszeństwem świętego patriarchy Kónstantynopolskiego zostającej, wiary świętej nie odstępować i statecznie przy onej (by i zdrowiem pieczętować przyszło) zostawać powinni.

2. Jeżeliby pomienione uniwersały króla jegomości na podobne lubelskiemu colloquium, tedy duchowieństwo, oraz i bractwa wszystkie, z prawami i przywilejami antiquitus sobie od królów jego królewskiej mości nadanemi, a przez jego królewską mość nowo conferowanemi, zjeżdżać się powinni będą, i to, jeżeli tego jubebunt uniwersały przez jego królewską mość wydane.

3. Bractwa zebrane, jako to: Mohilewskie i Słuckie (toż i o innych sentiebant) declararunt sumptem i wszystkiemi preesse siłami, jeżeli tego będzie wyciągała potrzeba.

4. Bractwo Wileńskie że dotąd listami swemi movendo do pomocy sobie około dobra cerkwie Bożej w staraniu bractwa inne, które się znajdują w pańskich miastach, wiary prawosławno-katholickiej nie odwiedzali i potrzeby cerkwie Bożej nie oznajmowali, przeto uważamy, aby bractwo Wileńskie nullo intermisso po wszystkich rozpisali bractwach, czym uwenerowawszy, inpedicii, jaka by się w potrzebach pokazała, upraszali, w czym się mają poczuwać bractwa wszystkie.

5. Declaravit bractwo Mohilewskie i też sentiebat i Słuckie, jeżeliby colloquium albo zjazd jaki naznaczony uniwersałami jego królewskiej mości był, ludzi od siebie mądrych i na to zgodnych, tudziesz i szlachetnej conditii wysłać, słusznym ich opatrzywszy sumptem, toż i po wszystkich bractwach stawropigialnych mieć chcemy.

6. Nie mając doskonałej pewności o zjeździe, praevenimus zawczasu i wielce upraszamy, aby wszystkie bractwa, tak w Koronie Polskiej, jako i wielkiem xięztwie Litewskiem, stawropigialne, gdy na sejm przyszły, da Bóg, innotescentie wynidą, usilnego przykładali starania, nie żałując na to i kosztu, ritus graeci, albo li też innej nie rzymskiej wiary naszej cerkwie Bożej i wiary naszej prawosławnej, byli do instructiej tymże panom posłom włożone, aby się na sejmie o całość cerkwie Bożej domawiali, w czym my,

bacząc barzo pilną i cerkwie Bożej pożyteczną okazją, ten punct za naj-poważniejszy zalecamy.

7. Statuimus odtąd, aby jaśniewielmożny jegomość nominat episkopiej Białoruskiej i bractwo Krestonosne Wileńskie miały ustawiczne zniesienia się i rady zdrowe około całości i dobra cerkwie Bożej prawosławnej z jaśnieoświeconym xiążęciem jegomością ojcem episkopem łuckim, a na ten czas w koronie Polskiej i wielkiem xięztwie Litewskim pasterzem, którego obrady duchowne z sobą uczynione aby instanti jegomość ojciec nominat i bractwo Wileńskie, tak duchownego stanu, jako też i wszystkim bractwom do wiadomości skutecznej podawali, niepochibnie mieć chcemy.

8. Toż trzymamy o uniwersałach i o innych w cerkwie Bożej nowinach, które żeby miało insze bractwo, tedy te bractwo powinno będzie zaraz bractwu Wileńskiemu oznajmić i podać do wiadomości, i uniwersały odsyłać.

9. Manifestatia, która jest do narodu Ruskiego na przewrotnych odstępników, i project niejakowy, sub titulo »modi concordiarum« uczyniona, za słuszną być uznawamy, którą naprzód xięciu jegomości ojcu episkopowi łuckiemu do wyrozumienia, tudzież do podpisu duchownego i świeckiego stanu koronnego być mają zasłane, potym tu, w wielkiem xięztwie Litewskim, od prałatów i świeckich ludzie utriusque conditionis podpisana i sporządzona, do tego w wszelakich gradach, tak korony Polskiej, jako i w wielkiem xięztwie Litewskim acticowana, którego pracy i pilnego starania bractwu Wileńskiemu zalecamy, wielce ichnościów o to upraszamy, i innym zaś bractwom (ponieważ taż manifestatia niemałej exigit spezy) proporcjonaliter na nią sumptu przysłania za listem bractwa Wileńskiego upraszamy.

10. Zaszła petitia i suplika bractwa Wileńskiego, iż ustawicznymi biadami i napaściami niezbytymi, od disherentów persecutiami częstemi za cerkiew Bożą publikami i nieprzestannym owym staraniem, tudzież niedawno przeszłym od Repińskiego na monastyr i majątności onych ciężkim nastąpieniem i gwałtownym odebraniem (zkaż niemała musiała się exolvi summa) ogołocona i niemal wniwecz obrócona, zaczynamy aby bractwa inne, które takową na sobie nie ponoszą persecutią i uciski, chcieli w opatrzeniu datkiem stając braciom i dobrodziejom, gdyż i teraz ozdoba cerkwi Bożej w ludzkich jęczy dla kwot ręku, wielce o to upraszali; w czym ichność panowie delegaci bractw różnych cale declarować nie mogli, ale wzięli do relatie bractwom i namowy braterskiej, za którym to ogołoconym

bractwem i congregati supplices wnosimy preces, aby sę, nie posponowawszy ich literalne prósy, któremi uwenerują ichmościów panów, raczyli datkiem, jako te bractwo, które jest caput wszystkich bractw, i ustawicznie za cerkiew Bożą wojujące, pro posse suo datkiem i opatrzaniem na przyszłe potrzeby suppeditare, wielce i powtóre upraszamy. Tej congregatjej, szczęśliwie zebranej, takowa stanęła declaratia: Ad M. D. G. B. V. M. S. O. L. C. honorem dla lepszej pewności i wiadomości rękoma podpisaliśmy się. Pisan ut supra. Takie podpisy u tych punctów: Jakow Karasiński, ihumen brzeski, delegat na tę congregatią od pasterza jaśnieoświeconego xiążęcia jegomości ojca episkopa łuckiego; manu propria. Platon Łukiański, ihumen Hrozowski i Nowodworski, manu propria. Józeph Hozerewski (?) ihumen Bujnicki, delegatus od jegomości ojca Wołczanskiego, namieśnika episkopiej Białoruskiej, i od całego bractwa Mohilewskiego, manu propria. Athanazy Hładko, ihumen Dzisiętnicki, manu propria. Daniel Żdanowicz, Kamieniecki ihumen, manu propria. Innokentij Horodecki, ihumen monastera Lepesowskiego, manu propria. Nikodym Balicki, ihumen Ceperski, manu propria. Jan Belmaczewicz—Życzewski, delegat bractwa Wileńskiego, manu propria. Hrehory Belmaczewicz—Życki, delegat tegoż bractwa, manu propria. Hrehory Skoryna, delegat bractwa Słuckiego, manu propria. B. O. J. B. S. manu propria. Jan Balewicz, bractwa Mohilewskiego delegat, manu propria.

Копія этого акта хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 29.

XXIX

Письмо сандецкого старосты, Яна Липского, къ управляющему Лабунскимъ имѣніемъ, дворянину Самборжецкому, содержащее выговоръ за то, что экономъ села Барашова оскорбилъ ругательствами и грозилъ побоями монаху Кіевскаго Святоникольскаго Пустыннаго монастыря, Маковичу, явившемуся въ Лабунское имѣніе для принятія въ свое вѣденіе села, отданнаго Липскимъ монахамъ Святоникольскаго монастыря въ арендное пользованіе. 1782. Апрѣля 27.

Року тисеча шестьсотъ восемьдесятъ второго, месяца Іюня перваго дня.

На уряде кгородскомъ, въ замку ево королевской милости Овѣруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левѣковскимъ, наместникомъ кгородскимъ подстароства Овѣруцкаго, и книгами нинешними, кгородскими, овѣруцкими personaliter stanowszy wielebny w Bogu ojciec Theodozy Zahorowski, zakonnik monasteru Pustynnego Nikolskiego Kijowskiego, imieniem w Bogu przewielebnego jego mości ojca Warłaaama, yhumena, i wszystkiej braci zakonnej tegoż pomienionego monastera, dla wpisania do act niniejszych, grodzkich, owruckich podał per oblatam list od wielmożnego jego mości pana Lipskiego, starosty Sądeckiego, do pana Samborzeckiego, podstarościego i gubernatora natenczas Łabuńskiego, w rzeczy, w tym liście, niżej inserowanym mianowicie wyrażonej, pisany, o czym ten list szyrzej w sobie opisuie, którego podawszy, prosił, aby na urządzie przyjęty i do xiąg pomienionych wpisany był. Ja tedy, urząd, do xiąg przyjmując, czytałem i tymi słowy jest pisany: Panie Samborzecki! Pisałem do was, iż na prośbę ludzi wielkich rozkazałem puścić wioskę tę, którą był pan Stocki odebrał dla exorbitantiej poczynionych, znowu ojcom zakonnikom monastera Kijowskiego, teraz pisze ojciec Makowicz, że podstarości Baraszowski, miasto oddania wioski, contemptem go wielkim nakarcił i kijów na niego wołał, mogliście tego przestrzec, jeżeliby to bydź miało, abyście mu zaraz byli to zganili bezpieczeństwo, ażeby to było do mnie

nie dochodziło; kiedy już wiem o tym, a pokaże się, to pewnie, będzie pamiętał, iako duchowieństwa szanować i pełnić nie kufel, ale rozkazanie moje, bo znać, że abo natenczas opił się, abo oszalał, gdyż wyraźne rozkazanie moje mając, aby puścił i oddał to, co trzymali przedtym, powinien był tak uczynić i starość tego ojca Makowicza tak acceptować, jako należało przystojnie w domu moim, nie tak zelżywemi słowy, jako pisze do jego mości księdza episkopa Lwowskiego, na mnie się żaląc; lubo daleka moja correspondentia, dość mi rozkazać, a wasza powinność czynić to, co rozkazą, mam bydź prędko wołą w tamtych krajach; jeżeli bym sam nie był, zeszlę takowego, co dishonoru tego ojca Makowicza zemści się, jeżeli by tak właśnie bydź miało, ale i wy zgańcie mu to serio i przykażcie, aby przeprosił, jeżeli nie chce odpowiadać. Powtóre rozkazuję, aby to puścić, co trzymali ci ojcowie, tak, jakom pierwej pisał i rozkazał. Zatym, panie Boże daj w dobrym zdrowiu obaczyć: będąc wam zawsze życzliwy wszego dobra, życzliwy Lipski, s. s. m. p. W Krakowie dnia dwudziestego siódmego Aprilis, tysiąc sześćset ósmdziesiąt wtorego. А инътитуляція на томъ листе тыми словами писана: panu Samborzeckiemu, podstaroścemu Kabańskiemu i gubernatorowi natenczas, do pilnego oddania. Который-же то листъ, за поданемъ и прозбою звышъ менованное особы, а за принятемъ моимъ, урядовымъ, до книгъ кгородскихъ, овруцкихъ есть уписанъ.

Книга гродская, овруцкая, записовая и поточная, № 3210, г. 1681—1682; листъ 369.

XXX

Письмо Сандецкаго старосты, Яна Липскаго, къ эконому села Барашовъ, Шуминскому, содержащее въ себѣ выговоръ за оскорбленія, нанесенныя послѣднимъ монаху Кіевскаго Святоникольскаго монастыря, Маковичу. 1682. Апрель 28.

Року тисеча шестьсотъ восемьдесятъ второго, месяца Іюня перьвого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замьку его королевское милости Овруцькомъ, передомною, Теодоромъ Левьковьскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстароства Овруцкого, и книгами нинешними, вгородскими, овруцькими personaliter ad acta stanowszy wielebny w Bogu ojciec Theodozy Zahorowski, zakonnik monastera Pustynnego Nikolskiego Kijowskiego, imieniem w Bogu przewielebnego jegomości ojca Warłaama Jasińskiego, yhumena, i wszystkiej braci zakonnej tegoż pomienionego manastera, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich подаѣ per oblatam list, od wielmożnego jegomości pana Lipskiego, starosty sądeckiego, do pana Szumińskiego, podstarościego Baraszowskiego, w rzeczy, w tym liście, niżej inserowanym, dostatecznie wyrażonej, pisany, o czym ten list szyrzej w sobie opisuje; którego podawszy, prosił, aby na urzędzie przyjęty i w xięgi niniejsze wpisany był. Ja tedy, urząd, do xiąg przyjmując, czytałem, i tymi słowy jest pisany: Panie Szumiński! Nie rozumiem tego o was, abyście sobie tak płocho i złośliwie postąpić mieli, żebyście, mając wyraźną wolą moją przez pisanie, abyście puścili tę wioskę, do Baraszów należącą, ojcom monastera Kijowskiego, którą przedtym trzymali, a wy, miasto tego nie respectując i na moje pisanie, i na stare lata ojca Makowicza, ważyliście się porwać nie tylko słowy, ale i do kijów na niego, pisanie moje o ziemię rzuciwszy. Jeżeli by tak było, musieliście abo się opić, abo oszaleć, wiedziesz o tym, że ja, kiedy rozkazuję, to rozkazuję prawdziwie, nie tak, jako ojciec Makowicz rozumie i do jegomości xiędza episkopa Lwowskiego pisze o mnie, a to dla waszego głupiego i płocheго postępku; jeżeli by to tak miało byдъ, pewnie wam to zganiono бѣdzie, i te kije (którycheście na

tego starca wołali); na was się obrucą, bo by to była wielka wasza odwaga pozwolić sobie tak siła; jako tego nie rozumiem o was; czekając w tym justificatjej, tak rozkazuje, abyście, za oddaniem tej kartki, według mego rozkazania sprawili się i puścili im to, co przedtym trzymali, i oddali zaraz do dalszej łaski naszej; a jeżeliście sobie pozwolili w mowie przeciwko- ojcu temu, życzyłbym go przeprosić, do za przyjazdem moim, abo tego kogo tam zeszę, w wielkim musielibyście być kłopotcie, bo duchowieństwo wszędzie swoją wielką mieć powinno obserwacją; wiedzcie o tym, że wam to należycie zganiono będzie, jeśli by tak być miało. To tedy rozkazawszy i oznajmiwszy, panu Bogu was oddawam. J. Lipski, starosta Sądecki, manu propria. W Krakowie, dnia dwudziestego siódmego Aprilis, tysiąc sześćset ósmdziesiąt wtórego roku. Который-же то листъ, за поданемъ и прозбою звышъ менованное особы подавающее, а за принятемъ моимъ, урядо- вымъ, до книгъ нинешнихъ, егродскихъ, овъруцькихъ есть уписанный.

Книга егродская, овруцкая, записовая и поточная, № 3210, т. 1681—1682; листъ 370.

XXXI

Привилегія, выданная Овруцкому монастырю королемъ Іоанномъ III на право безпошлиннаго провоза соли изъ карпатскаго Подгорія. 1682 Сентября 9.

Року тисеча шестьсотъ восемьдесятъ третего, месяца Октября двадцать шостого дня.

На уряде егродскомъ, въ замку его королевской милости Овруцькомъ, передомною, Ремияномъ Суриномъ, писаромъ земьскимъ киевскимъ, подьстарстимъ егродьскимъ овъруцькимъ, и книгами нинешьними, егродьскими, овъруцькими, personaliter stanowszy w Bogu wielebny ojciec Pankratij Nahaczowski, zakonnik i namieśnik archi- mandriej Owruckiej, imieniem wysoce w Bogu przewielebnego, jegomości

ojca Sylwestra Twarowskiego, archimandryty Owruckiego, extract, z xiąg grodzkich, żydaczowskich wydany, przywileju, od jego królewskiej mości na rzecz, w tym przywileju mianowicie wyrażoną, temuz wysoce w Bogu przewielebnemu ojcu archimandrycie owruckiemu dany i służący, o czym ten przywilej szyrzej w sobie opisuje, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich podał per oblatam, prosząc, aby był przyjęty i do xiąg wpisany, którego ja, urząd, przyjmując, czytałem i temi słowy jest pisany: Actum in castro Żydaczoviensi, feria sexta ante festum Sanctorum Omnium proxima, anno Domini millesimo sexcentesimo octuagesimo secundo. Officium praesens, castrense, capitaneale, Żydaczoviense litteras universales infrascriptas super liberam ductionem salis, a sacra regia majestate monasterio Owrucensi ritus graeci benigniter datas et collatas, manu ejusdem serenissimi propria subscriptas, ac sigillo minoris cancellariae regni communitas, atque per modum oblatum officio praesenti porrectas, suscepit actisque suis inscribi permisit, de tenore verborum sequenti: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Podlaski, Inflantki, Smoleński, Siewierski i Czernihowski. Oznajmujemy niniejszym listem naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy. Ponieważ jest u nas ta władza ratować nędznych, zwłaszcza na służbę Bogu i na święty żywot oddających się, przeto, gdy nam przełożono imieniem wielebnego Sylwestra Twarowskiego, archimandryty Owruckiego, ihumena Liszniańskiego i całego monasteru i archimandrycj Owruckiej, że dobra tej archimandrycj, które dosyć szczupłe z funduszu były, przez wojny i incurse nieprzyjacielskie w niwecz spustoszone są, a zatym zakonnicy słusznego wyżywienia nie mają, oraz i suplikowano, abyśmy ten monastyr wolnością jaką wwożenia soli z Podgórze w tamte kraje, alias liberi commercii, bez myt prywatnych pozwoleniem udarować, wspomódz i dźwignąć raczyli, My, do tej supliki łaskawie się skłoniwszy, pozwolić umyśliliśmy; jakoż pozwalamy terazniejszym przywilejem naszym pomienionemu archimandrycie i całemu monasterowi Owruckiemu, aby im wolno było sól z Podgórze do Owrucza i w dalsze kraje bez wszelkich myt prywatnych, jako to: grobelnego, mostowego, brukowego i innych przechodnych, jakimkolwiek imieniem nazwanych exactiej, prowadzić i rozwozić, a ztamtąd nazad pożywienia i prowiantów do monastera Liszniańskiego w Podgórze przywozić. Co do wiadomości wszystkim, komu to wiedzieć należy, osobiwie starostom, dzierżawcom naszym i wszystkim, prawo na wybieranie myta mającym, donosząc, mieć chcemy i rozkazujemy, aby zakonników monasteru Owruckiego

przy tym przywileju zachowali i wolno ich, z solą jadących i z prowiantem powracających, wszędzie przepuszczali, dla łaski naszej. Na co, dla lepszej wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia IX miesiąca Września, roku Pańskiego MDCLXXXII, panowania naszego IX. Jan król, do dalszej naszej woli. Locus sigilli minoris cancellariae regni. Post inductionem vero, originale memorato offerenti est restitutum, de quo restituto officium praesens quietatur. Ex actis castrensibus, capitanealibus, Żydaczowiensibus extraditum. Correxít Maskiewicz. У того привилею печать вгородская Жидачевская есть притисненная. Который-же то екстраетъ того привилею, за поданемъ звышъмененой особы подавающого, а за принятемъ моимъ, урядовымъ, до книгъ нынешнихъ есть уписанъ.

Книги вродская, овруцкая, записовая и поточная, годъ 1683—1684, № 3211; лстъ 322 на оборотъ.

XXXII

Универсалъ короля Иоанна III къ дворянамъ воеводствъ: Кіевскаго, Брацлавскаго и Черниговскаго, предписывающій имъ не-безпокоить Сильвестра Тваровскаго въ управленіи Овруцкою архимандрією и принадлежащими ей имѣніями и не поддерживать притязаній на ту же архимандрію бѣжавшаго въ Кіевъ Иннокентія Монастырскаго. 1682. Сентября 9.

Рову тисеча шестьсотъ восемьдесятъ третего, месяца Окътебра двадцать шестого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замъку его королевской милости Овруцкомъ, передомною, Ремияномъ Суриномъ, писаромъ земскимъ Кіевскимъ, подѣстаростимъ вгородскимъ овруцкимъ, и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими, personaliter stanow-szy w Bogu wielebny ojciec Pankratij Nahaczowski, zakonnik i namieśnik

archimandryej Owruckiej, imieniem wysoce w Bogu przewielebnego jego-
 mości ojca Sylwestra Twarowskiego, archimandryty Owruckiego, ekstrakt
 uniwersału, od jego królewskiej mości, do ichmościów panów obywatelów
 województw: Kijowskiego, Braclawskiego i Czernihowskiego pisanego; z xiąg
 grodzkich żydaczewskich wydany, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodz-
 kich, owruckich per oblatam podał, o czym ten ekstrakt szyrzej rzecz
 swoją w sobie opisuje, którego podawszy, prosił, aby był przyjęty i
 w xięgi pomienione wpisany. Ja tedy, urząd, dla wpisania do xiąg przy-
 mując, czytałem i temi słowy jest pisany: Actum in castro Żydaczowiensi,
 feria sexta ante festum Sanctorum Omnium proxima, anno Domini mille-
 simo sexcentesimo octuagesimo secundo. Officium praesens, castrense, ca-
 pitaneale, Żydaczowiense litteras universales infrascriptas, a sacra regia
 majestate ad incolas palatinatum infrascriptorum sub vadio introcontento
 scripta, per illustri et admodum reverendo Sylvestro Twarowski benigni-
 ter datas et collatas, manu ejusdem serenissimi regis subscriptas, ac si-
 gillo minoris cancellariae regni communitas, atque per generosum Joannem
 Bylina ad acticandum per modum oblatam officio praesenti porrectas, sus-
 cepit actisque suis inscribi permisit, de tenore verborum, qui sequitur, ejus-
 modi: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski,
 Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, In-
 flancki, Smoleński, Siewierski i Czernihowski. Wszem wobec i każdemu zo-
 sobna, komu to wiedzieć należy, a zwłaszcza wielmożnym urodzonym sena-
 torom, dignitarzom, urzędnikom, starostom i dzierżawcom naszym, i wszyst-
 kim obywatelom województw: Kijowskiego, Braclawskiego i Czernihow-
 skiego, uprzejmie i wiernie nam miłym, łaskę naszą królewską. Wielmożni,
 urodzeni, uprzejmie nam mili! Jako wszystkie beneficia duchowne, romani i
 graeci ritus, wielkie i małe, w państwach i dobrach naszych królewskich
 ad jus patronatus nostrum należą, tak, kiedy archimandria Owrucka, za
 postąpieniem wielebnego Theophana Krechowickiego, archimandryty ta-
 mejszego, na archimandrią Słucką, wakowała,—onę, jako dispozitiej naszej
 podległą, wielebnemu Sylwestrowi Twarowskiemu, człowiekowi pobożnemu i
 nauczonemu, na przeszłym sejmie conferowaliśmy; a że niektórzy obywatele
 religiej ruskiej, nie będąc temuż wielebnemu Twarowskiemu, archimandricie
 Owruckiemu, przyjaznemi, onego w possessiej spokojnej tejże archiman-
 drij turbują, w rząd jego nad zakonnikami i wszystkimi jurisdiciej jego
 podległemi wdawają się, prowentów z dóbr archimandrickich brać mu zab-
 raniają, i na zdrowie jego pochwały czynią, i niejakiemu Innocentego Ma-

nastyrskiego, zakonika, dla otrzymanych na sobie condemnat do Kijowa pod cudzą protectią zbiegłego, na tę archimandrią owrucką privata autoritate promowują, i na nią mocą i gwałtem wprowadzić go zamysłają, co jest contra jura majestatis, przeciwko powadze i zwierzchności naszej królewskiej et contra securitatem publicam. Chcąc My tedy pomienionemu wielbnemu archimandricie Owruckiemu bezpieczeństwo prowidować i tak jego w prawie i possessiej utwierdzić, jako też i prawa nasze asserere, onego w protecti, naszą wzieliśmy; po uprzejmości zaś i wierności waszmościów pilno żądamy i mieć po nich chcemy, abyście uprzejmości i wierności wasze pomienionego wielbnego Twarowskiego, archimandrytę Owruckiego od wszelkich gwałtów i violentiej praesentami bronili i zaszczycali, sprawiedliwość mu nieodwłoczną z każdego czynili, i władzą urzędów swoich wszystkim adwersarzom jego—aby się do rządów jego i prowentów archimandrickich nie interesowali, żadnej mu przeszkody, violentiej i pochwałek na zdrowie jego nie czynili—zakazali, którym i my terazniejszym uniwersałem naszym surowo zakazujemy; dla łaski naszej et sub vadio pięciudziesiąt tysięcy złotych polskich na każdego, który by się temu uniwersałowi naszemu sprzeciwił i pomienionemu wielbnemu archimandrycie owruckiemu jaką violentią sam przez się, abo subordinowane osoby, czynić ważył. Na co, dla większej wagi, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Jaworowie, dnia IX miesiąca Września, roku Pańskiego MDCLXXXII, panowania naszego IX. Jan król. Stanisław Szczuka, podczaszy Wiski, jego królewskiej mości sekretarz, manu propria. Locus sigilli minoris cancellariae regni. Post inductionem vero, originale memorato offerenti est restitutum, de quo restituto officium praesens quietatur. Ex actis castrensibus, capitanealibus, Żydaczowiensibus extraditum. Correxīt Maskiewicz. У того екстракту печать вгородская жидачевская есть притиснена. Который же то екстрактъ универсалу его королевской милости, за поданемъ и прозьбою звышъмененой особы, а за принятиемъ моимъ, урядовымъ, до книгъ нынешъныхъ, вгородскихъ, овъруцъкихъ есть уписанъ.

Книга вродская, овруцкая, замисовая и поточная, годъ 1683—1864, № 3211; листъ 321.

XXXIII.

Письмо Іоанна III къ Кіеву Печерскому архимандриту, Іннокентію Гизелю, заключающее въ себѣ предложеніе возвратити церковную утварь и серебро, отправленное Гизелю для хранения бывшимъ овруцкимъ архимандритомъ, Теофаномъ Креховецкимъ, а также требованіе, чтобы Гизель принудилъ Іннокентія Монастырскаго, поставленнаго Креховецкимъ овруцкимъ архимандритомъ и потомъ бѣжавшаго въ Кіевъ, возвратити увезенное имъ имущество и документы Овруцкаго монастыря 1682. Сентября. 9.

Року тисеча шестьсотъ восемьдесятъ третего; месяца Октебра двадцать шостого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замьку его королевской милости Овруцкомъ, передомною, Ремияномъ Суриномъ, писаремъ земьскимъ Киевскимъ, подьстаростимъ вгородскимъ овруцкимъ и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими, *personaliter stanowszy w Bogu wielebny ojciec Pankracy Nahaczowski, zakonnik i namieśnik archimandriej Owruckiej, imieniem wysoce w Bogu przewielebnego jegomości ojca Sylwestra Twarowskiego, archimandryty owruckiego, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, podał per oblatam list jego królewskiej mości, wysoce w Bogu przewielebnemu jegomości ojcu Innocentemu Gizielowi, archimandricie Pieczarskiemu, służący na rzecz, w tym liście mianowicie wyrażoną, a z xiąg grodzkich Żydaczewskich extractem wydany, o czym ten list szerzej w sobie opisuje, którego podawszy, prosił, aby był przyjęty i w xięgi niniejsze wpisany; ja tedy, urząd, dla wpisania do xiąg przyjmując, czytałem i temi jest słowy pisany: Actum in castro Zydaczoviensi, feria sexta ante festum Sanctorum omnium proxima, anno Domini millesimo sexcentesimo octuagesimo secundo. Officium praesens, castrense, capitaneale, Zydaczoviense litteras infrascriptas, a serenissimo rege ad perillustrem et admodum reverendum patrem Innocentium Giziel, archimandritam Pieczarensem scriptas, manu ejusdem serenissimi regis subscriptas et sigillo minoris cancellariae regni obsignitas, per generosum Ioannem Bylina per modum oblatam ad acticandum porrectas, suscepit actisque suis inscribi*

permissit, de tenore verborum qui sequitur ejusmodi: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflancki, Smoleński, Siewierski i Czernihowski. Wielebnemu Innocentemu Gizielowi archimandrycie Pieczarskiemu, wiernie nam miłemu, łaskę naszą królewską. Wielebny, wiernie nam miły! Po postąpieniu wielebnego Theophana Krechowieckiego, archimandryty przedtym owruckiego, na archimadrią Słucką, conferowaliśmy archimadrią Owrucką wielebnemu Sylwestrowi Twarowskiemu, tak jako do nas collacia onej należała: więc że tenże Krechowiecki srebra cerkiewne i apparatus archimandriey Owruckiej przez nabożnego Athanazego Buzkiego, namiśnika swego, w deposit wierności twej zasłał, jako tego są dowody, a Innocentego Manasterskiego, zakonnika jednego zbiegłego, do tej archimandriey nullo jure wprowadził, który, nim wielebnemu Twarowskiemu prawnie one w possessią swoją odebrać przyszło, zboża, bydła, miody i inne monasterskie rzeczy jedne poprzedawał, a drugie do Kijowa poprowadził, fundusze archimandriey tej i wszystkie prawa zabrał, i tam, w Kijowie, zbiegszy, zostaje, tytuł jeszcze tej archimandriey nulliter sobie uzurpując; zaczynam mieć to po wierności twojej chcemy, aby wierność twoja nietylko srebra i apparatus archimandriey Owruckiej, w depozycie wierności twojej zostające, ale też fundusze i prawa, przez Manasterskiego zabrane, pomienionemu wielebnemu archimandrycie owruckiemu przywrócił, z Manasterskiego, mając nad nim pro jure zwierzchności swojej jurisdictionią, nieodwłoczną sprawiedliwość uczynił, rzeczy zawiezione—powracać, potraczone—nagrodzić rozkazał, czyniąc to dla łaski naszej i dla sprawiedliwości świętej. Dan w Jaworowie, dnia IX miesiąca Września, roku Pańskiego MDCLXXXII, panowania naszego IX roku. Jan król. Stanisław Szczuka, jego królewskiej mości sekretarz. Locus sigilli minoris cancellariae regni. Post inductionem vero, originale memorato offerenti est restitutum, de quo sibi restituto officium praesens quietavit. Ex actis castrensibus, capitanealibus, Zydaczovien-sibus extraditum; correxit Maskiewicz. У того екстракту печать вгородская жидачовская есть притисненная. Который же то экстрактъ, за пода-немъ и прозбою звышъмененой особы, а за принятиемъ моимъ, урядовымъ, до книгъ нынешнихъ есть уписанъ.

Книга вродская, овруцкая, записовая и поточная, годъ 1683—1684, № 321; листъ 320.

XXXIV

Жялоба монаха Кіевскаго Пустынно-Николаевскаго монастыря, Варнавы Маковича, на жену Сондецкаго старосты, Екатерину Липскую, о томъ, что ея слуги, дворяне Русецкій и Шуминскій, ворвались въ село Зубковичи, принадлежащее Пустынно-Николаевскому монастырю, выгнали изъ него Маковича, нанеши сму сильныя побои, и заграбили монастырское имущество, деньги и документы 1682. Октября 30.

Роуе тисеча шестьсотъ восемьдесятъ второго, месяца Октября тридцатого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замьку его королевской милости Овѣруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левьковъскимъ, наместникомъ кгородскимъ подьстароства Овѣруцкого, и книгами нинешними, кгородскими, Овруцкими, *stanowszy personaliter wielebny ojciec Warnawa Makowicz, zakonnik monastera świętego Mikołaja Pustynnego Kijowskiego, swoim i przewielebnego w Bogu jegomości ojca Warłaaama Jasińskiego, yhumena, i wszystkich ojców i braci zakonnej tegoż monastera imieniem, przeciwko wielmożnej jejmości paniej Katharzynie Sapieżance, pierwszego małżeństwa Lubomirskiej, wtórego Janowej Lipskiej, starościnej Sądeckiej, possessorce dóbr miasteczka Baraszów, cum attinentiis, w wojewodztwie Kijowskim a powiecie Żytomirskim leżących, tudzież przeciwko dziedzicom tychże dóbr, wielmożnym ichmościom panom: Józefhowi, Jerzemu i Michałowi, synom, i córce—Lubomirskim, jako rozkazującym, a zaś przeciwko urodzonym ichmościom panom: Rusieckiemu, ekonomowi dóbr, Szumińskiemu, staroście Baraszowskiemu, sługom pomienionej jejmości paniej Lipskiej, starościnej Sądeckiej, tak i innej czeladzi, bojarom, strzelcom i poddanym, jakō wolę i rozkazanie niżej opisane panów swoich niesłusznie wypełniających, których imion i przezwisk salvam sobie specificationem w pozwie zachowują, solenniter świadczył i protestował się, w ten sposób i o to: iż jejmość pani Lipska, nie mając dosyć i nie przestając na dob-*

rach i fortunach swoich pańskich, z łaski Najwyższego dość przestronnych, upatrzawszy dobra cerkiewne, z dawnych lat do monastera świętego Mikołaja Pustynnego Kijowskiego należące, wioskę, Zubkowicze nazwane, in vicinitate dzierżawy swojej włości Boraszowskiej leżące, uwiodłszy się znać chciwością pomienionej wioski, świętemu Mikołajowi nadanej, umyśliwszy ją ubogim zakonnikom wydrzeć i do klucza swego Baraszowskiego przyłączyć, a nie mając żadnego pretextu, tak do samej wsi, jako i do possessorów należytych onej, zakonników Nikolskich Kijowskich, licentiose, per vim, armata manu, używszy na to potentiej swojej pańskiej, którejby mieli ich mość na obronę ubogich, a nie na oppressią używać, woli i zawziętości swojej niesłusznej dosyć uczynili przez wysz pomienionych sług swoich: pana Rusieckiego, i pana Szumińskiego, starostę Baraszowskiego, którzy, pełniąc wolę i rozkazanie jejmości pani swojej i innych dziedziców miasteczka Baraszów cum attinentiis, dnia dwudziestego miesiąca Octobra, w roku niniejszym, na akcie mianowanym, przywiodłszy z sobą człowieka ze trzydzieści różnych ludzi, tak swych służyłych, jako też bojarów, i strzelców, i chłopów z włości z różnym orężem: z rusznicami, samopaląkami, bandoletami, oszczepami i kosturami, niespodziewanie, sposobem nieprzyjacielskim na wieś i dworek Zubkowski napadłszy, zastali protestanta, staruszka, którego bez żadnego respectu ani na sędziwość jego, ani na stan zakonniczy słowami nieuczściwemi ofuknąwszy, bez żadnej dania przyczyny, poczęli wypędzać i wypychać precz z izby, i z dworku i ze wsi; a gdy protestans temeritati onych dziwował się i nie chciał dosyć czynić, pytając się przyczyny takowego bezprawia i gwałtownego najazdu,—oni, nic nie odpowiadając na skromne pytanie protestanta, tylko wolę jejmości paniej swojej i innych declarując, protestanta, za brodę porwawszy, gwałtownie z izby wywlekli, i dalej ze dworu pchając, i habit na nim poszarпали, pięściami po bokach i w kark tłukli, za wrota zaś ze dworu wypchnąwszy, kańczukami po szyi i przez łeb bili, i tak precz od wszystkiego, cokolwiek było we dworku z legumin i gospodarstwa, odbili i odpędzili, nawet i od szkatuły, w której fastykułów kilka, munimentów, spraw różnych monasterskich, bardzo potrzebnych, do trybunału Lubelskiego nagotowanych, i pieniędzy talary dwieście monety dobrej, białej było; co wszystko najezdcy in vim praedae et spoli zabrali, i na pożytek ¹swój obrócili; a dobra monasterskie na imię jejmości paniej swojej i innych panów swoich z należytej possessiej starodawnej, czerneckiej wyżej opisanym gwałtownym sposobem wydarłszy, do klucza Baraszowskiego, dzierżawy panów swoich,

nullo jure przyłączyli; którym takowym swoim najazdem monaster świętego Mikołaja Pustynnego Kijowskiego do szkód niemałych (których sobie protestantes na półtora tysiąca, dóbr samych w to nie inkludując, być mienią) przywiedli i przyprawili; a sami obżałowani, tak rozkazujący, jako i rozkazanie niesłuszne pełniący, w winy prawne—tak ratione najazdu i expulsiej zakonników z dóbr własnych cerkiewnych, osoby duchownej zakonnej bicia i contemptowania, szkатуły z prawami zabrania,—w prawie opisane, popadli; o co wszystko terazniejszy comparens starszego swego i bracią zakonną jure acturus ofiarując, iterum iterumque inquantumby tego potrzeba ukazywała. A na dowód terazniejszej żałoby swojej stawił woźnego generała wojewodstwa Kijowskiego, Wołyńskiego, Braclawskiego i Czernihowskiego, szlachetnego Jana Iwanickiego, który, w moc prawdziwej relacii swojej, jaśnie, ustnie, dobrowolnie zeznał, iż on, mając przy sobie stronę szlachtę: panów Jana Zawadzkiego i Stefana Paszyńskiego, użyty od terazniejszego protestanta, dnia dwudziestego szóstego miesiąca Octobra, roku wyżej na akcie mianowanego, był w drugiej części wioski Zubkowicz, która jest in possessione protestantów, tam zastawszy modernum comparentem, widział na nim habit zakonny podarty i razów sinych, krwią nabiegłych, kańczukami bitych po plecach i koło szyje, dziesiątek, i garść włosów z brody, które mienił sobie być wyrwane i razy pozadawane od najczdów: sług, bojar i poddanych jejmości paniej Lipskiej, starościnej Sądeckiej, przy expulsiej z drugiej części Zubkowicz; tamże słyszał uskarżającego się o zginienie szkатуły z sprawami i z dwiema sty talarów dobrej monety; co iż widział i słyszał, o tym tę swoje prawdziwą relację zeznał, i prosili obadwa, tak protestans—aby jego protestacia, jako i woźny—aby jego relacia do xiąg przyjęte i zapisane byli, co otrzymali. Warnawa Makowicz.

Книга вродская, Овруцкая, записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 449.

XXXV

Жалоба отъ имени дворянина Станислава Цетнера на дворянина Станислава Бржескаго о томъ, что послѣдній отправилъ отрядъ вооруженныхъ слугъ въ заѣздъ на имѣнїя Цетнера: Каргашинъ и Квасову. Посланные ограбили и сожгли корчму и мытный дворъ, завзяти въ плѣнъ слугъ Цетнера, и потомъ, на обратномъ пути, расположились на ночлегъ въ церкви въ селѣ Квасовой, чуть было не сожгли, и на слѣдующій день ограбивъ и опустошивъ ее, отправились къ своимъ господамъ въ Бышевъ. 1683. Іюня 4.

Року тисеча шестьсотъ восемьдесятъ третьего, месяца Іюня четвертого дня.

Но уряде кгородъскомъ, въ замьку его королевської милости Овѣруцъкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместъникомъ кгородъскимъ подьстаростъва Овѣруцъкого и книгами винешъними, кгородъскими, овѣруцъкими stanowszy personaliter urodzony pan Andrzej Hański, sługa wielmożnego jegomości pana Stanisława z Czertwic Czetnera, chorążego Cernihowskiego, Tembarskiego etc. starosty, pólkownika wojsk jego królewskiej mości, imieniem tegoż jegomości pana swego, świadczył i soleniter protestował się przeciwko urodzym ichmościom panom: Stanisławowi-Ianowi Brzeskiemu i jejmości paniej małżonce jegomości, o której imieniu natenczas jeszcze wiedzieć nie mógł, jednak za wyrażoną mieć chce, possessorom dóbr Byszowa, o to: iż ichmość pomienieni panowie Brzescy, małżonkowie, niewiedzieć zkąd i o co zawziowszy jakowas niechęć przeciwko pomienionemu jegomości panu protestantis, w roku przeszłym, tysiąc sześćset ósmdziesiątym wtórym, dnia czternastego Julii, mocno, gwałtownie, z strzelbą i inszym orężem sług, czeladź i poddanych swoich z miasteczka Byszowa, mianowicie panów: Stanisława Postupałskiego, Murawskiego, Wierzbowskiego, Andrzeja Psekała, Michajła Ihnateka, Niczypora, Andrzeja, Jacka, Butka, Kostia i Feska Manichmenków, Fedora Zieniewicza, Daniła Sawenka, Niczypora Jnducznego i innych wielu poddanych z gromady Byszowskiej, o przezwiskach ich sobie lepiej, wiadomych, których było sześćdziesiąt i więcej, na własny grunt i dobra

dziedziczne, w spokojnej antiquitus do Karhaszyna i Kwasowej possessiej przysłuchające i przynależące, nasłali, którzy nasłani z własnego rozkazanania ichmościów panów Brzeskich, pomienionych małżonków, roku i dnia wyżej położonego karczmę i inne kleci, tak dla gości, z różnemi towarami przejeżdżających, jako dla rezidentiej osób, na mycie tam ordinowanych, i dla różnego schowania wybudowanego, obskoczywszy, tamże zastawszy Andrzeja, poddanego Rożowskiego, dla strzeżenia myta tam będącego, jako i sługę jegomości, urodzonego pana Stephana Lewickiego, który natenczas dla wiadomości—co by się za pożytek pański tam znajdować miał—onych pojмали, powiązali, pieniądze, przy pomienionym mytniku będące, zwłaszcza złotych siedmset sześćdziesiąt w dobrej monecie, soli husek półtora tysiąca i legumina wszystkie, których było różnych na złotych trzydzieści, pozabierali, karczmę i wszystek ten budynek, który kosztował złotych trzysta, spalili i w popiół obrócili, a ten uczynek zbroiwszy, jeszcze się tym nie kontentując, do miasteczka Kwasowej, tak z temi zabranemi rzeczoma, jako i z więźniami mianowanymi, najechali, gdzie w cerkwi i około cerkwi sobie uczyniwszy nocleg, ognie kładli przykładem nieprzyjacielskim, gdzie za ochroną Bozką, zaledwie cerkiew sam budynek wycalał, z której, nocleg odprawiwszy, cokolwiek po nieprzyjacielu w cerkwi wycalało, mianowicie: okna, w ołów oprawne, których było sześć, tarcie półtory kopy, od dwójga drzwi zawiasy, pooddzierawszy, zaczym w cerkwi szkód na złotych sto pięćdziesiąt uczynili i z tym wszystkim do miasteczka Byszowa, do ichmościów panów Brzeskich, małżonków, pojechali i ichmościom poddawali; co wszystko ichmoście odebrawszy, na swój pożytek obrócili, a mianowane osoby, kazawszy ich pokować w kajdany, do więzienia nielitościwego wrzucić i tam przez niedziel cztery onych wartować kazali, chcąc sobie nienależycie tak ten pomieniony gościniec, jako i wszystkie te mianowane grunty Karhaszyńskie i Kwasowskie, do Byszowa odjąć i przywłaszczyć. O co wszystko pomieniony protestans, imieniem pomienionego jegomości pana chorążego, pana swego, iterum atque iterum protestowawszy się, a zostawwszy salvam meliorationem tej protestatiej, albo inszej obszerniejszej, inquantumby tego potrzeba była, uczynienie, prosił, aby ta terazniejsza protestatia jego była przyjęta i do xiąg zapisana, co otrzymał, Andrzej Hański.

Книга вродская, оvrуцкая, записовая и поточная, годъ 1683—1684, № 3211; листъ 152.

XXXVI

Дипломъ, выданный королемъ Іоанномъ III епископу Львовскому, Іосифу Шумлянскому, на званіе Кіево-Печерскаго архимандрита. 1684. Февраля 6.

Року тысяча шестсотъ осемдесятъ осмого, месеца сеньтабря тридцятаго дня.

На уряде вгородскомъ, въ месте его королевской милости Овручомъ, передомною, Казимеромъ Поецкимъ, наместникомъ вгородскимъ генералу подвоеводства Киевского, и кнѣгами пинешними, вгородскими, киевскими personaliter stanowszy urodzony jego mość pan Samuel Szumlański, cześnik podolski, dla wpisania do ksiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich podał per oblatam: extract z ksiąg grodzkich lwowskich z correctą i pieczęcią, z wpisaniem w niem przywileju od jego królewskiej mości na archymandrią Pieczarską Kijowską iaśnie przewielebnemu w panu Bogu jego mości Jozephowi Szumlańskiemu, episkopowi Lwowskiemu, wydany, którego tenor sequitur talis: Actum in castro inferiori Leopoliensi, feria sexta post festum nativitatis beatissimae virginis Mariae proxima, anno Domini millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo. Ad officium et acta presentia, castrensia, capitanealia, leopoliensia personaliter veniens generosus Joannes Mokrzycki, obtulit officio presenti et ad acticandum porrexit privilegium infrascriptum super archimandriam Pieczersiensem Kijowiae, per illustri et reverendissimo Jozepho Szumlański, episcopo ritus graeci Leopoliensi, a sacra regia majestate benigniter collatum, manibus sacrae regiae majestatis et magnifici Stanislai Szczuka, secretariisacrae regiae majestatis, subscriptum, et sigillo minoris cancellariae regni communitum, tenoris ejusmodi: Jan trzeci, z Bożey łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudski, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Smoleński Siewierski y Czerniehowski. Oznajmuiemy niniejszym listem naszym wszem wobec y każdemu zosobna, komu wiedzieć należy. Pełne pochwały y osobliwemi przys-

лугами знамените виеlebnego в Bogu Jozepha Szumlańskiego, episkopa Lwowskiego ritus graeci zasługi, ktore nam y caley rzeczypospolitej tak wiele razy w różnych, tak publicznych, jako y prywatnych na każdą requisitią nasze wyświadczał occasiach, tego po nas wyciągają, żebyśmy go wszelakimi naszemi w podających się occasiach contentowali łaski pańskiej dowodami. I dla tego gdy się teraz do zawdzięczenia onych pewna podała occasia, przez którą w nieustaiących do tychże usług przeciwko nam możemy utwierdzić i ugruntować przedsięwzięciu, umyśliłiśmy mu, nim się doskonalsza do ukontentowania (poda occasia), archimandryą Pieczarską Kijowską, po śmierci виеlebnego Innocentego Gizela, archymandryty kijowskiego Pieczarskiego, wacującą, y do dispositiej naszej przypadłą, dać y conferować; jakoż ze wszystkimi dobrami, wsiami y innemi, do niej zdawna należącemi fundaciami, dochodami y przynależnościami, tak w koronie jako y wielkim xięstwie Litewskim, przez różnych panów y xiążąt tey archymandryey antiquitus nadanemi, y constitutiami szczęśliwey koronaciej naszej aprobowanemi, tudziesz z rządem y staraniem tak doczesnym, jako y duchownym daimy y conferuiemy niniejszym listem naszym do ostatniego życia jego kresu, obiecując to naszym y najjaśniejszych następców naszych imieniem, iż od spokoynego tych dóbr, do pomienioney archymandryey należących, trzymania y używania nie oddalimy, ani komu inszemu oddalić nie dopuścimy, ale go przy wszystkich powinnościach, według fundaciey, zachowamy. Co najjaśniejsi sucessorowie nasi uczynią. Na co, dla lepszey wiary, ręką się własną podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Krakowskim zamku, dnia szostego miesiąca Lutego, roku Pańskiego tysiącznego sześćsetnego ośmdziesiątego czwartego, panowania naszego dziewiątego roku. Jan król. Locus sigilli minoris cancelariae regni. Stanisław Sczuka, podczaszy wiski, jego królewskiej mości sekretarz. Post cujus ingrossationem originale exemplar idem offerens recepit et de recepto officium presens quietavit. Ex actis castrensibus, capitanealibus, leopoliensibus extraditum. У того екстракту, пры печатехъ притисненныхъ, подпись воректы в тые слова: Correxі Korendowicz. Которое то перенесенные екстракту вышъуписанного, за поданемъ, вышъменованое особы, а за моимъ, урядовымъ прынятемъ, до книгъ нынешныхъ есть записано.

Книг. Киевс. градс. запис. и поточ. г. 1686—1688, № 3; л. 154.

Примъчаніе: Тотъ-же дипломъ внесенъ въ книгу градс. овруцкую, запис. и поточ. 1683—1684 г. № 3211; на листь 531.

XXXVII

Письмо Львовскаго, Гилицкаго и Каменецподольскаго уніятскаго епископа, Іосифа Шумлянскаго, къ дворянамъ Овруцкаго повѣта, заключающее въ себѣ прозбу о томъ, чтобы помѣщики принудили приходскихъ священниковъ, живущихъ въ ихъ селахъ, признать надъ собою епископскую власть Шумлянскаго. 1684. Декабря 29.

Рѣку тисеча шестьсотъ восемьдесятъ пятого, месяца Марца двадцать второго.

На уряде вгородскомъ, въ замку ея королевской милости, Овруцкомъ, передомною, Томашомъ Барановскимъ, на той часъ наместникомъ вгородскимъ подѣстароства Овруцкаго и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими personaliter stanowszy wielbny ojciec Sylwester Strojnowski, namiestnik monastera Tryhorskiego, nomine jasnie przewieiebnego jego mości ojca Józefa Szumlańskiego, episkopa Lwowskiego, Halickiego i Kamieńca Podolskiego, administratora, metropoliej Kijowskiej i episkopiej Łuckiej, archimandryty Pieczarskiego, dla wpisania do ksiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, zjechawszy do (tutecznego) miasta jego królewskiej mości, Owrucza, per oblatam podał list od wyż rzecz nego jegomości ojca episkopa Lwowskiego, generaliter do wszystkich ichmościów panów obywatelów wojewodztwa Kijowskiego a powiatu Owruckiego pisan w rzeczy i sprawie w tymże liście niżej inserowanym wyrażonej, którego podając, prosił, aby dla wpisania do ksiąg grodzkich owruckich przyjęty był; a tak ja, urząd, na afektatię podawającego, ten list, pieczęcią na wierzchu przy intitulaciej czerwonym hiszpańskim woskiem zwierzchu przy ciśniony, czytałem, który tymi słowy jest pisany: Wielmożni szlachetnie urodzeni wielce mości panowie i bracia! Lubo by się godziło do każdego z waszmościów moich miłościwych panów zosobna, przy niskim ukłonie moim, pisma moje ordinować, tylko absentia moja, a bar-

dziej distantia locorum w tamtych krajach, tak mię niewiadomego czyni, że nie wiem komu by i jako podług godności i urzędów waszmościów, moich miłościwych panów w tytułach honor dać. W czym naprzód uprosiwszy waszmościów, moich miłościwych panów, veniam, wysłanego odemnie wielbnego ojca Józefa Bołońskiego, ihumena Kołodziażeńskiego, namieśnika generalnego mego, rekomenduję waszmościów moich miłościwych panów łasce i życzliwej, w czym by potrzeba była, zalecam protectiej; albowiem kiedy mię od tegoż latora praesentium dochodzą relatie, że duchowieństwo tamejsze, uti non habentes pastorem, przez tak długi czas sede vacante metropolitana, często natenczas pasterzowi wzbraniają się, częścią, zasłaniając się protectiami świeckimi, częścią też swoją bardziej wołą rządząc się; muszę i ja nie do kogo innego, tylko do waszmościów moich panów recurrere, prosząc w tym o subsidia wysłanemu memu i takową pomoc, przez którą by nieposłuszeństwo każdemu zganione było, a ojciec namieśnik mój na każdym miejscu liberam mógł mieć in spiritualibus jurisdictionem uznana; in eo passu łaskę każdemu z waszmościów moich miłościwych panów obliguję się zasługiwać, do której się zaleciwszy, jestem waszmościów moich miłościwych panów życzliwym bratem i sługą powolnym. Józef Szumlański. We Lwowie, die dwudziestego dziewiątego Decembris, tysiąc sześćset ósmdziesiąt czwartego. Na tym liście intitulatia tymi jest pisana słowy: Wielmożnym ichmościom panom dignitarzom i urzędnikom ziemskim, mnie wielce mościwym panom i braciej, ichmościom panom obywatelom ziemianom, w trakcie poleskim, w wojewodztwie Kijowskim, moim miłościwym panom znajdującym się, pilno, pilno, plno, etc. Któryże to list, za podaniem wielbnego ojca Sylwestra Strojnowskiego, namieśnika monastera Tryhorskiego, a za przyjęciem moim, urzędowym, do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich jest wpisany.

*Книга городская, огушкая, записовая и поточная, годъ 1685,
№ 3212; листъ 26.*

XXXVIII

Грамота короля Іоанна III, подтверждающая контрактъ, по которому Львовскій уніятскій митрополитъ, Іосифъ Шумлянскій, предоставляет дворянину, Лукъ Завяличу-Мочульскому въ арендное пользование имѣнія, принадлежащія Кіевской митрополіи и Кіево - Печерской Лаврѣ. 1686. Апрѣля 20.

Roku tysiacza szescsot wosiemdesiat szostoho, miesiaca Auhusta odynadcatoho dnia.

Na uradzie hrodzkom, w miescie jeha korolewskoj myłosti Owruczom, peredomnoju, Kazimirom Pojeckim, namiestnikom khrodskim generału wojewodztwa Kijewskoho, i knyhami nynisznimi, khrodskimi kijewskimi, compars personaliter urodzony pan Szlamowicz, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich podał per oblatam confirmacyą kontraktu arendownego o dobra, do metropoliej i archymandriej Kijowskiej należące, między jaśnie przewielebnym w Panu Bogu jegomością ojcem Józefem Szumlańskim, episkopem Lwowskim, administratorem metropolii Kijowskiej, archymandrytą Pieczarskim, z jednej, a urodzonym jegomością panem Łukaszem Zawialicz-Moczulskim, rotmistrzem chorągwi huzarskiej, z drugiej strony, uczynionego, od jeho królewskiej mości z podpisem ręki własnej, tudzież i sekretarskiej, z pieczęcią koronną większej kancellarii wydany, o czym ta konfirmacya, niżej inserowana, szerzej w sobie obmawia; a tak ja, urząd, na affektacyą podawającego, tę konfirmacyę ad acta przyjmując, czytałem i temi jest inserowana słowy: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Kijowski Wołyński, Podolski, Inflandski, Smoleński i Czernihowski. Oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec i każdemu zosobna, komu o tem wiedzieć należy, iż gdy nam przełożony jest imieniem wielebnego Józefa Szumlańskiego, episkopa Lwowskiego, administratora metropolii Kijowskiej, archymandryty Pieczarskiego, oraz urodzonego jegomości pana Łukasza Zawia-

licz-Moczulskiego, rotmistrza chorągwi huzarskiej, że między nimi stanął pewny kontrakt arędowny na lat trzy o dobra pewne, do archimandryi i metropolii należące, w tymże kontrakcie, pod datą w Warszawie, dnia szesnastego miesiąca Marca, w roku terazniejszym zawartym, opisane, suplikowano nam zatym, imieniem tychże kontrahentów, abyśmy kontrakt tenże, maioris firmitatis causa, powagą naszą królewską zatwierdzili; przeto my, do słuszności onych prośby łaskawie się skłoniwszy, tenże kontrakt postanowiony potwierdzić umyśliśmy, jako że tym listem naszym, prout juris est, we wszystkich punktach, kondycjach potwierdzamy i wzmacniamy, oraz pomienionego urodzonego Moczulskiego przy possessyey dobr, juxta nexum contractus, do lat trzech expiratęj zostawujemy, prawo nasze, rzeczy pospolitej i kościoła katolickiego wcale także zachowane i nienaruszone mieć chcę; na co, dla lepszej wiary, przy podpisie ręki naszej, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XX miesiąca Kwietnia, roku Pańskiego LDCLXXXVI, panowania naszego XI. U tojey konfirmacii, przy peczati koronnoj bolszoj kancellaryi, podpis ruk jeho korolewskoj myłost i sekretarskoj tymi słowy: Jan król, Wojceich Chróściński, jego królewskiej mości sekretarz. Kotorajaz to konfirmacia, za podaniem i proźboju wysz mianowanej osoby, a za pryntatijem moim uriadowym do knyh niniesznych jest wpisana.

Книга городская, Киевская и Житомирская, индуктовая, записовая и поточная, № 315, годъ 1581—1737; листъ 55.

XXXIX

Грамота короля Іоанна III, жалующая дворянину Стефану Крыницкому села: Молочки, Рудку и Подгонне, принадлежавшія кievскому Михайловскому монастырю. 1686. Марта 30.

Року тысяча шестьсотъ осмьдесятъ девятого, месеца Іюля девятого дня.

На уряде кгородскомъ, в замку его королевской мылосты Овѣруцкомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, намесникомъ кгородскимъ подстароства Овѣруцкого и внигами нинешъними, кгородскими, овруцкими comparans personaliter urodzony jegomość pan Stephan Krynicki, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich podał per oblatam extract z xiąg głównych, trybunalskich, koronnych, lubelskich autentyczny, z podpisem ręki jegomości pana sędziego ziemskiego lubelskiego, z wpisaniem w nim przywileju najaśniejszego króla jego mości, na dobra niżej mianowane, pomienionemu jego mości panu Krynickiemu dań y miłościwie cenferowany, szerzej w sobie obmawiający, którego extractu tenor sequitur talis: Actum Lublini, in iudiciis ordinariis generalibus tribunalis regni, feria sexta post dominicam conductus Paschae proxima, anno Domini millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo. Iudicium presens, ordinarium, generale tribunalis regni Lublinense, ad personalem generosi Stephani Krynicki suo coram iudicio judicialiter factam comparitionem et privilegii infrascripti, a sacra regia maiestate benigniter collati, manu sacrae regiae maiestatis propria subscripti et sigillati, oblationem, hoc idem privilegium ad bona infrascripta eidem offerenti pertinens, ad acta iudicii sui suscepit, idemque de eo qui sequitur, tenore. Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki Xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski y innych. Oznajmuiemy tym listem, przywilejem naszym, wszem wobec y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy. Jest to proprium każdej Monarszej zasługi bene meritorum de republica civium justitia distributiva premiare; merentur tedy y urodzonego Stephana Krynickiego heroica facinora, pro conservatione całej rzczypospoytej wyświadczone, eum u nas respectum et munificentiam nost am regiam,

abyśn.y je w terazniejszej prozbie jego realiter wyświadczyli, a zatym za-
 wzięte onegoż do dalszych, naszych i rzeczypospolitej usług, wzbudzali studia,
 przeto umyśliłiśmy mu na ten czas, nim się amplior do ukontentowania me-
 ritorum jego poda campus, wsi: Mołoczki z Rudką y Podhonne nazwane,
 w wojewodstwie Kijowskiem, w powiecie Owruckim z tej strony rzeki Ir-
 pieni w liniey państwa naszego ex vi pactorum, z Moskwą conventorum, bę-
 dące; quondam do monastera Michałowskiego kijowskiego należące, a teraz
 do disposiciej naszej przypadłe, ani possessioni wielebnego Szumlańskiego,
 episkopa Lwowskiego, podległe, per commutationem za wieś jego ziemską
 dziedziczną, Krynice, in partes Moschoviticas odeszłą, która protunc w pos-
 sessiā czerncom monasteru Michajłowskiego dostała się, jure haereditario
 dać y conferować; jakoż y niniejszym listem, przywilejem naszym, onemu
 samemu y successorom jego, de jure należącym, dajemy y conferujemy. Ma
 tedy y wolen będzfe pomieniony urodzony Stephan Krynicki cum suis suc-
 cessoribus wzwysz mianowane wsi: Mołoczki z Rudką y Podhonne nazwane,
 z poddanemi y z ich powinnościami, gruntami oranemi i nieoranemi,
 łąsami, borami, gajami, sianożęciami, stawami, młynami, jeziorami, rzekami
 y ze wszystkimi in genere et specie przynal eżytościami y przległościami,
 nic z przerzeczonych dóbr nie wyjmuiąc ani wyłączać, ale tak, jako się
 one zdawna, ante et post hostilitatem, w swych granicach, miedzach y obcho-
 dziech miały y dotąd in suo esse zostają, na się obiąszy; spokojnie trzymać
 y używać y wszelakich ztamtąd sobie pożytków wiecznemi czasy wynajdo-
 wać y przymnażać, nic nam do skarbu naszego ztamtąd nie pełniąc po-
 winności, tylko jako z dóbr ziemskich, wieczystych—służbą ziemską wojen-
 ną, zarówno z drugimi wojewodstwa Kijowskiego obywatelami, odprawu-
 jąc y podatkom, publica lege albo privato tegoż wojewodstwa laudo uch-
 walonym, dosyć czyniąc. Na co, dla lepszej wiary, ręką sie własną podpi-
 sawszy, pieczęć koronną przycisnąć kazaliśmy. Dan w Grodnie, dnia trzy-
 dziesiątego miesiąca Marca, roku Pańskiego tysiąc sześćset ośmdziesiąt os-
 mego, panowania naszego czternastego roku. Urodzonemu Krinickiemu
 wieś Mołoczki cum attinentiis w wojewodstwie Kijoskim, na odmianę wsi
 Jego dziedzicznej Krynice, do Kijowa odeszłej. Jerzy Towiański, podstolę
 wilkomirski, jego królewskiej mości sekretarz. Locus sigilli minoris cancel-
 lariae regni. Jan, Król. Inscribi ac ingrossari mandavit. Originale vero su-
 perius inserti privilegii eidem suprascripto generoso Krynicki, offerenti,
 est extraditum. De quo recepto et sibi extradito cancellariam presentibus
 quietat. Correx[it] Ługowski. У того экстракту, при печати притисненой

подпись руки тмы словы: Franciscus Stoiński, iudex terrestris Lublinensis. Которы-же то экстракт, за поданемъ перъ облятамъ вышеменованое особы подавающее, а за моимъ, урядовымъ, принятемъ, до книгъ нынешнихъ, вгородскихъ, овруцкихъ есть ингросованный.

Книга городская, овруцкая, записовая и поточная, годъ 1688-1689, № 3214. Листъ 600.

XL

Жалованная грамота короля Иоанна III дворянину Станиславу-Казимиру Ковалевскому на села: Зубковичи, Остапы, Литки и Радогошу, принадлежавшія кievскому Пустынно-Николаевскому монастырю. 1688. Іюня 28.

Року тисеча шестсотъ осмдесятъ осмого, місяца Іюля двадцать сегого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милосты Овруцкомъ, передомною, Марциномъ Суриномъ, на тотъ часъ намесникомъ вгородскимъ подстароства Овруцкого и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими personaliter stanowszy uródzony jego mość pan Samuel Wyszkowski, nomine urodzonego jego mości pana Stanisława Kazimierza Kowalewskiego, łowczego kijowskiego, dla wpisania do xiąg grodzkich, owruckich podał per oblatam przywilej jego krolewskiej mości z pieczęcią koronną, wysz pomienionemu jego mości panu łowczemu kijowskiemu на wsi: Zubkowicze, Ostapy, Litki y Radohószczę conferowany, jako ten przywilej wszystką rzecz w sobie opiewa, którego podawaiący prosił, aby przyięty y do xiąg niniejszych wpisany był; a tak ja, urząd, ad

ługami znamienite wielebnego w Bogu Jozepha Szumlańskiego, episkopa Lwowskiego ritus graeci zasługi, ktore nam y całej Rzeczypospolitej tak wiele razy w różnych, tak publicznych, jako y prywatnych na każdą requisitą nasze wyświadczał occasiach, tego po nas wyciągają, żebyśmy go wszelakimi naszymi w podających się occasiach contentowali łaski pańskiej dowodami. I dla tego gdy się teraz do zawdzięczenia onych pewna podała occasia, przez którą w nieustających do tychże usług przeciwko nam możemy utwierdzić i ugruntować przedsięwzięciu, umyśliłiśmy mu, nim się doskonalsza do ukontentowania (poda occasia), archimandryą Pieczarską Kijowską, po śmierci wielebnego Innocentego Gizela, archymandryty kijowskiego Pieczarskiego, wacującą, y do dispositiej naszej przypadłą, dać y conferować; jakoż ze wszystkimi dobrami, wsiami y innemi, do niej zdawna należącemi fundaciami, dochodami y przynależnościami, tak w koronie jako y wielkim księstwie Litewskim, przez różnych panów y związt tej archymandryey antiquitus nadanemi, y constitutiami szczęśliwey koronaciej naszej aprobowanemi, tudziesz z rządem y staraniem tak doczesnym, jako y duchownym daiemy y conferuiemy niniejszym listem naszym do ostatniego życia jego kresu, obiecując to naszym y najjaśniejszych następców naszych imieniem, iż od spokojnego tych dóbr, do pomienioney archymandryey należących, trzymania y używania nie oddalimy, ani komu inszemu oddalić nie dopuścimy, ale go przy wszystkich powinnościach, według fundaciej, zachowamy. Co najjaśniejsi sucessorowie nasi uczynią. Na co, dla lepszey wiary, ręką się własną podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Krakowskim zamku, dnia szostego miesiąca Lutego, roku Pańskiego tysiącznego sześćsetnego ośmdziesiątego czwartego, panowania naszego dziewiątego roku. Jan król. Locus sigilli minoris cancelariae regni. Stanisław Szuka, podczaszy wiski, jego królewskiej mości sekretarz. Post cujus ingrossationem originale exemplar idem offerens recepit et de recepto officium presens quietavit. Ex actis castrensibus, capitanealibus, leopoliensibus extraditum. У того екстракту, пры печатехъ притисненныхъ, подпись коректы в тые слова: Correxі Korendowicz. Которое то перенесенные екстракту вышъуписанного, за поданемъ вышъменованое особы, а за моимъ, урядовымъ принятемъ, до книгъ нынешныхъ есть записано.

Книг. Киевс. градс. запис. и поточ. г. 1686—1688, № 3; л. 154.

Примѣчаніе: Тотъ-же дипломъ внесенъ въ книгу градс. оvrуцкую, запис. и поточ. 1683—1684 г. № 3211; на листъ 531.

XXXVII

Письмо Львовскаго, Галицкаго и Каменецподольскаго уніятскаго епископа, Іосифа Шумлянскаго, къ дворянамъ Овруцкаго повѣта, заключающее въ себѣ прозбу о томъ, чтобы помѣщики принудили приходскихъ священниковъ, живущихъ въ ихъ селахъ, признать надъ собою епископскую власть Шумлянскаго. 1684. Декабря 29.

Року тисеча шестьсотъ . восемьдесятъ пятого, месяца Марца двадцать второго.

На уряде вгородскомъ, въ замку ея королевской милости, Овруцкомъ, передомною, Томашомъ Барановскимъ, на той часъ наместникомъ вгородскимъ подѣстароства Овруцкого и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими personaliter stanowszy wielobny ojciec Sylwester Strojnowski, namiestnik monastera Tryhorskiego, nomine jaśnie przewielebnego jego mości ojca Józefa Szumlańskiego, episkopa Lwowskiego, Halickiego i Kamieńca Podolskiego, administratora, metropoliej Kijowskiej i episkopiej Łuckiej, archimandryty Pieczarskiego, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, zjechawszy do (tutecznego) miasta jego królewskiej mości, Owrucza, per oblatam podał list od wyż rzeczonego jegomości ojca episkopa Lwowskiego, generaliter do wszystkich ichmościów panów obywatelów wojewodztwa Kijowskiego a powiatu Owruckiego pisan w rzeczy i sprawie w tymże liście niżej inserowanym wyrażonej, którego podając, prosił, aby dla wpisania do xiąg grodzkich owruckich przyjęty był; a tak ja, urząd, na afektatją podawającego, ten list, pieczęcią na wierzchu przy intitulaciej czerwonym hiszpańskim woskiem zwierzchu przy ciśniony, czytałem, który tymi słowy jest pisany: Wielmożni szlachetnie urodzeni wielce mości panowie i bracia! Lubo by się godziło do każdego z waszmościów moich miłościwych panów zosobna, przy niskim ukłonie moim, pisma moje ordinować, tylko absentia moja, a bar-

dziej distantia locorum w tamtych krajach, tak mię niewiadomego czyni, że nie wiem komu by i jako podług godności i urzędów waszmościów, moich miłościwych panów w tytułach honor dać. W czym naprzód uprosiwszy waszmościów, moich miłościwych panów, veniam, wysłanego odemnie wielebnego ojca Józefa Bołońskiego, ihumena Kołodziażeńskiego, namieśnika generalnego mego, rekomenduję waszmościów moich miłościwych panów łasce i życzliwej, w czym by potrzeba była, zalecam protectiej; albowiem kiedy mię od tegoż latora praesentium dochodzą relatie, że duchowieństwo tamejsze, uti non habentes pastorem, przez tak długi czas sede vacante metropolitana, często natenczas pasterzowi wzbraniają się, częścią, zasłaniając się protectiami świeckie mi, częścią też swoją bardziej wolą rządząc się; muszę i ja nie do kogo innego, tylko do waszmościów moich panów recurrere, prosząc w tym o subsidia wysłanemu memu i takową pomoc, przez którą by nieposłuszeństwo każdemu zganione było, a ojciec namieśnik mój na każdym miejscu liberam mógł mieć in spiritualibus jurisdictionem uznaną; in eo passu łaskę każdemu z waszmościów moich miłościwych panów obliguję się zasługiwać, do której się zaleciwszy, jestem waszmościów moich miłościwych panów życzliwym bratem i sługą powolnym. Józef Szumlański. We Lwowie, die dwudziestego dziewiątego Decembris, tysiąc sześćset ósmdziesiąt czwartego. Na tym liście intitulatia tymi jest pisana słowy: Wielmożnym ichmościom panom dignitarzom i urzędnikom ziemskim, mnie wielce mościwym panom i braciej, ichmościom panom obywatelom ziemianom, w trakcie poleskim, w wojewodztwie Kijowskim, moim miłościwym panom znajdującym się, pilno, pilno, pllno, etc. Któryże to list, za podaniem wielebnego ojca Sylwestra Strojnowskiego, namiesnika monastera Tryhorskiego, a za przyjęciem moim, urzędowym, do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich jest wpisany.

Книга городская, оvrуцкая, записовая и поточная, годъ 1685, № 3212; листъ 26.

XXXVIII

Грамота короля Іоанна III, подтверждающая контрактъ, по которому Львовскій уніятскій митрополитъ, Іосифъ Шумлянскій, предоставляет дворянину, Лукъ Завяличу-Мочульскому въ арендное пользование имѣнія, принадлежащія Кіевской митрополіи и Кіево - Печерской Лавръ. 1686. Апрѣля 20.

Roku tysiacza szescsot wosiemdesiat szostoho, miesiaca Auhusta odynadcatoho dnia.

Na uradzie hrodzkom, w miescie jeha korolewskoj myżosti Owruczom, peredomnoju, Kazimirom Pojeckim, namiestnikom khrodskim generału wojewodztwa Kijewskoho, i knyhami nynisznimi, khrodskimi kijewskimi, compans personaliter urodzony pan Szlamowicz, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich podał per oblatam confirmacyą kontraktu arendownego o dobra, do metropoliej i archymandriej Kijowskiej należące, między jaśnie przewielebnym w Panu Bogu jegomością ojcem Józefem Szumlańskim, episkopem Lwowskim, administratorem metropolii Kijowskiej, archymandrytą Pieczarskim, z jednej, a urodzonym jegomością panem Łukaszem Zawialicz-Moczulskim, rotmistrzem chorągwi huzarskiej, z drugiej strony, uczynionego, od jego królewskiej mości z podpisem ręki własnej, tudzież i sekretarskiej, z pieczęcią koronną więkšej kancellarii wydany, o czym ta konfirmacya, niżej inserowana, szerzej w sobie obmawia; a tak ja, urząd, na affektacyą podawającego, tę konfirmacyę ad acta przyjmując, czytałem i temi jest inserowana słowy: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Kijowski Wołyński, Podolski, Inflandski, Smoleński i Czernihowski. Oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec i każdemu zosobna, komu o tem wiedzieć należy, iż gdy nam przełożony jest imieniem wielebneho Józefa Szumlańskiego, episkopa Lwowskiego, administratora metropolii Kijowskiej, archymandryty Pieczarskiego, oraz urodzonego jegomości pana Łukasza Zawia-

licz-Moczulskiego, rotmistrza chorągwi huzarskiej, że między nimi stanął pewny kontrakt arędowny na lat trzy o dobra pewne, do archimandryi i metropolii należące, w tymże kontrakcie, pod datą w Warszawie, dnia szesnastego miesiąca Marca, w roku terazniejszym zawartym, opisane, suplikowano nam zatym, imieniem tychże kontrahentów, abyśmy kontrakt tenże, maioris firmitatis causa, powagą naszą królewską zatwierdzili; przeto my, do słuszności onych prośby łaskawie się skłoniwszy, tenże kontrakt postanowiony potwierdzić umyśliśmy, jakoże tym listem naszym, prout juris est, we wszystkich punktach, kondycyach potwierdzamy i wzmacniamy, oraz pomienionego urodzonego Moczulskiego przy possessyey dobr, juxta nexum contractus, do lat trzech expiratiej zostawujemy, prawo nasze, rzeczy pospolitej i kościoła katolickiego wcale także zachowane i nienaruszone mieć chcę; na co, dla lepszej wiary, przy podpisie ręki naszej, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XX miesiąca Kwietnia, roku Pańskiego LDCLXXXVI, panowania naszego XI. U tojej confirmacii, przy peczati koronnoj bołszoj kancellaryi, podpis ruk jeha korolewskoj myłost i sekretarskoj tymi słowy: Jan król, Wojceich Chróściński, jego królewskiej mości sekretarz. Kotorajaz to confirmacia, za podaniem i proźboju wysz mianowanej osoby, a za pryntatijem moim uradowym do knyh niniesznich jest wpisana.

Книга городская, Киевская и Житомирская, индуктовая, записовая и поточная, № 315, годъ 1581—1737; листъ 55.

XXXIX

Грамота короля Іоанна III, жалующая дворянину Стефану Крыницкому села: Молочки, Рудку и Подгownie, принадлежавшія кіевскому Михайловскому монастырю. 1686. Марта 30.

Року тысяча шестьсотъ осмьдесять девятого, месеца Іюля девятого дня.

На уряде вгродьскомъ, в замку его королевской милосты Овѣруцкомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, намесникомъ вгродьскимъ подстароста Овѣруцкого и книгами нинѣшними, вгродьскими, овруцкими comparens personaliter urodzony jegomość pan Stephan Krynicki, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich podał per oblatam extract z xiąg głównych, trybunalskich, koronnych, lubelskich autentyczny, z podpisem ręki jegomości pana sędziego ziemskiego lubelskiego, z wpisaniem w nim przywileju najaśniejszego króla jego mości, na dobra niżej mianowane, pomienionemu jego mości panu Krynickiemu даны у miłościwie cenferowany, szerzej w sobie obmawiający, którego extractu tenor sequitur talis: Actum Lublini, in judiciis ordinariis generalibus tribunalis regni, feria sexta post dominicam conductus Paschae proxima, anno Domini millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo. Judicium presens, ordinarium, generale tribunalis regni Lublinense, ad personalem generosi Stephani Krynicki suo coram iudicio judicialiter factam comparitionem et privilegii infrascripti, a sacra regia majestate benigniter collati, manu sacrae regiae majestatis propria subscripti et sigillati, oblationem, hoc idem privilegium ad bona infrascripta eidem offerenti pertinens, ad acta iudicii sui suscepit, idemque de eo qui sequitur, tenore. Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki Xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski y innych. Oznajmuiemy tym listem, przywilejem naszym, wszem wobec y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy. Jest to proprium każdej Monarszej zasługi bene meritorum de republica civium justitia distributiva premiare; merentur tedy y urodzonego Stephana Krynickiego heroica facinora, pro conservatione całej rzczypospoytej wyświadczone, eum u nas respectum et munificentiam nost am regiam,

abyśmy je w terazniejszej prozbie jego realiter wyświadczyli, a zatym zawzięte onegoż do dalszych, naszych i rzeczypospolitej usług, wzbudzali studia, przeto umyśliliśmy mu na ten czas, nim się amplior do ukontentowania meritorum jego poda campus, wsi: Mołoczki z Rudką y Podhonne nazwane, w wojewodstwie Kijowskiem, w powiecie Owruckim z tej strony rzeki Irpieni w liniey państwa naszego ex vi pactorum, z Moskwą conventorum, będące; quondam do monastera Michałowskiego kijowskiego należące, a teraz do disposiciei naszej przypadłe, ani possessioni wielebnego Szumlańskiego, episkopa Lwowskiego, podległe, per commutationem za wieś jego ziemską dziedziczną, Krynice, in partes Moschoviticas odeszłą, która protunc w possessiā czerncom monasteru Michajłowskiego dostała się, jure haereditario dać y conferować; jakoż y niniejszym listem, przywilejem naszym, onemu samemu y successorom jego, de jure należącym, dajemy y conferujemy. Ma tedy y wolen będzie pomieniony urodzony Stephan Krynicki cum suis successoribus wzwysz mianowane wsi: Mołoczki z Rudką y Podhonne nazwane, z poddanemi y z ich powinnościami, gruntami oranemi i nieoranemi, jasami, borami, gaiami, sianożęciami, stawami, młynami, jeziorami, rzekami y ze wszystkimi in genere et specie przynal eżytościami y przległościami, nic z przerzeczonych dóbr nie wyjmując ani wyłączać, ale tak, jako się one zdawna, ante et post hostilitatem, w swych granicach, miedzach y obchodziech miały y dotąd in suo esse zostają, na się obiąszy; spokojnie trzymać y używać y wszelakich ztamtąd sobie pożytków wiecznemi czasy wynajdować y przymnażać, nic nam do skarbu naszego ztamtąd nie pełniąc powinności, tylko jako z dóbr ziemskich, wieczystych—służbą ziemską wojenną, zarówno z drugimi wojewodstwa Kijowskiego obywatelami, odprawując y podatkom, publica lege albo privato tegoż wojewodstwa laudo uchwalonym, dosyć czyniąc. Na co, dla lepszej wiary, ręką sie własną podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć kazaliśmy. Dan w Grodnie, dnia trzydziestego miesiąca Marca, roku Pańskiego tysiąc sześćset ośmdziesiąt osmego, panowania naszego czternastego roku. Urodzonemu Krinickiemu wieś Mołoczki cum attinentiis w wojewodstwie Kijoskim, na odmianę wsi jego dziedzicznej Krynice, do Kijowa odeszłej. Jerzy Towiański, podstolę wiłkomirski, jego królewskiej mości sekretarz. Locus sigilli minoris cancellariae regni. Jan, Król. Inscribi ac ingrossari mandavit. Originale vero superius inserti privilegii eidem suprascripto generoso Krynicki, offerenti, est extraditum. De quo recepto et sibi extradito cancellariam presentibus quietat. Correx[it] Ługowski. У того экстракту, при печати притисненой

подпись руки тѣмъ словы: Franciscus Stoiński, iudex terrestris Lublinensis. Которы-же то экстракт, за поданемъ перъ облатамъ вышеменованое особы подаваючое, а за моимъ, урядовымъ, примытемъ, до книгъ нынешнихъ, вгородскихъ, овруцкихъ есть ингросованый.

Книга городская, овруцкая, записовая и поточная, годъ 1688-1689, № 3214. Листъ 600.

XL

Жалованная грамота короля Иоанна III дворянину Станиславу-Казимиру Ковалевскому на села: Зубковичи, Остапы, Литки и Радогощу, принадлежавшія кievскому Пустынно-Николаевскому монастырю. 1688. Юля 28.

Року тисеча шестсотъ осмдесятъ осмого, месяца Юля двадцать семого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милосты Овруцкомъ, передомною, Марциномъ Суриномъ, на тотъ часъ намесникомъ вгородскимъ подстароства Овруцкого и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими personaliter stanowszy urodzony jego mość pan Samuel Wyszkowski, nomine urodzonego jego mości pana Stanisława Kazimierza Kowalewskiego, łowczego kijowskiego, dla wpisania do xiąg grodzkich, owruckich podał per oblatam przywilej iego krolewskiej mości z pieczęcią koronną, wysz pomienionemu jego mości panu łowczemu kijowskiemu na wsi: Zubkowicze, Ostapy, Litki y Radohoścę conferowany, jako ten przywilej wszystką rzecz w sobie opiewa, którego podawaiący prosil, aby przyięty y do xiąg nímiejszych wpisany był; a tak ja, urząd, ad

affectationem podawającego ten przywilej, dla wpisania do xiąg przyjmując, czytałem, który temi jest pisany słowy: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowecki, Żmudzki, Inflantski, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Smoleński, Siewierski y Czernihowski. Oznajmuiemy tym listem, przywilejem naszym, wszem wobec y każdemu zosobna, komu wiedzieć należy: wiadomo dobrze mając znaczne qua toga qua sago zasługi w tej ojczyźnie urodzonego Stanisława Kazimirza Kowalewskiego, łowczego kijowskiego, w różnych okazjach publicznych y wojennych wyświadczone, które chcąc aliqua munificentia praemiare, na ten czas, nim się pewniejsza do ukontentowania meritorum jego poda okazyja, umyśliłismy jemuż samemu, vigore pakt z Moskwą zawartych, do monasteru Świętego Mikołoy Pustynnego należące, wsi: Zubkowicze, Ostapy, Litki y Radohoszcza nazwane, cum attinentiis, w wojewodztwie Kijowskim, a w powiecie Owruckim z tej strony rzeki Iрпиени leżące et ad ulteriorem reipublicae dispositionem, salvis juribus ecclesiae Romanae, przypadające, dać y conferować. Jakoż niniejszym listem, przywileiem naszym, dotąd, poki inszey rzeczpospolita względem tych dóbr, jako duchownych, nie uczyni ordynacyey, temuż urodzonemu Stanisławowi Kazimierzowi Kowalewskiemu, łowczemu kijowskiemu, daiemy y conferuiemy; ma tedy y wolen będzie pomieniony urodzony Stanisław Kazimierz Kowalewski, łowczy kijowski, zwysz mianowane wsi z poddanemi y ich powinnościami, gruntami oranemi y nieoranemi, lasami, borami, gajami, sianożęciami, młynami, jeziorami y ze wszystkiemi in genere et specie przynależnościami, nic z przerzeczonych dóbr nie wyjmując, ani wyłączając, ale tak, jako się zdawna ante et post hostilitatem w swych granicach, miedzach, obychodziech, do tegoż monastera ściągają, y dotąd in suo esse zostają, na się obiąwszy, spokojnie trzymać, używać y wszelakie stamtąd sobie pożytki wynaydować, nic nam do skarbu naszego ztamtąd nie płacąc y żadnych nie pełniąc powinności oprócz tych ciężarów, którym zdawna te dobra podległe były, salvis juribus ecclesiae Romanae et reipublicae; na co, dla lepszey wiary, ręką się naszą podpissawszy, pieczęć koronną przycisnąć roskazaliśmy. Dan w Wilanowie, dnia XXVIII miesiąca Czerwca, roku Pańskiego MDCLXXXVIII, panowania naszego XV roku. Urodzonemu Stanisławowi Kazimierzowi Kowalewskiemu, łowczemu kijowskemu, wsi: Zubkowicze, Ostapy, Litki y Radohoszcza cum attinentiis, w wojewodztwie Kijowskim leżące, conferuntur: Xiądz Stanisław Boglewski, kanonik Włocławski, jego krolewskiej mości sekretarz, manu propria. У того привилею печать короньяна есть притисненая,

а подпиши руки его королевскге милосты оными словы: Jan, król. Который-же то привилей, за подавѣемъ и прозьбою вышѣменованое особы подавающее и за принятиемъ моимъ, урядовымъ, до книгъ нинешънихъ, вгородскихъ, овруцкихъ есть уписанъ.

Книга вродская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1688—1689, № 3214; листъ 93.

XLI

Письмо Кіево-печерскаго архимандрита, Варлаама Ясинскаго, къ дворянину Самуилу Шумлянскому съ изъявленіемъ благодарности за пожертвованную Шумлянскимъ въ пользу Кіево-печерской Лавры медовую дань изъ села Грубежовки и съ присылкою ему вымѣтки о находящихся въ архивѣ Кіево-печерской Лавры документахъ, относящихся къ селу Росохи. 1688 Сентября 10.

Рову тысяча шестсотъ осьмьдесятъ осмого, месеца Септьевря тридцятаго дня.

На уряде вгородскомъ, въ месте его королевской милости Овъручомъ, передо мною, Казимеромъ Поецькимъ, наместнымкомъ вгородскимъ енералу воеводства Киевьского и книгами нинешъними вгородськими, киевскими personaliter stanowszy urodzony jego mość pan Samoel Szynlański, cześnik podolski, dla wpisania bo xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich podał per oblatam list od jaśnie przewielebnego jego mości oycy Barlaama Jasińskiego, archymandryty pieczarskiego kijowskiego z zapieczętowano w tymże liście connotatą praw, dispozitii, na dobra Ro-

sochy służących, do jego mości podawającego pisane, prosząc, aby były przyjęte y w wiegi ninieysze, grodskie, kijowskie wpisane; ad affectationem tedy offerentis ja, urząd, dla wpisania do xiąg ninieyszych, grodskich, kijowskich przyjmując, czytałem, z których pierwey list temi jest inserowany słowy: Mości panie cześniku podolski moj wielce mości panie. Lubo dla jnnych trudności nie przyszło mi do wa zmości, mego mości pana, jednak uwolnwszy (się od) zabawy listnej; tych kilka słów daie waszmości, memu mości panu, propenzey moiej contestatią, przydając vota, aby Bóg naywyższy omni congerie votorum błogosławił waszmości wielmożnego pana ze wszystkim domowstwem od mieysca świętego, ktoremu że wielemożny mój mości pan z przychilności swojej declarujesz życzliwą przyjaźń, użenie dziękuie; sama naywyższa matka, jako haeredissa proprii putrimoni; hojną odda z niebios affluentią. Co zaś waszmość mój mości pan, z woli swoiey miodowey daniny ofjarować raczył mieyscu świętemu, z Hrubieżowki przychodzącey, wielce dziękuie; Bóg naywyższy nagrodzi, a ja, przy wszelkich, requizycjach waszeci mego mości pana, życzliwym na zawsze y służą powolnym. Barłaam Jasiński, archimandryta pieczarski kijowski. W Pieczarsku. tysiąc sześćset ósmdziesiąt osmego roku, decima septembris. А интитуляція того: листу, пры печати печарьское киевское, теми словы: Memu wielce mości panu y dobrodziejowi, jegomości panu Samuelowi Szumlańskiemu, cześnikowi podolskiemu, memu mościwemu panu, należy А конъютация справъ и диспозицие, на Росочи служачьихъ, такъ ся въ себе маеть: о Rosochach takowe w Pieczarsku munimenta znajduią się; list kniazia Alexandra Wołydymerowicza, zeznawający, iż Ihnat nadał Zdyhoda monasterowi Pieczarskiemu. Przywilej potwierżałny korola Zygmunta daniny Ihnatowoi, gdzie y obszerność Rosoch opisuie się, roku tysiąc pięćset trzydziestego szostego. List korola Zygmunta do wojewody kijowskiego w krzywdach Zdyhoda potomków, na imienie Rosoch nad rekoju Uszoju, tysiąc pięćset trzydziestego szostego. List zhody Dymytra Fedorowicza Jelca z archimandrytą, tysiąc pięćset siedmdziesiąt siódmego. List Mackiewicza, dworzanina królewskiego, hranicznyj i uwiązuczyj Rosohy monasterowi Pieczarskiemu, tysiąc pięćset sześćdziesiąt pierwszego. O tesz Rosohy protestatia ojcu archimandricie pieczarskiemu, tysiąc pięćset sześćsetnego. Scrutinium od ojca archymandryty pieczarskiego przeciw Potockomu, wywedenoje tysiąc sześćset czterdziestego piątego, Junii szesnastego dnia. List zastawny Zdyhoda Rosoch u stu kopach, roku tysiąc pięćset ósmdziesiąt siódmego. Sprawy o Rudnią i młyny, roskopanie grobl,

W Rosochach z Jelcami. In verificationem tedy mianowanego listu y connotatiew, w tymże liście zapieczętowanej, prosił mnie, urzędu, o wydanie sobie juramentu rothy super veritatem onych, że są od mianowanego jego mości ojca archymandryty pieczarskiego kijowskiego przysłane, na którego affectatią ja, urząd, wydałem przysięgę w te słowa: ja, Samoel, przysięgam panu Bogu wszechmogącemu, w Trójcy Świętej jedynemu, na tym, iż ten list wysz inserowany, z connotatią praw y dispositii na dobra wieś Rosohy tu, w wojewodstwie Kijowskim, powiecie Owruckim leżące, służących, przezemnie samego, ani też subordenowane osoby, tudziesz sług, czeladź y prawne ludzie są uformowane, ale właśnie od jaśnie przewielebnego jego mości ojca Barłaama Jasińskiego, archymandryty pieczarskiego kijowskiego, do mnie przysłane, y do rąk moich oddane, tak mi panie Boże dopomóż y niewinna męka Christusa pana. Po wykonaniu którego juramentu, prosił mnie, urzędu, aby to wszystko actis presentibus było przyjęte y zapisane, co y otrzymał.

Книга кievская, гродская, записовая и поточная, годъ 1686—1688, № 3; листъ 155.

XLII

Жалоба приходского священника мѣстечка Веледникъ, Мартина Спичинскаго, на игумена Левковскаго монастыря, Арсенія Терпиловскаго, и на всѣхъ дворянъ Невмержыцкихъ о томъ, что они напали на истца, во время проѣзда его въ Люблинъ, въ селѣ Левковичахъ, раскитили деньги, документы и церковныя вещи, находившіяся въ его багажѣ и нанесли побои его жевъ. 1688. Октября 14.

Року тысеча шестьсотъ осмьдесять осмого, месеца оьтобра четьрнадъцатого дня.

На уряде вгродськомъ, въ замку его королевской милости Овьруцкомъ, передомною, Яномъ Якубовськимъ, намесникомъ вгродськимъ подстароства Овьруцкого, и книгами винешними,

вгородськими, Овѣруцѣвими comparens personaliter wielebny w Bogu jegomość ociec Marcin Spiczyński, presbiter cerkwi Wielednickiej, swoim y wielmożnego jegomości pana Franciszka na Potoku Potockiego, starosty owruckiego, sędziego deputata sądów głównych, trybunalskich, koronnych, Lubelskich z wojewodstwa Kijowskiego, także pani Oryny Marcinowej Spiczyńskiej, małżanki swey, przez niżej mianowane osoby zbitey y pokaliczoney, imieniem, quam primum acta praesentia adire potuit, tak zaraz na przeciwko urodzonym ich mościom panom: Hrehorowi Saczenkowi, Andrzejowi Sawenkowi, Stephanowi Romanenkowi, Janowi, Prokopowi, Jarmołowi, Alexandrowi, Aftanazemu, Łukianowi, Bochdanowi Sydorenkom y innym wielu Niewmirzyckim, Pietrowi y Janowi, Fedorowi y innym Lewkowskim, do osób trzydziestu existentium, inwasorom, comprincipałom y dróg publicznych wiolatorom, także wielebnemu w Bogu jego mości ojcu Arseniemu Terpiłowskiemu, ihumenowi monasteru Lewkowskiego, rzeczy niżej mianowanych participującemu, y wszystkim ich mościom panom Niewmirzyckim, po imionach y przezwiskach samymże ichmościom lepiej wiadomym y świadomym, in ulteriori juris gradu specificowanym, którzy et hoc loco pro expressis ac specificatis censeri debent, solenniter et gravi cum quaerella świadczył, manifestował y protestował się w ten niżej opisany sposób y o to: iż, lubo leges publicae et constitutiones regni singulis personis, tam adeuntibus quavis judicium, specialiter tribunalitia, quam redeuntibus, aut in iisdem judiciis commanentibus, omnimodam praecustodierunt securitatem, aby żadna violentia, tam in personis, quam familia, bonis et fortunis etiam a nemine inferatur, przecie iednak wysz wyrażeni obwinieni, nic na to nie dbając, śmieli y ważyli się, zniozszy się unanimiter z sobą, ze wszistkiego terazniejszego protestanta, z różnemi sprawami y munimentami do pomienionego wielmożnego jegomości pana starosty Owruckiego do Lublina (jadącego), wyzuć ubostwa; jakoż ipsa expresserunt veritate, kiedy anno praesenti, millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo, die decima tertia octobris, iadącego protestantem, nil mali sperantem, przez wieś Lewkowicze z substantią swoją dla deponowania w bezpieczniejszych krajach od nieprzyiaciela krzyża świętego y z różnemi, jako się wyżej pomieniło, sprawami, munimentami, cerkiewnymi aparatami, gotowemi pieniędzmi, gospodą u jegomości pana Hrehorego Saczenka Niewmirzyckiego stanącego, gdzie dla niepogody protestans skrzynie y beczukę z różnemi sprawami, aparatami do sieni, za pozwoleniem tegoż jegomości pana Niewmirzyckiego, zniósł był, y sam ku Wielednikom, dla zapomnianych niektórych rzeczy y

postanowienia na swoim miejscu do cerkwi Wieleńdzkiej wikarego, rejterował się, niesłusznie y nienależycie aggrawowali, kiedy na gospode, absente protestante, z różnym orężem z strzelbą ognistą, snać scitu et informatione pomienionego jegomości pana Niewmirzyckiego, napadszy, skrzynie y beczkę odbili, sprawy, pieniądze y inne rzeczy, niżej specificowane, in vim praedae et spolii, mianowicie: ewangelie, axamitem czerwonym pokrytą, z blachami srebrozłocistemi, valoris złotych sto dwadzieścia, kielich srebrny aszpurską robotą w grzywień ośm, valoris złotych dwieście, kadzielnice srebrną, valoris złotych trzysta, pas w łańcuch srebrny, valoris złotych dwieście, pereł uryańskich sznurów cztery, koralów łotów ośm, valoris złotych czterysta, pierścieniów alias sygnetów z rubinami dwa szczyrozłotych, a ośm srebrnych z różnemi kamieniami, valoris złotych sto, ryzy bławatne y patraczel koloru niebieskiego, valoris złotych sto dwadzieścia, xięga, nazywająca się fundusz, valoris złotych dwadzieścia cztery, gotowych pieniędzy: talerów bitych ośmnaście, czerwonych złotych dwa, kilimów perskich sześć, valoris wszystkie złotych ośmdziesiąt, obrusów cerkiewnych y stołowych sześć, valoris złotych trzydzieści, płutna kramnego arszynów ośm, kosztujących złotych czterdzieści y innych niemało rzeczy ruchomych, których i pomnieć protestans nie może, vi et violenter zabrali i zagrabili i do szkód niemałych na półtrzecia tysiąca złotych przywiedli i przyprawili, małżonkę protestantis, przy tychże rzeczach, peremitką, alias zawojem za szyję dusili, twarz pokrwawili i razów sinich, spuchłych, krwią ociekłych, po rękach i plecach z pietnaście nazadawali, odpowiedzi dalsze, jeżeliby się swojej substanciej upominał protestans, na zdrowie czynili i hucusque non cessant; którym takowym niesłusznym, nieprawnym, a prawie nie chrześcijańskim postępkim ichmość obwinieni prawo pospolite, securitatem publicam et tribunalitiam in persona judicis deputati et itinerariam violarunt, do szkód niemałych, wyżej specificowanych, causarunt i winy, w prawie pospolitym na takowych excessivos surowie opisane, na osoby swe za wzięli i zaciągneli. O co wszystko modernus comparens, tak siebie samego, jako i wielmożnego jego mości pana starosty owruckiego jure agere ofiarowawszy i zostawiwszy hnjus protestationis seorsivam meliorationem, seu per citationes correctionem, tej terazniejszej actis praesentibus connotari prosił, co i otrzymał. Marcin Spiczynski, presbiter Wieleński.

Книга городская, овруцкая, записовая и поточная, годъ 1688—1689; № 3214; листъ 420 ни оборотъ.

XLIII

Письмо дворянина Александра Рудницкаго, управляющаго имѣніями уніятскаго Львовскаго митрополита, къ дворянину Юрію Олекшичу, упрекающее послѣдняго въ захватѣ митрополичьихъ имѣній и угрожающее отраженіемъ его силою. 1692. Апрѣля 18.

Рову тисеча шестьсотъ девятьдесятъ второго, месеца Апреля двадцать пятого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку ея королевской милости Овѣруцькомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, намесьникомъ вгородскимъ подѣстароства Овѣруцького и книгами нинешними, вгородскими, овѣруцькими comparans personaliter urodzony jegomość pan Jerzy Olekszyc, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, ovruckich list od jegomości pana Alexandra Rudnickiego, de data z Oblitek die decima octava Aprilis, millesimo sexcentesimo nonagesimo secundo, do siebie, podawającego, racione introcontentorum per oblatam подаѣ, de tenore tali: Моѣи паніе Olekszyc, моѣи паніе і браціе! Барзійе ја сіе дзівује васзмоѣи мему моѣи пану, же васзмоѣ мѡј моѣи пан писеш до мнїе якїеś опачне речы, жебым мїаѣ з крѡлем jegomością zaczynaѣ wojnę, со неподобна, гдыбымы сіе і обадва з васзмоѣи моим моѣи панем на то зніеśli; такихъ новин не годзі сіе і спомїнаѣ і старымъ людзіомъ, кїеда со неподобного; а же васзмоѣ, мѡј моѣи пан, повїадаш, жеś васзмоѣ правне собїе постѣпіѣ і зajeчаѣ добра, odpowiadam на то, же неслusznie; боś васзмоѣ пан не jest metropolitą kijowskim ani archimandrytą pieczarskim, а те добра до tychъ урѣдѡвъ належѣ; wiem і ја, же jest wiele takichъ урѣдѡвъ, со на нихъ powydawano kilkomъ osobomъ на jedenъ урѣдъ przywileje, а пречїе czyjъ przywilejъ pierwszy—то przy tymъ урѣдъ zostaje. Otożъ васзмоѣ пан повїадаш, же jegomość ojciec episkop lwowski jest administratoremъ metropoliej Kijowskiej і archimandrytą pieczarskim, і jego przywilej—pierwszy на те добра, і w jegomościnej possessiej zostawali, zostaję і zostawaѣ бѣдѣ; і не важ сіе васзмоѣ пан до нихъ jechaѣ і w нихъ zostawaѣ, бо то добра są jegomości ojca episkopa lwowskiego, dobrodzieja mego, а не васзмоѣи pana. Piszesz тежъ васзмоѣ, мѡј моѣи пан,

ze ja najeżdżam i rabuję majątności waszmości mego pana; to się nigdy nie znajduje, i zawiedziesz się waszmość pan na tym, bo i nie wiem gdzie waszmość, mój mości pan mieszkaś i gdzie majątności waszmości mego pana; a te majątności, o które waszmość pan piszesz, są to jegomości ojca episkopa lwowskiego, jakom wyżej oznajmił; tedy, ktokolwiek będzie na nie najeżdżał, będę tak one bronił, jako mi się potściwemu godzi, szczęśliwy i waszmość pan, żeś do mnie zakazał chłopom dać znać; nie z zaciągiem kozackim, jako to waszmość pan powiadasz, że bunty wszczynam, ale się waszmość pan w tym mylisz, bom ja nie jest żadnym zdrajcą rzeczypospolitej, ale z ludźmi tymi którzy zawsze są gotowi na obronę dóbr cerkiewnych; też ja nie porabował poddanych waszmości pana, ale waszmość pan—poddanych jegomości pana dobrodzieja mego; rzeczy waszmości pana w żadnej waszmości pana majątności nie brałem, ale waszmość pan w ichmościnych pozabierał; pieniędzy waszmości pana nie brałem, bo ich podobno i nigdzie nie było, ponieważ waszmość pan powydziirał u poddanych jegomości dobrodzieja mego po kilka czechów na piwo i na gorzałkę, i więcej pokaże się tam, gdzie należało. A ponieważ waszmość pan był u jegomości ojca episkopa i powiedział waszmości panu, że z waszmością panem pójdzie prawnie,—wiedz waszmość pan o tym, że jegomość tego nie opuści, bo wydoła waszmości panu i prawem i lewem—jak waszmość pan zechcesz, za to żeś waszmość pan niesłuszmie poddanych jegomościnych podar. To oznajmiwszy waszmości panu, zostaję bratem i służyć za odsługę także gotow. Z Oblitek, dnia ośmnastego Aprilis, tysiąc dziewiędziesiąt wtórego. U tego listu podpis ręki temi słowy: Alexander Rudnicki, Którego intitulatia tak się w sobie ma: memu mości panu i bratu, mości panu Ierzemu Olekszycowi oddać należy. Któryże to list, za podaniem wymianowanej osoby podawającej, a za moim, urzędowym, przyjęciem, do ziąg niniejszych, grodzkich, owruckich jest wpisany.

Книга городская, оверуцкая, записовая и поточная, годъ 1691—1692, № 3216; листъ 500 на оборотъ.

XLIV

Привилегія, выданная королею Іоанною ІІІ Климентію Домарадзкому на санъ Овруцкаго архимандрита. 1693. Декабря 9.

Роду тисеча шестьсотъ девятьдесять четвертого, месеца Іюля деветнадцатого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замѣу ея королевской милости Овруцкомъ, передомною, Яномъ Песлякомъ, намѣстникомъ на тотъ часъ подѣстароства, реентомъ вгородскимъ овруцкимъ, и книгами нинешними, вгородскими, овруцкими *comparans personaliter* wielobny w Bogu ociec Makary Krasowski, namieśnik archimandryej Owruckiej, ten przywilej, od jego królewskiej mości z pieczęcią więkšej kancellariej na archimandryą Owrucką *cum attinentiis* wysoce przewielebnemu w Bogu jegomości ojcu Klemensowi Domaradzkiemu *benigniter dany* i conferowany, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich *per oblatam* podał, prosząc mnie, urzędu, aby *actis ingrossaretur*; a tak, *ex munere officii mei*, do pomienionych xiąg przyjmując, z początku aż do końca czytałem i temi jest inserowany słowy: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflancki, Wołyński, Podolski, Podlaski, Kijowski, Smoleński, Siewierski i Czernihowski. Oznajmujemy wszem wobec i kóždyemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, iż my, *respectując* na zasługi urodzonego Klemensa Domaradzkiego, które nam, domowi naszemu i całej rzeczypospolitej z uszczerbkiem i niebezpieczeństwem zdrowia własnego, tudzież z uszczupleniem fortun i substantiej swojej wiernie zawsze i rzetelnie oświadczał i dotąd oświadczać nie przestawa, i owszem na każdą do dalszych usług naszych okazją gotowym się byđz i ochotnym pokazuje, umyśliliśmy mu na zawdzięczenie tej jego przeciwko nam wierności i życzliwości, zwłaszcza gdy z stanu i kondyciej świeckiej do duchownej się wokaciej i powołania przenosi, archimandryą Owrucką, w wojewodztwie Kijowskim, w powiecie Owruckim,

w diecesiejszej zaś Kijowskiej leżąca, po śmierci wielebnego niegdy Twarowskiego, ostatniego tej archimandrijej possessora, wakującą i do naszej dyspozyciejszej przypadłą, dać i konferować; jakoż, secundum jus patronatus et collationem nostram regiam, ze wszystkimi cerkwiemi, ich duchownemi, tudzież dobrami ruchomemi i nieruchomemi, polami, lasami, łąkami, budynkami, stawami, rzekami, młynami, jeziorami, sadzawkami, sianożęciami, gruntami, karczmami, pasiekami, poddanymi, kmieciami, zagrodnikami, ich czynszami, daninami, robociznami, powinnościami i wszelkimi do tej archimandrijej zdawna przynależnościami, tudzież jurisdycją duchowną, tak, jako ją wielebny niegdy Twarowski miał, trzymał i zażywał, onemuż dajemy i conferujemy aż do ostatniego życia jego kresu albo wyższej jakiej godności in statu suo dostąpienia. Co do wiadomości wszech wobec, komu to wiedzieć należy, osobliwie jednak wielebnego Józefa Szumlańskiego, episkopa ritus graeci lwowskiego, donosząc, mieć chcemy i rozkazujemy, aby mianowanego urodzonego Klemensa Domaradzkiego, za obleczeniem się w szaty duchowne religiejszej greckiejszej, odtąd za prawego archimandrytę Owruckiego znali i onemu miejsce, rząd i posłuszeństwo należyte tak sami wyrządzali, jako i inszym wyrządzać przykazali, dla łaski naszej. Na co się, dla lepszej wiary, własną podpisawszy ręką, pieczęć koronną przycisnąjąc rozkazaliśmy. Dan w Żółkwi, dnia IX miesiąca Grudnia, roku Pańskiego MDCXCIII, panowania naszego XX roku. У того привилею печать великая коронная есть притисненная, а подпись руки его королевской милости въ тые слова: Jan, król. Przypisek zaś i podpis sekretarski temi słowy: Archimandryja Owrucka urodzonemu Klemensowi Domaradzkiemu po śmierci wielebnego niegdy Twarowskiego. Andrzej Prokop Dolecki, kanonik przemyski, jego królewskiej mości sekretarz. А таь тотъ привилей, за подаемъ и прозьбою вышгьмянованой особы подавающее, а за моимъ, урядовымъ, приняемъ, до книгъ нынешнихъ, вгродскихъ, овьруцьвяхъ есть слово въ слово уписанъ.

Книга гродская овруцкая, записовая и поточная, годъ 1694--1696, № 3218, листъ 58.

XLV

Дипломъ, выданный Львовскимъ епископомъ, наблюдателемъ Со-
чавской митрополи, Іосифомъ Шумлянскимъ, Климентію Домарадскому,
на званіе Овручскаго архимандрита. 1694. Апрѣля 1.

Року тисеча семьсотъ первого, мѣсяца Децембра двадцать че-
твертого дня.

На ураде кгродзскомъ, в месте его королевское милости, Овру-
чомъ, передомною, Михалемъ Сынгаевскимъ, наместникомъ подво-
водства, реентомъ кгродземъ енералу воеводства Киевского и кнѣ-
гами нинешними, кгродзскими, киевскими сопременен personaliter wysoce
przewielebny w Bogu jego моść ociec Klemens Domaradzki, archymandryta
Owrucki, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich uniwersał
niżej inserowany, z pieczęcią y z podpisem ręki jaśnie przewielebnego w
Bogu jegomości xiędza Szumlańskiego, episkopa Lwowskiego, per oblatam
podał, de tenore sequenti, ruskimi słowami: Józeph Szumlański, miłostiu
Bożyiu prawosławny episkop Lwowski, Halicki, y Kameńca Podolskohe,
metropoli Kijewskoie y metropoliey Soczawskoie administrator, archyman-
dryta Peczerski; Widomo czynim, komu by należało, pri błahosłowenji na-
szom archireyskim: iż po błahodati y własty preswiatohe y żywotwora-
szczeho Ducha, smireniu naszomu od wysoczayszoho Archiereja Hospoda
naszoho Isusa Christa danoy, seho wrożonoho Klementia Domaradzkohe
wsiakym opasnym ustiażaniem yspytawsze, y dostowirnymi swidytelstwy w
onem uwirywszesia, k semuże y sporuczenie ot ispowidawszoho ieho duchow-
nohe otca wzemsze, sudichom dostoyna byty swiatohe sana preswiterскоhe
y tako czynowne, po wsich stepenach y po obyczai Swiatyia Wostocznyia
Cerkwe, przywaniem preswiatohe y żywotworaszczeho Ducha rukopo-
łożychom ieho na swiatyj stepień prezwiterstwa, a stosuiczy sia do prywi-
leiu niaiańszoho короля ieho miłosty, pana naszoho miłostiwohe, na ar-

archimandryiu Owruckuju, po zesłym w Bogu otcu Selwestru Twarowskomu wakujuzczuju, łaskawe onomu danoie, w archimandrytu błahosłowi; kotory to pomieneny prepodobny otec Klementy Domaradzki, archimandryta Owrucki, dołžen iest, po obity svoiem, nam, istinnomu pastyrowi svoiemu, posłuzhanie oddawati y onoiie ispołniaty, zakonnicy zaś monastyra Owruckoho ot seho času iemu samomu a nekomu inšozomu zahladaty, iako archimandryti ich własnomu, prywileiem nayiasnieyszoho korola ieho miłosti, pana naszoho miłostiwoho, utwerždennomu y ot nas poswiaszczenomu; naležytuju czest pod nebłahosłoweniem naszym archiereyskim y posłuzhanie oddawaty, wo wsem sia onomu powinujczy; yzwistnieyszohože radi utwerżdzenia, dano iemu iest ot nas sija i sije rukoju własnoiu podpisanoiie y peczatiu naszoiu episkopskoiu zabezpatannoie pisanie. W kafedre naszoy episkopskoy Lwowskoy, dnia perwoho misiaca Apryla, roku Božyia tysiacza szestsot dewiatdesiat czetwertoho. У того универсалу, при печати притисненной, подпись, руки тыми слови: Józeph, episkop Lwowski, archimandryta Kijowski y metropolii Soczawskoié administrator. Которы же то универсалъ, за поданіемъ и прозбою выше менованого его милослоти подавающого, а за моимъ, урядовымъ, принятіемъ; до книгъ нинешнихъ есть вписаныи.

Книга іродская, Киевская; записовая и поточная, годъ 1701—1702, № 23, листъ 199.

XLVI

Жалоба дворянина Ивана (Остафія) Трипольскаго. на товарищѣй панцырной хоругви: Занковскаго и Подлесецкаго, о томъ, что они ворвались въ селѣ Ласкахъ въ домъ священника Никифора Русановича, преслѣдовали его съ оружіемъ въ рукахъ, и нанесли ему нѣсколько сабельныхъ ударовъ въ церкви, гдѣ онъ искалъ убѣжища, а также изранили Трипольскаго, пытавшася защищать священника, и потомъ цапали на домъ истца, нанесли побои его женѣ и были причиною тяжелой ея болѣзни. 1694. Юля 1.

Рокъ тисеча шестъсотъ девятьдесять четвъртого, месеца Юля девятьнадцатого дня.

На уряде вгородськомъ, въ замъку ея королевской милости
 Овруцькомъ, передомною, Яномъ Якубовьскимъ, намѣстникомъ
 вгородскимъ подстароста Овруцького; и книгами нынешними,
 вгородскими, овруцькими comparans personaliter urodzony jegomość
 pan Jan Trypolski, z instinctu i okaziej niżej mianowanego obwinionego,
 urodzonego jegomości pana Alexandra Zaniewicza czyli Zankowskiego, w
 prawą rękę wyżej palca miezzinnego po samych wstawach bez dwa palce
 cięty i kalekujący, swym i urodzonej jejności paniej Zophiej Babniew-
 skiego Janowej Trypolskiej, małżonki swej, circa invasionem violentam
 dworu praegnantis abortum passae, imieniem, vindicando tak suas oppraes-
 siones, jako też i wielebnego w Bogu ojca Nikifora Rusanowicza, praesbi-
 tera cerkwi Łaskowskiej aggravationes, solennissime przeciwko urodzonemu
 jegomości panu Marcinowi Zankowskiemu, towarzyszowi chorągwie pancernej
 urodzonego jegomości pana Cińskiego, pułkownika jego królewskiej
 mości, gwałtownych najazdów, domów duchownych okrwawienia, cerkwi,
 domu Bożego, i dworów szlacheckich najezdnikowi, urodzonemu jegomości
 panu Podlesieckiemu, tegoż znaku towarzyszowi, do wypełnienia niżej wszyst-
 kich wyrażonych niesłusznych transactii osobą swoją i oręzem szczyrze
 dopomagajacemu, — manifestował i protestował się o to: iż, gdy roku blisko
 przeszłego, tysiąc sześćset dziewiędziesiąt trzeciego, dnia dwudziestego
 szóstego Nowembris, pomieniona chorągiew jegomości pana Cińskiego, idąc
 na consystentią zimową, sobie naznaczoną do Skorodnego, ku Owruczu, po-
 mieniony obwiniony princypał factorum suorum, jegomość pan Zankowski,
 z comprincypałem swoim, jegomością panem Podlesieckim, spólnie we wszyst-
 kim comprincypałem pozostawszy, nimio będąc obrutus potu, wprzód na
 dom i residentią przerzeczzonego wielebnego ojca Rusanowicza, presbitera
 tamętnego łaskowskiego, caeco impetu, sine ulla ratione, raczej hostiliter,
 w same południe napadszy furibundus, okna do izby powycinał, drzwi do-
 sięni szablą rąbając, też wybiwszy, komorę odbił, którą widząc nigdy nie-
 słychaną w domu swoim własnym exorbitatią, mianowany wielebny praesbi-
 ter z izby coprędzej, unosząc zdrowie swoje, evitando imminens vitae peri-
 culum, przez podwórze do cerkwi uchodził, rozumiejąc, że, miejscu świętemu
 należytą obserwatją dawszy, przy całości zdrowie miał zachować, jednak
 tenże obwiniony jegomość pan Zankowski, wypadszy z sieni na podwórze,
 pomienionego świeszczennika w głowę, korony zajmując, sine omni respectu
 osoby duchownej, enormissime zadał, i zachętemu, dalej, do cerkwi uchod-
 zącemu, onego piazując, hostiles inferbat saevities, cerkiew, dom Boży,

okrwawił; urodzonego jegomości pana Ostaphiego Trypolskiego, tegoż wielbnego praesbitera łaskowskiego salwującego, natenczas po potrzebie swojej tam będącego, w rękę lewą niżej łokcia crudelissime zaciął; to się nie ukontentowawszy gwałtowną domu duchownego inwazją, cerkwi okrwawieniem i samego ojca duchownego zacięciem, ad ulteriora mala udawszy się z tymże jegomością panem Podlesieckim, unanimi mente malevola certującym, najechał na dom moderni protestantis, urodzonego jegomości pana Jana Trypolskiego, w tejże wsi Łaskach mieszkającego, circa quam invasionem, dobywając się dworu, wrota odbijając, sam do protestanta, już zaciętego, z pistoletu w piersi mierzył, a samą małżonkę protestantis, praegnantem, u wrot stojącą, salwującą zdrowie męża swego, koniem impetuse potracił, od którego potrażenia, humo allisa, ile płęć mdła, białołowska, abortum passa est; post quas perpetratas licentias tenże princypał z comprincypałem, obwinieni, nomen bonum, honorem, vitae antepositam famam et reputationem, ab aevo inlaesam, zcontaminowawszy, na zdrowie, życie i substantią, odjeżdżając, dalszą uczynili odpowiedź, ob quas machinationes terazniejsi protestantes zdrowia, życia i substantiej bezpieczni być nie mogą, ale ubivis locorum etiam per structas insidias periclitari muszą. Przez który takowy swój niesłuszny i gwałtowny proceder ichmoście obwinieni nietylko prawo Boże, prawo pospolite, ale też i prawo, de disciplina militari uchwalone, in toto transgressi sunt, winy, ratione gwałtownego najścia na dom mianowanego ojca praesbitera łaskowskiego, onegoż posiedzenia z naruszeniem korony, okrwawienie cerkwi domu Bożego, powtórnego najazdu dworu szlacheckiego protestantis, samej protestantki praegnantis z potrażenia koniem abortus passionis, diffidationis in vitam, in statuto regni et constitutionibus opisane, na osoby, poczty, zasługi i dobra generaliter wszystkie libere zawzieli, salvam tejże protestatiej zostawiwszy sobie meliorationem, auctionem, diminutionem, immutationem, vel per citationem correctionem; et incontinenti stanowszy oczewiście woźny generał województwa Kijowskiego i innych, szlachetny Jan Kozuchowski, dla zapisania do ksiąg niniejszych, grodzkich, owruckich w moc wiernej, prawdziwej i skutecznej relatjej swojej, jawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on, na prawną affectatją wyżej mianowanych protestantów, roku przeszłego, tysiąc sześćset dziewiędziesiąt trzeciego, dnia dwudziestego siódmego Nowembris, będąc officiose additus, mając przy sobie stronę szlachtę, — urodzonych ~~panów~~: Jana Rychłowskiego i Jana Kosieckiego, eo majoris ac evidentioris testimonii gratia użytych, był we wsi Łaskach, w województwie Kijowskim, a powiecie

Owrućkim leżącej, wprzód we dworze, domu i residentiej urodzonego jegomości pana Jana Trypolskiego, widział i oglądał samą jejmość panią Trypolską, na łożku leżącą, od gwałtownego najazdu, okrzyku, przestrichu i odtrącenia wielce schorzałą, od którego, że i dziecię poroniła, tamże sły-
szął, że jegomość pan Zankowski z pistoletu w piersi do protestanta mierzył, jegomość pan Podlesiecki, po podworzu biegając, odpowiedź na zdrowie protestantów, swoim i jegomości pana Zankowskiego imieniem, czynił; powtórnie był w tejże wsi, Łaskach, w domu wielebnego ojca Nikifora Rusanowicza, praesbitera tamecznego, i te wszystkie razy, wyżej w protestaciej, roku, miesiąca, dnia i czasu, przez ichmościów obwinionych stałe, widział i oglądał, także też, że i jegomości pana Ostaphiego Trypolskiego, broniącego zdrowia pomienionego ojca praesbitera, tenże jegomość pan Zankowski w rękę lewą niżej łokcia zaciół, co juste vidit et audivit, tąż stroną-szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy, ztamtąd powróciwszy, o tym swoją prawdziwą relatią obductiej przedemną, urzędem, czyni i zeznawa, prosząc, tak protestans swojej protestaciej, jako i woźny obductiej relatiej, aby do xiąg niniejszych przyjęte i zapisane byli, co i otrzymali. Przy krzyżyku ręką własną jegomości pana Jana Trypolskiego, jako pisać nie umiejącego, na miejscu podpisuje się Stephan Baranowski.

Книга городская, оvrучная, записовая и поточная, годъ 1694—1696, № 3218; листъ 247.

XLVII

Жалоба приходского священника села Ласокъ, Никифора Русановича, на ротмистра Ивана Игнатовскаго о томъ, что онъ захватилъ на улицѣ и присвоилъ себѣ лошадь истца, прїѣхавшаго въ с. Черниговцы для напутствія умирающаго прихожанина. 1694. Юля 19.

Року тисеча шестьсотъ девятьдесять четвертого, месецъ девятнадцатого дня.

На уряде вгородьскомъ, въ замьку его королевской милости Овѣруцькомъ, передомною, Яномъ Якубовьскимъ, намѣстникомъ вгородьскимъ подѣтароства Овѣруцького, и книгами нинешними, вгородьскими, овѣруцькими comparens personaliter wielebny w Bogu ociec Nikifor Rusanowicz, presbiter Łaskowski, opowiadając urzędowi tu-tejszemu żałośnie przeciwko urodzonemu jegomości panu Janowi seu alterius nominis Ihnatowskiemu, towarzyszowi chorągwie pancерnej urodzonego jegomości pana Mikołaja Olszańskiego, łowczego województwa Wołyńskiego, rotmistrza jego królewskiej mości, manifestował i protestował się o to: iż gd yterazniejszy obżałowany roku blisko przeszłego, tysiąc sześćset dziewiędziesiąt trzeciego, dnia dwudziestego dziewiątego Decembris, dosyć czyniąc powinności swojej duchownej, jechał do chorego, nazywającego się Hryszka Masiuka, we wsi Czernihowcach mieszkającego, poddanego urodzonego jegomości pana Pawła Trypolskiego, miecznika kijowskiego, dla roztrząśnienia sumienia i doskonałego duszy zbawienia chrześcijańskiej osoby, tam tedy, gdy pomieniony ociec świaszczennik mianowanego Masiuka, już decrepitae aetatis będącego, na siłach i zdrowiu wielce zwątlonego, extrema confessione dysponował, pod niebytność protestanta klacz kasztanową żrzebną, valoris sto dwadzieścia złotych polskich, własną protestantis, na ulicy na dobrowolnej drodze we wsi Czernihowcach, wszelkim pokojem i bezpieczeństwem obwarowanemu, nic sobie niewinnemu, bez żadnej dania sobie okazji, z sanek violento modo wyprząwszy, wziół i ad saepissimam requisitionem wrócić nie chciał, owszem indebito progressu metam artykułów wojskowych, de disciplina constitutionibus descriptam, na osobę, dobra, poczty i zasługi swoje generaliter wszystkie libere zawziół. O co że modernus comparens z wspomnionym obwinionym pro qualitate facti et excessus jego w sądzie należyтым wojskowym prawnie czynić nie zaniecha, i o przywrócenie pomienionej klaczy albo wspomnionej taxy za nią z osobliwymi winami prawnymi urgebit, tą swoją declaruje się protestacją, której wolną sobie zostawiwszy meliorationem, auctionem, diminutionem, imutationem, vel per citationem correctionem, a terazniejszą, aby do xiąg niniejszych przyjęta i zapisana była, tenże comparens mnie, urzędu, prosił, co i otrzymał Nikifor Rusanowicz, praesbiter Łaskowski.

Книга гродская, овруцкая, записовая и поточная, № 3218, г. 1694—1696; листъ 246. на оборотъ.

XLVIII

Жалоба приходского священника села Хлуплянтъ, Якова Никифоровича, на жолнеровъ хоругви Лигензы-Минора о томъ, что они разломали замокъ у церковной двери и заграбили вещи, отданныя прихожанами для храненія въ церкви, какъ въ мѣстѣ болѣе безопасномъ. 1694. Юля 30.

Року тисеча шестьсотъ девятьдесять четвертого, месеца Юля тридцатого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замьку его королевской милости Овѣруцкомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, наместьникомъ кгородскимъ подьстароства Овѣруцкого, и книгами нинешьними, кгородскими, овѣруцкими *comprens personaliter wielebny w Bogu ociec Jakow Nikiforowicz, praesbiter wsi Chłuplan, do miasta Wielednik, dóbr dziedzicznych wielmożnego jego mości pana Franciszka na Potoku Potockiego, starosty owruckiego, należytej, w województwie Kijowskim a powiecie Owruckim leżącej, cum assistentia, sibi de jure debita, solennissime gravi- que cum querela wprzód przeciwko urodzonemu jegomości panu Janowi Chrapałowiczowi, namieśnikowi natenczas chorągwie pancерnej wielmożnego jegomości pana Kazimierza Ligezy-Minora, cześnika ciechanowskiego, sędziego wojskowego, po odjeździe urodzonego jegomości pana Maryusza itidem Ligezy-Minora, porucznika tegoż znaku, consistentią zimową w starostwie Owruckim stojącemu, nad ichmościami companią, czeladzią pocztową i lózną omnem dispositionem mającemu, od czynienia różnych licentii i exorbitatii nie animującemu, owszem we wszystkich złych progressach faworyzującemu, et ex deliquentibus debitam nie administrującemu justiciam, tudzież przeciwko urodzonemu panu Mikołajowi seu alterius nominis Posuchowskiemu, czeladnikowi pocztowemu urodzonego jegomości pana Stanisława Grochowskiego, drugiemu - Kazimierzowi, także czeladnikowi urodzonego jegomości pana Stanisława Piątkowskiego, z inną czeladzią pocztową i lózną, lepiej sobie po imionach i przezwiskach wiadomemi, niżejmianowanego, prawem Bożym i pospolitym zakazanego progressu szkaradnego, niepotściwego uczynku princypałam, manu cooperatorom, samym skutkiem i rzeczą exequutorom, manifestował i protestował się o to: iż pomieniony pan Posuchowski, princypał, z coadhaerentami swemi, przepomniawszy bojaźni Bożej, amota om-*

ni orthodoxae fidei reverentia, śmiał et temere praesumpsit pod niebytność w domu samego protestanta, odjechałego w pilnych potrzebach swoich do collatora, dziedzica i pana swego, wielmożnego pana starosty owruckiego, na Wołyń,—roku terażniejszego, tysiąc sześćset dziewiędziesiąt czwartego, Junii (?), w północy z soboty na niedzielę cerkiew Chłuplańską, dom Boży, w którym niemało sprzętów ludzkich w depozycie, uti in securo loco było, odbiwszy, zamek odłupawszy, contra decentiam stanu swego szlacheckiego i rycerskiego, a co większa contra metum wiary chrześcijańskiej, niby orda, poganie jacy, albo nieprzyjacieli krzyża świętego, sobie postąpić i wykraść; jakoż ipso facto te rzeczy wykradziono: kontusz barszczowy tuzinkowy, baranami podszyty—valoris złotych czterdzieści, koczuch nowy valoris złotych dwadzieścia pięć, płachtę czerwoną jedwabną—valoris złotych dwadzieścia; gotowych pieniędzy w półtorakach złotych piędziesiąt: płutna ciężkiego łokci sto piędziesiąt—kózdy łokieć rachując po groszy dwadzieścia cztery—czyni złotych polskich sto dwadzieścia; namitek sześć—po złotych dwa—facit złotych dwanaście; koszul trzy—po złotych dwa groszy piętnaście—czyni złotych siedm groszy piętnaście; chustek dwie szytych—obiedwie valoris złotych trzy; siermięg dwie—po złotych siedm—złotych czternaście; sukna siermiężnego łokci dziesięć—kózdy łokieć rachując po złotym jednym i groszy piętnastu—czyni złotych piętnaście; spodnicę harasową niebieską—valoris złotych dwadzieścia; czapkę karmazynową zawojkową—złotych sześć, i innych niemało rzeczy, których protestans pomnić nie może, wynosi generalis summa złotych polskich trzysta trzydzieści dwa i groszy piętnaście; z których to pokradzionych fantów, propter majorem verificationem reatus, u obwinionego pana Posuchowskiego lice się pokazało w Starym i Nowym miastach Narodyczach, to jest: płachtę czerwoną jedwabną sprzedał Jckowi żydowi w Starym mieście Narodyczach za złotych polskich ośm, którą protestans u tego żyda odkupił; na Nowym zaś mieście, z pod kontusza barszczowego barany wyprówszy, dał czarno ofarbować Baranisie, matce sławetnego Jwana Baranienka, mieszczanina i pisarza Nowego miasta Narodycz, która, ofarbowawszy, temuż panu Posuchowskiemu oddała, wzięwszy za pracę trzy szahi, na co i atestatą od urodzonego jegomości pana Alexandra Kozińskiego, administratora Starego miasta Narodycz, także wójta i mieszczan staro-narodycznych, niemniej i od sławetnego Iwana Baranienka, pisarza miasta Nowego Narodycz, z podpisami rąk roku tegoż, tysiąc sześćset dziewiędziesiąt czwartego, dnia dwudziestego wtórego Julii, w mieście Starym Narodyczach dana, szerzej

w sobie obmawia; których pokradzionych rzeczy quantitate, jeżeli tego necessitas juris expostulaverit, etiam corporali juramento comprobare et per ipsam inquisitionem deducere idem comparens gotów będzie. Przez który takowy swój niezbożny, niechrześcijański proceder, respectu nocturnae clandestinae, atque praecepto Divino jureque publico vetitae regideque interdictae cerkwi, miejsca Bogu dedicowanego, depraedationis ac spoliationis, winy, w prawie duchownym, pospolitym i w artykułach wojskowych wyraźnie dostatecznie opisane, benevole tenże execrandi, nefandi et Deo detestabilis facti et sceleris princypał, pan Posuchowski, cum complicibus suis voluntariis, ob non arguitionem in perpetratis excessibus, imo sufficientem conniventiam in omnibus licentiis przez pomienionych urodzonych ichmościów wprzód Maryusza Ligezy—Minora, porucznika chorągwi pancерnej urodzonego jegomości pana Kazimirza ejusdem tituli Ligezy—Minora, cześnika ciechanowskiego, sędziego wojskowego (z których snać wiadomością, assensem, instinctem mianowane oxorbitatie stały się), in praesentia przerzeczonego urodzonego jegomości pana Jana Chrapałowicza, natenczas namieśnika, ustawicznie przy chorągwie będącego, którego princypała i comprincypałów, uti ullibi fixam possessionem niemających, po imionach i przezwiskach lepiej ichmościom panom: rotmistrzowi, porucznikowi i namieśnikowi wiadomych, statutio przed tenże sąd wojskowy omnino urgetur, ad extendendas super, illos legum paenas, pro qualitate facti et excessus eorundem emanatas, salvam jednak tej protestatjej, tam in toto, quam in minima parte, zostawiwszy meliorationem, autionem, diminutionem, immutationem, vel per citationem corectionem. Et incontinenti stanowszy oczewiście wożny generał wojewodztwa Kijowskiego, Wołyńskiego, Braclawskiego i Czernihowskiego, szlachetny Stephan Karaczewski, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, w moc wiernej, prawdziwej i skutecznej relatiej swojej jawnie ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on roku terazniejszego, tysiąc sześćset dziewiędziesiąt czwartego, miesiąca Junii dnia dwudziestego pierwszego, na affectatią i prawną requisitią wielebnego w Bogu ojca Jakowa Nikiforowicza, praesbitera chłuplańskiego, będąc urzędownie przydany, mając przy sobie stronę — szlachtę: urodzonych ichmościów panów: Jana i Jarmogę Niewmirzyckich in proxima contiguitate zostających, eo majoris ac evidentioris ¶ testimonii gratia użytych, był we wsi Chłuplanach, dobrach dziedzicznych jegomości pana Franciszka na Potoku Potockiego, starosty owruckiego, gdzie będąc, widział pomienioną cerkiew chłuplańską, za wyłupaniem zamku cerkiew odbitą, skradzioną i ze wszystkiego odartą, i że wszystkie rzeczy, fanty i sprzęty różnych lu-

dzi, jako na bezpiecznym miejscu lokowane, przez tychże winowajców i świętokradców są z gruntu zabrane; co że tak a nie inaczej się działo, samą rzeczą widział, i od tychże ludzi chłupiańskich i na koło mieszkających blizkich sąsiad słyshał, o tym swoją przedemną, urzędem, prawdziwej visiej czyni i zeznawa relatią, prosząc tak protestans o przyjęcie i do act zapisanie swojej protestatiej, jako i wożny—pomienionej wyziej relatiej actis praesentibus ingrossari, co i otrzymali: Jakow Nikiforowicz, praesbiter cerkwi chłupiańskiej Stephan Karaczewski wożny.

Книга городская, оверуцкая, записовая и поточная, годъ 1694-1696, № 3218. Листъ 256 на оборотъ.

XLIX

Жалоба, управляющаго чернобыльскимъ имѣніемъ, дворянина Григорія Польчевскаго на игумена чернобыльскаго доминиканскаго монастыря, Доминика Варановскаго о томъ, что онъ насильно захватилъ разныя доходныя статіи въ имѣніи, произвелъ многія буйства, самопроизвольно отлучилъ отъ церкви Польчевскаго, и велѣлъ запереть православныя церкви, научалъ козаковъ Палѣя и козацкаго полковника Ярему Гладкаго убить Польчевскаго, требуетъ, чтобы цехи городскіе, принадлежащіе къ православному брацтву, участвовали при крестныхъ католическихъ ходахъ и т. д. 1694. Октября 12.

Року тисеча шестьсотъ девятьдесятъ четвертого; месяца Октебра двадцатаго дня.

На уряде вгородскомъ, въ замьку его королевскои милости Овѣруцкомъ, передомною, Михаиломъ Михалькевичомъ Кончаковскимъ, паместьяникомъ вгородскимъ подьстаростьва Овѣруцкаго,

и книгами нивешњими, вгродъскими, овъруцъкими comparens personaliter urodzony jego mość pan Grzegorz Polczewski, administrator włości Czarnobylskiej, nomine et ex parte jaśnie wielmożnego jego mości pana Kazimirza Władysława na Kodniu i Czarnobyłu Sapiehy, kasztellana trockiego, pana swego, świadczył i z wielkim, przychilając się we wszystkim do protestaciej przez urodzonego jego mości pana Marcina Polczewskiego, brata sui protestantis rodzonego, w grodzie Owruckim, roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt czwartego, dnia dwudziestego osmego, cum obductione śmiertelnie pobitego poddanego czarnobylskiego, in anteriori protestatione wyrażonego, meliorando one, protestował się, żalem naprzeciwno w Bogu przewielebnemu jego mości xiędzu Dominikowi Waranowskiemu, przeorowi, czarnobylskiemu ordinis praedicatorum sancti Dominici, także sługom i czeladzi, numerum plus minus pietnastu excedentibus, cum vario armorum genere, jako to: z rucznicami, pistoletami, dzidami, obuchami, do uczynku niżej mianowanego zebranych i przyspobionym, samemuż jegomości xiędzu przeorowi czarnobylskiemu o imionach i przezwiskach lepi wiadomym i świadomym, w ten niżej opisany sposób i o to: iż jego mość obwiniony suis, cum complicitibus, nie pamiętając na rygor ratione invasionum na grunta, sianożęci, jeziora i bory, także i zamek czarnobylski ustawicznymi czasy stante dispositione prioratus czarnobiliensis, jawnie uarmowawszy się na protestanta cale go nieżywić i z tym pożegnać światem (co nie tylko prawo boskie, ale i pospolite zabiać umyślnie nikogo nie każe), nie zapatrując się na winy eo nomine, ratione progressus opisane, śmiał i ważył się w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt wtórym, w septembrze, pszczoły własne barci kilkanaście poddanym wsi Kopaczowskiej powydzierać kazał, chcąc sobie sosny i uchody dawne kopaczowskie in vim violentiarum, w gruntach lelowskich będące, przywłaszczyc, żaków alias siatek na dwieście i więcej teje wsi Kopaczów na rzece i brzegach, nullo juris pretextu, immo vi et violenter suis cum complicitibus zabrał, co ad saepissimam protestantis requisitionem oddać nie chciał, et ad usque nie oddał, a to w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt pierwszym, także w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt wtórym, zimą, in februario, przyduche napadszy na własnym gruncie pańskim, quam violentissime ryby zabrał, ad minimum na złotych pięćset haeredi w rybach szkody uczynił, poddanych czernobylskich, tak mieszczan jako i ze wsiów, żadnego nie mając praetextu, czyniąc to in contemptum haeredis collatoris, ac nulla data occasione, w zamek czarnobylski modo hostili

naszedzysuis cum satellitibus, bił, jako się upodobało, nie szukając sprawiedliwości nawet, i do samego przeora nigdy przedtym nie należawszy, tylko per solum appetitum et violentiam ustawicznymi przeszkodami chce jakowyści urościć sobie praetext, przeszkody czyni i czynić nie przestaje. Aręda, która z dawna samemu dziedzicowi należała, a nie do klasztoru czarnobylskiego, w której takie ustawiczne czyni przeszkody, każąc szynkarzom gorzałkę, częścią w samym klasztorze, częścią też w domu, pod klasztorem będącym, in contemptum haereditis et ad hunc annum, millesimum sexcentimum nonagesimum quartum, od arędarza po złotych dwieście, imperiose każąc sobie dawać, a prawie extorsive, po złotych dwieście dobrej monety brał od arędarza czarnobylskiego; temuż zaś arędarzowi, vigore contractu swego, trzymając arędę czarnobylską od dziedzica, do którego nullum mając interesse, wziawszy go do więzienia, dziesięć czerwonych złotych, pańskich pieniędzy, modo extorsivo jego mość xiądz przeor czarnobylski wziął, także w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt trzecim, dnia ósmnastego aprilis, naszedzysy na zamek czarnobylski, a zastawszy protestantem z namiestnikiem, onego verbis contumeliosissimis, honorowi szlachekiemu nocivis, primo protestantem, potem namiestnika onego, (których tu ob reverentiam loci i wypisać nie podobna) z krucicami nabitemi bił, sromocił, co tylko onemu przyść mogło, declarując to: że ty moich rąk, taki owaki matki synu! nie ujdiesz«. Post sui progressum indebitum, excommunicował protestanta i namiestnika onego, kościoł i cerkwie, in schismate będące, po zamku (zamknąć) kazał, do których ullatenus nie należał, czyniąc się drugim collatorem i Sapieho, co być musiało summo cum scandalo ludzi pogranicznych, gdzie dzwonić i nabożeństwa przez dni pięć odprawować nie kazał, jakoż żadne nabożeństwo nie odprawowało się, w czym derogatio juris patronatus collatoris jaśnie wielmożnego jegomości pana kasztelana trockiego, gdzie zaś privato ausu et privata sui autoritate śmiał i ważył się, pontificalem quasi wziawszy potestatem, contra canones et institutionem episcopalem, nullis extraditis citationibus ex consistorio contra protestantem i żadnego in judicio consistoriali nie otrzymawszy monitorium, protestantem excommunicował, his non contentus, różnych ludzi, aby protestantem nieżywić, najmuiąc, contentując naprawował; a mianowicie: Fcśka, setnika, na ten czas w Czarnobyli stojącego, obiecując mu certum quantum, aby zabił protestanta, obiccuając go wszędy od zabójstwa zastępować, co jegomość xiądz przeor czarnobylski, gdzieby mógł sui paterna tanta gasić facinora persuasione, ale sam jeszcze occasiã był do

takowego uczynku, którego prawo Boże i' pospolite vigorosissime zakazuje; aby tak samego protestantem, jako i namiesnika jego mości pana Benedicta Niemczyrówicza kozacy Paliowi zabili i' wszystką protestanta substantią invim praedae et spolii wzięli, declarując dać pismo onym, in omni subsello zastempować, którego gdy złego umysłu skutek per satellites, divina providentia, nie był wykonany, tedy drugiego sposobu szukając, w roku terazniejszym, tysiąc sześćset dziewiędziesiąt czwartym, w poniedziałek świąteczny, citra vocationem suam, summo mane, przed jutrznią, umyślnie zasiadłszy pić z Jaremą Hładkim, pułkownikiem jego królewskiej mości kozackim, który protunc violentam sobie uzurpował consistentiam w Czornobyli, i' mszy świętej nie odprawując, gorzałką i' sam się opił i' pułkownika podpitego ordynował, aby protestantowi obuchem dał w zęby wprzód, a' potem kozacy aby resztę zdrowia uieli, namawiał i' upraszał, condignam za to obiecując gratitudinem, co potem tenże sam pan pułkownik revellavit protestantowi. Jaz na rzece Prypeci violentem na brzegu pańskim, chcąc sobie dalszą formare possessionem, zabiał; przez co szkody w pańskich prowentach namniej na złotych pięćset uczynił, od kupców przeieżdżających, nie mając na to żadnego prawa, myta jakieś sobie usurpując, extorsive cum depactatione onych per vim bierze, przez co także nie małe szkody samemu haeredi są, bo i' kupcy dla zdzierstwa, extra spheram dziejącego się od jego mości xiędza przeora czarnobylińskiego, omiść o mil kilka muszą Czarnobyli; tudzież, nie mając żadnego wstempu do młynów pańskich, nie tylko swoje klasztorne zboże bez miarki i' czerhy mleć każe, alé też młynarzów biąc, kalecząc, roskazując, aby i' poddanym obwinionego, po dziesiątku wozów razem do młyna przysyłając, mleć koniecznie każe, przez co także na złotych dwieście co roku szkody w intracie pańskiej uczyni; pod czas jarmarków, w mieście Czornobyli odprawujących się, formując sobie illegitimum jurisdictionem, z miasta skrzypków i' innych muzykantów, miedziedników, sub praetextu chwały Bożej z rynku gwałtem zabierać i' w klasztorze, contra decentiam zakonu świętego, każe. Także cechowi czarnobylińskiemu, który nullam ma dependentiam od klasztoru, bo jest bracki ritus graeci, gdy się obwinenemu podoba, na różne acty, pogrzeby, żadnemu nie dawszy na świecy, ani prosząc o to zamku, absolute, aby na rozkaz onego zawsze przychodzili, roskazuje; przy incarcerationi i' innych świeżo poczynionych violentiach, w bramie muszkiet z ptaszyno zamkową, kosztując złotych siedmdziesiąt pięć, violentem zabrał i' od saepissimum protestantis requisitionem nie oddał, ani oddać chce, lubo toties, tak

obwiniony, jako i jego mość xiądz Klonski, prowinciał ruski, od jaśnie wielmożnego jego mości pana kasztelana trockiego będąc requisiti, aby tak funduszu samego, jako i comisarskiego rozgraniczenia oryginały pokazali, w których per extraessum, co klasztorowi należy, jest circumscriptum, uczynić tego nie chcieli, ob quam causam nescitur. Naprzód Józepha Abrahamowicza, ojca terazniejszego arędarza czarnobylskiego, Abrama Józephowicza, a dzierżawcy protunc majątności Czarnobyła, zawziowski jako wyści pretext niesłuszny i bezprawny, a prawie gwałtowny, bez dania żadnego powodu, condemnatę jakowości, non servatis juris gradibus, otrzymałszy, samego i syna jego, per indebitam vexam ac exequutionem in carceribus nie mały trzymając czas, który nienależycie okupując się, kilkanaście tysięcy vi et violenter wzięł, na co litteratoria documenta fusius testantur. Przez który takowy swój niesłuszny, bezprawny, a prawie gwałtowny proceder, winy pro qualitate facti et excessus, quisque ex persona sua, na siebie i osobę swoją zawziął i zaciągnął, do szkód haeredem (które seorsivo verificabuntur registro) nie małych cum satellitibus przywiódł i przypawił. O co wszystko protestans cum inculpatis in foro fori jure agere czynić nie zaniechać ofiaruie się, zostawiwszy salvam eiusdem protestationis suae meliorationem, si et inquantum necessitas expostulaverit, uczynienie inszej szerszej, a terazniejszej o przyjęcie prosił, co i otrzymał, Jan Polczewski mp.

Книга городская, Оверуцкая, записовая и поточная, № 3218, годъ 1694—1696; листъ 372 на оборотъ.

L

Жалоба дворянина Казимира-Станислава Стецкого на дворянина Ивана Полчевскаго о томъ, что онъ причиняетъ ему различныя обиды и оскорбленія и, между прочимъ, подослалъ жолнеровъ въ село истца Стечанку, которые напали на домъ приходского священника, избили его жену и ограбили имущество. 1694 Ноября 10.

Року тысеца шестсотъ деветъдесять четвертого, месеца Ноября десятого дня.

На уряде вгородськомъ, въ месте его королевской милости Овѣручомъ, передо мною, Михаломъ Михалевичомъ-Бончаровъ-Семимъ, наместникомъ подстароства Овѣруцкаго, и книгами нынешними, вгородськими, овѣруцкими comparans personaliter jegomości pan Kazimierz—Stanisław na Steczance Stecki, quam primum acta adire potuit, tak zaraz solennissime świadczył i protestował się przeciwko jegomości panu Janowi Polczewskiemu, postarostiemu czarnobylskiemu, dóbr jaśniewielmożnego jegomości pana Sapiehi, kasztellana trockiego, administratorowi, w tén niżej opisany sposob i o to: iż jegomość, skoro tylko in anno millesimo sexcentesimo nouagesimo secundo nastął do Czarnobyła za podstarostiego, tak zaraz caepit quaerere modos, ut cum protestantem non in foedere amicitiae, jako w blizkim bardzo sąsiedztwie, vitam suam duceret, primum modum zaraz invenit ad rixas ducendas z protestantem, gdy stała chorągiew w Czarnobyłu jegomości pana kasztellana trockiego dra- guńska, praebet consilium suum chorążemu, aby na popa, we wsi Stet- czance, dziedzicznej protestantis, mieszkającego, nescitur qua ratione, na- padł i tam go kijami mało na śmierć nie zabił, który pan chorąży, po imieniu i przezwisku lepiejże samemu wiadomy, we trzydziestu dragonie napadszy cum bombardis et cum evaginatis frameis jako na nieprzyjaciela, sama starszyczna z odwiedzionemi kurkami, tam tedy obkoczywszy cha- łupę dokoła, drudzy wpadli do izby, chcący popa schwytać, ale że, faventibus superis, pop, non ex praecautione aliqua, lecz ex dispositione Divina, odszedł natenczas dokąd, nie zastawszy tedy popa, chcący rabie eundem suum explere interitum et eflammatum fervorem iracundiae, na popadiej tedy ulcisebantur, brzemienną popadią bili, która exinde abortum passa est, potym fanty z komor brać poczeli i wszystko funditus zabrali, i klacz ze źrzebieciem wzieli, valoris złotych oboje półtorasta, przez co sobie ubo- gi kapłan praetenduje szkody plus minus na złotych pięćset, a wszystko ex jussu, mandato et consilio pana Polczewskiego; hoc non contentus, będąc advena w te województwo, protestantowi, obywatelowi ab avis et proavis województwa tego, suo genio eo praesumendo o sobie, myta pro- testantowi, jeszcze za antecessorów protestantis postanowionego, na własnym gruncie protestantis brać zabrania, i koło, na myto postawione, zrzucac każe i rąbać; tym się nie contentując, kupców, recto tramite et consueto idących, obwodzić każe, jakoż i obwodzą, przez co protestans na kilka- set złotych szkody ponosi, a to wszystko in hunc finem czyni, aby kupca obrócić na nowy trakt, który Czarnobylskim wymyślił wskruz grun-

tem, a ten, na złość protestantowi, chcąc zagubić; his non contentus, z arendarzem czarnobylskim condictament obwiniony mając, docebat onego, aby kwit dawał za dobra protestanta kupcom, udając te dobra do Czarnobyła należące, myto żeby za nie odbirał, gdzie kupcy przyszedszy, myta zbraniają się dawać, formalia mówiąc: »żeśmy dwa razy płacić nie gotowiliśmy, albowiem mamy i za Ilińce kwit«; któren kwit, da Bóg, suo loco et tempore coram iudicio producetur, jako sam fusius in se obloquitur; his non contentus, skoro tylko protestantis na targ lub na jarmarek poddany do Czarnobyła przyjedzie, tego grabi zaraz, więzi w turmie przez kilka dni i kaliczy, bije, a to wszystko postponendo sobie i prawo i sąsiad blizkich, o sobie zaś supra modum presumendo. O co wszystko protestans iterum atque iterum protestatur, offerendo sese jure acturum z obwinionym et in foro fori suas injurias vindicaturum, salva reservata melioratione do uczynienia innej protestatiej, a teraz prosił protestans, aby ta actis connotowana była, co otrzymał. Kazimierz Stanisław na Stetczance Stecki, manu propria.

Книга городская, овруцкая, записовая и поточная, годъ 1694—1696, № 3218; листъ 396 на оборотъ.

LI

Грамота короля Іоанна III, жалующая Овруцкому Заручайскому монастырю имѣнія, принадлежавшія Кієво-пустынному Николаевскому монастырю, села: Шепеличи, Остапы, Молочки, а также бортный островъ въ окрестности Овруча. 1695. Августа 2.

Грамота короля Алгуста II, поатверждающая предъидущую, а также жалующая Овруцкому архимандриту, Климентію Домарадзкому, пожизненно села: Зубковичи и Зубревичи. 1698. Августа 20.

Року тысяча шестьсотъ девятьдесять девятого, месеца Мая осмогонадцатого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости Овѣручомъ, передомною, Михалемъ Синьгаевскимъ, намесьникомъ на тотъ часъ вгородскимъ подвоеводства генералу воеводства Киевского и книгами винешними, вгородскими, киевскими comparens personaliter przewielebny w Panu Bogu jegomość ociec Klemens Domaracki, archymandryt monasteru Owruckiego, dla wpisania do xiąg ninieyszych, grodzkich, kijowskich konfirmacją przywileiu z pieczęcią koronną przyciśnioną, y z podpisem ręki króla jegomości, tudziesz z podpisem ręki sekretarskiej od najjaśnieyszego króla jegomości polskiego, Augusta wtórego, na rzecz, w tym przywileiu, niżej inserowanym, mianowicie wyrażoną, sobie, podawającemu, benigniter danego y konferowanego, per oblatam podał, prosząc, aby przyięta y do xiąg wpisana była; a tak ja, urząd, przymiując do xiąg pomienioną konfirmacją przywileiu, czytałem, y tak sie w sobie, polskim pismem na papierze pisana, ma: August wtory, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Smoleński Siewierski, Inflanski, Czernihowski, a dziedziczny xiąże Saski y elektor. Oznaymuiemy ninieyszym listem naszym wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, iż pokładany był przed nami list papierowy, polskim ięzykiem pisany, ręką najjaśnieyszego niegdy antecessora naszego, Jana trzeciego, podpisany, pieczęcią koronną zapieczętowany i w niwczym nie naruszony, zawierający w sobie przywiley na dobra Szepelicze, Ostapy, Mołoczki y ostrow danny miodowy, w wojewodztwie Kijowskim, a powiecie Owruckim leżące, z pobożney legaciy zeszlých urodzonych obywatelów tegoż wojewódstwa, kollatorów monastera pod tytułem nayświętszej panny założenia, nazwiskiem Zaruczayskiego, niegdy monasterowi Święto-Mikolskiemu kijowskiemu nadane, a potym temuż wyszrzeczonemu monasterowi, vigore propinquitatis, incorporowane, wielebnemu oycu Kleme nsowi Domarackiemu, archymandryci Owruckiemu, dla osoblwy jego ku maiestatowi najjaśnieyszego antecessora naszego y całej rzeczypospolitey przysługi, reassumując pobożną tychże wspomnionych kollatorów legacyą y fundacyą, conferowany y służący. Supplikowano oraz nam od urodzonych obywatelów wojewodstwa Kijowskiego, pozostałych zwyszrzeczonych monasteru kollatorów, abyśmy mocą y powagą naszą krolewską przerweczonny przywiley stwierdzić, zmocnić y approbować raczyli, ktorego series słowo w słowo iest taka: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflanski, Smoleński, Siewierski y

Czeruihowski. Oznaymujemy wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, iż, mając za szczególny fundament panowania naszego rozmnożenie chwały Boskiej, dla której wszystkie państwa gruntownie trwają, a wiedząc o znaczney dezolaciy monasteru święto przeczyskiego Zaruczayskiego, do archymandryey Owruckiey należącego, częścią przez inkursie nieprzyjacielskie, częścią też przez ogniowe przypadki zniszczonego, umyśliłimy fundacją iego z ruin y popiołów wskrzesić y do lepszey przyprowadzić perfekcye, jakoż, za usilną prośbą y wniesioną do nas suppliką urodzonych: Remigiana, stolnika żytomirskiego, Jana y Marcina Surynów, Theodora Pawszy, podstolego owruckiego, tudziesz y innych obywatelów naszych wiewodstwa Kijowskiego, a pozostałych tegoż monasteru fundatorów y kollatorów, chętnieśmy się skłonili dobra monastyrskie, które przodkowie ich na monaster Święto nikolski kijowski nadali byli, to iest: Szepelicze, Ostapy, Mołoczki y ostrow danny miedowy, do tego monasteru Mikulskiego należący, którego teraz uczciwi Zalezkowie, mieszczankowie nasi Owruccy, ut supponitur, nullo jure zażywają, wielebnemu Klemensowi Domarackiemu, archymandrycie Owruckiemu, dla osobliwey iego ku nam y całej rzeczypospolitey przysługi, dać y konferować; iakoż niniejszym listem naszym, iezeli iakie insze prawa y przywileie od nas albo najjaśniejszych aatecessorów naszych, krolów polskich, possessoróm juste et legitime nadane, non obstant, ze wszystkimi in genere et specie gruntami, polami, sianozęciami, uroczyszczami, lasami, borami, stawami, rzekami, jeziorami, sadzawkami, młynami na nich będącemi, karczmami, poddanemi, ich czynszami, daninami, robociznami, powinnościami y przyległościami, zdawna do tych dóbr archymandryey Owruckiey nadanych y przyłączonych, należącemi, dajemy y konferujemy aż do ostatniego życia iego kresu, obiecuiąc to po nas y najjaśniejszych następcach naszych, krolach polskich, że tegoż wielebnego Klemensa Domarackiego, archymandrytę Owruckiego, od spokojney possessyey y zażywania dóbr pomienionych nie oddalimy, ani mocy oddalać nikomu n e damy, ale go przy dożywotnim prawie wcale nienarusznie zachowamy, co y najjaśnieysi następcy nasi, królowie polscy, uczynią, prawa nasze królewskie, rzeczypospolitey y kościoła rzymskiego katolickiego zupełnie zachowuiąc; co się własną podpisawszy ręką, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia II miesiąca Sierpnia, roku Pańskiego MDCXCV, panowania naszego XXII. Jan, król; miejsce pieczęci wielkiej koronney; Franciszek Maximilian Ossolński, cho-
rąży ziemie Drohickiey, jego krolewskiej mości sekretarz, manu propria.

Przeto my, Awgust wtóry, król, łaskawie nakłoniwszy się na supplikę przerzeczonych kollatorów y patronów monasteru Owruckiego, zwysz mianowany przywiley, prout in suo tenore continetur, nie tylko we wszystkich punktach, klauzulach, artykułach, kondyciach approbować y konfirmować umyśliliśmy, iakoż powagą naszą królewską approbuiemy, stwierdzamy y konfirmuiemy, ale tym bardziey, providendo maiorem Dei gloriam et christianae religionis incrementum, jeszcze wspomnionemu monasterowi archmandryey Owruckiey dobra Zubkowicze y Zubrewicze nadaiemy w dyspozycią y aktualną possessyą wielebnego oycy Domarackiego, archymandryty Owruckiego, ad vitae tempora konferuiemy y, aby tenże przywiley z teraznieyszą approbacią naszą, non obstante collatione privilegiorum na te wszystkie dobra zwyszrzeczone, z kancellaryey najaśnieyszego antecessora naszego y naszej illegitime ad male narrata et subrepticie obtentorum, in quovis iudicio et officio regni in posterum reproducendorum, vim et robur perpetuae firmitatis miał, autoritate nostra regia deklaruiemy; na co, dla więksey wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć reskazaliśmy. Dan we Lwowie, dnia XX miesiąca Sierpnia, roku Pańskiego MDCXCVIII, panowania naszego II roku. У того привилею конфірмаціонись печать коронная притисненная, а подпись рукою короля его милости въ тые слова: Augustus rex. А на концу написано такъ конфірмація przywileiu na dobra pewne w woiewodstwie Kijowskim wielebnemu oycy Klemensowi Domarackiemu, archymandrycie Owruckiemu, konferowanego. Подпись заъ други секретарски есть такови: Wasław: Franciszek Trzeciński, cześnik rawski, jego królewskiey mości sekretarz, manu propria. Которая-жъ то конфірмація привилею, за поданемъ и просбою вышъменованное особы, а за моимъ, урядовымъ, принятемъ, слово въ слово весь, якъ се въ себе маеть, до книгъ нынешнихъ, вгродскихъ, киевскихъ есть вписаны.

Книги гродская, киевская, записовая и поточная, годъ 1697—1699, № 7; листъ 353.

Примѣчаніе: Грамота Іоанна III внесена отдѣльно въ книгу гродскую, Киевскую, записовую, поточную и декретовую 1696 года, № 6; листъ 258 на оборотѣ.

LII

Письмо короля Іоанна III къ Луцкому православному епископу, Діонисію Жабокрицкому, содержащее поздравленіе по поводу возведенія его въ епископскій санъ и изъявленіе надежды на то, что онъ сохранитъ прежнее расположеніе къ речипосполитой. 1695. Сентября 6.

List od króla polskiego, Jana trzeciego, do Żabokrzyckiego, episkopa łuckiego pisany.

Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflancki, Smoleński, Siewierski i Czernihowski etc. etc. Wielebny, wiernie nam miły! Jako się wielce cieszymy z odmiany stanu wierności waszej in perfectiorem existentiam, tak bynajmniej nie wątpimy, że strój świecki odmieniwszy, nie wyzuteś się ex innato do przysługi ku dobru pospolitemu zelo ac studio, i że tąż ochotą i życzliwością do wszelkich publicznych obrad concurrere nie omieszkasz, którąś w przeszłym swoim stanie chwalebnie oświadczał. Czego pewni będąc po wierności waszej, onemuż dobrego od Pana Boga życzymy zdrowia. Dan w Wilanowie, dnia VI miesiąca Września, roku Pańskiego MDCXCV, panowania naszego XXII.

Temuż inscriptia: Wielebnemu Dymitrowi Żabokrzyckiemu, władcyce ritus Graeci łuckiemu, wiernie nam miłemu.

Копія этого письма хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 38.

LIII

Письмо игумена Киево-пустынного Никольскаго монастыря и ректора Киевской академіи, Іоасафа Кроковскаго, къ Луцкому православному епископу, Діонисію Жабокрицкому. Кроковскій извѣщаетъ епископа о посылкѣ ему документовъ, необходимыхъ для возвращенія, отнятой у православныхъ, Гойской коллегіи и о принятіи въ Киевскую академію на ея счетъ Ерофея Баргошевича, рекомендованнаго Жабокрицкимъ. 1695. Сентября 29.

List Joasafa Krokowskiego, hegumena klasztoru Kijowskiego św. Mikołaja i rektora collegium kijowskiego.

Jaśniewielmożny w Bogu przewielebny mości ojcze nominacie episcopiej Łuckiej i Ostrogskiej, mnie wielce mości panie, w Chrystusie miłościwy ojcze i dobrodzieju! Samego najwyższego archiereja Chrystusa pana, wiernych cerkwie świętej wschodniej prawosławnej synów anhelantia vota et animos consentientes prostującego, błogosławieństwem i pomocą świętobliwość wasza, dobrodziej mój, in praesuleam electus dignitatem, a primordiis onej ku synom cerkwie świętej ojcowskiej swojej łaskawości zaczynać jacere fundamenta, kiedy inter alios i mnie niegodnego, in finium cerkwie świętej obedientiarium, jeszcze ni w czym sobie nie zasłużonego, łaskawą przez wielebnego ojca Padalskiego świętobliwość wasza non dedignatus est visitare literą, którą ja niegodny supplicii veneratus poplite et grato amplexus corde, cum exultatione animi tego sobie jeszcze życzę, żebym na świętych miejscach post felicem inaugurationem udostoił się z innemi pastorałem praesuleam świętobliwości waszej exosculari dextera cum intima gratulatione in haec prophetica erumpens verba: »dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit sanctitatem«. Z taką życzliwości mojej zakonniczej ku świętobliwości waszej, memu wielce miłościwemu panu i dobrodzieju, odzywając się, lubo niegodny, propensyą, inieniem wszystkich ojców collegiatów i braci collegium Kijowskiego pokorne oddają podziękowanie, że świętobliwość wasza, ex zelo propogandae gloriae Divinae, collegium Hoyskie swoim pieczołowitym staraniem obiecuje się in pristinum

restituere vigorem, de rapacibus one wyrwawszy manibus. Quae intentio świętobliwości waszej ut ad felicem deducatur coronidem supremum auxiliatorem Deum o to błagać obiecując się, na żądanie świętobliwości waszej copią funduszu Hoyskiego collegium, przepisana i de archivo monastera Brackiego kijowskiego wyjęta, z przywilejem królewskim posyłamy. Wielbnego brata Ероѳеа Bartoszewicza, religiosae et piae vitae hominem, juxta commendationem świętobliwości waszej, za błogosławieństwem archipasterza dobrodzieja, ad collegium grato przyjąwszy animo et quietam cum victu collegiatico mansionem i nazaczywszy, pro meo posse et modulo moję onemu deklaruję praestare życzliwość; cum auxilio Dei et cum propitio sibi jaśniewielmożnego waszności mego pana paterno beneficio in retorico feliciter currat studio, żeby post consumatum in artibus et scientiis cursum, mógł perque optimum certamen gerere ku pomocy cerkwie świętej wschodniej i ku dobrodziejskiej świętobliwości waszej, jako patrona swego, usłudze inarcescibilem in caelis recepturus lauream. Tego onemu życząc, siebie, lubo ni w czym jeszcze nie zasłużonego, przy modłach moich zakonnych, z gotowością usług powolnych, ojcowskiej i dobrodziejskiej jaśniewielmożnego waszności mego pana łasce jako najpokorniej polecam, zostając świętobliwości waszej, mnie w Chrystusie miłościwego ojca i dobrodzieja, życzliwym bogomodłą i najniższym sługą. Joasaph Krokowski, monastera Święto-Mikolskiego Pustynnego kijowskiego ihumen, collegium kijowskiego rektor. Z monastyra Święto-Mikolskiego Pustynnego kijowskiego, die 29 Septembris, anno 1695.

Копія этого письма хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 38.

LIV

Жалоба отъ имени дворянина Александра Силича на его родственниковъ дворянъ: Самуила, Антонія и Павла Силичей и Юрія Гасовскаго о томъ, что они наносятъ истцу разныя обиды и оскорбленія. Между прочимъ обвиненные врывались дважды въ дѣвичій православный монастырь, находящійся въ селѣ истца Селыцѣ, наносило монахинямъ тяжелые побои и оскорбленія и сорвали со стѣны въ церкви портретъ брата истца, Григорія Силича. 1696. Мая 26.

Року тисеча шестьсотъ деветъдесять шостого, месеца Мая двадцать шостого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замку его королевской милосты Овруцкомъ, передомною, Михаиломъ Михалкевичомъ-Кончаковскимъ, наместникомъ кгородскимъ подъястароства Овѣруцкого и книгами нынешними, кгородскими, овѣруцкими *comparens personaliter urodony jegomość pan Jan Swiderski, sługa urodzonego jegomości pana Alexandra Silicza, podczaszego kijowskiego, imieniem tegoż pana swego solenną przeciwko urodzonym ichmościom panom: Samuelowi Siliczowi, łowczemu Nowogródka Siewierskiego, stryjowi pana sui comparentis, i Jerzemu Hasowskiemu tudzież urodzonym ichmościom panom: Antoniemu i Pawłowi Siliczom, braci rodzonym, zaniósł i uczynił in eum modum protestatią: iż pomienieni et primario jegomość pan łowczy Nowogródka Siewierskiego przeciwko prawu i słuszności wszelakiej, a na jawną pana comparentis ruinę dając occasią i impet urodzonym ichmościom panom Czechowskim, podczaszym rużańskim, małżonkom, do uciążлиwego pana comparentis processem w niewinności аггравования, niesłuszną jakowąś, którą się ciż ichmość panowie Czechowscy zasłaniają, dał attestatią, jakoby względem nieszczęśliwego niegdя urodzonego jegomości pana Hrehorego Silicza, brata rodzonego pana comparentis, przypadku, o co pan comparentis żadną miarą argui nie może; a potym прерзечзony jegomość pan Jerzy Hasowski, зиєц jegomości, ex informatione et instinctu jegomości pana łowczego Nowogródka Siewierskiego w roku тysiас sześćset dziewiędziesiąт piątym, in Octobri, na двór we wsi Sielcu najachawszy, gospodynię дворną, bez данia najmniejszej okaziej, биł, тлукł i за влосы по ulicy влочыл; nec horum satis, tenże обвинiony тамже we wsi Sielcu на monaster panien zakonnych ritus Graeci сплнне z wyрзечзonymi ichmościami паны: Antonim i Pawłem Siliczami, najachawszy, панnę*

zakonną, czernicę, imieniem Zophią, wywlekszy z klasztoru, kijmi zbili tak dalece, że dotąd w słabym zostając zdrowiu, de vita periclitatur; ciż obżalowani: jegomość pan Hasowski i ichmość panowie Siliczowie, tamże we wsi Sielcu różne violentie niepojednokroć czyniąc, osobliwie: okna w karczmie, gwałtownie w nocy najachawszy, powycinali, arendarza brahińskiego, imieniem Ruszmana Dawidowicza, i syna jego z części pana comparentis obżalowany jegomość pan Hasowski zbił i ztlukł ad libitum suum; a potym, anno praesenti, in Aprili, tenże obwiniony, niewiedzieć quo motivo et informatione, powtórnie na pomieniony monaster paniński najachawszy, i cerkiew odbiwszy, conterfect nieboszczyka jegomości pana Hrehorego Silicza, rodzonnego brata pana protestantis, z ściany oddarł, i czernicę, pannę zakonną, brania tego conterfectu niedopuszczającą, nieznośną nakarmił confusią i contemptem; insuper różnemi krzywdami pana comparentis poddanych sieleckich ustawicznie afficit, stępnika na rzece Brahince, sumptu proprio pana protestantis restawrowanego i pobudowanego, obwiniony tenże pan Hasowski, contra omnem aequitatem dokończyć i pobudować niedopuszczając, i palam et publice spalić ogniem przechwalał się, brzeg na tejże rzece Brahince, do dóbr pana comparentis wsi pomienionej Sielca antiquitus należący, per vim sobie uzurpuje, ryby łowi i inne, quo ad libitum suum, przeszkody i krzywdy panu comparentis i poddanym jego obwiniony incessanter czyni; szlachetnego Kazimierza Janiszewskiego, woźnego, pro munere officii jego w interesie pana protestantis ordinowanego, we dworze Listwińskim, nullo habito respectu, jak skoro wszedł do izby, munus gerens sui officii, misą w łeb uderzył i ultro biciem aggrawować usiłował, gdyby nie jegomość xiądz wikary ostrohladowski, protunc przytomny, od tego przedsięwzięcia odwiódł obżalowanego sua persuasione. O co wszystko comparens idem, nomine pana swego, a zatym o winy prawne i o szkody poniesione iterum atque iterum przeciwko obwinionym ad praesens świadcząc i protestując się, salwam wyżrzczoneму jegomości panu podczaszemu kijowskiemu, panu swemu, praesentis protestationis pro juris exigentia etiam per citationes zachował pleno in robore meliorationem; a ta terażniejsza protestatia aby actis connotata była, mnie, urzędu, prosik; co i otrzymał Jan Swiderski, manu propria.

Книга гродская, оверучная, записовая и поточная, годъ 1694—1698, № 3218; листъ 1068 на оборотъ.

LV.

Рѣшеніе Львовскаго, митрополичьаго, консисторскаго суда, по которому церковь святаго Василя Великаго въ Овручѣ, на основаніи документовъ, выданныхъ ей еще Русскими князьями, признается независимою отъ Овруцкихъ архимандритовъ и подвѣдомственною исключительно Кіевской митрополии, подъ тѣмъ однако условіемъ, чтобы протоіереи, завѣдующіе церковью, оказывали архимандритамъ почтеніе, подобающее ихъ сану. 1696. Іюня 2.

Року тисеча шестьсотъ девятыдесять шостого, месяца Августя девятаго дня.

На уряде вгородськомъ, въ замьку его королевськой милости Овруцькомъ, передомною, Михаломъ Ставецкимъ, хоронжимъ житомерскимъ, подьстаростомъ вгородськимъ овруцькимъ, и внигами нинешними, вгородськими, овруцькими comparens personaliter wielebny w Bogu jegomość ociec Semion Komar, protopopa owrucki, ten decret sądu consistorskiego lwowskiego jaśnieprzewielebnego w Bogu jegomości ojca Józepha Szumlańskiego, episkopa Lwowskiego, Halickiego i Kamieńca Podolskiego, metropoliej Kijowskiej, metropoliej Soczawskiej i episkopiej Łuckiej administratora, archimandyty Pieczarskiego, z pieczęcią i z podpisem ręki tegoż jegomości, między wysoce przewielebnym w Bogu jegomością ojcem Klementym Domaradzким, archimandytą owruckim, aktorem, z jednej, a sobą comparentem, pozwanym, z drugiej strony, stały i ferowany, ratione introcontentorum, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, aby do xiąg niniejszych wpisany był; a tak ja, urząd, ex munere officii mei, pomieniony dekret ad acticandum przyjmując, czytałem i temi jest inserowany słowy: Józeph Szumlański, z Bożej łaski episkop Lwowski, Halicki i Kamieńca Podolskiego, metropoliej Kijowskiej, metropoliej Soczawskiej i episkopiej Łuckiej administrator, archimandryta Pieczarski. W sprawie między instygatorem duchownym i jego delatorem, wielebny ojcem Klementym Domaradzким, archimandrytą owruckim, actorem, a ojcem Semionem, protopopą

owruckim, pozwanym, przed sądem naszym episkopskim, consistorskim, lwowskim, na terminie niniejszym z pozwu przypadłej, stron obojgu oczywiście stawającymi i controwertującymi: o to upominał się wielebny ociec archimandryta owrucki, aby podług przywilejów, służących mu na cerkiew świętego Bazylego Wielkiego miejską owrucką, mógł się przy tejże cerkwi i dobrach, do niej należących, także i fundatjej tejże dostać, na co żadnego prawa nie produkował, zabierając się przy tym, że cokolwiek wnosił *authenticis documentis probare* i, jako słusznie do tej cerkwi ma prawo, *deducere*; contra zaś pozwana strona, odpowiadając, *fortiter negabat*, że wielebny ociec archimandryta Owrucki z monasterem, ani *antecessores* jego, żadnego do tej cerkwi nie mieli prawa, i, jeśli co wyszło z *cancellarii* króla jegomości *ad malam informationem* przeszłych archimandrytów owruckich, *in usu* jednak *et possessione* tejże cerkwi żaden nie był, i produkował oraz zapozwany ociec protopopa Owrucki fundatją tejże cerkwi, od świętej pamięci jeszcze *xiążąt* Ruskich nadaną, *et authenticis documentis* pakazał to, że ta cerkiew na świeckich duchownych zafundowana, a zakonnicy do niej nigdy nie należeli, jako też i wielebny ociec archimandryta Owrucki nie należy. Po wysłuchaniu tedy obojej strony *controversiej*, i po przeczytanej, strony zapozwanej fundaciej, protestów różnych, już w tej sprawie *antiquitus* zaszłych, ponieważ wielebny ociec archimandryta i sam przed nami, episkopem, deklarował się, że ich *turbować* więcej nie ma i z terminu niniejszego pozwanego *libere* wypuszcza, ni o co więcej nas, episkopa, nie prosząc, tylko aby mógł *reverentiam*, osobie jego archimandryczej należącą, od tychże duchownych mieć. Sąd tedy niniejszy, episkopski, nie tak przez dekret swój, jako przez deklaracją to nakazuje, aby wielebny ociec archimandryta Owrucki wyżejpozwanego ojca protopopa i *successorów* napotym jego nie ważył się *turbować* i na prawo ich *następować*, *et in pacifica possessione* *praepediować*. Ociec zaś protopopa owrucki z tą cerkwią, jako należał do *przeoświeconych metropolitów* Kijowskich i do nas, *terazniejszego* administratora *in regno metropoliej* tejże należy, tak, aby *et in posterum* do katedry *metropolitańskiej* Kijowskiej albo administratorów *metropolitańskich* *in regno* należał, *praecavemus*. A co się *tknie* *reverentiam* osobie wielebnego ojca archimandryty Owruckiego, tę powinien mieć *secundum dignitatem* urzędu swego. Działo się w katedrze Kryłowskiej Halickiej, dnia dwudziestego wtórego Junii v. s., *millesimo sexcentesimo nonagesimo sexto*. У того декрету, при печати приписаной, подпись руки тыми словы: Józeph Szumlański, episkop

Lwowski, administrator Kijowskiej metropoliej, Soczawskiej i episkopiej Łuckiej, archimandryta Pieczarski, manu propria. А такъ тотъ декретъ вишьмянованое особы, за поданемъ и прозбою подаваючое, а за моимъ, урядовымъ, примятемъ, до книгъ винешньныхъ есть слово въ слово увесь, зъ початку ажъ до конца, уписанъ.

Книга городская, оvrуцкая, записовая и поточная, годъ 1694—1696, № 3218; листъ 911 на оборотъ.

LVI

Актъ избранія ктыторовъ соборной Ковельской церкви членами Ковельскаго магистрата и членами старой рады. 1698. Юня 30.

Actum die 30 Junii, 1698 anno.

Podług wydanych kart od urzędu, w akcie mianowanego, byli zgromadzeni sławetni panowie cechmistrze, jako też i starej rady burmistrze, dla obrania ktytorów cerkwie Bożej sobornej Kowelskiej, gdzie tedy przeszły pan ktytor, sławetny pan Theodor Hrehorowicz, dobrowolnie abdenkował całemu miastu, wymawiający się z ktytorstwa różnemi sposobami, wymieszczając się słabością zdrowia swego i podeszłością lat, przez co tym powinnościom wystarczyć nie może. Urząd tedy, w akcie mianowany, jako i panowie cechmistrze, uwolniwszy wyzmianowanego pana Theodora Hrehorowicza od tej funkcji ktytorstwa, s sobą zgodnie i zobopolnie naradziwszy się, na jego miejscu obrali za ktytorów sławetnych: pana Hrehorego Zacharyasiewicza, cechmistrza szapowalskiego, krawieckiego, kusznińskiego etc., a burmistrza i namieśnika bywszego, i pana Gabryela Alexandrowicza, burmistrza bywszego, dając im moc zupełną wszelakimi legacyami cerkiewnymi i dochodami, ku pożytkowi cerkiewnemu ściągającemi się, szafować, gruntami, sianożęciami, szpitalem, panamarem i gruntami szpitalnemi zawiadować, xiegami, apparatami, srebrem, które mają zostawać

w skrzyni cerkiewnej za kluczem panów ktytorów, teraz obranych, dzwonami i wszystkimi obrzędami cerkiewnymi dirigować. Na co, dla lepszej wagi i valoru, to obranie do xiąg miejskich kowelskich zapisane.

Книга Кавельскаго маюстрата, годъ 1697—1700, № 1451; листъ 123.

LVII

Привилегія короля Августа II, выданная Луцкому епископу, Діонисію Жабокрицкому на Овруцкую архимандрію, устраниая отъ этой должности архимандрита Климентія Домарадзкаго на томъ основаніи, что онъ не дворянинъ по происхожденію. 1698. Ноября 5.

Року тисеча шестьсотъ девятьдесять осмого, месяца Декабрія двадцать девятого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замьку его королевской милости Овруцкомъ, передомною, Даннелемъ Левьковскимъ, наместьникомъ на тотъ часъ подъстароства и реентомъ кгородскимъ овьруцкимъ, и книгами нивнешьними, кгородскими, овьруцкими, comragens personaliter urodzony jegomość pan Samuel Nowicki, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, przywilej od najjaśniejszego króla jegomości, Augusta wtórego, jaśnieprzewielebnemu w Bogu jegomości xiędzu Dionizemu na Żabokrzykach Żabokrzyckiemu, nominatowi episkopowi Łuckiemu i Ostrogskiemu, protothroniemu metropoliej Kijowskiej, na archimandryą Owrucką даны і conferowany, per oblatam подаѣ, tenoris sequentis: August wtóry, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflancki, Smoleński, Siewierski i Czernihowski, a dziedziczny xiąże Saski i elektor etc. etc. etc. Oznajmujemy niniejszym listem, przywilejem naszym,

wszem wobec i kózdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy: iż panowanie nasze najbardziej rozumiejąc być szczęśliwe aestimatione et pretio dobrze zasłużonych, umyśliliśmy wielebnemu Dyonizemu Żabokrzyckiemu, archimandrycie episkopowi nominatowi Łuckiemu i Ostrogskiemu, protothroniemu metropoliej Kijowskiej, godnie i znacznie nie tylko ojczyźnie w Bracławskim i Kijowskim województwach, nie tylko najjaśniejszym antecessorom naszym, omni genere meriti, ale też i kościołowi religiej Graeckiej dobrze zasłużonemu, archimandrią Owrucką, w województwie Kijowskim w mieście naszym Owruczu będącą, od najjaśniejszego antecessora naszego, Jana trzeciego, zakonnemu Klemensowi Domaradzkiemu, nieszlachetnego ale podłego urodzenia xiędzu, ad malam informationem daną i conferowaną, ponieważ prawa tej rzeczypospolitej praelatur i godności duchownych nieszlachetnego urodzenia ludziom rozdawać nie pozwalają, stosując się do prawa pospolitego i pomienioną archimandrią, nienależytemu possessorowi oddaną, przyznając pro vacanti, wielebnemu Dyonizemu Żabokrzyckiemu, optimorum natalium et meritorum, dać i conferować umyśliliśmy; jakoż terazniejszym listem, przywilejem naszym, przerzeczoną archimandrią Owrucką ze wszystkimi monasterami, cerkwiami, siołami, osiadłościami, folwarkami, wsiami, budynkami, strukturami, polami, rolami, gruntami, ogrodami, sianożęciami, pastwiskami, łąkami, niwami, tertieżami (sic), ostrowami, lasami, borami, zaroślami, jeziorami, rzekami, stawami, sadzawkami, młynami, młynarzami, karczmami, karczmarzami, poddanemi obojej płci i ich powinnościami, daninami, czynszami, strażą dniową i nocną, pasiekami, łowy rybnemi i zwierzynnemi, w mieście samym placami, kucicznikami i wszelakimi pżytkami, przyległościami i przynależytościami, do tej pomienionej archimandriej i monasterów zdawna należącemi, tak, jako zakonnemu niegdy Petroniemu Hulewiczowi Wojutyńskiemu, za przywilejem najjaśniejszego świętej pamięci króla jegomości Zygmunta trzeciego, antecessora naszego, in anno millesimo sexcentesimo decimo sexto przez urodzonego niegdy Pawła Ruckiego, starostę natenczas Owruckiego, w realną possessią oddana i poruczona była, nic od niej nie oddzielając, owszem, jeśli co oddzielono było, przyłączając, temuż wielebnemu donatariuszowi naszemu, Dyonizemu Żabokrzyckiemu, dajemy i conferujemy niniejszym listem przywilejem naszym aż do ostatniego życia jego kresu, obiecując po nas i najjaśniejszych następcach naszych, iż przerzeczonego donatariusza od używania i spokojnej possessiej mianowanej archimandriej nie oddalemy, ani do oddalenia mocy nikomu nie damy, ale wcale i nienaru-

szenie przy prawie dożywotnim zachowamy, co i najjaśniejsi successorowie nasi strzymać będą powinni, prawa nasze królewskie, kościoła świętego katolickiego i Rzeczypospolitej wcale zachowując. Na co, dla lepszej wiary, ręką własną podpisawszy się, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Radymnie, dnia V miesiąca Listopada, roku Pańskiego MDCXCVIII, panowania naszego II. Archimandria Owrucka wielbnemu Dyonizemu Żabokrzyckiemu, episkopowi Łuckiemu, in possessione plebeae personae zakonnego Klemensa Domaradzkiego contra leges patrias zostająca. U tego przywileju pieczęć wielka koronna przyciśniona; a podpis ręki jego królewskiej mości temi słowy: Augustus, rex; a drugi podpis z drugiej strony pieczęci sekretarski w te słowa: Waclaw Franciszek Trzeciński, czesznik rawski, pieczęci wielkiej koronnej sekretarz, manu propria. Któryże to przywilej, za podaniem i prośbą wyżmianowanej osoby podawającej, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich jest wpisany.

Книга городская, овруцкая, записовая и поточная, годъ 1697—1699, № 3219; листъ 344. на оборотъ.

LVIII

Жалоба архимандрита Овруцкаго, Климентія Домарадзкаго, на викарія Доминиканскаго монастыря, Архангела Жулинскаго, о томъ, что онъ захватилъ земли монастырскія и церковныя и причиняетъ разныя другія обиды Овруцкому монастырю. 1699. Іюня 2.

Року тисеча шестьсотъ деветьдесять девятого, месеца Іюня второго дня.

На ураде кгродзкомъ, в месте его королевское милости, Овручомъ, передомною, Михалемъ Сынгаевскимъ, наместникомъ на тотъ часъ подвоеводства, вицереентомъ кгродzkимъ енералу воеводства

Киевского и книгами нынешними, егродзскими, киевскими comparens personaliter przewielebny w Bogu jego mość ociec Klemens Domaradzki, archymandryt Owrucki, różnych krzywd i violentii od niżej mianowanego obwinionego sobie poczynionych ultra pati nie mogąc, swym y wszystkim braci zakonników swoich monasteru Owruckiego, zakonu Świętego Bazylego Wielkiego ritus graeci imieniem, naprzeciwko wielebному w Bogu jegomości xiędzu Archaniołowi Żulińskiemu, wikaremu Owruckiemu zakonu Świętego Dominika ordinis praedictorum, solenniter świadczył et magno cum dolore protestował się o to: iż pomieniony jegomość xędz wikary, contra legem publicam et jura vicinitatis procedendo, nie kontentuiąc się własnością swoją, co właśnie do klasztoru należy co przedtym antecessorowie jegomości trzymając zażywali, grunta y pola protestantis własne, do monasteru Owruckiego antiquitus należące, także grunta y place cerkiewne, a nawet y samy plac, gdzie cerkiew Świętopiatnicka była, a teraz dla inkursiey zrujnowana została, nad drogą, wedla parkanu klasztornego będący, indebite a prawie gwałtownie zabrał, zagroził y do klasztoru przyłączył, z drugiego boku cmentarz aż pod same cerkiew Świętego Mikołajia parkanem zaił y do klasztoru przywłaszczył, pole, nad drogą, do Kłińca iadąc, będące, monastyrskie, własne na kilka osmak gwałtownie odioł y, coraz więcej zabierając, do nienależytey possessyey przywłaszcza y różne krzywdy y wiolencje czyni, na tychże gruntach y polach monastyrskich bydła y konie protestantis także poddanych jegomości y mieszczan do klasztoru zajmując y częstokroć przez kilka dni trzymając, głodem zmarza y wniwecz obraca, czeladź y parobków monastyrskich, tak na polach, iako y na pospolitey drodze przeymując y onych zastępnjąc rospendza, bije y kaleczy: jakoż roku tegoż teraznieyszego, tysiąc sześćset dziwiedziesiąt dziewiętego, miesiąca Maja dwudziestego osmego dnia, bez żadney przyczyny zastąpiwszy na dobrowolney drodze czeladź y chłopców protestantis, z noclegu jadących, y przypuściwszy do siebie blisko, nic na siebie z tego niespodziewających się, dzidą pomiędzy nich rzucił, gdzie divina providentia to sprawiła, że iakoś chybiwszy wyrostka, konia trafił y onego przebił y skaleczył. O co wszystko tenże comparens iteratis vicibus protestowawszy się, prawnie czynić nie zaniechać ofiarował się y salvam uniorationem do uczynienia inszey protestaciey, albo przez pozew poprawienie zostawił, prosząc o przyjęcie do aht; co y otrzymał Kiemens Domęracki, archymandryt Owrucki.

Книга егродская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1697—1699, № 7, листъ 473 на оборотъ.

Объявление комиссіи, назначенной для пріема Каменца отъ Турковъ, о томъ, что она, согласно постановленію сейма распорядилась отдать церковь Св. Іоанна уніятѣмъ, остальные же православныя церкви въ городѣ Каменцѣ опечатать. 1699 Сентября 25.

Feria tertia post festum sancti Lucae Evangelistae proxima, anno Domini millesimo sexcentesimo nonagesimo nono.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, camenecensia Podoliae personaliter veniens generosus Stanislaus Drozdowski, aulicus illustris et magnifici palatini Kijoviac, obtulit officio praesenti et ad acticandum porrexit dispositionem, seu declarationem, per illustres et magnificos commissarios, a sacra regia majestate et republica ordinatos et deputatos, constitutam, manibus eorundem propriis subscriptam sigillisque communitam, introcontentam, tenoris tali: Niżej podpisani, kommissarze jego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, i całej rzeczypospolitej, do odebrania Kamieńca naznaczeni, deklarujemy i postanawiamy niniejszym skryptem: ponieważ ledwie oschłe prawa ostatniego sejmu, przykazujące niedopuszczać ullo modo intronissii schizmie w Kamieniec Podolski, zastaie nas w Kamieńcu functos jeszcze officio commissoriali, staraliśmy się należycie exequi legem, ale że już jegomość xiądz Szumlański, episkop Lwowski, mimo wiadomość naszą, temerario ausu wdarł się do bram tej fortecy i chciał po cerkwiach kamienieckich jurisdictionem exercere, tedyśmy odesłali onego aby absedat, jeżeli nie chce, abyśmy z nim, jako cum violatore fortecy, postąpili sobie; co gdy go permovit, że dobrowolnie ustąpił z miasta, constituimus między sobą, aby dać mu mandat pro invasione fortecy na sejm przysły, a jegomości pana Szumlańskiego, synowca i porucznika chorągwie jego pancерnej, pozwać pro complicitate actus do sądu hetmańskiego, jaśniewielmożnego jegomości pana kasztellana krakowskiego, insuper upraszamy jaśniewielmożnego jegomości pana wojewodę kijowskiego, jako generała podolskiego, aby in posterum nie dopuścił tu być w Kamieńcu jegomości xiędzu Szumlańskiemu, episkopowi Lwowskiemu, et ullam jurisdictionem exercere, i owszem upraszamy jaśniewielmożnego jegomości pana wojewodę, aby, adimplendo legem publicam, oddał cerkiew ex nunc Świętego Jana

duchownym uniatom ritus Graeci, insze wszystkie cerkwie popieczętowawszy do dalszej dispositiej rzeczypospolitcj. Która to nasza deklaracya i dyspozycya aby tym ważniejsza była, przy pieczęciach naszych, rękami własnymi onę podpisujemy. Datum w Kamieńcu, die 25 Septembris, millesimo sexcentesimo nonagesimo nono. Józef Bogusław Słuszka, kasztellan wileński, hetman polny wielkiego xięstwa Litewskiego, locus sigilli. Adam Mikołaj Sieniawski, wojewoda bełzki, lwowski generalny, rohatyński starosta, locus sigilli. Ierzy xiąże Czartoryski, chorąży wielki wielkiego xięstwa Litewskiego, locus sigilli. Alexander Jan Potocki, pokomorzy ziemie Halickiej, locos sigilli. Stefan Humiecki, stolnik podolski, pułkownik artyllerii koronnej, locus sigilli. Stanisław Józef Fredro, wojewodziec podolski, kommissarz, locus sigilli. Post cujus dispositionis seu declarationis ad acta officii praesentis ingrossationem, originale idem generosus offerens ad se recepit et de recepto officium praesens quietavit.

Книга городская, каменецъ-подольская, записовая и поточная, годъ 1699—1700, № 3954; листъ 21.

LX

Показанія, отобранныя отъ свидѣтелей въ Ковельскомъ магистратѣ, по дѣлу о нанесеніи публично обидъ и побоевъ приходскому священнику село Вербки, Феодору Савчичу, дворяниномъ Бенедиктомъ Выговскимъ. 1699. Декабря 1.

Actum die 1 Decembris, 1699 anno.

Inquizycja ex parte w Bogu wielebnego ojca Teodora Sawczycza, praczbitera werbskiego, contra urodzonego pana Benedykta Wyhowskiego, in praesentia urodzonego jegomości pana Mikołaja Radoszyńskiego wywiedziona w urzędzie miejskim Kowelskim: *Pierwszy świadek*, sławetny Jar-moła Hrehorowicz, pod przysięgą zeznał: iż nie wiem, co za okazały i początek był między wielebnym ojcem Werbskim? tylko to widziałem, iż pan

Wyhowski pięścią uderzył ojca Werbskiego w plecy, mówiąc te słowa: »popie, chłopie! już rok temu jakieś mi dług winien, a nie oddajesz«; któremu odpowiedział ojciec Werbski: »za co mnie bijesz!« i jął dawać pieniądze ojciec Werbski Szlomie Rożkowiczowi, mówiąc: »weź, Szloma, pieniądze, a odlicz mu«. *Drugi świadek*, pan Michał Wojciechowski, także sub conscientia sua zeznał te słowa: iż nie wiem początku, tylko to widziałem, iż co jegomość pan Wyhowski pięścią bił ojca Werbskiego, mówiąc: »popie, chłopie! zkurwy synu! oddaj mi pieniądze«; na co odpowiadając, rzekł ojciec Werbski: »daj mi pokój, nie bij mię, ani znieważaj, na pieniądze! a kiedy chcesz, toć i na oczy nalepię pieniędzmi«; a potem, mitygując tę sprawę, wziołem pana Wyhowskiego. *Trzeci świadek*, niewierny Szloma Rożkowicz, pod żydowstwem swoim zeznał, do którego z urzędu lentwojtowskiego i burmistrzowskiego zesłany był sławetny pan ławnik przysięgły, Łukasz Zacharijasiewicz, który swoją relacją takową zeznał, co żyd pod żydowstwem swoim powiedział: iż ja, idąc do szkoły, naszedłem ojca Werbskiego z panem Wyhowskim, wadzących się za moim domem, gdzie uderzył pan Wyhowski hospodyna; potym ja, wziwszy konia za cugle, odprowadziłem z koniem pana Wyhowskiego, mówiąc: »daj waszec pokój hospodynawi i nie wadz się waszec z hospodynem!« a potym odszedłem. *Czwarty świadek*, Kondrat Szkurłapski, obywatel probosztwa Kowelskiego, także pod sumnieniem swoim in praesentia w Bogu wielebnego xiędza Wolskiego, komendarza probosztwa Kowelskiego, zeznał w habitacji jegomości xiędza komendarza przy ławniku przysięgłym, sławetnym Thomaszu Stephanowiczu, który z urzędu lentwojtowskiego i burmistrzowskiego zesłany był do wysłuchania świadectwa, który swoją relacją zeznał, że mianowany Kondrat Szkurłapski zeznał w te słowa: iż ja, idąc mimo dom Szlomy Rożkowego, słyszałem, iż pan Wyhowski łąjał ojca Werbskiego, mówiąc: »popie, chłopie! oddaj mi pieniądze!«, któremu odpowiedział ojciec Werbski: »daj mi pokój, nie łąj mię między ludźmi, com ci winien—oddam i odbierzesz!« dalej nie wiem co było, kom miał potrzebę dalej odejść.

Книга Ковельскаго магистрата, годъ 1697—1700, № 1451; листъ 244.

LXI

Привилегія, данная королемою Августою II дворянину Казимиру Стецкому на право владѣнія селами; Димидовою и Лигвиновою, оставшимися въ королевскомъ распоряженіи послѣ смерти козацкаго полковника, Искрицакаго; а также селами Оранемъ и Толокунемъ, принадлежавшими кievскому братству. 1699. Декабря (?) 29.

Року тисеча семьсотьного, мѣсеца іенуаря двадцать пятого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замьку его королевскоіи милости Овѣруцкимъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, наместникомъ кгородскимъ староства Овѣруцкаго, и книгами нипешьними, гродьскими, овѣруцкькими, *comragens personaliter urodzony jego mość pan Kazimierz na Steczance Stecki, starosta Serebryski, towarzysz jaśnie wielmożnego jego mości pana podskarbiego wielkiego koronnego chorągwie pancerney, ten przywiley od najsnieyszego maiestatu jego krolewskiej mości sobie, podawaiącemu, na dobra Demidow, Litwinówkę, jako i wsi Oranie i Tołokuń, w woiewodstwie Kjiowskim lezące, z pieczęcią przyciśnioną cancelariey koronney i podpisem ręki sekretarskiej, gratiose conferowany, in rem et personam tegoż przerzeczonego jego mości pana starosty Serebriskiego dany, dla wpisania do`xiąg ninieyszich, grodzkich, owruckich per oblatam подаѣ, прощая mnie, urzędu, aby actis ingrossaretur; a tak ja, urząd, ex munere officii mei, do pomienionych xiąg przymuiąc, z początku aż do końca czytałem, którego tenor. sequitur ejusmodi: August wtóry, z Bożey łaski król polski, wielkie xiąże lithewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie żmudzkie, киiowskie, wołyńskie, podolskie, podlaskie, inflanskie, smoleńskie, siewierskie i chernichowskie, xiąże saskie i xiąże elector. Oznamuiemy ninieyszim listem naszym wszem wobec i кождemu zosobna, кому o tym wiedzieć należy; iż maiąc wzgląd na zasługi i dzielności woienne z nieprzyjacielem krzyża świętego, tak przez antecessorów urodzonego Kazimierza Steckiego, jako też i przez samego, który służąc z jaśnie wielmożnym podskarbin wielkim koronnym w rożnych kampaniach i expediacjach woiennych, znaczną ujmę zdrowia i substantiey ponosił, tudzież, po-*

nieważ niemała portya dóbr ziemskich dziedzicznych, prez różne tractatus z Carami ich mościami moskiewskimi, pomienionego Kazmierza Steckiego odeszła do Moskwy, nagradzając tedy onemu i do usług dalszych tej oyczyzny zachęcając go, tak dobra Demidow i Litwinuwkie, nad rzeką Irpienią, po urodzonego śmierci Iskrzyckiego, pułkownika woysk naszych zaporozkich kozackich, jako i wieś Oranie, Tołokuń, do bractwa kiiowskiego przedtym należące, a teraz do naszey dispositiey, iak te tak i te przyległe, w woiewodstwie Kiiowskim leżące, ze wszystkimi do nich przynależnościami, nic nie wyimuiąc, zdawna należącemi, umyśliłiśmy dać i conferować do zgonu życia jego; jakoż ninieyszym listem naszym daiemy i conferuiemy, chcąc go w spokoyney, jako przez nas samych, tak i successorów naszych mieć possessiey, na čo się ręką naszą podpisuiemy i pieczęć koronną przycisnąć roskazaliśmy. Dan w Warszawie, MDCXCIX, dnia XXIX, panowania naszego II. В того привилею подпись руки его королевской милости, при печати коронной притисненной, такъ се въ собѣ маеть: Augustus rex: А припись нижей печати таковыми есть писанный словы: wieś Demidow i Oranie, w woiewodztwie Kiiowskim, urodzonemu Kazimierzowi Steckiemu, towarzyszowi chorągwie pancerney jaśnie wielmożnego imé pana podskarbiego wielkiego koronnego. Подпись зась руки секретарское въ тые слова: Waclaw Franciszek Trzeciński, С. R. jego królewskiej mości sekretarz. А такъ тотъ привилей, за подавемъ и прозбою вышъ менованого подаваючого, а за моимъ, урядовымъ, принятемъ, до книгъ нинешнихъ, вгродгкихъ, овруцькихъ есть слово въ слово уवेशъ вписанный.

Книга гродская, овруцкая, записовая и поточная, № 3220, годъ 1700—1703. Листъ 12 на оборотъ.

LXII

Жалоба игумена Бѣлостокскаго монастыря, Ородосія Падальскаго на дворянина Шимона Жабокрицкаго, о томъ, что онъ наноситъ побои и оскорбленія какъ братіи, такъ и монастырскимъ подданнымъ, грабитъ и разоряетъ монастырское имущество и угрожаетъ напасть на монастырь и перебить монаховъ. 1700 Генваря 30.

Roku tysiącznego siedmsetnego, miesiąca Januarii trzydziestego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Łuckim, przedemną, Alexandrem Zakrzynickim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, łuckimi oczewisto przyszedszy przewielebny w Bogu jegomość ociec Theodozy Padalski, ihumen monasteru Białostockiego, swym y wszystkicy braci, zakonników tegoż monasteru Białostockiego ritus graeci, imieniem, cum summa querela przeciwko urodzonym ich mościom panom: Szymonowi y Zophiey Białostockiego, primo voto Andrzeiowej Puzyniney, horodniczyney kijowskicy, secundo ad praesens Szymonowey, cujus suasione niżej patrata, Żabokrzyckim, sędziom winnickim, małżąkom, pryncypałom, tudzież Janowi seu alterius cujusvis nominis Żydkiewiczowi, słudze, Iwanowi Własiukowi y Dackowi Wołynikowi, poddanym wyszmianowanych ich mościów panów sędziów winnickich, małżaków, comprincpałom, solenniter protestował się w ten niżej opisany sposób y o to: iż ich mość obwinieni, postponuiąc prawo Boskie y pospolite, a in meram mieysca świętego, monasteru Białostockiego y cerkwie Bożey jacturam czyniąc, nienależycie y niesłusznie w grunta, et antiquitus od pobożnych y świętobliwych kollatorów nadane y temuż mieyscu conferowane, wdzieraiąc się, one per vim do swoiey possessiey przyłączyć usiłuią, iako w roku blisko przeszłym, tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiętym, miesiąca Maia szesnastego, gdy wielebni oycowie zakonnicy tegoż monasteru, viri sanctae obedientiae et paupertati dedicati, darń na własnym monastyrskim gruncie z paddanemi monasterskimi kopali, jego mość obwiniony cum praefatis comprincipalibus wypadszy, nic nie respectuiąc na zakonne osoby, braci: Józefa, Filimona y trzeciego Andrya dyacona, z niemi będącego, uszczypliwemi

słowami zelżywszy, onych rąbać chciał y rydle w ręku ich, zakładających się, porąbał, poddanych monastyrskich także pobiwszy y rozpędziwszy, konie y wozy ich do dworu swego zabrać kazał y one przez dwa dni, morząc głodem, trzymał, a nie kontentując się tym, dnia tegoż y na tymże gruncie samegoż przewielebnego w Bogu jegomości oycy ihumena Białostockiego przy szlachcie, to jest przy ich mościach panach: Raphale Karlińskim y Samuelu Ładzie, także woźnym y innych ludziach, słowami uszczypliwemi, które tu ob reverentiam loci non exprimuntur, iednak in termino juris exprimenda sunt, po kilka razy sromocił y do obucha na tegoż przewielebnego w Bogu jegomości oycy ihumena porywał się y chciał bić, gdyby nie szlachta, przy nim będąca, hamowała jegomości obwinionego; do młyna własnego protestantium, do monasteru należącego, do którego tenże obwiniony żadnego pretextu nie ma, częstokrotnie dobywać się y młynarza mere monastyrskiego premeditato animo bić czyli zabić przegrażając, usiłował, innych poddanych y rzemieśników beszał, obuchem bić grozi, ludzi zaś postronnych, przez groblą, sumptu et labore tychże ubogich zakonników reparowaną, y przez ulice jadących na targi do miasta Torczyna, czeladzi swey y poddanym kiymi bić każe y onym dobrowolnego gościńca, skąd w arendzie karczemney monastyr mógł mieć sufragia, zabrania; z lasu jadącym drwa zabierać pozwala; we młynie monastyrskim własnym zboże, bez dania przyczyny, szlacheckie y innych ludzi, tam się garnących, na ubliżenie y inney intraty ubogich zakonników, grabić rozkazuje; iakoż de facto jegomości pana Kormańskiego iest zagrabione; tandem nec his contentus, na dalszą ruinę tegoż monastyru Białostockiego godząc, y w roku niniejszym, tysięcznym siedmsetnym, die undecima Januarii, młynarza, poddanego monastyrskiego dziedzicznego, nie wiedzieć z iakiey przyczyny, do dworu swego, extra scitum comparentis y braci zakonney, dwóch synów pobrać kazał y onych nad powinność indebite robić, co się podobąło, przymuszał, że aż musieli uciekać, y różnie z oycem swym chronić się muszą, y żadney powinności monastyrowi przeto nie czynią, będąc przestraszeni nasłaniem czeladzi swoich przez obwinionego w nocy o godzinie dziesiątej na własny dworek monastyrski y przechwałką obwinionego, iż, gdziekolwiek ich udybawszy, zabić obiecuie; nasłani, taż czeladź, z wielkim hałasem dworek pomieniony monastyrski y komorki, w nim będące, y wszelkie mieysca skryte, sine ullo respectu, trzęśli, hałasowali, nie bez szkody ubogich poddanych monastyrskich et non sine summa laesione osób zakonnych, młynarza pomienionego, prawem ab antiquo do młyna

ich mości oyców wyszpomienionego monasteru (należącego), odpędziwszy y odstraszywszy, nienależnego, vagabundam personam, aby ciż ich moście zakonnicy żadnego z młyna pożytku nie mieli, przyioł, sine scitu oycy ihumena, y wszystek wymiar na swój pożytek y tegoż młynarza obrocili; na samego przewielebnego jegomości protestanta y zakonną bracią ustawicznie diffiduje y tegoż jegomości oycy ihumena na cmentarzu obuchem albo z fuzyey zabić przed różnemi ludźmi przechwała się; na ostatek dnia dwudziestego wtórego Januarii Jacka, młynarza zachożego, y na części monastyrskiey mieszkającego, z Torczyna idącego, u przewału zaraz za monasterem potkawszy, chciał z fuziey zabić, gdyby czeladnik tegoż jegomości obwinionego a tanto impetu nie hamował, jednaże tegoż Jacka, nic sobie nie winnego, bić, płazować y rąbać kazał y wor onemu, z grochem niosącemu, tenże czeladnik na ramieniu porąbał y wszystek groch w śnieg wysypał; a tym jeszcze samże obwiniony nie kontentuiąc się, powiedział: »powiedz ihumenowi y wszystkim tym popom, takim owakim, że, gdziekolwiek ktorego zdybię, albo w samym monastyrze, niech się tego spodziewaią, co ty otrzymał, albo też y więcey«. I innych wiele krzywd, szkód, przechwałek y wiolencji, tak sam przez się obwiniony, iako też czeladź swoię y poddanych, czyni y czynić nie przestaie; ratione quorum omnium praemissorum idem comparens y powtórnie protestowawszy się, y tey protestaciey salvam augendi seu minuendi, si id necessitas juris expostulaverit, meliorationem zostawiwszy, ofiaruie się z obwinionemi ich mościami o to prawnie czynić nie zaniechać, y prosił, aby to wszystko do act przyięto y zapisano było, co y otrzymał. Theodosy Padalski, ihumen monastyru Białoostockiego, swoim y wszystkiey braci imieniem tegoż monastyru.

*Книга городская, Луцкая, поточная, годъ 1700. № 2577.
Листъ 167.*

LXIII

Жалоба игумена монастырей: Дерманскаго, Дубенскаго, и Святого Креста—Иеронима Бѣлакевича на дворянина Александра Дрогомира о томъ, что онъ, захвативши въ свое управленіе имѣнія вышеозначенныхъ монастырей, разорилъ оныя совершенно, крестьянъ изъ нихъ разогналъ, доходы себѣ присвоилъ и монаховъ довелъ до крайней нищеты, сверхъ того наносилъ имъ побои и оскорбленія и, преслѣдуя одного изъ нихъ, вбѣжалъ въ церковь съ обнаженною саблею и продолжалъ драку внутри храма. 1700. Марта 12.

Roku tysiącznego siedmsetnego, miesiąca Martii dwunastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Piotrem Skuratowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, y xięgami niniejszymi, grodzkimi, łuckimi comparens personaliter przewielebny w Bogu jegomość xiądz Hieronim Bielakiewicz, Sancti Bazilii magni klasztorów Dubińskiego, Dermańskiego y Święto-krzyżkiego ritus graeci ihumen y namiesnik generalny, swoim y iaśnie przewielebnego w Bogu jegomości xiędza Antoniego z Żułkowie Żułkiewskiego, episkopa Pińskiego y Turowskiego, archymandryty Wileńskiego, tudzież wszystkich braci zakonników tegoż klasztoru, niemniej jaśnie oświeconey xiężney jeymości Theofili Ludowiki na Ostrogu y Zasławiu hrabiney, na Tarnowie et cetera starościney, imieniem, iak skoro ex re, oculis subiecta, desertam prawie Arabiam dóbr, do klasztoru Dubieńskiego, Dermańskiego, Świętokrzyżkiego należących, in possessionem suam y pomienionych klasztorów obiawszy, uważać mógł, iż summa jactura et desolatio tychże dóbr victum temuż klasztorowi ubogiemu prodesse nie mogą, tak zaraz, precavendo indemnitati ac integritati suae totiusque conventus, vindicando zniszczenia wszystkiey chudoby klasztorney, solenniter magna cum querella świadczył, opowiadał się y protestował naprzeciwko urodzonemu jegomości panu Alexandrowi Drogomirowi, dóbr, do archymanbryey Dubińskiej, Dermańskiej y Świętokrzyżkiej należących, bywyszemu administratorowi, w ten niżej opi-

sany sposób y o to: iż pomieniony jegomość pan Drogomir, mając sobie obwinienemu, w administracyą spomnionę dobra puszczony od niegdy niedawno zeszłego jasnie przewielebnego w Bogu jegomości xiędza episkopa Przemyńskiego, za jakowążci niesłuszną, w sądach konsystorskich, in contumaciam non exportatis citationibus condemnatus, przez tegoż jasnie przewielebnego jegomości xiędza episkopa Przemyńskiego otrzymaną, gdzie wspomniany jegomość Drogomir, nie zachowując się juxta axioma juridicum ani się obawiając win, w prawie pospolitym na inwazorów domów Boskich rigide opisanych, będąc dobrze świadomy tegoż prawa et dispositionum earundem, które in conditionibus juris każdemu przy wszelkim bezpieczeństwie y całości zostawać concedunt et jubent, swoją kontentując własnością, ludziom, iednak osobliwie klasztorom żadnych krzywd y szkód czynić non permittunt, y owszem rigide vetant, jegomość zaś obwiniony post posita legum autoritate, ad infrascripta, rigide vetante, udał się kiedy w roku niedawno przeszłym, tysiąc sześćset dziewiętym, obiowszy pomienione dobra, do monastyrów: Dubińskiego, Dermańskiego, Świętokrzyskiego należące, w administracyą swoją od niegdy zeszłego jegomości xiędza episkopa Przemyńskiego, śmiał y ważył się, extra conscientia imo timorem divinum, tantam nad ubogimi ludźmi, poddanemi, do monastyrów wspomnianych należącemi, exercere saevitiam, onych aggrawując, cieżąc, którzy ex ipsa stringente conscientia nie powinni by byli do żadnych nad powinność pociągani robić, będąc tanta clade od Boga naywyższego dotknięci przez różne temporum calamitates y inne przypadki z okazyey samegoż obwinionego, przez którą to pomienionych chłopów aggrawacyę y angaryzację, że drugich porozganiał, drudzy zaś, ob summam caritiam, nie mając penitus czym y o czym pomienionemu conventowi odbywać powinności, y sami precz puść gotuią się, dobra pomienione wniwecz zrujnował y spustoszył, prowenta wszelkie, z tych dóbr duchownych nienależycie, niesłusznie wybrawszy, różnie y na różne mieysca te zboża różne gotowe powywoziwszy, na swoy obrocił y obraca pożytek; dla czego znacznie in omni victu et proventibus ecclesia mater cum ministris et servis Dei szkodzią; insuper tym się nie kontentując, że tak znaczną pomienionemu klasztorowi w dobrach uczynił dezolacyą, zboża varii generis, tak w gotowym ziernie, jako też y w snopach, w klasztorach, w gumnach y w spiklerzach będące, y innych rzeczy, jako to: bydeł, kur, gęsi, osobliwym registrem na terminie prawa spisanych y verifikowanych, nie mało zabrawszy, a prawie ultimum subsidium ubożego klasztoru et emolumentum vitae

violento modo wydarszy, z onych fructifikował, przez co ubogy convent, który emendicatis prawie suffragiis z łaski niektórych dobrodzieiów swoich żyje, będąc obrany ze wszystkicy chudoby klaszterney, causante inculpatoy, ad summam inopiam przywiódł, tak dalece, że terazniejszy comparens z bracią, zakonnikami swemi, nie mając się czym żywić, po różnych klasztorach roschodzić się muszą, iakoż już niektórzy rozeszli się; tandem comparens terazniejszy z konwentem swoim, widząc tantam dóbr duchownych desolationem, które in nihilum redacta sunt per dispositionem laesivam obwinionego y nieznośnym szkodom podległe, chcąc przy prawach swoich y przywileiach, od jaśnie oświeconych dziedziców klasztorowi nadanych, też dobra od dalszej wszelkicy conserwować ruiny, vigore tychże praw y przywilejów possessionem suam y całego konwentu odebrawszy, w one z konwentem swoim w roku terazniejszym, tysiąc siedmsetnym, drugiego dnia Martii, ex vi legispublicae, z woźnym yszlachtą et mediis pacatis intromitował się, tedy wspomniany jegomość pan Drogomir obżałowany, animo deliberato, modo hostili, napadłszy na klasztor, sine omni reverentia nietylko kapłańskich osób y innych ludzi, ale cum summo scandalo in loco sacro, przed domem Bożym, iako ante speluncam latronum, y samego Boga ac divorum imagines mniej poważając, tegoż comparenta słowami nieuczciwemi, których ob reverentiam exprimere nefas, lżył, dyfamował, bić porywał, się; wielebnego w Bogu imci xiędza Polikarpa Rafałowskiego, namiesnika Dermańskiego, nie mając dość już decrepitae aetatis respectum, człowieka senio gravem, wpadłszy do cyrkwie z dobyto szablo, siec y rąbać chciał; a potym, niby recoligowawszy się od zawziętego rankoru, lubo nie rąbał, iednak przecie, extra omnem kapłańskicy osoby reverentiam, brode temuż oycu Polikarpowi wyrwał y inne violencyi popełnionych poczynił znaki, przez co jegomość obżałowany prawo pospolite, de immunitate dóbr duchownych et de invasoribus domów Bożych surowie opisane violavit, paenas, pro qualitate facti et excessibus ex arbitrio iudicii decisas, in se et bona sua traxit, a protestanta terazniejszego z całym pospulstwem swoim, personas miserabiles et miserandas, do szkód na kilkanaście tysięcy, respektem zabranych zbóż, prowentów y inuych rzeczy, in termino termini liquidowanych, przywiódł y przyprawił y do dalszych, gdyż chlib sobie kupować muszą, przywodzi, de quibus praemissis tenże comparens swoim i tegoż jaśnie przewielebnego jegomości xiędza Antoniego z Żułkowie Żułkiewskiego, episkopa Pińskiego, iako y wszystkich zakonników conventu, Dubieńskiego, Dermańskiego y Świętokrzyskiego, przeciwko wspomnianemu

obwinionemu iteratis świadczy się y protestu vicibus, ofiarując siebie y pomieniony conwent o to wszystko; uti praemissum, prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy sobie y temuż iaśnie przewielebnemu jegomości xiędzu episkopowi Pińskiemu, albo komu będzie z prawa należało, wolną tey terazniejszey, wkrótce zanięsioney, protestacyey, exigente necessitate, meliorationem; et incontinenti praemissorum tenże comparens stawił na urzędzie niniejszym woźnego generała woiewodstwa Wołyńskiego y innych; szlachetnego Samuela Ochrymowicza, który, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice, libere ac per expressum dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich zeznał temi słowy: iż on roku terazniejszego, wysz na akcie mianowanego, a dnia trzeciego Marca, mając przy sobie strone szlachty, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościówpanów: Karola Pawłowskiego y Kazimirza Maczyńskiego, evidentioris testimoni, causa sibi adhibitos, ad affectationem juridicamque requisitionem przewielebnego w Bogu jegomości xiędza ihumena y namięsnika generalnego klasztorów Dubieńskiego, Dermańskiego y Świętokrzyskiego, et totius confraternitatis, był w monasterze Dermańskim, gdzie będąc, u przewielebnego jegomości oycy Polikarpa Rafałowskiego widział z brody włosy wszystkie powyrywane y przed tymże woźnym presentowane y inne violencyi popeńionych znaki, w tymże monastyrze przez wyszpomienionego jegomości pana Drogomira, administratora Dubieńskiego bywszego, oglądał, y to sły-szał tak od samych oyców zakonników, jako y innych ludzi, natenczas będących, iako, z dobyto szablo do samey cerkwie wpadszy, violento modo zakonników porozganiał, samego requirenta zabić przechwalał się, iako y zboża, w różnym ziernie i snopach będące, komory violenter poodbijawszy, pozabierał, które to violencye zabranych zbóż mienił sobie tenże comparens z zakonem swoim nie przez kogo inszego, tylko przez pomienionego jegomości pana Drogomira, bydź stałe y poczynione; tenże woźny tegoż roku y dnia wysz pomienionych cum eadem parte nobilium był w mieście Dubnie, gdzie, vigore certarum pretensionum, iako to, respektem zabranych zbóż y innych prowentów, na kilkanaście tysięcy klasztorowi należących, zboża variis generis przez spomienionego jegomości pana Drogomira, administratora na ten czas dóbr duchównych, we dwórze urodzonego jegomości pana Bogusława Baranowskiego złożone y zsypane, ad satisfactionem et finalem w pretensjach "disjudicationem," w winach prawnych aręsztował y prawnie przyporęczył; tenże woźny tegoż roku y dnia, z to szlachtą, tamże w mieście Dubnie, we dwórze urodzonego jegomości pana Puzyry byw-

szy, zboża także różne, w szpiklirzu złożone y zsypane, simili modo arestował; tenże woźny roku, miesiąca y dnia tychże, tamże w mieście Dubnie w samym zamku bywszy, gdzie zastawszy praesentem urodzonego jegomości pana Michała Zwolskiego, gubernatora ad presens Dubieńskiego, zboża także różne, przez tegoż jegomości pana Drogomira w komorach pozsypane, respektu praetensionum, ex parte conventi habitarum, ad satisfactionem do skutecznego y finalnego ichomościów oyców zakonników, requirentów niniejszych, lub przez sententią przyjacielsko rozsądzania się, w winach prawnych arestował, y, aby temuż jegomości, panu Drogomirowi, poki nie nastąpi należyta w pretensyach zakonniczych satisfakcyja, nie wydawane były, prawnie u wszystkich ichomościów przyporeczył; które to aresta, jak też, ut praemissum est, opisane, wspomniani ichmość benevole et ultro acceptowawszy, tegoż zboża stronie przeciwey ad decisionem juris nie wydawać deklarowali, co on, woźny, widziawszy y słyszawszy, tego wszystkiego prawdziwą przedemną, urzędem, rediens, zeznawszy relacyą, prosząc insimul z comparentem, aby tak comparentis protestatio, jako y woźnego viziej y arestów relacyą actis praesentibus connotowano, co y otrzymał xiądz Hieronim Bielakiewicz, zakonnik sancti Basili Wielkiego, namiesnik archimandryey Dubieńskiej y Dermańskiej, igumen Świętego krzyża, swoim i jaśnie przewielebnego jegomości xiędza episkopa Pińskiego i drugich braci tychże conwentów, podpisiue się mp. Samuel Ochrymowicz, generał województwa Wołyńskiego.

*Книги родская, луцкая, поточная, годъ 1700, № 2577;
листъ 357 на оборотъ.*

LIV

Жалоба дворянина Иосифа Гулевича на канцелярии и писарей войсковыхъ о томъ, что они налагають кснтрибуция на Бѣлостодкій монастырь, не имѣя на это права, такъ какъ монастырь этотъ основанъ предкомъ истца, епископомъ Перемысльскимъ и Самборскимъ—Симеономъ—Сильвестромъ Гулевичемъ на шляхетской землѣ и наделенъ шляхетскимъ пѣтніемъ, вслѣдствіе чего не подлежитъ взысканію военной повинности.
1700. Марта 18.

Roku tysięcznego siedmnastego, miesiąca Marca ósmnastego dnia

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej, mości Łuckim, przedemną, Adamem Nienirowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, Łuckiemi stanowszy osobiście urodzony jegomości pan Joseph Hulewicz - Wojutyński, urodzonego niegdy jegomości pana Wacława Hulewicza-Wojutyńskiego syn, wielebnego niegdy jegomości oycy Semiona Sylwestra Hulewicza-Wojutyńskiego, episkopa Przemyskiego y Samborskiego ritus graeci, monastera w Białym-Stoku na groncie dóbr ziemskich szlacheckich fundowanego fundatora, wnuk stryiowski, a z tym tedy ex linea successor y przerweczonego monasteru Białostockiego collator, żałośnie skarżył, opowiadał się y protestował przeciwko ich mościom panom pisarzom skarbu koronnego y wszystkich ich mościów panów żołnierzów jakiego kolwiek zaciągu, ad male narrata albo ad malam informationem assignatie na dobra monasteru Białostockiego lubo w skarbie, lubo w kancelaryach jaśnie wielmożnych ichmościów panów hetmanów koronnych za wydanie sobie hiberny upraszających, o to, iż iako prawa y konstitutie koronne fundacye mieysc pobożnych, na dobrach ziemskich szlacheckich fundowane, circa jus praerogativum securitatis dóbr szlacheckich zachowali, od wszelkich ciężarów żołnierskich, podatkovania w chlebach, stacyach, noclegów, consistentii y hiberny wolnemi, deklarowali i mieć chcieli, tak y monaster Białostocki collationis manifestantis od niegdy dziada stryiowskiego, wyżej wspomnianego oycy Semiona Sylwestra Hulewicza-Wojutyńskiego, episkopa Przemyskiego y Samborskiego ritus graeci, na własnych ich mościów dobrach ziemskich, części wsi Białego-Stoku, z wydziału między niegdy ich mościami panami Pawłem, podczaszym Wołyńskim, Alexandrem, bracią jegomości rodzoną, na części i dział onego przypadły y ufundowany, temiż prawami, swobodami, od stanów rzeczypospolitey dobrom ziemskim nadanemi, iako właśnie y pradziwie dobra ziemskie gaudere y zaszczycać się ma y powinien. Pzetoż wielmożni panowie pisarze skarbu koronnego, iako y kancelarie jaśnie wielmożnych ichmościów panów hetmanów koronnych niesłusznie y aggrawatorie czynią, gdy ad male narrata uproszającym na tenże monaster Białostocki assignatie na hiberne, a pod czas po dwa y po trzy razy na rok, wydaia; jakiego nieszczęścia y oppressiej tenże monaster Białostocki y roku teraznieyszego, tysiąc siedmsetnego, doznał, wydawszy pierwszą razą na assignatią skarbową wysoce wielebnemu jegomości ojcu Jozephowi Szumlańskiemu, episkopowi Lwowskiemu, na jakąś jegomości, respectem roty, pretensją pułtorasta złotych; znowu na assignatią hetmańską deputatom jegomości pana starosty Grabowieckiego drugi raz trzysta złotych, przez co

ubodzy zakonnicy pod czas caristiej terazniejszych czasów do ostatniej zguby z tratą naczynia srebrnego cerkwie przyjsć musieli, qua temeritate ich mość panowie pisarze skarbu koronnego y kancellarye jaśnie wielmożnych ichmości panów hetmanów koronnych, iako wydający assygnacie, prawo pospolite gwałcą, a zatym y winy prawne na się zaciągają, o ktore, aby na ichmości decernantur, protestans prawnie czynić i ordinibus regni na blisko przyszłym sejmie skarżyć się obiecuje, salvam tey manifestacji zachowawszy sobie meliorationem, o terazniejszey przyjęcie prosik; co y otrzymał Jozeph z Wojutyna Hulewicz.

Книга городская, Луцкая, поточная, годъ 1700, № 2577; листъ 382 на оборотъ.

LXV

Согласіе на отстрочку [тяжбы, данное въ луцкомъ городскомъ судѣ тяжущимися сторонами: брацтвомъ луцкимъ и наследниками луцкого подкоморія, Владиміра Гулевича, по дѣлу о неуплатѣ послѣдними брацтву суммы, отказанной ему въ духовномъ завѣщаніи Владиміра Гулевича. 1700. Мая 19.

Roku tysiącznego siedmsetnego, miesiąca Maja dziewiętnastego dnia.

Na roczkach sądowych, grodzkich, łuckich, od dnia dwudziestego miesiąca Kwietnia, roku teraz idącego, wyż na akcie mianowanego, przypadłych i sądownie odprawować się zaczętych, przed nami: Wojciechem Stanisławem Czermińskim, podczaszym wołyńskim, podstarościm, Jerzym-Stanisławem na Markowiczach Hulewiczem, wojskim ziemskim włodzimirskim, sędzią i burgrabią, i Wawrzyńcem Stanisławem z Pepłowa Pepłowskiem, wojskim ziemskim łuckim, pisarzem, urzędnikami sądowymi, grodzkimi, łuckimi przypadła sprawa z rejestru sądowego, za przywołaniem woźnego generała, szlchetnego Adama Wołowskiego, apparitora sądowego, między instygatorem sądowym i jego delatorami: przewielebnym w Bogu jegomością ojcem Theodozym Padalskim, ihumenem, i wszystką bracią te-

goż konwentu bractwa Łuckiego reguły Świętego Bazylego Wielkiego, po wodami, a wielmożną jejmością panią Krystyną Liniewskiego Włodzimierzową Hulewiczową, podkomorzyną łucką, zeszęłego niegdy jegomości pana Włodzimirza Hulewicza, podkomorzego łuckiego, pozostałą małżonką, wdową, także urodzonemi ichmościami pany: Romanem, łowczym halickim, Janem i Andrzejem, xiędzem Piotrem, plebanem łuckim, Hulewiczami i Maryanną Hulewiczówną Pawłową Pietruszewską, zeszęłego niegdy wielmożnego jegomości pana Hulewicza, podkomorzego łuckiego, żoną, z synami i córką, dóbr wszystkich pozostałych successorami, pozwanami, za pozwem grodzkim łuckim, od powodów po pozwanych na termin sądzenia się roczków grodzkich łuckich w sprawie niżej mianowanej wydanym i u sądu niniejszego produkownym, który, za podniesieniem od strony powodowej, u sądu niniejszego był czytany i tak się w sobie pisany ma: Atanazy na Miączynie Miączyński, podskarbi nadworny koronny, łucki, krzepicki, łosicki etc. starosta. Wielmożnej Krystynie Liniewskiego Włodzimierzowej Hulewiczowej, podkomorzynie łuckiej, zeszęłego niegdy wielmożnego jegomości pana Włodzimirza Hulewicza, podkomorzego łuckiego, pozostałej małżonce, wdowie także wielmożnemu jegomości panu Romanowi Hulewiczowi, łowczemu halickiemu, i urodzonym ichmościami panom: Janowi, Andrzejowi, Maryannie Hulewiczównie Pawłowej Pietruszewskiej, xiędzu Piotrowi, plebanu łuckiemu, Hulewiczom, synom i córce wyszmianowanego zeszęłego wielmożnego jegomości pana podkomorzego łuckiego, dóbr wszelakich, jako też i ciężarów, po nim pozostałych, jedynym successorom, cum assistentia potrzebującym, de jure debita, z osoby i ze wszystkich generaliter dóbr waszmościów leżących, ruchomych i summ pieneznych, zwierzchnością jego królewskiej mości a moją starościńską przykazuje władzą, abyście waszmość przedemną samym albo sądem grodzkim łuckim na roczkach, które się w roku terazniejszym, tysiąc siedmsetnym, dnia ósmnastego Marca, do sądzenia przypadną i sądzone będą, vel, his deficientibus, in aliis subsequentibus sami oblicznie i zawicie stanęli ad instantiam instygatora sądowego i jego delatorów: przewielebnego w Bogu jegomości ojca Theodozego Padalskiego, ihumena brackiego łuckiego, i wszystkich braci tegoż monasteru reguły Świętego Bazylego Wielkiego, tudzież wszystkich braci świeckich, tak starszych jako i młodszych, tegoż bractwa Łuckiego, powodów, którzy waszmościów pozywają do komportowania testamentu tegoż zeszęłego wielmożnego jegomości pana podkomorzego łuckiego, a zatym do zapłacenia summy, jaka by się z tego testamentu pokazać miała, tym-

że testamentem na cerkiew bractwa Łuckiego legowanej i należącej, przez waszmościów płacić powinnyj, także do nagrodzenia szkód, na terminie specyfikowanych, waszmościów stanowszy na termin oznaczony pozycją, na którym, jako na zawitym, abyście waszmość, stanowszy, sądownie odpowiadając, skutecznie się usprawiedliwili. Pisan w zamku Łuckim, anno millesimo septingentesimo, miesiąca Februarii piętnastego dnia. A po podniesieniu i przeczytaniu wyż inserowanego pozwu, strona powodowa prosiła i domawiała się, aby sąd niniejszy, grodzki, łucki, na ten podniesiony pozew pozwanym sprawić się nakazał, a potym strony obie, powodowa: przewielebny w Bogu ociec Theodozy Padalski, ihumen, i cały monastyr bractwa Łuckiego, actores, per generosum Petrum Skuratowski—personaliter, a wielmożna jejmość pani Hulewiczowa, podkomorzyna łucka, i inai succesoros wielmożnego niegdy jegomości pana Włodzimirza Hulewicza, podkomorzego łuckiego, pozwani, per generosum Theodorum Boniakiewicz—personaliter, u sądu niniejszego stanowili się, a nie przypuszczając tej sprawy do rozsądku prawnego, natenczas onę, w nadziei zgody i przyjacielskiego między sobą pomiarkowania, na blisko przyszłej cadenciej sądów grodzkich łuckich, po tych terazniejszych najpierwej do sądenia przypadających i sądzić się mających, rozdżeli i rozpisali; na których i termin sobie, w niepogodzeniu się w tym czasie, taki, jaki natenczas przypadał i być miał, bez wszelkiego przypozwu et sine suspensis, złożyli i zachowali. Co im i sąd grodzki, łucki ztwardziwszy i zmocniwszy, to wszystko do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich zapisać rozkazał i jest zapisano.

Книга луцкая, декретовая, годъ 1700—1706, № 3062; листъ 581.

LXVI

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ ввелъ луцкое братство, основанное при церкви Воздвиженія честнаго креста, во владѣніе замлями и угодіями, находящимися на предмѣстїи города Луцка и заложенными братству дворяниномъ Александромъ Болоховичемъ Гуллиничемъ за 100 злотыхъ. — 1700. Мая 22.

Roku tysiąc siedmsetnego, miesiąca Maya dwudziestego wtorego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, łuckie, od dnia dwudziestego dziewiątego miesiąca Aprila roku wyżey na akcie mianowanego przypadku y sądownie odprawować się zaczęte, przedemną, Woyciechem Stauisławem Czermińskim, podczaszym wołyńskim, podstarościm grodzkim łuckim y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, łuckimi oczewiście stanowszy woźny generał województwa Wołyńskiego y innych, szlachetny Piotr Strzałkowski, urzędowi ninieyszemu bene notus, dla zapisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, łuckich zeznał: Jż on roku teraznieyszego, wyżey na akcie napisanego, miesiąca Maja dwudziestego pierwszego dnia, mając przy sobie strone szlachtę, Judzi dobrych, urodzonych: pana Prochora Hulanickiego y pana Andrzeia Gorańskiego, oycza Theodozego Padalskiego, ihumena bractwa łuckiego ritus graeci y wielebnych ichmościów braci zakonników świętego Bazylego Wielkiego, w monastyrze cerkwi Podniesienia świętego krzyża będących, także urodzonych ichmościów p. p. braci świeckich wszystkich, w tymże bractwie zostających y będących, był w mieście Łucku na przedmieściu za Głuscem, gdzie, według dekretu sądu grodzkiego łuckiego, dnia dziewiętnastego miesiąca Maja tegoż roku, wyżey na akcie napisanego, na roczkach grodzkich łuckich ferowanego, jaka też y według zapisu zastawnego, od urodzonego iego mości pana Alexandra Hulanickiego Bołochowicza, tymże ichmościom panom bractwu duchownemu y świeckiemu ritus graeci Podniesienia świętego krzyża cerkwi monastera brackiego łuckiego roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Nowembra dwudziestego szóstego dnia w grodzie łuckim przyznanego, na grunta pewne, ogrody dziedziczne, nazwane Batkowskie y Wołoszynowskie, z sadzawkami, z sianozęciami, na przedmieściu w mieście Łucku za Głuscem leżące, poczynające się od ogrodów tychże ichmości panów bractwa łuckiego, a kończące się z pastewnikami swemi wzdłuż zarowno z pastewnikami ichmościów xięży jezuitów łuckich, do rzeczki, na błoniu będącey, kączącemi, prawym bokiem od drogi, z Łucka do przewozu idącey, a lewym bokiem wzdłuż opierające się o miedze wału pastewniku tychże ichmościów xięży jezuitów łuckich, leżące, w złotych stu polskich do roku zawiedzione y zastawione, poczynając te zastawe od dnia czternastego Septembris, święta ruskiego Podniesienia Krzyża Świętego, roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątego, a kończąc w roku tysiącnym siedmsetnym o takowymże dniu y święcie ruskim Podniesienia Krzyża świętego, za dobrowolnym podaniem y postąpieniem od tegoż inci pana Alexandra Hulanickiego Bołochowicza, też grunta, ogrody ze wszystkimi przynależnościami,

pożytkami dziedzicznymi, do posesiey zastawney ichmościów panów bractwu duchownemu y świeckiemu, iako o tym tenże zapis zastawny y dekret grodzki łucki, wyżej napisane, latius sonant, mianowany wozny wwiązał y intromitował, którey inromissiey nikt z strony nie bronił y nie impugnował y z żadnym się prawem inszym nie odzywał; i tak, nemine contradicente, w te dobra, wyszmianowane gronta, nazwane Batkowskie i Wołoszynowskie, w possessiey zastawney tych ichmościów panów bractwa zostawiwszy, intromitowawszy, tamże głosem donośnym do wiadomości ludziom tamecznym donosząc, tenże wozny obwołał y publikował; y, ztamtąd przyszedszy, o tym te swoię inromissiey relacją uczynił y zeznał, prosząc mnie, urzędu, eam actis connotari. Co y otrzymał.

*Книга городская, Луцкая, поточная, № 2577, годъ 1700.
Листъ 829.*

LXVII

Отчетъ (визита), представленный намѣстникомъ Владимірскаго уніятскаго епископа, Даниломъ Корытынскимъ, о; состояніи церквей и духовенства въ Збаражской благочиніи. 1700. Августа 13—15.

Miasto Zbaraż, wizytowane przezemnie, Daniela Korytyńskiego, officyała i generalnego namieśnika i wizytatora całej episkopiej Włodzimirskiej, za zjazdem moim do tegoż i do protopopiej, w nim sub hostilitatem turcicam zdezolowanej, w roku tysięcznym siedmsetnym czyniona, w miesiącu Auguście 15 dnia.

Gdzie kapłanów z miejskimi окрестныхъ i z ojcem ihumenem monastera Staro-Zbaraskiego, przezemnie teraz świeżo od schizmy odebranych, na jedność świętą, za wolą i wyraźnym uniwersalem jaśniewielmożnego jegomości pana Józefa z Potoka na Stanisławowie i Józefowie Potockiego,

halickiego, kołomyjskiego, śniatyńskiego etc. starosty,—znalazło się numero tak wiele: napierwszy wielebny ojciec ihumen monastera Święto-Spaskiego Staro-Zbaraskiego z zakonnikami, tam będącymi; 2, wielebny ojciec Stefan Kozarewski, protopopa, presbiter cerkwi Uśpenowskiej Najświętszej Panny zbaraski; 3, wielebny ojciec Ignacy Sużański, paroch cerkwi Woskreszeńskiej zbaraski, który schyzmatyka popa z dawnego czasu chowa za wikarego; 4, wielebny ojciec Stefan Łomikowski, presbiter cerkwi czernichowskiej Święto-Tzojecki; 5, wielebny ojciec Bazyli Toporowski, presbiter musorowiecki Święto-Pokrowski; 6, wielebny ojciec Hrehory Towarnicki, zbieg i wyrzutek quondam od cerkwi i parafiej Skoreckiej za znaczne excessa swoje i excommunicowany od samego jegomości xiędza archipasterza, w której i dotąd znajdując się, waży się celebrować i sacramentami świętymi szafować cum offensa Divina; ten tu do czasu przy cerkwi łubiankowskiej Święto-Woskreszeńskiej zostaje, który jeśli nie będzie się starał znieść z siebie excommunici, tedy ma być precz od tejże cerkwi i condicyej rugowany; 7, condicya jeszcze bez cerkwi kapłana goła, gdzie była zdawna cerkiew świętego męczennika Дмитрія w Krasnosielcach; 8, wielebny ojciec Eustafi Karackiewicz, presbiter unitus vero parochii Wereszczackiej, gdzie jeszcze cerkwi wybudowanej niemasz, ale ma być wybudowana; 9, wielebny ojciec Hryhory Topaszewski, rukopolożeniec jegomości xiędza Małachowskiego, teraz jeszcze condicyej swojej nie mający, zięć wielebnego ojca presbitera musorowieckiego, ma się jednak starać o nią, który do czasu teraz zostaje przy ojcu swoim w Musorowcach.

Na wizytę tedy tych cerkwi i plebanii natenczas seorsive do окрестныхъ nie zajeżdżało się, ponieważ jeszcze ani cerkwi, ani domów kapłani dla residencyi sobie post hostilitatem pobudowanych nie mają, lecz tylko w chatach sąsiadów blizkich przytułają się; a drudzy jeszcze pertinaces in schismate persewerują i nie chcą się mieć sub ditionem naszego jegomości xiędza archipasterza, i owszem lud pospolity buntują, aby się nie skłaniał do uniej, za herezyą wielką onę udając. Dalszemu czasowi tedy to żniwo Boże polecilo się.

Wizyta cerkwi miesckich zbaraskich, odprawowana podczas tegoż zjazdu mego do Zbaraża na wizytę, w roku niniejszym, 1700, miesiąca Augusta 13 dnia.

Naprzód cerkiew Воскресения Христа Снаса, której sprzęt i rzeczy są te. na ołtarzu naświętszy sakrament w kijociku cynowym czworogra-

nistym z nakrywką bez litonika, okryty atłasowym wozduchem wielkim czerwonym; chryzmo święte takrocne w naczyniu mosiężnym, ale się teraz dało świeżo przywiezione odemnie; kielich cynowy, łyżeczka srebrna i ampułka cynowa jedna; krzyże dwa item cynowe naprestolne, jeden na sedesie, drugi bez niego; lichtarzów ołtarzowych mosiężnych par dwie; ewangelie naprestolne drukowane, w marynes oprawne; służebnik in folio druku kijowskiego; wozduchy trzy: wielki jeden atłasowy koloru błękitnego, naszyty pasamany czerwonymi, drugi mały także, trzeci kitajkowy; chustka naprestolna, bawełnica kwiecista drukowana; ołtarz obrusem i chustami należycie okryty; antimis terazniejszego jegomości xiędza archipasterza; korporał płótna szwabskiego; kadzilnica mosiężna; przy prestole wielkim antepedium czerwona harasowa; ryzy: 1 ad amaszkowz nowosprawione, czerwone z koronkami słuszniemi, bantajerowemi, nakoło podszyte płótnem farbowanym z takimże petrachelem i narakwicami; 2 tabinkowe wiszniowe z pasamanami pozłotkowemi z petrachelem takimże bez narakwic; 3 czerwone harasowe z pasamanami włóczkowemi z takimże petrachelem i narakwicami; крестъ троякій на престоле Богородицы дреwnяный, на sedesie złotem malarskim z figurami malowany; item кресты два дреwniane malowane do processyi; alby 3: jedna płótna kramnego, ze spodu szyta życzką czerwoną, druga tkackiego płótna rzezanym szyciem zdołu szyta, trzecia także tkacka, zdołu szyta; pas płócienny, na końcach czerwono kręconymi niciami natykany; obrazy wszystkie namiesne z carskimi drzwiami i siwerskimi (sic), z słupkami wskroś rzezanymi, złotem malarskim suto złoczone, z Deysusem (sic) nawierzchu na płótnie malowanym; zaponki u obrazów namiesnych na Zbawicielu i Naświętszej Pannie materyalne, w pregi różne tkane; trzecia przy obrazie Zmartwychwstania Pańskiego czerwona harasowa; zawias płóciennych na dejsusie liczbą wszystkich 8; księgi cerkiewne: Часословъ in 4-to, lwowskiego druku; Исцагырь in 4-to, unewskiego druku; Апостоł in folio, lwowski drukowany; Трєфолої drukowany wielki; Акѣтисты in 4-to drukowane; Трєбникъ лвовскій in 8-vo; Триоди in folio obiedwie pisane; Klucz do kazania in folio drukowany; Октоихъ друкованый. Chorągwi do processyi wielkich 3: jedna na musełbasie, druga na płótnie malowane; antepedium na stołku pod krzyż i ewangelią bawełniana, turecka, wzorami drukowana; dzwonek ołtarzowy śpiżowy 1, na dzwonnicy miernych 3; korony srebrne dwie w schowaniu brackim, nie kapłańskim, i puszka, albo kijocik srebrny, który sprawiła teszcza hospodyna tutejszego, ojca Ihnatija, u niejże w schowaniu, który kazałem odyskać i do cerkwi

oddać. Ten pomieniony ojciec Ihnaty listu становленого od jegomości xiędza archipasterza naszego nie ma, — ale od władzyki dyzunita, episkopa łuckiego. Fundusz tej cerkwi był gromadzki, ale per hostilitatem zginął; teraz, powiada ojciec hospodyn, że żadnego gruntu, ani sianożęci, ani ogrodu cerkiewnego nie ma i nie pacha, ale z swoich ojezystych żyje, w czym suspecta jego fides, bo wielebny ojciec protopopa terazniejszy inaczej fatetur: że ma i grunty, i sianożęci, i ogród cerkiewny i z nich żyje; parafiej ma pół miasta Zbaraża, coś i na wsiach. Metryki krztów i szlubów, i krzcilnicy w cerkwi nie ma. Dyaka ma umiejętnego. Wikarego chowa szczerego i wierutnego schizmatyka już starego, na jedność świętą dotychczas nie reconciliowanego, na imię (пробѣль въ подлинникѣ); temu ojciec Ihnaty zawsze dopuszcza w cerkwi swej celebrować, sakramenta administrować i parafiej doglądać, którego gdym pod bytność moję w tym chciał rectificować i upomnieć, posławszy po niego, — *on nie tylko nie chciał oka swego pokazać, lecz, wsiadszy na szkapę, do lasu uciekł, i do odjazdu mego jako zbrajca się tam krył.* Przykazałem surowie ojcu temu Ihnate-mu, aby go więcej u siebie nie chował, sub poena excommunicationis.

Wizyta cerkwi Oyczenia Naświętszej Matki Bożej zbaraskiej.

Na ołtarzu Venerabile chowa się w puszcze cynowej; litona pod nią niemasz, i do liturgisowania na престолахъ takiegoż drugiego płóciennego nie widziałem, w czym wielebny ojciec presbiter był admonitus, aby je sprawił. Antimis jegomości xiędza archipasterza terazniejszego. Olea sacra świeże, tylko смѣи оглашенныхъ лавный; wino do celebrowania przykwaśne znacznie było i o to się ojca hospodyna upominało, bo się go dla siebie aż u ojców Bernardynów do mszy brałó; Евангеліе напрестольное лвовского друку подъ маринесь; Служебникъ лвовскій друкованный; сосудъ tylko jeden cynowy z patyną i łyżeczką takowąż, wozduchy dwa: jeden atłasowy, lazurowy, naszyty pasamany mienionymi, drugi czerwony aksamitny; wozduszki dwa czerwone; престолаы okryte rozmaitymi chustami, także i жертовникъ; na ołtarzu wielkim obraz Naświętszej Panny ozdoby. Apparaty: рызы: 1, atłasowe lazurowego koloru z petrachelem i нараквцями, 2, atłasowe białe stare, 3, złotogłowowe białe wzorzyste z петрахилемъ; pas przegowaty czerwony; alb 4: jedne płótna kramnego, wdole kwiatkami białymi szyte, dwa zaś szytych ze spodu szółczyą czerwoną, czwarty zaś item szyty białymi w dole kwiatkami, te wszystkie trzy z płótna tkackie-

go; lichtarżów mosiężnych 5; zapona u carskich drzwi adamaszki mienionej. Księgi: 1 Часовникъ малый, 2 Псалтырь in 4-to drukowany; Охтай писаны; Минея и Чета in folio drukowana; Праздняя писаная; Треодъ Цвѣтная drukowana, i Постная также виленского друку; Требникъ уневскогo друку in 4-to; metryki i поминника не машъ. Obrazy: namiesne wszystkie z carskimi drzwiami i архиереемъ (sic) над ними z słupkami rzezanymi, ze złotem malarskim przystojnie wymalowane, apostołów zaś obrazy płócienne над tymiż; zaponki 4 u tychże namiesnych obrazów: u Naświętszej Panny tabinku wodnistego lazurowa, u Zbawiciela musułbasowa czerwona, kwiatkami szyta, y Усненія bowełniana kwiacista, 4-ta harasowa czerwona; przed obrazem świętego Mikołaja antepedia harasu czyrwonego; zawiasów płóciennych na obrazach różnych 15; chorągiewka kitajkowa zielona processionalna do stania; 4 chorągwi prostych. Cerkiew krzyżowa murowana, po spaleniu wszystka się porysowała, potrzebuje pilno reparații, jednak nowo dobrze okryta; dzwonnica nowa, na której dzwонów 4: cmentarz nie ogrodzony; tuż szkoła z dyakiem przy cerkwi i szpital bracki, które jest wielce oziębłe i nienabożne do chwały Bożej, jakom sam doznał i widział, nieraz w cerkwi bywając. Grunta tej cerkwi są te: pola na 4 plugi i więcej, ogród, dwoje dworzyszczе—nadał jegomość pan starosta halicki teraz świeżо на Styjówce; sianożęci aż над потребу. Presbiter przy tej cerkwi, wielebny ojciec Stefan Kozarewski, terazniejszy namieśnik albo ptopopa zbaraski, gorliwy unit i onejże promotor w tak odległym i głuchym kraju.

Подлинникъ этого акта хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 30.

LXVIII

Жалоба отъ имени Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго, на дворянина Криштофа Манецкаго, о томъ, что онъ, проѣзжая черезъ село Всльбуйное, нанесъ побой мѣстному приходскому священнику, Степану Петрыковскому, а потомъ, когда священникъ, укрываясь отъ преслѣдованія, затворился въ своемъ домѣ, то Манецкій сталъ стрѣлять черезъ окно изъ лука и убилъ его. 1700. Августа 27.

Roku tysiąc siedmsetnego, miesiąca Augusta dwudziestego siódmego dnia.

Na urządzie gródzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, i księgami niniejszemi, gzdzkiemi, łuckiemi comparens personalliter wielebni w Bogu ichmoście ojcowie: Hylarion Waniczewski, namieśnik katedry Łuckiej, i Joachim Krzytkiewicz, protopopa i pisarz kapituły ritus Graeci Łuckiej, nomine jaśnieprzewielebnego w Bogu jegomości ojca Dyonizego na Żabokrzykach Żabokrzyckiego, nominata episkopa Łuckiego i Ostrogskiego, protothroniego metropoliej Kijowskiej, archimandryty Owruckiego, tudzież przewielebnej kapituły ejusdem ritus Graeci prawosławnej Łuckiej, et subducti zéło niewinnej rozlania krwi kapłańskiej i okrutnego zabicia wielebnego niegdý ojca Stephana Petrykowskiego, parocha wsi Welbujnego, człowieka stanu swojego i duchownych obrządków, sobie przyzwoitych, pilnego, posłuszeństwu pastorału do dyocezyjej episkopiej Łuckiej ab aewo przynależącego, solenniissime ac magna cum querella przeciwko uródmone-mu panu Krzysztofowi Manieckiemu, chorążycowi kijowskiemu, facti atrocis infra nominati manu exekutorowi, tudzież sługom i czeladzi jegomości; po imionach i przezwiskach samemuż pryncypałowu, do osób dziesiątka, lepij wiadomym, quorum nomina in ulteriori juris passu specificabuntur, skarżyli i protestowali się o to: iż jegomość obwiniony, roku terazniejszego, tysiąc siedmsetnego, miesiąca Sierpnia dnia siedmnastego, juxta novum ca-

endarium, z czeladzią swoją, jadąc z miasta Ostroga przez wieś Wielbujną, wyżpomienioną, to jest w sam dzień Przemienienia Pańskiego, według staro ruskiego kalendarza, gdzie natenczas solennitas tamejszej cerkwi przez pomienionego kapłana, napotym zabitego, cum celebratione sacrosanctae liturgiae obserwowana była, i tam jegomość obwiniony, zaraz po nabożeństwie, dopiero co post absolutum przez tegoż kapłana sacrosanctae missae tremendum sacrificium, do domu swego kapłańskiego pacavissime powracającego, na ulicy violenter a prawie hostiliter, sine ulla minima sibi data occasione, pomienionego kapłana napadłszy, pierwiej in laesionem venerandi semper characteris sacerdotalis et status spiritualis contemptum czyniąc, contumeliosissime kańczukiem onego przez łeb, koniem potraćiwszy, aż upaść musiał na ziemię, słowami nieuczciwemi lżył, przez oczy, przez plecy bić, w oczach różnej condyciej ludzi, poczoł, i tym nie kontentowawszy się, szabli dobywszy, ad libitum suum płazował, i, gdyby go ludzie nie odprosiłi, pewnieby go zaraz i na tymże miejscu zabił; a potym, nec his contentus, już ledwo żywego do gospody przez ludzi zaprowadzonego et propter majorem securitatem mocno zatarasowanego, pomienionego kapłana powtórnie napadłszy, przez okno vix jam ad semivivum z łuka kilka razy strzeliwszy, ostatni raz w same oko prawe po nieprzyjacielsku, przepomniawszy prawa pospolitego i Bozkiego, (serio o najazdach, a daleko więcej o zabiciu, opisanych), strzałą trafił et ad internecionem był powodem, którego takowego swego uczynku zapamiętałego chcąc potym uniknąć impune, widząc pomienionego nieboszczyka laethaliter chorującego i życia już cale niepewnego, jakowyś kwit memorato occiso, corpore et mente ex ea occasione natenczas destituto, bez podpisu ręki jego, niby dany sobie, informowawszy, oblatować kazał, czyniąc to in contrarium et praejudicium prawa pospolitego, (gdyż wszystkie inscriptiones et quietationes sana mente et corpore sponte confici debent), z krórego to postrzału tenże rzeczony kapłan we dni kilka inter mille cruciatus et dolores z światem tym, żong, dzieci osierociałe zostawiwszy, umrzeć musiał; przez który to takowy swój postępek tenże obwiniony, cum suis complicibus, prawo pospolite i Bozkie violavit, paenas criminales na osobę i dobra swoje emeruit, damna ingentia causavit, o co wszystko iidem protestantes iteratis vicibus protestantur, prawnie o to czynić z obwinionych, ubi de jure venerit, ofiarując, salvam jednak tej protestaciej sobie i jaśnieprzewielebnemu jegomości ojcu episkopowi, pasterzowi swemu, jako i całej kapitule, zostawiwszy, do uczynienia inszej, szerszej zachowując meliorationem, etiam per citationem correctio-

nem, auctionem, seu diminutionem. Ne maneant tedy tanta impunita crimina, lege humana et Divina vetita, a postępując sobie iidem protestantes według prawa pospolitego, też ciało roku terazniejszego, miesiąca Sierpnia dwudziestego czwartego dnia, pierwiej w mieście Ostrogu przed urzędem miejskim prezentować i proclamować woźnemu kazawszy, ac tandem do grodu zamku Łuckiego, gdzie vindictae justitiae locus existit, ciało zabitego nieboszczyka, wielbnego ojca Stefana Petrykowskiego, w trumnie białej, w aparacie kapłańskim, roku tegoż, dnia wyż na akcie mianowanego, przyprowadzić i prezentować kazali, prosząc mnie, urzędu, o przydanie woźnego do opatrzenia i proclamowania pomienionego ciała; a tak ja, urząd, parendo affectationi requirentium, woźnego generała, szlachetnego Adama Wołowskiego, przydałem, który, mając przy sobie stronę—szlachtę, ludzi dobrych, wiarogodnych, urodzonych ichmościów panów: Alexandra Danileckiego i Samuela Matuszewskiego, i innych wielu w zamku i burgrabstwie będących, przy mnie, urządzie, odkrywszy trumnę, widział oko wystrzelone, krwią i zsiniałością zasze, i po twarzy i głowie wiele razów kańczukowych i płazem szabli zadanych oglądał, i tamże zaraz, według prawa, raz pierwszy przed izbą burgrabską w zamku, drugi raz za mostem zamkowym w zamku okolnym, trzeci raz w samym mieście przed ratuszem, ut moris et juris est, voce praeconica obwołał w te słowa: iż wielbny niegdy ociec Stefan Petrykowski, świaszczennik i paroch cerkwie Wielbujnego wsi, roku terazniejszego, miesiąca Sierpnia dnia siedmnastego, w sam dzień Przemienienia Pańskiego ruskiego, we wsi Wielbujnym, podczas uroczystości, przez urodzonego jegomości pana Krzysztofa Manieckiego, chorążycy kijowskiego, z miasta Ostroga z czeladzią jadącego, wprzód był kańczukiem i szabłą pobity, a potym z łuka w oko prawe przez okno w gospodzie postrzelony, z którego postrzelenia we dni kilka umrzeć musiał i zaraz by był prezentowany. gdyby wolny był do grodu przejazd, lecz obwiniony jegomość wszędzie po drogach i gościńcach pozastępywać i pilnować kazał, jeśliby prowadzono ciało do prezentowania, one nie dopuścić, i jest przez jegomości zabity. Z których miejsc proclamowania należytych tenże woźny i z tąż szlachtą powróciwszy, o tym przedemną, urzędem, zeznaje relatią, a protestantes insimul z woźnym, aby tak protestujących protestatia, jako i woźnego wizia i proclamacia actis connotowane byli, co i otrzymali, Hilarion Waniczewski, namieśnik katedry Łuckiej, Joachim Krzytkiewicz, protopopa i pisarz kapituły Łuckiej

ritus, Graeci, Adam Wołowski, woźny generał województwa Wołyńskiego.

Книга городская, луцкая, поточная, годъ 1700, № 2578; листъ 325.

LXIX

Отчетъ офицала уніятской Владимірской епархіи, Данила Коротыньскаго о мѣрахъ, употребленныхъ имъ, для присоединенія къ униі игумена Збаржскаго православнаго монастыря и о отобраніи въ Унію православныхъ церквей въ городъ Збаржъ. 1700, Августа 29.

Transakcyя, która się odprawowała w mieście xięstwa Zbaraskiego, w dzierzawie natenczas jaśnie wielmożnego jego mości pana Józefa z Potoka Rotockiego, starosty halickiego, marszałka trybunalskiego, w roku terazniejszym, 1700, miesiąca Augusta 29 dnia.

Za zjachaniem mnie, Daniela Korytyńskiego, officyała i generalnego namieśnika episkopiej Włodzimірskiej, post hostilitatem turcicam z Kamieńca per pacta sublatam, na wizytę cerkwi i duchowieństwa tamecznego, która od lat blisko trzydziestu niemal tam się dla incursii nieprzyjacielskich nie odprawowała, trafiłem na wielkie nieporządki i insolencye czerców Poczajowskich nad monastyrem i ojcem ihumenem tamecznym, za udaniem opacznym przez chłopów Załuskich, a parafianów staro-zbaraskich, dziejące się. Abowiem czercy pomienieni, zbiegszy incognito do monastyra tamecznego, świętego Spasa, wspomnianego wielebnego ojca ihumena, na imie Parfenija Jankowskiego, gwałtem pojмаwszy, okowali byli i chcieli go porwać i zawieźć do siebie ad carcerem perpetuum; o czym, za daniem znać tak wielebnemu ojcu namieśnikowi zbraskiemu, Stefanowi Kozarewiczowi, święto-przczyskiemu, jako też wielebnym ojcom Bernardynom i

jego mości panu gubernatorowi tamecznemu, panu H Konarskiemu, o takowej insolencyej grubej panów czernców, przez żołnierza, tam in custodia, zostającego, — ratowany z więzów i z ręku onych gwałtowników uwolniony, został. A po takowym ich bezecnym procederze, udał się pomieniony wielbny ojciec ihumen, uprosiwszy sobie pro socio itineris tegoż wielbnego ojca Kozarewicza, do wielmożnego jego mości pana starosty halickiego, jako pana dziedzicznego, dla protekcyej, na którego dobra i monastyr śmieli i ważyli, się panowie czerncy Poczajowscy, mimo wiadomość, sponte sua, takową inwazyą, violenter napadszy, uczynić; za którym i ja, illico przybywszy, do Zbaraża, po tym hałasie, instancyalny mój list do tegoż jego mości, ductus commiseratione, nie mogąc znosić takowej oppressyey osób zakonnych (bo też i zakonnicy drudzv ztamtądże do nas, chroniąc się od tych najezdników, zbiegli byli), wysłałem był per tabellarium do Stanisławowa; zkąd zarazem, auscultata mea intercessione, dla zabieżenia takowej swawoli, wydał swój pański universał za ojcem ihumenem, i ex nunc przez ojca namieśnika zbaraskiego, do mieszczan, gromady i parafianów zbaraskich, aby cerkiew i monastyr Staro-Zbaraski ad gremium sanctae unionis był spólnie z ojcem ihumenem odebrany i oddany, injunxit. W czym ja, pro munere officii mei, et vigilantia vicepastoralii poezuwając się, zniósłszy się z zamkiem et cum reverendis patribus Bernardinis i z naszym duchowieństwem, zaraz nazajutrz, to jest sequenti die Dominica, poszedszy z processyą publiczną z miejskiej cerkwi, monaster odebrałem, i cerkiew reconciliowawszy, mszą świętą wielką in assistentia duchowieństwa odprawiłem, i verbo Divino onę dla zbudowania ludzkiego (którego barzo niewiele było) zakończyłem. Tamże zaraz z nami i wielbni ojcowie Bernardyni mszą świętą swoją coram imagine Matris Dei mieli; z czego sit nomen Dei benedictum. Co dla wiekuiestej pamiątki ta świątobliwa sprawa jedności świętej, przezennie wyżpomienionego officiała, odprawiona, ad acta wizytacyej mojej inserowana. Przy której, dla wiekopomności, i uniwersał samy wyżejwspominanego jego mości zelanta i gorliwego promotora jedności świętej, z oryginału samego wypisany, tu się kładzie; a tenor jego jest takowy: Józef z Potoka na Stanisławowie, Zbarażu i Niemirowie Potocki, halicki, śniatyński, kołomyjski, czerwonogrodski, leżajski etc. starosta, marszałek trybunału koronnego. Wiadomo czynię wszystkim gromadom moim włości mojej Zbaraskiej, tak mieszczanom, przedmieszczanom, jako i sielanom, życząc im od Pana Boga zdrowia czerstwego i wszego dobrego: iż ponieważ, chwala Bogu, cała prowincya Ruska do uniej, to jest jedności świętej z kościo-

łem rzymskim katolickim nakłoniła się, o której ojciec ihumen obwieścił już was, a wy (luboć nie wszystcysłyszę) słuhać onego nie chcecie, zacyzm posyłam do was ten uniwersał mój, zalecając, aby żaden nie był sprzeczny ni w czym, i owszem posłuszny w nabożeństwach ojcu ihumenowi monastyru waszego Zbaraskiego; a jeżeliby którykolwiek uporem iść miał i nie słuhać tegoż ojca ihumena,—na takiego naznaczam grzywien sto i karę wielką. Bo to tylko wymysły jedne; wszakże jednakowe będziecie mieli święta, jednakoweż posty, jednakoweż nabożeństwa,—to żadnej odmiany w niwczym nie będziecie mieli. I powtórnie tedy zalecam, aby w niwczym scrupułu nie mieć. Na co ten uniwersał, przy zwykłej pieczęci, ręką własną podpisuję. Datum w Stanisławowie, dnia 25 Augusta, 1700 anno. Podpis taki: Józeph Potocki, starosta halicki. Locus sigilli.

A tak już po odebraniu cerkwi i monastyrza Staro-Zbaraskiego przez nas sub ditionem jedności świętej i jego mości xiędza archipasterza naszego,—nierychło, bo aż w kilka dni, przybył i wielebny ojciec ihumen tameczny do Zbaraża; którego humaniter przyjąwszy, z wielebnymi ojcami Bernardynami in praesentia ichmościów: pana gubernatora zamkowego i pana H. Kameckiego, rotmistrza chorągwi wołoskiej nadwornej jego mości pana starosty halickiego, amicabiliter z nim tractowaliśmy i perswadowali do opuszczenia dyzuniej, a przystąpienia do jedności świętej, do której się już był totaliter deklarował in facie samego jego mości collatora przystać, dla czego mu jegomość i uniwersał swój nowy kazał do gromad napisać i pod swoją pańską przyjął protekcyą; wszakże jeszcze aversabatur i odwłoczył to uczynić, dla niektórych racii swoich prywatnych, mniej potrzebnych, a nabarziej dla namowy parafianów, twardych schizmatyków, którzy mu pierwej in capite nieprzyjaciołmi byli i dissuadowali, upewniając go, iż i ojca Żabokrzyckiego, z ihumenem Poczajowskim nań offensos, i samego jego mości pana collatora przebłagać mieli, tylko, aby do uniej nie przystawał i onych na to nie wiódł. Aż tandem nazajutrz potym, post seriam od nas admonitionem i za postrachem ab autoritate domini hereditarii, ledwie się nadumał i resolwował tak uczynić; któremu, jako neophito, podług zwyczaju cerkwi świętej katolickiej i professionem wiary świętej powszechnej w punktach, wkrótce zebranych, ad confitendum podało się; jakoż to i wykonał w cerkwi miejskiej Najświętszej Panny publice w rękę moich officialskich coram evangeliis, i przy osobach duchownych i świeckich, wy-

żej specyficznych. Którego to wyznania et revocationis erroris norma et forma takowa była onemu podana: Ja, Parfeni Jankowski, чину святого Василя великого еромонахъ, ihumen monastera Świętego Spasa Staro-Zbarskiego, czynię jawno i zeznam przed majestatem Boga Wszzechmogącego, Matki Przczystej i Jego Świętymi, i przed namiśnikiem generalnym jaśnie wielmożnego w Bogu najprzewielebniejszego jegomości ojca archipasterza naszego, metropolity całej Rusi, Leona Szlubic-Załęskiego, przewielebnym ojcem Danielem Korytyńskim, officiałem episcopiej Włodzimirskiej, tak też i przed wszystkim duchowieństwem, tu przytomnym, który ja wyżwyrażony, Parfeni, ihumen niegodny, z niewiadomości mojej pote czasy życia mego w dyzuniej (zostając), nie przyjmowałem wiarę zbawienną i zjednoczenia świętego z cerkwią świętą rzymską, tudzież i artykułów wyznania prawowiernego, od tejsze nstanowionego matki powszechnej, jako zdawna zbory świętych ojców utwierdzili i podali; czego ja serdecznie żałując i kając się, tego już odtąd i od tego czasu czynić zaniecham. A miasto tego obiecuję znać i wyznawać wszystkie artykuły prawdziwej wiary, od cerkwi powszechnej ustanowione i podane, zwłaszcza pochodzenie Świętego Ducha od Ojca i Syna, siedm świętych sakramentów: Krzest, Bierzmowanie, Eucharystyą Świętą, Pokutę, Kapłaństwo, Mażeński stan i Ostatnie Pomazanie; wyznawam być jedną świętą cerkiew po wszystkim świecie prawdziwą katolicką, z kościołem świętym rzymskim zjednoczoną, od której gdy kto się odszczepi -- zbawion być nie może; przyjmuję i świętych siedm soborów powszechnych, tak też i pomiestne zbory katolickie, i artykuły i rzeczy, na nich uchwalone do zbawienia; wyznawam i przyjmuję za głowę tejsze cerkwi powszechnej namiśnika Chrystusowego, arcybiscupa papieża rzymskiego, Innocentego dwunastego, i następców onegoż; tak też przyjmuję i znam za głowę i archipasterza swego, metropolita całej Rusi, jegomości ojca Leona Szlubic-Załęskiego, i namiśników jego, od niego podanych, i obiecuję mu wszelką powolność i posłuszeństwo na każdy czas do końca życia mojego. A iż jużnie mam woli powracać się do mego błędu i odstępstwa od jedności świętej z cerkwią rzymską, na tym funduję zbawienie duszy mojej. Te tedy wszystkie rzeczy, którem pomienił i wyliczył każdą zosobna, obiecuję zachować i wypełniać pod zbawieniem duszy mojej. Tak mi Boże doponuz i te święte ewangelie, na którym palce moje pokładam dla świadectwa prawego mego wyznania. Do którego się i sam ręką własną podpisał tymi słowy: Parfenius Jankowski, ihum ≡ Zbarskiego monastera. Ja też, jako praesens et recipiens

protuac ex ore proprio istam professionem praedicti patris hegumeni Zbarazensis, dla pewniejszej wiary, podpisuję, r. Daniel Korytyński, official et vicarius episcopatus Vladimirensis, manu propria. Trzeci, jako oczywisty tego świadek, tamże się podpisał: Fr. Mauritius Bartnicki, ordinis minorum regularis observantiae praedicator praenominati conventus Zbarazensis, manu propria. Po takowej tedy rewokacyei i wyznaniu wiary uczynionym, zaraz tenże wielebny ojciec ihumen przystąpił ad sacramentalem confessionem, przy której a schismate absolutus, reconciliatus et ad gremium sanctae unionis jest aggregatus. Za tym proszeniśmy byii od tegoż z miasta do monastyra, gdzie, przybywszy z duchowieństwem natenczas przytomnym, naprzód do wizyty cerkwi i sprzętu, w niej będącego, przystąpiliśmy, który się znalazł takowy: najpierwej, udawszy się ad venerabile, na ołtarzu tegośmy in pyxide nie znaleźli; wymawiano się, że się to tak podczas tej zawieruchy stało; kazało się jednak, ex re go consecrowawszy, iterum do гробницы włożyć i honeste chować. Antimis był dyzunicki stary; ten wziawszy, położyliśmy nasz na ołtarzu, jegomości archipasterza naszego. Сосулы до служения два: jeden srebrny złocisty, drugi cynowy. Ewangelia drukowana, srebrem oprawna; druga także drukowana, ze srebrem złocisto oprawna. Krzyż srebrny złocisty. Kadzilnica srebrna spora, druga mosiężna. Koron do obrazów namiesznych srebrnych 5. Apparaty: ryzy czworo: jedne ałasowe żółto-garzące ze wszystkim, drugie kitajkowe zielone bez petrachela i наравницъ, 3 muchajerowe czerwone z pozłotką przetykane bez inszych potrzeb, 4 harasowe czarne bez патрахили и наравницъ; pas jedwabny żółto gorący pręgowaty. Стихари іерейскіе 3: jeden z płótna kramnego z białym wdole, 2, tkackiego płótna także z białym szyciem zdołu, 3, item tkackiego, zdołu szołczyą czerwoną szyta. Xiggi: Apostoł drukowany lwowski, Służebnik także in 4-to druku lwowskiego, Trebnik in 8-vo unewskiego druku, Ochtaj drukowany lwowski. Псалтырь in 4-to drukowany, Часословъ великій тогожъ друку, Трєфолай львовскій, Минея обща in folio drukowana. Трєодъ постная kijowskiego druku in folio. Цвѣтная писаная in folio. Klucz do kazania i Ewangelia trzecia pod marynes druku lwowskiego; te xiędze w zastawie zostają, ale je ma odkupić ojciec ihumen. Obrazy: Deysus (sic) namieszne obrazy, których jest 5, z carskimi drzwiami rzezate i ze złotem malowane. Сам престоль велики и жертовникъ chustami honeste przykryte. Cerkiew mała, ob vetustatem okrycia zwierzchu naddarte miejscami, ale ją mają parafianie z Załuża zaś okryć, na co już i gontów wywiezionych jest w potrzebę, a mianowicie: Olesza, brat starszy tamtegoż bractwa, za

disfamatją ojca ihumena i zniewagę, z jego przyczyny od tegoż poniesioną, ma to z dekretu i nakazu naszego uczynić, pod poenami dalszymi, gdyby tego nie spełnił. Dzwonnica przy cerkwi tuż mурowana, na której jest dzwonów pięknych 4, i piąte klepadło żelazne. Srebro niektóre cerkiewne, od tychże Załużan podczas tej zawieruchy zabrane, nakazało się, aby zaś do cerkwi tejsze było przywrócone.

Tak tedy to się wszystko działo podczas wizyty i feliciter skończyło w monasterze Zbaraskim, in facie samego ojca ihumena i przy nas, wszystkim duchowieństwie, natenczas będącym, месеца августа 22 дня. Co, dla pamięci wiekuistej, jest do tej księgi wizytatorskiej zapisano.

Подлинникъ этого документа хранится въ собраніи, принадлежащемъ временной комисіи для разбора древнихъ актовъ; по дополнительной описи № 30.

LXX

Жалоба приходского священника села Горныхъ Кудринецъ, Николая Вандюрейка на дворянина Ивана Чекановскаго о томъ, что онъ присвоилъ себѣ хлѣбъ, принадлежавшій истцу, и потомъ, когда священникъ явился требовать возврата отнятого, то Чекановскій нанесъ ему оскорбленія и побои. 1700. Ноября 20.

Feria quinta ante festum Praesentationis Beatae Virginis Mariae, anno Domini millesimo septingentesimo.

Inducenda hoc loco protestatio patris venerabilis, Nicolai Wandiu-reyko, praesbiteri ad ecclesiam ritus Graeci, Kudryńce Gorne Victoriosissimae Virginis Mariae existentis, et laboriosi Iwan Kożan, de bonis ejusdem subditi, in et contra generosum Joannem Czekanowski, sortium praefatorum

praedictae villae quovis juris titulo possessore, ratione per ipsum hordei, vulgo jęczmienia, insimul et semel de consensu ejusdem libere conseminationis, ejusdem pro sorte sua ex parte collectionis, ex parte vero ejusdem hordei devehere interturbationis, in sortem suam applicationis usuique suo accomodationis, dum vero die hesterna, proxime praecedenti, ejusdem extraditionem urgebat, ejusdem non tantum modo velle extraditionis, verum etiam eundem presbiterum, caractere non observato, ejusdem ;presbiterio verbis indecentibus contemptuationis, laesionis, eundem flagello frumenti ligneo, alias cepem, per tergum et manus ejusdem converberationis, concassionis et, ni generosa ejusdem consors in subsidium occurreret, vix framea vibrata non dissecationis; verum Iwan furti equorum eundemque aliunde adinventionis facta, prout latior dari copia debuit. Verum quoniam eandem intra triduum, ut juris et moris est, eadem protestans pars ad acticandum non porrexit, ideo ex parte generosi notarii loci praesentis de deligentia in suscipiendo, renitentia suo, protestantis partis, in porrigendo est protestatum.

Книга городская, каменецъ-подольская, записовая и поточная, годъ 1699—1700, № 3954; листъ 227 на оборотъ.

LXXI

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ вручилъ королевскій мандатъ Овруцкому архимандриту Климентію Домарацкому, требующій его въ королевскій ассесорскій судъ вслѣдствіе жалобы на него луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго о томъ, что Домарацкій незаконно занялъ Овруцкую архимандрію, такъ какъ онъ не дворянинъ по происхожденію. 1700. Декабря 29.

Рову тисеча семьсотого, месеца Децемъбра двадъцать девятого дня.

На уряде вродскомъ, въ замъку его королевской милости Овѣруцькомъ, передомною, Даниелемъ Левѣвовъскимъ, намесникомъ на тотъ часъ и реентомъ вгородскимъ овѣруцькимъ, и книгами нынешними, вгородскими, овѣруцькими personaliter stanowszy woźny generał województwa Kijowskiego i innych, szlachetny Stephan Komar, który w moc prawdziwej, wiernej i skutecznej relacyej swojej, jawnie i dobrowolnie zeznał: iż on roku terazniejszego, tysiącznego siedmsetnego, miesiąca Decembra dwudziestego dziewiątego dnia, mandat od najjaśniejszego króla jegomości, Augusta wtórego, pana naszego miłościwego, nam szczęśliwie panującego, z pieczęcią większej kancellariej koronnej, authenticie ad instantiam instygatora koronnego i jego delatora, wielebnego jegomości ojca Dyonizego ua Zaborzykach Zabokrzyckiego, archimandryty owruckiego, nominata episkopa łuckiego i ostrogskiego, protothroniego metropoliej Kijowskiej, po pobożnego ojca Klementego Domaradzkiego, zakonnika reguły świętego Bazylego ritus Graeci, wydany, tenoris sequentis: August wtóry, z Bożej łaski król Polski, wielkie xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Kijowskie, Wołyńskie, Podolskie, Podlaskie, Jnflanckie, Smoleńskie, Siewierskie i Czernihowskie, dziedziczny xiążę Saski i elector. Tobie, pobożnemu Klemensowi Domaradzkiemu, zakonnikowi reguły świętego Bazylego religiej Ruskiej Greckiej, z osoby, sprawy i przywileju niżej-wyrażonego nakazujemy, abyście przed nami, sądem naszym assessorskim w Warszawie, albo tam, gdzie natenczas ze dworem naszym szczęśliwie rezydować będziemy, za niedziel cztery od położenia pozwu i mandatu naszego, albo natenczas, gdy sprawa z rejestru sądów assessorskich do sądzienia przywołana będzie, oblicznie i zawicie stawili się (sic) na instantią i prawne poparcie urodzonego instygatora koronnego i jego delatora, Dyonizego Zaborzyckiego, archimandryty, władyki nominata łuckiego i ostrogskiego, protothroniego metropoliej Kijowskiej, powodów, którzy cię pozywają o to: iż, lubo warowano jest statutem koronnym i constitucyami rzeczypospolitej, aby żaden podłego urodzenia i z pospolitego gminu pochodzący kapłan nie ważył się przed stanem ludzi szlachetnie urodzonych dygnitarstw i beneficii duchownych, jakie są: godności opackie, praelatury i kanonje katedralne, ambire,—ty jednak, podłego urodzenia będąc i z gminu pospolitego zrodzony człowiek, ważyłeś się archimandrią Owrucką, albo raczej opactwo, w województwie Kijowskim, u najjaśniejszego świętej pamięci króla jegomości Jana trzeciego, antecessora naszego, tak jakobyś był tej godności z urodzenia szlacheckiego *capax*, uprosić, jakoż i sanąć rzeczą

uprosiłeś i otrzymałeś. Ponieważ zaś ob incapacitatem tuam wielbnemu delatorowi jest od nas też archimandrya conferowana, przeto cię przyp ozywa z urodzonym instygatorem do pokładania i przywrócenia przywileju, przez cię uproszonego, przysłuchania się dekretowi naszemu, win, w prawie pospolitym opisanych, skazania, szkód prawnych nagrodzenia, pozysków z teje archimandryej Owruckiej, jeśliś jakie brał, powrócenia, abyś się tedy stawił i terminu pilnował. Dan w Warszawie, w pomedziątek przed świętym Marcinem biskupem blizki, roku Pańskiego tysięcznego siedmsetnego. Locus sigilli. C. M. O. E. S. D. P. W. K. S. odniósł do monasteru Owruckiego, do archimandryej Owruckiej należącego, i ten mandat w izbie i rezydencyej wyż mianowanego pozwanego, pobożnego ojca Domaradzkiego, przy bytności onegoż samego i przy bytności zakonników tamejszych, na stole położywszy, o położeniu onego samemuż pozwanemu, także zakonnikom tamejszym i kogo jeno tam natenczas widzieć mógł, od kogo, po kogo i w jakiej sprawie był pisany, opowiedział i prawnie do wiadomości przywiódł; za którym to mandatem on, mianowany woźny, rok i termin stronił obom, pozwanej i powodowej, stanowiąc się przed pomienionym sądem assessorskim, według conserwaciej tegoż mandatu, złożył, naznaczył, i o tym tę swoją prawdziwą relację czyni i zeznawa, prosząc, aby przyjęta i do xiąg zapisana była, co otrzymał Stephan Komar, woźny.

Книга вродская, Овруцкая; записовая и поточная, годъ 1700 —1703; № 3220; листъ 259.

LXXII

Жалоба овруцкаго архимандрита, Климентія Домарацкаго, на нареченнаго Луцкаго и Острожскаго епископа, Діонисія Жабокрикцаго, о томъ. что онъ испросилъ для себя у короля привилегію на овруцкую архимандрию, раньше уже пожалованную Домарацкому. 1701. Генваря 3.

Рову тисеча сѣмьсотъ перьвого, 'месяца Генъвара третего дня.

На ураде вгородскомъ, в месте его королевское милости, Овручомъ, передомною, Михалемъ Синьгаевскимъ, наместникомъ подъ воеводства, реентомъ вгородскимъ генералу воеводства Киевского, и внигами нынешними, вгородскими, киевскими comparens personalter przewielebny w Panu Bogu jegomość ojciec Klemens Domaradzky, zakonnik świętego Bazylego wielkiego ritus graeci, archimandryta Owrucki, quam primum rescivit, iż jaśnie przewielebny jego mość ojciec Dionizy Zabokrzycki, nominat episkop Łucki y Ostrogski, solo ductus rancore, przywilej od najjaśniejszego krola jego mości, Augusta wtorego na archimandryą Owrucką, comparenti od świętej pamięci najjaśniejszego króla jego mości Jana trzeciego pro bene meritis miłościwie conferowany, procuravit, illico solenem, przeciwko temuż jaśnie przewielebnemu imci oycu Dionizemu na Żabokrzykach Żabokrzykiemu, nominatowi episkopowi Łuckiemu y Ostrogskiemu, zanosił manifestationem, w takowy sposób: Iż jego mość ociec nominat, czyniąc in convulsionem prawa pospolitego, noviter do osoby protestantis zawziowszy malewolencyą, nietylko na ubogiej fortunie protestantis, ale, quod maximum, na honorze y zdrowiu, intendit; albowiem, gdy protestans, za swoje wierne usługi y prace panu y monarsze swemu, najjaśnieyszemu królowi jego mości Janowi trzeciemu, tam publice quam privatim czynione, in signum łaski pańskiej et praemii, Owrucką archimandryą, protunc wakuiącą, otrzymał: szczegulne puste miejsca, dla rozszerzenia chwały Boskiej, obłowszy, spokojnie, według przywileju, pustelnickim prawie sposobem na pustyni mieszkał. Cokolwiek za młodości swojej gotowego grosza zebrał, wszystko pro incremento chwały Boskiej amictu et victu zakonników łożył, iako pupillam oculi te, za wysługi swoje conferowaną od najjaśnieyszego św. pamięci króla jego mości mając archimandryą, a jegomość ociec nominat, tam ampla fortunae suae sorte nie kontentuiąc się, y na ubogą protestantis nastąpił substancyą, a co większa, na honor y życie, przywilej nienależnie y praetextem niesłusznym na też wyprawil archimandrio, wszelkich ad ruinam protestantis adinveniendo sposobów; zaczym comparens, ratione praemissorum, iteratis przeciwko jaśnie przewielebnemu imci oycu nominatowi Łuckiemu y Ostrogskiemu protestatur vicibus, prawie z nim, w sądach assessorskich do położenia memorati privilegii agere, manente tey protestaciey per aliam faciendam seu per citationes melioratione, ofiaruje się; praesentem actis connotari ninieyszego urzędu prosił, co y otrzymał, Klemens Domaradzki, archimandryta Owrucki, manu propria.

Книга вродская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1701-1702, № 23; листъ 218.

LXXIII

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ вручилъ по принадлежности позвы, требующіе къ суду дворянъ: Минцовскихъ и Гуляницкихъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ кременецкаго братства о томъ, что они захватили имущество, отказанное въ пользу братства по завѣщанію умершими братьями, и отказываются оное возвратить. 1701. Января 20.

Roku tysiąc siedmsetnego pierwszego, miesiąca Januarii dwudziestego dnia.

Przed urzędem y actami ninieyszemi, grodzkimi, krzemienieckimi y przedemną, Bazyliim Sieszyckim, namieśnikiem burgrabstwa y regencyey grodzkich krzemienieckich, stanąwszy oczewiście woźny generał wojewodstwa Wołyńskiego y innych, szlachetny Stanisław Leszczyński, dla zapisania do act ninieyszich iawnie i dobrowolnie zeznał: iż pozew grodzki, krzemieniecki, autentyczny, roku terazniejszego, tysiąc siedmsetnego pierwszego, miesiąca Januarii piętnastego dnia, odniósł do wsi Minkowiec y tam ten pozew we wrota dworu niżej mianowanych pozwanych, wetknowszy, czeladzi dworskiej o położeniu onego opowiedział: iż wydany ten pozew po urodzonych ichmości panów: Konstantego y Marciannej cum assistentia mariti eius Mincowskich, małżonków, pozwanych ad instanciam instigatora sądowego y wielebnego w Bogu imci oycy Gedeona Szczurkiewicza, ihumena monasteru brackiego krzemienieckiego y wszystkich braci zakonnej tegoż monasteru, actorów, w sprawie do oddania pięciu talerów bitych, hreczki ćwierci, mąki żytnej ośmaki y schowanych pieniędzy w garnuszku w spichlirzu popozwanych y innych rzeczy, tamże znajdujących się, testamentem niegdy zesłego Hrehorego monasterowi actorów ad pia opera legowanych, i szkód, ztąd pochodzących, nagrodzenia. Tenże woźny zeznał, iż on pozew grodzki, krzemieniecki, autentyczny roku tegoż y miesiąca, a dnia siedmnastego, odniósł do wsi Folwarek y tam ten pozew, we wrota dworu niżej mianowanych pozwanych wetknowszy, czeladzi dwornej o położeniu tego pozwu opowiedział y, w jakiej sprawie pisany, opowiedział: iż wydany ten pozew po urodzonych ichmości panów: Alexandra y Piotra Hulanickich, Konstanyę Hulanickiego Horodyską y pannę Alexandre Hulanicką, bracią y sióster

między sobą rodzonych, assistentey potrzebujących z assistentią im należytą, a niepotrzebujących samych przez się, pozwanych ad instantiam tychże actorów, w sprawie do przywrócenia włoki pola, w Folwarkach będącej, testamentem niegdy zeszłego urodzonego pana Bazylego Hrysznika sprawionym, monasterowi ad pia opera legowaney, oraz do oddania wszelkich dziesięcin, przez pozwanych nienależycie branych, y szkód z winami prawnemi nagrodzenia intentowanych, iako o tym te pozwy, do których się y ta niniejsza rellatia in toto referuje, szyrzey w sobie obmawiają; za którymi to pozwami mianowany wozny rok y termin stronom obodwom: powodowej y pozwanej, przed sądem grodzkim krzemienieckim na roczkach grodzkich krzemienieckich, w roku niniejszym, tysiąc siedmsetnym pierwszym, miesiąca Februarii trzeciego dnia, do sądenia przypadających y sądzić się mających, vel his difitentibus, in aliis tandem subsequentibus, stanowić się złożył y naznaczył; y o tym tę swoją rellatię on wozny, przedemną, urzędem, uczynił y zeznał, prosząc o przyiencie oney y do xiąg zapisanie; co y otrzymał. Stanisław Leszczyński, woźny.

Книга гродская, Кременецкая, поточная, 1701 года, № 1610; листъ 106.

LXXIV

Жалоба уніятскаго священника, Андрея Жиковича, на дворянина Станислава Красускаго о томъ, что онъ нанесъ истцу публично раны и побои. 1701. Феврля 12.

Року тисеча семьсотьного первого, месеца Феврля двадцатого дня.

На уряде вгродскомъ, въ замку его королевской милости Володимирскомъ, przedemną, Thomaszem Olszeckim, namieśnikiem burgrabstwa zamku Włodzimirskiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, starościami

skiem i stanowszy oczewiście wielebny w Panu Bogu ociec Andrzej Żykowicz, prezbiter Kowelskiej cerkwie założenia Podwyższenia Krzyża świętego, cum sacra ecclesia Romana unitus, świadczył i protestował się przeciwko urodzonemu jegomości panu Stanisławowi Krasuskiemu, violentum invasorem et convulneratorem sui protestantis, w sposob niżejopisany o to: iż on, obwiniony, śmiał i ważył się na gospodę naszedszy w Kowlu, die undecima Februarii, anno praesenti, gdy protestans, będąc vocatus od urodzonego jegomości pana Marcina Lesieckiego dla okrzszczenia dziecięcia, której powinności swej dosyć pełniąc, uczynił i proszony od urodzonych ichmościów panów: Jana Mikołajowicza i Maryanny Leduchowiczowej Lublińskich, rodziców, do krztu świętego od urodzonego jegomości pana Lesieckiego sposobionych, był w Kowlu, w gospodzie, niżadnej rzeczy, złej przygody, na siebie przypadkowej nie spodziewając się ni od kogo, jako kapłan, spokojnie sobie przy stole, jako należy, siedział, tegoż przy ludziach i szlachcie, tamże będących, inermem trąciwszy, wprzód o ziemię uderzył i, dobywszy szabli, ku ziemi płazował, a gdy ludzie odjeli protestanta tegoż, powtórnie przyrwaszysię, szablą po głowie bijąc, ciął w gębę z lewej strony w policzek i raz niewinny temuż zadał, rozkrwawił, ranę długą zadał, dobrze sobie gdzieś w mieście napełniwszy fantazyę głowę, płazem pobik, potłukł, co i szlachta, niewinne zranienie widzieli; zaczym, że przeciwko prawu Bożemu, de immunitate kapłanów opisanemu, sprzeciwił się, protestando iterum atque iterum, salvam meliorationem praesentis per citationem sobie zostawił, gotów będąc o to prawnie czynić ratione praemissorum omnium; et in continenti idem qui supra stawił na urzędzie woźnego generała, szlachetnego Jana Bolszewskiego, który anno praesenti, millesimo septingentesimo primo, die undecima mensis Februarii, mając przy sobie stronę szlachtę, urodzonych ichmościów panów: Stephana Krasuskiego i Stanisława Fijałkowskiego, z którymi ichmościami widział w Kowlu w gospodzie u cerulika, przy opatrywaniu ojca Andrzeja Żykowicza, prezbitera kowelskiego, u którego policzek na prawej stronie przez jagodę szablą przecięty aż do kości, tudzież razy sinie po głowie, plecach, i chustkę krwawą, z tego szwanku zbroczoną, które razy mienił sobie pomieniony świeszczzenik od wyżrzeczonego jegomości pana Stanisława Krasuskiego, modo supra expresso; co widziawszy i oglądawszy, raliatją swoją z protestującym prosił, aby ta obductia z protestatją do akt przyjęte i zapisane byli; co i otrzymali.

Книга про д'влад. запис., поточ. и декрет. г. 1701, № 1077; лис. 44.

LXXV

Грамота данная королемъ Августомъ II нареченному епископу Луцкому, Діоннісю Жабокрицкому, предоставляющая ему право ставить и смѣнять приходскихъ священниковъ и игуменовъ во всѣхъ православныхъ церквяхъ и монастыряхъ, находящихся въ королевскихъ имѣніяхъ въ воеводствахъ: Кіевскомъ, Волынскомъ и Брацлавскомъ. 1701. Февраля 15.

Roku tysiąc siedmset pierwszego, miesiąca Marca ósmnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namieśnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, i xiegami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi, comparens personalliter wielebny w Panu Bogu jegomość ociec Hylarion Waniczewski, namieśnik ritus Graeci katedry Łuckiej, dla zapisania do akt grodzkich, łuckich, przywilej, od najjaśniejszego króla jegomości Augusta wtórego in personam jaśnieprzewielebnego jegomości ojca Dyonizego na Żabokrzykach Żabokrzyckiego, nominata episkopiej Łuckiej i Ostrogskiej, protothroniego metropoliej Kijowskiej conferowany, per oblatam подаѣ, prosząc mnie, urzędę, o przyjęcie onego i do akt wpisanie; a takja, urząd, annuendo prośbie i affectaciej pomienionej osoby podawającej, przywilej do akt przyjmując, czytałem, którego tenor verborum sequitur talis: August wtóry, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Kijowski, Wołyński, Podolski, Żmudzki, Mazowiecki, Inflancki i Czerniehowski, Saski dziedziczny xiąże i elektor. Oznajmujemy wszem wobec i kóždyemu zosobna, komu o tym wiedzieć będzie należało: iż jako najpierwszy i najgruntowniejszy fundament szczęśliwego panowania naszego na pomnożeniu chwały Bożej założyliśmy, tak, chcąc należyty in supremo jure patronatus et collationis partykularnych monasterów i cerkwi parochialnych, extra unionen z kościołem świętym Rzymskim, w Kijowskim, Wołyńskim i Braclawskim województwach in bonis nostris quibusvis regalibus znajdujących się, do dyspozyciei i kollaciej naszej królewskiej należących, zachować i wprowadzić porządek, aby przez nakupowanie się ad beneficia ccclesiastica ejusmodi i insze inconveniencie (jako dotąd po różnych miejscach passim zwykły by-

wać) nie działały się scandala, a mając zaleconą sobie i wiadomą dobrze curam pastorałem wielebnego Dyonizego Żabokrzyckiego, archimandryty owruckiego, nominata episkopa łuckiego i ostrogskiego, protothroniego metropoliej Kijowskiej, onemuż w pomienionych województwach po wszystkich miastach, miasteczkach i wsiach naszych królewskich plenum et integrum jus collationis wszystkich partykularnych monasterów i cerkwi parochialnych, tym terazniejszym listem przywilejem naszym dajemy i couferujemy, zlecając mu, aby wszędy, którego kolwiek monasteru partykularnego przełożony, lub też cerkwi świeckiej parochus od najjaśniejszych antecessorów naszych, królów Polskich, lub od nas praesenty i prawa służącego, sobie danego, niepokaze,—zupełną władzą, tym terazniejszym listem, przywilejem naszym, sobie daną i konferowaną, każdego takiego abrogował i iuszego przełożonego do monasteru lub do cerkwi świeckiej kóždego, pro arbitrio suo, także et in successu ad quacubet beneficia similiter vacancia instituował i installował. Czego pomienionemu wielebnemu Żabokrzyckiemu ad vitae ejus tempora żaden z wielmożnych i urodzonych tenutariis bonorum nostrorum omnium regalium, w pomienionych województwach jacentium, żadnym pre-textem i kolorem impedire nie będzie mógł, pro gratia nostra regia, sub poenis, contra convulsos privilegiorum nostrorum sancitis. Co wszystko donosząc do wiadomości, dla więkzej wagi, ten przywilei nasz ręką naszą własną podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XV miesiąca Lutego, roku Pańskiego MDCCI, panowania naszego V roku. U tego przywileju, par oblatam podanego, przy przycisnionej pieczęci kancelariej więkzej, podpis naprzód najjaśniejszego krola ję-gomości w te słowa: Augustus rex; a potym subscriptia takowa: jus collationis cerkwi parochialnych in bonis regalibus, wielebnemu Zabokrzyckiemu, nominatowi episkopowi łuckiemu confertur; na ostatku podpis takowy: A. z Tęczyna Ossoliński, sekretarz pieczęci wielkiej koronnej. Któryże to przywilej, per oblatam podany, za podaniem i prośbą wyźmianowanej osoby, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo verbum, tak, jako się w sobie pisany ma, do xiąg mniejszych, grodzkich, łuckich jest wpisany.

Книга прод. Луц. запис. № 2237, во дѣ 1701; листъ 317 на обор.

Примѣчаніе: Тогъже документъ внесенъ въ книги: городскую Кременецкую 1701 г. № 1609, на листъ 209; и городскую Владимірскую 1701 г. № 1077, на листъ 609.

LXXIV

Мандать королевській, требуюцій въ задворный ассесорскій судъ нареченнаго епископа Луцкаго и Острожскаго, Діонисія Жабокрыцкаго, въслѣдствіе жалобы на него Овруцкаго архимандрита, Климентія Домарадзкаго, о томъ, что Жабокрыцкій, пользуясь невѣденіемъ короля, Августа II, хлопоталъ для себя жалованную грамоту на Оврудкую архимандрію, на которую Домарадзкій получилъ такую-же грамоту отъ короля Іоанна Ш. 1701. Февраля 23.

Року тисеча семьсотъ первого. месяца Марца тридцать первого дня.

На уряде кгородскомъ, въ месте его королевское милости Овручомъ, передомною, Михалемъ Сингаевскимъ, наместникомъ подвоеводства, реентомъ кгородскимъ генералу воеводства Киевскаго, и книгами нинешними, кгородскими, киевскими *stanowszy oczewiseie woźny generałwojewództw: Kijowskiego, Wołyńskiego y innych, szlachetny Stefan Komar, in vim suae verae ac fidelis relationis, jawnie y dobrowolnie zeznał, iż on roku teraznieyszego, tysiąc siedmsetnego pierwszego, die quinta Martii, mandat najasnieyszego króla jego mości, Augusta wtorego, autentyczny, przy pieczęci koronney pisany, sądom głównym assessorskim sędzić należący, tenoris sequentis: August wtory, z Bożey łaski krol Polski, wielki xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflanski, Smoleński, Siewierski y Czerniehowski, xiążę dziedziczne Saskie y elektor, tobie, welebnemu Dionizemu Żabokrzyckiemu, zakonnikowi Świętego Bazylego ritus greci, nominatowi władcy Łuckiemu y Ostrogskiemu, z osoby, sprawy, y przywileju niżej mianowanego, nakazujemy, abyś się przed nami i sądem naszym, assessorskim, w Warszawie, albo tam, gdzie na ten czas z dworem naszym rezydować będziemy, za niedziel cztery od położenia mandatu naszego, lub na ten czas, gdy sprawa z rejestru sądów assessorskich do sądenia przywołana będzie, oblicznie y zawicie stawił się, na instantią y prawne poparcie urodzonego instigatora koronnego y jego delatora, wielebnego Klemensa Domaradzkiego, zakonnika*

świętego Bazylego ritus greci, archimandryty Owruckiego, powodów, którzy cię pozywają o to: Iż ty, dobrze wiedząc o tym, że archimandrya Owrucka, w wojewodztwie Kijowskim przez czas niemały wakująca, delatorowi, na ten czas w świeckim stanie będącemu, z łaski świętej pamięci króla jego mości, Jana trzeciego, antecessora naszego, za osobliwe jego y nieraz doznanę w różnych publicznych y prywatnych interessach na dworze swoim usługi, iest przywileiem conferowana, y w zupełnym dotąd była dzierżeniu, ani żaden woli najsławniejszego antecessora naszego przecić y na pierwsze delatora zasłużonego przywileie następować nie ważył się, ty, post fata tegoż najsławniejszego antecessora naszego, przywilej na też archimandryą od nas, mniej w zasługach delatorowych, chętnie najsławniejszemu antecessorowi naszemu czynionych, informowanych, sub praetextu incapacitatis, appetenter otrzymałeś, ac tandem tegoż delatora, w odległych kraiach żyjącego, y tu, ob inopiam, tak prędko pospieszyć niemogącego, przed sądem naszym assessorskim condemnowałeś; zacyhm, niechcąc onemu jego, co iest miłościwie od najsławniejszego antecessora naszego za znaczne wysługi conferowano, odbierać, dla tego przypozywa z urodzonym instigatorem koronnym do pokładania y przywrócenia przywileiu, przez cie uproszonego, przysłuchania się dekretowi naszemu y skassowania condemnaty otrzymaney, także win prawnych wskazania, szkód nagrodzenia, abyś się tedy stawił y terminu pilnował. Dan w Warszawie, w wilią świętą świętego Macieja Apostoła bliższą, anno Domini millesimo septingentesimo primo—odniósł do wsi Potapowicz, dóbr jego mości oycy Żabokrzyckiego, nominata episkopa Łuckiego y Ostrogskiego, y ten mandat, do dworu przyszedszy, woytowi tamecznemu w ręce oddał, od kogo, po kogo, y w jakiey sprawie był pisany, tak iemu, iako y poddанным opowiedział y prawnie publikował, termin stronom obom, w sądach pomienionych assessorskich, według praefixiey, wysz w mandacie wyrażoney, ku rosprawie prawney zawity stawić się złożył y naznaczył; o czym te relatią swoje zeznawszy, eandem actis connotari niniejszego urzędu prosił; co y otrzymał.

Книга гродская, Киевская, записовая, и поточная, годъ 1701—1702, № 23; листъ 312.

LXXVII

Мандать королевскій, требующій къ суду православнаго Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго, по жалобѣ на него Львовскаго уніятскаго епископа, администратора Луцкой уніятской епархіи, Іосифа Шумлянскаго, о томъ, что Жабокрицкій выхлопоталъ у короля привилегію на Госкій монастырь и на село Курозваны, принадлежащее, къ силу болѣе давней привилегіи, уніятскому Луцкому епископу. 1701. Марта 6.

Roku tysiącznego siedmsetnego pierwszego, miesiąca Aprila dwudziestego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskiem, namiesnikiem burgrabsta zamku Łuckiego, y xięgami nienieyszemi, grodzkimi, łuckimi stanowszy oczewiście wozny generał woiewodstwa Wołyńskiego y innych, szlachetny Jan Michalski, ex producto autentico officio praesenti bene notus dla zapisania do xiąg ninieyszych, grodzkich, łuckich iawnie, iaśnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on roku teraznieyszego, tysiąc siedmset pierwszego, miesiąca Aprila dnia dwudziestego, mandat jego królewkiej miłości do sądów assessorskich w kathedrze biskupiey ritus graeci Łuckiey, tenoris ejusmodi: Augustus secundus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae, Kijoviae, Wołhyniae, Podoliae, Podlachiae, Smolensciae, Severiae, Czernihoviae, nec non Saxoniae haereditarius princeps et elector. Vobis, venerabili Dionisio Żabokrzycki, nominato episcopatus Luceoriensis, totique capitulo ritus Graeci ejusdem episcopatus de personis bonisque vestris generaliter omnibus ad causam infrascriptam mandamus, ut coram nobis seu iudicio nostro assessoriali, Varsaviae celebrando, aut ubi tunc cum curia nostra regia feliciter constituti fuerimus, a positione praesentis recte in quatuor septimanis, seu tum, quum et quando causa praesens ex registro ordinario iudicandarum causarum legitime vocata ac acclamata inciderit, ad instantiam instigatoris regni ejusque delatoris, reverendissimi patris Iosephi de Magna Szumlany Szumlański, episcopi ritus Graeci uniti Leopoliensis, Halicensis et Camenecensis Podoliae, metropoliae Kijoviensis et episcopatus

Luceriensis administratoris, archimandritae Pieczarscensis, actoris, personaliter peremptorieque comparentis, qui vos, quam primum certam accepit notitiam, inhaerendo legibus et constitutionibus regni, citat pro eo, quia vos et praecipue tu, venerabilis Żabokrzycki, privilegium super monasterium Hoiscensem et villam Kurozwany eo spectantem (in possessione sui, delatoris, vigore privilegii olim antecessoris nostri, super bona eadem ipsi servientem, a longo tempore pacifice existentis, ad malam informationem obtinere praesumpsisti et de facto ex cancellaria nostra indebite exportasti, bonaque eadem in possessionem sui cum praeiudicio reverendissimi delatoris avellere intendis; cum vero privilegia, uni concessa, alteri in praeiudicium primi concedi non debeant, proinde ad videndum et audiendum privilegium hocce tuum, uti indebite ac illegitime per se exportatum, decretaque quaevis ea in causa contumacialia, coram nobis seu iudicio nostro reponibilia esse adinveniri et uti male, erronee, cum praeiudicio primi possessoris obtentum, cassari, privilegium actoris in integro conservari, vos quoque pro eiusmodi progressu paenis condignis puniri ceteraque, pro causae hujus exigentia, coram te statui et sententiari et, ne, intervenientibus his litteris nostris, bona praedicta monasteriumque adimere actoremque in possessione interturbare praesumas, sub paenis injungimus; citamini, sitis parituri et terminum attentaturi. Datum Varsaviae, VI Martii, anno Domini MDCCCI, regni vero nostri IV anno. Odniosł, i tam tenże mandat w ręce zakonnikowi tegoż monasteru oddawszy, o położeniu onego w monasterze będącym opowiedział i prawnie do wiadomości przywiódł, publikował i termin, według prefixiej, w mandacie wyrażonej, naznaczył i praefigował. De quo praesens ejusdem ministerialis relatio. Za prośbą woźnego, jako pisać nieumiejącego, na miejsce onego podpisują się Stanisław Grelski, manu propria.

*Книга городская, Луцкая, потличная, № 2579, годъ 1701.
Листъ 578 на оборотъ.*

LXXVIII

Жалоба дворянина Александра Залевского на дворян: Станислав, Адама и другого Станислава Ольбевских о томъ, что они наносятъ ему различныя обиды и, между прочимъ, въ его отсутствіи избѣли, живущаго въ его имѣніи, приходского священника, выгнали его изъ прихода, разорили его домъ и огнали земли. 1701. Марта 17.

Roku tysięcznego siedmasetnego pierwszego, miesiąca Marca siedmnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Maximilianem z Kamienia Wereszczaką, regentem przeszłym ziemskim łuckim, namiestnikiem natenczas burgrabstwa zamku łuckiego i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparcus personaliter urodzony egomość pan Alexander z Smorzewa Zaleski, cześnik Malborski, towarzysz wielmożnego jegomości pana Olszańskiego, jego królewskiej mościrotnistrza, commissarza wojewodztwa Wołyńskiego, in functione deputatoria zostający, przychylając się do dawniejszych swoich, eo nomine poczynionych, protestacyi, a nie mogąc, dla niesądzenia się sądów grodzkich, łuckich, dopędzić cursum sprawiedliwości, w widocznej swojej krzywdzie, natenczas sub securitate legum publicarum revertendo, przeciwko urodzonym ichmościom panom: Stanisławowi, ojcowi, panom: Adamowi i Stanisławowi Olbieńskim, dóbr wsi Sielca czwartej części possessorom, tudzież sługom i poddanym ichmościów, solenniter skarżył i protestował się o to: iż ichmoście, bardzo dobrze wiedząc, że to terazniejszy protestans vigore prawa, sobie służącego, w tychże dobrach, wsi Sielcu, jest należyty possessorem, jednak levipendente prawo wprzód pospolite, a disturbando possessią protestantis, nie kontentując się dawniejszemi krzywdami, różnych czasów przez się, sług, czeladź i poddanych swoich poczynionemi, natenczas, gdy modernus protestans, mając funciją publiczną, tak od kompaniej swojej do wybrania hyberny, jako też od wojewodztwa Wołyńskiego włożoną, musiał, po delatach jeżdżąc, windikować zaległe długi i z domu się absentować, ichmoście,

in absentia protestantis, hospodyna tamecznego, do którego protestans należy, kijami contra decentiam stanu jego duchownego zbiwszy, i całą jego substancją zabrawszy, od parafiej wypędzili, grunta, jemuż służące, pod się podgarnęli, w lasach wolnego zażywania ich protestantis zabraniają, siekiery grabią, siana poddanemu protestantis wozów kilkanaście illegitime zagrabili i niemało szkód naczynili, jako protestacje szerszym są dokumentem; na czym mało mając, teraz noviter, w roku terazniejszym, tysięcznym siedmsetnym pierwszym, in januario, czeladnika swego, przewiskiem Kowalskiego, na dwór protestanta aby naszedł, informowali, który, parendo mandatis panów swoich, nocnym sposobem naszedłszy, do chałupy poddanego protestantis, przewiskiem Łeszczyka, drzwi wybił, za tąż poddanką gonił się, dzieci, kijem pobiwszy, z izby powypędzał, okna wytłukł i zięcia teżże poddanki, chcący go zabić, szukał, dla czego tenże poddany, consulendo vitae, ze wsi uciekać musiał; item podczas jarmarku, w mieście Horochowie odprawującego się, poddanych protestantis, nic sobie niewinnych, sługom swoim: Chmielowskiemu i Kowalskiemu, hałasować i bić rozkazywali, którzy, in praesentia ichmościów panów Olbieńskich, panów swoich, obuchami i płazami bijąc, od wozów poodpędzali i razów bitych niemało nazadawali; potem tenże Kowalski, ex subordinatione panów swoich, na stawie poddanego protestantis, na imię Waśka Przychudka, zastąpiwszy, zbił, i publiczną odpowiedź: — że wszystkich protestanits poddanych na każdym miejscu będę chwycił, zabijał, albo wieszał, — uczynił; czego obawiając się, tenże poddany ze wsi z żoną, dziećmi i całym swoim zbiorem migravit; czym ichmość obwinieni nie kontentując się, ale, by substancją protestantis zawsze znacznie do ruiny przyprowadzali, poddanego swego, przewiskiem Huńkę, namówili, który na dobrowolnej drodze poddanego protestantis, Iwana Szelesta, zastąpiwszy, zbił i razów niemało nazadawał; zaś w roku terażniejszym, przed zapustami, poddany tychże ichmościów obwinionych, na imię Lesko, w karczmie poddanego protestantis, Iwana Krzywego, bezwinnie zbił; staw, w tychże dobrach będący, w którym protestans quartam sortem ma, różnie ruinując, różnemi czasami w zimie i lecie zławiają, impedimenta w nim protestantowi ustawicznie czynią, groblę rozkopawszy i łotok zepsowawszy, wodę z niego, aby młyn mlić nie mógł, wziowszy, staw swój wypuścili; czyniąc in convulsionem dawnych działów i dekretów trybunalskich, lasy tameczne, których omal jest, nie tylko inusitata praxi sami przez się pustoszą, ale też ludziom postronnym wywozić i pustoszyć pozwalają, pastwiska, in usu protestanta będące, odejmują, i różne krzywdy, których wypisać

trudno, sami przez się, ezeladź i poddanych swoich czynią; o co protestans, jako człowiek spokojny, lubo sam przez się i przez przyjaciół upraszał, aby ichmość obwinieni od czynienia takich skód i oppressyi superseadowali, nigdy żadnej sprawiedliwości odnieść nie mógl; którym takowym sposobem ponieważ ichmość obwinieni prawo pospolite naruszyli, do szkod niemałych protestanta przywiedli, słusznie też i winy, w prawie pospolitym opisane, na osoby swoje zaciągnęli; o co wszystko, i co latius in termino termini ichmościom będzie dowiedziono, terazniejszy comparans protestowawszy się, ofiarował się z ichmościami wszystkimi o to prawnie postąpić, zostawiwszy sobie tej skargi wolno według prawa melioratią, lub przez uczynienie in-szej, lub przez pozwy natenczas. In verificationem primissorum stawił wóznego generała wojewodztwa Wołyńskiego, szlachetnego Adama Wołowskiego, który w moc prawdziwej relacji swojej dla zapisania do xiąg niniejszych jawnie i dobrowolnie zeznał, iż on roku terażniejszego, na akcie mianowanego, miesiąca Marca dnia dwunastego, mając przy sobie stronę szlachty, urodzonych panów: Jana Piotrowskiego i Stephana Maczyńskiego, za requizycią jegomości protestującego, był w dobrach wyżej mianowanych, Sielcu, wprzód mieszkanie hospodyna, parocha tamecznego, przez ichmościów obwinionych zruinowane i spustoszone, a potem staw złowiony, groblą poprzekopywaną, wodę w in-szy staw spuszczoną, łotok zepsowany widział i urzędownie oglądał, i że te wszystkie szkody: zabicie poddanych, spustoszenie lasów przez ichmościów obwinionych są prawdziwie poczynione, słyszał; jakoż, tegoż dnia będąc u ichmość panów Olbieńskich, we dworze i mieszkaniu ichmościów, sług wysz pomienionych: Chmielowskiego i Kowalskiego, aby do rozprawy prawnej dotrzymani byli, w winach prawnych aresztował i prawnie przyporęczył, i o tem ad praesens ralacją swoją prawdziwą zeznaje, prosząc wespół z jego mością podawającym, aby to wszystko actis praesentibus było connotatum. Alexander z Smarzewa Za-leski z małżonką. Adam Wołowski, wózny.

*Книга городская, лущкая, поточная, № 2579, юдь 1701;
листь 388.*

LXXIX

Жалоба дворянина Владислава Путошинскаго на игумена Бѣлоостокскаго монастыря, Θεодосія Падальскаго, и на дворянина Юсифа Гулевича, ктитора того-же монастыря, о томъ, что они нападали на истца, нанесли ему различныя оскорбленія, грозили смертью и били его слугъ. 1701. Мая 9.

Roku tysiąc siedmsetnego pierwszego, miesiąca Maja dziewiątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, y xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi personaliter comparens urodzony jego mość pan Władysław na Hati Putoszyński, łowczy smoleński, nie mogąc ultro pati toties peractas przez niżej mianowane osoby laesiones enormissimas et periculum vitae, gdyż coraz innovatae occurrunt diffidationes, sollemnissime skarżył y protestował się naprzeciwko wielbnemu w Bogu jegomości oycu Theodozemu Padalskiemu, ihumenowi Białostockiemu, cujus motivo infra nominatarum exorbitantiarum et diffidationum publicarum genus stetit. tudzież urodzonemu jegomości panu Josephowi z Woityna Hulewiczowi, unum sentire z jegomością oycem ihumenem pomienionym trzymającym, et contra libertatem statutorum regni, ex instinctu et subordinatione jegomości oycy ihumena, postępującemu, w ten sposób y o to: iż primario jegomość oyciec ihumen Białostocki, nie kontentuiąc się tym, że z bracią swoją, z czeladzią monasterską y poddanymi Białostockiemi protestantem na dobrowolney, publiczney drodze y na groble Białostockiey, po nabożeństwie z Torczyzna iadącego, dognawszy, bez żadnego respektu na stan szlachecki y przyjaźń sąsiedzka, za żyda, wykocce, konfundował y ledwie rapierem nie przebił, gdyby się był na strone koniem nie umknął, urodzonych: Stephana Wyhowskiego y Woyciecha Makowskiego, sług protestantis, porąbał, pobił y pokaleczył, sprawy, do Lublina należące, które pan Makowski za pazucho miał, w błoto wdeptał

y tegoż Makowskiego sam na grobli, we krwi y w błocie leżącego, kołem uderzył y, jeżeli żyć będzie? desperatur, o czym seorsiva protestatio cum obductione ministerialis fasius in se edisserit; lecz etiam novissime, gdy protestans dnia dzisiejszego, wyż na akcie mianowanego, tak wielki kontempt y oppressyą swoją y sług swoich, iuxta statuta et praxim regni, coram officio praesenti proponere intendebat, natychmiast ten jegomość oyciec ihumen z pomienionym jegomością panem Hulewiczem, na zamkowym moście spotkawszy się z protestującym, non verendo praenas legum, tuż, na moście, sub securitate officii, w którym honory y substancye status nobilis woiewudztwa Wołyńskiego integerrime conservantur et observantur, adiecit calalum subordinationis jegomości panu Hulewiczowi, który to jegomość pan Hulewicz, ex instinctu et informatione ex instinctaet informatione jegomości oycia ihumena, nie pomniąc na to, że w ścisłej z domem protestantis zostaiąc colligacyey, y że nie podnokroć od protestującego w domu jego własnym per tot annorum revolutiones bene vivendi odbierał suffragia, loco regratitudinis za to, indebitissime citatorem et collatorem monasteria Białostockiego uczyniwszy się, dawsz ucho opaczney naracyey jegomości oycia ihumena a querimoniey słuszney protestantis nie acceptowawszy, temuż protestującemu różne do impatencyey dawał okazy, provocando ad lites, lege publica vetitas, eo fine, ażeby z uczynku y kryminału popełnionego jegomości oycia ihumena tantis industriis suis mógł wyprowadzić. Tandem gdy protestans, uti vir pacificus, invectivas et calumnias propter bonum pacis cierpliwie znosząc, ile na mieyscu securitatis publicae, vindicta sumere renuit y do ympetycey pociągnąć się nie dał, interea jegomość pan Hulewicz, na mieście zastąpiwszy urodzonego pana Stephana Wyhowskiego, szlachcica rodowitego y obywatela woyewodztwa Kijowskiego, a służe protestantis, primario calumniosissimis, jako się jegomości podobało, affecit verbis, a potym, gdy, wiedząc o colligacyey z domem pana swego, ten pan Wyhowski ustempował onemu, jegomość pan Hulewicz pięścią w gębę dał, te mu daiąc inforomacyą y legacyą, ażeby to protestanti powiedział, że »gdzie się kolwiek zdybiemy z panem twoim, abo on żyć nie będzie, albo ja«; dopieroż jegomość oyciec ihumen Białostocki tamże assistens, dał te cathogoryą temuż panu Wyhowskiemu, pochwaliwszy factum jego mości pana Hulewicza, że: »powiedz to panu swemu, moderno protestanti, że ia was poiedynkiem łowić będę, gdzie was kolwiek zaskoczę«; iakoż de facto publiczną na zdrowie y fortuny protestantis y sług jego uczynili obadwa ichmość inculpati odpawieź, dla których prze-

chwałek tak protestans, iako y sładzy iegomości securi życia y fortun swoich bydź nie mogą; przez co imć oyciec ihumen y imć pan Hutewicz prawu pospolitemu sprzeciwiwszy się, w rygor prawny popadli, a protestującego do szkód nie małych, czasu prawa pozwem liquidowanych, przywiedli, o to tedy, a zatym pro paenis legum et damnis praefatus comparens iteratis protestowawszy się vicibus, ofiarował się z ichmościami obwionemi, pro tanto ausu et paenis legum damnisque in foro, ubi de jure venerit, należycie postąpić sobie, salva nihilominus tey protestacyey przez pozwy melioratione, ieżeli tego potrzeba będzie, reservata; y prosił comparens id totum actis praesentibus connotari, co y otrzymał—Władysław Putoszyński, łowczy smoleński.

Книга луцкая, городская, поточная, 1701 года, № 2579; листъ 734 на оборотъ.

LXXX

Жалоба дворянина Владислава Путошинскаго на игумена и братію Бѣлостоцкаго монастыря о томъ, что они напали на него въ селѣ Бѣлостокѣ съ толпою вооруженныхъ слугъ и крестьянъ, въ то время, когда онъ арестовалъ еврея, арендатора монастырскаго, съ которымъ онъ имѣлъ тяжбу, избили и поранили двухъ шляхтичей, слугъ Путошинскаго и гонялись за нимъ, желая его умертвить. 1701. Мая 19.

Roku tysięcznego siedmsetnego pierwszego, miesiąca Maya dziewiątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiey mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, y xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter

urodzony jegomość pan Władysław na Hati Putoşzyński, łowczy smoleński, swym y urodzonych panów: Stephana Wyhowskiego, zaciętego, y Woyciecha Makowskiego, laethaliter od zbiecia, posieczenia y skaleczenia przez niżej mianowane osoby de vita periclitantis, imieniem, któremu, si divina providencya do życia przyjdzie, salva, iako bratu szlachcicowi, manet actio, solenem czynił querimoniam summo cum animi dolore, protestując się naprzeciwko wielebnym ichmościom oycom: Theodozemu Padalskiemu, ihumenowi, Gedeonowi, dyakonowi, y wszystkim braci zakonnym monasteru Białostockiego reguły świętego Bazylego, iako przyncypałom et ad infrascripta facta et violentias sług monastyrskich y poddanych Białostockich subordynującym et in persona sua przywódczom, tudzi ż Janowi kucharzowi, parobkom monasterskim y całej gromadzie Białostockiej, re et manu, alii effectu, za manuducią przyncipalium suorum, idem lege prohibitum factum wypełniającym, po imionach y przezwiskach samymże przyncypałom lepiej wiadomym, także niewiernemu Mendelowi Moszkowiczowi, arendarzowi Białostockiemu, Estie Moszkowiczowney, siostrze rodzoney, y synom tegoż Mendela: Szmuylowi, Beniowi y Chwalowi, iako wykoccom brata y stryja swego rodzonego, Motia, arendarza zaś Hackiego protestantis, w ten sposób i o to: iż przerzeczony jegomość oyciec ihumen Białostocki z bracią swą zakonną, extra canones vocationis et religionis suae postępując sobie, y na winy prawne, contra excessivos religiosos bulla sacra opisane, nie oglądając się, y owszem, speciem rebellionis (stante pace cum Porta-Othomanica) na siebie przyiwszy, loco pacatissimi foederis majores, idque legibus regni contrarias, condit leges; albowiem, mało na tym mając, że się protestans paenas ligum z wykocą poddanego Białostockiego, na imie Sawki, nie upominał y to wszystko w amnistyę dla przyiaźni jegomości oycia ihumena y całego conwentu Białostockiego puścił. ex quo, że ten Sawka popadł w winy prawne, za to, iż chłopą Mikołaja Kuzmicza, poddanego dziedzicznego protestantis z Hati, którego siostrę rodzoną ma za sobą, wykocił do Białostoku; y tegoż Kuzmicza jegomość oyciec ihumen, że go nie ma w swoiey monastyrskiej majątności cale abnegavit, potym, gdy służy protestantis probatissimis dowiedli documentis, iż tego Kuzmicza Sawka, wykociwszy, do przechowania do Sadowa ze wszystkim zaśął, lubo tegoż chłopą Kuzmicza ad requisitionem wydał. atoli potym, gdy protestans znowu, respectu zapisu pewnego, tegoż Kuzmicza y drugiego ciąglego chłopą, między którymi dwa pługi wołów było, modo obligatorio tymże ich mościom oycom Bazyljanom Białostockim ad possessionem podał, natychmiust tenże Sawka

wykocca Kuzmicz, powtore onego wykociwszy, sam się gdzieś w dobrach monasterskich utaił, a samę tylko żonę iego, evitando rigorem juris, bez substancyey, jegomość oyciec ihumen, uznawszy same słuszność, wydał, y tak te część Hacką wielebni oycowi Białostoccy zruinowali, że z tych dwóch pługów, uti in suam receperant possessionem, y ieden nie został; y tak, skoro ten rankor ad vota ichmość oyców Białostockich successit, na to się ichmość rezolwowali, extra metum statutet religionis suae, że dług protestantis do arendarza Mendela, aż za ledwie za medyacyą przyjacielską powielkiej dyshonoracyey pro legitimo za Motia, brata Mendelowego, acceptowawszy, te złotych dwieście zapłacić protestanti rozkazali, y to z wielką konfuzyą y contemptem moderni comparentis; insuper idem jegomość oyciec ihumen, in puncto mali processus z protestującym audendo, lubo wie dobrze o tym ex narratis fide dignorum virorum, że żyd Mendel, mszcząc się tego, że za Motia, rodzonego brata swego, secundum complanationem amicabilem złotych dwieście zapłacił, y tegoż Motia proprio aere wywiózł, zaś jegomość protestans, tego Motia arendarzem mając w swoyey majątności, żadnej intraty karczemney nie odbierał y za insze obweucye, sobie powierzone, na dwa tysiące złotych polskich protestans przez iego ucieczkę y wykocenie szkody poniósł; tego tedy Motia wspomniany Mendel wykociwszy, nie wiedzieć sumptu suo gdzie odesłał; w ktorej, szkodzie swoyey jegomość protestujący z Mendela, iako mieszczanina Torczyńskiego, w zamku Torczyńskim requirując satisfactey, za odesłaniem od zamku do Mendela pro vindicatione, gdy protestans roku teraznieyszego, tysięcznego siedmsetnego pierwszego, dnia osmego Maji, in die festo, z nabożeństwa do domu swego do Hati samotrzeć iechał, y, nic nie spodziewaiąc się contrarii, sprawy, do trybunału należącej, z skrzyni wziowszy, w Torczynie będącej, przed trwożami assekuratus lege publica, przez wieś Białystok yechał, a obaczywszy Chwala, żyda, s na Mendelowego, do Łucka, do grodu, dla prezentowania wykoccy, wziąć był rozkazał, interea jegomość oyciec ihumen, zakonney swoyey odstąpiwszy professyey, widząc, że już żyd Chwal, poymany od grobli wrucił się, przecie, za udaniem Mendela, arendarza swego, z rapierem dobytym, z czeladzią klasztorną, z kijami, dragami, kołami, cepami, z umysłu na to przybranemi, y z poddanemi, w dzwon na gwałt uderzywszy, protestantem innocuum virum, na grobli, na dobrowolney drodze, instigavit; et quidem, dognawszy na grobli protestantem, calumniosissimis dishonorowawszy verbis, y panu Wyhowskiemu rękę prawą rapierem sam obcioł y okrwawił, potym pana Makowskiego wszyscy obkoczywszy, oyciec Dyakon kołem w łeb

bez respektu uderzył y z konia na ziemię zwałił; dopieroż kucharz leżącego pana Makowskiego szablą rąbał, chłopstwo dragami bili, kaleczyli, y onemu razów sinich, ciętych y kijowych, po różnych ciała iego członkach nazadawali, od których, Bóg wie, jeżeli się wyleczy, tadem za zabitego na groble pana Makowskiego, w błocie leżącego, okrwawionego porzuciwszy, sprawy w błoto wdeptali, muszkiet, alias fuzję dwurorną szablę, czapkę y cokolwiek przy nim było, wzięli, a samego protestującego, non parcendo magno nomini antiquae familiae, bij, zabij! za nim wołając, doganiać y zabić consona voce wszyscy domagali się per modum rebellionis; y pewnieby byli inculpati protestantem na tymże miejscu zabili, gdyby, divina providentia interveniente, protestans do dworu imć pana Szymona Żabokrzyckiego, unosząc zdrowie swoje, nie nmknął; quibus expeditis, iego mość oyciec ihumen, nazad do monastera powracając, tegoż pana Makowskiego, we krwi y błocie leżącego, a prawie nieżywego, in contemptum legis divinae et protestantis, rapierem na grobli Białostockiey cioł w łeb; iednak adhuc usque dla dyffidacyey publiczney protestans securus bydź nie może, gdyż ma takową od ludzi wiary godnych przestrożę; że tedy wyżey opisane inconvenientia przeciwko prawu pospolitemu, tum contra leges canonum spiritualium sunt peracta, przeto modernus comparens in causa supra scripta iteratis protestowawszy się vicibus, deklarował to, iż pro praemissis omnibus, a zatym pro paenis legum et damnis z ichmość obwinionemi in foro, ubi de jure venerit, prawnie sobie postąpi, salva manente tey protestacyey przez pozwy melioratione; a na dowód tego wszystkiego, idem comparens stawił woźnego generała wojewodztwa Wołyńskiego, szlachetnego Jana Lewickiego, który, w moc prawdziwego zeznania swego, dla zapisanania do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich, iawnie y dobrowolnie zeznał, iż on, roku terazniejszego, tysięcznego siedmsetnego pierwszego, dnia dziewiątego Maii, ad requisitionem urodzonego imć pana Władysława Putoszyńskiego, łowczego Smoleńskiego, był we wsi Hati, w domu niżej pomienionych rannych, gdzie, mając przy sobie szlachtę, ludzi godnych, urodzonych ichmościów panów: Szymona Żabokrzyckiego y Woyciecha Stanisława Kobylańskiego, widział: u pana Wyhowskiego palców cztery u prawey ręki przecięte, a pana Makowskiego wszystkiego kiiami, cepami, dragami zbitego, od kucharza w łeb y rękę laetaliter zaciętego rapierem, y od samego iego mości oycia ihumena poprawionego, cale in agone zostającego, od których razów y zbicia nescitur czy się wyleczy; y przechwałki na zdrowie protestantis tenże woźny słyssał, co się stało przez iego mości oycia ihumena.

Białostockiego, bracią zakonną, także sługi y poddanych Białostockich, czasu w protestacyey opisanego; y prosili, tak protestans—aby ichmościów protestacya, iako y woźny—aby jego relacya ad acta przyięte y zapisane byli, co y otrzymali. Władysław Putorzyński, łowczy smoleński. Imieniem y na miejscu woźnego, pisać nie umiejącego, za proźbą onego, podpisuie się —Woyciech Stanisław Kobylański, manu propria.

*Книга Луцкая, городская, поточная, 1701 года, № 2579.
Листъ 737.*

LXXXI

Жалоба игумена Бѣлостокскаго монастыря, Феодосія Падальскаго, на дворянина Владислава Путошинскаго о томъ, что онъ съ двумя слугами напалъ на домъ еврея арендатора въ селѣ монастырскомъ Бѣлостокѣ, избилъ его жену и сына уводилъ на веревкѣ къ себѣ; когда же игумень попросилъ его оставить плѣннаго, то онъ и его слуги нанесли побои какъ игумену, такъ и слугамъ монастырскимъ. 1701. Мая 9.

Roku tysiącznego siedmsetnego pierwszego, miesiąca Maja dziewiętego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, łuckimi stanowszy osobiście przewielebny w panu Bogu jegomość oyciec Theodozy. Padalski, monasterów Białostockiego y brackiego Łuckiego ihumen, swoim y wielebnych w Bogu oyców y braci zakonney świętego Bazylego Wielkiego ritus graeci monasteru Białostockiego, tudzież utściwego Jana Daniłowskiego, kucharza

monasterskiego, od niżej mianowanych obwinionych w rękę prawą okrutnie z okaleczeniem zaciętego, niewiernych: Szmula, Mendela, arendarza winnicy y karczmy w Białymstoku monasterskiego, syna, y Gejli, tegoż arendarza żony, od tychże obwinionych kańczukami zbitych, opuchłych, adire acta nie mogących, imieniem, solennissime świadczył, skarżył y protestował się przeciwko urodzonemu jegomości panu Władysławowi Putoszyńskiemu, łowczemu smoleńskiemu, jako violentiarum infrascriptarum principali et motori, urodzonym: Stephanowi Wyhowskiemu, Woyciechowi Makowskiemu, tegoż jegomości pana Putoszyńskiego, łowczego smoleńskiego, compryncypałom y sługom, w ten sposób y o to: iż obżałowany, jegomość pan Putoszyński, łowczy smoleński, mając dobra swoje, połowice wsi Hati, w bliskim bardzo sąsiedztwie monasteru y wsi Białostoku leżące, w nich rezydując, monasterowi Białostockiemu y zakonnikom, w tymże monasterze rezydującym, omni humanitatis et benevolentiae modo z jegomością certuiącym, nieznośne y bardzo częste od ichmościów krzywdy ponoszącym, invicta patientia dissymulującym, zawsze infensus, do ukrzywdzenia monasteru y zakonników szuka sposobów y one wynayduie: prócz innych, prawie nieskączzonych, wziwszy u protestantów summy dwóch tysięcy y w tey summie poddanych kilku protestantom we wsi Hati, części swoiey, w zastaw puściwszy, tymże poddanym robić sobie kazał, którzy poddani, dla ciężkiej w robotach okazyey, aby precz nie poszli, protestantes woleli ich jegomości oddać, a summy oddania swoiey sine ulla provisione do święta świętego Jana Krzyciela od świętego Bożego narodzenia, secundum rotulum dawnego kalendarza, przez puł roka czekać; więc, żeby ta summa quocunque modo extenuari a podobno y przepaść mogła, na to intendit animm et vires, uformowawszy sobie pretext do niewiernego Mendela, arendarza monasterskiego, karte iakoś na bracie jego rodzonym, niewiernym Motiu, arendarza swoim w Hati, wyciągnął, imieniem iakoby Mendela, arendarza monasterskiego, na summą dwieście złotych podpisaną y daną; a lubo to była jawna, że Mendel, arendarz monasterski, nic nie był jegomości winien, ale commentum y napaść od Motia, arendarza Hatskiego, musieli jednak protestantes, post molestissimas obżałowanego imć pana łowczego smoleńskiego importunites et molestias, sobie, monasterowi, zadanych, aby wakująca przez niedziel sześć winnica y karczma od arendarza, tułaiącego się y od impetu kryjącego się, opuszczona, mogła cokolwiek fruktyfikować, monasterskimi pieniędzmi oddawszy dwieście złotych, cdkupić hanc vexam. Przy oddaniu tey dwuchset złotych summy y

przy bytności wielu jegomościów szlachty, sąsiadów, tenże Mendel, arendarz monasterski, obżałowanego jegomości pana łowczego smoleńskiego supplex prosił, aby odtąd Motiowi, bratu jego, a swemu Hatskiemu arendarzowi, żadną miarą nie wierzył, i że za tegoż brata swego, Motia, ieśliby jegomości zawiodł, nie będzie więcey płacił, zapewnie uciecze, ostrzegał y twierdził; wzajemnie też sam obżałowany jegomość pan łowczy smoleński assekurował się słownie, że nigdy Mendela, arendarza monasterskiego, za brata jego, Motia, arendarza swego Hatskiego, requirować nie miał; danego słowa, oraz prawa pospolitego, pacem et securitatem concivium surowie ostrzegającego, z umysłu zapomniawszy, w roku terazniejszy, tyśiącznym siedmsetnym pierwszym, miesiąca Maja, die duplicis solennitatis: niedziele y święta świętego Stanisława męczennika, festo, powracając z Torczyma cum suis supraspecificatis complicibus, muszkiety o dwu rurach, sam pistolety, prochem y ołowiem nabite, mającemi, na dobra, wieś Białystok, naicchał, w karczmie monasterskley stanowszy, Geyle, żydowkę y Szmuyła, Mendela, arendarza monasterskiego, żonę y syna, zastawszy, tychże żydów napadł, y iakoby zdrayców iakich, kańczukami zbiwszy, żadney u protestantów nie uczyniwszy w monasterze o sprawiedliwość z nich requizycyey, Szmuyła, arendarskiego syna, za szyję postronkiem czeladzi swoiey wziąć kazał do Hati y domu swego, mimo sam monaster iadąc, na kontempt y zniewage protestantów, tegoż Szmuyła, żyda, przed sobą prowadzonego, sam kanczukiem okrutnie po plecach, po głowie, po oczach bił, zacinał, na co protestans z bracią zakonną z gury na doł z kucharzem monasterskim droge przeszedszy, bezbronny, z laską tylko jedną, obżałowanego imć pana łowczego smoleńskiego modestissime o przyczynie zbudzonego tumultu pytającego, aby niewinnego żyda, pod protekcyą monasteru mieszkającego, z tak wielkim gwałtem nie brał, prosił; którego czasu tenże Szmuyło żyd, pozbywszy sznura z szyie, ku monasterowi udał się, obżałowany jegomość pan łowczy smoleński, niewypowiedziane znicwagi kontemptów wymowiwszy słowa, z pistoletu do protestanta, prawie rure w piersi włożywszy, strzelił, pan Bóg, za którego providencyą żyjemy, dał, że na panewce krzemień ognia nie dał, a pewnieby był tamże protestans na mieyscu zabity został, w czym że protestanta pan Bóg ochronił, obżałowany imć pan łowczy smoleński niezmiernie żałował, ale kiedyżkolwiek tego dokazać, protestantem zabić, nieżywić przegraża się y odpowiada; w tenże czas Stephan Wyhowski, czeladnik jegomości obżałowanego, protestantem koniem potracił tak dalece, że y habit rozdar, w błoto wtrącił,

pomazał, drugi zaś, Woyciech Makowski, bandolet czy karabin, szable do-
 bytą bez pochew, czapkę, z siebie zdiowszy, na ziemi porzucił, jednak z
 gruntu monasterskiego nie ziechali, aż zaskoczywszy kucharza monasterskiego,
 okrutnie szablami posiekli, przez co obżalowany imć pan Putoszyński, po-
 koy pospolity z swoimi compryncypałami zgwałcił, winy prawne, o naiez-
 nikach dóbr cudzych y tumulty wzbudzających w statucie opisane, na się
 zaciągnął; o co wszystko protestans y z bracią, z oycami monasteru swe-
 go, prawnie czynić obiecując, iterum atque iterum skarżąc y protestując
 się, salva teyże protestacyey reservata sobie melioratione, o terazniejszey
 przyięcie prosił, co y otrzymał. Et in verificationem praemissorum, tenże
 przewielebny w Bogu iegomość oyciec Theodozy Padalski, ihumen Białos-
 tocki, bandolet, alias karabin, o dwóch rurach, cudzoziemskiej roboty, u
 przykładu po obodwu stronach dwa orły cynowe w osadzie mający, pro-
 chem y kulami w obudwoch rurach nabitą, z pasem raytarskim,
 szablą gołą bez pochwy y czapkę, od Makowskiego, czeladnika imć pana
 Putoszyńskiego, łowczego smoleńskiego, we wsi Białym Stoku umyślnie po-
 rzuczone, mnie, urzędowi, prezentował, prezentowany karabin z pasem tylko
 wyręczył, do siebie odebrał, szable, czapkę na urządzie zostawił, z odebra-
 nego y wyręzonego urząd kwitował, z tą deklaracją, iż te wszystkie rzeczy
 zawsze iest gotów iegomości panu łowczemu smoleńskiemu oddać, salvis
 quietatione et restitutione expensarum pro juribus cancellariae, proszonc,
 aby to do xiąg przyięto y zapisano było; co y otrzymał. A natychmiast
 stanowszy oczewiście wozny generał woiewodztw: Kijowskiego, Wołyń-
 kiego, Braclawskiego y innych, szlachetny Hrehory Łuczewicz z Białego-
 stoku, iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał, iż on roku tnazniejszego, ty-
 siącznego siedmsetnego pierwszego, miesiąca Maja dziewiątego dnia, mając
 przy sobie strone szlachte, urodzonych ichmościów panów: Marcina Czep-
 lińskiego y Jana Gęsickiego, na rekwizycyą prawną przewielebnego w Bogu
 iegomości oycy Theodozego Padalskiego, ihumena Białostockiego, był w
 dobrach wsi Białymstoku, naprzód w monasterze, w izbie kuchenney, zas-
 tawszy ucściwego Jana Daniłowskiego, kucharza monasterskiego, na łusku
 leżącego, bardzo chorego od ran zadanych, które rany, za odwiązaniem
 ch, naprzód na palcu podle wielkiego dwa razy y dwie rany przez dwa
 członki ciente z przecięciem kości, krwawe, długie, szerokie, głębokie, z
 okaleczeniem palców, trzeci raz y rane na teyże ręce prawey, wyżej sta-
 wu od dłoni przez wszystkie suche żyły ciente, długi, szeroki, głęboki,
 krwawy z okaleczeniem całej ręki; potom u Gieyli, żony Mendela, aren-

darza Białostockiego, przez głowę, nos, mimo oko, z lewej strony przez twarz y innych razów siła na plecach, których dla zsiniałości rozeznac nie podobna było, na ostatek u Szmuyła, syna arendarskiego, razów y ran na głowie przez ciemie dwa, przez twarz y oczy wszystkie u obodwoch żydów sińce krwawe, krwią zabiegłe, plecy, ramiona sinie, od zsiniałości razów na nich porachować było nie można, karczme pustą, przez arendarza uciekłego opuszczoną, wakującą, widział y urzędownie oglądał, które razy y rany ciż poranieni mienili bydz sobie zadane od czeladzi imć pana Putoszyńskiego, łowczego smoleńskiego, czasu y dnia w protestacyey mianowanych, co tenże woźny wyzey pomienionemi ichmościami panami szlachtą oświadczył y o tym te swoją relacyą zeznał; o której przyjęcie prosił, co y otrzymał. Theodozy Padalski, ihumen monasteru Białostockiego, bractwa Łuckiego, manu propria.

*Книга Луцкая, городская, поточная, 1701 года, 2579.
Листъ 739.*

LXXXII

Жалоба ктитора Бѣлостоцкаго монастыря, дворянина Юсифа-Казимира Гулевича, на дворянина Владислава Путошинскаго о томъ, что онъ наносилъ различныя оскорбленія Бѣлостоцкому монастырю, не признаеть Гулевича ктиторомъ, и похитилъ у послѣдняго весьма цѣннаго хорта, 1701, Мая 10.

Roku tysiącznego siedmsétnego pierwszego, miesiąca Maja dziesiątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namieśnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego i xiegami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi, stanowszy oczewiście urodzony

jegomość pan Józef Kazimierz z Wojutyna Hulewicz, towarzysz roty usarskiej najjaśniejszego królewicza jegomości polskiego Alexandra, wielmożnego i najwielebniejszego niegdy jegomości ojca Sylwestra z tegoż Wojutyna Hulewicza, episkopa przemyskiego i samborskiego ritns Gracci, fundatora cerkwi i monasteru Białostockiego, wnuk i proximus ex sanguine et familia successor, a zatym monastera Białostockiego collator patronus, - żałośnie świadczył i protestował się przeciwko urodzonemu jegomości panu Władysławowi Putoszyńskiemu, łowczemu smoleńskiemu, w ten sposób i o to: iż obżałowany jegomość pan Putoszyński, łowczy smoleński, wiedząc naprzód, że jus collationis albo patronatus beneficiorum duchownych do innych familii a propriis fundatora successoribus avelli et transferri nie może, przecież obżałowany jegomość pan łowczy smoleński siebie, protestantem, wyżej pomienionego niegdy fundatora monasteru Białostockiego prawdziwego i niewątpliwego successora, za patrona i collatora monastera Białostockiego znać nie chce, i owszem podobno ex hoc jure haereditario stronić usiłuje, monasterowi Białostockiemu i osobom duchownym, w tym monasterze, w zakonie mieszkającym, nunquam placabilis, zawsze molestus, różne onym zadaje i wyrządza krzywdy, w protestacyach, przeciwko jegomości zaniesionych, obszerniej wyrażone, eadem simultate, luboć non aperta, jednak manifesta, z protestantem, po bratersku żyjąc w jednejże gospodzie, podczas sejmiku przedsejmowego, w Łucku odprawującego się, stojąc z czeladzią swoją, którzy protestantis charta białego kosmatego z obiema uszyma czerwonemi, z gospody wyprowadziwszy, zataili, do dóbr wsi Hati i dworu jegomości obżałowanego zaprowadzili, który tam i teraz jest chart, jako obżałowany jegomość pan łowczy smoleński przyznaje, sprawiedliwości i satisfactiej nie uczynił, ani dał, lubo protestantem, po zgubie tak dobrego charta żałośnego bardzo, i czeladnika swego, urodzonego Marcina Szeplińskiego, nad zamiar karzącego, widział i uzalić by się był powinien, zatajonego charta wrócić kazawszy; więc po sejmiku, renovatis do monasteru Białostockiego odhis, roku terazniejszego, tysięcznego siedmsetnego pierwszego, miesiąca Maja dnia osmego, na dobra, wieś Białystok, i karczmę monasterską z czeladzią strzelbą opatrzonemi najachał, żonę arendarza i syna arendarskiego pobił, hałas, tumult wzbudził, syna arendarskiego, jednego szeląga jegomości nie winnego, za szyję wziąć, do Hati, dóbr swoich, i dworu swego prowadzić przed sobą podle konia czeladnikowi, sam po głowie, po plecach kańczukiem nielitościwie bijąc, kazał, osoby duchownej i wszelkiej obserwanciej godnej, jegomości ojca Theodozego Padalskiego,

ihumena białostockiego, amica supplicatione, czemu by do takiej przystępował violencyej cudzego monasterskiego człeka, nie requirując z niego sprawiedliwości, czemu by brał? upominającego się, nullo respectu do niego strzelił, zabić go chciał i teraz śmiercią i zabiciem groził i odpowiada, czeladź monasterską czeladź jegomości posiekli, pokaleczyli i insze violencye authore jegomości stały się; o co gdy dnia dziesiątego miesiąca Maja protestans, będąc w Łucku z jegomością panem Putoszyńskim, łowczym smoleńskim, obżałowanym, w bramie, z miasta do zamku leżącej, protestans sam jeden, obżałowany samotrzeć, spotkawszy się, ex postulata obżałowany jegomość pan łowczy smoleński in nocendo zakonnikom contumax et pertinaciter permanens, słowami, comminationibus, diffidationibus śmiercią, zabójstwem grożąc, pełnemi odpowiadał do protestacji laesivas, honorem zakonnych ludzi cavillantes, w protestacji jakieś wielkie od siebie wyrzucając jakoby beneficia, do których protestans nigdy nie zna się, chyba by, że kiedy w dom do jegomości protestans przyjachawszy, cokolwiek chleba z ochoty jegomości obżałowanego zażył, to za wielkie poczytał dobrodziejstwo od protestanta, parem humanitatem jegomości referente et relaturu, a przetoż nie tak się czując jako jegomość napisał obligatum; że tedy obżałowany jegomość pan łowczy smoleński nad przyrodzone protestantis prawo et jus patronatus monastaru Białostockiego protestantem chce detrudere, monasterowi i zakonnikom w nim będącym takowc, jakie się wyżej opisali, zadaje krzywdy, samemu protestantowi do braterskiej miłości, ile w przywróceniu błahej in existimatione rzeczy, charta, ale in aestimatione ptoestantis według tegoż charta dobroci wielkiej, niezachowuje; przetoż protestans o takich jegomości obżałowanego postępkach, przeciwko prawu i słusności stałych, iterum atque iterum opowiada się i protestuje, salva ejusdem protestationis reservata melioratione, prawnie suprapraemissa vindicare submittując się, o terazniejszej protestatiej przyjęcie prosił, co i otrzymał, Józef Kazimierz z Wojutyna Hulewicz, manu propria.

Гinia гродская, луцкая, поточная, № 2579, годъ 1701; листъ 743 на оборотт.

LXXXIII

Жалоба игумена Перекальского монастыря, Бенедикта Загорайского, на дворянъ: Степана и Антонину Данилевичей-Чеконскихъ о томъ, что они причиняли монастырю различныя обиды и, наконецъ, насильно отняли монастырскую волоку поля, согнавъ съ нея работниковъ; при этомъ Чеконская нанесла лично побои игумену и вырвала у него бороду. 1701. Юля 6.

Roku tysiąc siedmset pierwszego, miesiąca Julii szóstego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namięsnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, i księgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi, comparens personam liter wielebny w panu Bogu jego mość ociec Benedykt Zagorayski, ordinis sancti Bazylia magni ritus graeci ihumen monastera Perekalskiego, inhaerendo manifestationibus, protestationibus et toti processui, in registris sądów głównych, trybunalskich, koronnych, lubelskich pendenti, y teraz solenniter y z wielkim żalem, swoim y drugich braciey monastera swego imieniem, manifestował się y protestował przeciwko urodzonym ichmościom panom: Stefanowi y Antoninie Danilewiczom-Czekońskim, podczaszym, smoleńskim, małżonkom, iż ichmość panowie podczaszowie smoleńscy, małżonkowie, przeciwko prawu Boskiemu y pospolitemu postępując, ani obawiając się win, eo nomine opisanych, y nie kontentując się dawnymi krzywdami, szkodami manasterowi tameyszemu y mieyscu świętemu, ab antiquo dla wysławienia chwały Bożej fundowanemu, z nadaniem gruntów pewnych na wyżywienie ubogich zakonników, oppressyą y konfuzią nieraz onychże parobków y robotników monasterskich hałasowaniem, prowizyey od summy trzechset złotych polskich, przez zeszłego urodzonego jegomości pana Adama Łaska-Czerczyckiego zapisem pewnym temuż monasterowi zapisaney, perpetuis temporibus per successores et possessores płacić należącej, przez lat kilkadziesiąt oddawaniem, robocizny w polach monasterskich przeszkadzaniem y onej sobie nienależycie appraehendowaniem y innemi molestiami, przez siebie, obżalowanych, protestującym poczynionemi, w processie dostatecznie wyrażonemi,

iakoż y teraz, niedawno, die vigesima secunda Junii, currenti, millesimo septingentesimo, nieraz przechwalaiać się, włoki pewney, do tegoż monastera protestujących przez pomienionego jegomości pana Łaska Czerczyckiego testamentem czasy wieznemi legowaney, odebraniem, odieżdżaiąc na sejmik tu, do Łucka, zlecił y informował tenże jegomość pan podczaszy smoleński imć panią małżonkę swoię, aby etiam per vim też włokę monasterską zorać kazała, o czym comparens dowiedziawszy się, swemu pługowi na włokę mianowaną własną monasterską puyść i orać rozkazał; tandem pługi ichmościów obżałowanych nadszedszy, pług monasterski zganiać poczeli; za danem sobie znać modernus comparens, na też pole wyszedszy, iako swoje własne na siebie orać kazał, a pługom ichmościów obżałowanych nie dopuszczał; w tym czasie sama jejmość pani podczaszyna smoleńska, nadi:chawszy y z kolasy skoczywszy, nie respektuiąc na charakter kapłański y stan zakonny, pięścią w gębę dawszy, potym za brode porwawszy, włosow garść wyrwała, w piersi obiema pięściami zgarnionemi razy kilka czegoż comparenta, z pola własnego zpychaiąc, uderzyła, na chłopów swoich wołaiąc: «bicie y zabijcie!» onym rozkazywała, zabiciem od jegomości pana małżonka swego groziła y, przechwałki y diffidacye na zdrowie czyniwszy, comparenta z parobkami y pługiem zegnawszy, orać nie dopuściła y tę włokę sobie gwałtownie apprehendowała; przez co ichmość obżałowani, panowie podczaszowie smoleńscy, prawu Boskiemu y pospolitemu sprzeciwili się, winy, ratione praefatorum opisane, na siebie zawzięli y zaciągneli, a do szkod niemałych, ex rationibus in termino inferendis, liquidowanych, protestuiących przywiedli y do dalszych przywodzą; de quibus omnibus praemissis idem comparens, suo et fratrum sui monasterii nomine, iterum przeciwko ichmościom obżałowanym manifestowawszy się y protestowawszy, deklaruić się z bracią swoią inchoatum processum, indecise pendente, continuare, zostawiwszy iednak praesentis salvam auctionem, si necesse juris expostulaverit. Et in verificationem praemissorum stanowszy oczewiście wozny generał woiewodztwa Wołyńskiego, szlachetny Adam Wołowski, w moc prawdziwey y wierney y skuteczney relacyey swoiey, iawnie y dobrowolnie zeznał: iż on, ad requisitionem comparenta, mając z sobą stronę szlachtę, urodzonych ich mościów panów: Piotra Goscimińskiego i Marka Haszkiewicza, był anno currenti, millesimo septingentesimo primo, die vigesima tertia Junii w monasterze Perekalskim, tu, w woiewodztwie Wołyńskim a powiecie Łuckim będącym, y szłyszał od wielu szlachty tameyszey y poddanych, z różnyh części prowadzonych, że na

włose monasterskiey, w polu tameyszym, w Perekalu, obżałowana ieymość pani podczaszyna smoleńska comparenta! teraznieyszego pięścią w gębę uderzyła, garść włosów wyrwała, razy kilka w piersi pięściami zgarnionemi uderzyła, pług monasterski z tey włoki spędziła, orać nie dopuściła y sobie poorala, zabiciem od jego mości pana małżonka swego groziła y inne diffidacye na zdrowie onegoż uczyniła; co słyszawszy z szlachtą pomienioną, oświadczywszy się, o tym relacyę swoię uczynił y zeznał, prosząc insimul z comparentem id actis connotari, co otrzymał Benedykt Zagorayski, ihumen monasteru Perekalskiego. Adam Wołowski, wozny.

*Книга Луцкая, городская, поточная, 1701 года, № 2580.
Листъ 48.*

LXXXIV

Приговоръ, составленный городскимъ луцкимъ судомъ, по которому рѣшено подвергнуть баниции дворянъ: Казимира и Софію Езерковскихъ за неявку ихъ въ судъ на назначенный срокъ къ отвѣту, вслѣдствіе жалобы на нихъ священника Козьмы Донаевского о томъ, что они нанесли ему публично разныя оскорбленія и тяжелые побои и держали его въ тюремномъ заключеніи. 1701. Сентября 30.

Roku tysiąc siedmset pierwszego, miesiąca Septembra trzydziestego dnia.

Na roczkach sądowych, grodzkich, łuckich, od dnia piętnastego miesiąca Septembra roku, teraz idącego, wyż na akcie mianowanego, przypadłych y sądownie odprawować się zaczętych, przed nami: Woyciechem-Stanisławem Czermińskim, podczaszym Wołyńskim, podstarościm, Jerzym-Stanisławem na, Markowiczach Hulewiczem, woyskim ziemskim włodziimirskim,

sędzią y burgrabią, y Wawrzyńcem-Stanisławem z Peplowa Peplowskim, woyskim ziemskim łuckim, pisarzem, urzędnikami sądowemi, grodzkimi, łuckimi, gdy roku, miesiąca y dnia, wyż na akcie mianowanych, przypadła sprawa z rejestru actowego prostego, za przywołaniem woznego generała szlchetnego Adama Wołowskiego, między instygatorem sądowym y jego delatorem, przewielebnym w Bogu jego mością oycem Kozmą Donaiewskim, praezbiterem cerkwie Smolihowskiej, powodem, a urodzonymi ich mościami pany: Kazimirzem y Zofią albo innego imienia Jeziorkowskiemi, małżonkami, wsi Smolihowa arędownemi possessorami, pozwanemi, samą jey mością in assistentia praefati mariti de jure debita, za propozycją od powoda przeciwko pozwanym napisaną y u sądu niniejszego produkowaną, tedy, postanowiwszy się u sądu strona powodowa sama oczewisto, pozwanym, iż się za potrzykrotnym woźnego wyzmianowanego przywoływaniem do prawa nie stanowili y wiadomości żadney o niestaniu swoim sądowi niniejszemu y stronie powodowej nie dali, onych, iako niestałych y prawu pospolitemu sprzeciwnych, z dopuszczenia sądowego, ratione confusionis, contemptuacionis, dishonorationis, percussionis actoris in paena banitionis perpetuae. ex nunc decernenda, additione ministeriatu ad publicandam et remissione causae pro exequutione, wzdała była, z wolnym iednak tey sprawy y wzdania jey do zwykłej godziny aresztem; a gdy o godzinie zwykłej aresztowej spraw do aresztu przywoływano, między któremi y ta sprawa przez woźnego wyż mianowanego przywołana była, pozwani, itidem sprzeciwiając się prawu pospolitemu, nie stanowili, tey sprawy y wzdania iey nie aresztowali, aresztować y usprawiedliwić się nie chcieli, tedy strona powodowa onych sposobem wyżey opisanym wzdała na propositio, tak się w sobie mającą: proposuit judicialiter instigator iudicii ejusque praesens delator, przewielebny w Bogu jegomość ociec Kozma Donaiewski, praezbiter cerkwie Smolihowskiej, in unione sanctae fidei zostaiący, naprzeciwko urodzonym ich mościom panom: Kazimierzowi y Zophiey albo innego imienia Jeziorkowskim, małżonkom, arendownym possessorom wsi Smolihowa, obojgu osob, pryncypałom facti y manualnym exekutorom, w ten sposób y o to: iż ich mość, nie obawiając się rygoru, w prawie pospolitym rigide eo nomine na inwazorów y zastępujących na drogach opisanego, y ullo modo nie respektując wprzód na gniew Boski y służe Bozkiego, który od kóźdego konserwowany powinien być, ale, postposita lege divina et constitutiones legum vilipendendo, śmieli roku terazniejszego, tysiąc siedmset pierwszego, dnia dwudziestego osmego Septembria y wstąpił się oktorem, terazniejszego

duchowną osobę, który omni pace et omni securitate stanu swego obwarowany, będąc niewinny, niespodzianie na drodze, na wsi, przed karczmą siedzącego z ludzmi, napadszy obwinieni oboje, zbili, stłukli, za włosy włożyli, targali, nogami deptali, z brody, z głowy włosy powyrywali, pięścią, stusami tak gębę iako y oczy u aktora popodbijali, a potym, wziowszy wiosła winnickiego, inculpatus bezbronnego aktora zbił, stłuk, wszystkie plecy, ręce w niwecz pokaleczył, oko prawe, to iest brew, zranił, u rąk łokcie przez skure do kości poprzebijął; u którego aktora razy pozadawane ab inculpato, krwią, iako to: plecy od niemiłosierdnego się zbytkowania, także ręce potłuczone, sinie, spuchłe krwią pozachodzili, gdzie temuż aktorowi gęba, oczy od bicia, plecy wszystkie y nogi spuchły; krwią oblawszy się, nieraz aktor zapłakał; a potym iuż idącego do domu inculpatus powtórnie dogoniwszy, iteratis vicibus crudelissime ac tiranissime zbytkował się nad aktorem, którego przewielebnego oycą praezbitera Smolihowskiego ledwie od śmierci obronili. Tymi się iednak inculpatis nie kątentuiąc krzywdami, violenciami, zbytkowaniem się nad duchowną osobą, umyśliwszy sobie, in contemptum czyniąc, aktora do lochu piwnicznego wsadzili y, tam sadzając, bili, tłukli, nogami deptali, po błocie za łeb włożyli, owo zgoła aktora pomienionego zabić na śmierć usiłowali, y, gdyby ludzie nie obronili, nihil certius, żeby salute et vita privaretur; którego aktora, zmiłowawszy się, człowiek ieden, sine scitu inculpatorum, z tegoż lochu piwnicznego wypuścił; przez co winy, ratione violatae securitatis, tudziesz depraedationis stratae publicae, na takowych vigorose opisane, popadli y one na dobra swoje y osoby pro facto, a mianowicie za przechwałki na aktora, kijami bicie zawzieli y zaciągneli; et in continenti praemissorum tenże aktor, przewielebny w Bogu ociec Kózma Donaiewski, przezbiter cerkwie Smolihowskiej, stawił na urzędzie woźnego generała wojewodstwa Wołyńskiego y innych, apparitora sądowego, szlachetnego Adama Wołowskiego, który, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mosciów: pana Woyciecha Malickiego y imci pana Mikołaja Katernickiego, roku teraz idącego, tysiąc siedmset pierwszego, dnia dwudziestego osmego Septembris, był w gospodzie, to iest rezydencyi przewielebnego oycy Kozmy Donaiewskiego, gdzie będąc, u aktora widział y oglądał razy pobite, plecy, ręce potłuczone, pozadawane, iako to: plecy prawie wszystkie od wiosła winnickiego przez obwinionych od zbicia krwią ociekłe, ręce także pobite, pokaleczone y od razów zadanych spuchłe, krwią razy

wym na brwi stłuczony, owo zgoła wszystek, od głowy do nóg, niemiłosierdnie, okrutnie zbity, potłuczony; który aktor do zdrowia nie zaraz przydzie, widział y ogłądał, y o tym tę swoją przedemną, urzędem, czyni y zeznawa relacją; po którym takowym wzdaniu swoim strona powodowa na pozwanych wyszrzeczonych niestałych dalszego w tej sprawie postępku prawnego prosiła; przeto sąd niniejszy, grodzki, łucki, za niestaniem wysz mianowanych pozwanych, a za domowieniem się y prawnemi postępkami strony powodowej, przychilając się w tym do prawa pospolitego y wzdania teyże strony powodowej, w dalszym tej sprawy postępku prawnym, w sposób zysku za różne violencie, konfuzie, konteptomania y bicie aktora, jako też za diffidacie na zdrowie y przechwalanie się, kijami bicie aktora, winę baniciey wieczney na pozwanych niestałych zaraz wskazuie y woznego sądowego, szlachetnego Adama Wołowskiego, do obwołania y publikowania oney przydaie, y onę ex nunc publikować nakazuie; któryże to wozny, na to od sądu przydany, czyniąc dosiść woli y rozkazaniu sądowemu, a z powinności urzędu swego woznowskiego, tę winę baniciey wieczney na pozwanych, tu, w zamku Łuckim, w izbie sądowej, in praesentia iudicii y wielu ludzi zacnych, ich mościów panów obywatelów wojewodstwa Wołyńskiego, spraw swoich u sądu pilnujących, głosem wyniosłym obwołał y publikował, przywołując to wszystkim do wiadomości, aby z przerwionemi pozwanemi, niestałemi y prawu pospolitemu sprzeciwieni, żadnego spółku ani obcowania nie mieli, rady y pomocy onym ni w czym nie dodawali, w domach y majątnościach swoich onych nie przechowywali, ale się z niemi, iako banitami wiecznemi y prawem przekonanemi, we wszystkim podług srogości prawney, pod winami, w prawie o tym opisanemi, zachowali; o czym mianowany wozny, iż tę winę baniciey wieczney na pozwanych obwołał y publikował, oczewiście przed sądem niniejszym stanowszy, relacją swoją uczynił y zeznał; a po obwołaniu y publikowaniu na pozwanych tej winy baniciey wieczney, sąd niniejszy tę sprawę z niemi na mocną, skuteczną y nieodwłoczną exequcją do sądu y urzędu wszelakiego, dobrom pozwanych należnego, exequcją mocną, skuteczną y nieodwłoczną na dobrach pozwanych generaliter wszelakich, leżących, ruchomych y summach pieniężnych, gdziekolwiek przez pozwanych mających, lub na dobra udanych, za naypierwszą strony powodowej requizycją y okazaniem dekretu niniejszego, uczynić y odprawić ma, y z powinności urzędu swego powinien będzie, pod winami contra non ex-quentes officiales, w prawie

o tym opisanemi; co wszystko da xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich dla pamięci iest zapisano.

Книга городская, луцкая, декретовая, годъ, 1701—1704, № 3063. листъ 276.

LXXXV

Заявленіе дворянина Владислава Путошинскаго о томъ, что онъ сидѣлъ въ тюрьмѣ и уплатилъ штрафы, согласно рѣшенію Люблинскаго трибунала, за обиды, нанесенныя имъ Бѣлостокскому монастырю, игумень-же Падальскій штрафовъ, на него возложенныхъ, не уплатилъ, бѣглыхъ крестьянъ Путошинскаго не выдалъ и похвалялся разорить его продолженіемъ процесса. 1702. Генваря 31.

Roku tysiącznego siedmsetnego wtorego, miesiąca Jonuarii trzydziestego pierwszego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namięśnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, y xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter wielmożny jegomość pan Władysław na Hati Putoszyński, łowczy smoleński, sędzia i deputat na sądy fiskalne wojewodstwa wołyńskiego publico obrany y uproszony, praecavendo omni modo integritati et indemnitati suae, więzą zamku łuckiego officio wysiedziawszy, i ad mentem decreti tribunaliti referując się, manifestował to i urzędowi niniejszemu i do wiadomości donosił: iż jegomość manifestans, pro sancto sacro judicata decreti tribunalis, na wojewodstwie Czernihowskim roku tysiącznego siedmsetnego pierwszego, dnia szustego Decembris, między sobą, comparentem, actorem, a wielebnymi

ichmońciami oycami Białostockimi, pozwanemi, lati, iako a primo instanti ex parte sua dosyć czyniąc temuż świętobliwemu dekretoowi trybunalskiemu, więż zamku Łuckiego, pro tempore assignato, zasiadł y one sine intermissione continuował, tak subsequenter, auctoritatem iudicalem observując, grzywny y luty, dekretem przysądzone, ad manus et quietationem ichmościów oyców Białostockich in tempore oddał y we wszystkich dokretu trybunalskiego contentach ex parte sua usprawiedliwił się, praemissis quietationibus in se latioribus. A że wielebny jegomość ociec Theodozy Padalski, ihumen Białostocki, ze wszystką bracyą swoją zakonną, sprzeciwiając się temuż dekretoowi trybunalskiemu, nie tylko w tym causavit, że, na ludibrium osoby szlacheckiej comparentis, tegoż żyda Mendela dla attentatiew zasiedzenia więży do Łucka sprowadził y in attentantia ich mościów, iako y żyda Mendela, manifestans więż zasiadł, grzywny y luty, dekretem nakazane, parti adversae zapłacił, ale w tym condignas jegomość ociec ihumen promeruit paenas, a zatym y w rygor prawny, w dekrecie założony, popadł: co nie tylko grzywien y luit, dekretem nakazanych, in tempore comparenti nie zapłacił, ale insuper tego Mendela z Białego Stoku na inszą arzędę z umysłu wyprawuje, a co więkzsza, in postpositionem legum ac decreti tribunalatii, ad saepissimam comparentis requisitionem, sprawiedliwości z Mendela nie uczynił, y dotąd nie czyni y poddanych, dekretem przysądzonych, to iest: Mikołaiia Kuzmicza, dziedzicznego z Hati, z żoną, dziećmi y wszystką ruchomością y rzeczami comparenti nie oddał y dotąd nie oddaie, tylko to za wygraną u siebie głosi y przed ludź ni promulguje: „Że ja tę sprawę iterato wznowie y do sądu trubynalskiego wytoczę, a zatym z terminu contrawentionis wyliczne; markotno to będzie jegomości panu łowczemu, gdy na koszta prawne wyciągne onego y na drogę trybunalską comparens wysili się«. Jakoż de facto multis diffugiis suis wspomniany jegomość ociec ihumen ellaborando, eo deduxit modernum comparentem, et post prestitam, ex interesse sui, dekretu tribunalatio satisfactionem, poddanych, dekretem trybunalskim przysądzonych, to iest: Mikołaiia Kuzmicza z żoną, dziećmi y wszystką ruchomością, tudzież brata rodzzonego, młodzieńca, z tymże Kuźmiczem przez samego wykoczonego y w dekrecie nie specificowanego, i wdowę Kiryczkę z synami dwiema y curkami dwiema, a generaliter przez Sawkę wykoconych, iako teraz innoxuit recentissime, a zatym ratione promulgationis pro contrawentione decreto tribunalatio ac pro summis poenis legum modernus comparens iterum atque iterum manifestatur,

sił comparens, aby ta jego querimonia ad acta przyięta y zapisana była: co y otrzymał, Władysław Putoszyński, łowczy smoleński, f. s. w. W.

*Книга городская, Луцкая, поточная, № 2581, годъ 1702.
Листъ 239.*

LXXXVI

Жалоба монаховъ Бѣлостоцкаго монастыря, на дворянъ: Богуслава, Анастасію и Владислава Путошинскихъ и Рафаила Карлинскаго, о томъ, что они съ толпою вооруженныхъ слугъ отряли насильно монастырское имѣніе, часть села Бѣлаго Стока, заложенное монастырю предками Путошинскихъ. 1702. Марта 2.

Roku tysiącznego siedmsetnego pierwszego, miesiąca Maja dziewiętego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, łuckimi stanowszy osobiście przewielebny w panu Bogu jegomość oyciec Theodozy Padalski, ihumen monasterów Białostockiego y brackiego Łuckiego, swoim y imieniem wieliebnych w Bogu ichmościów oyców wszystkiego zgromadzenia kapłanów y bracyey zakonnych zakonu świętego Bazylego wielkiego ritus graeci tegoż monasteru Białostockiego, żałośnie skarżył y protestował się przeciwko urodzonym ich mościom panom: Bogusławowi y Anastazyey Kiszczance Putoszyńskim, małżonkom, iako principales z dóbr cześci wsi Białostoku, antiqua possessione protestantium firmata, expulsores, urodzonemu imci panu Władysławowi Putoszyńskiemu, łowczemu smoleńskiemu, ejusdem expulsio-nis majorem concitatore, urodzonemu imci panu Rafałowi Karlińskiemu,

panów Putoszyńskich, wyżey mianowanych obżałowanych, complices y pomocników, z imion y zprzewisk ich mościom obżałowanym znanym, ktorych salvam specificationem czasu prawa protestantes zachowują sobie, iż obżałowani, ichmość panowie Putoszyńscy małżonkowie, ex superindictione imci pana Władysława Putoszyńskiego, łowczego smoleńskiego, brata swego stryjecznego, protestantom, ubogim zakonnikom, bez wszelkiej dania sobie przyczyny, infensissimi, na dobra, część wsi Białego Stoku, od urodzoney niegdy imci paniey Alexandry Bałabanowny, pierwszego małżeństwa urodzonego niegdy imci pana Konstantego Putoszyńskiego, obżałowanych oycy, małżonki, y od urodzonego imci pana Białostockiego, swoim y urodzonego imci pana Teodora Białostockiego, brata swęgo, imieniem, iako tey części dziedziców, na trzy zapisy w grodzie łuckim personalissima comparitione w summie pułszostu tysięcy złotych zastawnym sposobem y w innych summach na rękodajne, przypisowe recognitie zawiedzioną, in continuata obligatoria powodów possessione od roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt piątego zostaiącą, roku teraznieyszego, tysiąc siedmset wtorego, miesiąca Fcbruarii dwudziestego siódmego dnia, zrana, gdy zakonnicy, w cerkwi nabożenstwu zwyczajnemu intenti, przy ofierze służby Bożej assistebant, sami ichmość panowie Putoszyńscy, małżonkowie, imć pan łowczy smoleński y jegomość pan Karliński z czeladzią swoją, complicibus, naiachali, dwór sobie gwałtem otworzyli, dobra na siebie z zasiewkami ozimemi odebrali, powodów ex possessione, od lat dwudziestu siedmiu nie rozerwaney, summ monasterowi winnych y zapisanych nie oddawszy, wygnali, wybili, wypędzili, posłuszeństwa poddanym zakazali y ieszcze na zdrowie i insze dobra, monasterowi Białostockiemu z oryginalnego funduszu nadane, odpowiadaią y grożą się; przez co pokoy pospolity zgwałcili, winy prawne, contra expulsos uchwalone, na się zaciągneli, protestantów, zakonników z tey summy, ex piorum elemosinis zebraney, victu privarunt, do szkód niemałych przywiedli. O co protestans iterum iterumque opowiada się i protestuie, salvam teyże protestacyey zachowawszy jegomości oycu ihumenowi y wszystkim bracyey zakonnym meliorationem, o teraznieyszej przyjęcie prosił, co y otrzymał. Teodozy Padalski, ihumen B. i B. X. Co wszystko dla pamięci do xiąg niwieyszych, grodzkich iest zapisano.

Книга городская, луцкая, поточная, годъ 1702, № 2581; листъ 541. на оборотъ.

LXXXVII

Рѣшеніе луцкаго градскаго суда по дѣлу между дворяниномъ Адрианомъ Збійовскимъ и Острожскимъ протоіереемъ, приходскимъ священникомъ села Здолбицы, Андреемъ Терпиловскимъ. Збійовскій обвинилъ протоіерея въ поджогѣ своего двора и въ растройствѣ своего хозяйства посредствомъ колдовства, и началъ процессъ въ Луцкой (уніятской?) консисторіи, которой послѣдній не подсуденъ. Судъ отложилъ окончательное рѣшеніе дѣла до собранія показаній свидѣтелей, а между тѣмъ заставилъ священника возвратити Збійовскому собранные для дѣла документы и не допустилъ его апеллировать въ трибуналъ. 1702. Марта 8.

Roku tysiącznego siedmsetnego wtórego, miesiąca Marca osmego dnia.

Na roczkach sądowych, grodzkich, Łuckich od dnia wtórego miesiąca y roku teraz idących, wysz na akcie mianowanych, przypadłych, sądownie odprawować się zaczętych, przed nami: Woyciechem-Stanisławem Czermińskim, podczaszym wołyńskim, podstarościm, Jerzym-Stanisławem na Markowiczach Hulewiczem, woyskim ziemskim wołyńskim, sędzią i burgrabim, Wawrzyncem-Stanisławem z Peplowa Peplowskim, woyskim ziemskim łuckim, pisarzem, urzędnikami sądowemi grodzkimi łuckimi, przypadła sprawa z rejestru sądowego za przywołaniem woznego generała, szlachetnego Adama Wołowskiego, apparytora sądowego, między instygatorem sądowym y jego delatorem, urodzonym imć panem Adryanem-Stephanem Zbijowskim, dóbr wsi Zdołbicy quovis juris titulo protunc possessorem, powodem y pozwanym, i jegomością oycem Andreiem Terpiłowskim, protopopą Ostrogskim, praezbitem zdołbickim, sui actorati powodem, a zaś actoratus wyżej pomienionego imci pana Zbiłowskiego, dzierzawcy zdołbickiego, pozwanym, za pozwami grodzkimi, łuckimi na termin sędzenia się roczków terazniyszych, grodzkich, łuckich w sprawie niżej mianowanej, mutue od stron po siebie wydanemi y u sądu były czytane, z których pierwszy tenoris ejus modi: Athanazy na Miączynie Miączyński, podskarbi nadworny koron-

ny, łucki, krzepicki etc. starosta, wielebnemu w Bogu imci oycu Andrzejowi Terpiłowskiemu, parochowi cerkwie Zdołbickiej, z osoby y ze wszystkich generaliter dóbr waszmości leżących, ruchomych i summ pieniężnych przykazuie, abyś wasz mość przedemną samym, albo sądem moim grodzkim, łuckim, na roczkach grodzkich, łuckich, które w roku terazniejszym, tysiącnym siedmsetnym wtorym, dnia wtorego Martii do sądzenia przypadną y sądzone będą, vel, his deficientibus, in aliis tandem subsequentibus, sam oblicznie i zawicie stanął na instancją instigatora sądowego y jego delatora, urodzonego imci pana Adryana-Stephana Zbiiowskiego, protunc possessora dóbr wsi Zdołbicy y Zdołbunowa arendowego jaśnie oświeconej xiężney imci Theophili na Ostrogu y Zaslawiu Lubomirskiej, marszałkowej nadwroney koronncy, aktora y pozwanego, który, przychylając się do prawa pospolitego y protestacyey swoich, variis temporibus, tam in iudicio consistoriali, quam etiam in castro luceo riensi ratione praetensionum certarum, damnorum, diffidationum et violentiarum illationis, przeciwko wasz mościom poczynionych, iako o tym protestacye, ea in re poczynione, fusius in se, una cum inchoato processu in consistorio leopoliensi ritus graeci, testantur, ad paratum processum, ad paratas protestationes, relationes, dekretów contumacjalnych, sądem consistorza Lwowskiego ritus graeci ex instantia moderni actoris przeciwko waszmości poczynionych a dekretem ferowanych, tudzież do gotowego processu waszmości jako to: protestacyi, relacyi, wpisów waszmości, przeciwko aktorowi terazniejszemu poczynionych y zanesionych, y do eliminowania których protestacyi przez waszmości przeciwko aktorowi terazniejszemu, uti indebite, illegitime zanesionych, aktor waszmości ad paratas waszmości inscriptionos na termin wyż oznaczony pozywa, seu potius przypozywa, na którym, iako na zawitym, abyś waszmość stanowszy, na wszystkie sądownie odpowiadając, skutecznie się usprawiedliwił. Pisan w zamku Łuckim roku tysiąc siedmset wtorego, dnia pierwszego Martii. Drugi zaś pozew tenoris ejus modi: Atanazy na Miączynie, Maciejowie y Połajowie Miączyński, podskarbi nadwrorny koronny, łucki, krzepicki, łosicki etc. starosta, pułkownik woysk jego królewskiej mości, urodzonemu jegomości panu Adryanowi Stephanowi Zbiiowskiemu, dzierżawcy zdołbickiemu, z osoby i dóbr waszmości generaliter wszystkich, leżących, ruchomych, summ pieniężnych powagą jego królewskiej mości a władzą urzędu mego starościńskiego przykazuje, abyś waszmość przedemną samym, albo urzędem moim grodzkim, łuckim na roczkach grodzkich, łuckich w roku niniejszym, tysiącnym siedmsetnym pierwszym, dnia dwunas-

tego Maja przypadających, vel his deficientibus in aliis subsequentibus proximis, sam oblicznie y zawicie stanął na instancyą y prawne poparcie instygatora sądowego y jego delatora, przewielebnego jegomości oycy Andrzeia Terpiłowskiego, protopopy Ostrogskiego, praezbitera zdołbickiego, aktora, który waszmości pozywa, iż waszmość, niewiedzieć quo instinctu et qua ductus occasione, żadnego dokumentu na aktora nie mając, tylko iedną zawziętością y złośliwą przez waszmości nienawiścią śmiałeś y ważyłeś się na pomienionego aktora calumnią niesłuszną udać, zadając onemu spalenie dworu zdołbickiego potrzykroć y karczmy zdołbickiey, co nigdy nie tylko w samey rzeczy, ale y w pomyśleniu aktora nie było y nie iest, y nie tylko żebyś waszmość miał aktora iako niewinnego od takowych niesłuszných napaści zaniechać, ale, y owszem, ieszcze w tey zawziętości waszmość nie ustaiesz, kiedy nienależycie do konsystorza katedry łuckiey ritus graeci, do którey ta diecezia episkopiey nie należy, prawnie pociągasz go, zadając teraz publice, iakoby waszmości zboże zgnoił, sam osobą na waszmości nanieźdzał y przez subordynowane osoby, ejus iednak industria, na dwór nachodził y przeznaczonego jakiegoś czarownika na waszmości zesłał, że waszmości koni pięć, owiec, koz nie mało zdechło, ogniem dwór, na ośmnaście tysięcy praetendując, spalił y inne wszystkie diffidacie, które by miał immachinare in vitam y substancją waszmości, poczynił, z czego in termino juris inquisitione wywieść się gotów, do przywrócenia tedy honoru Boskiego y niewinności kapłańskiey, przez waszmości, iako na pomazańca Boskiego, zawziętością wzięte, y do odpowiadania za ten zły przez waszmości postępek, wszelką krzywdę y szkodę za sobą pociągający, aktor waszmości na termin wysz oznaczony pozywa, na którym, iako na zawitym, abyś waszmość, personaliter stanowszy, judicialiter usprawiedliwił się. Pisan w zamku łuckim, roku tysięcznego siedms-tnego pierwszego, dnia dziesiątego miesiąca Kwietnia. A po podniesieniu y przeczytaniu pozwów tych, strony obiedwie prosiły i domawiały się, aby sąd onym super mutuos actoratus sprawić się nakazał, a potym strony obie: jegomość ociec Andrzej Terpiłowski, protopopa Ostrogski, actor, przez imci pana Piotra Skuratowskiego personaliter, a jegomość pan Andrzej Zbijowski, pozwany y actor, personaliter, u sądu niniejszego stanowili się y w tey sprawie rosprawę między sobą mając, controwertowali, których controwersiy ich, do siebie wnoszonych, sąd grodzki, łucki wysłuchawszy y z onych dobrze wyrozumiawszy, potrzebną w tey sprawie być uznawa inquisitioni y stronom wywiedzenia oney na spolne stron actoraty y reaty, w protestacjach opisane, przez świadki spra-

wy wiadome na przyszłej cadentiei sądów grodzkich, łuckich stronie obojey pozwala; po której wywieziony albo nie sąd do dalszego sprawy poparcia na tychże sądach grodzkich, łuckich termin zawity zachowuje; tym czasem munimenta imci pana Zbiiowskiego, do akt podane, o które rzecz iest, jegomość xiądz ociec Terpiłowski wyręczyć y imci panu Zbijowskiemu zupełnie oddać y iako zupełnie oddaie p̄przysiądz będzie powinien, pod upadkiem w sprawie, a to na terminie wywiezenia inquisitiei, gdzie sąd stronom obiema termin zawity zachowuje; od którego dekretu jegomość ociec Terpiłowski, actor et citatus, do sądu głównego trybunału koronnego Lubelskiego appellował; sąd mu tey appellatiei nie dopuścił, a on na sąd o gravamen y szkody protestował się; sąd się też reprotestował, iż tak prawnie bydz rozumiał; co wszystko, dla pamięci, do xiąg grodzkich, łuckich iest zapisano.

Книга гродская, луцкая, декретовая, годъ 1701—1704, № 3063. Листъ 357.

LXXXVIII

Жалоба игумена Четвертинскаго монастыря, князя Сильвестра Четвертинскаго, на дворянъ: Богуслава и Кристину Гораниновъ о томъ, что, по ихъ приказанію, слуги и крестьяне ихъ ворвались насилно въ Четвертинскій монастырь, нанесли тяжелые побои намѣстнику, Θεодосію Стояновскому, и увели силою изъ монастыря инокиню Агафію Масальскую; Горанины продержали послѣднюю два дня въ своемъ замкѣ, въ Четвертни, въ тюрьмѣ, потомъ перевели подъ стражею въ село Озеры, гдѣ Горанинова приказала ее жестоко высѣчь и потомъ, раздѣвъ до нага, выпнать изъ села. 1702. Апрѣля 20.

Року тесечного семсотного второго, месеца Априля двадцатого дня.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Włodzimierskim, przedemną, Thomasem Pałuskim, burgrabim zamku Włodzimirskiego, i księgami niniejszemi grodzkiemi, starościńskimi stanowszy osobiście przewielebny w Bogu książę jegomości, na świecie—Stefan, w zakonie—Sylwester Swiatopełk Czetwertyński, ihumen monasteru Staroczetwertyńskiego dożywotni, swym i wszystkich kapłanów i braci zakonu świętego Bazylego Wielkiego ritus Graeci tegoż monastera imieniem, tu, w Łucku, podczas sądzenia się roczków grodzkich łuckich dla attentowania spraw, tak swoich, jako i monasteru swego, rezydujący, skoro się de infrascripta monasterowi swemu illata violentia i gwałcie dowiedział, tak zaraz, praemissa solenni manifestatione na urząd grodzki łucki i urodzonego jegomości pana Adama Niemirowskiego, że tej protestatiej proprii districtus przyjąć ad acta nie chciał, solennissime opowiadał się i protestował przeciwko wielożnym ichmościom panom: Janowi Bogusławowi i Krystynie Czapskiego Horainom, podczaszym parnawskim, sędziom grodzkim krzemienieckim, małżonkom, jako infrascripti facti mandatoriis et principalibus, tudzież roboczym: Jsajmu Masłowi, Mirkowi Hodyńcowi, Stefanowi Hadole, Trochimowi Jarmolczykowi i innym poddanym z miasta Czetwertni Starej ichmościów panów Horainów, podczaszych parnawskich, małżonków, facti ejusdem infraspeticandi comprincipałom i maunualibus exekutorom, w ten sposób i o to: iż ichmość panowie podczaszowie parnawscy, małżonkowie, z protestantem—ojcem ihumenem, kapłanami i bracią jego nienależycie i nieprawnie postępując, kiedy starożytnie pobożnych antenatorum monasteru tego fundationes i nadania irritują, psują, nie zachowują, o co dawniejsze protestationum pozwów i relatii świadczą actus, a widząc, iż przez te środki, choć najcierpiwszym zakonnych ludzi sercom nieznośne, od miejsca, raz ab antenatis fundatoribus Bogu oddane i poświęcone, zakonników desiliere nie mogą, do tych i takich przystępują krzywd, które samych dotyczą się osób, przez które też osoby, in medio christiani regni constituti loco, efficiuntur martires i ex una ex antecedentibus consequuntur dalsze i coraz gorsze na protestantów calamitates; dawniejszemi statutiami zanesione protestacie, do nich pozwy i relacie in suo robore et fundamento aequitatis protestans zostawiwszy, terazniejszą, nowozadaną donosi krzywdę et violentiam; albowiem, durantibus w Łucku judiciis castrensibus i na nich attentatione spraw i monasteru swego protestantis, obżalowany jegomość pan podczaszy parnawski na roczki grodzkie, krzemienieckie, roku terazniejszego—tysiąc siedmset wtórego, die trigesima Martii, sądzić się zaczęte, praemeditato con-

silio z drogi do wyżejwspomnianych poddanych, comprincipales suos, wydał ordynans, aby monaster Czetwertyński protestantium naszli et infrascripta exequantur; ci zaś comprincipales, nietylko rozkazem pana swego, ale temeritate podpiłych głów, anno praesenti, millesimo septingentesimo secundo, die ultima Martii, wszędy na miejscach insidiarum najspobniejszych zasiedli, aby personas spirituales captivare mogli, a gdy modestiam zakonnych ludzi extra claustrum monasterskiego doczekać się nie mogli, mrokiem samym nocy ex die ultima Martii in diem primam Aprilis incidenti, przybrawszy do siebie innych poddanych, z siekierami, jedni łądem, drudzy czółnami pod monaster przyszli i przyplłynęli z obodwóch stron—od łądu i od wody w monaster włamawszy się, do celi wielebnego ojca Theodozego Stojanowskiego, proihumena albo namieśnika, od protestanta na miejscu swoim zostawionego, jedni, gwałtem całą otworzywszy, weszli, kartkę, czyli ordynans obżałowanego jegomości pana podczaszego pokazali, i, aby im wielebny w Bogu jegomość pannę Agafią Masalską wydał, koniecznie kazali, tóż kartkę i ordynans jegomości pana podczaszego parnawskiego z zanadrza gwałtem wydarli, tegoż ojca Theodozego Stojanowskiego, namiesnika, immunitatem monastera opponentem, iż z niego nikogo wydawać nie może, za włosy porwawszy, pięściami, nogami, kijami bili, tłukli, po ziemi włoczyli, włosy z głowy, z brody wytargali, krwią monaster, z nasa zakonnika i z gęby ciekącą, okrwawili i prawie wpół martwego zostawili; drudzy celę, do której panna zakonna z piekarni uciekła ze strachu i tumultu wielkiego, o ile podczas takiej ludu concurrentii do spowiedzi, kiedy się tak wielka Najświętszej Panny odprawowała solennitas, gwałtem siłą drzwi odbiwszy, z sukień, z odzienia zakonnego obdarli, w jednej koszuli—i tej podartej—przestraszoną porwali, przez miasto, cum publico scandalo żydów i ludzi, ze wsi na spowiedź occurrentium, po ziemi wlekli, do zamku Staro-Czetwertyńskiego zaprowadzili, tamże w zimno, w mroz ciężki w turmę wrzucili, dwa dni w turmie głodem, pragnieniem, wszelkimi niewczasami trapiłi, tandem die quarta Aprilis do dóbr, wsi Jeziora, pod wartą incarcerationatam, zaprowadzili, gdzie obżałowana jejmość pani podczaszyna parnawska pannę Agafię Masalską, zakonnicę, obnażoną, od głowy do stóp różgami osiec, osieczoną, ze wsi wygnać kazała; która to zakonnica—panna Agafia Masalska, niewiedzieć w jakim zdrowia swego teraz zostaje stanie, gdy słusznej niemasz wiadomości. Przez co obżałowani ichmość panowie podczaszowie parnawscy cum suis complicitibus pokój et securitatem ecclesiasticam zgwałcili, winy prawne na się zaciągnęli, o które protestans praw-

nie czynić obiecując, salva tejże protestacyej melioratione reservata; a natychmiast stanowszy oczewiście woźny generał województwa Wołyńskiego, Kijowskiego, Braclawskiego, Czernihowskiego i innych—szlachetny Mackiewicz z Suska, jawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on roku terazniejszego, tysiąc siedmset wtórego, die 4 Aprilis, mając przy sobie stronę szlachtę, urodzonych ichmościow panów: Feliciana Kopystyńskiego i Daniela Stachurskiego, był w dobrach mieście Starej Czetwertni, gdzie w zamku w turmie zastawszy wielebną w Bogu pannę Agafią Masalską, zakonnicę ritus Graeci, prawnie arestował i przyporęczył; potym die eadem Aprilis z temiż ichmościami pany szlachtą wyznamienioną był w dobrach, wsi Jezierz, gdzie też zakonnicę u urodzonej jejmości paniej Horainowej, podczaszynej parnawskiej, także arestował i przyporęczył, i zaraz tegoż dnia zbitą różgami, osieczoną, wszystkę skrwawioną za rozkazaniem tejże jejmości paniej podczaszynej parnawskiej, widział i urzędownie oglądał z wyżej pomienionemi szlachtą i tymiż oświadczył, i o tym tę swoją relacyą zeznał, o której przyjęcie prosił, co i otrzymał.

Книга городская, владимірская, записовая, поточная, и декретовая, годъ 1702—1706, № 1078; листъ 29.

LXXXIX

Жалоба монаховъ Бѣлостоцкаго монастыря на дворянина Владислава Путошинскаго о томъ, что онъ дозволяетъ своимъ слугамъ преслѣдовать евреевъ и крестьянъ, живущихъ на монастырской землѣ 1702 Іюня 2.

Roku tysiącznego siedemsetnego wtorego, miesiąca Junii wtorego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewkiej mości łuckim, przedemną, Andrzejem Tuzińskim, vices regentem grodzkim łuckim, namiesnikiem na ten czas burgrabstwa zamku łuckiego y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, łuckimi compares personaliter wielebnu jegomość ojciec Wa-

sian Besecki, zakonu świętego Bazylego ritus graeci monasteru Białostockiego, imieniem wielebnego jegomości Theodozego Padalskiego, ihumena, wszystkich kapłanów y braci tegoż monasteru Białostockiego, żałośnie opowiadał się y protestował, przeciwko urodzonym ichnościom panom: Stefanowi Wyhowskiemu y Suchodolskiemu, cujuscunq̄ue sit nominis, sługom y czeladzi urodzonego jegomości pana swego, limites modestiae excedentes, y przeciwko urodzonemu jegomości panu Władysławowi Putożyńskiemu, łowczemu smoleńskiemu, wyżej wspomnionych sług swoich in officio nie zatrzymującym, o to: iż tenże obżałowany jegomość pan łowczy smoleński omni modestia zakonną protestantium, z sobą, obżałowanym, certującym, wzgardziwszy, serio dekretami sądów trybunalnych y roczkowych łuckich zalecono, cale w podobnych wiolencjach podobne chcąc odnowić cicatrices albo vulnera, w blizkim, prawie tylko przez jedne rękę, w dobrach wsi, Hati, od monasteru mieszkając sąsiedztwie, po dawnych, monasterowi Białostockiemu zadanych, krzywdach, nowe accumulare zamyśla, albowiem sługa jegomości, wyżej mianowany jegomość pan Stefan Wyhowski, dissimulationis jegomości pana łowczego smoleńskiego, pana swego, pewnej, w roku terazniejszym, tysiąc siedemset wtorem, miesiąca Maja piętnastego dnia, jadąc z miasta Torczyna, żadney słuszney przyczyny do karczmy Białostockiego monasteru nie mając, sam będąc temulatus, zaiechał, zaiechawszy, jakie chciał fantazie y hałasy robił, lichtarz, na stragarzu wiszący, żelazny, porombał na kawałki, szablą posiekł, żyda, gospodarza, żone jego, dzieci, ludzi, w karczmie będących, rospędził, siebie zawsze bać się rozkazał, potym tenże jego mość pan Wyhowski dnia dwudziestego wtorego Maja, iadąc powtore z Torczyna z jegomością panem Suchodolskim, towarzyszem swoim, poddanego ze wsi Hati, urodzonego jegomości pana Adama Putożyńskiego dziedzicznego, prawu zastawnemu monasteru Białostockiego podległego, roboczego Jakima, drugi raz w samej wsi Hati dwoma nawrotami okrutnie zbili, stłukli, ledwo nie na śmierć zabili, zgoła, że ilekroć iż czeladź jegomości pana łowczego smoleńskiego, przez Białystok mimo monastera jadą, zawsze iakikolwiek hałas, tumult zrobią, gdziekolwiek monasterskich poddanych albo czeladź obaczą, hostili prawie modo persequując, bijąc, kaleczą, z szablami dobytymi, strzelbą gonią się y zapędzają, haec omnia facta lubo protestantibus wielce molesta, bo y arendarze przy zwyczajney arzędzie, od tych y tym podobnych tumultów zachować y zatrzymać się nie chcą, jego mości pana łowczego smoleńskiego alto silencio dissimulante, przez co pokoy popospolity sąsiedzki frangitur y powodowie do

szkód niemałych przychodzą, o co prawnie czynić et ejusdem protestationis reserwata melioratione, o teraznieyszey przyjęcie prosił, co y otrzymał, jeromonach Wasian Fosecki, zakonnik Białostocki.

Книга градская, люцкая, поточная, № 2582, годъ 1702; листъ 237 на оборотъ.

XC

Жалоба дворянина Самуила Паплинского, на дворянина Христофора Ржешовского о томъ, что крестьяне части села Кульчыведецъ, принадлежащей послѣднему, встрѣвожившись прїѣздомъ въ село монаха кармелитскаго ордена, заперли церковь, отлали ключи осадчену Ржешовскаго Гордію, и объявили, что они убьютъ ксендза, если онъ насильно захочетъ служить обѣдню въ церкви. 1702. Іюня 23.

Feria sexta in vigilia festi sancti Joannis Baptistae proxima, anno Domini 1702.

Inducenda erat hoc loco (protestatio) generosi Samuelis Papliński, bonorum certarum sortium in villa Kulczyjowce haeredis, in et contra laboriosum Horday, infrascriptarum violentiarum primarium motorem et principalem, bonorum eorundem alterius partis generosi Christophori Rzeszowski locatorem, totamque communitatem bonorum dictorum, suo et generosae Hedvigae Rzeszowska, consortis suae, nomine, ratione per ipsos contra constitutiones atque praescripta legum, quae foro quovis rebelles omnium bonorum, etiam quorumvis paenis criminalibus castigare jubent, nec mandata domini ejusmodi illiciti ausus dilatentur, toties perpetrata et subsecuta, et ut sese compescant ab iis facinoribus, non atenti, verum hisce omnibus abjectis et postpositis, tempore certo, feria videlicet quarta, proxime praeterita, in absentia protunc generosi protestantis, atque ejusdem generosae consortis,

advenientis protunc religiosi patris praesidentis conventus Camenecensis ordinis Carmelitarum discalceatorum, cum edita et emmanata manuali assignatione pro libera arborum pro extruendis et restaurandis aedificiis valentium, communitas bonorum dictorum cum praedicto principali suo, inito et facto conductamine, accepta a quodam incerto homine notitia, acsi non alia occasione suprafactus religiosus praesidens advenisset, nisi in ecclesia Graeco Ruthena, ad praesens in auspicata unione cum ecclesia occidentali existens celebrare intenderet, hoc falso excitati rumore, eadem ecclesia oclusa, claves, ad eundem minus spectantes, ad se receptionis, ejusmodi secum inito iniquo conductamine, tali facta resolutione, haec verba propalarunt: «jeżeli nam xiądz gwałt cerkwi zadawać będzie, to go zabijemy». Suprafactus vero religiosus praesidens, expedito suo negotio, hic, Camenecum, rursus pacifice ad propria reversus; tandem adveniente generoso protestante et, quidnam ibidem subsecutum fuerit? serio investigando, vocatumque ad se Hordey eidemque haec omnia reassumendo, illicitaque ejus facta exprobrando, illicitumque ejus ausum, quod licuit saevisse, proponendo, ipse hunc suum actum et protunc approbando, etiam et in praesentia generosi protestantis asserendo: »xiędza zabić umysłiliśmy, ale też i ty długo nie będziesz nam panował«; ejusmodi rebellionem pacifice tolerando, inhaerendo vero laudo publico palatinatus Podoliae ex omnium assensu, quid majus et periculosius aliquid et prius subsequatur honorique atque integritati nominis et fortunae detrimenti patiarur facta, prout latior dari debuit copia; verum quoniam intra triduum, ut juris et moris est, non est porrecta, idcirco de diligentia generosi notarii loci praesentis in acticando, negligentia vero partis protestantis in porrigendo est manifestatum.

*Книга городская, каменець-подольская, записовая и поіочная,
№ 3956, годъ 1702; мистъ 143.*

XCI

Универсалъ князя Януша Антонія Вишневецкаго къ духовенству и мірянамъ, живущимъ въ его волинскихъ имѣніяхъ. Князь объявляетъ о томъ, что епископъ Луцкій и Острожскій, Діонисій Жабокрицкій, принялъ унию; вслѣдствіе того князь возвращаетъ въ его распоряженіе тѣ приходы, которые раньше онъ изъясалъ изъ подъ власти Луцкаго епископа и приписалъ къ другимъ епархіямъ. Притомъ князь предписываетъ всѣмъ приходскимъ православнымъ священникамъ, подъ угрозою штрафа, лишенія мѣста и смертной казни, подчиняться епископу и не входить въ сношенія съ кievскимъ духовенствомъ; наблюденіе за исполненіемъ своего распоряженія онъ поручаетъ экономамъ своихъ имѣній. 1702. Сентября 2.

Roku tysiąc siedmset wtorego, miesiąca Octobris dziesiątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku łuckiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter przewielebny jegomość ociec Theodozy Stojanowski, namiesnik kathedry łuckiej ritus graeci, dla zapisania do akt ninieyszych, grodzkich, łuckich podał per oblatam uniwersał, od jaśnie oświeconego xięcia imci Janusza Antoniego Korybytha Wisniowieckiego, kasztelana wileńskiego, z pieczęcią y podpisem tegoż jaśnie oświeconego xięcia imci, in rem et personam jaśnie przywielebnego w Pogu imci oycy Dyonizego na Żabokrzykach Żabokrzyckiego, prototroniego metropoliey kijowskiej, archimandryty Owruckiego, o czym ten uniwersał, niżej opisany, fusius in se sonat, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego i do akt wpisanie, a tak ja, urząd, ad acticandum przyjmując, czytałem y tak się w sobie ma; Janusz Antoni Korybut xiąże na Zbarażu i Wiśniowcu Wisniowiecki, kasztelan Wileński, Krzemieniecki, Osiecki, etc. sterosta, pułkownik woysk rzeczypospolitey obojga narodów. przewielebnym protopopom, wielebnym parochom, przy cerkwiach w dobrach moich y wszelakich dziedzicznych w woiewodstwie Wołyńskim, y inszych, do niego przyległych, zostaiącym, teraz y na potym w przyszłe czasy zo-

stającym, także sławetnym w miastach moich mieszczanom, we wsi zaś robozym poddanym y wszystkiemu owo zgoła pospolitemu y wszelkiego innego stanu mieszkającym ludziom, w tych-że dobrach naszych, zdrowia dobrego od pana Boga życząc y wszelakiej pomyślności, czyniemy wiadomo: iż iako wszechmocność Boska za grzechy y nieprawości nasze sprawiedliwym sądem swoim Boskim różne na oyczyźnie naszej dopuszcza karania, y iako łaskawy otec zasłużone przez nas ręką swoją sciąża dla poprawy naszej bicze, tak wzajemnie, niezliczone w troskach zsyłając nam pociechy, na drogę przykazania swego zbawienia naprowadza y do niebieskiego mieszkania miłosierdzia swego Boskiego otwiera niezawarty gościniec, czego iawnie teraz z opatrności jego przenajświętszey doznając tu, w naszych ruskich kraich, gdy znamienita między inszemi y przestronna dosyć w swoich terminach episkopia Łucka i Ostrogska, przemie mało wieków od iedności kościoła powszechnego świętego odbłąkana, aż do tego czasu w dyzuniey zostająca, za manudukcyą y przykładowym w następujących wiekach powodem jaśnie przewielebnego w Bogu jegomości xiędza Dyonizego na Żabokrzykach Żabokrzyckiego, z Bożey y z stolicy świętey łaski episkopa Łuckiego y Ostrogskiego, prototroniego y exarchy metropoliey Kijowskiej, archimandryty Owruckiego, do społeczności jedności s kościołem świętym przystąpiwszy, niedawno iuż nierozroznionemi ale zgodnemi ustami y iednostajnie spoionym sercem chwalić imie Boskie pod pastorałem, władzą zupełną y jurysdykcyą duchowną tegoż pomienionego jogomości xiędza Dyonizego Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego y Ostrogskiego, chwalić i wielbić zaczęła; przeto powinne za to Boskiemu maiestatowi oddając dzięki, tak wielebnemu duchowieństwu, iako też pospulstwu wszelkiego stanu, condycyey, w dobrach moich dziedzicznych zostającym, tak przy tych cerkwiach, parachiach, króre y od dawniejszych lat przez antecessorów moich dla tego, aby w dyzuniey nie zostawały, do posłuszeństwa y jurysdykcyey inszych poblížszych ichmościów xięży episkopów od pastorału episkopiey łuckiey, na ten czas w dyzuniey zostającey, odłączzone i oderwane byli, teraz zaś, za wyciąganiem tego samey słuszności y sprawiedliwości, aby się własnego pasterza owieczki, (trzymały) prawem y władzą moją kollatorską przywracam, tym listem, uniwersałem moim, y przyłączam znowu do tegoż dawnego posłuszeństwa y należytego pastorałowi łuckiemu, iako też y przy tych parochach y cerkwiach będącym y należącym, które dotąd w posłuszeństwie, ieszcze stante disunione imci xiędza episkopa łuckiego y ostrogskiego y antecessorów iego, zostawały, y dotąd ieszcze zostają, aby wsze-

lacie posłuszeństwo temuż imci xiędzu episkopowi łuckiemu, iako pasterzowi swemu, y następcom jegomości, także commisarzom, pejeznikom y namiesnikom jegomości delegowanym, we wszystkich y wszelakich obrzędach, y porządkach, y sprawach duchownych czynili y oddawali, ani do zagranicznych archiepiskopów, iako to osobliwie na Zadnieprze, żadnego recessu, tak dla poświęcenia nowych kapłanów, choćby też odemnie samego y successorów moich praesente mających, iako y w wielkich, lub w małych okazach żadnego czynić nie ważyli się; i to moje wyraźni rozkazanie y wolę wielebni ojcowie duchowni pod utratą parochyey y swieszcy parochialney w mniejszych przestępstwach tego mego ordynansu, pod winą sta kop litewskich do skarbu mego y na jegomości xiędza episkopa łuckiego tylcz zapłacenia, a w większych, mianowicie kryminalnych, pod winą garłową, we wszystkim zachowali y dosyć onemu czynili; czego pilny dozor y attendencyą, aby inaczey nie działa się, panom ekonomom y podstarościm, w dobrach moich teraz y na potym zostaiącym, pilny, y sprzeciwiających się exekucyą nieodwłoczną zalecając, łaskę moję pańska ofiaruję y ręką się własną, przy pieczęci zwykley, podpisuie. Datum w obozie pod Sendomirzem, dnia wtorego Septembris, anno Domini millesimo septingentesimo secundo. Janusz Korybuth Wisniowiecki, kasztelan wileński, krzemieniecki, osiecki etc. starosta. Ktoryże to uniwersał, per oblatam podany, za podaniem y prozbą wysz mianowanego podawaiącego, a za moim, urzędowym, przyięciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak iak się w sobie pisany ma, iest ingrosowany.

Книга городская, луцкая, записная, годъ 1702, № 2238. Листъ 1120.

XCII

Универсалъ литовскаго подконюшого, Ивана Кашовскаго, къ духовенству, живущему въ сго имѣніяхъ, о томъ, чтобы они находились въ послушаніи епископа Луцкаго и Острожскаго, Діонисія Жабокрицкаго, согласно распоряженію уніятскаго митрополига, Льва Шлюбича-Заленскаго. 1702. Сентября 22.

Roku tysiąc siedmset wtórego, miesiąca Octobra wtórego dnia

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Kazimirzem Malickim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego y więgami ninioyszemi, grodzkimi, łuckimi comparens personaliter wielebny w Bogu jego mość ociec Filimon Weremkowski, dla zapisania do akt niniejszych, grodzkich, łuckich, podał per oblatam uniwersał od jaśnie wielmożnego imci pana Kaszowskiego, podkoniuszego wielkiego xięstwa Litewskiego, z pieczęcią zwykłą y podpisem tegoż jaśnie wielmożnego imci pana podkoniuszego wielkiego xięstwa Litewskiego, in rem et personam jaśnie przewielebnego w Bogu imci oycy Dyonisego Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego y Ostrogskiego, archimandryty Owruckiego, prototroniego metropoliey Kijowskiej; o czym ten uniwersał, niżej wpisany, fusius in se sonat, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego y do akt zapisanie; a tak ja, urząd, ad acticandum przymuiąc, czytałem y tak się w sobie pisany ma: Jan z Kaszowa Kaszowski, podkoniuszy wielkiego xięstwa Litewskiego, stosując się do woli świętey stolice apostolckiey, tak też y woli jaśnie w Bogu przewielebnego imci xiędza Leona Szlubicza-Załęskiego, metropolity Kijowskiego, administratora wszystkich kapłanów w dyecezyach całego ritus Graeci, a niemniej z pokazanego nam listu od przewielebnego oycy Jana Borowicza, protoprezbitera Trościenieckiego, pisanego od jaśnie wielmożnego imci xiędza Giedeona Woyny Orańskiego, administratora Łuckiey y Ostrogskiej y innych diecezyej, iż kapłanów, w iedności świętey zostających, oddał listownie jaśnie w Bogu przewielebnemu imci xiędzu Dyonizemu Żabokrzyckiemu, episkopowi Łuckiemu, protothroniemu metropolii Kijowskiej, y protopopią Włodzimirzecką ze wszystkim do niey należącym duchowieństwem, y ia, w niwczym nie condradicując wyrażoney insuper woli jaśnie przewielebnych oyców pasterzów ritus Graeci, daię ten uniwersał moy przewielebnemu oycu Janowi Sierockiemu, protopopie Włodzimirzeckiemu, y wszystkim kapłanom, w dobrach moich zostającym, aby tegoż imci oycy episkopa Łuckiego za pasterza sobie mieli y onemu we wszystkim, iako pasterzowi swemu, posłusznemi byli; na co się ręką moją podpisuję przy pieczęci moiey własney. W Haraniach, Septembris die vigesima secunda, anno Domini millesimo septingentesimo secundo. U tego uniwersału, per oblatam podanego, podpis ręki przy pieczęci temi słowy: Jan z Kaszowa Kaszowski, podkoniuszy wielkiego xięstwa Litewskiego. Któryże to uniwersał, per oblatam podany, za podaniem y proźbą wysz nianowanego podawaiącego jego mości, a za moim, urzędowym, przyjęciem,

wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak, jako się w sobie pisany ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich iest ingrossowany.

*Книга городская, мушкая, записовая, годъ 1702. № 2238.
Листъ 1116.*

XCIII

Универсалъ князя Михаила-Сербатія Вишневецкаго, гетмана польнаго литовскаго, къ духовенству и мірянамъ, живущимъ во всѣхъ его Волынскихъ имѣніяхъ, предписывающій имъ перейти въ унию и подчиниться Луцкому униатскому епископу. 1703. Генваря 8.

Roku tysiąc siedmsetnego trzeciego, miesiąca Octobris siedmnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łucku, przedemną, Kazimirzem Malickim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego y xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter wielebny w Bogu jego mość ociec Marek Łomiński, dla wpisania do xiąg niniejszych grodzkich, łuckich uniwersał od jaśnie oświeconego xięcia jego mości Michała Serwacego Korybutha na Wiszniowcu y Zbarażu xięcia Wiszniowieckiego, hetmana P. W. W. X. Litewskiego, Pińskiego, Gliniańskiego, Wólkowyiskiego starosty, z podpisem ręki tegoż jegomości, przy pieczęci wielkiej przyciśnionej, de aktu et data w Lubiszowie, die octava Januarii, anno millesimo septingentesimo tertio, do duchowieństwa ritus graeci unitorum wydany, per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego y do akt wpisanie, którego ja, urząd, anuendo affectationi, ad acticandum przymiając, czytałem, y temi iest inserowany słowy: Michał Serwacy na Wiszniowcu y Zbarażu xiąże Wiszniowiecki, na Dolsku Dąbrowicy y Komarnie hrabia, hetman polny Wielkiego xięstwa Litewskiego, Piński, Gli-

niański, Wilkowyiski starosta, wszem wobec, komu o tym wiedzieć należy, wszelkiego dostojęstwa y kondycyey ludziom, mianowicie wielebnym oycom wszystkich monasterów, w dobrach naszych w województwie Wołyńskim będących, przełożonym y cerkwi parochialnych praesbiterom donosze do wiadomości: ponieważ rządca niebieski rozdzielone dotychczas serca y animusze do jedności wiary z kościołem rzymskim katolickim nakłonić raczył, przeto, powinszowawszy tey szczęśliwości wszystkim ogulnie, mieć, chcę abyście pastarałowi episkopiey Łuckiey, iako to natenczas jaśnie wielmożnemu jegomości xiędzu Zabokrzyckiemu, antistiti, we wszystkim pasłuszni byli, nie się z iarzma tey świętobliwości nie wyłamuiąc, y powtóre zalecam. Datum w Lubieszowie, die octava Januarii, millesimo septin gentesim o tertio anno. U tego uniwersału, per oblatam podanego, przy pieczęci przyciśnionej wielkiej, podpis jaśnie oświeconego xięcia jegomości w te słowa: Michał xiąże Wiszniowiecki H. P. W. X. Łitewskiego. Ktoryże to uniwersał, per oblatam podany, za podaniem y prozbą wyzmianowanej osoby podawaiącey, a za moim urzędowym przyięciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich iest ingrosowany.

Книга городская, луцкая, записовая, № 2259, годъ 1705; листъ 898.

XCIV

Жалоба дворянина Ивана Овсяницкаго, управляющаго китайгородскимъ имѣніемъ, и приходскаго Китайгородскаго священника, Николая Бучкевича, на дворянина Самуила Поплинскаго о томъ, что онъ ругаль позорными словами священника Бучкевича, называлъ его мятежникомъ, ущекалъ въ крестьянскомъ происхожденіи и публично нанесъ ему побой. 1703. Февраля 3.

Feria secunda ante festum Purificationis Beatissimae Virginis Mariae proxima, anno Domini millesimo septingentesimo tertio.

Inducenda erat hoc loco protestatio generosi Joannis Owsianiecki, bonorum oppidi Kitajgrad magnifici capitanei Bełzensis administratoris, suo et praedicti principalis nomine atque devoti Nikolai Buczkiewicz, presbiteri ecclesiae ritus graeci, in ibidem existentis, in et contra generosum Samuelem Papliński, ratione per ipsum die hodierna, in actu contenta, nulla habita ratione, status ejusque spiritualis persona observanda, primario hospitium supradicti furibunde aggressionis, ejusdem presbiteri contemptuatonis, ad clavum aduncum sese proreptionis, tandem, causa suorum negotiorum dum ad generosum praesidiarum propugnaculi praesentis Camenecensis advenisset, ibidemque, abjecta ejusdem observantia atque securitate loci et personarum quamvis praecustodita, secundario verbis contumeliosis suprafactum praesbiterum in praesentia dicti generosi administratoris contemptuatonis et dishonorationis, post modum eundem potentissime colaphisationis atque, pro rebelle eundem promulgando et palam vociferando: »co xiądz—to szlachcic, co chłop—to pop!« et, ni nobilitas, protunc praesens, ejus non mitigasset, per fervorem conceptum eundem vix magis non converberationis, aliorumque laesionum et contemptuum illationis facta, cuiusque copia latior dari debuerat, verum quoniam intra triduum, ut juris et moris est, ad acticandum non est porresta, idcirco de diligentia magnifici notarii in suscipiendo, renitentia vero partis in porrigendo cancellaria praesens manifestatur.

Книга гродская, Каменецъ Подольская, записовая и поточная, годъ 1703, № 3957; листъ 112 на оборотъ.

XCIV

Жалоба отъ имени Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго, на жену Куниискаго старосты, Теофилу Конажевскую, о томъ, что она причиняла разныя обиды уніятскому духовенству и, въ последнее время, приняла подъ свое покровительство священника Леонтія Мелявскаго, отлученнаго Жабокрыцкимъ отъ церкви, дозволила ему въ своемъ имѣніи исполнять церковныя требы, приказала своимъ крестьянамъ почитать его приходскимъ священникомъ и не отдала ключей отъ церкви комиссарамъ епископа. 1703. Марта. 14.

Roku tysiąc siedmset trzeciego, miesiąca Marca czternastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Łuckim,

przedemną, Adamem Niemirowskim, namiesnikiem burgrabstwa zanku Łuckiego, i xiegami niniejszemi, grodzkimi, łuckimi, stanowszy oczewiście przewielebny w Bogu jegomość ociec Theodozy Stojanowski, namieśnik katedry łuckiej cerkwi sobornej świętego Jana Apostoła i Ewangelisty ritus Graeci, imieniem jaśnieprzewielebnego w Bogu jegomości ojca Dyonizego na Żabokrzykach Żabokrzyckiego, z Bożej i stolice świętej apostolskiej łaski prawosławnego episkopa łuckiego i ostrogskiego, prototroniego exarchiej i metropoliej Kijowskiej, archimandryty owruckiego, i całej przewielebnej kapituły Łuckiej imieniem, przeciwko wielmożnej jejmości: paniej Theophiii z Leszna Konarzewskiej, starościnej kunińskiej, nuperrime zeszęłego wielmożnego jegomości pana Filipa Konarzewskiego, starosty kunińskiego małżonca, pozostałej wdowie, dziedzicze i possessorce Czartoryskiej i Kołkowskiej włości, solenniter świadczył i protestował się o to: iż pomieniona jejmość, przeciwko prawu kościelnemu i pospolitemu abutendo jure suo collatorio, cum enormissimo (scandalo) różnych heretyków i niewiernych ludzi, duchowieństwo ritus Graeco uniti, w pomienionych włościach swoich Czartoryskich i Kołkowskich znajdujące się, jurisdictioni et obedientiae pastorali wyźrzczonego jegomości ojca episkopa Łuckiego i katedry jegomości Łuckiej ab aevo podległe, nietylko nieznośnemi exakcyami pro libitu et commodo suo privata, także i wybieraniem podatków skarbowych, acsi ad aerarium publicum wojewódstwa Wołyńskiego, contra praescriptum juris canonici et positivi, w konstytucyach koronnych, dyplomatach i przywilejach najjaśniejszych ichmościów królów Polskich wyraźnie expressum, continuo (ciemieżyć) i aggrawować cum summa levipensione charakteru i powagi kapłańskiej, a nawet budynki kapłańskie rozbierać kazać i na prywatne ku intracie swojej obracać commoda waży się, et in dies różnemi sposobami przez Majerka żyda, faktora swego, i przez uszych swoich, na to subordynowanych, ludzi premere nie ustaje, ale, co większa jeszcze, przybrawszy sobie instrumentum do tego sposobne—niebożnego Leontego Lelawskiego, kapłana, retroactis temporibus na różnych miejscach różnemi notatum sceleribus, i conferowawszy mu, modo simoniaco procuranti, cerkiew w mieście swoim, Czartorysku, założenia Wniebowzięcia Najświętszej Panny, administrationem sacramentorum w niej et curam animarum fidelium, mimo wiadomość i błagostawieństwo pasterskie tegoż jegomości ojca episkopa łuckiego, jako loci ordinatoris, privata laicali sua potestate indebita pozwoiliwszy, onemuż nienależytą protekcyą przeciwko zwierzchności i władzy pasterskiej et favoratum praestando, gdy tenże Lelawski, ad instantiam instigatoris sądu konsystorskiego episkopiej Łuckiej i Ostrog-

skiej i inszych wielebnych delatorów, processu juris canonici convinkowany i wyklęty, w roku przeszłym, tysiąc siedmset wtórym, jeszcze in Septembri został,—pomieniona jejmość obżałowana, spólnie z niezbożnikiem—jegomościem panem starostą kunińskim, małżonkiem swym, od tegoż jegomości ojca episkopa Łuckiego per commissarios spirituales, aby onemu, jako wykłętemu, dalszej nie dając protekcyej, exekucyjej należytej z osoby jego czynić nie zbraniali, i tak od parafiej, uti simoniacum, oddalili, jako też i administracyej sakramentów świętych cum defraudatione animarum fidelium onemu więcej w tejże parafiej nie pozwolali, będąc requisiti, nietylko huic requisitioni justae obstiterunt, ale nawet, gby ciż wielebni commissarze jegomości ojca episkopa Łuckiego klucze cerkiewne odebrać od niego i cerkiew tantisper ex mandato pastorali zapieczętować chcieli,—pomieniona jejmość obżałowana, in majorom contemptum potestatis pastoralis jegomości ojca episkopa Łuckiego, confuzyą tymże wielebnyim ojcom commissarzom, że ich miała potkać od iejmości, pogroziwszy, klucze cerkiewne do siebie do zamku, jakby też od bożnicy żydowskiej, albo meczetu bisurmańskiego, odebrała, cerkwi pieczętować nie dopuściła i parochianom cerkwi pod gardłem przykazała, aby kłatwy, na tegoż Lelawskiego publikowanej osobę, nie słuchając, onego za prawdziwego swego procha znali i wszelkie temuż wykłętemu autoritate sua laicali przywróciwszy niesłusznie kapłańskie munia, dotąd go scandolosissime fovet, protegit et complicitatem cum excommunicato habet, cum praejudicio tak jurisdictioniej pasterskiej jegomości ojca episkopa Łuckiego, jako też i wszystkich ukrzywdzonych kapłanów, ad quorum instantiam tenże pomieniony Lelawski fulmine excommunicationis et gladio spirituali est percussus. Przez który pomieniony swój postępek wyzrzeczona jejmość pani staroscina kunińska prawo pospolite i koronne, de immunitatibus jurisdictionis ecclesiasticis opisane, violavit, winy, w niem opisane, succubuit et in se traxit, pro quibus decernendis pomieniony protestans principales suos, jaśnieprzewielebnego jegomości ojca episkopa Łuckiego, in utroque fore spirituali et saeculari, prout et ubi de jure venerit, z jejmością obżałowaną jure acturos deklarując, ac nomine eorundem iterum atque iterum ratione praemissorum protestując się, salva reservata melioratione hujus protestationis, si opus fuerit, aby ta terazniejsza do xiąg niniejszych przyjęta i zapisana była—prosił, co i otrzymał Theodozy Stojanowski, namiesnik katedy Łuckiej.

Книга гродская, Луцкя, поточная, № 2583 годн, 1703; листъ 193 на оборотъ.

XCVI

Жалоба управляющаго селомъ Пилявцами, дворянина Ивана Дунина-Лабенскаго на благочиннаго изъ города Межибожа, Игнатія Кардаша, о томъ, что онъ не возвратилъ имущества, даннаго ему на храненіе приходскимъ священникомъ села Пилявецъ, Александромъ, потомъ, ложно обвинивъ послѣдняго въ возмущенія и разногласіи по дѣламъ вѣры, приказалъ его стянуть съ лошади и избить палками на рынкѣ въ Межибожѣ, а лошадь заграбилъ; когда-же Лабенскій требовалъ у него удовлетворенія, то Кардашъ публично нанесъ и ему оскорбленія. 1703. Апрѣля 26.

Sabbatho post Dominicam Cantate proximo, anno Domini millesimo septingentesimo tertio.

Videnda hoc loco protestatio genorosi Joannis Dunin Łabendski, bonorum villae Pielawce magnifici Joannis Samuelis Woronicz, dapiferi Kijoviensis, haereditariorum administratoris, suo et magnifici principalis sui, nomine, in et contra venerabilem Ignatium Kardasz, ritus Graeci archipraesbiterum międzyborzensem, ratione per ipsum certi depositi, penes se, venerabilem Kardasz Ignatium, relictum a venerabili Alexandro, praesbitero ritus Graeci Pielavecensi, violationis, nec velle extraditionis post violatum et in integro restitutionis, generosi requirentis modernique protestantis calumniationis, ac eodem ex causa contra venerabilem Alexandrum, praesbiterum Pielavecensem, insurrectionis praetexti sibi excogitati fabricationis, ac ejusdem venerabilis Alexandri, praesbiteri, equo generosi protestantis insidentis, in via publica et libera (quoniam in medio foro civitatis Międzyborz), pro fabricato quasi spirituali praetextu aliquo, non tamen more et modo spirituali, de equo detrusionis, perque se asseclasque suos baculis horrendae concussionis, ac eousque lectodepositi decumbentisque causationis, equi cum epiphipio sui, generosi protestantis, proprii acceptionis et penes se eousque videtionis, generosi protestantis, venerabilem Alexandrum praesbiterum excusantis et humanissime equum acceptum requirentis, ipso die Dominico Cantate, proxime praeterito, in foro publico Międzyborzensi verbis ignominiosissimis affectionis: »taki a taki synul« exclamationis, per lora equo insidentis arreptionis et detentionis, clavi adunci, argento obducti, ereptio-

nis, ac eundem generosum protestantem velle occisionis, ereptoque clavo adunco equi, per generosum protestantem insessi, vulnerationis, tumultus contra protestantem concitationis, ac vix, si se generosus protestans non surripuisset, non occasionis, aliarumque injuriarum et damnorum illationis, facta, prout latior in copia. Et incontinenti idem generosus protestans praesentavit officio praesenti equum pili kasztanowaty, cui generosus protestans insidebat, per eundem venerabilem Kardasz vulneratum quod vulnus in dorso equi praesentati latum, profundum officium praesens vidit et debite conspexit. Clavum vero aduncum, ferreum, argento obductum, per venerabilem Ignatium Kardasz, archipraesbiterum Międzybożensem in foresta regia Latyczoviensi relictum, idem generosus modernus protestans effi-jussit et ad se recepit, de quo recepto officium praesens quietavit.

Книга городская, летичевская, протоколовая и записовая, годъ 1700—1707, № 5246; листъ 210.

XCVII

Жалоба межибожскаго протоіерея, Игнатія Кардаша, на управляющаго селомъ Пилявцами, дворянина Ивана Лабендскаго, о томъ, что онъ нанесъ протоіерею оскорбленія и побои, принявъ подъ свое покровительство приходскаго Пилявецкаго священника, Александра, нарушившаго каноническія правила и, вслѣдствіе того, подвергнутаго протоіереемъ ответственности. 1703. Мая 10.

Feria quinta post Dominicam Cantate proxima, anno Domini millesimo septingentesimo tertio

Inducenda erat hoc loco protestatio venerabilis Ignatii Kardasz, archypraesbyteri Międzybożensis ritus Graeci, in et contra generosum Joannem Łabęcki, magnifici Woronicz bonorum villae Pielawce administratorem,

ratione per ipsum sui protestantis ipso die dominico Cantate, proxime praeterito, anno praesenti in eadem civitate Międzyboż, ex ratione sui, protestantis, archyofficii super venerabili Alexandro, praesbitero villae Pielawce, quod non iuxta canones ecclesiae sanctae, certa, non tamen licita, quoniam cum omnino ante trinis maritis et superstitionibus jugata muliere coniugio cum quarto moderno ligavit, ante mediante interdictione protestantis, munus suum exercentis et eundem excessivum Alexandrum praesbiterum admonentis, primo verbis ignominiosis se venerabili Alexandro Pielawecensi, contra fas status et ordinis sui, iuris spiritualis instante et instigante, adorsionis, calumniationis, protectionis inordinatae administrationis, verborum formalia: »że ia y pop, y władyka, taki a taki synu«! prolationis, clavo adunco ferreo concussionis, tum in plateis publicis civitatis Międzyboż, tum domus propriae protestantis invasionis aliarumque violentiarum, injuriarum et damnorum illationis facta, prout latior in copia. Et incontinenti praesentavit officio praesenti idem venerabilis protestans clavum aduncum, vulgo czekan, argento obductum, quem ab eodem generoso Jabęcki, se, protestantem, concutiente, recepisse asseruit eundemque in foresta regia Laticowięnsi reliquit; quoniam vero copia latior intra triduum non est porrecta, generosus vicenotarius loci praesentis manifestatur.

Книга городская, Летичевская, записовая и поточная, 1701--1709 года. № 5248; листъ 144 на оборотъ.

XCVIII

Грамота короля Августа II, предоставляющая Луцкому епископу, Дионисию Жабокрицкому, вслѣдствіе принятія пмѣ уніи, право ставить и снѣнять игуменовъ въ монастыряхъ и священниковъ въ приходахъ во всѣхъ королевскихъ имѣніяхъ на пространствѣ цѣлой речипосполитой 1703. Юля 10.

Roku tysiąc siedmset czwartego, miesiąca Aprilis dwudziestego szóstego dnia

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namiestnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego i xięgami niniejszemi, grodzkimi, łuckimi comparens personaliter urodzony pan Jan Berestowicz, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich, podał per oblatam przywilej od najjaśniejszego króla jegomości, Augusta wtórego, in personam jaśnie wielmożnego jegomości xiędza Dyonizego na Żabokrzykach Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego i Ostrogskiego prototroniego exarchiej metropoliej Kijowskiej, archinandyty Owruckiego, na odebranie cerkwi, w wojewodztwach Kijowskim i Braclawskim będących, dany i służący, przy pieczęci wielkiej kancellariej koronnej przyciśnionej, z podpisem najjaśniejszego króla jegomości, Augusta wtórego, i jego królewskiej mości sekretarza, o czym ten przywilej, niżej zapisany, szerzej w sobie obmawia, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego i do xiąg wpisanie; a tak ja, urząd, annuendo affectationi ad acticandum przyjmując, czytałem, którego tenor sequitur ejus modi: August wtóry, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflancki, Smoleński, Siewierski i Czernihowski, a dziedziczny xiąże Saski i elektor. Oznajmujemy wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy: Jż co my niedawnego czasu, chcąc należyty in supremo jure patronatus et collationis particularnych tylko monasterów i cerkwi parochialnych, extra unionem solum z kościołem świętym rzymskim w Kijowskim, Wołyńskim, Braclawskim wojewodztwach in bonis nostris quibusvis regalibus znajdujących się, do dispoziciej i collatiej naszej królewskiej należących, zachować i wprowadzić porządek, zabiegając przez to różnym, dotąd scandalose dziejącym się, inconvenientiom, wielebnemu Dyonizemu Żabokrzyckiemu, nominatowi na on czas in disunione z kościołem tymże świętym katolickim rzymskim jeszcze zostajacemu, a teraz aktualnemu i już w jedności świętej będącemu, episkopowi Łuckiemu i Ostrogskiemu, prototroniemu i exarsie metropoliej Kijowskiej, ex ratione dawniejszych jego nam i najjaśniejszym antecessorom naszym świadczonych znamienitych zasług, plenum et integrum jus collationis nostrae regiae, z łaski naszej królewskiej przywilejem, na to z kancellaryej naszej wielkiej onemu ad vitae ejus tempora, sub actu w Warszawie, dnia XI miesiąca Lutego, roku Pańskiego MDCCI wydanym, dali i conferowali, jako o tym tenże przywilej nasz doskonalej obloquitur; tak, gdy tenże wielebny Dyonizy Żabokrzycki, episkop Łucki i Ostrogski, detestandum exemplariter porzucawszy schisma i sam ultro, nec aspirante gratia Ducha Przenajświętszego,

jedność świętą z kościołem świętym powszechnym rzymskim sincero corde przyjąwszy, sacrosanctae sedi apostolicae romanae i najświętszemu kościoła Bożego pasterzowi, ojcu świętemu, Klemensowi XI, synowskie sincero corde oddał per emissam solennem orthodoxae fidei professionem, posłuszeństwo i wielkie mnóstwo owieczek błędnych, w swoich Łuckiej i Ostrogskiej dyecezyach i pod swoją jurisdycją pasterską zostających, do teje z sobą przywiódł Chrystusowej owczarni, do tym większego zawdzięczenia onemu, nim się insze w respektach naszych pańskiej łaski zdarzą okazyje, teraz pomieniony pierwszy darowany przywilej nasz onemu approbując i ratyfikując, tym niniejszym zaś idem jus patronatus et collationis nostrae regiae plenum et integrum, nie tylko w pomienionych trzech wojewodztwach, ale we wszystkich państwach naszych koronnych i gdziekolwiek się tylko monasterij małe i wielkie (oprócz tych na które z dawnych czasów przywileje i praezenty od nas samych wychodzić i wydawane bydź zwykły) także i cerkwie parochialne, w jedności świętej lub w disuniej zostające, znajdując, temuż wielebnemu Żabokrzyckiemu, episkopowi Łuckiemu i Ostrogskiemu, sposobem, w pierwszym przywileju opisanym, ad vitae ejus tempora dajemy i conferujemy, zlecając mu, aby wszędy, który by kolwiek monasteru każdego przełożony lub też cerkwi świeckiej in bonis nostris regalibus existens parochus, od najjaśniejszych antecessorów naszych, królów polskich, lub od nas praezenty i prawa słusznego sobie danego nie pokazał, zupełną władzą, tym terazniejszym listem, przywilejem naszym, sobie daną i conferowaną, kódego takiego abrogował i inszego przełożonego do monasteru lub do cerkwi każdej świeckiej pro arbitrio suo, także et in successum ad qualibet beneficia, similiter vacantia, instituował i instalował. Czego pomienionemu wielebnemu Żabokrzyckiemu ad vitae ejus tempora żaden tak z duchownych przełożonych, jako też z wielmożnych i urodzonych tenutaryuszów bonorum nostrorum omnium regalium, po wojewodztwach, ziemiach i powiatach wszystkich koronnych existentium et jacentium, żadnym praetextem i kolejem impedire nie będzie mógł, pro gratia nostra regia, sub poenis, contra convulsos privilegiorum nostrorum sancitis. Co wszystkim donosząc do wiadomości, dla lepszej wagi, ten przywilej ręką naszą własną podpisawszy, pieczęć koronną prycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Lublinie, dnia X miesiąca Lipca, roku Pańskiego MDCCIII, panowania naszego VII roku. Jus collationis cerkwi parochialnych i monasterów, in unionie będących et disunione, in bonis regalibus znajdujących się, wielebnemu Żabokrzyckiemu, episkopowi Łuckiemu confertur. U tego przywileju, per oblatam

podanego, podpis ręki najjaśniejszego króla jegomości Augusta wtórego, w te słowa: Augustus, rex; a zaś jego królewskiej mości sekretarza temi słowy: Kazimierz Sarnecki, stolnik Wileński, jego królewskiej mości sekretarz, manu propria. Któryże to przywilej, per oblatam podany, za podaniem i prośbą wyż mianowanego jegomości podawającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak jak się w sobie pisany ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, słućkich jest ingrossowany.

*Книга городская, луцкая, записовая, годъ 1682—1704, № 2240.
Листъ 668.*

XCIX

Жалоба генеральнаго офіціала уніятскаго Каменецкаго собора, Кирила Шумлянскаго на дворянь: Альберта Кухарскаго и Михаила Домбронскаго о томъ, что они оскорбили епископа Іосифа Шумлянскаго во время исполненія имъ обязанностей по должности. 1703. Іюля 16.

Feria quinta post festum sanctae Margarithae virginis et martyris proxima, anno Domini 1703.

Inducenda erat hoc loco protestatio admodum reverendi Cirilli Szumański, officialis generalis cathaedralis graeco-uniti Camenecensis Podoliae, monasterii Uhornicensis ihumuni, suo et totius venerabilis capituli ac religiosae universalitatis diaecesis Camenecae Podoliae, ad praesens ad litteras universales illustrissimi et reverendissimi episcopi sui congregatae, nomine, in et contra generosos: Albertum Kucharski et Michaellem Dąbrowski, ratione per ipsos et quidem generosum Kucharski in convulsionem legum

regni securitatisque publicae ac immunitatis ecclesiasticae violationem, circa violentem die hesternam, acto praesentem proxime praecedentem, residentiam illustrissimi et reverendissimi episcopi, ad praesens eodem, Cameneci, actus conventicularem peragentem spiritualium diaecesis totius Camenecensis, superinvasionem, personarum earundem spiritualium, negotia sua in ibidem circa bonum ecclesiae tractantium, nullo habito status ipsorum respectu, verbis indecentibus contemptuationis et ignominiose tractationis, sui, protestantis, dishonorationis, ad frameam sese aliquoties proreptionis, venerabilis vicarii Husiatinensis in faciem hominum adstantium sine ulla data causa colaphisationis, actus ejusdem privilegiati omni securitate vallati et ejusdem jurisdictionis convulsionis, aliarumque violentiarum et praetensionum, praecavendo cuivis jurium suorum integritati, facta, prout copia latior dari debuerat; verum quoniam intra triduum, ut juris et moris est, ad acticandum non est porrecta, idcirco cancellaria praesens, nomine magnifici notarii loci praesentis, de deligentia sui in acticando, renitentia vero partis protestantis in porrigendo, protestatur.

*Книга городская, Каменецъ-Подольская, записовая и поточная
№ 3957, годъ 1703; листъ 209 на оборотъ.*

С

Жалоба отъ имени униатскаго Львовскаго, Галицкаго и Каменецъ-подольскаго епископа, Юсефа Шумлянскаго, на дворянина Альберта Кухарскаго, о томъ, что онъ въ сопровожденіи своихъ слугъ и пріятелей, напалъ на епископа, во время пребыванія послѣдняго для исполненія своей должности въ Каменцѣ, ворвался насильно въ баню, гдѣ тогда отдыхалъ епископъ, обесчестилъ его оскорбительными словами, потомъ обругалъ его слугъ и собравшееся къ епископу униатское духовенство и одному изъ священниковъ нанесъ побои. 1703 Июля 16.

Feria quinta post festum Sanctae Margaretae virginis et martyris proxima, anno Domini 1703.

Ad officium actaque praesentia, castrensia, capitanealia, camenecensia Podoliae personaliter veniens generosus Georgius Hołyński, illustrissimi et reverendissimi Josephi in magna Szumlany, in Hoszow et Witwica Szumlański, episkopi ritus graeco-uniți Leopoliae, Haliciae et Kamenecensis Podoliae, metropoliiae Kioviensis, admodum reverendo archimandritae Pieczarscensis, aulicus, nomine et ex speciali mandato ejusdem illustrissimi et reverendissimi domini in et contra generosos: Albertum Kucharski et Michaelem Dąbrowski aliosque, ipsis de nominibus et cognominibus melius notos, mutuos facti infrascripti cooperatores, questus estque protestatus in eo, quod cum illustrissimus et reverendissimus episcopus, dominus suus, privilegiato jure et ordine visitando diaecesiam suam praesentem Camenecensem Podoliae, quin potius conservandae ergo et ampliandae nostrum clorum et populum sanctae unionis huc, Camenecum, advenisset et solenni et numerose nobilitatis introductus comitatu, jurisdictionem suam omni securitate, constitutionibus et privilegiis serenissimorum regum Poloniae vallatam, fundasset, eandemque, convocato et in unum congregato diaecesis ejusdem clero, juxta practicatum regalem exercuisset, et innato suo circa bonum ecclesiae in exercitio cleri conservandae, ergo corroborandae et plus ultra ampliandae sanctae unionis studio, securitate publica et domestica immunitateque ecclesiastica, constitutionibus et privilegiis praevisa, munitus, nihil sibi cleroque suo mali et adversi a quopiam eveneri sperasse, defundasset. En! suprascriptus generosus Kucharski cum praedicto generoso Dąbrowski et aliis asseclis suis, excusso timore Dei omnique excluso personarum respectu, in convulsionem legis divinae et humanae immunitatis ecclesiasticae securitatisque publicae et domesticae cujusvis personarum, precipue statui spiritualis, sub hoc praesenti actu omni tempore et loco hic vero sigillatim in civitate et propugnaculo, confiniis regni exposito, praecustoditis, violationem peragendo, neque paenas, eo nomine legibus rigore impositas, formidando, abusus est, et temere praesumpsit die hesternae, et etiam praesentem proxime praecedenti, residentiam illustrissimi et reverendissimi domini sui temulentus furibunde, nescitur qua occasione unius sufflatus spiritu motivo, instinctu subordinatione geminatis vicibus superaggređi et invadere, ibidemque, minime attentae lege: »quod invasor a se ipso occiditur« permultas, omne malum spirans, violentias et laesiones, nulla unquam existentem lacesitus injuria, perpetrare; et primo in hypocaustum ipsiusmet illustrissimi et reverendissimi protestantis domini, parumper post tot exatlantos labores animam

relaxantis et quiescentis, per contemptuatam familiam violenter irruere, verbis furibundis eundem illustrissimum et reverendissimum principalem suum aggredi, honoremque ejus sumopere laedere, ad frameam sese proripere, demum, de hypocauste egressus, se, protestantem, aliosque collegas suos et clerum infestare, verbis laesivis et scommaticis afficere, honorem illustrissimi et reverendissimi episcopi intaminatum in facie tot terrigenarum cum stupore hominum adstantium, absque ulla occasione, scommatisare et aggravare, in vitam machinari, personas religiosas contemptuare, venerabilem officialem Husiatynensem collaphisare, nec velle a premissis tillaentis ad tot eorundem terrigenarum persuasiones supersedere, quin imo in majores ac majores ausus visa, omni ejusdem illustrissimi et reverendissimi ob autoritatem personae suae patientia excedere, sarcasmis et contumeliis publico ore afficere, ac de facto praemissa omnia aliaque, inquisitionibus et testimoniis tot dignorum virorum probanda, executus est: illustrissimus vero principalis suus ejusmodi ipsius illicitum ausum et progressum, principalem suam conservando autoritatem, et actum podoliensem conventicularem non irritando, patienter, inaudito unquam exemplo, tulit, nequidquam in persona ejus violenti, licet tantis provocatus laesionibus, vim repellere voluisset, adtentare praesumpsit. Ratione quorum omnium tantarum laesionum et violentiarum idem protestans contra eosdem, nomine ejusdem illustrissimi et reverendissimi episcopi, principalis sui, iterum atque iterum protestatur, offerendo eundem illustrissimum principalem praemissa debita juris via vindicatorum, salva praesentis protestationis melioratione et auctione pleno in robore reservata.

Книга вродская, каменецъ-подольская, записовая и поточная, № 3957, годъ 1703; листъ 204 на оборотъ.

Жалоба дворянина Богуслава Горайна на игумена Четвертинскаго мужескаго монастыря, князя Сильвестра Четвертинскаго, о томъ, что онъ опустошилъ дѣвичій Четвертинскій монастырь, находящійся въ имѣніи принадлежащемъ Горайну, монахинь изъ него выгналъ и вообще совершалъ поступки непріятныя его званію. 1703. Сентября 5.

Roku tysiącznego siedmsetnego trzeciego, miesiąca Septembra piątego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi i przedemną, Bazyliem Szeszyćkim, namieśnikiem burgrabstwa krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony jegomość pan Andrzej Pegowski, sługa wielmożnego jegomości pana Jana Bogusława na Starej Czetwertni Horajna, podczaszego parnawskiego, sędziogo grodzkiego krzemienieckiego, ex speciali cominisso et nomine tegoż pana swego, (praevia manifestatione contra officium castrensem, Luccoriensem, burgrabicnsem, ratione nieprzyjęcia ad acta tej manifestatjej ob aliquos respectus, solenniter manifestował się i protestował przeciwko jaśnościwieconemu xiążęciu jegomości, Sylwestrowi Swiatopełkowi Czetwertyńskiemu, ihumenowi monastera Czetwertyńskiego reguły świętego Bazylego Wielkiego, w sposób niżejopisany i o to: iż przorzeczony xiąże jegomość, ihumen czetwertyński, non contentus anterioribus injuriis et damnis, jegomości panu podczaszemu parnawskiemu, comparentis panu, a se, inculpato, in fundo bonorum jegomości haereditariorum, opidi Czetwertnia, factis, i nie dosyć mając na tym, że cerkiew monasteru Czetwertyńskiego panien zokonnnych, czerniczek tejże reguły Bazylego świętego, żadnego nie mając do nich prawa, należytości, ani zwierzchności, jako na własnym gruncie comparentis pana dziedzicznym zostających, napadszy na nich manu forti et violenta, cerkiew Bożą z aparatów onej ogolocił, monastyr zdezolował i spustoszył, zakonnice, bydła onym i inne supellectilia pozabierawszy, co do jednej wygnał, że i teraz spustoszony monastyr będąc, ledwo się jedna do niego staruszka czernica nawróciła,—ale insuper na tym większą tegoż jegomości pana podczaszego parnawskiego,

dóbr Czetwertni dziedzica, krzywdę, substancyej onego ruinę i szkodę, idem inculpatus, nie pamiętając na prawo pospolite, lecz ani respectując na vocatio i habit swój zakonny, odstąpiwszy i bojaźni Bożej, przyjmując nieraz i chowając w monasterze Czetwertyńskim czernice, pomiędzy ludźmi błąkające się, między którymi przyjął ku wygodzie, czyli poszkodzie, swojej cum susurtatione et scandalo vulgi czernicę, przezwiskiem Masalską, która przez rok, czyli więcej, u niego w monasterze zostając, odeszła była, a potem teraz, w roku niniejszym, mense Augusto, na świętego Spasa ruskiego, przyjachawszy na prażnik do Czetwertni, póty onę u siebie w monasterze trzymał, póki aż dziwkę, poddanę comparentis pana dziedziczną, imieniem Paraskę Sidorczukównę, (która także ad inculpatum do monastera na posługę inculpati uczęszczała) taż czernica Masalska z sobą namówiła i wykociła, scitu ejusdem inculpati; który one obiedwie: pomienioną czernicę i z tą dziwką, od matki i od braci cum perceptione multarum rerum mobiliu wykocnę, końmi swemi własnemi, pojazdem parokonnym, do monastera do Mukczyc, czyli gdzie indziej wysłał i wywieźć kazał; więc jako wykocenie tej dziwki, poddanki pana comparentis, praedictus inculpatus causavit, tak modernus comparens o wykocenie pomienionej dziwki i wywiezienie onej z Czetwertni, zatym o winy prawne i szkody ztąd pochodzące vice iterata przeciwko temuż xiążęciu jegomości ojcu ihumenowi Czetwertyńskiemu, nomine jegomości pana podczaszego parnawskiego, sędziego grodzkiego krzemienieckiego, manifestacyej per aliam faciendam seu per citationes meliorationem (si opus fuerit) zostawiwszy, et liberam de praemissis jure agendi zachowawszy, o przyjęcie terazniejszej i do akt zapisanie prosił, co i otrzymał, Andrzej Pęgowski, manu propria.

Книга городская, кременецкая, записовая, поточная и декретовая, № 1612, годъ 1703; листъ 358.

СН

Жалоба дворянина Михаила Гумецкого на дворянина Юсифа Лянцкоронскаго о томъ, что осадчій Федоръ, подданный Лянцкоронскаго, напесь побои священнику Стефану Сениченку, и вырвалъ ему волосы изъ головы за то, что священникъ не согласился повѣнчать его при условіяхъ, записанныхъ каноническими правилами. Когда-же священникъ обратился съ жалобою къ Лянцкоронскому, то послѣдній не только не наказалъ виновнаго, но еще приказалъ слугамъ своимъ напасть на домъ священника 1703. Сентября 16.

Feria quarta ante festum sancti Mathaei Apostoli et Evangelistae proxima, anno Domini 1703.

Inducenda erat hoc loco protestatio generosi Michaelis de Rychty Hmiecki, pocillatoris trembovliensis, bonorum Olchoviec medietatis haereditis, venerabilis patris Stephani Seniczenko, presbiteris ritus graeci ad ecclesiam protectionis Beatissimae Virginis Mariae in bonis villae Olchoviec erectam, in et contra generosum Josephum de Brzezic Lanckoroński, thesaurarium Podoliae, atque laboriosum Fedor, bonorum medietatis villae Olchoviec, supradicti generosi thesaurarii possessioni subjectae, locatorem, ratione per ipsos et quidem per locatorem dictum, ratione ex occasione connubii illiciti ejusdem, ex rationibus canonicis non permittentibus, supra-fatum parochum permonentibus denegationis, exindeque non observata persona ejusque caractere spirituali, tempore certo, videlicet die dominica proxime praeterita proxima, primario in curia domini sui, secundario in via strata publica, adstante protunc communitate, eundem parochum manibus suis propriis illicitis eundem potentissime concussionis, colaphisationis, contemptuationis, dishonorationis, hisce non contentus, ad capronam sese proreptionis eique evulsionis; dum vero generosum thesaurarium Podoliae, dominum ejusque locatoris, justitiam de illo praesentandam expostulasset, loco ejusdem subsecutae, in domum et residentiam ejusdem famulos in ab-

sentia ejusdem superaggressionis, aliarumque injuriarum et laesionum illationis sui facta, cujus copia latior dari debuerat; verum quoniam intra triduum, ut juris et moris est, ad acticandum non est porrecta, idcirco cancellaria praesens, nomine magnifici notarii loci praesentis, de deligentia sui in acticando, renitentia vero partis protestantis in porrigendo, manifestatur et, in verificationem praemissorum, idem protestans praesentavit officio praesenti concussionem sub oculo sinistro tumidam, lividam, notabilem, praesentavit quoque et crines, ex capite evulsos, per supraspecificatum inculpatum, tempore superius specificato illata et infecta, asseruit. Quae omnia officium praesens vidit et debite connotavit.

Книга городская, Каменецъ-Подольская, записовая и поточная, № 3957, годъ 1703; листъ 353.

СIII

Явка происходившаго въ 1691 году, 7 Марта, акта избранія прихожанами церкви во имя Рождества Богородицы, находившейся въ предмѣстїя города Кременца, Туникахъ, мѣщанина кременецкаго, Петра Елkevича, своимъ приходскимъ священникомъ. Елkevичъ обѣщаетъ отстроить на свой счетъ церковь, послѣ того какъ будетъ рукоположенъ епископомъ въ санъ священника и займетъ приходъ. 1703. Ноября 28.

Roku tysiącznego siedmsetnego trzeciego, miesiąca Nowembris dwudziestego ósmego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi i przedemną, Bazylim Bieniaszewskim, namieśnikiem burgrabstwa krzemienieckiego, comparens personaliter wielebny w Pogu ociec Paweł Jedkiewicz, przezbiter cerkwi Narodzenia Najświętszej Panny Maryej, na przedmieściu krzemienieckim, Tuniki nazywającym się, będącej, dla wpisania do akt ni-

niejszych, grodzkich, krzemienieckich podał per oblatam pewne postanowienie, między przedmieszczanami tunickimi krzemienieckimi i całą gromadą z jednej, a sobą, podawającym, z drugiej strony stałe i spisane, o czym też postanowienie szerzej w sobie obmawia i temi jest pisane słowy: My, gromada miasta jego królewskiej mości Krzemieńca przedmieścia, nazwanego Tunikami, cerkwie świętej Narodzenia Najświętszej Panny Bogarodzice, Matki Dożej, na tychże Tunikach będącej, ktytorowie, wszyscy jednostajnie i jednemi głosami, za radą i pozwoleniem urodzonego jegomości pana Stanisława Kamińskiego, sędziego grodzkiego i burgrabiego krzemienieckiego, jako natenczas w opiece i possessyjej swojej nas przy dzierżawie starostwa Krzemienieckiego mających,—między sobą a sławetnym panem Piotrem Jedkiewiczem, mieszczaninem krzemienieckim, uczyniliśmy takowe i w ten sposób postanowienie: iż my, ktytorowie wyźrzczonej cerkwi, nie mając do tejże cerkwi jednostajnie postawionego gospodarza, to jest prezbitera, któryby Pana Najwyższego i majestat Jego święty za szczęśliwe panowanie najjaśniejszego króla jegomości, także za dobre zdrowie jaśnieoświeconego xięcia jegomości, pana starosty krzemienieckiego, pana i dobrodzieja, i inszych dobrodziejów, tu, na tymże miejscu zostających, i nas samych, błagał,—upatrzyliśmy sobie być wyźrzczonego pana Piotra Jedkiewicza do tego miejsca świętego za prezbitera godnego, który skoro po dostąpieniu od jaśnieprzewielebnego w Bogu jegomości xiędza episkopa łuckiego, pana, pasterza i dobrodzieja naszego, na prezbitera poświęcenia, zaraz na te miejsce święte przyjąć za dożywotniego obiecujemy się, skoro tedy przez nas to miejsce święte do opieki wyźrzczonemu przysłemu, da Pan Bóg, świeszczennikowi i tego miejsca gospodarzowi oddane będzie, tak zaraz około tegoż miejsca świętego, które już bardzo upada, około restauraryej tenże przysły, da Pan Bóg, świeszczennik powinien mieć staranie, jakoż i sam terazniejszym skryptem na to benevole pozwala i to miejsce święte swoim kosztem, mianowicie względem pobicia cerkwi świętej, restaurować zapisuje się i obliguje, z takową jednak conditią, że my powinni drzewa, co potrzeba, swojemi podwodami przywieźć; co się tycze grontów—tych za swoje pieniądze przysły, da Pan Bóg, prezbiter nasz gdziekolwiek kupić powinien, a my swojemi podwodami na miejsce przywieźć powinniśmy, i rzemieślnik przez tegoż, da Pan Bóg, świeszczennika jegoż kosztem ma być najęt. A jeśliby kto z boku o te miejsce święte mógł wyźrzczonego, da Pan Bóg, prezbitera naszego turbować, tedy my ze wszystkich generaliter dóbr naszych z potomkami, succes-

sorami naszymi zapisujemy się—na wszelak'm miejscu u wszelakiego prawa, sądu i urzędu swoim kosztem i nakładem onego od takowej turbacyey broń, zastępować i ewinkować; i, luboby przyszło onemu (czego z potomkami naszymi podpisujemy się) z tego miejsca ustępować, jednak dotąd ustąpić nie powinien, pókiiby wszystkie koszty, któreby na te miejsce świętełożył, przez nas samych nie byli nagrodzone; czego dotrzymać oboja strona powinna pod zakładem dwóchset kop groszy litewskich i nagrodzeniem szkód, słownie, sine corporali juramento, oszacowanych. Daliśmy w Krzemieńcu, dnia siódnego miesiąca Marca, roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt pierwszego. U tego postanowienia podpisy rąk przy krzyżkach napisanych takowe: Iwan Kozak podpisuję się, podpisuję się wójt tunicki Mikołaj Kozoryz †, Jusko Klucz Stary †, Iwan Szarki †, Tracz Stary, Pilip Ułaszczczyk †, Fedor Taranow zięć †, Semen Szarki †, Semen Hołubowski †, Marko Małyszczyk, Senko Tkacz †, Jan Pokiowski †, Semen Kluczyk, Sylwester Sawkowicz †, Lesko Lułka, Fursyk Warko, Jan Świtkowicki, Stefan Telizka †, Jałowsicki; przy tych kt,torach podpisuje się wszystka gromada Tunicka, jako starszych tak i młodszych podpisuje na to, na którego pozwolili gromada Tunicka, wespół wszyscy, jako starszy tak i młodszy, na Piotra Jedkiewicza: Hordyj Wayło, Waško Andruszczyn syn, podpisuje się wszystka gromada, których nie imienujemy; na co, dla lepszej wiary, rękoma swoimi Tunicka gromada podpisuje się. Któreże to postanowienie, za podaniem i prośbą wyżrzczonego offerenta, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystkie, słowo w słowo, do xiąg niniejszych, grodzkich, krzemienieckich jest wpisano.

Книга городская, кременецкая, записовая и декретовая, № 1612, годъ 1703; листъ 805.

CIV

Жалоба инстигатора уніятской Владимірской епархіи, Григорія Лу-
півича, на эконома Турійской волости, Івана Гирфельштына, о томъ,
что онъ приказалъ нанести истцу жестокае побои во время отправленія
имъ должности. 1703. Декабря 3.

Roku tysiąc siedmsetnego trzeciego, miesiąca Decembra trzeciego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Włodzimirskim, przedemną, Thomaszem Pałuskim, burgrabim zamku Włodzimirskiego, i xięgami niniejszemi, grodzkimi, starościńskimi, stanowszy oczewiście wielebny w Pogu jegomość ociec Grzegorz Lupowicz, instygator kapitalny katedry Włodzimirskiej ritus Graeci uniti, zraniony, zbity, summopere skonfundowany przez niżej mianowane osoby, vix acta praesentia adire mogąc,—swym i jaśnie wielmożnego jegomości xiędza Leona Szlubic—Załęskiego, metropolity całej Rusi, episkopa Włodzimirskiego i Brzeskiego, archimandryty Kobryńskiego, i całej przewielebnej kapituły Włodzimirskiej imieniem, przeciwko urodzonemu jegomości panu Janowi Gurfelsztynowi, ekonomowi generalnemu jaśniewielmożnego jegomości pana Stadnickiego, wojewody Wołyńskiego, dziedzica miasta Turzyska i włości do niego należącej, także sługom i czeladzi tegoż jegomości pana ekonomy, po imionach i przezwiskach jemu samemu lepiej znajomym i wiadomym, tyrannicos concussores et convulneratores sui comparentis,—cum summo dolore et fletu solenniter świadczył i protestował się w ten sposób i o to: iż gdy roku terazniejszego, tysiąc siedmsetnego trzeciego, miesiąca Decembra pierwszego dnia protestujący, instygator duchowny, ex brachio jaśniewielmożnego jegomości xiędza metropolity, episkopa Włodzimirskiego, z uniwersalem i listem od przewielebnego w Bogu jegomości xiędza Jana Aryusza Ohurcewicza, officyała katedry Włodzimirskiej, i wielebnych kapłanów turzyskich i do włości Turzyskiej należących, w diecezyej episkopiej Włodzimirskiej będących, pojechał względem spraw i obrządków duchownych, i tam, tymże kapłanom pomieniony uniwersał oddawszy, ex munere officii sui instigatoriatu, ea in commissis od jegomości xiędza officyała miał, imieniem pasterskim onym serio przykazał, a potym do mianowanego jegomości pana ekonomy z osobliwym listem od tegoż jegomości xiędza officyała do zamku poszedł i on temuż obwinionemu w ręce oddał, który gdy on przeczytał, summopere ira commotus, słowami urażliwemi, stanowi kapłańskiemu nieprzyzwoitemi, konfundował i dysfantował, do bicia się kilka razy porywał, jakoby się to stało. gdyby protestujący ten jego furor modestią i submissyą pokorną nie umitygował; a gdy, nic u jegomości nie sprawiwszy, w czym był posłany, i responsu na list nie odebrawszy, do gospody do miasta odszedł, chcąc jaknajprędzej do domu pospieszyć, tenże jegomość pan ekonom, nie kontentując się pierwszą konfuzyą słowną w zamku protestującego, chcąc o szwank zdrowia albo o zabicie modernum quaerulantiem przyprowadzić, zaraz po wyjściu protestanta z zamku za nim czeladzi kilka, po

imionach i przezwiskach sobie lepiej wiadomych, posłał: który co tylko do gospody przyszedł i konia w droge gotować poczoł, taż czeladź z rozkazania pana ekonoma, pana swego, z kijami furibunde na gospodę napadszy, protestującego niemiłosiernie kijami zbili, ztłukli, rany i razy w głowę, po twarzy i po innych członkach pozadawali: a naprzód, ranę kijową pośród głowy na samej koronie długą i szeroką z przebicciem skury i ugięciem kości, krwawą; drugą ranę takowąż, kijową, krwawą z lewej strony nad uchem przez wszystkę skroń; trzeci raz za uchem z tej strony takowyże, kijowy, krwawy, długi; na twarzy zaś z teje lewej strony razów dwa takowychże, kijowych, spuchłych, sinych, krwawych, i wszystka twarz zbita, ztłuczona, przez ramię zaś z teje strony razów sinych spuchłych, krwią zaszych cztery zadali i ledwie żywego porzucili, i, zaraz do zamku odszedszy, odpowiadając na zdrowie i życie protestującego his formalibus: »jeżeli taki synu, popie, więcej tych uniwersałów tu będziesz wziął, wiedz o tym, że żyć nie będziesz!« Sam zaś jegomość pan ekonom opodal trochę od gospody podczas tej roboty stał. Przez który takowy swój nieprawny, gwałtowny, niemiłosierny, a prawie niechrześcijański proceder mianowani obwinieni prawo pospolite naruszyli i winy, racione praemissorum, na osoby swoje zaciągneli; o które iterum atque iterum protestowawszy się, ofiarując się z temiz obwinionemi prawnie czynić nie zaniechać, salve sobie i komu z prawa będzie należało melioratiej tej protestatiej, albo uczynienia inszej obszerniejszej zostawiwszy, in quantum tego potrzeba prawna będzie ukazowała; a na dowód wyżejopisanych ran i razów, sobie zadanych, stawil przedemną, urzędem, woźnego generała województwa Wołyńskiego, szlachetnego Ewstafiego Pawłowskiego, który, w moc prawdziwej i skutecznej relatiej swojej, jawnie, ustnie, jasnie i dobrowolnie zeznał: iż on roku terazniejszego, tysiąc siedmsetnego trzeciego, miesiąca Decembra dnia dzisiejszego, wyż na akcie mianowanego, na affektacyą wielebnego ojca Grzegorza Lupowicza, instygatora katedry Włodzimirskiej, mając przy sobie stronę szlachtę, dla le pszej wiary użytych, urodzonych panów: Andrzeja Pogorzelskiego i Samuela Sokołowskiego, był wzamku katedralnym, Włodzimirskim, gdzie będąc u tego wielebnego ojca instygatora przy opatrowaniu przez cerulika, widział, oglądał rany i razy krwawe, bite kijowe, sine, spuchłe i krwią ociekłe, wyżej w protestacyi opisane, które i ja sam, urząd, widziałem; które to rany i razy tenże wielebny ociec instygator być sobie mienił zadane przez czeladź jegomości pana Gifelsztyna, ekonoma jaśniewielmożnego jegomości pana wojewody Wołyńskiego, czasu i sposo-

bem wyżej w protestacyi opisanych; co widziawszy i oglądawszy, o tym swoją prawdziwą zeznał relacyą, prosząc, aby tak comparentis prot. stacya, jako i jego relacya do xiąg niniejszych przyjęte i zapisane byli, co otrzymali.

Книга городская, владимирская, записовая, поточная и декретовая, 1702—1706, № 1078; листъ 423.

CV

Универсалъ князя Януша-Антонія Вишневецкаго, предписывающей духовенству и мирянамъ, живущимъ въ его имѣнїяхъ: волостяхъ Черторынской и Колковской, перейти въ унию и подчиниться Луцкому униатскому епископу. 1703. Декабря 20.

Roku tysiąc siedmset czwartego, miesiąca Januarii piętnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namiestnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi, comparens personalliter wielebny w Bogu jegomość xiądz Theodozy Stojanowski, namiestnik katedry Łuckiej ritus graeci, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich, z podpisem jaśnieoświeconego xiążęcia jegomości przy pieczęci przyciśnionej ten przywilej per oblatam podał, o czym ten przywilej latius in se sonat, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego i do akt wpisanie, a tak ja, urząd, annuendo affectationi podawającego, ad acticandum przyjmując, czytałem, którego tenor jest takowy: Janusz Antoni Korybuth xiąże na Zbarażu i Wiszniowcu Wiszniowiecki, kasztelan Wileński, Krzemieniecki, Osiecki et cetera starosta, pułkownik wojsk obojga narodów jego królewskiej mości, wiadomo czynię wszem wobec i komu o tym wiedzieć należy, osobliwie protopopom,

prezbitero m i wszystkim in genere duchowieństwu, w kluczu Czartoryskim i Kołkowskim zostającemu, iż, gdy w całej dyecezyej Łuckiej graeco unita, przy żarliwej jaśniewielmożnego jegomości xiędza episcopa Łuckiego ritus graeci piomociej, refluoruit fides et continuum in cultu divino odbiera incrementum, przeto ad unum czule zachęcając, wszystkim protopopom, prezbiterom i parafianom, do tejże dyecezyi Łuckiej i zwierzchności pasterskiej jaśniewielmożnego episkopa Łuckiego ritus graeci należeć intymuje, tak, aby wszyscy protopopi i prezbiterowie od komunikaczej i inno-tescencyey uniwersału tego bez żadnej kontradykcey do pomienionej episkopiej i dyecezyej Łuckiej należeli, i pasterskiej byli posłusznymi zwierzchności; na co ten uniwersał, dla większej wagi, ręką moją, przy przyciśnięciu pieczęci, podpisuję. Dan w Czartorysku, vigesima Decembris, millesimo septingentesimo tertio anno. U tego uniwersału, per oblatam podanego, podpis, przy pieczęci przyciśnionej, w te słowa: Janusz Korybuth Wiszniowiecki, kasztelan Wileński. Któryże to przywilej, per oblatam podany, za podaniem i prośbą podawającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystek z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak jako się w sobie pisany ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich jest ingrosowany.

Книга городская, Луцкая, записовая, годъ 1682—1704, № 2240; листъ 18.

CVI

Предписание князя Януша Вишневецкаго приходскимъ священникамъ мѣстечекъ: Тряновки и Лесневки и прилегающихъ къ нимъ селъ о томъ, чтобы они пришли въ унию и подчинились власти Луцкаго униатскаго епископа. 1704. Генваря 10.

Roku tysiąc siedmset czwartego, miesiąca Marca dziesiątego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, łuckie, od dnia czternastego miesiąca i roku teraz idących, wyż na akcie mianowanych, przypadku i sądownie odprawować się zaczęte, przedemną, Wawrzyńcem Stanisławem z Peplowa Peplowskim, wojskim ziemskim, podstarościem grodzkim łuckim, i xięgami niniejszemi, grodzkiewi, łuckiemi comparens personaliter przewielebny w Bogu ojcie: Jan Sirocki, protopopa Czartoryski i Włodzimierzecki, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich ten uniwersał, alias mandat, od jaśnie oświeconego xiążęcia Janusza Korybuta Wiszniowieckiego, kasztelana Wileńskiego, Krzemienieckiego etc. starosty, z podpisem ręki własnej tegoż xięcia jegomości i pieczęcią przyciśnioną, do ichmościów ojców prezbiterów, miasteczek: Trojanówki i Leśniówki i wsiów tamże należących, per oblatam podał, o czym fusius in suis contentis tenże uniwersał niżej ins. rowany enarrat prosząc mnie, sądu, o przyjęcie onego i do akt wpisanie; a tak ja, urząd, annuendo affectationi onego, do xiąg przyjmując, czytałem, de serie verborum tali: Janusz Korybut xiąże Wiszniowiecki, kasztelan Wileński, Krzemieniecki etc. starosta. Ichmościom ojcom prezbiterom Trojanówki i Lesniówki i wsi, tamże należących, donoszę tę moję wolą, abyście waszmość jegomości xiędzu episkopowi Łuckiemu graeco unito posłuszni byli, do jego należeli pastoratu i jurisdictioni intymuję, wszelkiego dobra od Pana Boga życząc. Dan w Dobrowicy, decima Januarii, millesimo septingentesimo quarto. U tego uniwersału, per oblatam podanego, podpis ręki w te słowa: Janusz Korybut xiąże Wiszniowiecki, kasztelan Wileński. Któryże to uniwersał, per oblatam podany, za podaniem i prośbą comparenta, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak jako się w sobie pisany ma, do xiąg jest ingrossowany.

Книга городская, луцкая, записовая, годъ 1682 — 1704, № 2240; листъ 355.

CVII

Жалоба дворянина Федора Павши на дворянина Казимира Прушинскаго о томъ, что онъ наноситъ Павшѣ различныя обиды, а также о томъ, что Прушинскій нанесъ жестокія побои приходскому священнику села Скороднаго, Юсію Загоровскому, и заграбилъ принадлежавшіе ему имущество 1704. Марта 22.

Року тисеча семьсотъ четвертого, месяца Марца двадцать второго дня.

На ураде вгородскомъ, въ месте его королевское милости, Овручомъ, передомною, Михалемъ Сынгаевскимъ, намесникомъ подводства, реентомъ вгородскимъ енералу воеводства Киевскаго, и книгами нынешними, вродскими, Киевскими comparans personaliter urodzony jegomość pan Theodor Pawsza, podstoli owrucki, dóbr wsi Medwidna, tu, w wojewodztwie Kijowskim, a powiecie Owruckim leżących, vigore zapisu zastawnego, w grodzie Owruckim zapisanego, recenter zesłego z tego świata urodzonego jegomości pana Stefana Krzętowskiego, obligatorius possessor, swoim i urodzonej jejności paniey Barbary Jakubowskiego Theodorowej Pawszynej, podstolinej owruckiej, małżonki swojej, tudzież wielebnego oica Józepha Zahorowskiego bywшего prezbitera Skorodeńskiego, a terazniejszego swego Hładkowskiego i teraz jeszcze po niemiłosierdnym zбициу przez niżejmianowanego imci lethalter chourującego, imieniem, quam primum acta presentia adire potuit, tak zaraz, praecavendo omnimodae futurae indemnitati ac integritati eorundem bonorum suorum i summy swej, na tychże dobrach będącej, nec non vindicando ex zelo christianitatis jawnej i znacznej confuzyey, obelgi i oppressyey, niemiłosierdnego i bezbożnego zбициа swieszченика terazniejszego Hładkowskiego, oraz stosując się ad mentem pierwszej protestacyey, przez wyszmianowanego zesłego jegomości pana Krzętowskiego, dziedzica memoratorum bonorum, wsi Medwidna, przeciwko niżej mianowanemu obżałowanemu w grodzie Owruckim занесionej, o czym таъ protestacya fusius in se sonat, solemniter przeciwko

urodzonym ichnościom panom; Kazimierzowi i Ewie Dowgierdównie Pruszyńskim, małżonkom. dóbr wsi Skorodna nowym dziedzicom, niesłusznym i nienależytym do dóbr comparentis Medweżańskich interessantom i expul-sorom, także róboczym: Hermanowi, wojtowi, Iwanowi Skidanowi, Jakimowi Huleszowi, Dmitrowi Rohozie i innym wszystkim poddanym Skorodeńskim, w osób pięciudziesiąt, samymże obwinionym po imionach i przezwischczach lepiej wiadomym i znajomym, wolą i rozkaz pana swego pełniącym, quorum statutio przed przysły sąd dla wskazania na nich win prawnych omnino urgetur, protestowawszy in eum modum: iż, jako prawo pospolite, ut nemi-ni a nemine inferatur injuria, serio zabroniło, propriaque sorte, alienis non locupletando bonis, recte et honeste vivere kazało, jednakże ichność obża-łowani, in contrarium tegoż prawa pospolitego postępując, mając dobra swe Skorodne z dobrami protestantium, wsią Medwidnym, in proxima contigui-tate o granice, a luboby mieli z protestantami bono affektu certare, to, in contrarium postępując, jak prętko protestant mianowane dobra Medwidno w possessyą objął, tak zaraz praenominatus inculpatus, snać czyniąc na ruinę i oppraessyą protestanta, różne krzywdy, szkody i oppressyie w dob-rach protestantium przez subordynowanych poddanych swoich skorodeńskich czynić poczoł, jakoż bowiem grunta, sianożęci i jezy, na rzece Słoweszni na różnych uroczyskach będące, ab antiquo do wsi Medwidna należące, które grunta przedtym, tak za dziedziców wsi Skorodna, jako i possessorów ich-mościów a jurisdatorów obwinionych, nigdy w żadnej possessyey ni od ko-go nie były, violento modo pod się pozabierali i do swojej niesłusznej i nienależytej possessyey incorporowali, i onych injuriosissime et praejudicio-sissime participując, pożytki z nich wszelakie biorą, poddanych protestan-tium z własnych gruntów zganiają i robić na nich nie dopuszczają, gościń-cem starowicznym, ze wsi Medwidna do miasta jego królewskiej mości Owrucza idącym, poddanym protestantium jeździć zabraniają, a, jeżeliby jeździli, odpowiedzi, zabiciem i wieszaniem groząc, czynią; deinde, gdy pod-dani protestantis jeszcze z jesieni znalazzsy i osoczywszy pod samym dwor-em protestantis Medweżańskim na łogowisku niedzwiedzia leżącego, panu swemu, terazniejszemu protestantowi, i strzelcom znać dali, którzy strzelcy, za daniem sobie znać i za rozkazaniem pańskim, gdy do wsi Medwidna przyszi, o czym jegoność obżałowany do wiedziawszy się i powziowski wiado-mość, śmiał i ważył się roku terazniejszego, tysiąc siedmset czwartego, in Februario, czynią na większy kontempt i oppraessyą protestanta, strzelców i poddanych swoich skorodeńskich do osób pięciudziesiąt zgromadzonych,

na własny grunt Medweżański pod sam dwór violento modo nasłać, którzy nasłani, hurmem do dworu querulantis przyszedłszy, koły z płotów we dworze powyłamywawszy, i koły gotowe, na ogrodzenie zgotowane, pobrawszy, broniących i zaręczających strzelców i poddanych protestantium temież kołami pazabijając, jeżeliby nie mieli dopuścić tego niedzwiedzia strzelając, zabić, deklarowali i tak violenter et tumultuose strzelców i poddanych protestantium od niedzwiedzia odbiwszy i odstraszywszy, tegoż niedzwiedzia zabijwszy, do inci obwinionego a pana swego zaprowadzili, a protestantowi, ile w jego należytości, wielkie praejuditium uczynili; o co gdy protestant, tak o grunta, jako i o niedzwiedzia zabitego i inne krzywdy swoje amicabiliter oratenus u obwinionego requirował, tedy obżałowany jeszcze z tego żart uczynił i niedzwiedzia wrócić nie chciał i nie chce. Roku zaś tysiąc siedmset pierwszego wyszmianowanego wielebnego ojca Zahorowskiego, praesbitera natenczas Skorodeńskiego, nic nie uważając na prawo pospolite, ani też respectując na osobę duchowną, kapłańską, której osobie z opisu prawa pospolitego od wszelkiej condycyey ludzi osobliwa obserwantia powinna być, nic sobie niewinnego, do cerkwi, we wsi Skorodnym będącej, dla odprawienia nabożęstwa nieszpornego przyszłego, kazawszy czeladzi i chłopom na samym cmentarzu pod cerkwią, na ziemi położyć, jednemu na głowie, a drugiemu na nogach usieść, a sam obżałowany, postposita autoritate sua, kijem tyrańsko i niemilosiernie, nie obserwując miejsca świętego, Bogu jednemu conserwowanego i dedykowanego, ad libitum suum bił; tłukł i tyranizował, za czupryne wziawszy, po ziemi włóczył, włosy powyrywał, okrwawił, od którego zbicia tenże wielebny ojciec Zahorowski, przez czas niemały laethaliter chorując, zaledwie ad pristinam salutem suam przyjąć mógł; a lubo nieco trochejakoby i przyszedł, jednakże w siłach swoich dotychczas znaczną czuje inbecilitatem; i tym się nie kontentując, że tak tyrańsko zbił i skaleczył, ale jeszcze na dalszą ruinę tego to ubogiego świąszczyenika goniąc, wołów dwa, ad minimum obadwa valoris złotych polskich dziewięćdziesiąt, krowe, valoris złotych piętnaście, rusznic dwie: jedne valoris złotych dwadzieścia, a drugie valoris złotych dwadzieścia ośm, żyta kop siedm, każda kopa dawała po czetweryków trzy, facit ośmak pięć i czetweryk, ośmaka po złotych siedm, facit złotych trzydzieście i groszy dwadzieścia dwa; wszystka tedy summa za te zabrane rzeczy czyni złotych polskich sto ośmdziesiąt dziewięć i groszy dwadzieścia pułtrzecia, to wszystko niesłusznie, gwałtownie zabrawszy, od parachwiey jego dziedzicznej wygnał i wypędził, przez któryto takowy swój niesłuszny i nieprawny postę-

pek jegomość obwiniony prawo popolite violavit i winy, w niem za takowy proceder na osobe i dobra swoje generaliter wszystkie libere succubuit, o co wszystko, ut praemissum est, modernus comparens iterum iterumque manifestując i protestując, ofiarował się z ichmościami obwinionemi in omni foro, iudicio et officio regni usitata juris via progredi, zostawiwszy tej terazniejszej protestacyey sobie i dziedzicowi mianowanych dóbr Medwidna, tudzież temuto ubogiemu świeszczzenikowi, si et in quantum przyjdzie do pierwszego zdrowia, salvam meliorationem vel per citationem, si necessitas juris exigerit, correctionem; a natenczas o przyjęcie i do akt zapisanie mnie, urzędu, prosik; co i otrzymał—Theodor Pawsza, podstoli owrucki.

Книга городская, Киевская, записовая, поточная и декретовая, № 24, годъ 1705--1704; листъ 307 на оборотъ.

CVIII

Духовное завѣщаніе мѣщанки Маріи Процыки, по которому она отказываетъ домъ и известную сумму денегъ въ пользу Каменецкаго Свято-тройцкаго братства. 1704. Мая 3.

Actum Cameneci in Podolia, feria quarta ante festum sancti Stanislai Episcopi et Martiris, anno 1704.

W imię Ojca i Syna i Ducha Świętego, amen. Ten jest nieodmiennie w statucie Bozkim na rod ludzki ferowany dekret, iż, na tym świecie żyjąc, człowiekowi umierać potrzeba, który to że mnie terazniejszego czasu z woli Jego świętej wypełnić, i na sąd straszny i trybunał sprawiedliwy Najwyższego i Najsprawiedliwszego Sędzięgo stanąć przychodzi, naprzód Panu Bogu Najwyższemu i Stworzycielowi Wszechmogącemu podziękowawszy, iż mię w wierze świętej wychować i w onej do końca żywota mego trwać dopuścił, jeżeli mię Pan Bóg z tego świata zbierze, naprzód duszę moję, jako nieśmiertelnemu miłosierdziu Bożemu w opiekę i w ręce Jego

Bozkie oddaje, a ciało, jako ziemię—ziemi, przy cerkwi Świętej Trójcy katedry kamienieckiej by było, podług zwyczaju chrześcijańskiego, położone i przy tej cerkwi mianowanej pochowane. Naprzód długów, abym co była winna komu, opowiadam: iż nikomu nie winnam nic; kto też mnie co winien, opowiadam: u Fedora Kramarza, siostrzeńca mego, mam pewnego długu złotych trzydzieści pięć, com mu rękami swemi pożyczyla, proszę przyjaciół moich, bractwa Świętej Trójcy, aby te, odszukawszy, na cerkiew Świętej Trójcy obrócili; dom mój własny, za wodą Smotryczem leżący, leguję do tejże cerkwi świętej, aby, sprzedawszy, na tęż cerkiew pieniądze obrócili; drugi grunt pusty, pod basztą Kaźmirską, leguję i oddaję panu Teodorowi Filipowiczowi, który się zowie Kozaczkow. Więc co jeżelibym miała zejść z tego świata, wszystkich proszę, aby mi odpuścili grzechy moje, com komu przewiniła. Nie umiejąc pisma, kładę znak ręką swą. Zesłani na ten testament: uczciwej pani, Marusi Procychy: Stefan Ilnatowicz, ławnik z sądu radzieckiego; drugi—Jan Kochanenko, Bazyli Iwanowicz.

Книга Каменецъ-Подольскаго маистрата, № 4437, годъ 1700—1713; листъ 474 на оборотъ.

CIX

Жалоба приходского священника села Студеницы, Федора Буцка, на дворянина Валентина Залевского, управляющаго этимъ имѣніемъ, о томъ, что онъ, безъ разрѣшенія и вѣдома епархіальнаго начальства, не допускаетъ священника служить и даже запрещаетъ ему входъ въ церковь.—1704. Мая 17.

Sabbatho, pridie festi sanctissimae et individuae Trinitatis, anno Domini 1704.

Inducenda erat hoc loco protestatio religiosi in Christo Atanasy Przeroski, vicarii cathedrae ritus Graeci Camenecensis Podoliae, et venerabilis Theodori Bucko, praesbiteri ecclesiae Studenicensis, nomine illustrissimi Josephi de magna Szumlany Szumlański, episcopi ritus Graeci Leopoliensis, Halicensis, Camenecensis et totius capituli ejusdem Camenecensis, in et contra generosum Valentinum Zaleski, eorundem bonorum oppidi Studnica, illustris et magnifici a Potok Potocki, palatini Kijoviensis, haereditariorum, administratorem, ratione per ipsum die hesterna, proxime et immediate praecedente, jura ecclesiastica non observando, imo eadem postponendo et in praejudicium eorundem faciendo, ubi cuique securitas praecautae et immunitas circumscripta, uti in loco ecclesiae, haec omnia praetermissa, ausu suo illicito officium episcopale, ad quod personae spirituales pertinent, postponendo, capitulumque totum et vicarios ejusdem capituli Camenecensis, nescitur quo ex praeconceptione odio et rancore, contra venerabilem praesbiterum Studenicensem habitum, nulla facta requisitione apud venerabiles vicarios ejusdem capituli Camenecensis, si aliquid injuriae ad eundem habuisset, praestandae justitiae, ejusdem ecclesiae Studenicensis, suo proprio sigillo, extra ordinationem obligationis, nec die hodierna, ut moris est, pro defunctis celebrare missam admissionis, imo ab ecclesiae dispulsionis et ad eandem aggredi recusationis, verbis indecentissimis dishonorationis, disgustationis, in vitam diffidationis, aliarumque laesionum, injuriarum et convulsionum legum ecclesiasticarum illationis facta; prout latior copia dari debuit, verum quoniam, ut juris et moris est, intra triduum ad acticandum non est porrecta, idcirco de diligentia generosi notarii loci praesentis in suscipiendo, negligentia vero partis protestantis in porrigendo est manifestatum.

Книга городская, каменецъ-подольская, записовая и поточная, годъ 1704, № 3958; листъ 308 на оборотъ.

Жалоба приходского уніатскаго священника села Варковичъ, Максима Буѣталовскаго, на дворянина Казимира Аксака, о томъ, что снѣ наноситъ истцу разныя обиды и оскорбленія: отнимаетъ церковныя земли и пасѣку, грабитъ вещи священника и взыскиваетъ съ него беззаконно военную контрибуцію, не дозволяетъ плотникамъ строить церкви, запрещаетъ крестьянамъ варить въ храмовые цраздники ихъ медъ, требуетъ священника на барщину, истязаетъ его слугъ и, наконецъ, приказалъ одному изъ прихожанъ вести его за волосы черезъ улицу, чѣмъ подаль поводъ насмѣхаться надъ унією, безъ того ненавистною для крестьянъ. 1704. Мая 19.

Roku tysiąc siedmset czwartego, miesiąca Maja dziewiętnastego dnia.

Na urządzie grodskim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namiestnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi, comparens personaliter wielebny w Bogu jegomość ociec Maxym Buftałowski, prezbiter cerkwi Warkowickiej, ex speciali commissio jaśnieprzewielebnego w Bogu jegomości xiędza Dyonizego na Żabokrzykach Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego i Ostrogskiego, protothroniego i exarchy metropoliej Kijowskiej, archimandryty Owruckiego, pasterza i dobrodzieja swego, nomine tegoż jegomości i swoim, będąc summopere oppressus et injuriis affectus od niżejmianowanych obwinionych, a chcąc, secundum vocationem suam sacerdotalem, zawsze spokojnie etiam cum minimo żyć i nie wchodzić in litigia juris i niesnaski, humilitate et petitione należytości, nie do osoby swojej, ale do cerkwi świętej katolickiej rzymskiej, która od niepamiętnych wicków in unionem sanctae romanae ecclesiae zostawała i teraz zostaje; ale że patientia comparentis zawsze większe a większe in oppressiones et damna dodaje impeta, przeto, ad asylum sanctae justitiae udając się, solenniter et magna cum quaerela skarżył i protestował się naprzeciwko urodzonym ichmościom panom: Kazimierzowi i Konstancyej Czołhańskiego Axakom, skarbnikom ki-

jowskim, małżonkom, w ten niżejopisany sposób i o to: iż ichmość panowie skarbnikowie obwinieni, nie tylko na prawo pospolite, które quemquam laedere surowie zakazuje i krzywd wszelakich vicinis czynić nie dopuszcza, ale też i Bożkie, które, secundum canones sanctorum patrum et constitutiones synodales, personas spirituales, ile takich, którzy pacem et tranquillitatem amant, conservare każe, ichmość jednak obwinieni, in contrarium obojga czyniąc, śmieli i ważyli się, objąwszy w possessyą swoją dobra—wieś Warkowicze, zastawną od jaśnieoświeconej księżnej jejmości, pola, antiquitus funduszem od jaśnieoświeconych książąt ichmościów kollatorów nadane, a potym przez kommissarzów tychże książąt ichmościów approbowane, i aż do possessyey ichmościów obwinionych sine ulla praepeditioe dzierzane, do tejsze cerkwi należące—odebrać i na swój pożytek, uszczerbiwszy chwały Bożej, obrócić; bo jak skoro tylko anno millesimo septingentesimo secundo w swoją possessyą wyzmianowane dobra—wieś Warkowicze, wzięli, tak zaraz pół włoki od Ostroga, drugie plosło od Równego, a od Dubna włoke, i stawek z polami po obodwóch stronach, antiquitus do cerkwi należący, gwałtem odjęli i z niego protestans submissyą swoją i pokorą chciał ichmościów obwinionych devincere, i tylko humillimis petitionibus upraszał, aby cerkwi świętej violencyej nie czynili, pół nie odejmowali i chwały Bożkiej, która antiquitus dilatatur, nie ujmowali; ale ichmość obwinieni, vilipendendo prosbę i submissyę, majora audendo i większą śmiałością wiedzeni, kiedy im to impune poszło, anno millesimo septingentesimo tertio zboża, własną pracą, kosztem i nakładem zasiane, pańszczyznę zegnawszy, żyta kop dziewiędziesiąt i siedm zżąć kazał, pszenicy kop dwie, i to zboże, do dworu swego pozwoziwszy, na pożytek swój obróciwszy, protestantowi oddać nie chcieli i dotychczas za częstemi requizycyami, tak przez siebie samego, jako i przyjaciół jegomości uproszonych, nie oddając, i owszem, wszystkę substancyę et quaevis sunt ecclesiae, odbierać deklarują, jakoż et effectu to pokazali, kiedy nie tak chcąc mieć protestanta jako kapłana ab avis et proavis wolnego, ale jakoby abjectum sortis poddanego jakiego, na szarwarki, tłuki et id genus rozkazują i zarówno inter plebem et subditos mieszając, czeladzi i poddanym na roboty, ab antiquis temporibus nienależyte, wyganiać rozkazują i wyganiają; a że comparens, będąc persona spiritalis, ile jeszcze przed pierwszą kozaczczyzną, ecclesiae Graeco unitae i, tak constitutionibus synodalibus, jako też et regni exceptus odjurisdictioney świeckiej i żadnemu posłuszeństwu czynić nie powinnej, tylko pasterzowi swemu, ad cuius jurisdictionem należy, renuebat et detestandum jugum,

które ichmość obwinieni kładą na protestanta, wzdrygął się i żadnego rozkazań na pańszczyzną słuchać nie chciał, ichmość obwinieni, furrore comoti, zaniechawszy samego protestanta, czeladź domową, parobków, w polu robiących, gwałtem brali i do robot prowadzili i robić rozkazywali, niechających robić i uchodzących bili, tłukli, kaleczyli i dotychczas kaleczą i robić protestantowi nie dopuszczają, kiedy na polu protestantis, parobków arkanem za szyję wzięwszy, do dworu prowadzą i, położywszy, kijmi bić każą, nawet woły, w radłach robiące, do dworu pędzić każą i pługi zganają i robić nie dopuszczają, jakoż raz woły z radłami, do zamku zajawszy, przez trzy dni u siebie trz mali i one ledwo za instancją ludzi znacznych wypuścili; z pasieki protestantis — od antecessorów jego nigdy niesłychaną dziesięcinę sobie dawać każą, mieniając, że ta pasieka nie na własnym gróncie protestantis, ale ichmościów obwinionych, zostaje, a sad ten, w którym pasieka jest protestantis, naprzeciwko mogiłek, była niegdy łwana Paliedry, własnym sumptem dziada jego, propter usumfructum suum sadzony i szczepiony, który, już blizkim będąc śmierci, cerkwi świętej in majorem cultum Divinae gloriae zostawił, i on na upominek za dziewięć dusz wpisany, aby służb Bożych czterdzieści odprawiono, obligowawszy, zapisał i ręką swoją z przyjaciółmi, na to uproszonymi i podpisanymi, stwierdził i zmocnił; a potem przez ichmościów panów kommissarzów, w kommissyjej wyrażonych i specyfikowanych, anno millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo, die vigesima sexta Augusti, na kommissyją od jaśnieoświeconych księstwa ichmościów zesłanych, oddany, bezpieczeństwem wszelkim obwarowany, aby impetitej żadnej w dzierzeniu onego dwór nie czynił, wiecznie cerkwi świętej przyłączony, sobie przywłaszczają i mieć z niego pożytku żadnego nie dopuszczają, bo przez te lata possessyjej swojej tak czeladź dworska, poddani, jako i sami ichmość obżałowani na swoją potrzebę otrząsywać i do dworu zabierać każą i sami pożytkują, nawet dziesięcinę nienależytą i przez żadnego possessora pomienionych dóbr, wsi Warkowicz, nie uzurpowaną, a przez antecessorów protestanta i przez samego nigdy nie dawaną, do pasieki vi et violento modo sami ichmość inculpati z czeladzią i poddanymi swoimi dobywszy się, uzurpują i dawać rozkazują, niedopuszczającemu zaś protestantowi biciem grozili i kijmi bić odpowiadali i przegrządzali, sami zaś, temerario ausu postępując sobie, pniów dwanaście pszczoł co najlepszych wybrawszy, na głowe wybić rozkazali i do dworu swego zawieźli, na swój pożytek obrócili i więcej jeszcze wybijać przegrządzali się i przegrządzają; tym się jeszcze nie kontentując, ale ad ma-

jus nefas udawszy się, et in postpositionem personae spiritualis czyniąc, a in opprobrium niewiernego żydostwa et illusionem poddanych tamejszych protestanta podając, kozakowi, leśniczemu swemu, tegoż protestanta za czuprynę do siebie, do zamku, przywieśdź kazali, nescitur qua intentione, jeżeli nie na wieczną status confuzyją, albo li też na zabicie; który to kozak, leśniczy, et innata malitia rustica, bardziej do buntów kozackich będąc skłonny ex livore przeciwko uniej świętej z kościołem katolickim rzymskim, którą pejus cane et angue execrantur, z wielkim impetem, zajuszony i gniewem ichmościów obwinionych podniecony, nulla sacri loci habita reverentia, calcata lege Divina et humana, i na pasterza swego targnowszy się sicarius, za włosy porwał w cerkwi, przy zgromadzeniu ludzi i onego wlokąc do zamku, na zabicie prowadził, bił, tłukł i zabiciem od panów swoich przechwalał się, jakoż pewnie by byli ciż ichmość obwinieni cum sicario, ad hoc nefandum facinus informato, do skutku przywiedli, gdyby nie providentia Bozka onego salwowała, a nie ludzie, na imię: Demian Makotryk i Pankraty Hawrylenko, z rąk bezbożnego człeka nie wydarli i nie obronili; na tym jeszcze mało mając, a nie kontentując się tym, że komorę, w zamku będącą, własnym kosztem protestantis postawioną, odebrali, chłopom, w possessyey swojej będącym, oddali i z onej wszystkie sprzęty i substancją wyrzucić kazali, drugie — chłopci porozchwytywali; na dom protestantis z czeladzią i z poddanymi swoimi nachodzili i wcale na zabicie szukali; ale i Bogu samemu nie przepuszczając, który in eucharistia utajony zostaje, świece z cerkwi podejmują, przez których i nabożeństwa odprawować przy czym nie ma, bo gromada, sycąc miód na kanon podczas prażnika, воск на świeце oddawała, secundum antiquum morem i wiąząt ichmościów pozwoleniem, a pieniądze na aparaty i inne potrzeby cerkiewne, do obrządku należące, obracała, a ichmość obwinieni i w tym uymę intraty i potrzeb cerkwi świętej czyniąc, i podobno chcąc funditus et radicitus gloriam Divinae Majestatis wykorzenieć, swój miód na gromadę narzuciwszy, nad targ po złotych cztery, patokę pospuszczawszy i półbeczki niepefne oddawszy, surowie zakazali, aby swego nie sycili miodu; jakoż ciż poddani warkowiccy, volentes nolentesque, miód narzucony wziąć non tam libenter, quam reverenter musieli i złotych siedmdziesiąt utracili cerkiewnych; a roku terazniejszego, dla [zakazu pańskiego, sycić miodu zaprzestali i nie sycą; dla czego żadnego profitu cerkiew nie ma i mieć nie może; nawet cieślów, do cerkwi robienia i stawiania najetych, po spaleniu przez Tatarów, ichmość obwinieni do zamku zabrać kazali i onym robić nie dopuszczali, którzy

cieśle, wziwszy pieniądze na stawienie cerkwi, a dla niedopuszczenia roboty przez ichmościów, przez pięćdziesiąt; a co większa, chcąc już do ostatniej protestanta przywieść ruiny, wszelkie złości i krzywdy wyrządzają, ażeby mogli jakakolwiek okazję do zruinowania protestanta znaleźć, flaszę cynową półgarcową onemu wzięli, siekiery i inne drobiazgi pozabierać kazali in vim jakowegoś grabieżu, nawet sub hoc turbido statu reipublicae, ab omnibus partibus oppressae, lubo od chorągwi przechodzących ludzie krzywdy cierpią, jednak od protestanta, ob respectum świętej uniej, ab antiquo w pomienionych dobrach zostającej, żadnej nie dopominają się exakcey, ani dopominali się; ichmość obwinieni, ducti furore. do exakcey jakichści nienależytych pociągają i one chorągwiom, lubo zawsze od nich excipitur, dawać przymuszają, kiedy propria autoritate na protestanta włożyli złotych piętnaście, ażeby protestans do gromady dał, której kontrubucyey iż protestans dać denegavit i swoim pasterzem wymawiał się, że do ichmościów obwinionych nie należy, ale do swego pasterza, od którego ob dependentiam onemu czynić posłuszeństwo powinien, a nie komu iuszemu, jegomość sam obżałowany te formalia powiedział: „jam biskup, jam władyka, poświęcę ja jego, co mi z miejsca nie wstanie!“ i xieję w tych złotych piętnastu nienależycie zagrabić kazali i zagrabili; i na tym jeszcze mało mając, ale violentias violentiis addendo et injurias injuriis, ultra procedunt, kiedy klacz wroną, do koni protestantis przybiegłą, valoris złotych czterdzieści, ludźmi oświadczywszy się, czyja by była? oddać deklarowawszy, że się nikt nie przyznał, violenter adempsit. W których pretensyach i krzywdach swoich gdy protestans użył na to przyjaciół, aby protestantowi ichmość obwinieni krzywd czynić zaniechali. ale, co jego własne jest, oddali, bynajmniej nieoddać deklarowali się, i owszem, diffidacyę na zdrowie i życie protestantis przy szlachcie, od których osobiwa atestacya jest, czynił i czynić nie przestaje. Przez który takowy swój postępek niesłuszny ichmość obwinieni protestanta do szkód znacznych przyprowadzili, winy, ratione facti et excessus, na dobra i osoby swoje zawzieli i zaciagneli, o które winy i krzywdy isdem protestans, suo et cujus supra nomine, iterum atque iterum protestowawszy się, ofiaruje praemissa jure vindicatorum velle, salva nihilominus praesentis protestationis per aliam faciendam auctionem vel per citationes meliorationem, a terazniejszej o przyjęcie prosił, co i otrzymał. Maxym Buftałowski, prezbiter warkowicki.

СХІ

Жалоба дворянина Казимира Прушинскаго на дворянина Федора Павшу о томъ, что онъ наносилъ истцу разныя обиды и потомъ написалъ на него исполненную клеветы жолобу, обвиняя его въ разныхъ не бывалыхъ поступкахъ; онъ, между прочимъ, утверждалъ, что Прушинскій наносилъ побои священнику Юсиѳу Загоровскому и грабилъ его вещи. Прушинскій отрицаетъ эти факты и напротивъ того самъ обвиняетъ священника въ нетрезвой жизни, въ пристрастїи къ охотѣ и въ присвоенїи себѣ неправильно шляхетской фамиліи. 1704. Сентября 5.

Року тисеча семьсотьного четвертого, месеца Септєбрия, пятого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замку его королевской милости Овѣруцкомъ, передомною, Даниелемъ Левковскимъ, наместникомъ на тотъ часъ и реентомъ кгородскимъ овѣруцкимъ и книгами нѣмешними, кродскими, овѣруцкими *comparens personaliter urodzony jegomość pan Kazimierz z Pruszyńa Pruszyński, haeres bonorum wsi Skorodnego, w wojewodstwie Kijowskim a powiecie Owruckim leżącej, swym i urodzoney jej mości paniey Ewy Dowgierdowny Kazimierzowey Pruszyńskiej, małżonki swey, imieniem, quam primum de laesivis protestationibus binis, przez niżej mianowane osoby poczynione, rescire potuit, illico, postrzegając całości honoru y dóbr swoich, przed urzędem y actami ninieyszemi świadczył y solenniter przeciwko urodzonym ichmościom panom: Stephanowi Krzętowskiemu, recenter zesłemu z tego świata, dóbr wsi Medwidna dziedzicowi, Theodorowi y Barbarze Jakubowskiego Pawszom, podstolim owruckim, małżonkom, zastawnym possessorom teyże wsi Medwidna, także wielebnemu oycowi Jozephowi, ut scasserit, Zahorowskiemu, przedtym prezbiterowi Skorodeńskiemu, ad presens Hładkowskiemu, tudzież roboczym: Andrzejowi Turczynowi, Tymoszowi Jacenkowi, Semenowi Truszczenkowi, Hryszkowi Przyszczepie, Lubuszowi, Nazarowi Mikitenkowi, Sawce i wszystkim drugim paddanym*

medwedeńskim, imionami y przezwiskami ichmościom obwinionym wiadomym, roskazanie panów swoich, ichmosciów panów Pawszów, podstolich owruckich, małżonków, wypełniającym, protestował y reprotestował się takowym niżej opisanym sposobem y o to: iż ichmość panowie Pawszowie, podstolowie owrucy, małżonkowie, zawziowszy gniew do protestantów ex occasione nabycia haereditatem zwyszmianowanych dóbr wsi Skorodnego y okupienia z zastawney possessiey obwinionych ichmościów panów podstolich owruckich, małżonków, teyże wsi Skorodnego, na honor y substantią różnych sposobów wynayduią, protestatiami zelżywemi, nie w nich prawdziwego nie pisząc, tak sami ichmość obwinieni, iako y inne osoby subordynuiąc, honor protestantium opisuią, krzywdy, tak sami ichmość obwinieni, iako też poddani Medwedeńskie y inne subordynowane osoby w gruntach, borach, lasach, rybach, rzyczkach, ieziorach, błotach, tak przed tym poddani Medwedeńskie czyniwali, a naybarzicy teraz, stante possessione ich mosciów obwinionych, czynią, iako to: bobry, wydry wrzykach, rzyczkach y stawach na Słoweszni y Jasięcu, także y ryby różne łowią, ogrody, pola, grunta, iako też y rozrobki rudnickie poddani Medwedeńskie odeymuią, zachodzą y zażywaią, iako to y roku terazniejszego, tysiąc siedmset czwartego, własny ogród dworski skorodeński ichmość obwinieni per vim odebrawszy, owsemi na siebie zasiać kazali, w stawie, uroczyskiem u Dymarki, skorodeńskim poddani Medwedeńscy, jazy porobiwszy, ryby łowią, sianożęci około tegoż stawu koszą, ostrow, uroczyszczem Usty nazywaiący się, poddany wyszmianowany Medwedeński, Turczyn, funditus wyczercik, drzewa bartne y opity (sic) powyrąbywał y popustoszył, pole wyrobiwszy, zażywa, także tenże Turczyn na uroczysku u Łysey Gury, w borze własnym odrębnym skorodeńskim, drzewo bartne psuie y innych krzywd, szkód, tak w drzewie bartnym, iako w łowieniu bobruw, wyder, ryb y wiunów, ustawicznie pustosząc, czynią y hucusque czynić nie przestaią; roku przeszłego, tysiąc siedmset trzeciego, dranic wygotowanych w własnym borze skorodeńskim na pokrycie budynku kop dziesięć iedne pozabierali, a ostatek cięż chłopi Medwedeńscy spalili, roje popod barciami skorodeńskimi łowią, iakoż kilka razów, iak roku przeszłego, tysiąc siedmset trzeciego, tako y terazniejszego, połapawszy, do dóbr ichmościów obwinionych, wsi Hładkiewicz, pozawozili, drogi y goścince nigdy niebywałe, przez bór y puszcze skorodeńskie przekładaią, goścince, antiquitus nie bywałe, stante possessione ichmościów obwinionych, ze wsi Medwedna do wsi Hładkiewicz, na pańszczyzne icżdząc, na mil cztery przełożyli y, tymże gościncem icżdząc, siana paszą y zabierają, a drugich szkód,

przeszkód, ab actu possessionis ichmościów obwinionych obligatoria poczynionych y ponanoszonych, bez przestanku czyniących, y dotąd czynić nie przestających, za wiadomością ichmościów obwinionych nie mało stałych, ktorých wszystkich niepodobna y wypisać; protestans tedy, iako człowiek spokojny, kochający pokoy pospolity y sąsiedzką przyjaźń, coby się miał o tę zwyszwyrżone krzywdy na ichmościów obwinionych protestować, tedy ieszcze ichmość obwinieni sami, czyniąc krzywdy y szkody, na protestantów, unikających y uchodzących tego wszystkiego, protestowali, a protestans aż dotąd do żadnych terminów prawnych, chcąc, ile w bliskim sąsiedztwie mieszkając, bono certare affectu, nie wdając się, na sobie do tych czas cierpliwie znosił; a ichmość obwinieni, ex occasione suprascripta, dając in obligationem summę na też wieś Medwedno wyszpomienionemu niedawno zesłemu jegomości panu Krzętowskiemu, informowali tegoż zesłego jegomości pana Krzętowskiego przy zeznaniu zapisu zastawnego, aby na protestujących protestatią uczynił, który, będąc informowany od ichmościów obwinionych, uno eodemque actu, iako zapis zeznawał, protestationem laesivam, niby mając od poddanych skorodeńskich krzywdy y żałoby, mieli ciż poddani protestantium skorodeńscy nieiakięgoś Łopuszewskiego, podstarościę Medwedeńskiego, zabić, co nigdy nie iest in rei veritate y nie pokaże się, y innych rożnych nienawisnych w też protestatię nie mało calumnii nakładziono; tandem sami ichmość obwinieni, adhaerendo teyże protestaticy przez pomienionego przeszłego jegomości pana Krzętowskiego, dziedzica wsi Medwedna, uczynioney, roku terazniejszego, tysiąc siedmset czwartego, dnia dwudziestego wtorego Martii w grodzie generału woiewodstwa Kijowskiego, nie mając żadney do protestujących okazji, tylko szczegulne in ruinam et damnum honoru y fortuny czyniąc protestujących, wziowszy zwyszrzeczonego wielebnego oycy Jozepha, iako w zwysz de actu wyrażoney protestaticy napisali Zahorowskiego, in protectionem, śmieli y ważyli się protestatione lesiva, wysz, de actu specificata, protestantów opisać, iakoby protestantes grunta Medwedeńskie violento modo tak sami, iako y poddanych swoich subordynując, poodbierać mieli, także poddanych Medwedeńskich z własności ich pozganiawszy, tychże gruntów participując, pożytki biorą y iakoby młyną na rzece Słoweszni budować y stawić, gościńcem starowiecznym ze wsi Medwidna do miasta jego królewskey mości Owrucza iędzic zabraniaią, także iakoby roku terazniejszego, tysiąc siedmsetnego czwartego in Februario, na oppressią czyniąc protestantes obwinionych, violento modo poddanych swoich, postawszy strzelców do pięciudziesiąt osób, miedzwie-

dzia w gruncie Medwedeńskim, pod samym dworem ubić kazali, którzy iakoby nasłani, hurmem do dworu obwinionych wszedszy y koły z płotów we dworze powyłamywawszy, a drugie gotowe koły, na ogrodzenie nagotowane, pobrawszy, strzelców y poddanych obwinionych, iezeliby tego nie mieli dopuszczać strzelać miedzwiędzia, pozabijać deklarowali; co nie było tak y nie działo się, iako ichmość obwinieni w swojej napisali protestatyej; lubo miedzwiędzia poddani protestantium ubili, ale we własnym gruncie swoim, na urocyszczu, nazywającym się Dzwino, ograniczonym, a we dworze żaden poddany protestantium nie był y nie postał; na ostatek ichmość obwinieni, wziosszy in protectionem, iako się zwysz namieniło, mianowanego wielebnego oycy Jozepha Zahorowskiego, imieniem tegoż oycy Jozepha Zahorowskiego, w teyże, wysz de actu mianowaney, protestatyej protestując się, śmieli przydać mu y napisać titulum Zahorowski, a on cale z pradziadów, dziadów swoich jest poddany dziedziczny Skorodeński y w Skorodnym urodził się, znać dla tego podobno ichmość obwinieni ten tytuł—Zahorowski napisali y przydali, że ociec mianowanego wielebnego oycy Jozepha we wsi Skorodnym za gurą mieszkał; y iakoby protestans, nie respektując na stan onego kapłański, roku tysiąc siedmsetnego pierwszego na cmentarzu w Skorodnym sam kiiem niemilosiernie miał zbić, za włosy po ziemi włoczyć, włosy powyrywać y okrwawić, a potym iakoby wołów parę, krowę iedne, rucznic dwie, żyta kop siedm, co wszystko iakoby na złotych polskich sto ośmdziesiąt dziewięć groszy dwadzieścia pułosma czyni, gwałtownie protestantes zabrać mieli y od parafiey onego dziedzicznej wygnali; a to nigdy nie było tak y nie pokaże się, iako ichmość obwinieni, imieniem rzeczonego wielebnego oycy Jozepha protestując się, in oppressionem szczególnie honoru ptestantium napisali, gdyż lubo nie pojednokroć tenże wielebny ociec Jozeph, na ten czas zostając na parafiey w Skorodnym, na to zarobił, aby bity był, nie raz, upiwszy się, pod bytność protestanta w Skorodnym na gwałt we dzwón dzwonił, powiadając te słowa: »że ja to na gwałt bię na bezhołowie pańskie.« Także kiedykolwiek pod czas uroczystości albo niedzieli protestant posyłał y prosił, aby mogło bydź nabożeństwo, odpowiadał: « w karczmie pierwiey odprawie jegomości nabożeństwo, aniżeli w cerkwi». Po staremu, iako ichmość w protestatyej opisali, że iakoby sam protestans miał bić, czego nigdy nie bylo y nie pokaże się, ani się tak ręka protestantis, iako z wiadomością protestenta czyja, tknęła, nabożeństwa nigdy nie pilnował, barziesy będąc sposobnym do łowienia bobrów, wyder y strzelecstwa, bobry, wydry y zwierza wsze-

laczego potajemnie kryjomo łowił y strzylał, a do tego karczmy patrzył, a nie cerkwie, czego y teraz wszystkiego czynić nie przestaie, dla czego ichmość obwinieni, iako to dla łowienia hobrów, wyder y bicia zwierza, do dóbr swoich na parafią wzieni y protectią daia; także iakoby protestantes wołów parę, krowę iedną, rucznic dwie, żyta kop siedm wziąć mieli, tego żadney y najmnieyszey rzeczy nie brali, ani się tykali, tylko arędarzowi tamecznemu Skorodeńskiemu nie wołów parę, ale byków dwa za dług sam wielebny ociec Jozeph dał; także y inne rzeczy różnym dłużnikom za długi pooddawał, z parafiey zaś za takowe excessa y exorbitantie zwyszopisane, stanowi duchownemu nieprzystoynne, od przełożonych starszych swoich ruszony iest, a nie od protestantów wygnany; o co wszystko, iako się wyżej pomieniło, idem comparens iterum atque iterum protestuiąc się y reprotestuiąc, deklarował się z ichmość obwinionemi in omni iudicio et officio regni, tak ratione krzywd, szkód, przeszkód, iako też ratione circumscripti honoris, prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy sobie salvam meliorationem seu per citationes correctionem, teraznieyszey protestatuey do act o przyjęcie mnie. urzędu, prosił; co y otrzymał Kazimierz Pruszyński.

Книга родская, оверцкая, записовая и поточная, годъ 1704—1708, № 3221. Листъ 108 на оборотъ.

СХІІ

Контрактъ, по которому Львовскій уніатскій епископъ, Іосифъ Шумлянскій, предоставляет въ трехлѣтнее арендное владѣніе дворянину Самуилу Шумлянскому имѣнія, принадлежавшія Кіевской православной митрополіи и Кіевопечерской архимандріи и отчисленныя въ пользу уніатскаго духовенства. Въ контрактъ имѣнія эти перечисляются. 1705. Генваря 29.

Рокъ тисеча семьсотъ пятого, месеца Марца десятого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замку его королевской милости Овручомъ, передомною, Михалемъ Сынгасвскимъ, намесникомъ подвоеводства, ресентомъ кгородскимъ снералу воеводства Киевского и книгами нинешними, кгородскими, киевскими сопраgens personaliter urodzony jegomość pan Samuel Szumlański, czesznik podolski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich oryginał kontraktu niżej inserowanego, między jaśnieprzewielebnym w Bogu jegomością ojcem Józefem Szumlańskim, episkopem lwowskim, z jednej, a sobą, podawającym, i małżonką swoją, z drugiej strony, ratione dzierżenia trzecieletniego dóbr intromianowanych stały, z pieczęciami dwiema i z podpisem rąk ichmościów własnych, per oblatam podał et ex persona sui roborował we wszystkich jego punktach, tenoris sequentis. Między jaśniewielmożnym jegomością ojcem Józefem z Wielkich Szumlan na Hoszowie i Witwicy Szumlańskim, episkopem lwowskim, halickim i Kamieńca Podolskiego, metropolii Kijowskiej administratorem, archimandrytą pieczarskim, z jednej, a ichmościami pany: Samuelem Szumlańskim, czesznikiem podolskim, i Alexandrą, małżonkami, z drugiej strony, stało pewne i nieodmienne postanowienie i kontrakt w ten niżej opisany sposób: jaśniewielmożny jegomość ociec episkop lwowski, mając dobra poleskie, w województwie Kijowskim leżące, do metropoliej Kijowskiej i archimandriej pieczarskiej należące, prawu swemu ex mente legis publicae podległe, a chcąc one jako w najlepszym mieć porządku i conservatii, też dobra in genere wszystkie, jako to: Worobie Stare i Nowe, Unin, Kaleńce, Pabińce, Pilipowicze, Mikulicze, Nizałowicze, Michałki, Oblitki, Weremiki, Tołokuń, miasteczko Radomyszł, Rubieszówkę, Czudyń, Zabiłocze, Szybenne, Szpile, Oranne i Rudnię Krymską, ze wszystkim tychże dóbr wsi pomienionych prawem, państwem, własnością, użytkami, dochodami, prowentami, budynkami, polami, rolami, łąkami, pasiekami, sianożęciami, stawami, rzekami, jeziorami, lasami, młynami, karczmannami, tudzież poddanemi i ich powinnościami, daninami, czynszami i wszelkimi in genere et specie dóbr pomienionych przyległościami i przynależytościami, nic a nic na siebie albo kogo innego nie excypując, ani zostawując, pomienionym ichmościom panom czesznikom podolskim, małżonkom, i ich successorom na lat trzy, zupełnie po sobie idące, za sumnę dziesięć tysięcy tylko złotych polskich, ex quo niektóre dobra są oderwane, arenduje i w realną arendowną puszcza possessyą. Która to arenda i dóbr pomienionych possessyą, jako od środopocia, w roku terazniejszym—tysiąc siedmsetnym piątym, blisko następującego, zaczynać się ma, tak

o takowymże czasie i dniu w roku, da pan Bóg, tysiąc siedmsetnym ósmym kończyć się powinna będzie; względem której arendy, lubo teraz przy zaczęciu possessii swojej ichmość panowie czesznikowie podolscy, małżonkowie, hic et nunc nie penitus summy pomienionemu jegomości ojcu episkopowi nie liczą, jednak co rok po trzy tysiące na dzień i święto Trzech Królów rzymskich z pomienionej arendy wydawać i do skarbu tegoż jegomości ojca episkopa oddawać mają et fide bona submittuja się cum ea assecuratione, że in quantum co ex avulsis in possessionem ichmościom przybędzie, to już więcej rocznej arędy compensować, ducta proportione, mają. W które to dobra wyżejwyrażone, specificie w każde, et in genere wszystkie, tenże jaśniewielmożny jegomość ociec episkop lwowski pomienionym ichmościom panom czesznikom podolskim, małżonkom, i ich successorom realnej intromissii i aktualnej possessii exnunc dopuszcza i ad intromittendum, jako też dla verifikacyi inwentarza ichmościów panów kommissarzów, do tego tam uproszonych, mieć będzie, a dopuszczonej teź intromissii i possessii ani sam przez się, ani przez inne subordynowane osoby przeszkadzać nie ma, i owszem, od wszelakich impetycii, względem pomienionych dóbr zachodzących, bronić i zastępować zapisuje się. Ichmość zaś panowie czesznikowie, po odebraniu w possessią swoją dóbr pomienionych, według inwentarza, sobie podanego i na gruncie verifikowanego, z poddanemi obchodzić się, ani onych nad inwentarz aggrawować obligują się, i jako deklarują się praesentes dobra de manibus nullius juris possessoris, jegomości pana Steckiego, to jest wieś Tołokuń i Oranne, nienależycie przez jegomości odebrane i odjęte, windikować, tak przecież praecustodiunt sobie, aby tenże jaśniewielmożny jegomość ociec episkop onymże in omni iudicio, jeżeli tego potrzeba będzie, subveniat; oraz i to in quantum jegomość pan Rudnicki, ledwie nie takowyże dóbr pomienionych poleskich possessor, miałby przy possessii etiam per violenta media opierać się et quod violenter przy apprehensii attentare, aby tenże jaśniewielmożny ociec episkop ex plenitudine gratiae jnrjs et potestatis suae chciał onym in quovis iudicio dopomodż; e converso praecavet to sobie jaśniewielmożny jegomość ociec episkop, aby ichmość panowie czesznikowie podolscy podatki wszelakie rzeczypospolitej z dóbr pomienionych stante possessione sua do skarbu rzeczypospolitej wydawać kazali, kwity circa fundum conserwowali, processani dobra pomienione onerować i aggrawować nie dopuszczali, avulsii także pomienionych dóbr przestrzegali. Co wszystko ichmość, strony obiedwie, między sobą umówiwszy, strzymać sobie, pod

zakładem dziewięciu tysięcy złotych polskich, obiecują, forum sobie in casu contraventionis grodzkie lwowskie lub żydaczowskie naznaczając; ten kontrakt, dla lepszej wiary, rękoma własnymi przy pieczęciach podpisawszy, aktami grodzkiem: któremikolwiek poblížszemi, lub insimul et semel, lub też quisque ex persona et interesse sui roborować deklarują; a pro interim takowej wagi mieć chcą, jakoby był roborowany. Działo się w Hoszowie, die vigesima nona mensis Januarii, millesimo septingentesimo quinto anno. У того контракту при печатехъ вгродскихъ притисненьхъ подписы рукъ тими словы: Józef Szumlański, episcop lwowski, administrator metropoliej Kijowskiej i episkopiej Łuckiej, archimandryta pieczarski, manu propria. Samuel Szumlański, czesznik podolski, manu propria. Которы же то контрактъ, за поданемъ и просьбою вышъмененого его милости, а за моимъ, урадовымъ, принятемъ, до книгъ нинешнихъ вгродскихъ есть вписаны.

Книга вродская, кievская, записовая и поточная, № 25, годъ 1705—1706; листъ 7 на оборотъ.

СХІІІ

Жалоба священника Юрія Нагачевского на дворянъ: Михаила и Маріанну Водарацкихъ и Екатерину Лесьницкую, о томъ, что Водарацкій напалъ на его домъ и выломалъ въ немъ двери, а его жена вмѣстѣ съ Лесьницкою, ворвавшись, нанесли жестокіе побои женѣ священника, Аннѣ. 1705. Октября 22.

Roku tysiąc siedmset piątego, miesiąca Octobris dwudziestego wtórego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi y przedemną, Bazylim Sieszyckim, namiesnikiem burgrabstwa Krzemieniec-

kiego, comparens personaliter wielebny ociec Jerzy Nahaczewski, swym y Anny, małżonki swey, imieiem, soleniter skarżył się, opowiadał y protestował naprzeciwko urodzonym panom: Michałowi y Maryannie Odyńców-nie Wodarackim, Dominikowi-Antoniemu y Katarzynie Ładziance Leśnickim, małżonkom, w ten niżej opisany sposób y o to: iż ichmość obwinieni, waząc sobie lekce bliźniego swego, roku tysiąc siedemset piątego, dnia dwudziestego Octobris, niewiedzieć dla jakowey okazyey, urodzony jegomości pan Michał Wodaracki z małżonką swoią, na dom ninieyszego protestanta sine presentia ejus napadszy, hałas y niezmierne wszczynął, do małżonki ninieyszego protestanta dobywając się, drzwi y ścianę, w sieniach będącą, wywalił, y, gdyby nie insi ichmość, na gwałt, słysząc, pozbiegali się, w tym jegomości obwinionego, nie uhamowali y od złego nie odwiekli, pewnieby, co miał in corde, ipso effectu wykonał; a co większa, nie kontentuiąc się y tym, w roku teraznieyszym, tysiąc siedemset piątym, dnia dwudziestego pierwszego Octobris taż jeymość obwiniona, pani Wodaracka, z urodzoną jeymość panią Leśnicką, nulla data sibi occasione, tak od protestanta ninieyszego, jako y małżonki iego, iterato napadszy na dom ninieyszego protestanta, y tam ninieyszego protestanta presentem nie zastawszy, tylko małżonkę protestanta, nic sobie niewinną, tyranissime po różnych jey ciał członkach kijem biły i odzienie białe, z głowy zrzuciwszy, po sieniach włoczyły, y gdy ninieysza protestantka gwałtowała, tedy jeymoście obwinione, żeby gwałtu nie wołała, usta burakami zatykały, y tak, ad placitum sui, jako chciały, biły, twarz wszystkę zekrwawiły z narażeniem wszystkiew twarzy; o co wszystko y takowy postępek ninieyszy protestant, swoim y małżonki swoiey imieniem, iterum iterumque przeciwko ichmościom obwinionym protestatur, salvam sibi meliorationis, si id necessitas juris expos-tulaverit, zachowawszy, prosił mnie, urzędu, id totum actis presentibus connotari, co y otrzymał Hrehory Nahaczewski; et hic incontinenti stanowszy oczewiście wozny generał woiewodztwo Wołyńskiego y innych, szlachetny Stanisław Leszczyński, dla zapisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, krzemienieckich jawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on, ad affectationem ac juridicam requisitionem wielebnego oyca Jerzego Nahaczewskiego, roku teraznieyszego, tysiąc siedemset piątego, dnia dwudziestego pierwszego Octobris, był tu, w mieście Krzemieńcu jego królewskiew mości, u sławetnego Kondrata Żurkowskiego, mieszczanina, we dworze urodzonego jegomości pana Rusieckiego, gdzie bywszy, szlachtą, sobie przytomną, maioris evidentiorisque gratia testimonii sibi adhibitos, urodzonymi ichmościami pa-

ny: Wacławem Sieńkiewiczem y Teodorem Czyżewskim, gdzie bywszy, widział y oglądał razy u małżonki tegoż wielebnego oycy, jako to: raz pierwszy, kijem zadany, na łopatce prawey; drugi y trzeci raz na teyże łopatce, niżej, podobne temuż, sinie, spuchłe; także razów trzy sinich, spuchłych, kijem zadanych, wyżej kolana, na nodze prawey y wiele razów innych po różnych ciała jey członkach, podobnych tymże, widział; które to razy taż protestantka mieniła sobie być zadane przez jeymość obwinioną, specifice w protestaciej wyrażoną; co on, woźny, widziawszy, szlachtą, sobie przytomną, oświadczywszy się przedemną, urzędem, prawdziwą uczynił y zeznał relacją, prosił eandem actis presentibus connotari, co y otrzymał. Stanisław Leszczyński.

Книга городская, кременецкая, записовая и поточная, № 1615, годъ 1705; листъ 640.

CXIV

Жалоба священника Андрея Лебедовича на евреевъ Фридмана и Нисана о томъ, что они нанесли ему тяжелые побои, а также на дворянина Станислава Бабинскаго, управляющаго селомъ Калинями, въ которомъ жили обвиненны: евреи, о томъ, что онъ оставилъ безъ вниманія жалобу на нихъ священника. 1705. Декабря 22.

Feria tertia in crastino festi Sancti Thomae apostoli, anno Domini 1705.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, camenecencia Podoliae personaliter veniens venerabilis Andreas Lebedowicz, ecclesiae ritus Graeci in bonis villae Reznoskowce parochus, suo et filii nomine solenniter coram eodem officio et actis contra nobilem Stanislaum Babiński atque infideles Frydman et ipsius uxorem, nec non Nisan braxatorem, alias, winnika, de nominibus ad praesens ignotos, in sorte haereditaria generosae Agnetis Kosiniska, in bonis Kalinie sitae, manentes, questus protesta-

tusque est in eo, quia ipsi, et quidem memorati infideles: Frydman cum sua uxore, non veriti poenas legum ratione violentiarum, precipue vero de personis spiritualibus severe descriptas, illi vero easdem postponentes, (prout gens judaica, ex natura sua christianis nil boni eveniri optans) se, protestantem, tempore nuper praeterito, id est feria quinta in crastino festi sancti Nicolai pontificis juxta antiquum calendarium celebratae, abiecta in partem personae spiritualis reverentia, dum protestans restitutionem dolii, ante annum ipsis concessi, repetiit, primo infidelis uxor, sine ulla occasione, verbis scommaticis laesit, dishonoravit, eoque in instanti praememoratus infidelis Frydman pro veste post pectus arripuit, consors in manibus ipsius baculo praegrandi per caput percussit et alia corporis membra uterque percusserunt, vestem inferiorem lacerarunt, his non contenti, praedictus infidelis Nisan braxator, alias winnik, se, protestantem, de domo infidelis Frydman egredientem, cum baculo pergrandi, praeeoccupata ipsi via, per crines arripuit, strophium, caput percussum ligatum, de capite violenter detrusit et ad se detrusum accepit, baculo concutere, conerberare se conatus est, et de facto, ni protestantem homines non deffendissent, percuteret, similiter verbis laesivis affectit, et quidem his: »taki a taki popiel« contemptuavit et omnes insimul dishonorarunt. Nobilis Babiński, administrator, justitiam, de iisdem requisitam, non administravit, quo suo illicito progressu pacem et securitatem publicam violarunt, de quo contra ipsos iterum et iterum protestatur; et in verificationem praemissorum, idem devotus protestans commonstravit officio presenti concussionés, videlicet per suprascriptos judeos, tempore et loco superius expressis, sibi, commonstranti, baculo inflictas, quoque coram eodem officio presentavit vestem inferiorem, a forcali, vulgo od kołnierza, disruptam et indusium, in aliquibus locis sanguine madidum, quae officium vidit et debite conspexit, actisque suis connotavit; ac idem, presentatis, suprascripta vestem et indusium, ab officio presenti recepit et effidejussit et de recepta officium praesens quietavit.

Книга городская, Каменецкая, записовая и поточная, № 3959, годъ 1705; листъ 515.

СХV

Жалоба приходского священника села Безносковецъ, Андрея Лебедовскаго, на владѣльца части того-же села, дворянина Ивана Ивашкевича, о томъ, что онъ верхомъ и съ оружіемъ подѣхалъ къ церковнымъ дѣрямъ, потребовалъ къ себѣ священника, стоявшаго въ облаченіи у алтаря, поносилъ бранными словами, прицѣливался въ него изъ пистголета и, когда священникъ бѣжалъ въ церковь, то Ивашкевичъ изрубилъ на немъ саблею ризы. 1706. Апрѣля 28.

Feria quarta post dominicam Jubilate proxima, anno Domini 1706.

Inducenda erat hoc loco protestatio venerabilis Andreae Lebedowski, presbyteri Beznoskoviensis ritus Graeci, in et contra generosum Joannem Iwaszkiewicz, certae sortis in bonis villae Beznoskowce possessorem, ratione per ipso die hodierna, in actu contenta, nulla ex occasione et causa ad se, protestantem, habita, mansionis ejusdem, ad eandem ecclesiam existentis, cum sclopetis et framea, equo incesso, superinequitationis, non praeventique in mansione protestantis, sed, accepta de eodem, existente in ecclesia et praeparante sese ad missam, notitia, in eodem equo cum iisdem sclopetis et framea ecclesiae superaggressionis, non observataque ibidem immunitate et praerogativa ecclesiastica, imo postpositis praemissis, ac si ad summam aliquam necessitatem ejusdem protestantis, ad altare in apparatu existentis, evocationis, evocatique in foribus ipsis ecclesiae sui protestantis, nihil quidpiam mali eveniri sibi sperantis, imo supponendo evocationem praemissam nimis necessariam, ejusdem primo verbis scommaticis et statum spiritualem laedentibus affectionis, denuo his formalibus alloquendo eundem protestantem: »tu ne diriges fundos ecclesiae!« Respondentis: »quod non ego?« ex sclopeto in iisdem foribus ad protestantem recte ictus sclopeti, pulvere sulfureo et globis plumbeis onusti, directionis et velle explosionis, aufugientis autem protestantis ad ecclesiam framea evaginata ad dorsum sectionis et apparamenti, in eodem protestante existentis, tanquam ad missam parato, persectionis et transfixionis, ecclesiaeque mutationis ac publicae securitatis violationis, verbis, ab eadem discedendo ecclesia, usque ad mansionem suam calumniationis, in vitam hisce forma-

libus: »nauczę ja ciebie, poczekajno, popie!« diffidationis, aliarumque violentiarum, oppressionum illationis facta. Et in verificationem praemissorum idem venerabilis protestans praesentavit officio praesenti apparatus, alias ryzy, coloris rubri, penes crucem in humero a parte sinistra in locis binis framea tempore, modo et loco superius expressis per praefatum generosum Iwaszkiewicz persectum, quod taliter praesentatum idem venerabilis praesentans rursus ad se ab officio praesenti recepit, de receptoque officium praesens quietavit.

Книга городская, каменецъ-подольская, записовая и поточная, годъ 1706, № 3960; листъ 206 на оборотъ.

СХVI

Жалоба Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго на дворянъ: Александра и Софію Немиричей о томъ, что, по ихъ наущенію и указанію, вооруженный отрядъ неизвѣстныхъ истцу людей напалъ на его село Жеревцы и ограбилъ спрятанное тамъ имущество, принадлежавшее какъ лично Жабокрицкому, такъ и епископской Луцкой кзедрѣ.—1706. Юля 29.

Року тисеча семьсотъ шостого, месеца Юля двадцать девятого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замку его королевской милости Овруцкомъ, передомною, Даниелемъ Левковскимъ, намѣсникомъ на тотъ часъ и реентомъ кгородскимъ овруцкимъ, и бнигами винешними кгородскими, овруцкими comparens personaliter jaśnie w Bogu przewielebny jegomość xiądz Dionizy na Żabokrzykach; Żabokrzycki, z Bożey у stolicy świętey apostolskiey łaski episkop Łucki у Ostrogski, exarcha metropoliey Kijowskiey, archymandryta Овруcki, swym у całej przewielebney

kapituły swoiey cerkwi cathedralney Łuckiey, założenia świętego Jana the-
 ologa wielebnych oyców kliroszanów, kapitularnych osób imieniem, prze-
 ciwko urodzonym ichmość. om panom: Alexandrowi y Zophiey Trypolskiego
 Niemirzyczom Olewskim, stolnikom Mozyrskim, małżonkom, także Krzysz-
 tophowi Balińskiemu, Janowi seu alius nominis Szymańskiemu, trębaczowi,
 Semenowi seu alius nominis kucharzowi, niewiernemu Maiorowi, żydowi
 Norzyńskiemu, niżej mianowanego uczynku bezbożnego konsyliarzom, mo-
 torom, superinductorom y inszym, eisdem principalibus de nominibus et
 cognominibus lepiej znaioym y wiadomym, quorum nomina et cognomina
 pro specificatis censeri debent et in ulteriori tractu juris, za powzięciem
 wiadomości doskonalszey, specificabuntur, sługom ich y czeladzi, ad infra-
 nominatum factum subordynowanym, także kozakom, strzelcom, boiarom y
 chłopom, w włości ichmościów Olewskiej zaydującym się, solenniter, in-
 haerendo nuperrimae przez urodzonego pana Andrzeia Pęgowskiego, sługę
 swego, coram actis praesentibus, castrensibus, owrucensibus, ratione infrak-
 scriptorum zanesionej manifestacyey y podanemu per oblatam zrabowa-
 nych rzeczy y wszystkiey substanczey ruchomey, tak własney protestantis,
 iako też y cathedralney rejestrowi, cum gravi quaerela non sine lacrymas
 świadczył y protestował się o to: iż pomienieni ichmość principaliter ob-
 winieni, a osobliwie sam jegomość pan Niemirzycz Olewski, mala pro bonis
 affectu y życzliwości, in summis arduis od protestanta sobie świadczonego
 documentis, retribuendo, a raczy za to, cokolwiek uznawał dobroczynności,
 plus quam vatinario przeciwko osobie tegoż protestanta praeconcepto sine
 ullo demerito odio, nie kontentując się przeszłemi przez różne czasy y
 lata, iako o tym protestacye y manifestacye niepoiednokrotne świadczą,
 nanoszonemi przez się y przez ludzi swoich w dobrach protestantis szko-
 dami y violentiami, a nawet y zasadzeniem się in strata publica pod
 Łuckiem in anno millesimo septingentesimo tertio z sługami y z czeladzią
 swoją, praemeditato et deliberato animo, odięcia zdrowia y życia protestan-
 towi, iako o tym osobliwa także protestantis obloquitur protestatio et in
 iudicio tribunalitio regni, post perductum już eo nomine processum, ad
 puuctum banitionis perpetuae ex remissione ab' officio executoriali pendens,
 instituta actio testatur, na ostatek też swoją na zdrowie życie y fortunę
 protestantis chcąc koniecznie do skutku przywieść bezbożną zawziętość,
 teraz novissime, gdy protestans, ob turbulentum w woiewodztwie Wołyń-
 skim ad praesens statum et inquietudinem, z dóbr swoich tamęcznych
 ziemskich y cathedralnych cum omni sua y cathedry swey Łuckiey pretio-

seori suppellectili, z funduszami, dispozycjami, ich oryginałami, z kwitami skarbowemi y rachunkami różnych podatków, tak w wojewodztwie Wołyńskim, iako y w tutejszym Kijowskim trzymanych per contractus y oddawanych z dóbr swoich ziemskich y cathedralnych od wielu lat in antecessum, z stadem, z bydłem do wsi Żerewiec, swej własney ziemskiej, tu, w Kijowskim wojewodztwie, a powiecie Owruckim leżącej, sprowadził się in decursu miesiąca przeszłego y tam, securitate omni publica munitus, też wszystkę substancją swoją własną y cathedralną lokowawszy, do dalszych dóbr swoich, pod Owrucczym blisko będących, odiachał był, y tam w nich rei oeconomicae vacabat, interea pomienieni ichmość obwinieni, panowie Niemirzyczowie małżonkowie, ludzi, tak niemieckiego, iako y wołoskiego zaciągu circiter koło czterdziestu człowieka konnych, czyli umyślnie na zdrowie, życie y fortuny protestantis ostatnią ujmę zaciągnowszy, czyli też swawolną iaką kupę zebraną do siebie w mieście Olewsku zaprosiwszy y przez kilka dni uczęstowawszy, wyszrzczonego Jana seu alius nominis Szymańskiego, trębacza swego, z kilką inszych czeladzi y kozaków swoich, drogi do Żerewiec z Olewska wiadomych, za przewodników, aby, na Żerewce naprowadziwszy, y samego protestanta nieżywili y substancją jego wszystką, tam z nim będącą, zabrali y zrabowali, ciż ichmość obwinieni pomienionym ludziom nie wiedzieć iakim, z swoiemi przewodnikami wyprawionym, byli powodem; iakoż, hoc inculpatorum motivo et superinductione przez tegoż Szymańskiego, trębacza, y inszych sobie, ab inculpatis przydanych, przewodników, wyżej wspomnieni ignoti de nominibus, cognominibus et servitio suo protestanti usque ad praesens ludzie de die decima tertia in diem decimam quartam mensis praesentis Julii w roku niniejszym, tysiąc siedmsetnym szóstym, lubo nocte intempesta et pluviosissima, incessanter za temiż przewodnikami, sobie przydanemi, do wsi Żerewiec, aby osobę samego protestantis mogli byli, rano spiącego zbiegszy, nieżywić y w tym zawzięciu niezbożnemu jegomości pana Niemirzycza dosyć uczynić, ipso ortu solis na dwór protestantis napadszy, a samego protestanta, na ten czas w Potapowiczach, Deo sic volente, mortem peccatoris disponente, dobrach swoich pod Owrucczem, rezydującego, praesentiam niezastawszy, omnem substantiam mobilem, in ibidem secure locatam, w rejestrze wyżej wspomnianym ad acta praesentia, castrensia, Owruccensia per oblatam podanym, suam propriam et cathedralem expressam, z tymiż ichmościów panów Niemirzyczów przewodnikami danemi zabrali et ad summam trzydziestu tysięcy tyńfów depredati sunt ac alias multas intulerunt w tymże dworze

Żerewieckim y wsi violentias et damna; cum quo napotym spolio et preda z Żerewiec nazad ciż depredatores, hucusque ignoti, nazad o kilka mil od Olewska in vias suas progrediebantur, powracaiąc, wyżey wspomnianego Krzysztofa Balińskiego, sługę y poradcę do wszystkiego złego inculpatorum, w Kamienszczyźnie, włości kapituly Wileńskiej praeventum, gdy go tenże Szymański, trębacz inculpatorum, testimonio suo, że także był y iest sługą inculpatorum od złupienia, ewinkował, z listem do tegoż obwinionego jegomości pana Niemirzycza ordynowali, dziękuiąc wielce za naraenie zdobyczy, u protestanta w Żerewcach wziętey, w tym tylko winiąc sam sortem, że osoby protestantis nie zastali y tegoż jegomości pana Niemirzycza woli zadosyć uczynić nie mogli z osobą tegoż protestanta, deklaruiąc przy tym z teyże zdobyczy znaczną iaką, tak z ruchomości, iako y z koniey przysłużyć się inculpatis portią; czego iawnny ad praesens iest tego, nim dalsze investigabuntur, dowód: koniey dwa protestantis, w tymże rabunku w Żerewcach wziętych, na których subsequentibus diebus około tygodnia tenże jegomość pan Niemirzycz inculpatus żyda Maiora, Norzyńskiego mieszczanina, ex carceribus, w Olewsku u siebie długo detentum, a za tę poradę dimissum, na iednym płowym ogierku, a na drugim cisawym Semena kucharza swego, zięcia Sawki, wojta Bondarowskiego, czyli w raz z tymże Maiorem, czyli osobno, do Norzyńska y do Bondarów przysłał, seorsivo aresto officiose przez woznego y szlachtę nomine protestantis z temż końmi obudwoch: tak żyda Maiora, iako y Semena kucharza przyaresztowanych; protestans zaś sam cum religiosa et seculari familia sua domestica, sibi assistenti, dotychezas ab actu memoratae invasionis Żerewic nie będąc bezpiecznym zdrowia swego ab insidiis et machinationibus continuis ejusdem principaliter inculpatis, in locis sylvestribus, paludosis et aquosis aestum solis et omnem intemperiem aeris cum diminutione notabili wieku swego szędziwego latitando, quam primum tylko mógł clandestine et incognite adire acta praesentia osobą swoią, tak zaraz, ratione praemissorum omnium, iterum atque iterum sollemnissime przeciwko tymże ichmościom obwinionym skarżąc i protestuiąc się et salvam meliorationem teyże protestacyey w którymkolwiek grodzie, za wzięciem ieszcze doskonalszey o wszystkim in praemissis patratiss wiadości, zostawiwszy sobie et venerabili capitulo suo facultatem, prosił mnie, urzędu, o przydanie woznego na wydanie sobie rothy poprzysiężenia rejestru szkód swoich, przez rabunek w Żerewcach poniesionych, ad acta praesentia przez urodzonego

pana Andrzeia Pengowskiego, sługę swego, niedawno podanego, a tak ia, urząd, czyniąc dosyć affektacyey protestanta, do wydania jegomości protestantowi rothy juramentu szlachetnego Jana Zubkowskiego, woznego generała wojewodztwa Kijowskiego y innych, przydawszy, przysięgi, w te słowa przez niego jegomości protestantowi rothisowaney, wysłuchałem: ia Dionizy, episkop Łucki y Ostrogski, przysięgam panu Bogu, w Trócy Świętey iedynemu, na to: iż cokolwiek w regestrze przez pana Andrzeia Pengowskiego, sługę mego, do akt ninieyszych, grodzkich, owruckich dnia dwudziestego pierwszego miesiąca y roku teraznieyszych z wyraźney woli moiey y zlecenia przy manifestacyey, imieniem moim zaniesionej, per oblatam podanym, rzeczy in omni genere, specie et forma przez ludzi iakichśi swawolnych, we dworze moim Żerewieckim zabranych y zrabowanych, specifikowano y wyrażono iest, to wszystko realiter in praedam et spolium, podług opisu tegoż rejestru, tymże rabownikom y ich manuductorom y przewodnikom cessit, tak mi panie Boże dopomóż y niewinna męka Chrystusa pana. Po którey to wykonaney przysiędze tenże pomieniony protestans, aby wespół z protestacyą wyżej pomienioną do akt ninieyszych przyięte y zapisane byli, prosił, co y otrzymał Dionizy na Żabokrzykach Żabokrzycki, episkop Łucki y Ostrogski, exarcha metropoliey Kijowskiey, archymandryta Owrucki, swym y przewielebney kapituły moiey ritus graeci Łuckiey podpisuję się imieniem.

Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1704—1708, № 3221. Листъ 320 на оборотъ.

CXVII

Жалоба приходского священника села Врублевецъ, Константина Малыченка на дворянина Александра Кобельскаго о томъ, что онъ насильно увелъ священника изъ села, рубилъ ему саблею бороду, наносилъ побои какъ ему, такъ и женѣ его, заставилъ дать себѣ выкупъ за освобожденіе я, наконецъ, частыми нападеніями на домъ священника, принудилъ его бѣжать изъ села и скрываться въ чужихъ домахъ. 1706. Октября 5.

Feria tertia in crastino festi sancti Francisci Confessoris, anno Domini 1706.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, Camenecensia Podoliae personaliter veniens venerabilis Constantinus Małyczenko, presbyter ritus Graeci Vroblevicensis suo et Mariae, consortis suae, nomine, solennem coram eodem officio in et contra nobilem Alexandrum Kobielski defert querelam et protestationem, idque in eo: quia ipse, nullo habito respectu personae spiritualis, tempore certo, videlicet die hesternae, actum praesentem proxime praecedenti, anno nunc currenti, temulentus, tempore nocturno tabernam, in praefatis bonis Wroblowce sitam, ausus est superinequitare, ibidemque se, protestantem, ac consortem ejus, ad eandem tabernam ab amicis suis invitatos, praeventos, nulla habita ad eosdem occasione, tantummodo aliquo rancore et odio commotus, eosdem ex taberna homines innocuos primo evocare evocatumque ad pectus arripere et extra praefatam villam Wroblowce educere, eductoque barbam evellere, eandemque framea abscindere conatus est et temere praesumpsit, sui vero protestantis consortem, uti maritum suum defendentem, framea obversa ac se ipsum, protestantem, ad sacratum verticem concussit, converberavit, extorquendo ab eodem protestante, ut ipsi, omnino ex nullo dato et accepto, pecuniam certam contribueret, ac in instanti ad manus generosi Kobielski traderet, se, protestantem, per dorsum, prout fusius obductio concussionum et praesentatio vestimentorum obloquitur, consecuit, quam violentam infestationem modernus protestans evitare volens, eidem generoso Kobielski postquam adierit suam gazam, decem taleros imperiales appromisit se daturum; quem quidem protestantem, e manibus generosi Kobielski tali modo dimissum, ac in latibula absconditum locaque secreta abditum, rursus violento modo impetu insequeretur, gazamque ejusdem ac tabernam, ut se protestantem invenire possit, superinequitavit, circa quam superinequitationem in vitam sui, protestantis, diffidavit, prout de facto is idem protestans, evitando ultima vitae suae fata, nec audet hucusque in mansione sua tute et quiete commanere, tantummodo inter amicos et vicinos suos conservatur et latitat, aliasque injurias, oppressiones ac violentias, tam in antecessum, quam et ad praesens intulit et infert Ratione quorum omnium laesionum ac sui, protestantis, dishonorationum, tanquam spiritualis personae, iterum iterumque protestatur, salva ejusdem protestationis melioratione pleno in robore sibi reservata et praecustodita. Et in verificationem praemissorum idem suprascriptus protestans commonstravit in corpore suo, videlicet a tergo capitis, concussionem trinas, quas per suprascriptum generosum Kobielski modo, loco et tempore, superius expressis, illatas et inflictas esse asseruit, quas officium praesens

vidit et actis suis connotavit. Hicque subinde idem venerabilis protestans praesentavit officio praesenti vestem inferiorem coloris cerulei, in dorso framea persectam, quam, taliter praesentatam, rursus ab officio praesenti effidejussit et de recepta officium praesens quietavit.

Книга городская, каменець-подольская, записовая и потсчная, годъ 1706, № 5960. Листъ 467 на оборотъ.

CXVIII

Явка презенты, выланной въ 1701 году дворяниномъ Михаиломъ-Францискомъ Ржевускимъ священнику Ѳедору Добровлянскому на право занять приходъ въ имѣннн Ржевускаго, мѣстечкѣ Орининѣ. Ржевускій предоставляетъ приходъ Добровлянскому по желанію прихожанъ и уничтожаетъ презенту, выданную имъ раньше на тотъ-же приходъ священнику Ломиковскому; онъ освобождаетъ притомъ священника отъ барщины, чинша и даней въ пользу помѣщика и предоставляетъ ему право бесплатно пользоваться мельницею. 1706. Ноября 2.

Sabbatho post Omnium Sanctorum proximo, anno Domini 1706.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, Camenecensia Podoliae personaliter veniens venerabilis Theodorus Dobrowlański, parochus ritus Graeci Orynensis, obtulit officio praesenti et ad acticandum porrexit litteras praesentae, a magnifico Rzewuski, dapifero Luceoriensi, in rem et personam sui, offerentis, servientes, datas, manu ejusdem propria subscriptas, de tenore sequenti: Michał Franciszek na Oryninie z Beydów Rzewuski, wszem wobec i każdemu zosobna, teraz i na potomne czasy zostającym ludziom w Oryninie, miasteczku moim dziedzicznym, tym pisanem i przywilejem podaję do wiadomości: iż ja, widząc przychylność do

miasteczka mego wielebnego hospodyna, na imię Theodora Dubrowlańskiego nazwanego, dla tego ja, do dalszej sobie przychęcając życzliwości i aby ludzi dobrych do tegoż miasteczka zaciągał, daję te moje pomienionemu hospodynowi prawo, a zwłaszcza gdy go i wszyscy ludzie orynińscy sobie do chwały Bożej upodobali, dla czego prawo pierwsze, ojcu Łomikowskiemu odemnie dane, tym prawem według woli wszystkich ludzi tamto annihiluję, a pomienionego ojca Theodora przy tym kościele Bożym do śmierci jego chcę konserwować, uwalniając go od wszelkich dacek, osepów, czynszów, dziesięcin in genere wszystkich i innych powinności, także we młynie na jego tylko potrzebę wolne bez miarki mliwo; onego zaś obowiązując, aby z ludźmi moimi należycie obchodził się, nie pociągając do żadnych praw na żadne miejsca, tylko domowe—jako dziedzicznego pana. Działo się w Oryninie, dnia 27 kwietnia, roku 1701. Rzewuski Michał Franciszek, manu propria. Locus sigilli illius usitati. Jeżeliby zaś pomieniony ociec Theodor za żywota swego łożył cokolwiek sumptu na cerkiew chwały Bożej, tedy nie pierwiej, strzeż Boże śmierci na pomienionego hospodyna, ma inszy duchowny do tegoż domu Bożego nastać, aż te wszystkie expensa łożone przywrócone successorom ojca Theodora będą. Idem qui supra. Prawo ojcu Theodorowi Dobrowlańskiemu do miasteczka Orynina oddane. Post quarum litterarum ingrossationem originale idem offerens ad se recepit, de receptoque officium praesens quietavit.

Книга городская, каменецъ-подольская, записовая и поточная, годъ 1706, № 3960, листъ 538.

СХІХ

Жалоба князей Четвертинскихъ: Гавриила и Сильвестра, нареченнаго епископа Бѣлорусскаго, на дворянина Богуслава Горайна о томъ, что онъ насильно завладѣлъ Четвертинскимъ монастыремъ, основаннымъ предками истцевъ, разорилъ его имущество и желаетъ превратить его въ приходскую церковь. 1706. Ноября 8.

Roku tysiąc siedmset szostego, miesiąca Novembris osmego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Łuckim, przede-

mna, Stefanem Franciszkiem Gołębickim, vices regentem grodzkim łuckim, namiesnikiem natenczas burgrabstwa zamku Łuckiego y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, łuckimi comparens personaliter jaśnie oświecony xiąże iegomość Gabriel Swiatepełk-Czetwerteński, swym imieniem y iaśnie oświeconego y przewielebnego w Bogu iegomości xięcia Silwestra Światopełka Czetwerteńskiego, nominata episkopii y Białoruskiej, ihumena monasteru Czetwerteńskiego, a collatora insimul z sobą, comparentem, tegoż monasteru, ubolewając, tak nad swych osób oppressyą, iako y bazyliki miasta Czetwertni zdezolowanej, stosując się do processu zupełnego, intentowanego anteactis temporibus y teraz noviter protestacyi uczynioney iaśnie przewielebnego nominata episkopiey Białoruskiej, rodzonego swego brata, żałośnie manifestuje się y protestuje przeciwko wielmożnemu imci panu Pogusławowi Horainowi, podczaszemu Wołyńskiemu, sędziemu grodzkiemu krzemienieckiemu, violentiarum processus iuridici actori, complanacyi, intervenientis między sobą, obwinionym, a protestantami przez siebie, obwinionego, umolestowanej, złożoney, interceptori et irritatori, w ten sposob y o to: iż wielmożny imć pan sędzia grodzki krzemieniecki, mimo prawo popolite osobliwie na siebiesamego obligowane w supersedowaniu, ne plus ultra od swego niedyskretnego przedsięwzięcia uprzykrzonego protestantom, zawsze nieodmiennym sposobem wszystkich wynalazków złych swoich postępuje; iaśnie oświeconych xiążąt ichmościów Czetwerteńskich, antecessorów, na wieczną chwałę imienia Boskiego y promocyą do niebieskich pokoiów dusz chrześciańskich zbawienia, z skarbnicy xiążęcey erogowaną bazylikę Czetwerteńską, którą clientes digni protestantes, iako dway żywych filarów, lubo w nieszczęśliwe czasy, starali się, pro posse sił y cnót swych, legibus spiritualibus et haereditariis fundatam et munitam, aby immobilis była, nawet iaśnie oświecony y przewielbny w panu Bogu iegomość xiąże nominal episkopiey Białoruskiej, lubo odieżdżając na pasterstwo z tych krajów, po staremu vicariam curam et custodiam zlecił protestanti y wielebnemu swieszczennikowi Borowickiemu koło świątnice Boskiej, podpisawszy registr swoją ręką y podawszy wszystkie ornamenta, tak cerkiewne, iako y inne depozyta, w cerkwi będące, do dalszey decyzey swey albo powrotu, w czym protestans z tym swieszczennikiem Borowickim nie może należycie y bezpiecznie opponować się, gdy wielmożny iegomość pan podczaszy wołyński, iak poczoł zrazu następować na cerkiew Bożą Czetwerteńską, fundusz podanych monasterskich, tak, incessanter, codziennemi injuriis ruinuje, ani cerkiew za dom Boży nie mając y za collatorów protestantów, na ostatnią

postpozycyą y zgubę, zaraz po odiezdzie pomienionego iaśnie oświeconego y przewielebnego imci xiędza nominata, naiechawszy gromadnie, hostiliter ręce ściągając na dom Boży, kazał kowalowi kłódkę w cerkwie y zamki poodbiiac wielmożny iegomość pan podczaszy y wbiegł do cerkwie; po którym takowym gwałtownym odieciu protestantis z rzeczami y sprawami, bo nie śmie obaczyć y wkroczyć, lubo legitimus post numen actissimum et genios coeli, et primus haeres et collator, protestans dla przegrozek y odpowiedzi na życie przez wielmożnego imci pana podczaszego Wołyńskiego, poddanych, do monasteru należących, odebrał sobie nadworną pańszczyzną, cale ogołocając monaster, goniąc znać, aby imie, gdyby można, zgasło w reputacyi obwinionego et aris divinis nec ullus obolus fluat, aby kamień na kamieniu nie został, przy których poddanych fundoszowych monaster bogoboynie providuiąc się, mogłby dłużey trwać in robore, jegomość obwiniony, propter cumulationem maioris fortunae saecularis na swą osobę, z duchownych dóbr tychże poddanych z dziećmi, z żonami więzi dotychczas, bije, kaleczy, aby iegomości co złożyli pieniędzy: iakoż ieden, de mancipatu oswabadzając się, dał złotych dwanaście, a drugi sześć, a pod śmiercią nieuchibną zakazuje, aby xiążąt za panów y collatorów nie mieli: tym się nie ukontentowawszy, styrte hreczki, w której było kop czterdzieści, zabrał y nie oddaie protestanti, parę wołów z wozem y dwoma kopami iarego zboża y dziesięcią snopami, posłanych z Hodomicz do zwożenia zboża pozostałego, za zleceniem iaśnie oświeconego y przewielebnego w panu Bogu imci xiędza nominata episkopiey Białoruskiej, na dobrowolney drodze vi et violento modo zagrabić kazał y do siebie zaprowadzić, siana wszystkie, do monasteru należące, że y była niemasz czym wyżywić iaśnie przewielebnego imci xiędza nominata, musi protestans de proprio kupować, naczynia, sprzęty gospodarskie domowe, od mała do wiela, pozabierał, ani na requisitią protestantis oddać nie chce, owo zgoła, nietylko aby iako przynamniey dominus legitimus et primus, lubo nienależyty, ale iako contemptor legis utriusque, tam divinae quam saecularis, uzurpuje sobie et praesumit nad protestantami, tylko coś przecie podobnego do zachowania cerkwie Czetwertęńskiej umyślił oświadczyć, ale y to nomine non re, bo z contemptem po staremu ofiary Boskiej, popa pro libitu suo promowuie, w więzieniu przez puł roka u siebie trzymanego, a co naygorsza, że sakramenta Boskie powinni być zawsze lavatis manibus et innocentibus et mundo corde celebrowane; pop ten, w więzieniu u imci obwinionego zostaiący, iako niewolnik y więzień, rzeczy stanowi duchownemu nieprzystoynie pełnił, co

czasu prawa wszystko per inquisitionem fusius gotów protestans dowieść; a teraz iterum atque iterum protestując się, prosił hoc actis connotari; co u otrzymał Gabryel Swiatopełk książę Czetwertęński.

Книга городская, луцкая, поточная, № 2588, годъ 1706; листъ 979.

СХХ

Жалоба священника Алексея Мартышевича на подольскаго скарбника, Иосифа Лянцкоронскаго, о томъ; что онъ, пригласивъ Ѳцста, отправлявшагося на освященіе церкви, въ свой домъ, заставилъ насильно, приложивъ саблю къ горлу и приказавъ его бить слугамъ, пить водку и медъ; потомъ приказалъ своимъ слугамъ отвести его силою черезъ городъ въ шинокъ и тамъ опять насильно принуждалъ его къ употребленію напитковъ. 1706. Декабря 9.

Feria secunda post festum Immaculatae Conceptionis Beatae Virginis Mariae proxima, anno Domini 1706.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, Camenecensia Podoliae personaliter veniens venerabilis Alexius Martyszewicz, ecclesiae sanctorum Petri et Pauli Apostolorum ritus Graeci Camenecensis parochus, ac Sanctissimae et Individuae Trinitatis ecclesiae cathedralis ritus ejusdem hic, Camenecensis et Zinkovecensis, ac aliarum in diecesi Camencensi existentium generalis in spiritualibus locumtenens presbyter, solenniter et gravi cum querimonia eidem officio praesenti in et contra generosum Josephum de Brzezie Lanckoroński, thesaurarium Podoliae, et laboriosum Tymko, seu alterius cujusvis nominis, de bonis villae Olchowiec haereditariis subditum, ipsimet generoso thesaurario melius notum, questus estque protestatus pro eo: quia ipsi, non verendo paenas legum regni, contra pacis et securitatis publicae violatores sancitas, ausi sunt et praesum-

pserunt tempore non pridem praeterito, videlicet sabbatho proxime praeterito, primo per generosum thesaurarium Podoliae se, protestantem, ex residentia sui hic, Cameneci, sita, ad bona villae Dłużek summo mane causa ecclesiae ritus sui, in ibidem sitae, dedicationis seu reconciliacionis, cum sacro pacifice tendentem et ante curiam suam hic, Cameneci, in circulo civitatis praesentis sitam, in publica via praeventum, ibidemque verbis suavis cum summa reverentia ad curiam sui, ratione in privato colloquii secum habiti, invitatum, quem itaque apud se in praesentia multorum nobilium se, protestantem, primo cremato tractare, qui quidem suprascriptus venerabilis protestans cum summa et nativa submissione sua, ac debita ejusdem generosi thesaurarii reverentia se non posse crematum bibere; his formalibus: »quia cum sacro sacrificio ad praedicta bona villae Dłużek se discedere, et nil quidpiam gustare immo potare possum« cum excusaverit et se liberum dimittere submisit exostulaverit, ipse generosus thesaurarius Podoliae, his praemissis excusationibus sui protestantis minus attentis, se, saepedictum protestantem, verbis laesivis et statum spirituales sine ullo respectu afficientibus contemptuare; nec his contentus, imo in summam sui protestantis oppressionem ictu frameae evaginatae ad collum et guttur admovendo velle, his formalibus promulgando: »pij, taki a taki synu, bo cię przebiję!« interimere et vita privare; demum in summam status spiritualis laesionem subdito suo suprascripto se, protestantem, aliquoties colaphisare demandare; prout subditus praedictus in praesentia multorum hominum, protunc adstantium, mandata domini sui exequendo, se, protestantem, colaphisavit et percussit et crematum ac mulsam bibere se, protestantem, coegit, aliasque permultas injurias, laesiones et contumelias intulit et intulerunt ac peregerunt; nec his contentus, imo majora majoribus addendo, acceptum se, protestantem, pro manu in majus ludibrium hominum per forum et plateas civitatis praesentis ambulando ad hospitium cujusdam, Szahynowa dictae, idem generosus thesaurarius cum famulis suis, armis instructis, adduxit. ibidemque mulsam, crematum itidem bibere injunxit et vix ad aliquot requisitiones multorum nobilium et praecipue magnifici notarii loci praesentis per famulum eundem liberare et dimittere voluit, seque, protestantem, ad residentiam et mansionem sui, protestantis, magnifici vero, notarii loci praesentis hospitium, cum famulis suis adduxit; itaque post plurimas requisitiones in hospicio ejusdem magnifici notarii se, protestantem, vix liberum fecit et dimisit, aliasque permultas violentias, injurias et laesiones sibi, protestanti, intulit et causavit, per quod securitatem publicam

et domesticam violavit, paenasque, eo nomine sancitas, succubuit et succubuerunt ac in se traxerunt, ratione itaque praemissorum idem venerabilis protestans contra generosum thesaurarium Podoliae ac subditum ejus iterum atque iterum protestatur.

Книга городская, каменецъ-подольская, записовая и поточная, годъ 1706, № 3960; листъ 585.

СХХІ

Жалоба дворянина Владислава Путошинскаго на старшаго своего брата, Адама Путошинскаго, на его друзей и слугъ, а также на игумена Бѣлостоцкаго монастыря, Іосифа Балабана, о томъ, что обвиненные наносили истцу многія и различныя обиды, между прочимъ, во время храмового праздника въ селѣ Гати, они взяли изъ церкви домой икону Св. Дмитрія, и игумень Балабанъ служилъ службу въ ихъ домѣ; потомъ они объяснили русскимъ военнымъ людямъ, квартировавшимъ въ той мѣстности, что они вынуждены были поступить такимъ образомъ, потому что Владиславъ Путошинскій, принявъ унию, не пускаетъ ихъ, какъ православныхъ, въ церковь. Вслѣдствіе этого объясненія, русскіе солдаты нападали нѣсколько разъ на дворъ истца. 1707. Мая 7.

Roku tysiąc siedmset siódmego, miesiąca Maja siódmego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Antonim Niemirowskim, skarbnikiem sanockim, namieśnikiem burgrabstwa i zamku Łuckiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter urodzony jegomość pan Władysław Puto-szyński, łowczy smoleński, swym i małżonki swei imieniem, jako pani op-rawnej i dożywotniej, inhaerendo videndae protestationi cum praesentatione

koni et visione ministerialis, de actu et data anno millesimo septingentesimo sexto, die quarta Decembris zapisanej solenniter magno cum dolore, do której terazniejsze podanie kopiej ptotestacyej, nie będąc pewien życia i fortuny, czynią i zanoszą w ten sposób, protestując i reprotestując przeciwko urodzonym ichmościom panom: Adamowi i Anastazyej Bałabanównie, wynajdującej wszelkich sposobów do zruinowania zdrowia i fortuny, niemniej pokoju sąsiedzkiego, Putoszyńskim, stolnikom żytomirskim, bratu i bratowej swojej, zapomnianych Boga i sumienia, tudzież urodzonemu jegomości panu Antoniemu Ferensbachowi, mieszkającemu u ichmościów obwinionych, także urodzonemu jegomości panu Rafałowi Karlińskiemu, niemniej jegomości ojcu Józefowi Bałabanowi, ihumenowi monasteru Białostockiego, i wszystkich braci tegoż monastera, jako też bojarzynowi Hryniewiczowi, z czynszu u ichmościów panów stolników mieszkającemu, jako inwatorom na dwór, i wieś, i cerkiew świętą, noviter zaś inwatorom anno praesenti millesimo septingentesimo septimo, miesiąca Kwietnia dwudziestego piątego dnia, to jest: cujusvis nominis Łąckiemu, słudze ichmościów obwinionych, jako też słudze jegomości pana Ferensbacha, cujusvis nominis Zaleskiemu, w areście u ichmościów panów stolników zostającemu, o to: iż lubo była w ciężkiej oppressiey videnda zapisana protestantium w grodzie Łuckim, jednak protestans, bardziej pamiętając na Boga i miłość braterską i pokój sąsiedzki i upamiętanie się, dotychczas nie podając kopii na ichmościów obwinionych, ale kiedy przy ostatniej ruinie fortuny i ciężkiego żalu pozbytych dziełek, ich mościów protestujących na zdrowie następowanie i w osobliwą niewolą, jako brata młodszego, wzięcie, załóżnie już przymuszony będąc skarżyć się na nieafekt ichmościów obwinionych, iż ichmość obwinieni, nieukontentowani będąc dawniejszemi czynami, oppressyami, szkodami, różnych czasów, dni i miejsc ustawiczną szkodę w różnych zbożach czynić i wniwecz protestanta obracać i co mogą wymyślić, a najbarziej, coby mieli ichmość panowie stolnikowie żytomirscy, małżonkowie, po dekrete trybunalskim wszelką modestią przykładem dobrym strzymanie się czeladzi od wszelkich violencji i dalszych do niechęci okazji postępować, to potym, do podobnych wracając się nieprzyjaźni, kiedy pomieniony Hryniewicz swoją wolą, czyli z informacii, dla pozorów sprawy ichmościów obwinionych, na chałupę poddanego protestantów, kiedy sama jejmość pani łowczyzna z dziećmi małymi po pogorzeniu dworu swego tułać się i mieścić musiała, pijany napadszy, inscio protestante, hałasował wrzeszczał, do szabli się porywał, czeladź i białogłowy, przy dzieciach

będące, porozganiał, samę jeimność panią łowczynę pokonfundował i słowami karczemnymi affecit, poddanego i poddanę tej chałupy zbeształ, bić się do nich porywał, jakożby był i pobił, gdyby byli nie pouciekali, a potem, na dwór protestantis napadszy, hałas i krzyki sprawował in praesentia już protestantis, co protestans, pacientissime uchodząc nieszczęścia, zniósł i ze dworu swojego uchodzić musiał; tym się nie kontentując, że przedtym tenże Hryniewicz na pastuchów, bydło pasących, napadszy, w polu onych pobił, pokaleczył bez żadnej sobie danej okazji; który gdy w takowej sobie nieznośnej konfuzii i krzywdzie protestans ichmościów panów przyjaciół użył: jegomości pana Rafała Karlińskiego i jegomości pana Marka Chroslińskiego, skarżąc się i żaląc na takowe oppressye, prosząc oraz o sprawiedliwość, upraszał i posłał do ichmościów obwinionych,—ichmość żadnej na to nie dali deklaracji ani sprawiedliwości uczynili, co ichmość panowie przyjaciele, infectis rebus, odjechać musieli; niedość na tym, że przez człeka excessivum potkała ichmościów panów protestantów confuzya, ale i sami przez się ichmość obwinieni, podczas święta Dmitra świętego, założenia cerkwi świętej we wsi Hati a prazniku w dzień ten w dobrach spólnych z ichmościami obwinionemi i podczas ześcia się ludzi ze wsiów okolicznych na praznik doroczny na nabożeństwo, czyniąc na konfuzyą protestantom i odrażenie ludzi od prazniku, a stąd dalszą wsi ujmę i substancyej, sprowadziwszy pomienionego jegomości ojca ihumena monasteru Białostockiego i zakonników kilku z nim, cerkiew odbić kazawszy, która kosztem i reparacyą protestantis est, obraz świętego Dmitra z cerkwie wzięc kazali, i nabożeństwo, które w cerkwie jednej, na mielscu Bogu poświęconym, a nie prywatnym domu, ile podczas dorocznej uroczystości, odprawowane być powinno, we dworze, na złość protestantów —aby na tym nabożeństwie nie byli, a bardziej grożąc na zdrowie i zrujnowanie substancyej, odprawować sobie kazali, a to podczas bytności na on czas Moskwy, którzy kiedy się ichmościów obwinionych pytali— dla czego by odprawować w cerkwi nie mieli, ale w domu prywatnym odprawowali?—tak ichmość panowie stolnikowie, zapomniawszy bojaźni Bożej i miłości braterskiej, jako jegomość ociec ihumen swój charakter Bogu poslubiony, tak jegomość pan Ferensbach, mieszkający na łasce u ichmościów obwinionych, i jegomość pan Karliński, gościem natenczas u ichmościów będący, zapomniawszy łaski i affektu jegomości protestanta, że jegomość protestans wielekroć razy świadczył affekt swój onemu, a co największa, że dotąd nie żalił się o grabież pewnych summ

przez jegomości obwinionego,—odpowiedzieli: »że dla tego, że jegomość pan łowczy, unią trzymając, w cerkwi zabrania, my zaś Błahocześć trzymamy«. Co usłyszawszy ciż ludzie moskiewscy, jako narod obcy, zwyczajów polskich nieznający, przysli do protestanta ze dworu ichmościów obwinionych, i namówieni opaczną i podobającą się relacją, z takowym ferworem:« że my majemo ukaz tebe wzięty za szyju, za szczo ty Unyju derżysz a bratowi swemu w cerkwi odprawlaty ne dajesz!« Aż się protestant, ztoropiały będąc, wynierzać się musiał in praesentia na on czas gości u siebie mających, i okupować się musiał; mało na tym, pod niebytność w domu swym protestanta, do Dubna natenczas w interesie swoim i żaląc się na taką oppressyę Moskwy odjechałego, jegomość pan Antoni Ferensbach, zawziowszy z chorążym moskiewskim przyjazń i kolligacyą, i że mu natenczas potrzeba było koni, tenże pan chorąży z instynktu i informacyi tak ichmościów panów stolników, jako jegomości pana Ferensbacha, ze dworu ichmościów do dworu protestanta prosto z kilkunastu żołnierzami przyjechał, samą jejmość panią łowczynę przestraszyli, niewiedzącą ni o czym, i konie wszystkie z stayni na podwoły pozabierali, ichmościów obwinionych części i dworu nic nie tykając, taka jezdne, jako i kolasne, wozowe, i zostawiwszy we dworze przy jednej tylko jejmości pani łowczynej żołnierzów kilku, pod specjalną wartą trzymając, nazad do dworu obwinionych ten pomieniony chorąży z żołnierzami drugimi i zabranemi końmi protestantom rejterował się, a potym ztamtąd odjechał, w tydzień konie zbiegane, zmorzone, wniwecz obrocone z łaski ichmościów ledwie przygnali; i tak nie raz z informacyi ichmościów obwinionych, naprawy, powiadając nieraz przed Moskwą to sama jejmość obżałowana, jako też ichmość sami: »że mu nic nie zgorzało, ma on pieniądze, srebro, klejnoty, suknie, wszystko ma«, jakoby nie wiedząc tego, że z ichmościów łaski obwinionych po ogniu w jednej się koszuli został, protestantom od ichmościów krzywda i oppressya działa się; ale nie tu złemu koniec: końmi swemi, jako zawsze zwykli zboża wypasywać tak ozime jako i jare, tak i świeżo teraz konie ichmościów, tak ichmościów panów stolników i poddanych jego, przezwiskiem Semena Wolanika, jako też i jegomości pana Ferensbacha, sterty protestantis, w polu stojące, roz-targali i na kop kilkadziesiąt spaśli i wniwecz obrócili, w której szkodzie, powracając protestans od wielmożnego jegomości pana sędziego podolskiego, podstarościego grodzkiego łuckiego, za dekretem sądu trybunału koronnego lubelskiego, dla sprowadzenia za tymże dekretem na grunt wsi Hati na condescensyą, widząc tak znaczną oppressyę i krzywdę swoje, zając roz-

kazał, według zwyczaju, — jegomość pan Ferebach, miasto submissyey i szkody tak znacznej nagrodzenia, z furią w dom protestantis przyjechał, i z odpowiedzią znaczną i publiczną słowami nieuczciwemi odjechał, konie zaś te według prawa do grodu dla prezenty są odesłane, i na grodzie przez woźnego zostawione, szkody zaś ani sami ichmość nagrodzić chcą, ani podanym swoim, których konie tamże byli, stem kijów grożąc, niekaza, i owszem zabraniają; oso bliwie ciż ichmość panowie stolnikowie, dekretowi przerzeczonemu sądów grodzkich, trybunałnych, koronnych, lubelskich contraveniendo, bo ani condescensionem officiorum mutuo sumptu partium conducere pro tempore decreto praefixo, ani in post declarant, ale barziej w umysłach swoich nie ustając ichmość obwinieni, kiedy wynajdując media, aby protestantów wyciągnąć na jakowe violencye, jako evidentem patet, kiedy w roku terazniejszym, tysiąc siedmset siódmym, miesiąca Kwietnia dwudziestego piątego dnia, w same święto Wielkanocne, nescitur pro quo fine, sługę swego, pomienionego Łackiego, który u ichmościów obwinionych lat kilka służył, puściwszy te echo przez tegoż pomienionego Łackiego: »że mnie pan odprawił i przy odprawie zbił i skaleczył«, oraz ofiarując się całej wsi za tę swoją confuzję wysławiać na inquizycyey wszystkie niecnotliwe akcyje ichmościów obwinionych, tak o spaleniu dworu protestantów, jako i o inne violencye, krzywdy i oppressyie, jako też i raptus i wszelkie sposoby wymyślne do zruinowania zdrowia, fortuny protestantów; gdzie protestans, miawszy u siebie przy uroczystości chwalebnej gości, sąsiadów, kapłanów i z powinszowaniem świąt chwalebnych gromady swojej, gdzie przy pokazanej ochocie, według zwyczaju do nocy zabawiając się z pomienionymi przyjaciółmi i kapłanami, oraz z pomienioną gromadą, nie wiedziawszy ni o czym, aliści przychodzi ten pomieniony Łacki z napruszoną głową, gdzie protestans, obaczywszy człeka oraz i nieszczęście swoje, oświadczył się też gromadą i przyjaciółmi, że to jest napaść, któremu, nie dając szerzyć się w mowie w zmyślonym żalu jego i służbę ofiarując, protestantes zpędzili; nescitur quo praetextu tenże pomieniony Łacki, wpadłszy do stajni protestantów, konia jezdnego porwawszy i szablę sługi spomienionego protestantis, urodzonego Stefana Wyhowskiego, gdzie na tymże koniu nie gdzieindziej przybiegł, tylko do ich mościów obwinionych dworu, gdzie ichmość obwinieni, politycznym sposobem swoim dogadzając, tegoż pomienionego Łackiego, wrzekomo ad carcerem wziąć rozkazali; a co widząc ichmość protestantes tak ciężką krzywdę swoją, violencyę i oppressyę przy takowych sposobach, nazajutrz użył przy-

jaciela, sąsiada i brata swego, jegomości pana Marka Chroslińskiego, do ichmościów obżałowanych, pytając się: czy to jest cum scitu ichmościów violenter wzięcie konia i chcąc wiedzieć co to są za sposoby? aliści ichmość obżałowani, żal do żalu, boleść do boleści dodając, przez tegoż przyjaciela odpowiedzieli: że mię pan łowczy i samą osobą swoją i czeladzią (napastuje), i temu pomienionemu Łąckiemu konia i szablę dał, aby mię zabić; co in rerum natura nie jest, gdyż czasu prawa tymże przyjacielem, który u protestanta natenczas nocował, i całą gromadą dowiedziono będzie, że się to i we śnie nie śniło, nie tylko żeby miało być w samej rzeczy; i jak tylko ichmość obwinieni tym opacznyim udaniem już na schyłku zdrowia ichmościów protestujących dla częstej napaści i turbacyi przez takowe kalumnie przywodzą, bo nie dość na tym, że jegomość obżałowany pozadawał protestantom przez protestacye swoje, indebite poczynione, że jakoby protestans miał zastępować na drogach i zasadzki czynić, na zabicie godząc ichmościów obżałowanych, a to wszystko ichmość obżałowani czynią, podając całemu światu, aby już ichmość protestantes przez opaczne udanie nigdzie słowa dobrego nie mieli i spójrzenia, a sobie chcąc tym sprawę poprzeć, do takowych sposobów udając się, i co może być wymyślnych sztuk i afrontów u siebie wynaleźć na protestantów, to wynajdowują, kiedy umyślnie, nie czyniąc działu, że ichmość protestantes nie wiedząc o swoim, jako także będąc naturalnym successorem z jegomością obżałowanym po zesłych rodzicach swoich, i tym się samym pokazuje, że jegomość protestans dotąd jeszcze w opiece zostaje u ichmościów obwinionych i osobliwej niewoli, kiedy protestans w roku terazniejszym, tysiąc siedmset siódmym, miesiąca Kwietnia dwudziestego ósmego dnia, pługi posłane przez protestantów i już naoranej nie mało ziembli, ichmość obwinieni też pługi z gruntu tego spędzić usiłowali byli i z znaczną odpowiedzią i grożeniem się z pola odjechał jegomość obżałowany. Przez który takowy swój postępek bezprawny prawo Boskie i pospolite naruszyli, winy zaś, ratione praemissorum et irritationis post latum decretum pacis, na się zaciągneli, do szkod niemałych przywiedli, de quibus iterum iterumque protestatur, reprotestatur et manifestatur. Władysław Putoszyński, łowczy smoleński, s. województwa Wołyńskiego. Et in verificationem praemissorum omnium tenże protestans stawił na urządzie woźnego generała województwa Wołyńskiego i innych, który w moc prawdziwey relacyej swojej dla zapisania do xiąg niniejszych jawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on roku przeszłego, ty-

siąc siedmset szóstego, miesiąca Novembris dnia czwartego, mając przy sobie stronę szlachty, ludzi wiarogodnych, urodzonych: jegomości pana Marka Chroslińskiego i jegomości pana Jana Bogdaszewskiego, na requisitią urodzonego jegomości pana Władysława Putoszyńskiego, łowczego smoleńskiego, był we wsi Hati, widział sterty, w polu stojące i daleko ode wsi, nagle popsowane i popasione, rachując na kop czterdzieści szkody, i to też słyszał i widział, że nie bez kogo innego ta się szkoda stała (bo widział konie zajęte), tylko ichmościów własne konie i bydło tę szkodę znaczną zrobili, i to też słyszał od ludzi wiary godnych, tam we wsi mieszkających i ludzi postronnych, że jegomość pan Ferensbach, miasto prósy i nagrodzenia szkody, o konie swoje przechwałki i odpowiedzi czynił na jegomości protestującego, a jegomość pan stolnik pod stem kijów zakazywał poddanym i czeladzi o konie się upominać i szkodę nagradzać; od tychże ludzi słyszał, jako pomieniony Hryniewicz na chałupę protestantów, gdzie sama protestantka z dziatkami swemi po pogorzeniu dworu tułać się musiała, napadł, białogłowy i czeladź, przy dzieciach będące, i poddanego w tej chałupie furibunde porywaniem się do szabli, pianym będąc i biciem grożąc, porozganiał, a potem na dwór, konia porzuciwszy u tej chałupy, z tąż fantazyą napadł, krzyki, hałasy sprawował, gdzie protestans, uchodząc nieszczęścia swego, z domu uść musiał; i to słyszał od tychże ludzi, jako też naprawujących moskalów na dwór i konie z stajni jegomości pana łowczego i poddanych kozacy z naprawy ichmościów zabrane przez moskalów zostały, i to słyszał i widział, i tąż pomienioną szlachtą oświadczywszy się, koni grabieżnych czworo, piąte źrzebie wzięwszy, ztamiąd odjechał z czeladzią jegomości pana łowczego smoleńskiego, i tę swoją relację przedemną, urzędem, i te konie reponowawszy na urządzie, zeznał. Iterum zaś do tejże videndy relacjej swojej, przyszedszy, zeznał relację swoją powtórna: iż on w roku terazniejszym, tysiąc siedmset siódmym, miesiąca Kwietnia dwudziestego siódmego dnia, na instancją tegoż jegomości pana łowczego smoleńskiego był we wsi Hati in praesentia ichmościów panów przyjaciół tychże, słyszał i widział od tychże ludzi, we wsi mieszkających i postronnych ludzi, szlachty wiary godnych, że od jegomości pana stolnika zytomirskiego i jegomości pana Ferensbacha z naprawy był pomieniony Łacki we dworze, sługa ichmościów, z napróżoną głową, w nocy, in praesentia gości, sąsiadów, braci, jako też i kapłanów i całej gromady, którzy z powinszowaniem panu świąt przychodzili, zale swoje zmyślane jakoweści na pana swego rozkładał, oraz ofiarując się, tak na wsi, jako i we dworze, śpiewać na inquizycyej omnia

mała przez ichmościów panów stolników żytomirskich, małżonków, popełnione jegomości panu łowczemu smoleńskiemu, gdzie jegomość pan łowczy smoleński, nic tego nie uważając, naprzód oświadczył się temiż ludźmi, natenczas będącemi u siebie w domu, że to jest napaść, i z oczu onego spędził, szerzyć się w mowie nie dał, gdzie ten pomieniony Łącki, nescitur pro quo fine et praetensione, konia jezdnego i szablę pomienionego sługi, pana Stefana Wyhowskiego, z stajni porwał i do ichmościów mianowanych odesłał, ichmość zaś panowie stolnikowie żytomirscy dla koloru takowej akcyey rzekomo ad carcerem onego wziąć rozkazał, gdzie jegomość pan łowczy smoleński tej nocy, nie wiedziawszy o takowym jegomości postępku, nazajutrz w same południe dowiedziawszy się, szlachcica brata—jegomości pana Marka Chruslińskiego, posyłał do jegomości, pytając się i upraszając ichmości o takowych sposobach, aby wiadomość dali, oraz o konia i szablę upominając się i o sprawiedliwość prosząc, gdzie ichmość panowie stolnikowie żytomirscy, małżonkowie, tak z jegomością panem Ferensbachem i czeladzią swoją, pomienionym Zaleskim, i innemi, miasto uczynienia w tak oczywistej krzywdzie i oppressyey, odpowiedział: »że na mnie nasłał tego Łąckiego jegomość pan łowczy i zabić kazał, i sam osobą swoją i z czeladzią był«; co ja słyszałem i widziałem, że się to i we śnie nie śniło jegomości panu łowczemu, jako też i od tej szlachty słyszałem, którzy natenczas nocowali u jegomości, że to jest nigdy nieprawda; gdzie ja na tę instancyę, mając przy sobie szlachtę, urodzonych ichmościów panów: Marka Chróślińskiego i Jana Becha, byłem we dworze ichmościów panów stolników żytomirskich, widziałem Zaleskiego i w więzieniu pomienionego Łąckiego, gdzie onych do rozprawy prawnej przyaresztowałem i przyporęczył do gotowego processu, i ztamtąd z tą pomienioną szlachtą odjechał, i tę swoją relacyę zeznał, prosząc eam actis connotari, co i otrzymał.

Книга городская, мушля, поточная, годъ 1707, № 2589; листъ 228 на оборотъ.

СХХІІ

Жалоба священника Іоанна Палальскаго на дворянина Юрія Козыр-скаго о томъ, что слуги его наносили побои истцу и одному изъ его причетниковъ, самъ-же Козырскій присвоилъ себѣ повозку, купленную истцемъ, и угрожалъ ему побоями, когда онъ явился просить объ ея возвратѣ. 1707. Іюня 16.

Roku tysiąc siedmsetnego siódmego, miesiąca Junii szesnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Mikołajem Athanazym Hlibowiczem Pierockim, namieśnikiem natenczas burgrabstwa i zamku Łuckiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi personaliter veniens wielebny xiądz Jan Padalski, hospodyn cerkwi Chorochoryńskiej, inhaerendo protestacyej, od wielmożnego jegomości pana Bałabana, miecznika nowogródzkiego, pana swego i collatora tejsze cerkwi, suo et nomine sui protestantis, in eisdem actis uczynionej, świadczył i protestował się naprzeciwko urodzonemu jegomości panu Jerzemu Kozyrskiemu w ten niżejopisamy sposob i o to: iż jegomość obwiniony, nie kontentując się tym, że ex jussu et mandato sładzy jegomości wprzódy dziaka cerkwi Chorochoryńskiej, a potym modernum protestantem nocturno tempore w lesie napadszy, zbili, ztlukli, zekrwawili, ale i teraz, novissime gdy protestans u wojska moskiewskiego pewnej dywizyjej, przechodzącej przez wieś Chorochoryn, wóz ze wszystkim kupił, i u żyda, arędarza, obwinionego jegomości, nie mogąc natenczas do domu zawieźć, zostawił, który jegomość, dowiedziawszy się o pomienionym wozie, ex nullo dato et accepto, arędarzowi przywieźć do siebie rozkazał i ten wóz ad suum usum et commodum obrócić; protestans, usłyszawszy ex narratis tegoż arędarza o wozie zabranym, u pomienionego jegomości, quam submisissime restitutionem expostulabat, dowodząc, że przy ludziach godnych wiary kupił; jegomość obwiniony, nie słuchając żadnej ratiej, protestantem modernum, nie przepuszczając i panu sui protestantis, lżył, sromocił, kijmi koniecznie bić usiłował i pewnieby był suum malevolum animum ad effectum deduce- ret, gdyby sama obwinionego jegomości jejmość nie zahamowała i nie upro-

siła; jakoż pomienionego wozu nie oddał i dotąd oddać nie chce, i ow-
szem większe a większe na zdrowie protestantis czyni diffidacye. Przez co
prawo popolite, de non appropriatione alienae rei opisane, naruszył, w ry-
gor pomienionego prawa popadł; o co modernus protestans iterum iterum-
que protestatur, salva manente ejusdem protestationis melioratione, o te-
razniejszej ad acta przyjęcie prosił, co i otrzymał. Jan Padalski, prezbi-
ter chorochoyński.

*Книга городская, муцкая, поточная, 1707 года, № 2589;
листъ 299 на оборотъ.*

СХХІІІ

Жалоба приходского священника села Зберезя, Александра Ломи-
ковского, на дворянина Ивана Татомира о томъ, что онъ наносилъ истцу
разныя оскорбленія и обиды и рубилъ его саблею, угрожая ему мще-
ниемъ за то, что истецъ осмѣливается жаловаться въ судъ на шляхти-
чей 1707. Юля 27.

Feria quarta in crastino festi sanctae Annae, Matris Deiparae Virgi-
nis Mariae, anno Domini 1707.

Inducenda erat hoc loco protestatio venerabilis Alexandri Lomikowski,
parochi et vicarii Zbrzyziensis, in et contra generosum Joannem Tatomir,
bonorum villarum Siekierzyńce et Boczyry vigore juris sui possessorem, ra-
tione per ipsum ipso die Dominico proxime praeterito proximo in praefatis
bonis oppidi Zbrzyzie, via strata publica tendentis, nullius culpaе consciі,
solummodo quod eidem protestanti nobilis Iwanicki, bonorum villae Kocz-
binczyki quovis juris titulo possessor, faenificium falcastrare permisit, non
ad eundem spectans, hocque ex praconcepto odio primo verbis ignomi-
niosisissimis contemptuationis, denuo ad frameam sese proreptionis et vix

ejusdem horrendissime non convulserationis, prout de facto convulserasset, si adstantes homines variae conditionis non defendissent, in vitam hisce formalibus: *•poczekajno ty, popie, co ty się na szlachtę protestujesz; protestuj się tylko na mnie ty, to ja też protestacyę stłukę na tobie!•* diffidationis, aliarumque oppressionum, ac praecipuedamnorum, anno nuper elapso millii quatuordecem cassularum pecoribus et pecudibus depastionis et in nihilum redactionis, illationis et causationis facta; verum quoniam intra triduum, ut juris et moris est, ad acticandum non est porrecta copia, quae dari debuit,—idcirco de diligentia generosi notarii loci praesentis in suscipiendo, negligentia vero partis protestantis in porrigendo est manifestatum. Et incontinenti idem venerabilis Alexander Łomikowski, protestans, praesentavit officio praesenti baculum, alias laskę, per suprascriptum generosum Tatomir in medio persectum framea, quod taliter praesentatum rursus ab officio praesenti effidejussit et officium praesens de extradito sibi quietavit.

Книга каменецкая, городская, записовая и поточная, годъ 1707, № 3961; листъ 327 на оборотъ.

CXXIV

Обѣтъ, данный княземъ Сильвестромъ Четвертинскимъ, епископомъ Бѣлорусскимъ, при рукоположеніи его въ епископскій санъ. Князь Четвертинскій обѣщаетъ ревностно исполнять епископскія обязанности, блюсти чистоту Православной вѣры и не уклоняться отъ зависимости отъ Кіевской митрополіи. 1707 (?)

Обѣтъ ясне въ Богу преосвященнаго князя Четвертинскаго, епископа Бѣлорусскаго, данный въ катедре Кіевской.

Азь, православный игумень, Четвертинскій Силливестръ, избранный и нареченный епископъ Бѣлорусскій, си есть Мстиславскій, Оршанскій и Могилевскій, обѣтую и присягаю предъ лицомъ всевидящаго Бога и всея церкви, яко вѣру светую, юже ныне исповѣдахъ здѣ, символомъ на святыхъ вселенскихъ: Никейскомъ и Константинопольскомъ соборахъ составленную, невредиму, не премѣнну во всемъ, безъ всякого прилаганія или отъятія, до кончины живота моего сохранию, и тояжде иныхъ учити имамъ.

И яко пребыти имамъ во всемъ вѣренъ, и послушливъ святой соборной апостольской церкви по преданію Божественныхъ апостоль и святыхъ отецъ, и тебѣ, господину отцу и владыцѣ и пастырю моему, господину Варлааму, милостію Божією православному архіепископу, митрополиту Кіевскому, Галицкому и всея Россіи, и твоимъ воспріемникомъ, правильнѣ на престоль митрополитанской Кіевскій, Галицкій и всея Россіи входящимъ и вѣру святого восточного православія право содержащимъ.

И яко во совѣтѣ или соизволеніи или дѣлѣ свякомъ, преосвященству твоему и по тебѣ твоимъ воспріемникомъ на сопротивленіе умышляемомъ, и творимомъ, или вѣредъ и тщету нѣвую твоему преосвященству наносящемъ, пребывать и тому соизволяти не имамъ, пачеже и елико мощно ми будетъ скоро твоему преосвященству, или воспріемникомъ твоимъ изъвити, и самъ сидевому совѣту и дѣлу вредну спротивитися и запяти долженъ буду.

Совѣта всякого въ церковныхъ исправленіяхъ, егоже самъ преосвященство твое или воспріемники преосвященства твоего довѣрять будутъ сами собою, или посланники своими, или еписколією, да не будетъ откровеніе его ко церковному вреду и тщетѣ, никому же явѣ сотворю и не откырю.

Посланниковъ преосвященства твоего, ихъже истинныхъ быти свѣмъ, во пришествіи, пребываніи и отшествіи честно устранилюбити, и въ нуждахъ сопособнымъ имъ быти имамъ. Права, чести, привілея и повагъ святыхъ восточнія церкви, такожде престола митрополіи Кіевской, Галицкой и всея Россіи твоего преосвященства хранить, защищати, умножати и розширяти, тщатися буду.

Правила божественныхъ апостоль, богоносныхъ отецъ и све-

тыя восточныя церкви изреченія, расположенія же и заповѣданія всѣми силами сохраняю и отъ иныхъ хранитися сотворю.

Еретиковъ всѣхъ древнихъ и новыхъ, также же и отступниковъ отъ святыя восточныя церкви ко познанію истины навращати, ереси же, отступства, и вся душегубная изобретенія ихъ всеми силами искореняти долженъ буду.

Званъ отъ преосвященства твоего ко собору, кромѣ всякого извѣта, прекословія же и отреченія, на время и мѣсто уреченное, добротнѣ прійти долженъ буду, развѣ еще великая, благословная и правилная нужда возбранитъ ми, тогда писаніемъ и посланники моими сію возвѣщу преосвященству твоему и всему собору.

Въ церковь и чинъ ея ничтоже ново, аще и зѣло полезно возмнѣлобы ми ся, приносить, такожъ и отъ древнихъ обычаевъ, прежде небреженіемъ оставшее что, паки обновити, и въ древнее употребленіе привести дерзнути, никакоже имамъ, аще не прежде преосвященства твоего совѣтъ и благословеніе на сіе притяжу.

Въ епархіяхъ или діецезіяхъ чуждыхъ, развѣ моя единая, ни единуже власть распростирати, ниже священниковъ, діаконовъ и всякихъ клириковъ рукополагати, ниже божественную литургію священподѣйствовать, безъ благословенія и соизволенія преосвященства твоего дерзнути имамъ, аще и велію быти нужду сія творити возмнѣльбымъ.

Имѣнія же, наслѣдія и села вся церковная и трапезѣ и воспитанію епископскому прислушающая, ниже туне кому дамъ, ниже на цѣнѣ отдамъ, ниже въ долзѣ изнуру, ниже инѣмъ коимъ образомъ, извѣтомъ же и обычаемъ, отъ церкви отчужду, аще и соизволеніе клироса моя церкви на сіе имѣльбымъ, безъ совѣта и соизволенія преосвященства твоего, аще же нѣчто отъ воспомененныхъ отчуждилъбымъ, казни и запрещенію отъ твоего преосвященства и отъ всего церкви російскія собора преданнымъ подлеци долженъ буду.

Тѣми же церковными имѣніи и всякими приходами употреблятися мѣрнѣ и воздержательнѣ со Божію боязнію, яко предъ всевидящими очима его ходя, имамъ, не ко власти, суетѣ же и тщеславію нѣвоему міра сего, но точію ко благолѣпію и благочестію

церковному, ко помощи сиротамъ, нищимъ и въ бѣдѣ сущимъ христіанскимъ людемъ правовѣрнымъ. А понеже поучаетъ апостола святой, яко подобаеъ епископу учену быти, пособствующему вѣрного словеси поученію, да силенъ будетъ утѣшати во здоровомъ ученіи и противящаяся обличати, яко же и самъ Христосъ пастырей начальникъ ко поставленнымъ отъ него первымъ епископомъ, апостоломъ святымъ, рече: »шедше поучите вся языки« того ради долженъ, да исполню сію должность епископскую учительную, долженъ буду всякимъ промышленіемъ, силами и разумомъ тщатися и прилежати, училища назидати, и въ ня свободныхъ ученій и учителей, стяжевати, отъ имѣній церкви и трапезы мояе прислушающихъ, воснিতая ихъ и потребная имъ дая, поелику мощно ми будетъ; назданнымъ же сущимъ училищамъ помощникъ и заступникъ вседушно, всѣми силами, елико мощно ми будетъ, обѣщаюся быти.

Прочее всякого странного и церкви святой восточной несогласующого и противящегося права, обычаи, ученія и изобретенія такожде и человекъ ино мудрствующихъ и та изобрѣтающихъ, не точію по церковному исправенію, благочинію же и сожительству православныхъ воспріймати, совѣодити и присовокупляти никакоже имамъ, но и всетошнѣ таковыхъ всѣхъ, якоже самъ бѣгати и стрещися, сице и прочихъ, моему пастырству подрученныхъ и подлѣжащихъ, отъ всѣхъ тѣхъ и тымъ подобныхъ да удаляются повелѣти, принудити же и сотворити долженъ буду по силѣ моеѣ.

Тако ми Богъ да поможетъ и всѣ святыи и сіе святое божественное Евангеліе.

Яко истинное сіе есть обѣщаніе изявляю подписаніемъ руки моея Іоасафъ Кроковскій, Митрополитъ Кіевскій, рукою власною.— (М. П.).

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ. № 211.

СХХV

Жалоба священника Иосифа Карасевича на управляющих мѣстечкомъ Грицовомъ, дворянъ: Стефана и Андрея Петровскихъ, о томъ, что они не смотря на презенту, данную Карасевичу владѣльцемъ Грицова Сѣрадскимъ воєводою, Одровонжемъ-Шеніонжкомъ, взяли подарокъ отъ соискателя его на должность приходского священника, пападали вмѣстѣ съ крестьянами на церковь, бросали на полъ антиминь, отнимали церковные ключи и т. п. и наконецъ дозволили крестьянамъ выгнать изъ мѣстечка Карасевича, которымъ они были недовольны, какъ уніятомъ, и вручить приходъ другому лицу. 1708. Генваря 26.

Roku tysiąc siedmset osmego, miesiąca Januarii dnia dwudziestego szüstego.

Przed urzędem y actami ninieyszemi, grodzkiemi, krzemienieckiemі y przedemną, Bazylim Sieszyckim, namiesnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter wielebny w Bogu jegomości ociec Jozef Karasiewicz, prezbiter cerkwi Czarnoostrowskiej solenniter y z wielkym żalem protestował się preciwko wielmożnym ich mościom panom: Stephanowi, porucznikowi rothy pancerney wielmożnego jego mości pana Rybińskiego, starosty Bucniowskiego, y Andrzejowi, chorążemu usarskiej chorągwie najjaśniejszego krolewicza jegomości, Kromnom-Piotrowskim braci między sobą rodzonym, dóbr miasteczka Hrycowa jaśnie wielmożnego Jana z Jwanowicz Odrowaņa Pieniażka, woiewody Sierackiego, Karola Odrowaņa Siedlenickiego, Kazimiry Odrowaźowny Pieniażkuwny Siedlenickiej, syna y córki wyszmianowanego jaśnie wielmożnego jego mości pana woiewody, hrabiów świętego państwa Rzymskiego, dziedzicznych possessorum czyli plenipotentom, albo comissarzom, w ten sposob y o to: iż ich mość panowie Pietrowscy, mając pomienione dobra w zawiadywaniu swoim, nic nie respektując na prawo wyraźne, w Ostromeżynie dnia pietnastego Czerwca, roku Pańskiego tysiąc siedmsetnego drugiego, od tegoż jegomości pana wojewody ninieyszemu comparentowi na cerkiew Hrycowską y parafią tameyszą cum attinentis dane, którym to prawem ostrzeżono y obwarowano, aby żaden z ich mości

ciów panów possessorów miasteczka Hrycowa, albo jakimkolwiek tytułem trzymający Hrycow nie ważył się modernum protestantem z tej parafiey rugować y od cerkwie oddalać, pożytków onego odbierać albo umniejszać, jakieykolwiek praepedycyey y krzywdy onemu czynić, ich mość wyszmianowani Piotrowscy, stante possessione sua miasteczka Hrycowa, nietylko żeby prawo mieli conserwować, ale, y owszem, we wszystkim onemu sprzeciwiłi się y parafianów tameyszych na to pobudzili, aby teraznieyszego comparenta od parafiey cerkwie tameyszey oddalili; ciż parafianie, mając dobrą otuchę od ich mościów panów Pietrowskich, wprzód sam jego mość pan Andrzej Piotrowski z gromadą tameyszą w roku tysiąc siedmsetnym szostym, do cerkwie przyszedszy, z wielkim tumultem y hałasem z pianem ludem klucz cerkiewny od protestanta odebrali, y nie tylko żeby jaka była reverentia w domu Bożym, ale summum nefas popełnili cum Domini dishonore, kiedy portatel, alias antymins, z ołtarza porwawszy, na ziemie rzucili, y innych niemało irreverentii. Bogu przeciwnych, czynili y protestanta, tamże w cerkwi przy ołtarzu będącego, mało nie zabili, gdyby się byli troche raytaryey jaśnie wielmożnego jego mości pana obożnego koronnego, na ten czas tam, w miasteczku, będącey, nie obawiali, y dalsze difidacye na protestanta czynili y nie raz y częstokrotnie na rezydenciją protestantis nachodzili, żone protestantis, kiedy uchodzić musiał, do zamku, wziowszy, w kłody tenże jegomość pan Piotrowski, chorąży, zabić kazał y za ledwie aż za instantią teyże raytaryey oficerów godnych wypuścić kazał, a potom, niby słowamy łagodnymi invicium protestantowi przez różnych ludzi dawszy, aby się przy tej parafiey trzymał, wyieżdżając ztamtąd, też gromadę instruxit, aby comparenta ztamtąd wypędzili, jakoż też gromada, będąc od jego mości obżałowanego dobrze informowana, nazywaiąc go, że w świętey unijey zostawał, psią, pogańską wiarą, od wszystkiego gospodarstwa, budynku, który własnym kosztem reperował y spezy na niego na tysiąc złotych polskich łożył, od zasiewu ozimych po dniach trzydziestu y siedmiu, a jarych po dniach dwudziestu y pięciu, roli zaś, na jarzynę uprawioney, po dwunastu dniach, także pasieki w folwarku, siana kopic sześćset y innych sprzętów domowych y gospodarskich, cum nudis prawie manibus wypędzili; y to nie wiedzieć jeżeliby był zdrowie swoje secure uniosł, gdyby nie raytarya, na ten czas tam będąca, suffragium onemu była dała; a to wszystko non ex occasione działo się, tylko z podstępku tameyszegoż człowieka, o te parafią staralącego się, od którego jego mość pan Piotrowski appetiatus będąc, modernum compa-

rentem oddaliwszy, do wielkich szkód y krzywdy nieznośnych przywiódł y prawo Bozkie, pospolite, jako też y służące jemu na też parafią, złamał, y w winy prawne, de convulsoribus legum opisane, popadł, ratione tedy praemissorum idem comparens y powtórnie przeciwko tymże obżałowanym protestowawszy się, y tey protestacyiey wolno melioratią zostawiwszy, przez inszą lub przez pozwy offiaruią się z temiż ich mość obżałowanemi, ubi de jure venerit, etiam in judicio militari, prawnie czynić nie zaniechać, prosząc hoc totum actis connotari; co y otrzymał. Józef Karosiewicz.

Книга гродская, кременецкая, записовая и поточная, 1708—1709 года, № 1617; листъ 40 на оборотъ.

CXXVI

Универсалъ Львовскаго униатскаго епископа, Іосифа Шумлянскаго, ра рѣшающей священнодѣйствовать Овруцкому протоіерею, Симеону Комару, вслѣдствіе оказаннаго имъ смиренія передъ епископскою властью. Шумлянскій прежде отрѣшилъ было Комара подъ предлогомъ двоеженства. 1708. Генваря 27.

Року тисеча семьсотъ девятого, месеца Марця двадцять третьего дня.

На ураде кгродскомъ, въ месте его королевскои милости Овручомъ, передо мною, Михалемъ Сынгаевскимъ, намесникомъ подвоеводства, реентомъ кгродскимъ енералу воеводства Киевъскаго, и книгами нынешними, кгродскими, киевскими comparens personaliter przewielebny w Bogu jegomość ociec Semion Komar, protopopa Owrucki, dla wpisania do ksiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich original patentu od jaśnie przewielebnego jegomości oycza Szumlańskiego, episkopa Lwowskiego, z pieczęcią y z podpisem ręki własney jego mości sobie, podawa-

iącemu, ratione introcontentorum danego y służącego, per oblatam podał y prosił, aby do xiąg przyięty y wpisany był, który patent ja, urząd, do xiąg przymuiąc, czytałem y tak się w sobie, ruskim pismem pisany, ma, Josif Szmlański, miłostiu Bożyiemu prawosławny episkop Lwowski, Halicki y Kamieńca-Podolskiego, metropoliey Kijowskiej administrator, archimandryta Pieczarski, wsim wobec y koźdemu zosobna, komu o tom widady należyt, osobliwe preczestniejszym protopopom, czestnym swiaszczenikom, sławetnym mieszczanom Owruckim y wsim błahoczestiwym parochianom, do parochiey Owruckiey należącym, pry błahosłowieniu naszym archyereyskom izwistno tworim, iż, lubo preczestny otec Semion Komar, protopopa Owrucki, za pewnoie swoje wtorobracznym protiwo kanonom otcow Swiatych sojuzom prestnplenie, popał był w censury swiatych oycow y nasze arehiereyskoe neblahosłowenstwo, jednakże, gdy nemałoie wremia wo smirenyi y pokajanyi prebywaiuszcze, wsia nakazania nasza wo terpinyi ispołnył y do nas rydaiuszcze y steniaszcze prybihalet, proszczenia y molitwy pasterskiey żełalet, onoho pry mnohich hodnych duchownoho y świeckóho stanu osob instancyach, z łaskawosti naszey w perwszoie błahosłowenstwo pryniałyśmy, swiaszczennodiystwowati y wsia służby swiaszczeniczeskaja, iereiowi podobaiuszczaia, tworiti izwolichom, jakoż izwolaem i pobłohosławlaem. Dan w katedre episkopskiey Lwowskiey welikomuczenika y bohonosca Neorhia, dnia dwadciat semoho Januarya, roku tysiecza semsot osmoho. У того оригиналу патенту, при печати притисненой, подпись руки теми словы: Josif, episkop Lwowski, manu propria. Которы же то орипаль патенту, за поданиємъ и прозбою вышменованое особы подавающей, а за моимъ, урадовымъ, принятиємъ, до книгъ нынешнихъ есть вписаный.

Книга кievская, гродская, записовая и потоchnая, годъ 1709 — 1710, № 27; листъ 24.

CXXVII

Жалоба Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрыцкаго, на своего пасынка Николая Щаснаго Гулсвича и на племянника Юрія Жабокрыцкаго о томъ, что они ворвались съ толпою вооруженныхъ слугъ въ Луцкій замокъ, въ домъ епископа, приказали укладывать его вещи и приготовить экипажи, желая его увезти съ собою и отправить въ ссылку; они удалились только вслѣдствіе большого стеченія народа, но обѣщали вторично исполнить свое намѣреніе съ большимъ усиліемъ. 1708. Апрѣля 18.

Roku tysiąc siedmset osmego, miesiąca Aprilis ósmnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Antonim Niemirowskim, skarbnikiem sanockim, namieśnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, i xięgami niniejszemi, grodzkimi, łuckimi personaliter stanąwszy jaśnie przewielebny w Bogu jegomość xiądz Dyonizy na Zabokrzykach Zabokrzycki, z łaski Bożej i stolice apostolskiej episkop Łucki i Ostrogski, exarcha metropoliej Kijowskiej, archimandryta owrucki, quam primum adjutorio singulari Altissimi et protectione Najświętszej Panny Bogorodzice i wielkiego katedry swojej Łuckiej patrona, Jana świętego Ewangelisty, zaszczytem, praesentissimum od wyuzdanej i zawziętej na zdrowie i życie protestantis niżejmianowanych obwinionych złości evaderemógł periculum, tak zaraz cum uberrimis lacrimis solenniter et gravi cum querela przeciwko urodzonym ichmościom danom: Jerzemu Zabokrzyckiemu, towarzyszowi chorągwi pancernej jaśnie przewielebnego w Bogu jegomości xiędza Lubomirskiego, opata tynieckiego, synowcowi, tudzież Szczęsnemu Mikołajowi z Wojutyna Hulewiczowi, chorążycowi czernihowskiemu, pasirzbowi i wnukowi swoim, Chmielowiczowi, Czerwińskiemu, Sakowskiemu, Andruszkowi Krawczukowi, poddanemu dziedzicznemu katedralnemu protestantis, i innym infraspecificati criminalissimi facti cooperatornm i pomocnikom, de nominibus et cognominibus wiadomym i znajomym, liczbę osób więcej dwudziestu przechodzącym, załił i protestował się o to: iż pomienieni ichmość principaliter obwinieni, przepomniwszy Bożkiego i wszelkich narodów, a sobliwie koronego pospolitego prawa, contra machinatores et in-

sidiatores na życie i zdrowie cudze opisanego, tudzież pokrewnych ku stryjowi i dziadowi inculpatorum proximo sanguine obowiązków, a niemniej świadczonych sobie od protestanta wielu dobrodziejstw (które in ulteriori tractu hinc realissime deducuntur) nie tylko przedtym różnych lat i czasów na zdrowie i życie protestantis, tam junctim, quam divisim, na życie protestanta struendo molimina ac insidias claudestinas et apertas (jako o tym dawniejsze, przeciwko każdemu z nich czynione protestacye i przewidzione processus doskonalej obloquuntur) teraz recentissime, gdy jeden z obwinionych, jegomość pan Jerzy Żabokrzycki, w dobrach ziemskich protestantis, wsi Radochowce, o mil pięć od Łucka leżących, violenter, sive ullo praetextu vel minimo jure, per se in sessis, cum summo damno protestantis zostawał i bawił się, drugi z nich, to jest jegomość pan Szczęsny Hulewicz, mając z pierwszym na zdrowie i życie protestantis uczynioną zmowę, gdy protestans ab exilio suo, przez pomienionego jegomości pana Jerzego Żabokrzyckiego, czyli też obodwoch ichmościów obwinionych, zawsze między sobą na protestanta cointelligentią mających, causato, aż osmego miesiąca z granic królestwa Węgierskiego dla uprzątnięcia trudności i ciężarów, w dobrach katedralnych episkopiej swojej Łuckiej zachodzących, a niemniej dla ordynacyej nowych kapłanów, jurisdictioni suae podległych, immediate ante festa Paschalia w wielki wtorek według starego kalendarza, to jest viata Gregorianum novum calendarium dnia, dziesiątego miesiąca i roku terazniejszych, późno już w katedrze swojej, per varias calamitates zruinowanej i spalonej, stanął, tak zaraz in crastinum pomieniony jegomość pan Szczęsny Hulewicz, także sub pallio simulatae confidentiae i życzliwości ku protestantowi przybywszy, hospitaliter od protestanta przyjęty, przez wszystkie dni aż przez niedzielę przeszłą tractans i w jednymże z protestantem złożeniu recubans, we dnie zaś privatas conferentias przez listy et variis aliis modis miewając, ustawicznie in vitam protestantis wzajemne conferentie, tandem już godzin kilka w noc tejże niedziele, to jest dnia ósmego Martii currentis, uprzątnowszy sobie jakoweś niesłuszne do protestanta nieukontentowanie, in praesentia godnych szlachty naprzód protestantem verbis laesivis, honorem episcopalem et locum Deo de dicatum tangentibus, adorsus, z katedry protestantis cum minis et furore temulentus precz w miasto odszedł, et amplius już w katedrze u protestanta diebus subsequentibus non comparuit, aż do dnia dzisiejszego, w który dzień, gdy protestans, uwolniwszy się od paschalnego nabożństwa solennego, zabawą z jegomościem panem Januszewskim, tatarskiej jaśniewelmożnego jegomości pana Sieniaw-

skiego, wojewody bełzkiego, hetmana wielkiego koronnego, rotmistrzem, i inszych chorągwiej, na hibernę i subsistentią do dóbr episkopiej Łuckiej protestantis assignacie mającemi, deputatami, zaraz post horas ante meridianas in residentia sua et cubiculo episopali mirkować się zasiadł, omni securitate publica, tak miejsca w samym zamku grodowego, jako też katedry swojej, chwale Bożkiej consecrowanego, ac legibus, de residentis episcopolibus et immunitate ecclesiastica, canonicis et civilibus rigorose sancitis, munitus, nec quidquam adversi życia swojemu i zdrowiu, intentus będąc, a quopiam sperans, interea wyżpomienieni principaliter inculpati cum suis cooperatoribus, facta między sobą przez pomienione kilka dni na zdrowie i życie protestantis cointelligentia et conductamine w pomienionych własnych dobrach protestantis, wsi Radochowce, prosto do wsi Romanowa, dóbr wielmożnej jejmości paniej Theofili Konstanczej z Lipin Druzbijówny Kaszowskiej, stolnikowej czernihowskiej, natenczas w województwie Bełzkim w inszych dobrach swoich rezydującej, (w której wsi Romanowa dworze konie i wozy protestantis ob defectum w katedralnych dobrach siana i obroku, odesłane przez protestanta zostawały) na dwór tanczny violentissime napadszy, o który najazd dworu, w Romanowie stały, salva teźże jejmości paniej stolnikowej czernihowskiej, ubi de jure venerit, z pomienionemi najeznikami salva praecustoditur seorsiva actio), jedne protestantis konie z wozami i woźnicami, przy nich będącemi, z sobą gwałtownie zabrawszy, a drugie do Radochowki wsi wyżejpomienionej, ztamańd wysławszy, sami z temiż wozami i końmi temulenti przez miasto Łuck z wielkim potrowożeniem pospółstwa naprzód w zamek grodowy wpadli i w nim wrota zamkowe, bez żadnej straży będące, zatarasowawszy, ac suis cooperatoribus w dozor zleciwszy, żeby nikogo, do zamku idących ludzi, nie dopuszczali, strzelbą się ostawiwszy, cum aliis sicariis et cooperatoribus suis subito et improvise na cmentarz katedralnej cerkwi, mimo same drzwi cerkiewne, przed okna resydentiej protestanta, z pomienionemi ichmościami pany: rotmistrz em i deputatami o hyberną miarkującego się, przypadszy cum summo strepitu et vociferationibus, zakonników i świeckich kapłanów nowo poświęconych, także familiam protestantis domesticam z dobytymi szablami, z strzelbą i z łukami nałożonemi precz rozpędziwszy, samego tylko jednego protestanta, w alkirzu zamkniętego, zastawszy i do niego drzwi wybiwszy, verbis inhonestissimis, nie tylko personę, characterum episcopałem na sobie habentem, ale też by najpodlejszej nienależnemi zkonfudowawszy, pugnis et evaginatissimis nec imminentibus, do głowy i karku je protestanta przykładając, et saepissime protestanta między sobą szarpając, sła-

tygowawszy i żadnego człowieka do niego nie przypuszczając, ktokolwiek tylko chciał wnieść do protestanta, gwałtownie ode drzwi i od okien odpychali, a samego protestanta nietylko, z pokoju do cerkwi iść chcącego, nie wypuszczając, ani przez okno z kim mówić słowa najmniejszego zabraniając, jegomość pan Hniewicz sam u drzwi z dobytą szablą i z pistoletem, z łukiem nałożoną strzałą stał, protestantowi wnieść z pokoju, ani też przyjść do niego nikomu nie dopuszczał, a zaś pan Jerzy Żabokrzycki, bezbożny synowiec protestantis, Chmielewicz, czeladnika swego, u okien u tegoż pokoju i alkirza protestantis z pistoletem i z szablą także dobytą postawiwszy, aby protestantowi z niskim nie dopuszczał mówić (jakoż gdy protestans bez okno z alkirza chciał zawołać do siebie swego zakonnika, tedy tenże niecnotliwy Chmielewicz, z pistoletu zmierzwszy przez okno do protestanta, z rozkazu pana swego strzelić chciał), tenże jegomość pan Jerzy Żabokrzycki, obstawwszy dokoła budynek, z inszemi pomocnikami, strzelbę mającemi gotową, i wszystkich ludzi, tak przyjaciół, jako czeladź zakonników i kapłanów nowopoświęconych odpędziwszy, jako to: jegomości pana Michała Ładę, szlachcica dobrze osiadłego, w gębę dwa razy uderzywszy, a słowami nieuczciwemi nakarmiwszy, także Stanisława Łeśnickiego, siostrzeńca tegoż jegomości pana Łady a pokojowego protestantis, kańczukiem przez łeb dobrze osmagowszy, jegomości pana Stefana Omelańskiego-Hurka także kilka razy policzkowawszy, a do jegomości pana Gabriela Bogdanowicza do szable pokilkakroć porywając się, słowami uszczypliwemi nakarmiwszy, naostatek wielmożnego jegomości xiędza Piotra Hulewicza, kanonika łuckiego, plebana kościoła świętego Jakuba, blizkiego synowca protestantis a swego stryja, jegomość pan Hulewicz, obwiniony, gdy, dowiedziawszy się tenże jegomość xiędz kanonik o zawziętości pomienionych obwinionych tak ciężkich, przybiegł uśmierzać swoją perswazyą duchowną i, proszony od protestanta, wszedł przez próg, zaraz tenże jegomość pan Hulewicz, wprzód go pchnowsy enormiter od siebie, potem, gdy ustąpić z pokoju nie chciał, rzekł mu: »xięże, nie wtrącaj się, pójdź ztąd precz, bo i ciebie, jako i wszystkich adhaerentów władycznych, mamy ordynans, także, powiązawszy, kędy i jego powiedzieny, zaprowadzić«; a tak z wielkim impetem porwawszy wespół tegoż jegomości xiędza kanonika, do sieni violentissime wytrącił i, dobywszy szable, do piersi przyłożył, te mówiąc słowa: »idźże precz, bo w tobie szablę ulopię«. Którym wszystkim pomienionym ichmościami, każdemu junctim vel divisim, o swoje krzywdy i affronty, ubi de jure venerit, z pomienionemi obwinionemi salva seorsiva praecustoditur

także actio; interea zaś obadwaj principaliter obwinieni: jegomość pan Hu-
 lewicz u drzwi stojąc i one trzymając, a pan Żabokrzycki z dobytą szablą
 na podworzu za woźnicami, przy koniach będącemi, gonik, rozkazując im
 obadwaj, żeby jako najprędzej do karetki protestantis i do wozów zaprzą-
 gali; potym, wszedszy do pokoju obadwa ciż principaliter inculpati, insult-
 tando protestantowi, za szablę się trzymając, na niego wołali: « ubieraj się,
 szalbirzu, nie będziesz tu więcej władką, zawieziemy cię tam, gdzie nam
 kazano, żebyś był arcybiskupem Sybirskim, i ktokolwiek twój jest przyja-
 ciel albo adhaerent, z tobą wespół pobrawszy i powiązawszy, poprowadzimy-
 a w tym, czeladzi swojej zawoławszy do pokoju, kazali wszystkie rzeczy
 protestantis zabierać, od ścian kobierce oddzierać, pościel do tłumoka wkła-
 dać, skrzynie, szkatuły wynosić, a do wozów coprędzej powkładać, te sło-
 wa naostatek pan Żabokrzycki przydawszy: »najpierwej bierzcie i na dob-
 rym baczeniu miejcie z jego szalbirskimi korrespondencyami przeciwko na-
 szemu monarsze; będzie co miał kat palić w rękę jego;« jakoż ochoczo za-
 raz rzuciwszy się wszyscy ich sicarii cooperatores, w momencie prawie
 jednym niektóre rzeczy do pojazdów i do wozów poukładali, insze zaś
 między siebie w sakwy, to w worki, to w zawinięcia prywatne porozdzielali,
 jako to: szablę protestantis, w capę oprawną, valoris złotych trzydzieści,
 poszewek cztery rąbkowych z poduszek, prześcieradło olenderskiego płótna,
 ręcznik gdański długi, chust par dwie szwabskiego cienkiego płótna, które
 wszystkie chusty nowe kosztowały talerów bitych dziesięć, kompas wielki
 mosiężny, kosztujący talerów bitych dwa, i innych rzeczy bardzo wiele,
 których naprędce niepodobna się rozpatrzeć, in praedam et spolium za-
 garnąć kazali; a tak, gdy już refragantem protestanta ubierać się i jechać
 z niemi w tę poniewolną drogę, wiązać i do karetki wsadzić ciż principa-
 liter inculpati swej czeladzi kazali, invalescentē przecie rumore po klaszto-
 rach, w katedrze ritus Romani i po całym mieście Łucku między duche-
 wieństwem, między ichmościami pany obywatelami województwa Wołyńs-
 kiego i żołnierzami, natenczas w tymże Łucku przytomnemi, także między
 pospolstwem o tak niezbożnym gwałcie i najeździe ne zamek grodowy
 Łucki, na katedrę i rezydencję protestantis, i o tak ciężkiej konfuzyej i
 incarcerationiej protestantis osoby, dobrotliwy Bóg, za przyczyną Matki Prze-
 najświętszej i Jana świętego Apostoła i Ewangelisty, patrona tejże katedry
 ritus Graeci protestantis, wzbudził serca katolickie ad ferendam opem et
 auxilium insonti pastori, to jest protestantowi, et nolens mortem peccatoris,
 zgromadził do eliberowania protestanta magnam spiritualium etsaecularium

personarum in puncto wykonania zawziętej bezbożności znaczną, na mieście impracticabilis et inaudito exemplo scelesti ac atrocis criminis, z protestantem per inculpato patradi; którzy pobożnie zgromadzeni do poratowania protestantowi godni i zacni ludzie, gdy pomienionym sicariis obsistere deklarowali się i, dalszej zawziętości bezbożnej inculpatorum exercere cum persona episcopali nie dopuszczając, tamże w dzwon katedralny na gwałt uderzyć kazali, tedy pomieniony jegomość Hulewicz czeladnika swego, wyrzuczonego Sakowskiego, z pistoletem na dzwonnice ad impediendum campanae sonitum, żeby w tego strzelił, który dzwoni, posłał był; jednak, widząc się już pomienieni wszyscy sicarii być impares viribus przeciwko zgromadzonych pobożnych ludzi kupie i onych erga episcopalem personam et characterem protestantis insontis żarliwości, temi słowy niezbożnie wszystkim odgrządzając zgromadzonym stanom, temulenti et ferocia rabie pleni, obadwaj na całą gębę wołali: »kiedy nam bronicie wziąć władykę, widzieć o tym, że i osoby wasze szlacheckie, klasztory i cerkwie w prędkim czasie nabiorą się strachu i odpowiadać za to będą; co bezbożnie wyrzekszy, a protestantis szłapaka, z Węgier wyprowadzonego, wronego dwadzieścia i pięć talerów bitych kosztującego, porwać zmiędzy koni kazawszy, precz z katedry protestantis i zamku grodowego przez miasto ku przewozowi, na Styrze będącemu, z wielkimi dalszemi odpowiedziami na zdrowie i życie protestantis już przed wieczorem odjechali, na którym przewożąc się, przed przewoźnikami z tym się dawali słyszeć niepojednokroć, że »choć by garła nasze przyszło nam stracić, przecie my postaramy się, że ten ptaszek, władyka, musi być w naszych ręku, a teraz jedźmy do monasteru Białostockiego, tam jego sprzęty pozabieramy, wino, w lochu złożone, wypijemy, i więźnia, przez niego w nim tamże osadzonego, Izdebskiego, czeladnika, który z Węgier od niego z dwoma końmi, woźnicę Harasima odmówiwszy, uciekł, z kajdanów oswobodzimy, pewnie nam za to służyć będzie wiernie; o władyczne starać się zdrowie współ z nami.« Która invasja na monaster Białostocki i szkody protestantowi, jeżeliby subsequentur uczynione per inculpato być miały, wcześniej sobie protestans i temuż monasterowi praecustodit salvam insimul z terazniejszymi, w niniejszej protestacyej wyrażonymi, kryminalami i wiolencyami poczynionemi o to akcyej persecutionem. Przez który takowy swój kryminalny postępek wyrzeczeni ichmość principaliter obwinieni, jako też i onych cooperatores, prawo Bozkie i pospolite violarunt, paenas criminales, per constitutiones regni rigorosissime supra violatores immunitatis ecclesiasticae et personarum spiritualium, a daleko bar-

dziej episcopali caractere insignatarum, sancitas, succubuerunt et in se traxerunt; pro quibus decernendis protestans jure se acturum in foro omni competenti z pomienionemi obwinionemi ofiarując się, iterum atque iterum protestując się et salvam alius faciendae vel immutandae protestationis pro exigentia legis zachowując sobie potestatem, aby terazniejsza do akt niniejszych przyjęta i zapisana była, prosit; co i otrzymał, xiądz Dyonizy, na Żabokrzykach Żabokrzycki, episkop łucki i ostrogski, exarcha metropoliej Kijowskiej, archimandryta owrucki.

Книга городская, луцкая, поточная, № 2590, годъ 1708, Листъ 313 на оборотъ.

CXXVIII

Жалоба Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго, на своего пасынка Николая.-Щаснаго Гулевича и на племянника, Юрія Жабокрицкаго, о томъ, что они принудили его бѣжать къ гетману Сенявскому и, въ его отсутствіи, разорили его село Радоховку, захватили и уничтожили его документы, завладѣли бланками съ подписью епископа и злоупотребляли ими и т. п. 1708. Юня 27.

Roku tysiąc siedmset ósmego, miesiąca Junii dwudziestego siódmego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim przedemną, Adamem Antonim Niemirowskim, skarbnikiem sanockim, namieśnikiem burgrabstwa i zamku Łuckiego, i xięgami niniejszemi, grodzkimi, łuckimi stanowszy personaliter jaśnie przewielebny w Bogu jegomość xiądz Dyonizy na Żabokrzykach Żabokrzycki, z Bożej i stolicy świętej apostolskiej łaski ritus Graeco-unitorum episkop Łucki i Ostrogski, exarcha

metropoliej Kijowskiej, archimandryta Owrucki, jak prędko tylko powróciwszy od jaśniewielmożnego jegomości pana Adama Mikołajaja z Granowa hrabi na Szklowie i Myszy Sieniawskiego, wojewedy bełzkiego, hetmana wielkiego koronnego, aż w Leżajskim klasztorze znalezionego, mógł powziąć wiadomość de infrascriptis innovatis violentiis et damnis, tak zaraz, inhaerendo salvae praecustoditae sibi meliorationi per protestationem, nuperime w grodzie Łuckim roku niniejszego, tysiąc siedmset ósmego, die decima octava Aprilis factae, solenniter et gravi cum querela przeciwko urodzonym ichmościom panom: Szczęsnemu Mikołajowi z Wojutyna Hulewiczowi, chorążycowi czernihowskiemu, pasirzbowi i wnukowi, jako najpierwшему omnium infrascriptorum authorowi, motorowi, informatorowi i sugiestorowi, i Jerzemu Żabokrzyckiemu, cześnikiem bracławskim mianującemu się, synowcowi swoim i jako wspólnemu comprincipałowi, Chmielewiczowi, Czerwińskiemu, Sakowskiemu, Andruszkowi Krawczukowi, poddanemu swemu dziedzicznemu katedralnemu, i innym, de nominibus et cognominibus tymże ichmościom principałom lepiej wiadomym i znajomym, sługom i czeladzi, quorum nomina pro specificatis censeri mają et in ulteriores juris tractu przez pozew, habita notitia o imionach i przezwiskach, wyrażeni bydź mają, przedemną, urzędem, świadczył i protestował się o to: iż ichmość pomienieni principaliter obwinieni, nie kontentując się przeszłemi, dawniejszemi junctim vel divisim przez się na honor, zdrowie i imię, substancją jegomości protestantis cointelligentiis inter se tacitis et conspirationibus, pustoszeniem dóbr Radochowki przez całą jesień i zimę przeszłą, gwałtownym najazdem na katedrę i osobę protestantis i po drogach różnych zastępowaniem, koniecznie protestantem usiłując captivare, captivatum w cudze państwo niewiedzieć dokąd związanego abducere, albo jakim kolwiek sposobem nieżywić; znowu, jak prędko protestans po najездzie, na siebie przez obwinionych gwałtownie uczynionym, nie mając gdzie indziej in turbido ad praesens ojczyzny statu et inter strepitum armorum omnibus wszędy, osobliwie jednak w województwie naszym, silentibus juribus et vacante justitia sancta, kiedy leges apud excessivos pro fabula censentur, w tak wielkich swoich krzywdach i violentias, od obżałowanych terazniejszych poniesionych, szukać protekcyej i zdrowiu swemu, od tychże obwinionych w niebezpieczeństwie zostającemu, zaszczytu, do jaśniewielmożnego jegomości pana hetmana wielkiego koronnego, ut supra praemissum est, niemałym kosztem assistentią sobie w tę drogę dla bezpiecznego od tychże obwinionych przejazdu zaledwie zjednuawszy u ludzi postronnych, z Wołynia odjechał

i tam przez czas niemały ad latus tegoż jaśniewielmożnego jegomości pana hetmana wielkiego koronnego zabawić musiał, tedy ichmość obwinieni zaraz ultimis diebus Aprilis w roku niniejszym do dóbr protestantis ziemskich, wsi Radochowski, obadwaj tumultuosissime zjachawszy, i żadnego do tych dóbr pretextu nie mając, one violentissime posiadzsy, ostatek zbóż ozimych i jarych z gumna tamecznego (co jeszcze było po pierwszej przez jesień i zimę przez jegomości pana Jerzego Zabokrzyckiego, jednego z obwinionych, niewymłóconych zostało) powymłacali, powyprzedali, na gorzałki kurząc, powypijali, końmi pokarmili, różnym ludziom na stronę porozdawali, innych zbóż żadnych i jednego ziarna na wiosnę z gumna nie posiawszy, oprócz szczególnych pięciu osmak jęczmienia, i to za osmak dwie przędzywa u kogos odmienionego, bydło rogate i wieprze karmne z sadzów i insze drobiazgi folwarczne powyjadali, stawy, blisko na spustach będące, półpiąta tysiąca słotych podczas spustu intraty czyniące, więcierzami, trygubicami i niewodami (pożyczając ich w Suchowcach u wielmożnego jegomości pana Jerzego Kazimierza Piasoczyńskiego, starosty nowogródzkiego, i w Szostakowie u ichmościów panów Jana i Antoniego, seu aliorum nominum Szostakowskich, braci rodzonych, o co z temi ichmościami seorsivam sobie jegomość xiądz episkop Łucki reservat actionem) złowili i spustoszyli; rozmiary z młynów, wszelkim tamecznym dworskim roschodom zawsze wystarczające, brali et in suum commodum obrócili; nabiały od obory tamecznej, także słoniny dawniejsze w połciach, jedne, siedząc tanże continuo aż do dnia czternastego Junii w roku niniejszym, tysiąc siedmset ósmym, z swawolną assistentią swoją consumpserunt, a drugie do wozów z sobą, i klacz cugową masłowatą z zrzebięciem tegorocznym, zabrali; Iwana, seu alius nominis parobka, syna roboczego Harasima, poddanego, pługiem robiącego, tamecznego, odjeżdżając, z sobą wzięwszy muszkiet, pistolety i szablę onemu dawszy, na zdrowie protestantis, pana swego własnego, armarunt i dotychczas przy inszej swojej pewnego zaciągu swawolnej hałastrze trzymając, przez co pług ojca całą wiosnę i lato pańszczyzny nie robiąc i dotąd wakuje, i innych szkod nieznośnych w tychże dobrach Radochowce protestantowi na kilka tysięcy złotych polskich (które seorsivo registro u sądu et per inquisitionem deducentur) naczyniwszy, poddanych niektórych powyganiawszy, pomienione dobra ad ultimum interitum redegerunt; nadto ciż ichmość obwinieni, mając niemało, około czterdziestu, blankietów ręką protestantis podpisanych i pieczęciami zapieczętowanych, arkuszwych i półarkuszwych, na listy i na inne różne z różnemi osobami zlecone sobie transactie powie-

rzonych, częścią na tychże blankietach, częścią na tych zmyślając podpisy ręki protestantis, do różnych osób pro libitu suo co chcą to piszą, ut involvant przez to różnemi swemi kunsztami integrum honorem et intaminatam reputationem protestantis, na czym zakładając fundament swojej na honor protestantis zawziętości, że go takowemi fałszami coinquinare będą mogli, litteris et scriptis suis pasquinalissimis do różnych zacnych i godnych osób imię protestantis mazać, multas inproperando w nich protestantowi calumnias, ważyli się i dotąd nie przestają; na ostatek, beczkę z dyspozycjami domu i fortuny swojej, także z papierami skarbowymi do rachunku z podatku szeleżnego całego województwa Wołyńskiego, przez protestanta trzymanego, i z inszemi różnemi processami, przez protestanta już to przez lat kilka w złożeniu swoim zamku Żukowskiego, zdawna pozwolonym, zostającą, pod pieczęciami protestantis zabita, ważyli się ciż obwinieni, nescitur jeszcze qualiter, z tego zamkniętego złożenia extra fortalitium tegoż Żukowskiego zamku do Radochowki wywieźć, a wywiezioną odbić, wszystkie papiery (do których żadnego praetextu i należności nie mieli) przerewidować, a zrewidowane oryginały i extracty różne, osobliwie jegomość pan Szczęsny Hulewicz criminalissimas protestationes od godnej pamięci rodzicielki swej przeciwko onemu poczynione, i listy, własną ręką jegoż, o to na jegomości płaczliwie żalące się, jedne w całości do siebie pozabierali, drugie poszarpali i popalili, a ostatek tychże papierów, króre im nie zdały się bydź albo potrzebne, albo szkodliwe, confusissime porozwiazywane, porozwijane, w tęż beczkę wrzuciwszy, w alkierzu tamże w Radochowce chłopom na rozebranie, także myszom i szczurom dla zabawy z nieznośną protestantis szkodą porzucili; mało jeszcze i na tym mając, ale wiedząc o drugich protestantis dispositiach i papierach, w klasztorze Targowieckim u ichmościów ojców Dominikanów przed dwiema laty in deposito securissimo lokowanych, usiłując tedy, aby podobnym sposobem, dostawszy z tego miejsca, z nimi postąpili sobie jako z pierwszemi, przeto, czyli to zmyślonym podpisem protestantis, czyli też na blankiecie napisali list nomine protestantis, barzo usilnie prosząc o wydanie i tamtych papierów, ale przezorność superioris miejsca tamtego, pro interim zostającego, postrzegła astum illicitum, tedy irritu conatu posłany ich czeladnik z wozem po te papiery powrócił. Przez który takowy swój postępek ichmość obwinieni prawo Bozkie i pospolite zgwałcili i one naruszili; i winy na osoby swoje cum suis complicibus zawzieli i zaciągneli. O co modernus protestans przeciwko ichmościom iterum iterumque świadczy i protestuje się, deklarując się o wszys-

tko u wszelkiego prawa, sądu i urzędu, a osobliwie w sądach głównych skarbowych województwa Wołyńskiego (vacantibus protunc omnibus aliis judiciis) prawnie czynić nie zaniechać, i zostawiwszy sobie salvam do uczynienia inszej szerszej protestatjej, inquantumby tego potrzeba było, a natenczas tej, wkrótce napisanej, o przyjęcie i do xiąg wpisanie mnie, urzędu, prosił, co i otrzymał, xiądz Dyonizy na Żabokrzykach Żabokrzycki, episkop Łucki i Ostrogski, exarcha metropoliej Kijowskiej, archimandryta owrucki, manu propria.

Книга луцкая, городская, поточная, № 2590, годъ 1708; листъ 608.

CXXIX

Универсалъ Юрія Винницкаго, епископа Перемышльскаго и Самборскаго, управляющаго временно, послѣ смерти Юсіафа Шумлянскаго, имѣніями и духовенствомъ уніятской митрополи, предоставляющій власть надъ духовенствомъ въ Кіевскомъ воєводствѣ, а также управление митрополичьими имѣніями и Гооскимъ монастыремъ—Лудкому епископу, Діонисію Жабокрицкому. 1708 Августа 25.

Roku tysiąc siedmset osmego, miesiąca Septembra dwudziestego wtorego dnia.

Na urzędzie grodskim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Antonim Niemirowskim, skarbnikiem sanockim, namiesnikiem burgrabstwa y zamku Łuckiego y xiegami ninieyszemi, grodzkimi, łuckimi personaliter comparens urodzony jegomość pan Piotr Wysgierd-Zabłocki, dla zapisania do xiąg ninieyszych, grodzkich, łuckich ten uniwersał od jaśnie przewielebnego jegomości xiędza Jerzego Winnickiego, episkopa Przemyskiego, administratora metropoliej Kijowskiej y Halickiej, z podpisem

ręki jegomości własney, przy pieczęci przyciśnionej, jaśnie przewielebnemu jegomości xiędzu Żabokrzyckiemu, episkopowi Łuckiemu, dany y służący, per oblatam podał, o czym szerzej in suis punctis, clausulis et ligamentis in se obloquitur inserowany, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie y do akt wpisanie onego; którego ia, urząd, annuendo affectationi per oblatam podawającego jegomości, ad acticandum przymuiąc, czytałem et est tenoris ejusmodi: Ierzy Winnieki, z Bożey y świętey stolicy apostolskiey łaski, episkop Przemycki, Sanocki Samborski, administrator metropoliey Kijowskiey y Halickiey y wszystkich dóbr duchownych, tak w koronie, iako y wielkim xięstwie Litewskim, Dermański y Dubieński archymandryta, wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć będzie należało, tak duchownego, iako y świeckiego stanu ludziom, osobliwie do jurisdikcyey naszej należeć powinnym, tudzież ichmościom panom iakimkolwiek tytułem do dóbr niżej specyfikowanych należącym, także wielebnym oycom zakonnikom, w monasterze Hojskim zostającym, przy błogosławieństwie naszym wiadomo czyniemy: iż po zejściu z tego świata jaśnie wielmożnego jegomości oycy Jozefa Sumlańskiego, episkopa Lwowskiego y Kamienieckiego, gdy od władzy zwierzchney dyspozycya y jurisdikcyja tak dyocezyey y monasterów, iako y dóbr osierociałych na osobe naszą iest włożona, chcąc o dobrach metropolitańskich iako y archimandryey Pieczarskiey, tudzież y monasteru Hojskiego, ktorych in antecessum nieboszczyk jegomość ociec episkop Lwowski był possessor, niemniej y o duchowieństwie, do metropoliey w wojewodztwie Kijowskim należącym, wiedzieć y mieć staranie y pastersko przewidować, a nie mogąc dla terazniejszych w oyczyźnie trudności przez nas samych w tych odległych kraiach czynić dyspozycyey, umyśliliśmy jaśnie wielmożnego jegomości oycy Dyonizego Żabokryckiego, episkopa Łuckiego y Ostrońskiego, na miejsce nasze do tey prosić funkcyey, iakoż y uprosiliśmy; któremu w administracyą taką, iako sami mamy wszystkie generaliter dobra metropoliey Kijowskiey y archimandryey Pieczarskiey, w wojewodztwie Kijowskim leżące, tudzież y duchowieństwo tameczne, specialiter monaster Hojski ze wszystkimi do niego należytościami, z wsią Kurozwany, zlecamy i podajemy, żądając, aby wszyscy, do tey jurisdikcyey należący, wyszpomnionemu jegomości, oycu episkopowi Łuckiemu, tak iak y przeszłemu świętey pamięci jegomości oycu episkopowi Lwowskiemu, według praw y chwalebnych a dawnych zwyczajów, byli posłuszni poty, poki od naszej zwierzchności y od nas inszey nie odbiorą dyspozycyey, co, alby wszystko twierdziej swój walor miało, przy podpisie ręki naszej własney, pieczęć naszą

przycisnąć rozkazaliśmy. Daa w zamku katedralnym Włodzimierskim, roku tysiąc siedmsetnego osmego, dnia dwudziestego piątego miesiąca Augusti. U tego uniwersału, przy zwykłej pieczęci przyciśnionej, podpis ręki temi słowy: Jerzy, episkop, manu propria. Któryże to uniwersał, za ustną proźbą jegomości, per obłatam podawaiącego, a za moim, urzędowym, przyięciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak, iak się w sobie pisany ma, do ksiąg niniejszych iest zapisany.

*Книга городская, Луцкая, записовая, годъ 1708, № 2244.
Листъ 490.*

CXXX

Универсалъ гетмана великаго короннаго, Адама-Николая Снявскаго, предписывающий мирянамъ и духовенству Кіевскаго воеводства, подчиниться епископской власти Діонисія Жабокрицкаго, такъ какъ воеводство это причислено временно къ Луцкой епархіи за смертью уніатскаго митрополита, Льва Зеленскаго, и Львовскаго уніатскаго епископа, Іосифа Шумлянскаго. 1708. Сентября 7.

Roku tysiąc siedmset osmego, miesiąca Septembris dziewiętnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Antonim Niemirowskim, skarbnikiem sanockim, namiesnikiem burgrabstwa y zamku Łuckiego, y xiggami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi personaliter comparens urodzony jegomość pan Piotr Wyzgierd-Zabłocki, ten uniwersał, nomine jaśnie przewielebnego jegomości xiędza Dyonizego na Żabokrzykach Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego y Ostrogskiego, archymandryty Owruckiego, od jaśnie wielmożnego jegomości pana hetmana wielkiego koronnego, racione certorum tenorum, in eodem univer-

sali z podpisem ręki tegoż jegomości pana hetmana wielkiego koronnego y przy pieczęci przyciśnionej expressarum, dany y służący, per oblatam podał, o czym szerzey in suis punctis in se obloquitur, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego y do akt wpisanie; którego ia, urząd, annuendo affectationi, ad acticandum przyjmując, czytałem et est tenoris ejusmodi: Adam Mikołaj z Granowa Sieniawski, hrabia na Szkłowie i Myszy, wojewoda Bełzki, hetman wielki koronny, wiadomo czynię komu o tym wiedzieć należy, iż, stosując się do instrumentu y uniwersału jegomości xiędza episkopa Przemyskiego, administratora generalnego dóbr wszystkich duchownych, post suprema fata świętey pamięci jego mości xiędza Załęskiego, metropolity Kijowskiego, y jegomości xiędza Szumlańskiego, episkopa Lwowskiego, wakujących, danego in rem et personem jegomości xiędza Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego, ktoremu ex communi assensu zgromadzenia duchowieństwa ritus graeci oddane w administracyą ex ratione odległości miejsca dobra metropolitańskie, w Polesiu Kijowskim leżące, y archymandryą Pieczarską, dla tym większego bezpieczeństwa y gruntownego utwierdzenia na tey jurisdycyi, poki dalsza nie nastąpi sacrae sedis apostolicae apprehensionis dóbr tamtych dispositia; obliguję ex gradu ministerii mei terazniejszym uniwersałem moim tak wszystkich ichmościów panów wojskowych, iako też ichmościów panów dzierżawców tamecznych lub podstarościch, ażeby bez wszelakiey trudności y prepedycyi pomieniony jegomość xiędz episkop Łucki exerceat munus włożoney na siebie zwierzchności, którego rozporządzenia powinni słuhać we wszystkim duchowni y obywatele tameczni z poddanemi ni w czym się dyspozycyi jegomości nie sprzeciwiając, a inquantumby ktokolwiek miał przeszkadzać pomienionemu jegomości xiędzu episkopowi w administracyi dóbr przerzeczonych, opponować się circa indemnitatem onych, deklaruję a oraz dla zasłony et in securitatem onych, że ludzi rzeczy pospolitey wojskowych ordynować tam będę. Działo się w obozie pod Turobinem, die septima Septembris, millesimo septingentesimo octavo anno. U tego ordynansu podpis ręki przy pieczęci przyciśnionej temi słowy: Adam-Mikołaj Sieniawski, wojewoda bełski, hetman wielki koronny. Który że to ordinans, per oblatam podany, za proźbą jego mości podawiającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak iako się w sobie pisany ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich jest zapisany.

Книга гродская, луцкая, записовая, годъ 1708, № 2244; листъ 484.

СХХХІ

Жалоба Бѣлорусскаго епископа, князя Сильвестра Четвертинскаго, на владѣльца мѣстечка Четвѣртни, дворянина Ивана-Богуслава Горайна, о томъ, что онъ перенесъ церковь, не принадлежавшую ему въ мѣстечкѣ, основанную князьями Четвертинскими, въ другое мѣсто и поручилъ ея приходъ не монахамъ, согласно желанію основателей, а приходскому священнику, не подчиняющемуся власти епископа. Когда-же князь Четвертинскій пріѣхалъ съ намѣреніемъ основать монастырь и отстроить разрушенную церковь, то Горайнъ напалъ на него съ толпою слугъ угрозами заставилъ бѣжать изъ Четвѣртни. 1708. Сентября 17.

Roku tysiąc siedmset ósmego, miesiąca Septembra siedmnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem-Antonim Niemirowskim, skarbnikiem sanockim, namieśnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, i sięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter jaśnie oświecony xiążę jegomości Sylwester Swiatopełk Czetwertyński, episkop całej Białej Rusi, mściśławski, orszański, mohilowski, generalny namieśnik we wszystkim xięztwie Litewskim, do dawniejszych swoich anteactis, antierius w grodzie tutejszym różnemi czasy pozanoszonych referując się protestacji, relacji, dekretów grodzkich, trybunalskich, condemnat, kontraktów, complauacji i całego processu, od siebie, comparenta, na stronie niżej mianowanej in quovis subsellio regni przewiedzonego, omnemque ejusdem perducti processus in toto reassumendo vigorem, zwłaszcza gdy innovata et ecclesiae Dei, securitati personae vero et auctoritati comparentis permultum obnoxia, per personam adversam noviter subsecuta sunt impedimenta et rixae, które że bez prawnego obejść się nie mogą procederu, więc modernus comparens, ad mentem legis publicae stosując się, compulsus zelo ecclesiae sanctae et sui injuria damnificationeque, solenni in forma żalił i protestował się naprzeciwno wielmożnemu jegomości panu Janowi-Bogusławowi Horainowi, podczaszemu wołyńskiemu, sędziemu grodzkiemu krzemienieckiemu, tudzież wielmożnemu jegomości panu Hieronimowi Godebskiemu, chorążycowi powiatu Pińskiego, synowi (sic) tegoż jegomości i nowemu ad praesens miasteczka Czetwertyni posses-

sorowi, o to: iż wspomniany jegomość pan podczaszy wołyński przy nabyciu prawa dziedzicznego na miasteczko Czetwertnią cum attinentiis, lubo się z funduszu i z kontraktu osobliwego, de haereditate tychże dóbr spisane-go i aktami roborowanego, item z compozyciej przyjacielskiej, post tot processus, decreta et condemnationes tribunalitias postanowionej, dobrze informował, że jaśnie oświecony xiąże jegomość episkop białoruski, terazniejszy comparens, na on czas ihumen Czetwertyński, póty był powinien przy collaturze cerkwi tamejszej monasterskiej, tudzież przy gruntach i poddanych, do cerkwi fundacją oryginalną nadanych, przy pożytkach wszelakich, fundacją oznaczonych, pacifice sine praepeditione a novo haerede ad vitae suae tempora miał conservari, et post sua fata ejusdem comparentis też collatura do successorów jaśnie oświeconych xiążąt ichmościów Czetwertyńskich regulari powinna, poki tej familiej stanie, insuper na tym się jegomość pan podczaszy podpisał, że zakonnicy sancti Basillii Magni, a nie kapłan świecki, w cerkwi monasterskiej, a hospodyn w drugiej cerkwi przy swojej fundacyej i erekcyej opisaney, przy attributach, poddanych i prowentach cerkiewnych eviterne spokojno mieli zostawać, aby za dusze jaśnie oświeconych xiążąt ichmościów Czetwertyńskich, antenatów moderni comparentis, per sacrificia in perpetuum nomen sacrosanctissimum było placatum; atoli jegomość pan podczaszy, non observata activitate et robore foundationis, contractus et complanationis, neque attentato rigore et vadiis, in nisdem interpositis, jako post initam possessionem haereditaram tych dóbr, sprzeciwiajac się memoratis statutis, miasto konserwacyej punktów, w funduszu, i kontrakcie, i complanacji, i erekcii opisanych, tak zaraz zakonników tamejszych, permissu superiorum et foundationis originalis, także przy cerkwi świętej pod władzą ihumena swego zostających, wygnął, popa swego prywatnego, żadnej nauki duchownej dla zbudowania pospółstwa w sobie nie mającego, który nie zna episkopa, ani ma od niego błogosławieństwa, tamże w monas'erze z żoną i dziećmi nad starożytnie ustawy foundationis osadził, proventus et usus, ad victum et amictum kapłanów fundacją nadanych, tudzież poddanych, do cerkwi Bożej ordynowanych, także grunta i siedliska, do cerkwi miejskiej fundo designata, poodbierał et ad usque to wszystko trzyma, cerkiew z miejsca ordynaryjnego, z zamkiem (gdzie i aparaty, od antecessorów nadane, z teje cerkwi pozabierał), do wioski przewieźć rozkazał, i innych wiele impedymentów i oppressii na zruinowanie fundacyej cerkiewnych a na oddalenie comparentem modernum od collatury własnej naczynił; że zaś tak jest—acta publica et perductus

processus latior in se obloquantur; o której funduszu immutatiej, iako i spaleniū cerkwi Czetwertyńskiej przez wojska szwedzkie, tudzież o nieodprawowaniu nabożeństwa antiquo more, modernus comparens, jako prędko dowiedział się, tak zaraz, uti legitimus et naturalis collator, ecclesiaeque Dei tutor, ex vi obligatae in Deum professionis suae et ex amore nativo animarum jasnieoświeconych xiażąt ichmościów, antenatów swoich, (quorum pia corpora tamże w cerkwi monasterskiej tumulata requiescunt) zakonników kilka, kapłanów pobożnych, w piśmie świętym dobrze biegłych, ut suffragia piis animabus et votivae solennisationes pro vivis et necessitatibus regni według fundaciej i starożytnych ustaw wiary świętej ehrsześciiańskiej i cerkwi Bożej obrządków pereunare mogły, z sobą do Czetwertni, do monasteru tamejszego na rezydeneyą sprowadził cum ea pia intentione, że i cerkiew zruinowaną swoim własnym kosztem, na to z sobą przywiezionym, nie się intrat Czetwertyńskich nie tykając, reparować i chwałę Bożą cale obumiarłą resuscitować umyślił był; jakoż, rozpatrzywszy się, że na cerkwi murowanej wirzechu niemasz, sklepy zwirzechu i zewnątrz pozapadały, ołtarze i obrazy od deszczu popsowali się, xięgi i aparaty cerkiewne pozamakali, pobatwieli i pognili,—o rzemieśników dobrych, żeby do szczętu to wszystko nie przepadło, pilno starać się rozkazał, i żeby jako najprędzej do najlepszego porządku i restawracyej cerkiew i chwałę Bożą, w niej nigdy nie ustającą, przywieść mógł, omni conatu sat agebat, i ledwie eo in praemissis piis intentionibus suis modernus comparens ordinatam uczynił dispositionem, interea jegomość pan podczaszy wołyński, irritando pia opera collatoris, a zatym eandem erectionem et reparationem ecclesiae in cinerem resolvere promittendo, zbiwszy wszystkie gromady i gracialistów dóbr swoich, z rucznicami i inną ognistą strzelbą, z kosami, cepami i innym orężem, urościwszy sobie jakowys niby zajazd dóbr Czetwertyńskich, paratus in armis z ludem zgromadzonym u poddanego monasterskiego stanął, tamże, gdy chłopci monasterscy ob metum pouciekali, żony ich powiązać i póty z sekwestru wypuścić nie kazał, aż póki mężowie do żon powrócili się, tylko syna swego, jegomości pana Godebskiego, chorążycy pińskiego, i urodzonych ichmościów panów: Michała Chłocha i Wacława Bezima w legacyej do comparenta przysłał, którzy to ichmość w kilkunastu osob pieszo do monastera i rezydencyej protestującego, die undecima Septembris, anno praesenti, millesimo septingentesimo octavo, przyszedszy, a według instructiej, sobie od jegomości pana podczaszego danej, sprawując się, non bonis mediis, jako przynależy przyjacielowi, ale jako instygatoro-

wie i niby z tej sprawy actores, furibunde interesse sibi commissum odprawowali, ustępować z monasteru zaraz comparenti rozkazowali, eo adjecto: że jeżeli wasza xiążęca mość sam ztąd nie ustąpisz, niepochybnie, skoro tu sam jegomość pan podczaszy z assistencją swoją przybędzie, bez zabitego się tu nie obejdzie; a i z tym odeszli; a tak modernus comparens, obawiając się, aby przy powadze jegomości w tumultie do jakiego dishonoru, krwie rozlania, miejsca okrwawienia i do zabicia człeka nie przyszło, uti praesul pacificus, rad nie rad z monasteru Czetwertyńskiego wyjechać musiał, summo confusus dolore; że zaś xięgi i niektóre apparamenta cerkiewne, zbutwiałe, zgniłe i cale popsowane, dla przesuszenia onych z sobą comparens zabrać rozkazał, i sprawiła to pilność pasterska, aby nadane od przodków cerkwi Bożej splendory (na które jegomość pan podczaszy fenika jednego za possessyey swojej nie spendował) do ostatka nie pogniły, które rzeczy cerkiewne xiąże jegomość comparens póty zatrzymać deklaruje, póki dalsza przez sąd jaki albo medycją przyjacielską w tej sprawie nie nastąpi decyzya. Że tedy wyżejopisane controwersye, laesiones, exorbitancye, violencye ceteraque inconvenientia przeciwko prawu Bożemu i pospolitemu, przeciwko fundacyej (której ani jegomość pan podczaszy ab ineunte possessione sua haereditaria satisfacit et census fundatos, monasterowi Czetwertyńskiemu należących, nie zapłacił, ni też jegomość pan chorążyc piński, uti novus possessor miasteczka Czetwertni, nullam offert satisfactionem) in damnum et ruinam ecclesiae Dei stanęły, przeto modernus comparens, praecavendo indemnitati cerkwi Bożej securitatieque suae providendo, in praemissis omnibus przeciwko wyżrzeczonym ichmościom obwinionym iterum iterumque manifestatur et protestatur, deklarując to, że na tychże ichmościach obwinionych contraventionem fundacyej kontraktowi i kompozycyey przyjacielskiej, ratione zaś impetitionis ecclesiae desolationisque ejusdem praesentis et futurae, si quae ex occasione inculpatorum subsequetur, paenas legum, ratione vero violationum et expulsationis comparentis seorsivas legum paenas, tum refusionem damnorum, prawnie in foro, ubi de jure venerit, vindicabit, salva manente tej protestacyej przez pozwy melioratione, a teraz o przyjęcie tej i do akt inferowanie xiąże jegomość comparens mnie, urzędu, prosił, co i otrzymał, Sylwester Światopełk xiąże Czetwertyński, episkop białoruski, mścisławski, orszański, mohilowski, - namieśnik we wszystkim xięztwie Litewskiem.

СХХХІІ

Презента, выданная Брацлавскимъ воеводою, Александромъ Конечпольскимъ, священнику Федору Сахновичу, на право занятія прихода въ имѣніи Конечпольскаго, Корнинѣ. Владѣлецъ выдаетъ презенту вслѣдствіе прииятія Сахновичемъ уни. 1708. Сентября 18.

Roku tysiąc siedmset osmego, miesiąca Septembris dwudziestego osmego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Piotrem Skuratowskim, namiesnikiem na ten czas burgrabstwa zamku Łuckiego y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter wielebny jegomość ociec Theodor Sachnowicz, praezbiter Korniniski y protopopa natenczas Rowieński, te prezente, z podpisem ręki własney wielmożnego jegomości pana wojewody Braclawskiego, Balińskiego etc. starosty, osobie swojej służącą, z podpisem ręki jegomości własney, przy pieczęci zwykłej, per oblatam podał, o czym szerzey niżej inserowawa in se obloquitur, cujus tenor sequitur ejusmodi: Ja, Alexander na Koniecpolu Koniecpolski, wojewoda Braclawski, Baliński starosta, na xięstwie Rużyńskim, Szarogrodzie, Mhlijowie, Sawraniu, alias pogranicznym Koniecpolu, Krasnym, Raszkanie y innych dobrach dziedziczny pan, pułkownik wojsk jego królewskiej mości, jaśnie przewielebnemu w Bogu jegomości xiędzu Dyonizemu na Żabokrzykach Żabokrzyckiemu, episkopowi Łuckiemu y Ostrogskiemu, prototroniemu metropolii Kijowskiej, archymandrycie Owruckiemu, do wiadomości tą praesentą moją donoszę, iż, widząc zgodność y zalecone sobie postęпки wielebnego oycy Theodora Sachnowicza, wakuiącą cerkiew pod tytułem przeniesienia ciała Świętego Mikołaiia w Korninie, dobrach moich dziedzicznych, jako unito z kościołem świętym rzymskim katholickim, ze wszystkimi przynależnościami y pożytkami, conferuję mu y jego, iako zgodnego, mieysca tego zwierzchności episkopalney prezentuję, prosząc, aby z władzy pasterkiej approbowany był. U tey praezenty podpis ręki, przy pieczęci zwykłej przyciśnioney, temi słowy: Jan Koniecpolski m. p. Indukta zaś konsistorza Łuckiego ritus graeci temi słowy: inductum ad acta consistorialia

ritus graeci Luceoriensia, die decima octava Septembris, millesimo septingentesimo octavo anno. Która to praesenta, per oblatam podana, wszystka, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak jako się w sobie pisa-
na ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich iest zapisana.

*Книга городская, Луцкая, записовая, 1708 годъ, № 2244.
Листъ 500.*

CXXXIII

Приказъ войскамъ гетмана Адама Сенявскаго, запрещающій имъ назначать постой и взимать другія военныя повинности съ уніятскаго духовенства въ епархіяхъ Львовской, Галицкой и Подольской, находящихся временно въ управленіи Перемышльскаго епископа, Юрія Винницкаго. 1708. Октября 19.

feria sexta post Dominicam Jubilate proxima, anno Domini 1709.

Ad officium actaque praesentia, castrensia, capitanealia, Camenecensia Podoliae personaliter veniens venerabilis Alexius Martyszewicz, parochus ritus Graeci ecclesiae sanctorum Petri et Pauli Apostolorum, et locum-tenens diocesis Camenecensis Podoliae, obtulit officio praesenti et ad acti-
candum porrexit litteras seu libertationem, ab illustri et magnifico ekercituum regni supremo duce in rem cleri universi ritus Graeci datam, manu ejusdem propria subscriptam et sigillo cubiculari communitam, de tenore tali: Adam Mikołaj z Granowa Sienaawski, hrabia na Szklowie i Myszy, wojewoda Bełzki, hetman wielki koronny. Wiadomo czynię, komu by o tym wiedzieć należało, terazniejszym uniwersałem moim, który za surowy ordynans daję do ich mościów panów pułkowników, oberszterów, oberszter-
lejtnantów, chorążych i innych namieśników wojsk jego królewskiej mości

i rzeczypospolitej, polskiego i cudzoziemskiego zaciągu i wszelkich in genere supplementów, także i werbunków, aby za jego ukazaniem wiedzieli, iż nie tylko z respektu observancyej praw, in rem duchowieństwa religiej Greckiej w jedności świętej zostającego postanowionych, i konstytucyami, jako to: millesimi sexcentesimali quinquagesimali noni, et millesimi sexcentesimali sexagesimali septimi, et millesimi sexcentesimali septuagesimali octavi annorum, które świeża konstytucya anni millesimi sexcentesimali nonagesimali noni na walnym warszawskim pacificationis sejmie reassumuje, obwarowanych, ale też i osobiwszy mając wzgląd na znaczne w rzeczypospolitej zasługi tak niegdy świętej pamięci jegomości xiędza Szumlańskiego, episkopa lwowskiego, jako też i terazniejszego teje episkopiej Lwowskiej administrarora — jaśnieprzewielebnego jego mości xiędza Jerzego Winnickiego, episkopa przemyskiego, wszystkie popostwa od konsystencyej, chlebów zimowych, przechodów, noclegów, popasów i wszelkich quocunque nomine ciężarów żołnierskich uwalniam, a ktoby się ważył, mając do dobr królewskich, jako to do starostw: ziemi Lwowskiej, Żydaczewskiej, Halickiej, Trembowelskiej, Kamienieckiej i Latyczowskiej znajdujących się, tudzież do którychkolwiek partykularzów, które titulo królewskiej gaudent, i do dóbr w arcybiskupstwie Lwowskim duchownych, klasztornych, kanonicznych, gdziekolwiek pomienionego terazniejszego jegomości xiędza administratora episkopiej Lwowskiej Halickiej i Kamienieckiej zachodzi jurysdykcyja, wydane assygnacye, pretendować sobie co u duchowieństwa i na popostwach, do teje episkopiej Lwowskiej, Halickiej i Kamienieckiej należących, takowego, jako violatorem praw koronnych, konstytucyey i terazniejszego ordynansu mego, za doniesieniem sądzić i karać deklaruje, i choćby dwór albo gromady na popostwa i duchownych subordynowali, tedy panowie assygnatarii nie powinni słuchoać, ale mere do poddaństwa, w dobrach pomienionych będącego, należytości swojej upominać się mają, nie interesując się do kapłanów i osób na popostwach, a raczej na poświęconych dobrach mieszkających, i sług cerkiewnych w całej teje episkopiej Lwowskiej, Halickiej i Kamienieckiej znajdujących się; przykazuję i mieć chcę pod ostrością artykułów wojskowych, aby żadne skargi od kapłanów i świeckich cerkiewnych ludzi nie zachodziły, gdyż za najpierwszym doniesieniem karać surowym sądem obiecuję. Jako bowiem modły sług Bożych dają szczęście rycerstwu, tak krzywdy gniew Boży za sobą ciągną. Dałem w obozie pod Zakrzewskiem, die decima nona Octobris, anno millesimo seqtingentesimo octavo. Adam Mikołaj Sieniawski, wojewoda Bełzki, hetman wielki koronny. Locus sigilli

illius. Post ingrossationom vero idem venerabilis offerens originale earundem litterarum libertationis ad se recepit et de recepto officium praesens quietavit.

Книга городская, каменецъ-подольская, записовая и поточная, № 3962, годъ 1709—1710; листъ 170 на оборотъ.

CXXXIV

Жалоба отъ имени Острожскаго протоіеря, Андрея Терпиловскаго на подстоля вольнскаго, Андрея Ледоховскаго о томъ, что онъ отнялъ земля, отписанныя церкви Св. Николая въ Острогѣ еще княземъ Даниломъ и княгинею Василисою Острожскими, и истребилъ лѣсъ, принадлежачій той-же церкви. 1709. Апрель 3.

Roku tysiąc siedmset dziewiątego, miesiąca Aprilis trzeciego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Franciszkiem Józefem Kułakowskim, namiestnikiem natenczas burgrabstwa zamku Łuckiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi stanowszy personaliter do akt jegomość pan Stanisław Kociubiński, nomine et ex speciali commissio przewielebnego w Bogu ojca Andrzeja Terpiłowskiego, prezbitera zdołbickiego, protopopy ostrogskiego, postrzegając całości tegoż princypała swego, ażeby szkody i ujmy substancyej w dalsze czasy tenże princypał protestantis nie ponosił i dobra duchowne z gruntami do cerkwi świętego Mikołaja, pod jurisdycyą tegoż princypała będące, od niego nie odpadły, solenniter świadczył się i protestował z wielkim żalem naprzeciwko wielmożnemu jegomości panu Andrzejowi na Ledochowie Ledochowskiemu, podstolemu wołyńskiemu, podstarościemu grodzkiemu, krzemienieckiemu, w ten sposob i o to: iż jegomość pan Ledochowski,

podstoli wołyński, sprzeciwiając się prawu pospolitemu, koronnemu i Bożemu, nie mając żadnego interesu do gruntów i lasów, przywilegiami od jaśnieoświeconych książąt ichmościów: Daniela i Wasilisy księżny Ostrogskich, in vim piorum legatorum i na pomnożenie w potomne czasy i wieczne do cerkwi Bożej od lat dwóchset nadanych i zapisanych, śmiał i ważył się grunta od pomienionej cerkwi świętego Mikołaja Ostrogskiej, nazwiskiem Czepel, w roku tysiąc siedmset piątym per vim do siebie odebrać; które grunta kazawszy tak na swój zasiew, jako i chłopów, poddanym swoim poorać, zasiać, plus minus na nich urodziło się na kop pięćset jarzyny i inszego zboża, z tego zasianego zboża ani dziesięciny, ani opowiednego, ani żadnej satisfactiej nie uczynił i kazał do gumna swego zwieźć; w drugim zaś roku, to jest tysiąc siedmset siódmym, także żytem, pszenicą siał kazał, similiter na kilkaset kop zabraną i do gumna jegomość bez żadnej dziesięciny zwiezioną; także sianożęci, w lesie na tymże polu leżącej, ludzi swoich in anno millesimo septingentesimo octavo nagnawszy kazał pokosić i siano eo instanti pobrać, z których sianożęci dawano i czyniło złotych sto na rok, excepto kur, robotnika; też pola na ten terazniejszy rok kazał poorać i zasiać jegomość, tak sam na siebie, jako i poddanym toż czyniąc i zakazując, aby żaden poddany dziesięciny nie dawał protestantom tylko do dworu jegomości zwoził, jako i przeszłego roku zabrał jegomość żyta i pszenicy, dziesięciny z tych pół kop trzydzieści, do których się pół jegomość interesuje nullo jure; lasy, do tejże cerkwi należące, poddani jegomości pana podstolego penitus wyrabali i spustoszyli, tamże lasek, nade wsią Płoską leżący, kazał wniwecz obrócić i powycinać; a gdy protestantis princypał tak listownie jako i sam oretenus o przywrócenie pomienionych pól i sianożęci upominał i żeby nie kazał jegomość pustoszyć lasów upraszał jegomości pana podstolego, tedy jeszcze przechwałki jegomość czyniąc na princypała, groził, aby się nie upominał, mówiąc: »wolno mi to odebrać od cerkwi Bożej, co antecessorowie nasi nadali«; protestantis jednak princypał, lubo ma wielką szkodę ex praemissis, przecież jednak, czyniąc dosyć piis legatis jaśnieoświeconych książąt ichmościów Ostrogskich, lubo z krzywdą swoją wielką, chwałę Bożą w pomienionej cerkwi pomnaża i obowiązkowi swemu zadosyć czyni. Przez które niesłuszne odjęcie pól, sianożęci i lasów spustoszenie jegomość pan podstoli wołyński prawu pospolitemu i Bożemu sprzeciwia się i sprzeciwił się, winy prawne na osobę i dobra swoje zawziął i zaciągnął; o które wyżejwyrażone pretensye protestans princypała swego prawnie czynić nie

zaniechać deklaruje, *salvam zachowawszy praesentis meliorationem, si juris necessitas expostulaverit, hanc actis connotari prosił, co i otrzymał. Imieniem comparenta, jako pisać nieumiejącego, podpisują się Konstanty Włosowicz, manu propria.*

*Книга луцкая, городская, поточная, годъ 1709, № 2591.
Листъ 300.*

CXXXV

Жалоба священника Юрія Бродовскаго на дворянина доминика Лесьницкаго, о томъ, что онъ нанесъ женѣ истца тяжелые побои на рынокъ въ Кремендѣ, а потомъ обесчестилъ самаго истца, представлявшаго ему незаконность его поступка. 1709. Апрелья 24.

Roku tysiąc siedmset dziewiątego, miesiąca Aprilis dwudziestego czwartego dnia,

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkimi, krzemienieckimi y przedemną, Bazylim Sieszyckim, namiesnikiem burgrabstwa krzemienieckiego, comparens personaliter wielebny w Bogu ociec Jerzy Broowski, prezbiter Andruzki, cerkwie założenia świętego Jerzego, swiem y Mariey, małżonki swojej, in lecto aegritudinis decumbentis et acta praesetia personaliter ad querulandum ob laetale morbum zokazyey y przyczyny inferius nominati inculpati adire nie mogącey, imieniem, solenniter, magno compulsus dolore, naprzeciwno urodzonemu iegomości panu Dominikowi Leśnickiemu świadczył się y protestował w ten niżej opisany sposób y o to: iż iegomość pan Leśnicki, levipendendo rigorem legis publicae, tot constitutionibus regni descriptum, ale owszem, his omnibus spretis, temerario ausu ductus, w roku teraznieyszym, tysiąc siedmset dziewiątym, dnia dziesiątego

Aprilis ad illicita praesumpsit, kiedy, nie mając żadney naymnieyszey okazyey do nieznaski z ninieyszym comparentem, śmiał y ważył się przerzeczonego protestanta małżonkę, nic sobie niewinną, mulierem omnis modestiae plenam, in gremio padczas targu varii generis hominum, w mieście Krzemieńcu, naprzód infestować, lżyć, dyffomawać, potym, porwawszy się do kańczuka, oney razów dwa: jeden na palcu lewey ręki, drugi na plecach, sinich, krwawych, zadał y niemiłosiernie protestantis moderni małżonkę poszamotał, potrapił; co widząc comparens ninieyszy, że tak wielką konfuzyą niewinnie małżaka onego od iegomości pana Leśnickiego, obżałowanego, odniosła, iako małżonek dolendo tantam calumniarum et confusionem suae conjugis, per superius praefatum inculpatum indebite illatam, tegoż iegomości upraszał, z iakieyby niechęci y okazyey comparentis małżonkę pobił y potracił, y onego pytał się; iegomość obżałowany, żadney na to repliki nie dawszy, z jakieyby przyczyny tak nieznośną nakarmił comparentis małżonkę konfuzyą? ale effrenato ore, nie mając respektu na stan duchowny, który in omni reverentia zostawać powinien u kóźdego człeka, tego komparenta inhonestissimis, ignominiosissimis affectavit verbis, które ob reverentiam loci kłaść się nie mogą; przez który to takowy niesłuszny, nienależyty postępek swój obżałowany iegomość pan Leśnicki prawo popolite et securitatem publicam zwiolował y w winy, w nim tali in passu rigide opisane, popadł, protestanta do lezjej, a małżonke onego do bolu y wstydu, ad discrimen vitae przyprowadził, ratione quorum premissorum idem protestans, suo et suprafatae consortis suae nomine, naprzeciwno temuż iegomości obżałowanemu iterum atque iterum świadczy, manifestuie się, ofiarując się, tak swoiey konfuzyey niewinney, jako y małżaki swoiey bolu i laesiej prawnie z jegomością obżałowanym, ubi de iure competierit, czynić, salva eius melioratione resevata etiam per citationes, a teraz o przyjęcie tey querulacyey, w krótce zaniesioney, urzędu o przyjęcie prosił, co y otrzymał Jerzy Brodowski, prezbiter Andruzki. Et hic incontinenti stanowszy oczewiście woźny generał wojewodztwa Wołyńskiego y innych, szlachetny Stanisław Leszczyński, do zapisania do xiąg ninieyszych, grodzkich, krzemienieckich, in vim varae ac fidelis relationis suae, iawnie y dobrowolnie zeznał: iż on, ad requisitionem protestanta, wyżey w protestacyey wyrażonego, roku, miesiąca y dnia wyżey na akcie wyrażonych, był we wsi Andruce, w rezydencyey requirentów będącey, mając przy sobie stronę slachtę, urodzonych ichmościów panów; Wacława Linczewskiego y Aleksandra Trzemeskiego, gdzie będąc, a zastawszy requirentis małżonkę

wielce zdebilitowaną y chorą, u niej razy, wyżej w protestacyey wyrażone, widział y officiose oglądał; y to też słyszał tenże woźny in praesentia praefatorum nobilium, iż te razy, przez iego mości pana Dominika Leśnickiego one zadane są y z okazyey (jego) periclitatur de vita. Co widziawszy y oglądawszy, ztamtąd odiechał y o tym tę swoje relacyą przed urzędem niniejszym uczynił y zeznał, prosząc eam actis connotari, co y otrzymał. Stanisław Leszczyński, woźny generał.

Книга городская, кременецкая, записовая и поточная, № 1617, годъ 1708—1709; листъ 906 на оборотъ.

CXXVI

Грамота Кіевскаго митрополита, Іоасафа Кроковскаго, заключающая въ себѣ просить протестъ захвата Слуцкой архимандріи и подчиненныхъ ей церквей Бѣлорусскимъ епископомъ, княземъ Сильвестромъ Четвертинскимъ. Митрополитъ уничтожаетъ всѣ распоряженія Бѣлорусскаго епископа и поручаетъ управление церквями въ княжествахъ: Слуцкомъ и Копыльскомъ, Слуцкому архимандриту, въ качествѣ своего намѣстника. 1709 Іюля 6.

Joasaf Krokowski, miłostyiu Bożyjeiu prawosławnyj Archiepiskop Mitropolyt Kiewski, Halicki y wsiea Małyia Rossyi.

Wsim przyemluszczym, czuszczym y słuszczym sye nasze pisanie Bożyie błahosłowenyie pry mólytwach naszych archiereyskich żelajuczy, izwistno tworym: iż doneseno nam zapewne widat czrez wysłanych naszych kommissarow: wsczesneho hospodyna otcą Modesta Ilnickoko y wsczesneho otca Antonia Straszewskoho, do hrada Słucka, czto boholubywy ieho myłość' otec episkop Biłoruski, Sylwestr Swiatopołk kniaź Czetwertenski, pryniawszy chyrotoniiu na episkopstwo Biłoruskoje y ne iechawszy prawym

putem z Kijewa do Mohylewa, ukroczył do znamenytoho hrada Słucka do Białoruskoy eparchyi żadnym sposobom w duchownych diłech nenażeznoho y jemu ot prestoła mytropolytanskoho ne poruczennoho, wymahał ot duchownych neobycznoho pokłonu, powynowenija y podrucznoy czesty, czyniaczyś namisnikom jeneralnym namisnyczestwa Słuckoho y Kopylskoho, ot drewle do perwieszoho prestoła mytropolytanskoho Kijewskoho a ne Mohilewskoho nażezaczoho. Bractwo Swiato-spaskoie stawropigialnoje, tamże Słuckoie nasylujem potiahał, aby jemu cześć y powynowenije wyrażaly, ne iako hostewi, lecz iako nażezytoomu pastyrewi, czerez czto smiatenje tworzył neispowidymoje, prybrawszy sobi jedynomyslnykow nikotorych synow Cerkwi Bożoy y nam, pastyrewi, presłuszliwych: izwerha był uczynił protopoiu, sudom konsystorskim osużdennoho, klatwoprestupnyka, Joanna Minkiewicza; twerdył sebe byty episkopom Mstysławskim, Orszanskim, Mohilewskim y Słuckim, czto jemu klatwennije jeho wzobraniajut obity, na pismi prestołu myropolitanskomu dannyje y peczatiuju episkopskoju utwerżdennyje. Jakoj nenażezytoy rozszyrajemoy własoty episkopskoy kobda prawosławnyj nasz namisnyk, ot preoswiaszczennoho błażennyja pamiaty autecessora naszeho nastawłenny, a teper ot nas potwerżdennyj, sprotywylsia y ne woschotił, iako y ne powynen był powynowalysia, tak on, wysoce w Bohu prewelebny, jeho myłost otec Joasaf Łapicki, archimandryt prawosławny Swiato-Trojecki Słucki z swiaszczennikami, sobi podrucznymy, iako teź y Prawosławnoje Bractwo Stawropihialnoie, udaiuczysia personalne do prestoła myropolitanskoho z zaneseniem żaloby y doneseniem neprawylnoho bezczynija y nasylstwa, on, jeho myłost pomenenny otec episkop Białoruski, newidat kojeiu własotyiu, zaiechał dobra archimandryczyie, samoho izhnał, stanciju sobi założywszy w monastyri Swiato-Trojeckom, z nepotrebnoiu na czuży chlib assystencyieiu. Namistnyka Świato-Troieckoho bił, kował, proczych porozhaniał, skarbec, otbiwszy, zrabował, wsiakije weszczy cerkownyje y monastyrskije y nuźdniszyie wesma pozabirał, prawa, prywileja, funduszy, ohranyczenia, obligi, kwitacyi na rożnyie wydatki panom żołnirom y rzeczypospołytoy, y proczyi bezczynny diła, w protestacyi wyrażennyi, poczynyl, y pustu obytel y folwarki weśma zostawił. A osobywe namisnyka naszeho enerałnoho, jeho myłosty otca Joasafa Łapickoho, archimandryty Słuckoho, dwor jeho własny, w samom hradi Słucku stojaczy, nowynne zaiechał, y w nem obritujuczujusia chudobu pohrabyty y porabowaty pry sobi samom welił, czoho naymnij rachuietsia tysiaczey na desiat kromi monastyrskoho, no y samy dwor nikotorym ich miłostem panom dał

w dostojanije, iako o tomże nam wysłannije naszy wyszmenennyie kommissary istynnoiu inquizycyeiu obiawyły, takoz de y jeho myłost, wielmożny pan podczaszy Kaliski, ekonom dóbr kniazstwa Słuckoho y Kopylskoho generalny, Stanisław Nezabytowski, włastiju kollatorskoiu jaśnie oświeconoho kniazaty Neyburskoho, Phalcgrabi Rhenskoho, zaboroniajuczzy ostatneho rozorenija toiey archimandryi, czrez jeho myłosty otca episkopa Biloruskoho, Sylwestra, y pomoszcznykow jeho spustoszenoy. Preto my, z dołżnasty naszey pastyrskoy, pryłężnoje imijuczzy popeczenije o słowesnom Chrystowom stadi, nam poruczennom, daby wsi prawosławny, do diocezyey naszoj mytropolytanskoy należaczy, tychoje y bezmiateżnoje mohły preprowodyt żytije, a stosujuczysia do bożestwennyh prawył, wydałyśmo na osobennom pisaniu naszym na klatwoprestupnyka Joanna Minkiewicza, y jeho ziatia, Ftomu Tomaszewskoho, bywshoho protopopu słuckoho, otczużdenije ot parochii ot swiaszczennodiystwja y wchoda cerkownoho, da ne imiut czysty ony y ich iedynomysłenyki so prawowirnymy; poneże bywshy w bohospasajemom hradi Kijewi wykonały prysiahu u prestoła bożestwennoho pred nayswiatijszymy Taynamy tiła y krowe Hospodnia w cerkwi perwoprestolnoy Staro-Sofijskoy mytropolytanskoy, że ne miły żadnoho smiatenija tworyty, tak meżdu duchownymy, iako y myrskimi prawosławnymy tamosznymy żytełamy słuckimy. A on, Joan Minkiewicz, za prybutem swoim do Słucka, ważyłsia, protyw sowisty swojeia, protyw prywiliew jasne osweconoho kniazatyjeho myłosty Neyburskoho, Falcgrabja, preczestnomu otcu Leontiju Sołowiewiczzu na protopopiju danych, protyw dekretu konsystorskoho, protyw woli błażennya pamiaty autecessora naszeho y naszej, smiatenije tworyty, pisatyś protopopuju Słuckim i Kopylskim, sowitnykom byty y pomoszcznykom do wsich szkod samoho jeho myłosty otca archimandryty y monastyrskich y czto archimandrya Słuckaja prez kilko lit płatyt podatki, tak panom żołnirom reczypospolytoy, iako y szwedskije kontrybucyi, to za jeho chytrym nauszczeniem, sebe y proczyieh sochraniacuczzy, suhubyje na archymandryju repartycyi wydawał, a na ostatok y wsia drażayszysia utwary cerkownyia w ruci Szwedom predał; prez czto archimandryia Słuckaja, okupujuczzy srebro u Szwedow, szkoduiet taliarey bytych ośmsot, kromi inych, czrez jeho myłosty otca episkopa nanesennyh, Preto ot neho, klatwoprestupnyka Joanna Minkiewicza, komu po otiezdi ieho z Kijewa stałasia krywda, ne turbujuczysia do konsystoru Kijewskoho, pozwalajem jeho tamże, w Słucku, do swickoho wradu pozywaty y sprawedływost z neho oderżaty, z dobr jeho personalnych. Tutże

ot userdyia naszego acchijereyskoho pyłno układaiemsia do jeho myłosti pana ekonomy dobr kniazstwa Słuckoho y do wsich ich myłosty uradowych znamenytoho hrada Słucka, daby bołsz ne dopuszczaly y wozbranialy myrskoju własytiu bohohubuwomu episkopu Biłoruskomu, Sylwestru Swiatopołku, żadnoho mity wstupu, iak do archimandryi monastyra Swiato-Troickoho Słuckoho, tak nenałezaszczaja osoba takozde y duchownych osob w kniaztwi Słuckom y kopylskom daby ne derzał turbowaty; gdyż taia archimandryia Słuckaia ne do Biłoruskoj diecezyi nałeżył, łecz do Kiewskoy, iako ot drewle stawropigialnaja y nykohda pod inuju włast ne otchodyła. A namisnyctwo jenerałnoie mytropolyi Kiewskoy, w kniazstwi Słuckom y Kopylskom buduczoje, nenałezaczoe do diecezyi Biłoruskoj, łecz do Kijewskoy, iako błažennoy pamiaty antecessory naszy archimandryi Słuckoy wruczaly, tak my wruczaiem jeho myłosty otcu Joasafu Łapickomu, prawosławnomu arcimandryti Słuckomu, y potweżdaiem. Wam że czestny protopopo Słucki y Kopylski so wseju o Chrysti bratyiu archiereysko przykaziem pod neblahosłoweniem naszym mytropolyi Kijewskoy wicznymy czasy, y namisnikowi naszemu daby wo wsem posłuszny, były czto osoblywy łyst izjawłajat. A chtoby derzał bez wyraznoy woli naszey pod włast swoju duchownuju was, kapitułu Słuckuju so wseju o Chrysti bratieju potiahaty y nasylie iakoe nenałeznoie twority, takowy prawylnoy anaftemi y kanonomu izwřenieniu podłeżył; y jeslyby jeho myłost otec episkop Biłoruski prezentował jakije pisma dannyje sobi ot prestoła mytropolytanskoho Kijewskoho na heneralnoje namisnyctwo w Wełykom kniaztwi Łytowskom y na innyie monastyry stawropigialnyie, tyie mity za newažnyie y podozrenie, kotoryie my simže pisanijem naszym kassuiem y annihiluiem, poneže na toje ne było soizwołenija błažennyia pamiaty antecessora naszoho y ot nas, prawylnoho jeho naślidnyka. Owszem starajemsia pyłno pastyrsko, daby bohohubowy otec episkop Biłoruski swoieho wremeny o wsem tom smiateyny dał otwit w nałeżyłom sudi y wsi nahorodył szkody, iako jeho myłosty otcu archimandryti Słuckomu, tak y obyłeli swiatoy y cerkwam Božym nanesennyie. Dan w Kijewi, 1709, Julia 6. Sey dekret w roku 1709 Julia 6 dnia wydanny, a w roku 1717, Awhusta 1 dnia, wnow rukoju archiereyskoju, rady utwřenienija podpisawszy, izwistwuju, aszcze kto jemu z prawosławnych cerkwy swiatoy protywen budet, seho Božyie y nasze postyhnet neblahosłowenije.

На оборотъ надпись: Dekret metropolitański o episkopie Białoruskim, rozbójniku; jest ich здесь предовольно. Кłотниар былъ wielki — przepadł на wieki.

Три экземпляра этого документа находятся въ собраніи, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 44.

CXXXVII

Посланіе отъ сеймика дворянъ воеводства Волинскаго къ дворянамъ: Щасному Гулевичу и Юрія Жабокрыцкому, предлагающее имъ прекратить нападенія на епископа Луцкаго, Діонисія Жабокрыцкаго, подъ опасеніемъ разрыва съ дворянами цѣлаго воеводства 1709. Юля 10.

Roku tysiąc siedmsetnego dziewiątego, miesiąca Awgusta trzeciego dnia

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Piotrem Skuratowskim, namieśnikiem natenczas burgrabstwa y zamku Łuckiego y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter urodzony iegomości pan Władysław Antoni Kamiński, nomine iaśnie przewielebnego jegomości xiędza episkopa Łuckiego y Ostrogskiego, listem od woiewodztwa Wołyńskiego z seymiku, de data w Łucku, die Decima Julii anni praesentis pisanego, w interessie tegoż iegomości xiędza episkopa, z podpisem ręki marszałkowskiej, tenoris sequentis, ad acta praesentia per oblatam podał: Nasi wielce mościwi panowie y bracia! Dotąd cum stupore zapatrywaliśmy się tylko na bezprawne y nienależne, inpracticabili ieszcze przedtym, z łaski Bożej, w woiewodztwie naszym exemplo, dziejące się przez waszmościów, naszych wielce mościwych panów, z jaśnie

przewielebnym iego mością xiędzem episkopem Łuckim actis; ale kiedy teraz et ex lachrymosa na terazniejszy do nas seymik ab exilio, ktore z okaziey wielmożnych ichmościów ponosić musi, quaerulatione a ex publica fama dalszych waszmościów, naszych wielce miłościwych panów, przeciwko iegomości zawziętości, machinatii na zdrowie, szpiegowania osoby iego y naiazdów z ruiną dóbr niemając bierzemy doskonałą wiadomość, nietylko compati iegomości braterskimi y chrześcijańskimi musimy szczerze affektami naszemi, ale też, ne tanta przy inszych nieszczęśliwościach, w woiewudztwie naszym trawiających, serpant daley et excrescant w niespokoinych fantaziach scandala, cohortari nam przychodzi waszmość panów, żebyście od tey niesłuszney godnego y całej oyczyznie zasłużonego człowieka, episkopali dignitate et caractere z łaski Bożej ozdobionego, poprzestawszy, persecutiy, ieżeli co u iegomości sobie praetenditis, debita juris via, non violentis modis windikować raczyli; alias, ieżelibyście waszmość panowie natę nie mieli przestać naszey perswazyey, nietylko sobie exitiosum napotem hoc uznalibyście bydź, ale też y całe woiewudztwo przeciwko sobie pewnie, z należytey contra insontem virum compassiey, offenderetis; co waszmości, naszym mościwym panom, z życzliwości naszey braterskiey y posetnie proponendo, z propensią zwykłą zalecamy się y iesteśmy--waszmość panów życzliwy brat y uniżony sługa Felician Drzewiecki, marszałek koła rycerskiego woiewudztwa Wołyńskiego, manu propria. Jutitulatia zaś na załamaniu tego listu tak się w sobie ma: naszym wielce mościwym panom y braciey, ichmościom panom: Szczęsnemu Hulewiczowi y Jerzemu Żabokrzyckiemu, naszym wielce mościwym panom, należy. A tak ten list, per oblatam podany przez wyszrzczonego podawaiącego, wszystek z początku aż do końca, jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich iest ingrossowany.

Книга луцкая, городская, записовая, № 2245, годъ 1709; листъ 444.

СХХХVIII

Жалоба Оврудкаго уніятскаго благочиннаго, Симеона Комара, отъ имени Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго, на нѣкоторыхъ земле-владѣльцевъ Кіевскаго воеводства о томъ, что они зепрещаютъ приходскимъ священникамъ своихъ селъ повиноваться Жабокрицкому, бывать на назначенныхъ послѣднимъ сѣздахъ и получать отъ него антимансы и св. миро. 1709. Юля 19.

Року тысяча семьсотъ девятого, месяца Юля девятогомадцять дня.

На ураде кгородскомъ, въ месте его королевской милости Овручомъ, предомною, Мххалемъ Сынгаевскимъ, намесникомъ подвоеводства, реентомъ кгородскимъ енералу воеводства Кіевскаго, и книгамъ винешними, кгородскими, кіевскими personaliter comparens przewielebny w Bogu jegomość ociec Semion Komar, protopopa Owrucki, imieniem jaśnie w Bogu przewielebnego jegomości oycа Dyonizego na Żabokrzykach Żabokrzyckiego, z Bożej łaski episkopa Łuckiego y Ostrogskiego, exarchi metropolii Kijowskiej, archymandryty Owruckiego, przeciwko niektórym urodzonym ich mościom panom obywatelom y possessorom dóbr, w woiewodstwie Kijowskim, a powiecie Owruckim będącym, tym którzykolwiek cerkwie w nich praezbiterzy w dobrach swoich mają, świadczył, protestował się y manifestował o to; iż ichmość niektórzy obywatele y possessorowie, mając w dobrach swoich cerkwie y praezbiterzy, do władzy y zwierzchności jaśnie przewielebnego w Bogu jegomości oycа episkopa Łuckiego ściągające się y należące, a czyniąc przeciwko prawu, in praesudicium et injuriam zwierzchności pasterskiej jegomości oycа episkopa Łuckiego niesłusznie y nienależycie, do dyspozycji y władzy duchowney, która tylko samym episkopom, iako pasterzom cerkwi, należy, wdzierając się et, nullo jure, interessują, kiedy roku terazniejszego, tysiąc siedmset dziewiątego, gdy modernus comparens, mając w zleceniu od wyszpomienionego jegomości oycа episkopa Łuckiego, y czyniąc w tym zadosyć woli y rozkazaniu pasterskiemu, nie pojednokroć donosił to wszystkim praezbiterom do wiadomości, przykazując imieniem pasterskim, aby wszyscy kapłani y praezbiterowie, pod władzą y juris-

dykcyą tegoż jaśnie przewielebnego jegomości oycy episkopa Łuckiego zostające, dla soboru na miejsce naznaczone ziachawszy się, antymissy nowe brali, a stare oddawali, miro święte, od tego jegoż mości archypasterza poświęcone y przysłane, do cerkwi swych, iako zwyczaj iest, brali y inne obrządki, według postanowienia oyców świętych, czynili y pełnili; a ichmość panowie obywatele, uzurpując sobie niesłuszną jurisdycyą, nic nie należąc do duchowieństwa, prezbiterom, w dobrach swoich mieszkającym, na soborach bywać, antymissów y mira świętego brać y innych obrządków cerkiewnych czynić, posłuszeństwa pełnić y zadosić woli y roskazaniu jegomości oycy episkopa Łuckiego czynić zakazują y nie dopuszczają, parafianów, do cerkwi należących, y gromady swoje, aby prezbiterom swoim tego czynić nie dopuszczali, informują y przykazują, a przez to postanowienia y artykuły ojców świętych naruszają, prawu i władzy duchownej krzywdę postpozycye czynią, w czym modernus comparens, praecavendo futurae integritati, aby przez takowy nieporządek y zakaz ichmościów panów obywatelów krzywdy y szkody zwierzchności pasterskiej jegomości oycy episkopa Łuckiego nie było, iterum iterumque przeciwko tymże wszystkim ichmościom panom obywatelom, którzy ieno bezprawnie in regimen spirituale wkładają się, prezbiterom cerkwi swoich woli y roskazaniu pastyrskiemu zadosyć czynić zakazują, nomine jaśnie przewielebnego jegomości oycy episkopa Łuckiego, świadczył y protestował się, salvam meliorationem per aliam faciendam temuż jegomości zostawiwszy, teraznieyszey o przyięcie do xiąg mnie, urzędu, prosił, co y otrzymał Semion Komar, protopopa Owrucki.

Книга кievская, гродская, записовая и поточная, годъ 1709—1710, № 27; листъ 128.

CXXXIX

Охранный листъ, выданный королемъ Августомъ II Луцкому епископу, Дюнисію Жабокрицкому, для предохраненія его отъ нападений дворянъ: Щаснаго Гулевича и Юрія Жабокрицкаго. 1709. Ноября 2.

Roku tysięcznego siedmsetnego dziewiątego, miesiąca Decembra dziewiątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości łuckim, przedemną, Adamem Antonim Niemirowskim, skarbnikiem sanockim, namieśnikiem burgrabstwa y zamku łuckiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter urodzony iegomości pan Marcin Drobnicki, sługa iaśnie wielmożnego iegomości xiędza Dionyzego na Żabokrzykach Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego y Ostrogskiego, exarchi metropoliey Kijowskiej, archimandryty owruckiego, list żelazny zaręczny od niaśnieyszego króla iegomości Augusta wtorego, z podpisem własney ręki tegoż iegomości xiędza episkopa dany y służący, tenoris sequentis, per oblatam krola iegomości i pieczęcią wielką koronną, w sprawie tegoż podał: Awgust wtory, z Bożey łaski król polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Wołyński, Kijowski, Podolski, Smoleński, Siewierski, Czernihowski, a dziedziczny xiąże Saski y elector, urodzonym: Szczęsnemu Mikołajowi z Wojutyna Hulewiczowi, chorążycowi Czernihowskiemu y Jerzemu Żabokrzykiemu, wiernie nam miłym, łaskę naszą królewską. Urodzeni, wiernie nam mili, doniesiono nam iest przez panów rad y urzędników naszych, przy boku naszym będących, imieniem wielebnego w Bogu Dionyzego Żabokrzyckiego, episkopa ritus Graeci uniti Łuckiego y Ostrogskiego, exarchi metropoliey Kijowskiej, iż wierności wasze, sine ullo aequitatis pretextu, zawziąwszy przeciwko niemu vatinianum iakoweś odium od niemałego czasu, nietylko osobę iego, caractere et praerogativa episcopali per leges ecclesiasticas et ciuiles omnes munitam, w kathedrze onego łuckiey immunitatibus ecclesiasticis ab omnibus violentiis obwarowaney, przed pułtorą lat gwałtownie najechać et vim tumultuariam inferre wazyliście się, y też osobę iego cum omni ecclesiastica et domestica suppellectili prehendere, captivare i niewiedzieć kędy z sobą abducere usiłowaliście, ale też y potem ustawicznie na dobra iego katedralne y ziemskie, osobliwie na wieś Radochuwkę, w wojewodztwie Wołyńskim a powiecie Łuckim leżącą, naieżdżając, dispositiones ex archivis pozabieraliście, poddanych do roześcia się przymusiliście, intraty y procenta wszelkie percepistis y dotąd percipere, na zdrowie samego continuo przez się et per varias subordinatas personas ac sinistras apud magna nomina delationes machinari et insidiari hostiliter nieprzestajecie, przez co tenże wielebny episkop Łucki, do ostatniey ex occasione wierności waszych

przyszedłszy już ruiny, w żadnej swojej residenty siedzieć bezpiecznie nie mogąc, z zdrowiem swoim ustawicznie po różnych skrytych miejscach y województwach odleglejszych, a nawet y w zagranicznych od państw naszych kraich tułać się zawsze musi; w tak tedy iawnym zdrowia swego niebezpieczeństwie y fortuny swojej wielkiej ruinie zostając, supplikował do nas, króla, abyśmy onemu z cancellaryey naszej list żelazny y zaręczny a vi et malevolentia wiernościey waszych y subordinowanych od wiernościey waszych osób wydać roskazali, i przez ten środek, prawami popolitimi obwarowany, zdrowie y fortunę tegoż wielbego delatora utrzymali y ubezpieczyli; do której jego suppliki, iako szłuszney, łaskawie się skłoniwszy, stosując się do prawa popolitiego et providendo securitati osoby, godności biskupiey, zdrowia y fortuny tegoż wielbego episkopa Łuckiego, list niniejszy żelazny y zaręczny z cancelaryey naszej wydać roskazaliśmy, przez ktoren osobę, charakter, życie y fortunę całą mianowanego wielbego Dionizego Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego, w protectią naszą królewską wziwszy, a vi et malevolentia wiernościey waszych y subordinowanych quocunque colore et modo od wiernościey waszych osób waruimy y ubezpieczamy, zaręki czterdzieście tysięcy grzywien polskich na każdą z wierności waszych y subordinowaną od wiernościey waszych osób, list nasz niniejszy w najmniejszym punkcie naruszającą, zakładamy; o czym wierności wasze abyście wiedzieli, a na pomienionego wielbego Dionizego Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego, także y sług, y poddanych, y na dobra jego katedralne y ziemskie żadnych przegrożek y impeticyi, gwałtów, inwazyi, najazdów, przez się ani przez subordinowane osoby, czynić (wszelkie bezpieczeństwo, prawem popolitym obwarowane, w osobie jego inviolabiliter na każdym miejscu zachowując) nie ważyli się, surowie zakazujemy pod wyżey wyrażoną zaręką, ktorey połowa iedna delatorowi teraznieyszemu, druga skarbowi naszemu należec będzie, a zosobna pod winami, przeciwko gwałtownikom rescriptów y listów naszych żelaznych y zaręcznych opisaniem; na co, dla większey wagi y wiary dania, ręką się naszą własną podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć roskazaliśmy. Dan w Toruniu, die secunda Novembris, millesimo septingentesimo nono, regni vero nostri decimo tertio anno. U tego listu żelaznego y zaręcznego, przy pieczęci wielkiej koronney przyciśnionej, podpis ręki króla iegomości w te słowa: Augustus rex. Locus sigilli. Intitulatia zaś w te słowa: list żelazny y zaręczny wielbnemu Żabokrzyckiemu, episkopowi Łuckiemu y Ostrogskiemu, przeciwko urodzonym: Szczęsnemu Hulewiczowi y Jerzemu Żabokrzyckie-

mu. Któryż to list zaręczny y żelazny, za podaniem wysz rzeczoney osoby y proźbą, wszystek, z początku aż do końca, tak iak się tylko w sobie ma, słowo w słowo, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich, za przyięciem moim, urzędowym, iest ingrossowany.

*Книга Луцкая, городская, записовая, № 2245, годъ 1709.
Листъ 647*

CXL

Универсалъ Перемышльскаго уніятскаго епископа, Юрія Винницкаго, къ духовенству и мирянамъ уніятскаго вѣроисповѣданія епархіи Галицкой и Каменецкой, предлагающій имъ собраться въ опредѣленный срокъ во Львовъ, для избранія епископа. 1709. Декабря 10.

Feria tertia, pridie festi Circumcisionis Christi Domini, anno 1709.

Ad officium actaque praesentia, castrensia, capitanealia, Camenecensia Podoliae personaliter veniens admodum reverendus Alexander Martyszewicz, cathedralis Camenecensis protopopa, obtulit eidem officio et ad acticandum porrexit litteras universales ad eligendum in ordine ritus Graeci episcopum Leopoliensem ab illustrissimo et reverendissimo Georgio Winnicki, episcopo Premysliensi, emanatas, manu ejusdem propria subscriptas, introcontentas, tenoris tali: Jerzy Winnicki, z Bożej i stolicy świętej apostolskiej łaski episkop Przemyślski, Samborski, Sanocki, metropoliey Kijowskiej, Halickiej i wszystkiej Russyi, tudzież episkopiey Lwowskiej, Włodzimirskiej etc. administrator, Dermański i Dubieński archimandryta. Jaśniewielmożnym, wielmożnym ich mościom panom obywatelom ziemi Lwowskiej, Halickiej i wojewodztwa Podolskiego, ritus Graeci, mającym competentiam juris do elekcyey episkopów Lwowskich, tudzież najprzewielebniejszym, przewielebnym, wielebnym, tam regularis, quam saecularis cleri ojcom i braci, niemniej sławetnym bractwom, do tejsze elekcyi należącym, pokoj Chrystusów i bło-

gosławieństwo najwyższego pastyrza przesławszy, wiadomo czyniemy: iż gdy post decessum godnego, w cerkwi świętej dobrze zasłużonego, eparchiej pastyrza—świętej pamięci jaśniewielmożnego i najprzewielebniejszego jegomości Jozefa Szumlańskiego, episkopa Lwowskiego, Halickiego i Kamieńca Podolskiego, diecezya pomieniona wakująca, w dozor doczesny nam powierzona, osierociała dotychczas zostaje, chcąc, według kanonów świętych, aby własnego obierała pasterza, elekcyą przyszedłego episkopa, mając sobie na to desuper daną moc i władzę, złożyć i naznaczyć umyśliliśmy; jakoż muneris nobis desuper commissa autoritate na dzień dwudziesty pierwszy Januarii, według starego kalendarza, w roku następującym—tyśiącznym siedmsetnym dwudziestym (sic *) in loco solito, to jest w cerkwi katedralnej Lwowskiej, składamy i naznaczamy, wszystkich, ut supra, jus ad similes actus mających, na pomieniony termin zapraszając i konwokując, oraz osobliwie zalecając, aby, subveniendo orbatae ecclesiae, na takiego kandydata swoje dyrgowali wota, jakiego reipublicae jura, ecclesiae universalis desideria, animarum Deo lucrandarum salus exigit, requirit necessitas, suadet utilitas, czego i my, oraz pomyslniej in unanimitate zgody życząc, intimatorias has nostras (litteras) z kancelariej naszej wydać rozkazawszy, przy pieczęci zwykłej ręką naszą podpisaliśmy. Daliśmy w monasterze świętego Spasa, dnia dziesiątego Decembra, tyśiącznego siedmsetnego dziewiątego. Jerzy, episkop Przemyslski, manu propria. Locus sigilli illius subimpressi. Post quarum suprascriptarum litterarum universalium ad acta officii praesentis ingrossationem, originale earundem circa acta praesentia est relictum.

*) Вѣроятно въ текстѣ ошибка переписчика: слѣдуетъ—же читать 1710.

Книга городская, каменецъ-подольская, записовая и поточная, № 3962, годъ 1709—1710; лстѣ 552 на оборотѣ.

Жалоба протоіерея Осдора Сахневича на дворянъ Луку и Александру Доруховскихъ, о томъ, что они отняли церковныя земли въ принадлежащемъ имъ селѣ Богдашовѣ, падали на священника большія контрибуціи и грабили его имущество, такъ что священникъ Степанъ Крута, долженъ былъ бѣжать изъ села. Когда-же Сахновичъ, въ качествѣ благочиннаго, отправился въ Богдашевъ для исполненія требъ, до Доруховскіе ограбили его и нанесли ему тяжелые побои. 1710. Генваря 29.

Roku tysiąc siedmset dziesiątego, miesiąca Januarii dwudziestego dziewiątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Antonim Niemirowskim, skarbnikiem Sanockim, namiesnikiem burgrabstwa y zamku Łuckiego, y xiegami ninieyszemi, grodzkimi, łuckimi comparens personaliter przewielebny w Bogu jegomości ociec Theodor Sachniewicz, protopopa Rowieński, presbiter Korniński, swoim y wielebnego w Bogu jegomości oycy Stefana Krenty, zięcia swego, a bywszego przedtym wikarego we wsi Bogdaszowie, imieniem, nie mogąc daley cierpieć oppressyey, krzywd od niżej mianowanych ichmościów, solenniter et magna cum querimonia świadczył y protestował się naprzeciwko urodzonym ichmościom panom: Łukaszowi y Alexandrze Małachowskiego, primo voto Bratkowskiej, secundo ad praesens Doruchowskim, małżonkom, possessorom vigore jurium suorum dóbr wsi Bogdaszewa, w ten niżej opisany sposob y o to: iż protestans ninieyszy z swoiemi antecessorami, z dawnych czasów mając regimen protopopiey nad pietnastu cerkwiemi około Równego, dyecezyey Łuckiej, między ktoremi y cerkiew Boża we wsi Bogdaszowie do dyspozycyi comparentis należy, ktorey funkcyey swoiey ninieyszy protestans ex vi officii sui czyniąc dosyć, w cerkwi pomienoney Bogdaszewskiej obrządek według możności czynił; ażeby ofiara Boska continuo dla wygody obywatelów tameyszych odprawowała się, zięcia swego, wspomnianego jegomości oycy Stefana Krente, postanowił, nadto wołami swoiemi y zbożem włanym qnotannis, także ludźmi swoiemi na polach, mere antiquitus do cerkwi tameyszey należących, zasiewał; ex quo był zubożały, wszel-

ki ratunek onemu dawał, ichmość zaś panowie Doruchowscy, małżonkowie, ex ratione żeby pol cerkiewnych na swoje potrzebę nienależycie zażywali, sposobów różnych szukali, ażeby spomnianego jegomości oycy Krente, wikarego, mogli zruinować na substancyi, mając pro ratione, iż gdy nie będzie miał się czego jąć, precz poydzie; iakoż różnych sposobów szukając do zruinowania tak protestantanta niniejszego, iako y zięcia jegomości, ieszcze pod czas inkursii szwedzkiej na Wołyniu, wiedząc dobrze jegomość pan Doruchowski, że woły mere protestantis własne byli we wsi Bogdaszowie, u zięcia dla poratowania onego, z których wołów iednego sobie upodobawszy, co naylepszego, in vim prowiantu dla Szwedów za wszystkę gromadę z chliwa kazał wziąć y tegoż woła do Dubna prowadząc, musiał protestant za niego dać jegomości panu Doruchowskiemu taler bity, które pieniądze in usum sui obrucił; uprzotnowszy sobie niesłuszną okazyą do tegoż jegomości oycy wikarego, tenże jegomość pan Doruchowski roku tysiąc siedmset osmego, na święto Pokrowę, podczas prazniku, klucze od cerkwi tameyszy per vim odebrał y nabożeństwa, tak w same święto, iako y w inne dni zabronił odprawować; a gdy protestans swoimi własnymi wołami na polu cerkiewnym w tymże roku wyżey mianowanym na oziminę kazał dla zięcia swego rolę wyrobić, ichmość panowie Doruchowscy, goniąc na dalszą ruinę, też pola wyrobione gotowe swoim własnym zbożem kazali pozasiewać in partem sui, y z tych zboż participowali; y nie dosyć mając na tym, w roku przeszłym, tysiąc siedmset dziewiątym, spodziewając się protestans, że ichmość obwinieni od swoiey zawziętości supersedować będą; similiter na wiosne orać y siał zabronili, na oziminę zaś przeszłoroczną, lubo za pozwoleniem ichmościów rolę, własnymi protestantis ludźmi y wołami wyrobioną, i te ichmość panowie Doruchowscy zbożem ozimym swoim zasiali; a gdy dla jaśnie wielmożnego jegomości pana woiewody Kijowskiego prowianty po wsiach brano, jegomość pan Doruchowski, kazawszy ludziom na residencyą kapłańską napaść, ktorzy napadszy, klacz protestantis własną, za którą dwanaście talerów bitych dawano, ex jussu et mandato obwinionych ichmościów, po prowiant gwałtownie wzięli, y ta klacz przepaść z okazyey ichmościów musiała, także woła comparentis własnego, z Kornina dla roboty zięciowi danego, dla tychże jegomości woiewody Kijowskiego ludzi bezprawnie kazał wziąć sam jegomość pan Doruchowski, ktorego wziętego do dworu obwinionych, tydzień cały u siebie ichmość we dworze trzymali y nie chcieli oddać, aż musiał protestans złotyich siedm, wykupując onego, obwinionym wypłacić, także z pasieki włas-

ney protestantis ulów, dwa z pszczołami, a trzydzieści prężnych, sine u'la data occasione, do swojego gumna kazał przywieść; a tak wspomniany jegomość ociec Stefan Krenta, wikary, widząc summam sui oppresionem od ichmościów panów Doruchowskich, gdyż musiał y prowianty więcey niż gromada, co iest przeciwko słusności, dawać y, będąc na substancyey zruinowany, nie mając się czego jąć, musiał ztamtąd migrare, opuściwszy dom Boży; protestans iednak, lubo widząc zawziętość ichmościów panów Doruchowskich przeciwko sobie y zięciowi swemu, przeciesz iednak, procurando nitegritatem ecclesiae et habendo curam animarum, iz woli wyrażoney jaśnie przewielebnego jegomości xiędza Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego, lubo z dysgustem ichmościów obwinionych, ieździł częstokroć dla nabożenstwa odprawowania parafianom tameyszym, y gdy w roku teraznieyszym, tysiąc siedmset dziesiątym, dnia dwudziestego trzeciego Januarii, za daniem sobie znać od parachianów Jlpińskich, do Korniińskiej cerkwi należących, ażeby infantem neonatum do wiary świętey przyprowadził, a tak protestans, czyniąc dosyć muneri suo, czym prędzey przyiechawszy do Bogdaszowa, konia na wsi postanowiwszy, cum snbmissione do dworu ichmościów obwinionych poszedł, upraszając o klucze do cerkwi dla wzięcia swoich xiąg, do krztu należących, których był pożyczyl na święta Bożego Narodzenia; jegomość pan Doruchowski, posławszy diaka y krawca z kluczem za protestantem do cerkwi, przykazał onym, ażeby xiąg własnych jego nie wydawali, ktore xięgi, iako swoje własne, iż protestans wzięwszy, do Jlpina dla krzczenia infantis chciał odyść, interea, za daniem sobie znać, jegomość pan Doruchowski, kyi porwawszy potężny, z jejmością swoją cum furore et fervore festinanter biegł ku cerkwi y, napadszy protestanta, nic sobie niewinnego, wrzod verbis asperrimis, inonestissimis, ktore ob reverentiam officii nie wspominają się na tym mieyscu, a potom a verbis ad verbera udawszy się, za barki protestanta porwawszy, o ziemie, a ile w podeszłym wieku będącego, uderzył, uderzonego kolanami w piersi bił, tłuk, kaliczył, pięściami po głębie, po głowie zabijał, w którym pobiciu protestans, będąc w bolu wielkim, nie mógł pamientać co się z nim na ten czas działo, a potom, puściwszy onego, tymże kiiem zęby chcąc wybić, stursał, łaiał, konfundował, poganinem nazywał y insze słowa przeciwko protestantowi preferebat, ktore przez inquisitionem dowiodą się; protestans zaś, z izby poszedłszy pomału do gospody, do konia swego, chcąc odiechać do Jlpina propter baptizandum infantem, i tam jegomość pan Doruchowski, powtarzając swoje zawziętość, na gospode z tymże kijem y z swoją jeymością napadszy, prioribus pessimis

posteriora mala addendo, similiter protestantem konfundował, lżył, przy którym konfundowaniu klacz, na ktorey protestans przyiechał, valoris złotych pięćdziesiąt, z rękę protestantis wydarł, y też klacz in vim iakowegoś grubiezu do dworu kazał zaprowadzić, sama zaś ieymosć przy odchodzie swoim protestantem lżyła, sromociła, w gębę chciała uderzyć; tym się ieszcze nie kontentuiąc, jegomosć pan Doruchowski, ze dworu chłopów powtóre na gopode nasławszy protestantis, którzy przyszedszy, protestanti chcieli xięgi odiać, gdzie y kulbakę ze wszystkim, valoris złotych dziesięć, wzieli; a tak protestans, rad nie rad, musiał piechoto do Jlpina jeymosci paniey Roźniatowskiey puść, a potym sobie podwode po odprawionych ceremoniach najął, sama zaś jeymosć pani Doruchowska, nie uczyniwszy zadosyć testamentowi jegomosci pana małzonka swego pierwszego, jegomosci pana Bratkowskiego, talerów bitych sześciu, kapłanom na ofiare bożą ritus graeci naznaczonych, nie oddała, o czym protestans dobrze (świadomy), będący in ultimo agone spowiednikiem; ktory proceder przez ichmosćiów panów Doruchowskich, małżonków, że przeciwko prawu Bożemu y pospolitemu koronnemu popełniony iest, dla tego protestans z ichmosćiami obwinionemi o wyżey wyrażone pretensie, odjęcie kluczów cerkiewnych, wygnanie parocha y iako się wyżey namieniło, prawnie czynić iako nayprędzey nie zaniechać etiam in foro spirituali deklaruię się y submittuie, salvam zachowawszy praesentis meliorationem, si juris necessitas expostulaverit, hanc actis connotari prosił, co y otrzymał. Theodor Sachniewicz, praesbiter korniński, protopopa Rowieński, manu propria.

Книга родская, луцкая, поточная, годъ 1710, № 2592; листъ 81.

CXLII

Грамота короля Августа II, жалующая Кирилу Шумлянскому санъ унягскаго епископа Луцкаго и Острожскаго. 1710. Апрѣля 10.

Roku tysiąc siedmset jedynastego, miesiąca Septembra piątego dnia.

W roczki grodzkie, łuckie, od dnia trzeciego, miesiąca y roku teraz idących, wyż na akcie mianowanych, przypadłe y sądownie odprawować się zaczęte, przedemną, Wawrzyńcem Stanisławem z Peplowa Peplowskim, sędzią ziemskim Podolskim, podstarościm grodzkim łuckim, y xiegami niniejszemi, grodzkimi, łuckimi personaliter comparens wielebny jego mość xiądz Teodozy Padalski, ihumen Białostocki, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich, tę elekcyą na episkopią Łucką od najaśniejszego króla jego mości Augusta wtorego, z podpisem ręki jego własney y pieczęcią koronną mnieyszą przyciśnioną cum ejus contentis per oblatam podał, cujus tenor sequitur ejusmodi. August wtory, z Bożey łaski krol Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Jnflanski, Smoleński, Siewierski, Czernihowski, a dziedziczny xiąże Saski i elektor, wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, do wiadomości podaiemy: mając partykularnym sposobem zalecone wielebnego Cyrylla Szumlańskiego, officiała generalnego Kamieńca Podolskiego, wielkie w kościele Bożym zasługi żarliwości chwały Boskiej y utrzymywania iedności świętey z kościołem świętym katholicim Rzymskim, umyśliłiśmy mu episkopią Łucką unti ritus Graeci po śmierci wielebnego Dyonizego Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego, Ostrogskiego, y do dyspozycyey naszej przypadłą, dać y konferować; jakoż daiemy y konferuiemy y onego, pro jure patronatus nostri, wielebnemu w Bogu Jerzemu Winnickiemu, metropolicie Ruskiemu, episkopowi Przemyskiemu, od stolicy świętey Apostolskiey postanowionemu, ad dominandum et installandum presentuiemy niniejszym listem naszym, mocą ktorego pomieniony wielebny Cyryll Szumlański przerzeczoną episkopią Łucką y Ostrogską y cerkwiami katedralnemi y niekatedralnemi, dobrami, wsiami, folwarkami, poddanymi, powinnościami, czynszami, robociznami, według starożytney fundacyey, tak jako antecessorowie jego trzymali y przełożęstwem nad duchownemi archimandrytami, ihumenami, protopopami, popami, bractwami, dochodami, według przywileiów y starodawnych zwyczajów, za błogosłowieństwem teyże stolicy Apostolskiey, po dostąpieniu poświęcenia w swoią obiowszy possessiją, trzymać y zażywać będzie do ostatniego życia swego kresu, obiecuiemy zaś po nas y po nayaśniejszych następcach naszych, iż ani my, ani najjaśnieyszi następcy nasi pomienionego wielebnego Cyrylla Szumlańskiego od spokojnej jegosz władcytwy possessyey całego y zupełnego nie oddalemy y oddalić nikomu nie pozwolemy, ale go przy prawie spokojnym zachowamy, co do wiadomości, komu o tym wiedzieć należy, donosząc, przyka-

zuiemy, abyście pomienionego Cyrylla Szumlańskiego za prawdziwego episkopa Łuckiego uniti ritus Graeci, w jednoŝci z kościołem świętym Rzymskim znali, jego jurisdikciey posłuszni byli, oraz wszelkie powinności, według zwyczajów dawnych pełnili, dla łaski naszej; na co, dla lepszej wiary, ręką własną podpisawszy się, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Działo się w Warszawie, dnia dziesiątego miesiąca Kwietnia, roku Pańskiego MDCCX. Panowania naszego XIII roku. U tego przywileju, przy pieczęci mniejszej przyciśnionej, podpis ręki najiaśniejszego króla jego mości, Augusta wtórego, w te słowa: Augustus rex. Przypis zaś temi słowy: Michał-Augustyn Howel, jego krolewskiej mości pieczęci koronnej sekretarz. Któryże to przywilej, za podaniem y proźbą wysz mianowanej osoby, wszystek, s początku aż do końca, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich jest inserowany.

Книга Луцкая, городская, записовая, 1711 года, № 2247; листъ 538.

CLIII

Жалоба приходского священника мѣстечка Китайграда, Николая Буцка, на управляющаго Китайгородскимъ имѣніемъ, дворянина Александра Гарасимовича, о нанесенныхъ ему жестокихъ побояхъ. 1710. Мая 20.

Feria tertia post dominicam Cantate proxima, anno Domini 1710.

Ad iudicium positionis iudiciariae actorum praesentium causarum fisci palatinatus Podoliae personaliter veniens venerabilis Nicolaus Bucko, ecclesiae Nativitatis Christi Domini, in bonis oppidi Kitaygrad existentis, praesbiter, solenniter in et contra nobilem Alexandrum Harasimowicz, praedicti oppidi Kitaygrad administratorem, questus protestatus est idque in eo: quia ipse die hesterna sine ulla occasione se, protestantem, manibus pro capillis arreptum, terrae allisit, ac in terra qua pugnis, qua genibus

concussit concalcavitque (de quo fusius infrascripta obductio narratur). Quo suo tali temerario progressu pacem et securitatem publicam violavit, paenasque, eo in passu sancitas, promeruit, de quo contra ipso iterum ac iterum queritur et protestatur. Et in verificationem praemissae protestationis idem venerabilis protestans praesentavit eidem iudicio concussioniones (quae potuerunt numerare) in numero triginta plusque, lividas, sanguine suffusas, in tergo manibusque ambabus, demum pectore; item in capite dextrae partis super aurim concussioniones, cute devalsas, protrusas, nonnullas sanguinolentas; item superius, ac inferius ora tumefacta aliisque locis concussioniones innumerabiles, item concussionem in naribus cute defectam, sanguinolentam, item in fronte concussioniones cute defectas, sanguine suffusas, tempore, modo et loco, in protestatione expressis, per supradictum nobilem Harasimowicz, administratorem, flagro ac pugnis illatas et inflictas, quas iudicium vidit et actis suis connotavit.

Въина каменецъ-подольская, декретовая, № 3703, годъ 1703—1716; мстъ 109.

CXLIV

Жалоба священника Юрія Бродовскаго на дворянина Якова Милковскаго о томъ, что онъ тяжело ранилъ одного изъ причетниковъ и истцу нанести сильные побои. 1710. Мая 26.

Roku tysiąc siedmset dziesiątego, miesiąca Maii dwudziestego szostego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi y przedemną, Bazylim Sieszyckim, namiesnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, stanowszy oczywiście wielebny ociec Jerzy Brodowski, prezbiter cerkwi Andruzkiej założenia świętego Jerzego, przeciwko urodzonemu jego mości panu Jakubowi Miłkowskiemu solenniter y z wielkim żalem protestował

się o to, iż jegomość pan Miłkowski, nie dość na tym mając, że przed-
 tym różne oppressye protestantowi czynił, na dom własny jego nachodził,
 małżonkę onego konfundował y mało szablą nie przebił, bakałarzowi w
 bok lewy szablą pchnął, który śmiertelnie przez niedziel kilka chorował,
 na zdrowie y życie protestanta y małżonki onego odpowiadał, o co już
 kondemnata w sądach tutejszych otrzymana iest, ale ieszcze im daley
 tym więcej dysgustów y oppressyi czynić protestantowi nie przestaie, ia-
 kóż teraz noviter, w roku niniejszym, tysiąc siedmset dziesiątym, die vi-
 gesima quarta Maii, tenże obwiniony, postponendo legem publicam, protes-
 tanta, iako prędko postrzegł iadącego ku domowi swemu, tak zaraz z gołą
 szablą y pistoletami nabitemi na koniu protestanta gonił, iakoż, dogoniw-
 szy protestanta w polu, iuż ku wsi Andruzie przedniey zbliżającego się,
 onego z konia zbił, a zbiwszy, za włosy porwał y, o ziemie uderzywszy y
 nasiadszy, kolanami bił y tłukł, y na ostatek szablą chciał przebić y pro-
 testanta nieżywić; iakożby był y zabił, gdyby w tym czasie jegomość pan
 Gabryel Wodoracki, przybiegszy, nie odratował y od tey zawziętości złey
 obwinionego nie odwiódł; po którym takowym uczynku nieprzystoynym,
 tenże obwiniony, odieżdżając, dalszą odpowiedź na życie protestanta uczy-
 nił y dotąd odpowiada, przez co obwiniony prawo pospolite zwiolował y w
 winy, w niem eo nomine opisane, popadł; w czym protestans iteratis vi-
 cibus oświadczywszy się y tey protestacyey salvam meliorationem zosta-
 wiwszy, in verificationem praemissorum omnium tenże protestans stawił
 woźnego generała, szlchetnego Stanisława Leszczyńskiego, który dla zapi-
 sania do akt niniejszych iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on, ad
 requisitionem protestantis, mając przy sobie stronę szlachtę, urodzonych
 ichmościów panów: Jana Wilskiego y Stanisława Łazowskiego, dnia dzi-
 siejszego, wyżey na akcie wyrażonego, był tu, w gospodzie protestantis,
 gdzie będąc, u protestanta raz w rękę lewą wyżey palca wielkiego prze-
 bity aż do kości, także plecy zsiniałe y włosów niemało z głowy wyrwa-
 nych widział y offitiose oglądał; co wszystko tenże woźny szlachtą, sobie
 przytomną, oświadczywszy się, o tym rellacją swoją zeznał, prosząc insi-
 mul z protestantem, aby to wszystko actis connotowano było, co y otrzy-
 mali: Jerzy Brodowski, praezbiter cerkwi Andruzkiej, Stanisław Leszczyński,
 woźny generał.

*Книга городская, Кременецкая, записовая, поточная и декре-
 товая, годъ 1710, № 1618. Листъ 205 на оборотъ.*

CXLV

Довѣренность, выданная протоархимандритомъ Базиліановъ, управляющимъ Владимірскою и Брестскою уніатскою епархією, Львомъ Кишкою, игумену Верховскаго монастыря. Климентію Рожнятовскому; Кишка поручаетъ ему произвести ревизію церкви, имущества и вообще всего монастыря Жидичинскаго, порученную ему самому Перемышльскимъ епископомъ, управляющимъ уніатскою митрополією, Юріємъ Винницкимъ. 1710. Іюня 15.

Roku tysiąc siedemset dziesiątego, miesiąca Junii dwudziestego trzeciego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego krolewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Antonim Niemirowskim, skarbnikiem sanockim, namięśnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, słuckimi comparens personaliter urodzony iegomość pan Antoni Iwanowski, dla zapisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, łuckich te zlecenie, od nayprzewielebniejszego iegomości xiędza Leona Kiszki, protoarchymandryty zakonu świętego Bazylego wielkiego, administratora episkopiey Włodzimirskiej y Brzyskiej, w Bogu przewielebnemu iegomości xiędzu Klementowi Roźniatowskiemu, klasztoru Werchowskiego starszemu, dane y conferowane, z podpisem ręki tak nayprzewielebniejszego iegomości xiędza administratora, przy pieczęci przyciśnionej, iako y iegomości xiędza sekretarza, na rzecz pewną, w tym zleceniu niżej inserowanym wyrażoną, o czym te zlecenie *fusus in suis contentis edisserit*, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego y do xiąg wpisanie, a tak ia, urząd, *annuendo affectationi* iegomości podawiającego, *ad acticandum* przyimując, czytałem y tak się w sobie pisane ma: Leon Kiszka, protoarchimandryta zakonu świętego Bazylego wielkiego, administrator episkopiey Włodzimirskiej y Brzeskiej, archymandryta supralski, starszy Berezwecki, commissarz, wszystkim wobec, a mianowicie w Bogu wielebnym oycom zakonu świętego Bazylego conwentu naszego Żydyczyńskiego, tudzież ichmościom panom dzierzawcom wiosek, do archimandryi Żydyczyńskiej należących, *in genere* wszystkich, donoszę do wiadomości,

iz, mając sobie zleconą funkcją od iasnie wielmożnego iegomości xiędza Jerzego Winnickiego, administratora metropoliey całej Rusi, Przemyslskiego episkopa, na rewizyą dóbr archimandryi Żydyczyńskiej, tudzież ex vi officii protoarchimandritatis należąc do tegoż samego, gdy nie mogę sam osobą moią dla zabaw y trudności ciężkich tak do samego klasztoru Żydyczyńskiego dla wizyty, iako do wiosek, mianowicie: Borzemca, Boholubego y Rokin ziechać, zleciłem całą tę funkcją w Bogu przewielebnemu iegomości xiędzu Klementowi Roźnatoskiemu, zakonu naszego klasztoru Werchowskiego starszemu, iakoż daię onemu moc zupełną do zwizytowania klasztoru Żydyczyńskiego, oraz z cerkwią y splendorami iey, tudzież osob, podług zwyczajów zakonnych, do zinwentowenia spraw, munimentów, pożytków wszelkich spisania, nakoniec do weyrzenia w kontrakty ichmościów panów dzierżawców y do zawarcia nowych contrahencyi, denique do tego wszystkiego sporządzenia, co będzie należało do dobrego porządku, tum intra monasterium, tum extra po wioskach y dworach, mianowicie: Boholubskim, Borzemieckim y Rokimskim; co wszystko ex parte wielebnych oyców Żydyczyńskich aby było acceptowano, in virtute sanctae obedientiae, przykazuię; ex parte zaś ichmość panów dzierżawców, aby sub annulatione contractuum nikomu innemu, tylko wysz specyfikowanemu iegomości xiędzu starszemu Wernichowskiemu z tenut swoich plenae reddere chcieli rationes y nowe zawarli contracty, upraszam. Datum w Kupieczowie, die decima quinta Junii, anno millesimo septingentesimo decimo. U tego zlecenia, per oblatam podanego, przy pieczęci przyciśnioney, podpisy rąk temi słowy: Leon Kiszka, protoarchimandryta, administrator episkopiey Włodzimirskiej, commissarz m. p. Polikarp Mihuniewicz, zakonu świętego Bazylego wielkiego, secretarius reverendissimi proto-archimandritae m. p. Ktoż to zlecenie, per oblatam podane, za podaniem y proźbą wysz mianowanego podawaiącego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystek z początku aż do końca, do akt niniejszych, grodzkich, łuckich słowo w słowo, tak iako się w sobie pisane ma, iest inserowane.

Книга городская, Луцкая, записовая, № 2246, годъ 1710; листъ 429.

CXLVI

Заявление отъ имени Кирила Шумлянскаго, нареченнаго епископа Луцкаго и Острожскаго, о томъ, что имѣнія, принадлежащія Луцкой епископской кафедрѣ, пришли въ крайнее запустение, такъ, что епископъ не находитъ возможности уплачивать изъ нихъ подати и военныя повинности. 1710. Августа 5.

Roku tysiąc siedmset dziesiątego, miesiąca Awgusta piątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Antonim Niemirowskim, skarbnikiem sanockim, namiestnikiem burgrabstwa y zamku Łuckiego, y księgami ninieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter przewielebny w Bogu ociec Theodor Krzyżkiewicz, protopopa Łucki, uti persona capitularis, jussu et mandato jasnie przewielebnego w Bogu jegomości oycy Cyryllego z wielkich Szumlan Szumlańskiego, ihumena monasteru uhernickiego, administratora y nominata episkopiey Łuckiey y Ostrogskiey, ktorego imieniem, iako też y całej ritus graeci Łuckiey kapitullii, praecavendo integritati et indemnitati wysz pomienionych principałów swoich, przed urzędem ninieyszym świadczył y manifestował się w ten sposób: iż co w dobrach całej episkopiey Łuckiey y Ostrogskiey generaliter wszystkich przed tym znajdowało się tak wiele poddaństwa, iż mogli wszelkie ciężary, iak podatki skarbowe, exactie żołnierskie y inne wszelakie wypłacać, lecz zaś teraz, iż w tych nazwanych przedtym dobrach, a teraznieyszych wszędzie iedynych pustkach, przez różne ucieмиżenia, jak przez przechody y consistencie woysk szwedzkich, moskiewskich y naszych koronnych y innych różnych, tak dalece te się dobra zesolowali, że w kożdey wsi, gdzie bywało po kilkadziesiąt y więcey osady, teraz zaś nie masz nic, krom gdzie pustek kilka, albo same tylko uroczyszczca, bayrakami zarosłe, pozostały się; y na tych do szczętu zruinowanie goniąc y żadnego względu nie mając, wielmożni ichmość panowie kommissarze województwa Wołyńskiego, powiatu Łuckiego, gdzie w całych tych pustyniach na ieden pług sprzężaju zebrać nie można, włożyli na nie do wypła-

cenia cóntrybucyi y wydawania prowiantów dymów cztery, a gdzie po kilkadziesiąt poddaństwa y pługów kilkunastu znaydować się może, to po puł dymu, po czwerci dymu y mniej położyli, niezmiernie praeaggrawowawszy tę mizerną pustynię episkopiey Łuckiey y Ostrogskiey, z których już dalej nietylko hyberny, żołnierskiej porcyey y innych exakcii, ale też y poborów skarbowych. jako to: szeleżnego, czopowego, ponieważ w żadney wiosce nietylko winnic, kotłów, a zatym kurzenia gorzałki, warzenia piwa y szynku od lat kilku nie znayduie się żadnego, z czego by pomienione podatki płacone bydz mogli, zaczym de praemissis omnibus, iako też y w tym, że przy wzięciu jegomości oyca Dionizego Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego y Ostrogskiego, do Moskwy, wszystkie rzeczy ruchome, pieniądze gotowe, ale nawet papiery, kwity hybernowe y poborowe wszystkie, zabrane są; w czym, praecavendo integritati ac indemnitati, nomine quorum supra, przed urzędem niniejszym świadczy y manifestnie się. A na verificatią praemissorum omnium, tenże manifestans prosił mnie, urzędu, o przydanie woznego do wydania rot y juramentu, którego affektacye ja, urząd, annuendo, przydałem woznego generała, szlachetnego Jana Kwiatkiewicza, rotisante którego, człowiek wiadomy wszystkich folwarków, roboczy Panas Suszko, flexis genibus coram imagine crucifixi Christi, jarament w te wykonał słowa: ja, Panas, przysięgam panu Bogu wszechmogącemu, w Troycy Świętey jedynemu, na to, iż to wszystko, cokolwiek wyżej w manifestacye opisano iest, to prawdziwie wszystko iest napisano, na czym, jako sprawiedliwie przysięgam, tak mi panie Boże dopomóż y niewinna męka Christusa pana; po wykonaniu którego juramentu tenże manifestans prosił o przyjęcie y w księgi wpisanie tej manifestacye, co y otrzymał. Theodor Krzytkiewicz.

Книга городская, Луцкая, поточная, годъ 1710, № 2592. Листъ 730.

CXLVII

Жалоба протоіерея Федора Крыткевича на дворянина Ивана Гуляницкаго о томъ, что онъ напалъ на истаца среди улицы въ Луцкъ и разсѣкъ на немъ саблю рясу. 1710. Августа 16.

Roku tysiąc siedmset dziesiątego, miesiąca Augusti szesnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Łuckim, przedemną, Piotrem Skuratowskim, namiestnikiem na ten czas burgrabstwa y zamku Łuckiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi stanowszy oczewiście wielebny ociec Theodor Krzytkiewicz, protopopa Łucki, solenniter magno cum animi dolore świadczył y protestował się naprzeciwku urodzonemu jegomości panu Janowi Hulanickiemu w ten sposób y o to: iż pomieniony obwiniony, violando prawo Boskie y pospolite, a do tego nie respektując na osobę kapłańską, różnym, tak przedtym iako y teraz, ludziom dając po Łucku okazje, roku teraz ninieyszego, tysięcy siedmset dziesiątego, dnia piętnastego Augusti, w sam dzień Najświętszey Panny Wniebowzięcia, święta rzymskiego, biegiąc z dobytą szablą po mieście Łucku, dobrze sobie podochociwszy, nie przepuścił y osobie kapłańskiej protestantis, napadłszy protestanta, idącego od świętey Troycy z cerkwi z nieszporku ku domowi y rezidencyey swoiey, do cmentarza świętey Pokrowy, tenże obwiniony, napadłszy nic sobie niewinnego tegoż protestauta, bez respektu przez ziobra nad pasem ciął y onemuż suknie wierznią, drugiey naruszając, rozciął; ktore roscięte suknie ja, urząd, widziałem; a potym uczynku z tą szablą od protestanta nie wiedzieć gdzie pobiegł, znaćrozumiejąc, że y ziobra protestantowi na wylot przeciął, przez co jegomość inculpatus prawo Boskie y pospolite et securitatem, ratione stratae publicae, violavit, winy, w nim ratione praemissorum postanowione, na osbę swoię zawiązał y zaciągnął; o co wszystko idem protestans iterum atque iterum protestatur, deklarując się o to cum inculpato jure se acturum, ubi causa de jure venerit, zostawiwszy praesentis salvam meliorationem, si opus fuerit, hanc actis connotari prosił, co y otrzymał. Theodor Krzytkiewicz.

Книга вродская, Луцкая, поточная, годъ 1710, № 2592; листъ 771.

Жалоба отъ имени дворянина Ивана Рыбинскаго на нареченнаго епископа Луцкаго, Кирила Шумлянскаго, о томъ, что онъ, въ качествѣ лица уполномоченнаго отъ митрополита Винницкаго, отнялъ насильно у Рыбинскаго Радомысльское имѣніе, пожалованное ему королемъ Августомъ II. 1710. Сентября 12.

Року тисеча семсотъ десятого, месяца Сентебрія дванадцатого дня.

На уряде гродскомъ, въ замку его королевской милости Житомирскомъ, przedemną, Bazylim z Wyhowa Wyhowskim, skarbnikiem ziemskim, namieśnikiem starostwa, regentem grodzkim żytomirskim, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, żytomirskimi comparsens personaliter urodzony jegomość pan Antoni Bucholc, sługa wielmożnego jegomości pana Jana z Rybna Rybińskiego, podczaszego żytomirskiego, jako skoro po gwałtownej expulsyej z dóbr, miasteczka Radomyszla i innych, przez niżejmianowane osoby pana swego, do act tutejszych przybyć mógł, tak zaraz, imieniem tegoż pana swego, przeciwko wysoceprzewielebnemu w Bogu jegomości ojcu (Kiryllemu) Szumlańskiemu, nominatowi episkopiej Łuckiej, samemu principałowi i motorowi, tudzież czeladzi, chłopom, kozakom, ze wsiów: Unina, Kucharów, Malina, Przyborska, Lubowicz, Pirożków i innych ad violentam expulsionem umyślnie z różnym orężem, do boju należącym, na kilkaset przysposobionym, o imionach i przezwiskach samemuż obwinionemu lepiej wiadomym i znajomym, in ulteriori juris tractu specyfikować się mającym, solenniter et magno cum dolore protestował się w ten niżejopisany sposób i o to: iż jegomość ociec nominat łucki, będąc kommissarzem od jaśniewielmożnego jegomości xiędza Winnickiego, metropolitę swego, do ojców duchownych, w województwie Kijowskim mieszkających, a nie mając żadnego prawa ani praetextu do dóbr miasteczka Radomyszla i innych, które pan comparentis za przywilejem najjaśniejszego króla jegomości Augusta wtórego, nemine contradicente, zajachawszy, i one przez czas nie miały sine ulla ni od kogo praepeditioe in sua pacifica possessione trzymał, zebrawszy nie małą kupę, jako się wyżej pomieniło, ludzi, których było ad minimum osób trzysta, z różnym orężem, muszkietami,

rusznicami, dzidami, rohatynami, pistoletami i innym, do wojny prawie należącym, na swój kapłański charakter nie uważając i onego nie szanując, sam, jakoby oficer jaki, nocnym sposobem z pomienionemi ludźmi na pana protestantis, w zamku mieszkającego, anno praesenti, die vero nono Septembris, napadszy, strzelać, bić, zabijać tak pana comparentis, jako i czeladź onego, kazał; jakoż niemało ludzi pokaleczono, co per inquisitionem czasu prawa dowiedziono będzie, panu querulantis z dóbr tych Radomyslskich ustępować kazał, jakoż widząc pan protestantis temerarium jegomości obwinionego ausum, z dóbr pomienionych ustąpić musiał. Przez który to takowy swój niesłuszny i nienależyty proceder, jegomość obwiniony prawo pospolite, osobliwie de expulsione violenta opisane, naruszywszy, winy, w niem eo nomine opisane, na osobę i dobra swoje zaciągnął, pana comparentis do szkód na kilka tysięcy przez expulsją swoją przyprowadził, o co wszystko protestans, nomine ut supra, przeciwko tymże obżalowanym iterum iterumque protestatur, salvam meliorationem per aliam faciendam vel per citationem, si necessitas juris exigerit, panu swemu vel cui de jure venerit correctionem, zostawiwszy, a terazniejszej o przyjęcie i do akt zapisanie mnie, urzędu, prosił; co i otrzymał, Antoni Bucholc.

Книга вродская, житомирская, записовая и поточная, № 210, годъ 1701—1713; листъ 273.

CXLIX

Жалоба священника Константина Маличенка на дворянина Александра Харжевского о нанесеніи ему безъ причины тяжелыхъ побоевъ. 1710. Октября 6.

Feria sexta post festum sancti Francisci Confessoris proxima, anno Domini millesimo septingentesimo decimo.

Inducenda erat hoc loco protestatio venerabilis patris Constantini Maliczenko, ritus Granci de bonis villae Woroblowce parochi, contra generosum Alexandrum Charzewski, ratione per ipsum feria tertia sui, protestantis, in bonis villae Woroblowce horrendissime qua pugnis, colaphis, genibusque per varia corporis membra sine ulla per se, protestantem, data occasione, concussionis, converberationis et vix semivivi relictionis, in vitam diffidationis, ac aliarum violentiarum illationis facta, cujus latior copia dari debuit, verum quoniam intra triduum, ut juris et moris, ad acticandum non est porrecta, idcirco de diligentia generosi notarii loci praesentis in suscipiendo, negligentia vero partis protestantis in porrigendo manifestatum est. Et in verificationem praemissorum, idem venerabilis protestans commonstravit eodem coram officio et aetis in corpore suo et quidem primo in scapula manus dextrae concussionem horrendissimam, maximam, tumidam lividam, sanguine suffusam, ac totam ferme scapulam concussam, dorso concussionem octo, penes se distinctae, magnae, lividae, sanguine suffusae, item fistulam superiorem manus dextrae similiter maxime concussam, item in humero sinistro concussionem maximam unam, item circa cingulum concussionem magnam, sanguine suffusam, asseruit quoque sibi, commonstranti, ventrem seu intestina dirupisse; quas concussionem et converberationem idem venerabilis commonstrans asseruit esse sibi tempore, modo et loco superius expressis per generosum Charzewski illatas et inflictas, easdemque officium praesens vidit, debite conspexit et actis suis connotavit.

Книга городская, каменецъ-подольская, записовая и поточная, № 3692, годъ 1709—1710; листъ 965 на оборотъ.

CL

Жалоба дворянъ Подлевскихъ на епископа Луцкаго, Кирила Шумлянскаго, о томъ, что, по его приказанію, слуги и родственница епископа, дворянка Елена Шумлянская, отняли у Подлевскихъ ихъ имѣнія, села: Межиричку и Красноборку. 1711. Августа 25.

Roku tysiąc siedmset jedynastego, miesiąca Augusta dwudziestego piątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Bazyliem z Wyhowa Wyhowskim, skarbnikiem, namieśnikiem starostwa, regentem grodzkim żytomirskim, i xięgami niniejszemi, grodzkimi, żytomirskimi, comparens personaliter urodzony jegomość pan Jan Podleski, swym i urodzonych ichmościów: Ewy, matki, Anastazyej Podleskiego Alexandrowej Jakubowskiej, siostry, wdów, Theodora, brata rodzonego, tudzież Stanisława, wojskiego, i Alexandra, cześnika owruckiego, stryjów swoich rodzonych, Podleskich, imieniem, przychylając się do videndy protestacji przez pomienionego rodzonego swojego w grodzie tutejszym: pierwszej—anno praesenti, dnia czternastego Decembris, drugiej—roku terazniejszego, dnia dwunastego Augusti, przeciwko osobom niżejmianowanym poczynionych i zapisanych, quam primum acta praesentia, po gwałtownym i nieprawnym wygnaniu z niżejmianowanych dóbr swoich, adire potuit, natychmiast przeciwko jaśnieprzewielebnemu w Bogu jegomości ojcu Kiryllemu z Wielkich Szumlan Szumlańskiemu, biskopowi ritus Graeci Łuckiemu i Ostrogskiemu, prothotroniemu metropoliej Kijowskiej, jako rozkazującemu, i urodzonej jeźmości paniej Helenie Szumlańskiej, cześnikowej podolskiej, wdowie, mandata i wolę jegomości ojca biskopa Łuckiego exequującej, i innym wszystkim, adhaerentom i comprincipałom, quoruncunque nominum et cognominum, in ulteriori juris tractu specificandorum, świadczył et magno cum dolore protestował się w ten sposób i o to: iż jaśnieprzewielebny w Bogu jegomość oćiec biskop Łucki, violata legum autoritate i lekce sobie považając one, która fortiter injungit, aby nemini a nemine inferatur injuria i zeby quisquis sua propria contentus conditione, jegomość, his omnibus posthabitis, nie mając żadnego prawa, praetextu i interesu do dóbr protestantów, wsi Międzyrzyczki i Krasnoborki, dziedzicznych, w powiecie tutejszym Żytomirskim leżących, antiquitus, a prawie od lat stu i więcej, certo jure przodkom protestantów służących i w possessyey onych spokojnej aż dotychczas będących, roku niedawno przeszłego, tysiąc siedmset dziesiątego, dnia jedynastego Septembra, jeszcze będąc nominatem episkopiej Łuckiej, z czeladzią swoją violenter najachawszy, od protestantów odebrać i tam wielkie aggrawacie czynić chciał; tedy comparens z rodzonym swoim, placatis verbis jegomości upraszając, aby od violentiej supersedował, prawa, sobie na te dobra służące, pokazali; więc tedy jegomość oćiec nominat zajazdu i interessowania do pomienionych dóbr nie zechciał, declarując onym spokojnej possessyey, tak od siebie, jako i innych, odjechał. Roku zaś terazniejszego, tysiąc siedmset jedynastego, dnia szóstego Augusta, zostawszy

już episkopem Łuckim, też pomienione dobra armatim najachawszy i tam różne violentie, czasu prawa producowane, poczyniwszy protestantom, zakazując, aby do żadnej rzeczy nie interessowali się, odjechał; a potym, dnia ósmego Augusta, podstarościego radomyslskiego jejmości pani czesznikowej podolskiej i niejakiegoś pana Michałowskiego z wielką kupą tamejszych ludzi nasławszy, którzy na dwór protestantów napadszy, wielkie violentie czyniąc, okna w izbie powybijali, i dobywszy się do izby, matkę protestantów, szędziwe lata mającą, kilka razy potrącili, i, co się komu podobało—tenże obwiniony Michałowski brąc chłopom rozkazał, potym krowę z cielęciem wziowszy, z wielkim ferworem i odpowiedzią odjechał; tandem dnia piętnastego tegoż miesiąca Augusta, jussu et informatione znać tak jaśnieprzewielebnego w Bogu jegomości ojca episkopa, jako i jejmości paniej czesznikowej podolskiej, chłop, nazwiskiem Syrosz, z kilkunastu chłopami jejmości paniej czesznikowej w nocy na dwór tenże napadszy, matkę protestantów genuine zabić chciał, i gdyby do obrony protestantes nie przyszli, pewnieby zły swój umysł do skutku przyprowadził; znowu nazajutrz, to jest dnia szesnastego ejusdem mensis, chłopci jejmości paniej Szumlańskiej ze wsi Wyszewicz, jako to nazwiskami: Kuczenków syn, Hryćko zięć Potyenków, Wasyl zięć Bliźniuków, Popowicz, Stefan Słuczenko, Iwan, i innych wielu, na tenże dwór protestantów z różnym orężem, jako to: rucznicami, spisami, gwałtownie napadszy, funditus zrabowali, matkę protestantów zabić chcieli, i, nieznośnych oppressii naczyniwszy, odeszli; tandem dnia dwudziestego tegoż miesiąca Augusta, siostra comparentis, urodzona jejmość pani Jakubowska, porucznikowa, zażywszy sobie dwóch przyjaciół, szlachty, do jejmości paniej czesznikowej, do tychże dóbr, wsi Międzyrzyczki, (żeby wiedziała z jakiej okazyjej zajechała te dobra) dla rozmowy przyjechała, tedy eo instanti ludzi jejmości obwinionej z różnym orężem stanęło ze sto, gwałtem do dworu cisnąć się poczeli, okrzyk i tumult czyniąc, w którym tumultie szlachcica, z jejmością panią Jakubowską, będącego, urodzonego jegomości pana Gawłowskiego, pobili i pohłasowali, aż dopiero jejmość pani czesznikowa przypadszy, onym ludziom odstąpić kazała, a tymczasem ludzi protestantów z sobą do Wyszewicz wszystkich zabrawszy, odjeżdżając odpowiedziała, żeby się więcej nie interessowali do

pomienionych dóbr protestantes serio injunxit, i że ma taki rozkaz i ordynans od jegomości ojca episkopa Łuckiego,-- protestantów z pomienionych dóbr expellere declarowała; których wydania chłopów comparentes, ut juris est, u jejności obwinionej przez woźnego i szlachtę requirowali, ale Jejmość obwiniona żadną żywą miarą wydać nie chciała i dotychczas nie wydaie, przez którą tak nieprawną a prawie gwałtowną expulsją, ichmoście protestantes, szkody sobie na kilka tysięcy praetendują i czasu prawa per inquisitionem dowieść declarują. Przez który takowy, swój nieprawny i nie-należyty postępek ichmoście obwinieni, prawo pospolite naruszywszy, winy, w niem eo nomine opisane, na osoby i dobra swoje zawzieli i zaciagneli. O co wszystko: ut praemissum est, iidem comparentes, suo et omnium sup-rascriptorum nomine, przeciwko tymże obwinionym iteratis protestowawszy się vicibus, prawnie z ichmościami postąpić o to declarował, zostawiwszy sobie, vel cui de jure venerit, salvam tej protestatjej meliorationem, aut per citationes correctionem, a tej o przyjęcie mnie, urzędu, do akt prosik; co i otrzymał, Jan Podleski, imieniem wszystkich podpisując się.

Книга городская, житомирская, записовая и поточная, № 210, годъ 1701—1713; листъ 288.

СІІ

Универсалъ короля Августа II къ дворянамъ и духовенству Вольнскаго воеводства, объявляющій о томъ, что онъ лишаетъ Кирила Шумлянскаго сана епископа Луцкаго и Острожскаго вслѣдствіе того, что Шумлянскій отправился рукополагаться въ Кіевъ; король ссылается на послание, полученное имъ отъ папы и предписываетъ дворянамъ и духовенству Вольнскаго воеводства отказать въ повиновении и признаниі Кирилу Шумлянскому. 1711. Октября 17.

Roku tysiąc siedmset jedynastego, miesiąca Novembris dwudziestego, szustegodnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Łuckim; przedemną, Piotrem Skuratowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego y księgami ninieyszemi, grodzkimi, łuckimi comparens personaliter urodzony jegomość pan Franciszek Kalnicki, pisarz consystorski łucki, dla zapisania do ksiąg ninieyszych, grodzkich, łuckich uniwersał, od nayiaśnieyszego króla jego mości, do wojewodztwa Wołyńskiego wydany, per oblatam podał, o czym ten uniwersał fusius in se enarrat, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego y do akt wpisanie; a tak ja, urząd, annuendo affectationi jego mości podawającego, ad acticandum przymuiąc, czytałem y tak się w sobie pisany ma: August wtory, z Bożey łaski król Polski, wielki książe Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Jufłanski, Smoleński, Siewierski, y Czernihowski, a dziedziczny książe Saski y elektor. Wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, osobliwie wielebnym w Bogu, wielmożnym, urodzonym obywatelom wojewodztwa Wołyńskiego, duchownym y świeckim, tak religiev katolickiej Rzymskiej, iako Greckiej w iedności z kościołem świętym katolickim Rzymskim zostaiącym, pobożnym archimandrytom, huncenom, protopopom, świezczennikom y innym, wszelkiego stanu, godności y praeeminencyey, osobom, przy ofiarowaniu łaski naszej krolewskiej do wiadomości podaiemy: doniesiono nam, jako Cirilli Szumlański, zakonnik religiev Greckiej, w iedności z kościołem Rzymskim katolickim będącey, od wielebnego Jerzego Winnickiego, metropolity całej Rusi, za administratora dyecezyey Łuckiej pod niebytność na ten czas wielebnego Żabokrickiego, episkopa Łuckiego, postanowiony, przeciwko prawom y zwyczajom y na uymę poddaństwa, mojestatowi naszemu winnego, udał się do Kijowa, aby tamże za episkopa teyże dyecezyey Łuckiej, przeciwko obrzędom kościoła świętego katolickiego Rzymskiego y prawu, do nominatiew y podania na episkopiew nam służącego, był poświęcony, co jako mimo wszelką słusność z oczewistym praw tychże złamaniem et cum scandalo obywatelów państw naszych, duchwieństa y ludu dyecezyey episkopiew Łuckiej uczynił, tak, zabiegaiąc wcześnie wszelkiemu złemu, na szkode iedności religiev katolickiej y Greckiej, w iedności będącey, ztąd wyuikaiącemu, po uprzejmościach y wiernościach waszych żądamy, abyście żadnym pretextem y wynalazkiem pomionego Cyrilla Szumlańskiego za episkopa Łuckiego nie znali y nie przyjmowali, znać y przyjmować ani mu tytułu tey godności, ani żadney usługi posłuszeństwa, tak w duchownych, jako y świeckich sprawach świadczyć y pełnić nie wazyli się, ale, abyście uprzejmości y wierności wasze z tymże

Cyrillem Szumlańskim, jako gwałtownikiem praw oyczystych y poddaństwa nam winnego, postępowali; a że wielebny Żabokrzycki, episkop Łucki, o którego eliberatią usilnie staramy się, dotychczas w detencji zostaie, dyoceryzia zaś bez administratora w duchownych y świeckich sprawach bydź nie może, tedy po uprzejmościach waszych, abyście za prawnego episkopiey Łuckiey administratora w duchownych y świeckich obrzędach nikogo innego nie znali y nie mieli, tylko tego, któregooby naywyższy kościoła świętego rzymskiego pasterz, Clemens XI, nad tym nieszczęśliwym upadkiem Cyrilla Szumlanskiego, jako uniwersalny y wszystkich dusz zbawienia pragnący ociec, w listach, do nas pisanych, barzo ubolewaiący, władzą swoją naywyższą postanowił; ktokolwiekby zaś woli naszej krolewskiej, w tym uniwersale wyrażoney, zprzeciwiać się ważył y jakiekolwiek temuż Cyrillowi Szumlańskiemu dodawał pomocy, rady y przysługi, lub go tytułem, praerogatywą episkopa Łuckiego zdobić ważył się, takowy koždy rigori praw, przeciwko attentuiącym similia y gwałconcym roskazy nasze, podlegać powinien będzie y na takowego paenas, in jure descriptas, ad instantiam urodzonego instygatora koronnego, ex delatione cuiusvis, w sądach naszych extendere nie omieszkamy. Który to uniwersał nasz aby tym prędzey da wiadomości wszystkich przywiedziony był, on po grodach, parafiach y mieyscach zwyyczajnych publikować zleciliśmy. Dan w obozie naszym krolewskim pod Stralsundem, w Pomeranicy Szwedzkiej, dnia siedmnastego miesiąca Octobra, roku Pańskiego tysiąc siedmset jedynastego, panowania naszego pietnastego roku. U tego uniwersału, per oblatam podanego, podpis ręki nayiaśnieyszego krola jego mości w te słowa; Augustus rex. Z drugiey zaś strony pieczęci podpis temi iest pisany słowy: Michał Augustyn Howel, jego krolewskiej mości pieczęci koronney sekretarz, m. p. Któryże to uniwersał, per oblatam podany, za podaniem y proźbą wyszmianowanego jego mości podawaiącego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak jako się w sobie pisany ma, do xiąg ninieyszych, grodzkich, łuckich iest ingrossowany.

*Книга луцкая, городская, записовая, 1711 года, № 2247 ;
листъ 672.*

CLII

Жалоба священника Иоанна Гостынского на дворянъ: Андрея и Фридриску Блендовскихъ о томъ, что они, пригласивъ истца занять приходъ въ принадлежащемъ имъ селѣ Юськовцахъ, потребовали отъ него 25 талеровъ въ свою пользу, а также исполненія барщины; когда-же священникъ отказалъ въ исполненіи этихъ требованій, то Блендовскіе удалили его отъ прихода и захватили все его хозяйство. 1711, Октября 19.

Roku tysiąc siedemset iedynastego, miesiąca Octobris dziewiętnastego dnia.

Przed urzędem i aktami ninieyszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi y przedemną, Bazylim Sieszyckim, namieśnikiem burgrabstwa krzemienieckiego, comparens personaliter wielebny w Bogu ociec Jan Hostyński, prezbiter Juśkowiecki, a teraz Brykowski, (jak tylko mógł coram actis praesentibus comparere, tak eo instanti przeciwko wielmożnym ichmość panom: Andrzejowi y Franciszce Horboskiego Błędowskim, małżąkom, miecznikom nowogrodzkim, solenniter y z wielkim żalem swoim świadczył się y protestował; w ten niżej opisany sposób y o to: iż wyszrzczeni ichmość panowie miecznikowie nowogrodzcy, zaciągnawszy protestanta na prezbiterią do cerkwi Juśkowieckiej, wszelko parafii facilitatem temuż comparentowi świadczyć deklarowali, in vim ktorey deklarowaney łaski protestans do dóbr wsi Juśkowiec sprowadziwszy się, omnem curam około gospodarstwa mając, ogród niemającym kosztem ogrodziwszy, ony zasiał, żyta y inne zboża w polu pozasiewał; et interim ichmość obwinieni, zawziowszy jakiś rankor ku protestantowi, kazali dwadzieścia y pięć talarów bitych sobie dać, których protestans nie mając za co dawać y żadno miarą nie mogąc onych wypłacić, iterum nie dał y nie wyliczył; ztąd zawziowszy ku protestantowi iakiś rankor y invidyą, kazali iterum sobie tłuki y inne roboty ad instar poddaństwa odbywać, ktorych żadnym sposobem protestans odprawować nie chciał, y tak aż ichmość obwinieni zaraz a zaraz z dóbr swoich protestantowi ustępować kazali, ktorych wole y roszak protestans pełniąc, mu-

siał rad nierad w samy czas gospodarski, roku przeszłego, tysiąc siedemset dziesiątego, in Augusto od wszystkiego gospodarstwa y ubustwa swego ustąpić, po którym ustąpieniu iterum obwinieni żyta ozimego kop pietnaście, owsa na kop dziesięć, grochu na kopie pięć, pszenicy iarey na kop cztery, hreczki na kop dwadzieścia, konopel kopa, siana stogów dwa, owiec siedmioro, iałowkę, ogrud iarzyny zasiany y ogrodzony, roli dni trzy, na paranine wyorańey, protestantis własnych, zabrali, zagrabili y na swóy pożytek obrócili; o ktorých rzeczy oddanie gdy protestans do dworu obwinionych upraszając przyszedł, tedy jegomość pan miecznik pięścią w gębę dwa razy protestanta uderzył y z oczu (słowy zelżywemi zdyshonorowawszy) odeysć kazał; przez co wszystko jegomość obwiniony prawo pospolite zgwałcił, y w winy grabieżu gwałtownego popadł, y do szkód przywiedli niemałych protestanta; w czym wszystkim protestans iteratis przed urzędem vicibus oświadczywszy się, y tey protestacyey etiam per citationes salvam meliorationem zostawiwszy, prosił id totum actis connotari; co y otrzymał Jan Hostyłowski, prezbiter cerkwi Brykowskiey.

Книга іродская, кременецкая, записовая, поточная и декретовая, № 1619, годъ 1711; листъ 683.

CLII

Постановление сеймика Волинскаго воеводства, на которомъ рѣшено между прочимъ лишить епископскаго сана Кирила Шумлянскаго за то, что онъ не захотѣлъ присоединиться къ униі и похваля рукополагаться не къ уніатскому митрополиту во Львовъ, а къ православному—въ Кіевъ.—Дворяне Волинскіе оглашаются, по предложенію короля, подчинить Луцкую и Острожскую православную епархію управленію Холмскаго уніатскаго епископа и объявляютъ недействительнымъ актъ избранія Кирила Шумлянскаго. 1711. Декабря 7.

Roku tysiąc siedmset jedynastego, miesiąca Decembris siódmego dnia.

Na roczki sądowe, grodzkie, łuckie, od dnia dwudziestego szóstego miesiąca Novembris, roku teraz idącego, wysz na akcie mianowanego, przypadłe y sądownie odprawować się zaczęte, przedemną, Wawrzyńcem Stanisławem z Pepłowa na Taykurze Pepłowskim, sędzią ziemskim Podolskim, podstarościm grodzkim łuckim, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter wielmożny jegomość pan Stanisław z Szpanowa Czaplic, stolnik Owrucki, marszałek koła rycerskiego województwa Wołyńskiego, to laudum in loco consultationum solito postanowione, z podpisem ręki swoiey własney, per oblatam podał, o czym szerzey niżey inserowany in suis punctis, clausulis et ligamentis in se obloquitur, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego y do akt zapisanie, którego ja, urząd, annuendo affectationi, do xiąg przyjmując, czytałem et est tenoris ejusmodi: My: rady, xiążęta, senatorowie, dignitarze, urzędnicy y całe rycerstwo województwa Wołyńskiego ex limitatione na seymik pro septima praesentis zgromadzeni na mieysce obrad naszych zwyczajne, Panu Bogu, który iest nayprzedniejszą radą podziękowawszy, który nam zaczynać y kończyć pozwala, rady takowe stanowimy: a naprzód, przywodząc do skutku, zlecamy ich mościom panom poborcom, anteriori laudo obranym, aby podymne na drugi rok, według uniwersału wielmożnego jego mości pana Mikołaja Baltazara Olszańskiego, chorążego y komisarza naszego województwa Wołyńskiego, y według ostatniey tarify, którą ich mość panowie komisarze uproszeni do pomiarkowania iey, a do xiąg podać jak nayprzedzey miał y powinni będą carentiam tego podatku, isć ma sine ullis paenis ad ultimam Martii anni millesimi septingentesimi duodecimi; że zaś w pierwszym roku tenże podatek punktualnie województwo oddało na barwę, moderunek y lenungi, a piechota nasza wyprawna, na którą ten idzie podatek, dotąd bez barwy zostaje, upraszamy jego mości pana kommissarza naszego, aby na następującym trybunale skarbowym serio domówił się, iż, ieżeliby rzeczypospolitey zdało się daley ten podatek kontynuować, konserwując nowotną milytią, aby barwa nie od przyszłego roku, ale od terazniejszego rachowana była, a że wielmożny jego mość pan kommissarz nasz, wiemy, że bez pracy nie będzie na trybunale Radomskim, przeto, aby pro libitu suo uprosił z sobą za subdelegata, salariandum przez nas, do pomocy, pozwalamy. Kiedy zaś łaskawość Boska powiat Włodzimirski powietrzem dotkneła na wielu mieyscach, przeto iego mości pana poborcy do podymnego, imci pana exactora do czwartego szeląga w odbieraniu nie obowiązuiem, aż chiba z miłosierdzia Boskiego dostatecznie powietrze uspokoi się; a że przez uniwersał

swoy król jegomość, pan nasz miłościwy, doniósł nam, iż iego mość xiądz Kirilli Szumlański, otrzymawszy tylko administracją episkopii Łuckiey, ważył się zwać episkopem, nadto nie u stolice apostolskiey, jak unia święta kazała, ale w inszey religiey, postronnym państwie, szukał poświęcenia y święcił się na władctwo, y mieć chce, aby go nie mieć za władkę, y w administracją też episkopią oddał jego mości xiędzu episkopowi Chełmskiemu, przeto, stosując się do woli jego królewskiey mości, pana naszego miłościwego, postanawiamy y obowiązujemy się, aby żaden z nas kapłanom swoim nie pozwalał żadnego czynić posłuszeństwa jego mości xiędzu Cyrylowi Szumlańskiemu, będąc zaś uwiedzeni tegoż jego mości xiędza Szumlańskiego propozycją, iż cale iest mianowanym władką z łaski jego królewskiey mości, co teraz liquepatet, że nie był y nie jest, przeto, lubo się tak wiele ich mość panów obywatelów naszych na elekcyi jego mości xiędzu Szumlańskiemu podpisało, de nullitate tych podpisów praesenti laudo protestantur et protestamur, y żeby te podpisy jego mość xiądz Szumlański restituat woiewodztwu, obowiązujemy imci; żeby zaś episkopyia Łucka y duchowieństwo w niey nie było bez porządku, przeto zlecamy jegomości panu marszałkowi koła naszego, aby quam citissime pisał list do jego mości xiędza episkopa Chełmskiego, donosząc uprzejmość naszą, że się z wolą jego królewskiey mości zgadzamy, jego mości za administratora acceptuiemy y zapraszamy. Ponieważ ichmość niektórzy obywatele nasi na dobra w episkopiey Łuckiey do rąk jego mości xiędza Szumlańskiego podawali, przeto wyrazić ma w liście swoim jego mość pan marszałek do jego mości xiędza administratora prozbę naszą, iż co się pokaże, że expendowano na konserwacją episkopiey albo chwały Boskiey, aby jegomość xiądz administrator ich mościom panom dzierżawcom defalkował, co zaś na własną potrzebę jego mości xiędza Szumlańskiego dali, tego ścigać mają na dziedzicznych dobrach tegoż jegomości xiędza Szumlańskiego, albo na czym mogą. Ad quaerimoniam jaśnie prześwietnego woiewodztwa Ruskiego, aby wieś Popowce, dziedziczne jegomości pana Cetnera, starościca Lwowskiego, przez które Ikwa bieży y formalną czyni granicę między woiewodztwem naszym a Ruskim, aby ją woiewodztwu Ruskiemu aplikować, czego uczynić nie możemy, bobyśmy generalną psowali granicę, przeto wyrazi w response jegomość pan marszałek koła naszego, który napisać zlecamy, rationes, dla czego to się stać nie może; żebyśmy zaś powiną wdzięczność y cokolwiek wyświadczyli propter nostros vicinos, cokolwiek ex ratione nieoddanego podatku z połowicy Popowiec, do woiewodztwa naszego nale-

żących, otrzymanych kondemnat iest na jegomości panu Cetnerze, starościcu Lwowskim, od ich mościów panów poborców y exaktorów, praesenti laudo kassuiemy, z tym jednak dokładem, aby sam podatek z Popowiec był oddany każdemu z ich mościów panów exaktorów; którą to naszą contestacyą do tegoż wojewodztwa Ruskiego w responsie od nas jego mości panu marszałkowi naszemu wyrazić zlecamy. Będąc zaś requisiti od jaśnie wielmożnego jego mości pana kasztellana naszego Wołyńskiego, jakoby wieś Osiekrow, która z przywilejami królewskimi chodzi, między dobra ziemskie taryfą pociągniona, przeto postanawiamy, aby, jako ab antiquitus, tak y teraz naturam królewskiej miała y z taryfy ziemskiej eliminowana była y list, eo nomine do jaśnie wielmożnego jego mości pana kasztellana wołyńskiego odpisać jego mości panu marszałkowi koła naszego zlecamy. Chcąc mieć należyty porządek w wojewodztwie naszym a naybarziefy uważając importancyą podatków do skarbu kopijkami, lubośmy przeszłemi laudami opisali byli pierwszych ichmościów panów poborców y ich mościów panów exaktorów, aby kopieyki po trzy grosze brali, jakoż y tak sprawili się y tak wydać podatek swoy mają, po trzy groszy kopiękę rachuiąc, który do tego czasu wybrali, teraz zaś brać drożey nie mają, tylko po pięciu groszy kopiiek dwie, y ta currentia iść ma w całym wojewodztwie naszym generalnie; y ktoby się sprzeczał z ich mościów panów obywatelów, takiego wolno pozwać na sądy fiskalne, lub roczki powiatu swego; a zaś kupców wolne zabranie ze wszystkim towarem, jako y inszey kondycyie ludzi. A za godne pracę y usługi jaśnie oświeconego xięcia jego mości Władysława Woronieckiego, stolnika Wendeńskiego, raz do Elbłaga, drugi raz z jego mością panem Antonim Lubienieckim, cześnikiem Czerniechowskim, do Prus do jaśnie oświeconego jego mości pana Krakowskiego; tudzież ustawiczne prace y rezydencye przy ich mościach panach generałach moskiewskich jego mości pana Zagurskiego, podstolego Kijowskiego, powinna sequi należyta merces, przeto xięciu jegomości Woronieckiemu dwa tysiące darujem, jego mości panu Lubienieckiemu złotych tysiąc, jego mości panu Zagurskiemu złotych dwa tysiąca itidem darujemy. Żeby zaś Pan Bóg z łaski Swoiey od nas odwrucił karanie, którym już począł kołysać, przeto, in vim elemoziny, ich mościom oycom Bernardynom konwentu Łuckiego złotych trzysta ofiaruiem. Do jego mości xiędza biskupa naszego Łuckiego, aby odpisał jego mość pan marszałek, dziękuiąc za błogosławieństwo pasterskie, zlecamy. Seymik zaś ten pod tąż laską ad diem decimam sextam Martii anni millesimi septingentesimi duodecimi odkładamy.

Działo się w Łucku, die septima Decembris, anno millesimo septingentesimo undecimo. U tego laudum, per oblatam podanego, podpis ręki wielmożnego jego mości pana marszałka koła rycerskiego wojewodztwa Wołyńskiego w te słowa: Stanisław Antoni z Szpanowa Czaplíc, stolnik Owrucki, marszałek koła rycerskiego wojewodztwa Wołyńskiego, któreż to laudum, per oblatam podane, za podaniem y proźbą, wyszpomienionego jego mości podawiającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, do xiąg niniejszych, grodzkich, Łuckich iest zapisane.

Книга гробская, Луцкая, записовая, 1711 года, № 2247; листъ 699.

CLIV

Актъ освидѣтельствования Овруцкимъ городскимъ судомъ тѣла приходского священника села Вязовки, Симеона, убитаго Константиномъ Шайковскимъ. 1711. Декабря 11.

Roku tysiąc siedmset jedynastego, miesiąca Decembra jedynastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Owruckim, przedemną, Janem Jakubowskim, namięśnikiem grodzkim owruckim, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, owruckimi, comparens personaliter urodzony pan Stephan Człowski, sługa urodzonej jej mości paniej Anastazyej Padleskiego Alexandrowej Zbigniewowej Jakubowskiej, pozostałej małżonki, wdowy, praevia manifestatione ciało wielebnego ojca Semiona, prezbitera ritus Graeci, do wsi Wiazowki na parochią przyszłego, a przez Konstantego Szajkowskiego w tejże wsi Wiazowce, w szpitalu, dnia osmego miesiąca decembra siekierą zabitego, in praesentia wielu ich mościów szlachty, obywatelów wojewodztwa Kijowskiego, natenczas w kancelariej będących, praczentował. Et incontinenti stanowszy oczewisto wozny generał wojewodztwa Kijowskiego i innych—szlachetny Stephan Komar, na miejscach zwyczajnych

potrzykrć głosem wyośnym obwołał i proclamował, iż wyżpomieniony wielebny ociec Semion przez Konstantego Szajkowskiego we wsi Wiazowce, w szpitalu, siekirą zabity jest; po którym obwołaniu tenże woźny relatią swoją przedemną, urzędem, uczynił i zeznał, i prosili mnie, urzędu, tak wyżpomieniony prezentujący—swojej prezentaciej, jako i woźny—proclamatiej actis praesentibus connotari; co na affectacyą swoją i otrzymali, Stephan Człowski, pisać nieumiejący.

Книга городская, оvruckая. записовая и поточная, № 3222, годъ 1710—1713; Листъ 189.

CLV

Объявление дворянки Анастаси Якубовской о томъ, что Константинъ Шайковский, убившій священника села Вязовки, Симеона, бѣжалъ изъ тюрьмы 1711. Декабря 22.

Roku tysiąc siedmset jedynastego, miesiąca Decembra dwudziestego wtórego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Owruckim, przedemną, Janem Jakubowskim, namieśnikiem grodzkim owruckim, i xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, owruckimi, comparens personaliter urodzona iey mość pani Anastazyja Podleskiego, zesłego z tego świata urodzonego iego mości pana Alexandra Zbigniewa Jakubowskiego, porucznika znaku pancernego wielmożnego iego mości pana Łaska, starosty Dymirskiego, pozostała małżonka, wdowa, urzędowi ninieyszemu opowiadając, świadczyła i manifestowała się w ten niżeyopisany sposób i o to: iż zabójca, Konstanty Szaykowski, który był praesentowany przy ciele wielebnego oycy Semiona, prezbitera ritus Graeci. przez tegoż pomienionego Szaykowskiego, czasu i sposobem w prezentacyey wyrażonym, okrutnie zabitego we wsi Wiazowce dnia wczorayszego, to iest dwudziestego pierwszego Decembris, z niedzieli na po-

niedziałek, z więzienia uciekł, w czym modernus manifestans, praecavendo omnimodaе futurae indemnitati suae, iterum atque iterum nanifestuie się, salva manente hujus manifestationis, iezeliby tego potrzeba prawna ukazywała, melioratione; a terazniyszey, wkrótce napisaney, o przyjęcie i do akt zapisanie mnie, urzędu, prosila; co i otrzymała.

Книга гродская, оvrуцкая, записовая и поточная, № 3222, годъ 1710—1713; листъ 189 на оборотъ.

CLVI

Мандатъ королевскій, требующій въ ассессорскій судъ вдову волынскаго кастеляна Франциска Ледуховскаго, за самовольное присвоение имѣній Гродка и Обарова, принадлежавшихъ Кіевопечерской Архимандріи, и, вмѣстѣ съ титуломъ Кіевопечерскаго архимандрита, пожалованныхъ королемъ Перемышльскому уніятскому епископу, Юрію Винницкому. 1712. Апрѣля 8.

Roku tysiąc siedmset dwunastego, miesiąca Maja siód mego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Łuckim, przedemną, Jakobem Bohatkiem—Hobczyńskim, namiespikiem na ten czas burgrabstwa zamku Łuckiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter admodum reverendus pater Jonas Vizański, ordinis divi Basilli magni religiosus, superior archimandriae Żydaczynensis, dla zapisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, łuckich ten mandat od niaiśnieyszego króla jegomości, Augusta wtorego, per oblatam podał, o czym fusius in suis punctis et clausulis obloquitur, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego y do akt wpisanie; ktorego ja, urząd, annuendo affectationi, ad actican-

dum przyimuiąc, czytałem, y tak się w sobie pisany ma: Augustus secundus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kijoviae, Wolyniae, Podoliae, Podlachiae, Smolensciae, Livoniae, Severiae, Czernihoviaequae, nec non haereditarius dux Saxoniae et princeps elector, tibi, magnificae, olim magnifici Francisci Ledochowski, castellani Wollyniae consorti, relictae viduae, bonorum Grodek et Obarow, ad archimandriam Pieczarscensem in regno spectans, nullo jure possestrici, tum generosis filiis et filiabus tuis, cum memorato olim magnifico castellano procreatis, in quantum ipsos causa infrascripta afficit, de bonis vestris generaliter omnibus causaque infrascripta mandamus, ut coram nobis, iudicioque nostro assessoriali Varsaviae, seu ubi tum curia nostra feliciter constituti fuerimus, ab positione praesentis citationis nostrae recte in quatuor septimanis, seu tunc, dum et quando causa praesens ex registro vocandarum causarum publico ad iudicandum acclamata incidit, personaliter legitime ac peremptorie compareatis, ad instantiam generosi instigatoris regni ejusque delatoris, reverendi in Christo patris Georgii Winnicki, archiepiscopi metropolitae Kiioviae et totius Russiae, episcopi ritus graeco uniti Praemysliensis, Sanocensis et Samboriensis, archimandritae Pieczariensis, Dermaniensis et Dubnensis, actoris, qui vos in assistentia tutorum et alia debita vobis de jure incumbenti, inhaerendo constitutionibus regni et praecipue novellae, de avulsis bonis ecclesiasticis, tum rescripto nostro speciali, ad rehabenda eadem bona favore actoris emanati, pro secundo post obtentam super vobis ex admissione iudicis nostri primae contumaciae paenarum citat, ad videndum et audiendum privilegium quoddam, super bona Grodek et Obarow, in palatinatu Wolyniae sita et jacentia, ad archimandriam Pieczariensem, possessione tanti temporis sollenitata, ad praesens per vos cum maximo praeiudicio ad sinistram cancelariae nostrae informationem exportatum, coram nobis et iudicio nostro reponibile esse adinveniri, illudque, uti male, erronee, cum praeiudicio ecclesiae, contra expressum legum et constitutionum regni praescriptum, quae foundationes ecclesiasticae universaliter in regno omnes et particulariter quasvis semper integri et pleni juris esse volunt, patrimonia quoque ecclesiarum et signanter grecarum Romae unitarum aveli et alienari prohibent, tolli, cassari et annihilari, deoccupationem praefactorum bonorum, per vos indebite insessorum, restitutionemque provenituum, nulliter hucusque interceptorum, decerni et in juris paenas, in libris regni contra impetratores hujusmodi bonorum descriptas, vos succubisse adinveniri, easque extendi, bonaque eadem reverendo actori adjudicari, in dam-

naque et lites expensis vos condemnari; sitis igitur parituri, terminum attentaturi et judicialiter responsuri. Datum in cancellaria regni, feria sexta post dominicam Paschalem primam, die scilicet octava mensis Aprilis, anno Domini millesimo septingentesimo duodecimo. U tego originalu mandatu, przy pieczęci koronney przyciśnionej, podpis ręki w te słowa: M. A. I. S. A. M. S. M. Który że to mandat, per oblatam podany, za podaniem y proźbą wyszmianowanego jegomości podawaiącego, a za moim, urzędowym, przyięciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak iako się w sobie pisany ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich jest ingrossowany.

Книга городская, луцкая, записовая, годъ 1712, № 2248; листъ 507.

CLVII

Жалоба игумена Загаецкаго монастыря, Мартиніяна Полумирковича, на владѣльца села Загаецъ, дворянина Андрея Блендовскаго, о томъ, что онъ отнялъ поля и угодія, принадлежавшія монастырю по завѣщанію его основательницы, Регины Ярмолинской. 1712 Іюня 27.

Roku tysiąc siedmset dwunastego, miesiąca Iunii dwudziestego siódmego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, krzemienieckie, od dnia dziewiętnastego miesiąca i roku teraz idących, przypađe i sądownie odprawować się zaczęte, przedemną, Andrzejem na Ledochowie Ledochowskim, podstolim wołyńskim, podstarościm grodzkim krzemienieckim i aktami niniejszemi, grodzkimi, krzemienieckimi comparens personaliter przewielebny w Bogu ociec Martynian Połumirkowicz, ihumen monastynu Zahajeckiego, ostrzegaiąc całości i bezpieczeństwa funduszu, przez świętey pamięci niegdy zeszlą wielmożną iey mość panię Reginę Bohowitynownę na Szumbarze Konstantowa

Jarmolińską na pomieniony monaster danego, aby chwała Boża na wieki nie ustawała, lat kilkadziesiąt w tem monasterze braciey zakonney, nie mając inszych majątności, tylko circa monasterium z gruntów, pól, stawów, sianozęci, lasów, victum et amictum providendo, in pacifica possessione, tak ab anterioribus et ulterioribus ex domo Jarmolinsciana successoribus ad hucusque tempus w circumferentiach gruntów, pól et id genus żadnego nie miał impedimentu, przed dokończeniem życia swojego, aby to in memoriam posterioribus szło, naprzeciwko urodzonemu iego mości panu Andrzejowi z Błędowa Błędowskiemu, miecznikowi nowogródzkemu, dóbr wsi Zahaiec, od tychże successorów juris quovis titulo nabytych, possessorowi, świadczył się i manifestował w ten niżej opisany sposob i o to: iż obwiniony jegomość pan miecznik nowogródzki oznaczone znakami ab antiquo, nescitur quo praetextu, należące do monastera grunta, sobie do swoich części wsi Zahaiec przywłaszcza, kiedy w roku tysiąc siedmset dwunastym, na wiosnę, najpierw mety granicy w części Zahaiec, do monastera należącey, zepsował, ponieważ z Zahaiec przez groblę do wsi Miziuryniec idącą drogę, która graniczyła, kazał porać, a na monasterski grunt obrócić; a znowu także od tychże Zahaiec do miasta Jampola drogę i za drogą porawszy, bez monasterskie pole gościniec uczynił, żeby obwinionego pole całe, a bez monasterskie iędżono; i także od monasteru drogą idącą do Szumbara kopcy zdawna wysypane poprzeorywać chłopom swoim dopuścić; et insuper stawiska niżej stawu, ex opposito monastera będące, przez tęż wspomnioną wyżej fundatorkę już po funduszu zapisie ob commoditatem stawu wyższego monasterskiego, aby ten niższy staw, lubo z dawien dawna do Szumbara należał, nie przeszkadzał i nie zaliwał stawu, zaraz pod monasterem będącego, na który to staw pusty, aby nigdy nie zaięty był, osobliwą recognitią od swoiey fundatorki monastyr zaszczycał się i szczyci, tenże iego mość obwiniony indebite te stawiska sobie appropriateował, groble z gruntu monasterskiego, pól, darń i sypiec, psuiąc posiane zboże, wysypał, i taras z lasu monasterskiego do grobli, tudzież upustu, skrzyni, młyna co naylepsze drzewa—dęby rąbać i wozic swoim poddanym zahaieckim przykazał, i zaiął ten pomieniony staw; a ieszcze tym się nie kontentując, w rzece, z stawu monasterskiego ku Szumbaru idącey, ryb łowic poddanym swoim deklarował, gdzie iego mość pan Rużycki, podstarości obwinionego, nie tylko sobie, ale chłopom łowic każe ryby, a gdy ludzie z monasteru, widząc krzywdę zakonników, o to mówili, tenże pan podstarości odpowiedział, że nie tylko chłopów monasterskich, ale i sa-

czernców, jeżeliby bronili łowić mi ryb, bić obiecał. O co wszystko modernus comparens, tak o popsowanie granic, iako też przywłaszczenie gruntów monasterskich, ofiarując się o chwałę Bożą z obwinionym iego mością jure agere, iterum iterumque manifestatur, salva nihilominus hujus manifestationis, toties, quoties de jure venerit, etiam per citationes melioratione, eandem actis connotari prosił, co i otrzymał, Martynian Połumirkowicz, ihumen monastyru Zahaieckiego.

Книга городская, Кременецкая, поточная, № 1621 годъ 1712; листъ 615 на оборотъ

CLVIII

Жалоба дворянина Андрея Блендовскаго на священника Гостыловскаго о томъ, что онъ, находясь въ качествѣ викарія въ селѣ Блендовскаго—Юрковцахъ, отправлялъ униатское богослуженіе только въ присутствіи владѣльца, въ другое-же время служилъ по обряду Православной церкви; притомъ священникъ отказывался отъ участія въ уплатѣ военной контрибуціи, и въ отбываніи толокъ владѣльцу и наносилъ последнему различныя оскорбленія. 1712. Юля 1.

Roku tysiąc siedmset dwunastego, miesiąca Julii pierwszego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, krzemienieckie, od dnia dziewiątego miesiąca Junii roku teraz idącego, wyżey na akcie exprimowanego przypadłych, a dla pewnych przyczyn, w limitathey wyrażonych, do dnia dwudziestego pierwszego tegoż miesiąca Junii roku niniejszego limitowanych i tegoż dnia reassumowanych, przedemną, Andrzejem na Ledochowie Ledochowskim, podstolim wołyńskim, podstarościem grodzkim krzemienieckim i aktami niniejszemi, grodzkimi, krzemienieckimi, comparens personalliter wielmożny iego mość pan Andrzej Jan Błędowski, miecznik nowogródzki, sollennie skarżył i protestował się naprzeciwko hospo-

dyna, imieniem Jwana, przezwiskiem zaś Hostyłowicza, zięcia wielbnego oycy Pawła, prezbitera tunickiego, protopopy terazniejszego krzemienieckiego, za którego do uprzykrzenia się sobie ustawicznymi instancyjami i prośbą, iako za zięciem swoim, pomieniony protestans na czas przyjął był za wikaryusza do cerkwi Jurkowieckiej, który deklarując się i assekurując zaniego, iż miał być w Uniey świętey i, iako też każe, wierzyć i celebrować miał, więc naprzód, nietylko że w Uniey świętey, ale i Błahoczystywey nie obserwował statecznie, bo, za bytnością pretestantis w cerkwi nabożeństwo po uniatcku, innych zaś czasów schyzmatyckim zwyczajem odprawował ie; o co gdy bywał częstokroć upominany, bynajmniey nie uważał, w swoim persewerował przedsięwzięciu, a co większa, że in moribus et vita żeby miał być dobrym przykładem parafianom iurkowieckim, a poddanym iego mości protestantis dziedzicznym, tym bardziej im był ustawicznym zgorszeniem, powiadaiąc: że z rozkazu i przymusu protestantis przy nim po uniacku celebrować musiał; nadto żonę swoją co dzień po kilka razy nie tylko w chałupie, w którey z łaski protestantis miał mieszkanie, ustawicznie tłukąc i biiąc, z nieznośnym hałasem tłukł i biił, ale cum majori scandalo z chałupy prostowłosą wywłoczył, poddanym tamecznym i żydom przejeżdżającym niemałe podziwienie i zgroszenie czynił, która pokilkakrotnie z Jurkowiec aż do Krzemieńca w zimie, piechotą cum summo periculo vitae w nocy uciekać musiała; nadto, tym się nie kontentując cale, niby w gościnę do rodzica iey z swoiż żoną do Krzemieńca iadąc, i znać upiwszy się, z sanek ią zepchnowszy i także prostowłosą uczyniwszy, i ze wszystkiego odzienia i obuwia odarszy, a wuzkami, alias po rusku licem drutowym, tirannissime zbiwszy, w koszuli tylko, a potem tymże licem do sanek uwiązawszy, bosą po szronie, konia zacinaiąc, kłusem prowadził; w czym o tak tyrańskie i niezbożne pożycie od rodziców żony iego, będąc manifestans płaczliwie pokilkakrotnie requisitus, wprzód rugowaniem z maiętności swoiey groził, a potym dwóch ludzi słusznych i wiarygodnych, poddanych swoich, z obudwóch stron chałupy iego sąsiadów naybliższych, dodał, aby pożycia iego z tąż żoną przestrzegali i w nim modernum informowali protestantem, z których uczynieniem relacyey, z niemałą konfuzyą iego, z maiętności swoiey in instanti rugować grożąc, deklarował; w czym gdy się poniekąd uspokoił, malis pejora czynił, kiedy nie tylko poddanych protestantis verbis laesivis et scomaticis, osobie duchowney nienależących, publicznie łajał i dyffamował i kilku z nich tirannissime pobił, od krztów, szlubów i pogrzebów zbytnie i nad słusność extorsive

wyciągał datki, niektórych zaś, sobie przyjazniejszych, do buntów i nieposłuszeństwa dziedzicznemu panu ich buntował, i naostatek, że modernus protestans, nie będąc ieszcze dziedzicznym possessorem wsi Zahajec i lasów tamecznych, iednak w tychże wrąbu sobie wolnego pozwolenie mając od ich mościów panów: Humnickiego, cześnika wiskiego, i Michała Pruszyńskiego, miecznika czernihowskiego, iako dziedziców natenczas tychże dóbr i lasów, gdy na budynek do nichże po drzewa zebrawszy podwoły wyprawił, pop pomieniony z wrodzoney złości, na kobyłę wsiadszy, do monastyru Zahajeckiego bieżał, ultro tamecznych namawiał zakonników, czernców, aby iego mości panu Adamowi Pruszyńskiemu, chorążemu iego królewskiey mości, do wsi Nowegostawu (znać dali, potem gdy) przyjechał i tam iednego, że aż do Nowegostawu pobieżał, o podwodach protestantis, w lesie będących, znać dał; gdzie iego mość chorąży laesivus natenczas ich mościów braciey swoiey, spólnym z sobą dziedzicom, będąc, podwoły protestantis z wołami, końmi i wozami zabrać i manifestacyą naprzeciwko protestanta w grodzie Krzemienieckim uczynić kazał, w czem do szkody niemałey protestanta, a zatym do niezgody sąsiedzkiey sprowadził; nadto podczas ciężkich kontrybucii moskiewskich, gdy za pięć miesięcy razem generał Widman na wieś Jurkowce dwadzieścia porcii włożywszy, oprócz wszelkich proventów, dwieście bitych talerów kontrybucii, wydać przymusił, a protestans, conserwuiąc poddaństwo swoiemi pieniędzmi, in instańti założyć musiał, czego napotym chcąc mieć choć in parte recompense, złotych czterdzieści, by im był i pop pomocnikiem, włożył, w czym nieposłusznym będąc, a wszelkie z gruntów iako i sianożęci protestantis, a tym większa, cerkiewne dochody biorąc, które, iako wikaryuszowi, luboby nie zupełnie należały, zupełnie, ba i nad słuszną, bo extorsive biorąc miał; naostatek, gdy do gwałtownego żniwa na tłukę wszystkich ludzi proszono, gdy, proszący o dziewczę albo parobka, do popa pomienionego według zwyczaiu dawnego na ten tylko ieden dzień, inscio protestanta, bo i bez rozkazu iego, z sierpem prosząc, wstąpił,—nie tylko że nie posłał, posłanego verbis scommaticis złaiał, i ledwie kiem nie bił, ale i protestanta, pana natenczas swego, temż słowy tykał honor, a tym huczkiem kupe zebrawszy poddaństwa iurkowieckiego, do buntów i nieposłuszeństwa pobudzając, pod sam zameczek z innymi wielu idąc, oraz protestanta, na wale stojącego i wszystko dobrze słyszącego, widząc, między innemi dyskursami to powiedzieć ważył się: »załuję, żem, się ubrawszy w ornat, nie przyszedł ma na tłukę«. Czego wszystkiego daley protestans cierpieć nie mogąc i że-

by do dalszey impatientiey od pomienionego przywiedziony nie był, słuęę swego do pomienionego, iako wikaryusza tylko doczesnego i żadney od protestanta nie mającego praezenty, posłał, przestrzegając, aby się więcey nie narażając protestantowi, z Jurkowiec ustąpił, i włożoną kontrybucyę oddał, przed którym pop pomieniony siła nagadał, co czasu prawa exprimowano będzie; iakoż ledwie po uczynioney słuęgi pomienionego relacye, z wielkim do zamku przyszedł impetem i lubo mu persadowano, aby się nie narażał, bynawniey nie uważając, na basztę wszedł i co przez słuęę odpowiedział, sam powtórzyć in praesentia protestantis licentiose ważył się, któremu protestans, zszedszy, rugować się mu koniecznie kazał; co wszystko czasu inquisitiey dowiedziono będzie; a tym się nie kontentuiąc, czasu sądenia sprawy swoiey z protestantem, na ustęę przyszedłszy, verbis laesivis, protestantowi od osoby iego słyseć nie należącemi, licentiose domawiał in praesentia ich mościów panów: Siemaszka, stolnika czernihowskiego, Rafała Gostyńskiego, Tomasza Metelskiego, iego mości pana Dziusy i całego prawie powiatu Krzemienieckiego, na sądach natenczas i ustępie będących ich mościów, protestans zaś, powagę u sądu estimuiąc, cierpliwie znosić musiał. O co wszystko z pomienionym prawnie czynić deklaruiąc i natenczas wszystkimi ich mościami manifestuiąc się, iterum atque iterum protestował się, co, aby wszystko actis connotatum było, prosił; co i otrzymał Andrzej Jan Błędowski, miecznik nowogródzki, ręką swą.

Книга городская, кременецкая, поточная, № 1621, годъ 1712; листъ 669 на оборотъ

CLIX

Жалоба слященника Иоанна Гостыловскаго на дворянина Андрея Блендовскаго о томъ, что онъ угрожалъ истцу побоями въ самомъ присутствии городскаго суда. 1712. Июля 5.

Roku tysiąc siedemset dwudziestego, miesiąca Julii piątego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, krzemienieckie, od dnia dziewiątego miesiąca Junii roku teraz idącego, wyżey na akcie exprimowanego, przypadku, a dla pewnych przyczyn, w limitathey wyrażonych, do dnia dwudziestego pierwszego tegoż miesiąca Junii i roku niniejszych limitowane i tegoż dnia reassumowane, przedemną, Andrzejem na Ledochowie Ledochowskim, podstolim wołyńskim, podstarościm grodzkim krzemienieckim, i aktami ninieyszeni, grodzkimi, krzemienieckimi, personaliter yeniens wielebny w Bogu ociec Jan Hostyłowski, prezbiter cerkwi Brykowskiej, solenniter świadczył i manifestował się przeciwko wielmożnemu iegomości panu Andrzejowi Błędowskiemu, miecznikowi nowogrodzkiemu, w ten niżeyopisany sposób i o to: iż iego mość obwiniony, przyprowadziwszy do znaczney szkody i violencyi, iako też grabieżów, manifestanta, goniąc na ostatnią ruinę manifestantis, tę sprawę swoją dopuścił ad punctum decreti tak sądu consystorskiego, iako też i grodzkiego krzemienieckiego, gdzie iego mość manifestans, wetuiąc dyshonoru i ostatniey ruiny substantiey swojej, mając sprawę swoją tak w sądach consystorskich, iako też grodzkich krzemienieckich ad usque prosequować musiał, gdzie na terminie dzisieyszym modernus manifestans, mając sprawę z iego mością obwinionym w sądzie grodzkim krzemienieckim sub securitate iudiciorum, personaliter experimentował się; gdzie będąc na ustępie w teyże sprawie, tamże, in praesentia nobilium tam obwiniony na ustępie przy obecności wszystkich ich mościów, spraw swoich attentuiących, formalia mówił: »iż ty oycze plag pewnych odemnie nie uydziesz« i innemi słowami, honorowi manifestantis charakteru Boskiego nieprzystoynemi, diffamował. Przeto modernus manifestans przeciwko obżałowanemu ratione diffamationis et diffidationis iterum atque iterum manifestatur, prosząc eam actis connotari, co i otrzymał Jan Hostyłowski, prezbiter brykowski, manu propria.

Книга городская, кременецкая, поточная, № 1621, годъ 1712; листъ 681.

Жалоба дворянъ Писаржевскихъ на дворянина Адама Прушинскаго о томъ, что онъ причинилъ исцалъ многіе убытки и, между прочими, завладѣлъ усадьбою принадлежащею священнику имѣнія Писаржевскихъ села Семенова и принудилъ этого священника за него молиться. 1712. Юля 18.

Roku tysiąc siedmset dziesiątego, miesiąca Julii ósmnastego dnia.

Przed urzędem i aktami ninieyszemi, grodzkimi, krzemienieckimi i przedemną, Bazylim Sieszyckim, namieśnikiem burgrabstwa krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony iego mość pan Piotr Piszczewski, nomine urodzonych ich mościów: Michała i Barbary Podwysockiego Piszczewskich, małżonków, rodziców swoich, takową i w ten sposób czyni przeciwko urodzonemu jego mości panu Adamowi Pruszyńskiemu manifestatją: iż iego mość pan Pruszyński, iuż po dekrete roku teraznieyszego, tysiąc siedmset dwunastego, na roczkach grodzkich krzemienieckich między rodzicami manifestantis a sobą, obżałowanym, ratione certarum praetensionum atque aliarum injuriarum praetensarum stałym i ferowanym, na dalszą ruinę goniąc comparentis rodziców, dworzyszczę, które należało z dawnych czasów do hospodyna i następców jego succedenter, we wsi Semenowie, do rodziców manifestantis części należące, przywłaszczył, sianożęci pokosić kazał, należące do dworzyszczę hospodynowego grunta i sianożęci in sorte manifestantium poorali i pokosili, w Daniłowce na części rodziców manifestantis itidem sianożęci pokosić kazał i poddanym poodbierał, siana spaleniem przegraża się, łotoki przez częste wody branie i deptanie psuią, przez moczenia konopi, kopając darń z grobli, onę psuią, wały koło zameczku we wsi Semenowie bydlę ich mościów rozdeptuią, w lesie rodziców manifestantis Semenowskim siła drzewa pościanano et, quod maximum, lip wiele w tymże lesie z kory poodzierano i posuszono, siana na pokosach bydlęm potratowali, ludzie iego mości obżałowanego, po iagody chodząc, pszenicy na kilka kop potratowali i popsowali, ad extremum, hospodynowi semenowskiemu invito modo modlić się za siebie każe. O co manifestans, nomine tychże ich mościów rodziców swo-

ich, przeciwko iego mości obżałowanemu iterum atque iterum manifestuie się, prosząc, aby ta manifestatia, którey salva reservatur melioratio, actis praesentibus connotowana była; co i otrzymał Piotr Pisarzewski.

Книга городская, кременецкая, поточная, № 1621, годъ 1712; листъ 715 на оборотъ.

CLXI

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ произвелъ осмотръ православнаго кладбища при Воскресенской церкви въ городъ Кременецъ, разореннаго и ограбленнаго дворяниномъ Станиславомъ Вишневскимъ, владѣльцемъ села Сычевки. 1712. Октября 6.

Roku tysiąc siedmset dwunastego, miesiąca Octobris szóstego dnia.

Przed urzędem i aktami ninieyszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi i przedemną, Jerzym Boguszewskim, namięsnikiem burgrabstwa krzemienieckiego, stanowszy oczewiście woźny generał województwa Wołyńskiego i innych, szlachetny Stanisław Leszczyński, in vim verae ac fidelis relationis suae, dla zapisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, krzemienieckich, iawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on w roku ninieyszym, tysiąc siedmset dwunastym, dnia dwudziestego piątego Septembris, ad affectationem juridicamque requisitionem przewielebnego w Bogu iego mości oycy Pawła Jetkiewicza, protopopy ritus Graeci krzemienieckiego, był w mieście iego królewskiej mości Krzemieńcu, na cmentarzu cerkwi Zmartwychwstania Pańskiego pustym, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiarygodnych, urodzonych ich mościów: Konstantego Maciejowskiego i Piotra Malborskiego i innych ich mościów obywatelów powiatu Krzemienieckiego tuteyszego, propter majorem fidem sibi adhibitos, mieysce grobów zmarłych ab antiquo

chrześcijańskie poodkopywane, kości zmarłych na wierzch powyrzucane, funditus zruynowane, iako to: kamienie na nagrobkach leżące i krzyże kamienne, na tychże nagrobkach stojące, porozbiiane i pozabierane przez urodzonego Stanisława Wiszniowskiego, possessora dóbr wsi Syczówki, a do cmentarza nic nienależącego, widział i officiose oglądał; gdzie officiose in publico obywatelów powiatu Krzemienieckiego oglądawszy, tąż szlachtą, sobie przytomną, oświadczywszy się, i ztamtąd odszedł; tenże woźny tegoż dnia z tąż szlachtą wyźmianowaną, sobie przytomną, ad affectationem tegoż iego mości oycy protopopy wyźmianowanego, był u niewiernych żydów całego kahału, w tymże mieście iego królewskiej mości Krzemieńcu, summę złotych czterysta z prowizją za lat kilka od niey należącą, u tychże żydów będącą, ad disjudicationem tak w sądzie konsystorskim, iako i innych sądach, w winach prawnych przyporeczył i aresztował, który areszt ciż żydzi kahalni benevole przyjęli et ad disjudicationem juridicam też summę dotrzymać do rozprawy prawney submittowali się i declarowali. Co pomieniony woźny tąż szlachtą wyźmianowaną oświadczywszy, ztamtąd powrócił i przedemną, urzędem niniejszym, uczynił i zeznał relacją, prosząc id totum actis connotari; co i otrzymał, Stanisław Leszczyński, woźny generał.

Книга городская, кременецкая, поточная, № 1621, годъ 1712; листъ 960.

CLXII

Актъ передачи имѣнія Милостова во владѣніе Луцкому братству по приговору Луцкаго городскаго суда, вслѣдствіе неуплаты братству помѣщицею Барановскою суммы, завѣщанной ея сестрою, Анною Гулевичевою. 1713. Марта 10.

Roku tysiąc siedniset trzynastego, miesiąca Marca czternastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Łuckim, przedemną, Piotrem Skuratowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, łuckimi comparens personaliter urodzony jegomość pan Zachariasz Kossowicz, dla wpisania do xiąg mniejszych, grodzkich, łuckich podał per oblatam, nomine ich mościów bractwa Łuckiego, tak świeckiego, jako y duchownego, tradycją w sprawie tegoż bractwa dóbr wsi części Miłostowa z inwentarzem, tamże napisanym, przez urząd grodzki Łucki, niżej wyrażony, podanych, expediowaną, z podpisem ręki wielmożnego jego mości pana Antoniego-Franciszka Siennickiego, sędziego ziemskiego Kijowskiego, grodzkiego łuckiego, także przyciśnieniem pieczęci, o czym taż pomieniona tradycya z inwentarzem napisanym latius in se obloquitur, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie oney y do akt wpisanie; którą ja, urząd, ad acticandum przymiując, czytałem, de tenore tali. Działo się we wsi Miłostowie, tu, w wojewodztwie Wołyńskim, a powiecie Łuckim leżący, roku tysiąc siedmsetnego trzynastego, miesiąca Marca dziesiątego dnia. Antoni Franciszek na Wojutynie Siennicki, sędzia ziemski Kijowski, podstarości grodzki łucki. Oznajmuję ninieyszym listem moim exekutoryalnym, iż na prawną requizycją przewielebnego w Bogu jego mości oycy Jowa Kądzilewicza, ihumena monasteru Bractwa Łuckiego y wszystkich braci zakonnych, aktorów, strony prawem przekonywającej, za banitią albo zyskiem iteratae, ultimariae, fortis, finalis executionis od tychże aktorów na wielmożney jej mości paniej Zofiej Potockiego primo voto Hrehorowej Benedyktowej Żabokrzyckiej, łowczyney Braclawskiej, secundo ad praesens Baranowskiej, podczaszyney Lwowskiej, vigore praw jej mości służących, paniej opatrzney y dożywotniej, na roczkach grodzkich łuckich roku tysiąc siedmset dwunastego, miesiąca Januarii jedynastego dnia, w sprawie y akcyey prawney o niewypłacenie wyderkafu, tak od summy oryginalney, pro sorte jej mości paniej Baranowskiej przez niegdy wielmożną jej mość panią Annę z Olszaniczy Hulewiczową, stolnikową Wołyńską, bractwu Łuckiemu testamentem ostatniej woli legowaną, jako y od summy, szpitalowi tegoż bractwa tymże testamentem naznaczoney, na dobrach wsi Miłostowie zapisaney, otrzymaną, intentowaney, o czym ten zapis y wszystkie process, assekuracye o tym latius edisserunt, przy bytności urodzonych ich mościów panów: Tomasza Porczyńskiego, Mikołaja Borowskiego, Piotra Hułta, Jana Makowskiego, Stanisława Zbieleckiego y innych wielu ich mościów, mając także przy sobie woznych generałów dwóch, opatrznych: Pawła Gębarzewskiego i Ferensa Kosteckiego, do dóbr wsi Miłostowa przy-

byłem, gdzie, wprzód awizowawszy stronę przez woznego y szlachtę de expedienda executione, w chałupie roboczego Maxyma Dereczuka jurysdykcyą moię exekutorialną przez tychże woznych ufundowawszy, bezpieczeństwo publiczne aktowi temu przyzwoite ogłosić y stron oboch do rozprawy prawney przywołać roskażalem; na którym terminie wielebny w Bogu ociec Gedeon Sawatowicz, zakonnyk y plenipotent tegoż monasteru, wysz wyrażony zysk y cały process reprodukowawszy, mocney, skuteczney, nieodwłoczney y podania dóbr, tak summie oryginalney, jako prowyzyonalney y za process przewidziony domagał się exekucyey, od strony zaś pozwaney, prawem przekonaney, roboczy Michał Gumienny, stanowszy, żadney oppugny prawney ani nieprawney nie wniosł, y owszem, libere executyci dopuścić; a tak ja, urząd, admittente libere a parte citata dimissione bonorum, do tradycyey przystąpiłem y gromady Miłostowskicy zwołać do siebie roskażalem; y, tak w summie kapitalney, jako y za przewidzony process wraz złączoney, siedm tysięcy złotych, w część dóbr wsi Miłostowa stronę, prawem przekonywaiącą, przez woźnych wysz mianowanych w rzetelną, spokojną y aktualną intromitowałem possessią y poddanych, niżej wyrażonych, inwentarzem opisanych, ze wszelkimi ich powinnościami, robocznymi, daniami podałem aż do rzetelnego pomienioney summy oddania possessią; którey tradycyey aby nicht irytować nie ważył się, na irytatorów zaś winę baniticy wieczney założyłem y publikacyey termin w grodzie Łuckim, przy uczynioney manifestacyi, extra cadentiam quorumvis terminorum, zawity naznaczyłem y prefigowałem, actus praesentis vigore. Datum loco, anno, die, mense ut supra. A po inserowaney tradycyey inwentarz niżej napisany, tenoris sequentis: Inwentarz poddanych y ich powinności: Maxym Dereczuk, pułwłoczny, bez wołów; Sawka Bezsekirski, pułwłoczny, wołów dwa, kur dwoie, robią po dni trzy—od Świętego Jana do Świętey Pokrowy, a potym po dwa dni; Stepan, wół jeden, w lecie robi dni dwa, zimą jeden; wdowa Zagrodniczka, piesza, robi dzień jeden; Sawoczka Czetwertejny, taż powinność; Illuk Czetwertejny robi w lecie dni dwa, a w zimie jeden; Paweł Kosciuczek, takaż powinność; Misko Metelaniec—wół jeden, taż powinność; Stepan szwiec z rzemiosła, krawiec z rzemiosła, kowal z rzemiosła: ci wszyscy według dawnego zwyczaju y inwentarżów wszelkie powinni tłuki i szarwarki odbywać w obszarach pańskich; z zasiwu ozimego szosta część krescensiey w tym roku należeć, a potym obszary wszystkie, do części, Gorą nazwaney, należące, łąki, część we młyńnie, albo z arędy gotowych pieniędzy złotych dwieście, ryba przy spuście

y wszystkie pożytki, tak, jako tey części, Gurą nazwaney, należą, dworek do mieszkania y ogrody puste z gruntami. U tey tradyciey z inserowanym inwentarzem, za podaniem y proźbą wyszmianowanego jego mości podawającego, a za moim, [urzędowym, przyięciem, wszystka, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak jako się w sobie pisana ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich jest ingrossowana.

Книга городская, Луцкая, записовая, 1713 года, № 2249; листъ 201.

CLXIII

Жалоба священника Матѳея Радзиховскаго на управляющаго селомъ Кокоревомъ дворянина Ивана Лабензкаго о томъ, что онъ, предполагая, что священникъ зналъ о побѣгѣ одного изъ крестьянъ изъ имѣнія, нанесъ ему оскорбленія и побои и заключилъ его въ тюрьму. 1713. Мая 5.

Roku tysiąc siedemset trzynastego, miesiąca Maia piątego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi y przedemną, Bazylim Sieszyckim, namieśnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, stanowszy personaliter wielebny w Bogu oyciec Matheusz Rádzichowski, prezbiter Kokorowski, naprzeciwko urodzonemu panu Janowi Łabenskiemu, podstaroścemu Kokorowskiemu, części iaśnie wielmożney ieymości paniey Anny Kosińskiego Ligęsiney Minorowey, kasztelanowey Chełmskiey, soleniter świadczył y protestował się w ten niżej opisany sposób y o to: iż pomieniony pan Łabenski, przepomniawszy prawa pośpolitego y bojaźni Boskiey, nie mając żadney okazyey y przyczyny do protestanta, a bardziej czyniąc in confusionem protestantis, śmiał y ważył się roku, miesiąca y dnia niniejszych, wysz na akcie wyrażonych, iadąc z pola, przypadłszy na koniu, na dom y rezydencyą protestantis naiechać, gūzie, naiechawszy, nie

uważając nic na stan duchowny, zastawszy praesentem na podwórzu stojącego, harapnikiem w głowę uderzył, potym, porwawszy za ramię protestanta, onegoż przy koniu aż do dworu, czyli zameczku tameyszego prowadził, y tam przyprowadziwszy, słowami nieuczciwemi, honorowi duchownemu zbyt szkodzącemi, lżył, sromocił y dyffamował (mając tylo iakowoś opinią niesłuszną, iakoby protestans miał wiedzieć o wyściu z majątności wsi Kokorowa części pomienioney ieymości paniey kasztelanowey Chełmskiey roboczego Romana Będnarczuka, którego, dogoniwszy, nazad ze wszystkim zawrocili) a y tym się nie kontentuiąc, tenże obżałowany, pan Łabęski, niniejszego protestanta do więzienia, alias do turmy wsadzić kazał, y onego, od samego rana do południa w więzieniu trzymając, za ledwie za instancjami z tegoż więzienia wypuścił; przez który takowy swoy niesłuszny y nienależyty proceder prawo pospolite zwiolował y w winy, w niem eo nomine opisane, popadł, a protestanta do lesiej honoru y bolu niemałego przywiódł y przyprawił, racione quorum omnium idem comparens przeciwko temuż obżałowanemu iterum atque iterum protestatur; ktorey protestacyey salvam meliorationis facultatem zachowawszy, prosił praesentem actis connotari; co y otrzymał Matheusz Radzichowski.

Книга городская, кременецкая, записовая, поточная и декретовая, годъ 1713; № 1622; листъ 461 на оборотъ.

CLXIV

Жалоба монаховъ Кіево-Кириловскаго и Красногорскаго монастырей на дворянъ: Александра Щеневскаго, Стефана Токальскаго и Александра Шумлянскаго о томъ, что они напали съ вооруженною толпою на монастырское село—Андріевку, ограбили монаха Кипріяна Бонкевича, а также ограбили и изранили монастырскихъ слугъ и крестьянъ. 1713. Сентября 18.

Roku tysiąc siedmset trzynastego, miesiąca Septembra ósmnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Bazylim z Wyhowa Wyhowskim, skarbnikiem ziemskim, namieśnikiem starostwa, regentem grodzkim żytomirskim, i xiegami niniejszemi, grodz-

kiemi, żytomirskimi, comparens personaliter urodzony jegomość pan Piotr Żytkiewicz, plenipotens, actis praesentibus castrensibus Żytomiriensibus, roku terazniejszego, tysiąc siedmset trzynastego, dnia jedynastego Augusti inscriptus, przewielebnego w Bogu jegomości ojca Eustraciusza Samborowicza, ihumena monasterów Kirylskiego, Kijowskiego i Krasnohorskiego Makarowiczowskiego, reguły świętego Bazylego Wielkiego ritus Graeci, i całej kapituły pomienionych monasterów, jako skoro po trzecim już gwałtownym przez niżej mianowanych obwinionych na dobra, wieś Jędrzejówkę, w powiecie Żytomirskim leżącej, dziedzicznej manasteru Krasnohorskiego najezdzie i expulzyej, do grodu tutejszego Żytomirskiego przybyć mógł, tak zaraz imieniem tegoż przewielebnego w Bogu jego mości oica ihumena i wszystkich braci zakonników pomienionych monasterów, tudzież urodzonych panów quoruncunque nominum Łopatyńskiego i Łozińskiego, i sług, czeladzi i roboczych: Borysa i Trochyma, poddanych monastera pomienionego Krasnohorskiego Makarowiczowskiego, okrutnie porąbanych, pobitych, potłuczonych, obnażonych i poobdzieranych i innych niżej mianowanych imieniem, przeciwko urodzonym ichmościom panom: Alexandrowi Szczeniowskiemu, nienależytemu do dóbr, wsi pomienionej Jędrzejówki, interessantowi i expulsorowi, i zięciowi jegomości, Stefanowi Tokalskiemu, samym princypałem i gwałtownym na cudze dobra najezdzcom, tudzież Alexandrowi Szumlańskiemu, synowi niegdy urodzonego jegomości pana Samuela Szumlańskiego, chesznika podolskiego, dóbr Kucharów i Zarudzia quovis juris titulo possessorowi, coadjutorowi i pomocnikowi, sługom, czeladzi, kozakom i poddanym innym, ze trzech wsiów na niżej mianowany gwałtowny najazd zebrany i przysposobionym, manucooperatorom i adhaerentom, solenniter magnoque cum dolore a prawie lachrimabunde, inhaerendo anterioribus protestationibus et jure factis, tudzież przychylając się do protestatjej urodzonego jegomości pana Piotra Wyhowskiego, roku terazniejszego, tysiąc siedmset trzynastego, dnia szóstego Septembris, przeciwko temuż jegomości panu Szczeniowskiemu w grodzie tutejszym uczynionej, świadczył, protestował i reprotestował się w ten sposób i o to: iż jegomość pan Szczeniowski, postposita legum autoritate, a prawie in vilipendio one mając, które serio vetat, ut nemini a nemine inferatur injuria, a żeby quisque sit sua contentus sorte, osobliwie o expulsyach i gwałtownych najazdach, tak antiquitus jako i recenter opisane i postanowione, ni zać pono mając, nie kontentując się dawniejszemi najazdami, szkodami, krzywdami, oppresyami i violentiami, comparentom in antecessum

czynionemi (o czym anteriores protestationes fusius obloquuntur), roku ter-
 razniejszego, tysiąc siedmset trzynastego, dnia dwudziestego dziewiątego Au-
 gusta, przybrawszy sobie niemalą kupę różnych ludzi, osobliwie pomienio-
 nego urodzonego jegomości pana Alexandra Szumlańskiego pro adjutorio wzio-
 wszy, który z czeladzią swą i ze trzech wsiów swoich skupiwszy gromadę
 swoją wielką, ludzi z muszkietami, pistoletami, rucznicami, szablami i in-
 nym orężem, do broni należącym, wielebnego w Bogu jegomości ojca Cyp-
 rjana Bońkiewicza, dyakona, zakonnika i syndyka causarum pomienionych
 monasterów tu, do Żytomierza, na sądy ziemskie kiowskie, sędzić się
 mające, jadącego, i w pomienionej wiosce Jędrzejówce, jako dziedzicznej
 monastera Krasnohorskiego, in possessione haereditaria u tychże będącej, no-
 cującego, nie ni od kogo złego niespodziewającego się, w nocy, na świtaniu
 violenter najachawszy i napadszy, ludzi i służ monastyrskich i jego samego
 okrutnie, niemilosiernie, a prawie po nieprzyjacielsku postępując, porąbali,
 pobili, potłukli, pokaleczyli, konie i kolasę pozabierali, onych poobdzierali i
 poobnażali, jako to: konia siwego, drugiego wronego, trzecią klacz—ceną
 po złotych sto polskich, wozek kryty, okowany z półszorkami, złotych
 sześćdziesiąt kosztujący, w którym fłaszka cynowa z olejem, złotych dwa-
 dziesiąt kosztująca, kaftan kitajkowy, talerów pięć dobrej monety, w kieszeni
 pomienionego ojca Cypryana talerów siedm kopiejkami na expedię kancel-
 laryską wiozących, rasę muchajerową i jupkę, barankami siwemi podszytą,
 kłobuk, podkapek, siermięgę czarną nową, książkę, goldynek dwie podróż-
 nych, leguminę ad requisitis variis, jako się wybrał był na długi czas jachać
 na pomienione sądy, kulbakę, garnek miedziany; pomienionego urodzonego
 Łopatyńskiego: kuntusz, kitajkowy—talerów sześć dobrej monety, szablę—
 złotych dwanaście, kuntusz—talerów siedm dobrej monety, opończę—zło-
 tych szesnaście, czapkę—złotych ośm, muszkiet—złotych ośmnaście, kulbakę
 —złotych trzydzieści, kiesę—w której było kopiejkami złotych czternaście,
 i tęgóz czeladnika, swej chudoby broniącego, w łeb razy dwa i lewą rękę
 zacięto i kijmi niemilosiernie pobito, o którego życiu dubitatur; u podda-
 nego tychże protestantów, na imię Borysa, który tamże do Jędrzejówki
 natenczas pszenicy i czostku dla swej potrzeby kupować przyjechał: konia
 wronego—valoris złotych ośmdziesiąt, kulbakę—złotych czternaście, bóty,
 czapkę, kańczuk, złotych dwa pieniądze w chustce zawiązanych, a w trzo-
 sku na nim złotych trzydzieści kopijkami, i jego samego okrutnie zbito,
 Pan Bóg wie jeżeli żyć będzie; u Trochyma ze wsi Malinki, poddanego kra-
 snohorskiego: konia myszatego z kulbaką, valoris złotych sto, rucznicę z

prochownicą--valoris złotych dwadzieścia; czapkę, jupkę barankami podszytą, i temuż Trochymowi u ręki dwa palce ucięto i w głowę raniono, i wszystkie haniebnie pobito i pokaleczono, qui etiam de vita periclitatur; u chłopą, także poddanego krasnohorskiego, nazwiskiem Udoda: klacz z kulbaką, valoris złotych siedmdziesiąt; u Leśka ze wsi Malinki: także klacz—złotych piędziesiąt; u Semena poddanego także malickiego: klacz—złotych siedmdziesiąt,—pomienionego ojca Cypriana przeprowadzających, vi a prawie violento modo z pomienionym jegomością panem Szumlańskim wzięli, zabrali; i dotychczas do grodu, ut juris et moris est, proprii districtus nie przysłali i w niem nie prezentowali, znać u siebie trzymając i swemu pożytkowi akkomodują; a co większa, swoje występki na protestantów niewinnie wkładając, protestatią w grodzie tutejszym anno praesenti dnia trzynastego Septembris obwiniony jegomość pan Szczeniowski uczynił, i punktów niesłusznych, nieprawdziwych, zadając, jakoby mieli protestantes onego najachać, pobić, wiązać, fanty i suknie pozabierać, czego in rerum natura nie było, w niej ponakładał. O co comparens requirując tych wszystkich wyżejopisanych, violento modo a prawie bezprawnie zabranych rzeczy, przeciwtymże obżałowanym, nomine ut supra, iteratis protestowawszy się i reprotestowawszy vicibus, o to prawnie czynić nie zaniechać we wszelkim sądzie i urzędzie, ziemskim, grodzkim i głównym trybunalem koronnym lubelskim, tychże principałów swoich ofiarował, salvam ejusdem protestationis sibi, plenipotentii, vel diminutionem, aut per citationes, si id necessitas juris expostulaverit, correctionem zostawił. Et incontinenti stanowiący oczywiście woźny generał województwa Kijowskiego i innych, szlachetny Daniel Kurczewski, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomierskich, w moc prawdziwej, wiernej i skutecznej obductionis relatywnej swojej, jawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on roku terazniejszego, tysiąc siedmset trzynastego, dnia piętnastego Septembris, mając przy sobie stronę szlachty, ludzi, obywatelów województwa Kijowskiego, urodzonych ichmościów panów: Jakuba Żytkiewicza i Jerzego, czyli inszego imienia, Susła eo, majoris et evidentioris testimonii gratia sibi adhibitos, był we wsi Malince, w powiecie Żytomirskim leżącej, gdzie będąc, widział i oglądał rany i razy szablami i kijmi pozadawane u wyżejopisanych sług, czeladzi i poddanych monastera Krasnohorskiego, w protestaciej specificie, nomine et cognomine, wyrażonych, którzy mienili sobie bydz rany i bicie zadane przy gwałtownym w nocy zajezdzie na wieś pomienioną Jędrzejówkę przez ichmościów panów Alexandra Szczeniowskiego i drugiego Alexandra Szumlańskiego, sług, cze-

ladzi i różnej kondyciej ludzi ichmościów; których pobitych, posieczonych, porąbanych, sinych, spuchłych, razy i rany krwią nabiegłe widziawszy i oglądawszy, i wszystkie w protestatiej opisane rzeczy od szlachty i ludzi tamedszych i obywatelów słyszawszy, i szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy się, ztamąd odjechał, i o tym tę swoją prawdziwą przedemną, urzędem, obductiej swojej relatię uczynił i zeznał, prosząc wraz z comparentem, aby comparentis protestatia i onego obductiej relatia do xiąg⁸ ninijszych zapisane byli, co i otrzymali, Piotr Żytkiewicz nomine ut supra podpisując się manu propria. Daniel Kurczewski, woźny, ignarus scribendi.

Книга городская, житомирская, записовая и поточная, № 210, годъ 1701—1713; листъ 445 на оборотъ.

CLXV

Жалоба дворянъ Вышпольскихъ на дворянъ Дыдеркаловъ о томъ, что послѣдніе напали съ вооруженною толпою слугъ на церковь, находящуюся въ имѣнїи Вышпольскихъ, рапили одного изъ причетниковъ и нанесли тяжелые побои священнику и его матери. 1713. Ноября 9.

Roku tysiąc siedemset cztyrnastego, miesiąca Novembris dziewiątego dnia.

Przed urzędem y aktami niniyszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi y przedemną, Bazylim Sieszyckim, namiesnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony iegomość pan Woyciech Opacki, imieniem urodzonych ichmościów panów Heronima y Alexandry Humnickiego Wyszpolskich, podczaszych mozyrskich, małżaków, naprzeciwko urodzonym ichmościom panom: Adamowi y Maryannie Zaleskiego Dederkałom, małżą-

kom, solniter świadczył y manifestował się w ten niżej opisany sposób y o to; iż jegomość obwiniony, czyniąc na dalszą ruinę wuja y wujenki protestantis moderni, zapisawszy się podług donaciy swoiey, zbываяć części pewne w stawie pomienionym Podhrusznym pomienionym ichmościom panom padczaszym mozyrskim, małżąkom, do których zeznania miał pomienione jejmość panią małżąkę swoię, aby zeznali oboie, personaliter stanowszy w grodzie tutejszym Krzemienieckim, stawić, a do tych czas, nie wiedzieć dla iakowey okazji, w zapisaniu się iuż od lat kilku ad hoc tempus nie przyznali y nie przyznają, a nadto jegomość obwiniony, przepomniawszy prawa Boskiego y pospolitego, śmiał y ważył się w roku terazniejszym, tysiąc siedemset trzynastym, miesiąca Septembris dnia dwudziestego wtorego, napadszy z czeladzią, samemu jegomości po imionach y po przezwiskach lepiej wiadomych, na cerkiew, przez protestantis moderni wuja za koszt onego zbudowaną y we wszystkim restawrowaną, odbijając do oney czeladzi swoim rozkazał y sam dobyto szablo bez szpary do cerkwi przeciwko kryłosu pchnął, gdzie diaka, tamże stojącego na kryłosie, na łonie przebił; potym, widząc że dobyć się nie mógł, z odpowiedzią tak na kapłana mieysca tamecznego, iako y na przetestantis wuja zdrowie odpowiedzią, odjechał; niedosyć na tym, powtornie, tegoż roku y miesiąca Novembris, w dzień wszystkich świętych, czeladź swoię nastął na cerkiew do popa, gdzie koni dwoie temuż porowi na gruncie własnym protestantis moderni wuja zabrać rozkazał, a potym y sam z dobytą szablą y z pistoletami, w też tropy za swoią czeladzią przybiegł, gdzie konie zaraz pszy sobie brać rozkazał, gdzie popadła, stara matka pomienionego mieysca tego kapłana, nie dawała y za te konie trzymała, muwiąc te słowa: »za co waszeć, mości pan dobrodziey, zabierać chudobę mnie każesz!« Tandem jegomość obwiniony kazał one tyranissime zbić, że, dla słabości wielkiej zbicia w starości oney podeszłą, nieść do grodu nie podobna; usłyszawszy kapłan w cerkwi ten hałas, będąc wtenczas na niesporze, z cerkwi wychodzi, a jegomość obwiniony, porwawszy kapłana za łeb, w gębę bił, a potym o ziemię uderzył y nogami tłuk, gdzie aż z pomienionego kapłana patrachel spadł, y, ledwie się wykręciwszy, do cerkwi uciekł, a jegomość obwiniony, koni dwoie wziowszy, z wielkim hałasem y odpowiedzią odjeżdżając, haec formalia mowiąc: « że ia y samego twego pana ze dworu wywlokę, albo do spotkania z onym!« Przeto niniejszy comparens, nomine tychże iehmościów panów podczaszych mozyrskich, małżaków, postrzegając całości onych, iterum atque iterum protestatur, ktorey protestaciy salvam meliorationem

zachowawszy, praesentem actis conotari prosił; co y otrzymał. Woyciech Opacki. Et hic incontinenti stanowszy oczewiście woźny generał woiewodztwa Wołyńskiego y innych, szlachetny Stanisław Leszczyński, in vim verae ac fidelis relationis suae, jawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on, ad affectationem et iuridicam requisitionem roku terazniejszego, tysiąc siedemset trzynastego, dnia szóstego Novembris, był we wsi Dederkałach wyszszych u iegomości pana Adama Dederkała, gdzie będąc, przytomnie sobie szlachtę, ludzi godnych, urodzonych ichmościów panów: Jana Dederkała y Jana Zalubowskiego, ad requisitionem jegomości pana Heronima Wyszpolskiego, podczaszego mozyrskiego, koni dwoje u pana, nagruncie iegomości pana podczaszego mozyrskiego, przez samego osobę zabranych arestował y przyporeczył, ztamtąd powruciwszy, o tym te swoje uczynił y zeznał relacją, prosił o przyjęcie oney, co y otrzymał. Stanisław Leszczyński, woźny generał.

Книга городская, временецкая, записовая, поточная, и декретовая, № 1622, годъ 1713; листъ 948 на оборотъ.

CLXVI

Жалоба священника Иоанна Созанскаго на дворянина Николая Оржеховскаго о томъ, что онъ нанесъ различныя оскорбленія и побои какъ истцу, такъ и другимъ, сопровождающимъ его, священникамъ.—1714. Марта 20.

Feria tertia post dominicam Judica quadragesimalem proxima, anno Domini millesimo septingentesimo decimo quarto.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, latyczowiensia personaliter veniens venerabilis pater Joannes Sozanski, bonorum villae Berezowa ecclesiae rithus graeci parochus, Zinkovecensis, Mohyloviensis vicedecanus, soienniter protestatus est in et contra nobilem Nicolaum Orze-

zechowski, bonorum oppidi Jaryszow administratorem, suo et venerabilis Matkau kulczycki, bonorum Olchowiec rithus graeci parochi, ac aliorum nomine, idque pro eo, quia ipse tempora certo, videlicet sabbatho post dominicam oculi quadragesimalem, anno praesenti se, protestantym, et alios spirituales ritkus ejusdem parochos cum litteris excommunicationis illustrissimi et reverendissimi Barlaami Szeptycki, episcopi Leopoliensis, Camenencensis et rithus graeci, ad se, protestantem, ordinnatos, in bonis praemissis Jaryszów existentes, nescitur qua ratione, nulla haaita occasione, primo, verbis indecentissime tractando, contemptuavit, ac post, ad frameam se proripiendo et damnum aliquod sibi illatum proferendo, concutere et ad carceres rusticanos, nempe w kłode, iniicere voluit, procrinibus velificavit, demum his non contentus est, se, protestantem, ec his bonis Jaryszów iam domum tendentem, in via libera, extra Jaryszow in campis equo incesso cum sclopetis insecutus est, sclopetoque ad caput se, protestantem, enormiter concussit, manus convulneravit, verbis indecentissimis videlicet: iak psa cię zabiie, y dam za ciebie sto złotych! dishonoravit, in vitam diffidavit, equum protestantis violenter cum ephippio et frenis interceptit et per dies quinque, laboribus et inedia macerando, circa se detinuit, ac omnino vita privare curavit; ratio itaque praemissorum suo et aliorum, quo supra, nomine iterum atque iterum protestantur. Et incontinenti idem venerabilis protestans praesentavit in corpore suo, videlicet in manu sinistra, supra digitum pollicem, derasionem cutis subsanatam, item derasionem in digito indice et medio in fine oorundem binas, subsanatas, item in dextra manu intradigitos pollicem et indicem et in palma superiori derasionem subsanatam, quas derasionem officium praesens vidit et debite conspexit actisque suis connotavit; hinc subinde in verificationem praemissarum concusionum praesentavit crines et strophium sanguine concussum, quod ad se precepit et de recepto sibi restituto officium praesens quietavit.

Книга городская, летичевская, записовая и поточная, годъ 1714, № 5253; листъ 64 на оборотъ.

CLXVII

Универсалъ уніятскаго митрополита, Льва Кишки, къ уніятскому духовенству Кіевскаго воеводства и благочиній: Мозырской, Девилгородской и Петриковской о томъ, что онъ поручаетъ намѣстничество въ этихъ областяхъ архимандриту Овруцкому, Климентію Домаразкому 1714. Ноября 1.

Року тисеча семьсотъ четирнадцятого, мисяця Децембра семонадцять дня.

На ураде кгородскомъ, въ месте его королевской милости Овручомъ, передомною, Михаломъ Сингаевскимъ, коморникомъ кграничнымъ, намесникомъ подвоеводства, регентомъ кгородскимъ енералу воеводства Кіевьскаго, и книгами нынишними, кгородскими, кіевскими personaliter stanowszy jegomość oyciec Joil Sawicki, [namieśnik archymandryey monasteru Owruckiego nayświętszey panny Maryey Bogarodzice, dla wpisania do xiąg niniejszych oryginal uniwersału od jaśnie wielmożnego iegomości xiędza Leona Kiszki, archiepiskopa metropolity Kiiowskiego, episkopa Włodzimirskiego, z pieczęcią przyciśniono y z podpisem ręki jegomości własney, do duchowieństwa w województwie Kijowskim ratione introcontentorum wydanego, per oblatam podał, prosząc, aby przyjęty y w xięgi wpisany był; a tak ja, urząd, universał ten do xiąg przyjmując, czytałem y tak się w sobie polskim pismem pisany ma: Leon Kiszka, z Bóżej y stolicy świętey Apostolskiey łaski archyepiskop metropolita Kiiowski, Halicki y caley Rusi, episkop Włodzimierski y Brzeski, administrator episkopiey Przemyskiey, Sanockiey y Samborskiey, archimandryta Pieczarski y Supralski, w Bogu przewielebnym oycom protoprezbiterom, wielebnym oycom prezbiterom, cerkwi wakujących administratorom, [wikaryuszom, dyakonem y całemu in genere duchowieństwu ritus uniti Graeci, w archidieceziew metropolitańskiej a protopopiach, będących w powiatach Żytomirskim y Owruckim, tudziesz protopopiach: Mозырской, Dawidogrodzkiej y

Petrykowskiemu znajdującym się, pokój Chrystusów y błogosławieństwo nasze archipasterskie przesławszy, donosimy do wiadomości: iż z władzy zwierzchności stolicy świętej apostolskiej rzymskiej, tudzież y łaski najjaśniejszego króla jegomości Augusta wtórego, nam szczęśliwie panującego, włożony iest na nieudolne ramie nasze urząd metropoliey całej Rusi, którego że częścią dla odległości mieysca, częścią dla zachodzących codziennych de magna importantia trudności w przereczonych prętopopiach sami przez się administrare nie możemy, przeto wielebnościom waszym za wika-rego generalnego w Bogu nayprzewielebniejszego jegomości oycа Klemensa Domaradzkiego, archimandrytę Owruckiego, nam dobrze z cnot, przykładnego życia, nauki y czułości około добра pospolitego, zaleconego, postanowiamy, y żebyście wielebności wasze onemu we wszystkim iako nam samym posłusznymi byli, serio intymujemy y pilno przykazujemy, a to wszystko w ime świętej y nierozdzielney y ożywiającej Trócy, Oycа y Synа y Духа Святого. Datum w Kwasowie, dnia pierwszego Nowembra, тисяч siedemset czternastego roku. У того универсалу при печати притисненой подпись рукъ тымы словы: Leon, archiepiskop metropolita całej Rusi, episkop Włodzimirski y Brzeski m. p. Gabryel Ochalski, zakonnik świętego Bazylego wielkiego, auditor metropolitański m. p. Который-же то универсалъ, за поданемъ и прозьбою вышъ мененного оферента, а за моимъ, урадовымъ, приняемъ, до книгъ нынишнихъ, вгродзскихъ, киевскихъ естъ инкросовани.

Книга гродская, Кіевская, записовая и поточная, годъ 1714—1715, № 31; мистъ 467.

CLVIII

Письмо Овруцкаго архимандрита, Жураковскаго, къ дворянину Адаму Искрицкому. Архимандритъ заявляетъ протестъ противъ рѣшенія суда он дѣлу между Межигорскимъ монастыремъ и Искрицкимъ, утверждая, что суду этому онъ былъ не подсуденъ, и отклоняетъ требованіе Искрицкаго объ удовлетвореніи заявленныхъ имъ претензій. 1715. Мая 17.

Року тисеча семсотъ петнадцатого, месеца Іюня третего дня.

На уряде кгородскомъ, въ замку его королевской милости Овруцькомъ, передомною, Стефаномъ Барановьскимъ, намесникомъ на тотъ часъ кгородскимъ Овруцькимъ, и книгами нинешьними, кгородскими, овруцькими *comparens personaliter urodony jegomość pan Adam Iskrzycki, ten list od wysoce przewielebnego w Bogu jegomości oycy Żurakowskiego, archymandryty Meżyhorskiego, ratione introcontentorum do siebie, comparenta, pisany, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich per oblatam podał, który, ruskim pismem pisany, tak się w sobie ma:* Дать зъ монастыра Межигорского, Мая семнадцатого дня, тисеча семьсотъ петнадцатого. Мосци пане Іскрицькій! Любо уже и не довелося намъ писати до вашой милости о томъ, о чомъ передъ симъ многокrotnie писалисмо, едънакъ постерѣгши, же вашмость, дворуючи зъ насъ, теперь пишешъ, якобы ваша проиграна, которая въ самой рѣчи до суду неправедного, которимъ мы не контентуемься, есть такова выиграна, въ томъ вашмосць триумфуючи, созываешъ насъ для одобрания решты пѣнязей до Овруча, где намъ, ведлугъ копътракту и первоферованого декрету, сздити не велено, але в монастырѣ, альбо в Демидовѣ суму отбирати назначено, а поневажъ хитростю то пошлю на руку вашмости пана, теды мы, до часу слушного, можемъ, не стаючи тамъ, где вашмосць насъ зазиваешъ, пождати, а своего иньшимъ способомъ доходити, поневажъ Ляше не стае за наше, и не знаемъ, якъ ся въ томъ справовати, поневажъ панове судѣ декрету намъ належитого не отдали, тьлько намъ помаячили, а хочасьмо его и не отобрали, едънакъ много намъ кошътуеть, що все на вашу милость до належитой суммы приростаеть. подданныхъ, яко не держимо, такъ и высылати не будемо, бо, якосьмо передъ тымъ много писали до вашой милости, тая справа безъ вѣдома губернатора Киевьского обыйтися не можетъ; а, що большая, нѣкого уже и выпускати, гдыжъ вашмосць, якъ маетность заехали безъправне, такъ и подданныхъ перевабилесь потаемне, шо все до справедливьшого суду откладаемъ; ограничєня жадного Демидову не мѣлисмо и не мѣємо, а гдыбысмо его одъ небожьчика пана родича

вашего приняли, тобы то было означено въ контрактѣ; а що мужики плетуть, тому вашмосць не вѣрь, бо слушнѣй было, жебы мужикъ тое огъраничено, если имѣлъ у себе, отдалъ небожьчику пану родичу вашему, яко своему дѣдичному пану, а нижьли намъ, закушцикамъ, панамъ дочаснымъ; о засѣвкѣ, которіе не с подданныхъ были, лечь монастырскими волами пахано, и о сѣно, поневажъ зъ полторы тысячи копиць пультораста учинено, и о инѣшихъ не теперь респондовати вашей милости мѣмо, часу еще передъ нами досытъ; людей вашихъ нашъ подстаростий зачипати не будетъ, бо кождый своего боку (любо и тамутого еще нашъ есть) пильновати повиненъ; притомъ засъ естесьмо назавѣше жычливые прѣятель—Межыгорского монастыра архимандрить зъ братією т. р. А инѣтитуляція на тымъ листе въ тые слова есть написаная: его милости пану Адаму Іскрицкому сие писане до рукъ власныхъ отдати належить, въ Демидовѣ. Который же то листъ, за подаемъ и прозбою вышмянованое особы подающее, а за моимъ, урядовымъ, примытемъ, увесъ, з початку ажъ до конца, слово в слово, до книгъ нинешнихъ есть уписанъ.

Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1714, № 3223, листъ 305 на оборотъ.

CLXIX

Грамота, выданная Карломъ-Филиппомъ, палатиномъ Рейнскимъ, и его дочерію Елисаветою-Августою отцу Оелору Волковичу, жалующая ему санъ архимандрита Слуцкаго и Коныльскаго, вслѣдствіе увольненія отъ этой должности, по причинѣ преклонныхъ лѣтъ, архимандрита Іосифа Лапцкаго. 1715. Іюля 30.

Carolus Philippus, Dei gratia princeps electoralis, comes palatinus Rheni, dux Bavariae, Juliae, Cliviae et Montium, princeps Mœrsae, comes

Veldentiae, Sponheimii, Marchiae et Ravenspurgi, dominus in Ravenstein, eques Aurei Velleris et sancti Huberti, gubernator plenipotentarius Superiorum et Anteriorum Austriacarum provinciarum, sacrae cesareae regiaeque, majestatis generalis campi marschallus etc. Notum testatumque facimus omnibus et singulis, praesentes hasce literas nostras visuris, lecturis, aut legi auditoris, praesertim vero cunctis ziemianis, civibus et universis subditis ducatus Słucensis et Kopylensis: cum post liberam spontaneamque resignationem reverendi patris Josephi Łapicki, abbatis Słucensis et Kopylensis, senio jam decrepiti ac imbecilis, precibus, eapropter ad nos a se humillime factis, dicta abbatia Słucensis et Kopylensis impraesentiarium vacet, ad nostramque dispositionem devolvatur; quocirca vi juris patronatus atque collationis, quod nobis serenissimaeque principi Elisabethae-Augustae, dilectissimae filiae nostrae, tum et successoribus nostris de jure inviolabili desuper competit, ad praefatam abbatiam Słucensem et Kopylensem virum vitae, integritate moribusque ac doctrina sufficienti conspicuum, tum et variis fide dignorum testimoniis suffultum, reverendum patrem Theodorum Wołkowicz, parochum modernum Hrozoviensem, ad praetactam abbatiam Słucensem et Kopylensem arbitrio, autoritate et absoluta potestate nostra dilectissimaeque filiae nostrae clementissime denominamus, praesentamus et constituimus, plenam eidem facultatem concedentes, quo illis quibusvis praerogativis ac munere, quibus antecessor ejusdem, reverendus pater Łapicki, abbas, gavisus est, de condigno frui ac gaudere valeat. Ab omnibus et singulis subditis nostris serio pro gratia nostra ducali requirentes, quatenus saepedictum reverendum patrem Theodorum Wołkowicz, a nobis ad praefatam abbatiam Słucensem et Kopylensem denominatum et substitutum, pro vero et indubitato abbate agnoscant, ac eidem debitum honorem obedientiamque exhibeant ac deferant. In quorum fidem praesentes hasce non solum manu nostrae, verum et serenissimae principis, dilectissimae filiae nostrae, per Dei gratiam majorenitatis annos pridem assecutae, juxta regni Poloniae magnique ducatus Lithuaniae jura, signatas, sed et sigillis nostris communitas, demandavimus extradi. Oeniponti, die 30 Julii, anno millesimo septingentesimo decimo quinto. Carolus Philippus, comes palatinus Rheni. Elisabetha Augusta, comes palatina Rheni. (M. П.). Ad mandatum serenissimi Domini Ducis proprium, A. E. de Kober, suae serenitatis consiliarius, m. p.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 231.

CLXX

Жалоба дворянина Александра Бандынели на мозырскаго маршалка, Антонія Оскерка, о томъ, что онъ причиняетъ истцу различныя обиды: въ томъ числѣ, отнявъ землю, отказанную Брагинской церкви Св. Николая князьями Вишневецкими, самовольно отдѣлилъ отъ прихода этой церкви нѣсколько селъ и образовалъ изъ нихъ новый приходъ. 1715. Октября 7.

Рову тисеча семсотъ петнадцатого, месеца Октября сегого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости Овруцкомъ, передомною, Якубомъ Медведовскимъ, намесникомъ на тотъ часъ вгородскимъ овруцкимъ, и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими, personaliter stanowszy urodzony pan Michał Komorowski, sługa i podstarości wielmożnych ich mościów panów Alexandra i Ludwika Czychrowskiego Bandynnelich, woyskich mielnickich, małżonków, quam primum acta praesentia adire mógł, tak zaraz, nomine et ex speciali commissio panów swoich wyzpomienionych, ich mościów panów Bandynnelich, woyskich mielnickich, małżonków, solenniter naprzeciwko wielmożnym ich mościom panom Antoniemu i Annie Grabowskiego Oskierków, marszałków powiatu Mozyrskiego, małżonków, manifestował i protestował się takowym niżejopisanym sposobem i o to: iż obżalowani ich mość panowie Oskierkowie, marszałkowie mozyrscy, małżonkowie, nie kontentuiąc się tym, że roku 1708 grunt z sianozęciami, nazywaiący się Tworowa, prawami iaśnieoświeconych xiążąt ich mościów Wiśniowieckich cerkwi świętego Mikołaja Brahińskiej nadany, i successorów onychże confirmatiami ut wierdzony, czyniąc in levipendium wyżmianowanych praw i confirmatii i nie mając do niego żadnego pretextu i interestu, pod siebie przywłaszczyli; parafę, iako to wsie: Głuchowicze, Hubarowicze, Seieżarnia, Puczyn, Mokisz, Jewłasze, do teyże cerkwi Brahińskiej nadane, tu, w woiewodztwie Kiiowskim a powiecie Owruckim leżące, poodbierał, a do cerkwi prywatney, we wsi Hubarowiczach będącey, przez chłopów tamecznych zbudowaney, przyłączył, i tak

wyżpomienioney cerkwi Mikołaja świętego Brahińskiey i porządek, według prawa postanowiony, ustawać musi, bo przedtym dwóch świaszczenników, a trzeci dyiakon ufundowani byli, a teraz zaledwie, przez łakową ichmościów obwinionych desolatią i ruinę, ieden świaszczennik utrzymać może się; roku zaś tysiąc siedmset jedynastego grunt z sianożęciami, do futorów Rudych należący, którego z dawnych czasów chłopci ruczanie żyźywali, itidem violenter odebrawszy, zasiewać, sianożęci kosić, otczynny wzdziierać, do rzeki Brahinki niehależycie wdzierając się, ryby wylawiać, drzewa bartne ruynować każe, i inne pożytki wszelakie biorąc, na swój pożytek obraca; i ieszcze nie dosyć na tym mając, że grunta i sianożęci wyźmianowane pod siebie przywłaszczył, ale i teraz noviter, czyniąc in ruinam pana protestantis, poddanych iego roku teraznieyszegó, tysiąc siedmset piętnastego, die vigesima secunda Września, zbiwszy kupę niemałą ludzi z kosami, strzelbą, siekierami i innym różnym orężem, podstarośclego swego, Trzaskowskiego, i ludzi tychże ze wsi Hubarewicz na sianożęci, antiquitus do wsi: Babczyna, Rudakowa i futora Czechów należące, armatim nasłali, i siano na tych sianożęciach, tak pana manifestantis, iako i poddanych iego, będące, popalić kazali; którzy nasłani, czyniąc dosyć woli i rozkazaniu panów swoich, wyźmianowanych obżałowanych, ich mościów panów Oskierków, marszałków mozyrskich, małżonków, siana, w styrtę i stogi złożone, na wozów tysiąc i więcej, popalili i źdźbła żadnego nie zostawili. Przez który to takowy swój mesłuszny postępek ich mość obżałowani prawu popolitemu temere sprzeciwili się i winy, w niem eo nomine rigide opisane, na osoby i dobra swoje libere zawzięli i zaciągnęli, a pana protestantis i poddanych ubogich iego (którzy ostatniey chudoby, in defectu siana, nie mając czym karmić, przez zimę bydła pozbyć muszą) do szkod niemałych, in termino juris seorsivo registro specyfikowanych, przywiedli i przyprawili; o co wszystko, ut praemissum est, modernus protestans nomine panów swoich, wyźmianowanych ich mościów panów Bandynnelich, woyskich mielnickich, małżonków, iterum atque iterum manifestowawszy i protestowawszy się, deklarował tychże panów swoich z ich mościami obżałowanemi nomine iudicio et officio prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy tey terazniejszey protestathey salvam meliorationem, vel per citacionem, si necessitas juris exigerit, correctionem, a natenczas tey terazniejszey, wkrótce napisaney, mnie, urzędu, o przyjęcie i do akt! zapisanie prosił, co i otrzymał.

Книга городская, оvrуцкая, записовая и поточная, № 3225, годъ 1714—1716; листъ 477 на оборотъ.

CLXXI

Жалоба лавника Каменецъ-Подольскаго магистрата, Федора Висинскаго, на бурмистра, Ивана Опутченка, о томъ, что послѣдній упрекалъ истца въ томъ, что онъ не посѣщаетъ церкви и ходитъ въ костель, а потомъ, раздраженный его отвѣтами, нанесъ ему побои 1716. Юня 23.

Feria tertia intra octavas Sacratissimi Corporis Christi proxima, anno 1716.

Do urzędu y akt niniejszych, miejskich, kamienieckich pszyszedszy personaliter sławetny pan Teodor Wisiński, mieszczanin y ławnik miasta Kamięca Podolskiego, solenniter in et contra zacnie sławetnemu panu Janowi Oputczenkowi, raycy miasta Kamięca Podolskiego, a natenczas burmistrza, protestował się o to: iż, będąc pan protestant na powinności, to iest podczas obiedzienia kopców, w pole wyiachania, tam tedy, powracając, i już z pola y od noclegu, jadąc w kupie pan protestant z panem Oputczenkiem, R. M. K, bez żadney dania ratiey, panu protestantowi to powiedział: «iż ty nie chodził do cerkwi y nigdy ja nie widuję, ale więcey chodzisz do kościoła, niżeli do cerkwie.» Odpowiedział p. protestant: »jeden pan Bóg, jako w kościele, tak y w cerkwi; y w kościele może się także panu Bogu pomodlić y swoje należytość oddać y podziękować za przenajświętsze iego dary.« Więc imé pan Jan Oputczenko odpowiedział: »chiba tym, żeś teraz został ławnikiem, ale, gdybym chciał, tedy teraz, za moiey kadentiey, kazał bym tobie dać kijami, położywszy cie.« A pan protestant na te słowa odpowiedział: «nie możesz to waszec uczynić, abyś waszec mieszczanina bił y kazał, położywszy, bić.« W tym, bez żadnego respektu y uwagi, schwyciwszy się z woza, a dobywszy szable, pana protestanta, jako się onemu podobało, y iako chciał, na drodze dobrowolney bił, zabijał, káfundował, beształ słowami nieutściwemi, co pan protestant, to cierpliwie znosząc takową wielką káfusią y taki wielki žal swoy y bul, tylo dziękując onemu, protestował; a jego mość barziesię jarzył, podpity będąc, więcey káfundował; na którego solenne zanosząc protestatią, iterum atque iterum protestatur et manifestatur, zachowując sobie mieć actio z pomienionym zacnie sławetnym panem Janem Oputczenkiem, R. M. K. P., w należyтым sądzie.

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4442, годъ 1712—1719; листъ 509 на оборотъ.

CLXXII

Жалоба дворянъ: Михаила, Стефана и Ивана Павшевъ на дворянина Казимира Прушинскаго о томъ, что онъ не возвратилъ отнятыхъ у истцевъ земель, убилъ нѣсколько ихъ слугъ и крестьянъ, и, наконецъ, схватилъ священника Юсифа Загоровскаго, бѣжавшаго изъ села Скородна, имѣнія Прушинскаго, въ село Медвидное, имѣніе Павшевъ, и страшными истязаніями принудилъ его принести присягу въ томъ, что онъ не будетъ никогда отлучаться изъ Скородна. 1716. Іюля 20.

Roku tysiąc siedmset szesnastego, miesiąca Julii dwudziestego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Owruckim, przedemną, Stefanem Baranowskim, namiesnikiem na ten czas grodzkim, y хієgami ninieyszemi, grodzkiemi, Owruckiemi personaliter comparens wielmożny jegomości pan Michał Pawsza, podczaszy Żytomirski, swym y urodzonych ichmościów panów Stefana y Jana Pawszów, braci swych rodzonych, imieniem, quam primum acta praesentia adire mógł, tak zaraz przychylając się do dawniejszych protestacyi, przez zeszłego wielmożnego jegomości pana Theodora Pawsze, podstolego Owruckiego, rodzica swego, przeciwko niżej mianowanemu obżałowanemu, ratione decyzji przyiacielskiej w niektórych punktach, niżej wyrażonych, zadosyć przez obżałowanego nie uczynienia, niemniey vindicując niesłusznego inkarcerowania y do przysięgi przymuszenia wielebnego oycy Jozepha, nazywającego się Zahorowskiego, reguły Świętego Bazylego wielkiego ritus graeci, y innych różnych praetensyi, solenniter przed urzędem y aktami ninieyszemi, opowiadając przeciwko wielmożnemu jegomości panu Kazimierzowi na Skorodnym Pruszyńskiemu, podstolemu y sędziemu grodzkiemu Żytomirskiemu, protestował się, takowym niżej opisanym sposobem y o to: iż wyszprzerzeczony obżałowany, jegomość pan Pruszyński, podstoli Żytomirski, mając dobra swe Skorodne, wieś z dobrami protestanta zastawnemi, wsią Medwidnym, in proxima contiguitate, a luboby miał z protestantem, iako w blizkim sąsiedztwie mieszkając, bono affectu certare, to contra omne fas et aequum postępując, zawziąwszy iakowyci gniew y skryty rankor do protestanta,

różne krzywdy y szkody, affronta y przykrości, co tylko mogąc in postpositionem osoby protestanta, ustawicznie czyni, nie dosyć na tym mając, iż jeszcze decyzji przyjacielskiej między zeszlým wyszmianowanym jegomością panem Pawszą, podstolim Owruckim, rodzicem protestantis, z iedney, a sobą, obżałowanym, z drugiey strony stałey, sprzeciwiwszy się, zadosyć nie uczynił, ostrowu, nazywającego się Usciza, połowicy, do wsi Medwidna, zastawney possessyi protestanta, należącego, wpuł rozdzielić dotąd nie chce, z którego dotychczas pożytek biorąc, na swoje potrzebę obraca, przez co jegomość obżałowany w rigor, w tey że decyzji przyjacielskiej założony, popadł, o co dycyžia przyjacielska y manifestacie, o to poczynione, fusius ac luculentius in se obloquuntur, także roku blisko przeszłego, tysiąc siedmset pietnastego, chłopą, przechodzącego z Litwy, pytającego na mieszkanie do protestanta, poddani jegomości obżałowanego Welawscy, na dobrowolney drodze, na gruncie jegomości obżałowanego Skorodeńskim, nic sobie niewinnego, nagoniwszy, kijami zbili y z odzienia zdarli, który chłop od tak tyrańskiego zbitia ten świat na trzeci dzień pożegnać musiał, roboczego Dmytra Raizoenka, poddanego dziedzicznego jegomości pana Rossudowskiego Skorodyńskiego, który poddany w opiece protestanta zostaię, nic sobie niewinnego, nie mając do niego żadney najmnieyszey okazji, ani też do niego należąc, wziowszy, w dybki żelazne, ręce z nogami złączywszy y okowawszy, przez czas niemały tak dalece trzymał, że aż mało życiem nie zapieczętował, który, okupując się z tak ciężkiego więzienia y niewoli, musiał jegomości obżałowanemu czterdzieście talery bitych dać y tak ledwie onego uwolnić; które wszystkie krzywdy, oppressie modernus protestans, nie udając się do żadnych prawnych terminów, y owszem, kochając pokóy pospolity sąsiedzki, dotychczas na sobie patientissime znosił, ale y teraz noviter, roku teraznieyszego, tysiąc siedmset szesnastego, nie ustając w przedsięwzięciu swoim, y coraz żal do żalu, oppressią do oppressyi przydając, wielebnego oycą Jozepha Zahorowskiego, którego pierwey przedtym niewiedzieć z iakiey ratyi, nie requirując, ieżeliby co winien był, u jego starszych sprawiedliwości, kijmi zbiwszy, od parafiey Skorodeńskiej oddaliwszy, ze wsi Skorodna wygnał; nad którym swiaszczenikiem zeszlý rodzic przotestanta ulitowawszy się, iako z parafiey wygnanym i nie mającym się gdzie podzięć, nim sobie mieysce gdzieby mógł należeć, czyniąc naprzód dla Boga, a potym dla jego duchowney osoby, pozwoiliwszy y naznaczywszy temuż swiaszczennikowi mieszkanie w majątności swey, we dworze Medweżańskim, wszelką suffitientią onemu ze dworu swego obmyślił był y ten

świaszczennik, czas niemały w majątności protestanta we dworze Medweżańskim mieszkał; a gdy tenże świaszczennik, wielebny ociec Zahorowski, w potrzebie swoiey przez wieś Skorodne przechodził, tedy jegomość obżałowany, dowiedziawszy się o pomienionym świaszczenniku, czeladź swoją posławszy, onego, nic sobie niewinnego, wziąć y do dworu swego Skorodyńskiego przyprowadzić kazawszy, nie uważając na osobę jego duchowną, której powinnaby być z opisu prawa Boskiego y pospolitego od wszelkiej condycyi i ludzi osobliwa obserwantia, szyją w gąsior, niby iakowego zło czyncę tak ciasno wsadzić kazał, że aż mało się nie udusił; iakożby infalibiler tak było, gdyby syn tegoż świaszczennika, dowiedziawszy się o takowym ciężkim y niemiłosiernym więzieniu, oycowi swemu trochę niepofolgował; o czym jegomość obżałowany dowiedziawszy się, że syn mu pofolgował, kazał tegoż syna jego kijami tak dalece zbić, że aż ledwie prawie wpułumarłego poniesiono, a potem tegoż świaszczennika po tatarsku w kaydany okowawszy, kłodę na szyję włożyć kazawszy, przez niedzil dwie w tak ciężkim niemiłosiernym więzieniu trzymając, głodem y chłodem morząc ustawicznie, zmusił tego świaszczennika, aby mu przysiągł, jako do śmierci z jego majątności nigdzie nie ma się oddalić, jakoż mianowany świaszczennik, nolens volens, nie mogąc daley tak ciężkiego więzienia cierpieć, musiał jegomości obżałowanemu w cerkwi przysiądz. Żelaza bobrowe własne, na bobry postanowione, valoris złotych polskich sześćdziesiąt, jegomość obżałowany wziąć y zagrabić kazał; na ostatek roku terazniejszego jegomość obżałowany białogłowę, na imię Kátharzynę, z Litwy dla protestanta za gospodynię przywiezioną, o której jegomość dowiedziawszy się, że we wsi Medwidnym, majątności protestanta, zostaje, pierwey córkę swoją namawiać do siebie przysyłał, która, że nie chciała do jegomości obżałowanego poysć, we wsi Skorodnym przechodzącą złapać kazawszy, kijem zbił, ztlukł, która od takowego niemiłosiernego zbicia za ledwie do Medwydna, majątności protestanta, przyszedszy, ten świat pożegnać mnsiała; przez który to takowy swoy, contra omne fas et aequum popełniony proceder, jegomość obżałowany prawo pospolite violavit y winy, w niem na osobę y dobra swoje generaliter wszystkie libere succubuit; o co wszystko, ut praemissum est, pomieniony protestans iterum iterumque przeciwko jegomości obżałowanemu protestowawszy, deklarował z jegomością obżałowanym, tak ratione sprzeciwienia się decisyi przyiacielskiej, o nieuczynienie z poddanych Skorodeńskich sprawiedliwości, o niewydzienienie połowy ostrowu, nazywającego się Usciza, y uczynienie kalkulacyi z onego, także o niesłuszne y nienależ-

żyte inkarcerowanie świaszczennika y do przysięgi przymuszenie, poddanego Skorodeńskiego więzienie y o inne wyżey wyrażone praetensie, we wszelkim sądzie y urzędzie prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy iednak tey teraznieyszey protestacyi *salvam meliorationem, actionem, diminutionem, imutationem vel per citationem, si necessitas juris exigerit, correctionem*; którey o przyjęcie y do akt zapisanie mnie, urzędu, prosił; co y otrzymał Michał Pawsza, podczaszy żytomirski, manu propria.

Книга городская, Оверуцкая, записовая и поточная, годъ 1714—1716, № 3223, листъ 779 на оборотъ.

CLXXIII

Письмо братчиковъ Спаскаго Слуцкаго братства къ Кіевскому митрополиту, содержащее жалобу на самопроизвольное занятие Слуцкой Архимандріи Бѣлорусскимъ епископомъ, княземъ Сильвестромъ Четвертинскимъ, и на его ненадлежація распоряженія. 1716. Іюля 26

Jaśnie w Bogu przewielebny, mości ojcze metropolito Kijowski, nasz wielce mościwy panie, archipasterzu i dobrodzieju miłościwy! U nog miłościwych archipasterskich upadszy, na osobliwe nasze musimy w tej mierze utyskiwać nieszczęście, kiedy, za przybyciem jegomości ojca episkopa Białoruskiego, xięcia Czetwerteńskiego, do Słucka, jegomość pan Kuczarski, wojt terazniejszy słucki, mając jakowąś dawną, jako sobie uważamy, anse na Kijów, i chcąc akkomodatią uczynić namienionemu prałatowi Białoruskiemu, zkoncytował list, tak sessii miasta Słuckiego, jako i od bractwa naszego Stawropigialnego, do waszej archipasterskiej mości, dobrodzieja naszego, podwiodszy strachem i łagodnością tak nas samych, jako też i popółstwo, do podpisania onego. My, zewsząd ściśnieni będąc i nie wiedząc dokąd się rzucić, częścią widząc na się oburzoną zwierzchność zamkową z

przymówek, jakobyśmy mieli buntownikami być całego miasta i woli królewskiej, która nie wiemy jakimby sposobem miała mu conferować, chyba ad sinistram relationem, tutejszą diecezyę, częścią dalszym zapobiegając terazniejszej zwierzchności zajątrzoną przeciwko sobie impetom, pro forma musieliśmy na pomienioną do waszej archipasterskiej mości zezwolić expeditiā, którą teraz na tymże samym punkcie rewokując i posetnie u nóg miłościwych archipasterskich jęcząc, tak o wybaczenie, jako też i o łaskawą przy tej revocatiej naszej protekciā jako najuniżeniej supplikujemy. Zmiłuj się miłościwy archipasterzul nad utrapioną swoją, w tutejszej okolicy zostającą, trzodą, chciej powagą swoją pasterską z tych nieszczęśliwych podźwignąć oną toni i już prawie upadającą miłościwą swą wesprzeć clementiā. Ucisków terazniejszych dziesięciā arkuszków papieru napełnić nie podobna. Bywszy archimandryta Słucki, Joasaph Łapicki, violentie i rabunki częste ponosząc od jegomości ojca episkopa przy potentiej zamkowej, musiał, porzuciwszy wszystko, unosić resztę zdrowia. Terazniejszy zaś jegomość ociec Wołkowicz, postrzegszy nie z dobrą intenciā do Słucka zmierzającego jegomości ojca episkopa, za perswaziā godnych ludzi, uszedł do Dziegielowicz, a ztamąd do Kijowa miał się udać. Archimandryta Słucka z władzy tutejszej zwierzchności jegomości ojcu episkopowi w dispositiā oddana i posłuszeństwo przykazane, a jegomość ociec episkop, namieśnikiem swoim w tutejszej diecezyej ojca Szyszkę uczyniwszy, onemuż gospodarstwo i rząd namienionej archimandriej Słuckiej conferował. Bywszy protopopa, ociec Leonty Sołowiejewicz, nie tylko przez buntowników: Jana Mińkiewicza, Thomaszewskiego, zięcia jego, Michniewicza, nikolskiego protopopę terazniejszego, Theodora Bajkowskiego—Jlińskiego, a teraz Warwareńskiego, z protopopiej degradowany, ale też jakie violentie, exekucie i uciski ponosi, trudno wyrazić i wypisać; żeby nieborak z alteratiej i życiem nie przypieczętował. Jan Mińkiewicz, bywszy protopopa, od inhibitii został uwolniony za sprowadzenie jegomości ojca episkopa do Słucka i już odprawuje służenije, jakoby już otrzymał od własnego archipasterza dispensę i błogosławieństwo. Ojcowie, którzy byli addictissimi waszej archipasterskiej mości, wielkie i srogie uciski ponoszą: jedni w więzieniu zostają, drudzy w kłódkach i żelazach siedzą, inni ciężkie exekucie cierpią, a dla tego samego, że, podczas pierwszej bytności, ojca episkopa za pasterza nie przyjęli i nie uznali. Pod inhibitią i karą przykazano, aby był wszystek congress ojców, w okolicy tutejszej będących, której woli dość czyniąc, przybywszy do Słucka, musieli, radzi nie radzi, kiedy żadnego nie kazano wy-

puszczać z miasta, na wszystko pozwolić. Owo zgóła do takowej nieszczęśliwości przyszlismy, że, kiedy miłosierdzia Bózkiego a twęgo, miłościwy archipasterzu, nie będzie ratunku, Bóg wie do jakich terminów błahocześnie święte przydzie. Jaka to uwaga i consiliarzów xięcia episkopa wścibić się w cudzą i do siebie mere nie należącą diocezę, i takowe zamieszanie i kłótnie czynić; nie wiemy dalej co począć, tylo nieustającą pokorą i submissią miłościwe ściskając stopy, o sucurs i ratunek do waszmości, dobrodzieja naszego, supplikujemy, tudzież pomienione tragedije sub sigillo secreti et rosa ojcowi protektorowi, waszmości dobrodziejowi naszemu, communiując, wysokiej nas łasce i archipasterskiemu pokornie recommendujemy błogosławieństwu, ostając nazawsze waszej archipasterskiej mości, naszego wielce mościwego pana, protektora i dobrodzieja miłościwego, najniżsi słudzy i podnózkowie: Theofan Kuncewicz, Symon Denezko, Jakub Łapicki, Jan Fedorowicz Chryścinič, Alexander Dzyortko, Jan Wołkowicz, Stefan Łapicki pisarz, Jakub Wołkowicz, Stefan Łapicki, Gabriel Sierkiewicz, Jan Łapicki, Theodor Wołkowicz, Piotr Gutowski, Trofim Wasilewicz, Maciej Osipowicz. W Słucku, die 26 Julii, anno 1716.

На оборотъ надпись: List do J. P. M. O. Metropoly Kijowskiego od bratstwa święto-Spaskiego Słuckiego na баламута, episkopa Biłorusko-ho.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Комиссии для разбора древнихъ актовъ, № 239.

CLXXIV

Письмо Кіевскаго митрополита (Юасафа Кроковскаго) къ русскому посланнику въ Варшавѣ, князю Григорію Федоровичу Долгорукому, съ жадобою на бѣлорусскаго епископа, князя Сильвестра Четвертинскаго, о томъ, что онъ насильно присоединилъ къ своей епархіи Слудкій порѣтъ, составлявшій часть епархіи Кіевской. 1716 (?).

;) Syatelnejszyj, prawoschodytelnejszyj książ połnomoszcznyj y wse-
dijstwitelnij posoł, hospodyn Hryhory Feodorowicz Dołhorukij, mój premi-
łostiwejszyj hospodyn y weliczajszyj błaohodytelu!

Jaśnie w Bozi preoświaszczennyj jeho miłost otec Sylwestr, książ
Czetwertenskyj, episkop Biłoruskyj, kohda poswiszczenye brał w Kiewe u
preoswiaszczennoho, prežde mene bywsoho, mitropolity Warłaama, obisz-
czałsia so kletwoiu prestołu mitropolii Kiewskoj podsudstwowaty y wo
wsiakych dilech duchownych z kiewskimi mitropolitami sohłasye imity, na
czom y rukopisanye swoje dał, a kohda prestawiłsia preoświaszczennyj
Warłaam y po nem ja nedostojnyj izbran y na p[ro]swiaszczenye otiechałem
ko Moskwi, on, otec episkop, klatwu swoiu razom y w eparchii Kiewskoj
buduczij powit Słuckij do swoieho episkopstwa prjunczył był y, za done-
seniem Jeho Carskomu Preswitłomu Weliczestwu, upominanyj bywszy,
Słucka znouu ustupił mni y dotychczas do onoho ne naležał y żadnoho
prepiaty ne tworzył. A nini, ne wim za czyim sowitom, bez moieho wie-
doma y sohłasya, toj powit Słuckij otiał ot mene y, naichawszy, swiasz-
czennikow ohrabił y archimandrytu inoho poświatył, a toj, kotoryj ot me-
ne proizweden był, musił do Kiewa zbihty, toho rady niżajszoie moie Wa-
szemu Syatelstwu ot daiuczy pokłonenye, proszu smirenno, błaoholi Sia-
telstwo Wasze wnesty mnohomoszcznoie swoje chodatajstwo do jeho koro-
lewskoho wełyczestwa, daby toj Słuckyj powit znouu mni był wozwrasz-
czen, bo odtudu bywajet prawosławya umalenyje y unii rymskoj prywne-
senye, za nesohłasnym so mnoiu jeho, otca episkopa, radyniem, y kohda on,
preoswiaszczennyj otec episkop, przszet do Syatelstwa Waszeho, jako mni
słyszno i skazowajet, czto za moim pozwoleniem on Słuckom naczał wła-
dity, proszu Waszeho Syatelstwa ne powiraty, jako gdyby y prywilej
preoswiaszczennoho kiewskoho, prežde bywsoho archiereja, do widinya
Waszomu Siatelstwu prysłał, proszu ne wnimaty jemu, bo toj prywilej jest
podzornyj, bo jeho preoświaszczenstwo ni jedynoho so mnoju kohda imił
sohłasya, i nini odobrał Słucok bez moieho soizwolenya; proszu Siatelstwo
wasze w tom jemu prepiatyte sotworyty, za czto dołžen budu o zdrawii
Waszeho Syatelstwa Hospoda Boha molistwowaty.

¹⁾ Въ началѣ акта находится приписка: Сопя listu jaśnie w Bogu
przewielebnego, jegomości ojca metropolity Kijowskiego do jaśnie oświeco-
nego xięcia jegomości Dołhorukiego, pisanego z Kijowa.

Waszemu Syatelstwu, moiemu premiłostywyjszomu hospodynu y weliczyszemu błahodytelewi wsich błah userdnyj bohomolec.

Jeho Carskoho Swiaszczennejsoho Weliczestwa kniaziu połnomoszczynomu y wsedytwitelnomu posłowi, rezudujuczemu w koroni Polskoj y kawaleru Biłoho Orła, syatelnejzomu y prewoschodytelnejzemu hospodynu Hryhoryiu Fteodorowyczu Dołhorukomu, moiemu premiłostywejszemu hospodynu y weliczajzomu błahoditelewi so smirenem.

На оборотъ надпись: Сопја listu J. W. P. Jm. O. metropolity do X. Dołhorukiego. *Затѣмъ прибавлено по русски другимъ почеркомъ:* О плуту епископу Бѣлорусскому того времени.

Копія эта хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 33.

CLXV

Грамота владѣтелей Слуцка: Рейнскаго палатина Карла-Филиппа, и дочери его, Елисаветы-Августы, предписывающая жителямъ Слуцка признавать надъ собою духовную власть Кіевскаго митрополита, а не епископа Бѣлорусскаго. 1717. Октября 22.

Dei gratia nos, Carolus Philippus, palatinus Rheni, sacri Romani imperii archithesaurarius et elector, Bavariae, Juliae, Cliviae et Montium dux, comes Veldentiae, Sponheimii, Marchiae, Ravensbergae et Moersae, dominus in Ravenstein etc. Et nos, Dei gratia Elisabetha-Augusta, comes palatina Rheni, dux in Birze, Dubinki, Skucko et Kopyl, comes in Zabłudow, Koydanow, Kopys, Kieydany, Romanow, Newel et Stebiez etc. Omnibus et singulis, quorum interest, notum facimus: quod non sine gravi indignatione

displicentiaque nuper perceperimus, Albae Russiae episcopum, directe contra privilegia, a serenissimis antecessoribus nostris, ducibus Słuciae, capitulo et abbatae Słucensi ritus Graeci gratiosissime concessa et a nobis toties confirmata, dictam abbatiam capitulumque, ab immemorato tempore ad metropoliam Kijoviensem spectantia, suae potestati jam iterato subigere attentasse, hunc in finem praeterito anno memoratam abbatiam forti manu aggressum fuisse, Theodorum Wołkowicz, abbatem, a nobis confirmatum, detruisse, bona monasterialia dissipasse, per annum fere ibidem usurpatorio more perennando, abbatiam ad incitas redegissee. Obviando igitur similibus in futurum inconvenientiis, in praejudicium supramemoratorum privilegiorum, religioni ritus Graeci Słuciae concessorum, vergentibus, praesentibus semel pro semper abbati Słucensi, Theodoro Wołkowicz, monachis et monialibus, capitulo et universo clero, nunc in posterumque existenti, serio sub gratia nostra intimamus, ut iuribus et privilegiis, sibi indultis, presse inhaerendo, ne latum unguem discedant, nullam praeter metropolitae Kijoviensis benedictionem agnoscant, et ab hac sola (in ordine quoad spiritualio) immediate dependentiam habeant, nec aliquid in contrarium, unde sopiti motus et confusio resurgat, statuunt. Quae omnia magnifico domino Oskierka, marschallo Mozyriensi, oeconomio et coadministratoribus regentiae nostrae Słucensis, stricte manutenere, usurpatores abbatiae, quocunque nomine venient, repellere, clericorum, si qui refractarii comperiantur, captivare et Kijoviam ad dandas condignas merito poenas (si Słuciae non aderit locumtenens metropoliae Kijoviensis) transmittere committimus, injungimus, demandamus. In quorum omnium robur, fidem ac observantiam, praesens mandatum, manibus nostris signatum, cancellariae nostrae sigillis communire jussimus. Actum Neoburgi, anno 1717, die 22 Octobris. Carolus, elector palatinus. Elisabetha, comes palatina. (M. II.).

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ Временной Коммиссии для разбора древнихъ актовъ, № 241.

CLXXVI

Жалоба дворянина Адама Искрицкаго на владѣтельница Дымирскаго староства, аворянку Терессу Ласковую, и на ея управляющаго, дворянина Ивана Смигурскаго, о томъ, что они причиняють различныя обиды истру и его подданнымъ, крестьянамъ села Демидова; между прочимъ Смигурскій запретилъ Дымирскому священнику исполнять церковныя требы въ селѣ Демидовѣ, принадлежащемъ къ Дымирскому приходу, а также пускать Демидовскихъ крестьянъ въ ихъ приходскую Дымирскую церковь. 1717. Ноября 24.

Року тисеча семьсотъ семнадцатою, месеца Ноемьбра двадцать четвертого дня.

На ураде кгородзкомъ, въ замку его королевскои милости Овруцкомъ, передомною, Михаломъ Сынгаевскимъ, коморникомъ кгра-
 ниячимъ Киевскимъ, намесникомъ кгородзкимъ староства Овруцкого, и книгами нынешними, кгородзкими, овруцкими *comparans personaliter urodzony jegomość pan Adam Iskrzycki, syn zeszłego urodzonego jegomości pana Bazylego Iskrzyckiego, dóbr Demidowa cum attinentiis, w woiewodztwie Kijowskim leżących, dziedzic, swym y urodzoney jejności paniej Katarzyny Wolskiego Bazylowej Iskrzyckiej, wdowy, matki swey, imieniem, vindikuiąc znaczney swey krzywdy, szkody y zabierania gwałtownie dóbr, gruntów swoich Demidowskich, quam primum acta praesentia adire mógł,* так зараз przeciwko wielmożney jejności paniej Theressie Kossakowskiego Łaskowey, starościney Dymirskiej, wdowie, dóbr miasta Dymira possessorce, także urodzonemu panu Janowi Smigurskiemu, administratorowi, sła-
 wetnym y roboczym: Stukałenkowi, woytowi, Oszumkowi, Sowenkowi, Rewie y innym wszystkim, mieszczanom y poddanym Dymirskim, dobra, grunta y otczynu, do Demidowa, dóbr protestantis, należące, z roskazania paniej swoiey y podstarościch Dymirskich niesłusznie y nienależycie, gwałtownie zabierającym y różne szkody protestantowi y poddanym jegomości Demidowskim, czynioncym, solenniter świadczył y protestował się o to: iż obża-
 łowana wielmożna jeymść pani Łaskowa, starościna Dymirska, nie kon-
 tentuiąc się dawniejszemi krzywdami, szkodami, zabieraniem gruntów, ostro-
 wów, otczyn, drzew bartnych ze pszczołami y bez pszczoł, pól, sianożęci pro-

testantis, dó Demidowa należących, tak za dawniejszych possessorów ichmości Dymira, iako y za swoiey possešsyey przez dawniejszych administratorów swoich, mieszczan y poddanych Dymirskich, też krzywdy y szkody protestującemu y poddanym jegomości czyni, dobra, grunta, do Demidowa, dóbr protestantis, należące, gwałtownie zabierać y do Dymira przywłaszcząć każe, jakoż mieszczanie, ad praesens Dymirscy, a przedtym rodem dziedziczni z Demidowa, przezwiskiem Oszumkowie, trzech braci rodzonych, gruntu y otczyny bartney, do Demidowa, dóbr protestantis, należący, przez mieszczan y poddanych Dymirskich niesłusznie zaszły y gwałtownie odjętey, na mil trzy, nienależycie trzymając, z którey otczyny do Demidowa dawano dani kadź miodu, te grónta y otczyne zawiódł y przywłaszczył do Dymira antecessor tych Oszumków, który pierwey był poddanym dziedzicznym Demidowskim, a potym, podczas kozaczczyzny, y sam na mieszkanie przeszedł y grunt ten y otczyne do Dymira zawiódł y one trzymał, a po nim wyszpomienieni Oszumkowie, potomkowie iego, y dotąd niesłusznie trzymają, ex quo pod czas woyny kozackiey panów w tych kraiach nie było, wszystko to kozacy trzymali, a nietylko te grunta y otczyny trzymają, ale y inne ze wszystkich stron, gdziekolwiek się granica Demidowska schodzi, tam wszędzie z rozkazania possessorów Dymira ciż mieszczanie y poddani Dymirscy vi et violenter pozabierali, poodeymowali y teraz zabierają, o co wszystko, tak zeszy jegomość pan Bazyli Iskrzycki, rodzic, u dawniejszych ichmościów Dymira possessorów y sam jegomość protestujący u jeymości paniey Łaskowey, starościney Dymirskiey, o przywroconie tych gruntów y otczyn Demydowskich gdy requirowali, tedy żadney sprawiedliwości z mieszczan y poddanych Dymirskich nie otrzymali, owszem taż jeymość pani starościna Dymirska, w protrakcją sprawiedliwość puszczając, do wielkich szkód protestanta przez nieprzywrócenie y niezażywanie pomienionych gruntów y otczyn przyprowadziła y przyprowadza; y lubo jeymość, uprosiwszy jegomości pana Piotra Skorupskiego, zesłała była do Dymira za komissarza do rozeznania tych gruntów y granic między Dymirem a Demidowem, dobrami protestantis, z iedney tylko strony—od uroczyska Rykuni do rzyki Zdwiży, iednakże nie tak prawnie, iako barzies to pozwem zaraz w ręce dając, inquantumby gruntu nie miał ustąpić, to odpowiedziami różnemi y kiwaniem obuchami tak administrator, iak y ciż mieszczanie y poddani Dymirscy in praesentia tegoż jegomości pana Skorupskiego, komissarza, grożąc y odpowiadając, według prawa y słuszności postąpić y przysiąc na tym gruncie, iako ichby miał być, nie chcieli y nie przysięgli;

Demidowscy zaś poddani protestantis, lubo na swoich własnych gruntach do przysięgi zabierali się y przysiąc chcieli, iednak ich nie dopuścili, y owszem, hukiem y przynagleniem, a prawie przymuszeniem tenże jegomość pan komissarz y administrator, iako też mieszczanie y poddani Dymirscy protestującemu y poddanym jegomości wielką krzywdę uczynili y teraz czynią; potym pan Jan Smygurski, po panu Bilińskim nastąpiwszy administratorem Dymirskim, nie uważając na prawo pospolite y sąsiedzkie, owszem jeymość panią starościne Dymirską, panią swoją, zawodząc, a protestanta do szkód przyprawując, ultro wdzierając się w grunta Demidowskie, mieszczanom y poddanym Dymirskim dalsze krzywdy y szkody w gruntach Demidowskich czynić y one zabierać pozwala y roskazuje; iakoż roku terazniejszego, tyśiąc siedmset siedmnastego, in Junio, poddany Dymirski ze wsi Kotiużanki, Rewa, y inni zagraniczni, z roskazania pana Smigurskiego, administratora, w puszczy y gruntach własnych Demidowskich dziegieć kurzyli, popioły dla przedania do Kijowa robili, tenże Rewa y inni poddani Dymirscy drzewa bartne y nie bartne pozabierali, pszczoły na głowy powydzierali, sianożęci pokosili y innych krzywd y szkód niemało naczynili y teraz daley grunta zachodzą y szkody ustawicznie czynią; tenże pomieniony Oszumko, mieszczanin, teraz swiżo kilkadziesiąt barci ze pszołami, w in-szey stronie, na uroczysku Mokrcu, w dobrach y gruntach Demydowskich u poddanych protestantis gwałtownie pozachodziwszy, powydzierał, o które zabranie gruntów y podarcie pszczoł przez tego Oszunka, mieszczanina, Rewe, y innych gdy jegomość protestujący sprawiedliwości u pana Smigurskiego, iako administratora, requirował y uskarżał się, tedy jegomość, miasto uczynienia oney, consulto szukając okaziey, czy sam przez się, czyli z roskazania paniey swoiey, mieszczan y poddanych Dymirskich: Stukałenka, woyta, Rewe, Sowenka y innych pianych na dwór protestantis w Demidowie roku terazniejszego, die undecima Julii nasłał, którzy, naszedszy, furiey y hałasu naczynili, różne tyry (sic) y kontempta, posponując osobe jegomości protestującego, dawali, odpowiedzi czynili y tak, kontemtem protestanta nakarmiwszy, zaledwie ze dworu odeszli, Chome, poddanego Demidowskiego, posłanego od protestanta do pana Smigurskiego, prosząc o sprawiedliwość na tegoż Oszunka, mieszczanina, że mu wszystkie drzewa bartne ze pszczołami y bez pszczoł gwałtownie pozachodził y pszczoły powydzierał, miasto uczynienia oney, tegoż Chome na złość kijmi chciał bić, mówiąc te słowa: »za dla ciebie y dla twoiey skargi chłopie! nie będe poddanego pańskiego rujnował«; który chłop, Choma, gdyby był nie uciekł,

pewnieby onego kijmi zbił, a pan Smigurski ludziom Dymirskim ieszcze więcey gruntu Demidowskiego na uroczysku Mokrcu zachodzić kazał, gajowszczyzne, to jest intrate od robienia dziegciu, w tymże gruncie Demidowskim, Mokrcu, od dziegciarzów nienależycie zabrał, tenże pan Smigurski, Sowenkowi, mieszczaninowi, roskazał, aby żołnierzów, consistencją w Dymirze roku terazniejszego mających, informował, żeby siano na gruntach y sianożęciach Demidowskich pokosili, przez co protestans y poddani jegomości szkodę ponieśli, nie mając gdzie sobie siana kosić; potym tenże pan Smigurski, mając u siebie w Dymirzu officiera moskiewskiego, umyślnie go traktował y małżaka jego, będąc u tegoż officiera, na zastawie w Ostrowie stojącego, prosili y informowali przy ludziach pewnych, aby poddanych protestantis Demidowskich, do Kijowa przez też zastawę przejeżdżających, zabierał, grabił y pod karawuł brał; iakoż tak się y stało, bo zaraz poddanego Demidowskiego, na imie Sidora Hrekonenka, z Kijowa iadącego, nic niewinnego, właśnie z ich instinktu tegoż, officier, w samy roboczy czas wziowszy go pod kaławur, tydzień więził y, kłaczą iego to do Kijowa, to z Kijowa, y gdzie mu potrzeba była, bieгаяc, skaleczył y inne krzywdy y affronta tenże officier protestanti y poddanym jegomości czynił z informaciy panów Smigurskich, małżaków, przez co szkodę wielką protestans y poddani jegomości ponieśli; nadto ciż ichmość panowie Smigursey, małżakowie, osobliwie sama jeymość, zdrowiu y życiu protestantis szkodzić odpowiadali różnemi sposobami; popu swemu Dymirskiemu zakazał na postpozycją protestantis, aby poddanych jegomości Demidowskich, cerkwi u siebie nie mających, do cerkwi Dymirskiej, do parafiey, dla spowiedzi, dzieci krzczenia, chorych dysponowania, nawet y do cerkwi chodzić nie dopuszczzał y nie przyjmował; w czym nietylko protestanti postpozycia, ale y samemu panu Bogu krzywda dzieie się; żyd, Leyzor Jozefowicz, który trzymał aręde wraz w Dymirze y u protestanta, w Demidowie, a gdy się w racie zadłużył, tedy tenże pan Smigurski, tego żyda wziowszy, onego więził, chudobe jego zabrał, a protestantowi raty nie kazał y nie dopuścił płacić y innych krzywd, szkód, tak pan Smigurski y dawniejsze administratorowie, iako mieszczanie y poddani Dymirskie z roskazania państwa swego przez niesłuszne zażywanie lat kilkanaście gruntów y otczyn Demidowskich, wydzieranie pszczoł y inne oppressie na piętnaście tysięcy złotych polskich nanieśli y naczynili, nie inkludując w to zabranych gruntów, y teraz coraz grunta y otczyny odbierają, na zdrowie protestantis y poddanych jegomości różnemi sposobami odpowiedzi czynią, których krzywd y

szkód przez zabranie y gwałtowne odjęcie gruntów, otczyn, wydzieranie pszczoł protestanti y poddanym jegomości Demidowskim, modo praemisso naczynionych, unikając, y iuż za swoje iakoby grunta te y otczyny Dymirskie, do Dymira niesłusznie przywłaszczone, mając, tenże pan Smigurski, administrator, nomine wielmożney jeymości paniej starościny dymirskiej, paniey swoiey, in actis castrensibus owrucensibus roku teraznieyszego, die trigesima Augusti przeciwko protestanti uczyniwszy, różne rzeczy, czego nie było, niesłusznie pozadawał, iż iakoby miał na grunta Dymirskie ludzi y czeladź swoją nasyłać, wiolencie czynić, poddanych Dymirskich rozganiać, bić, łąpać, konie, woły zabierać, przeszkody iakoby w gruntach Dymirskich czynić, pszczoły iakoby wydzierać, miody zabierać y inne inconvenientia, czego dowieść nie może, w tey swoiey protestaciey niesłusznie popisał y podokładał; a potym jeymość pani starościna Dymirska o te swoje tak małe y to niesłuszne praetensie, mimo sądy grodzkie Kijowskie, extra forum debitum, evocatorie, do sądu głównego trybunału koronnego Lubelskiego, niesłusznie pozywa y do szkód protestanta przywodzi; o co wszystko, ut praemissum est, ilem comparens przeciwko jeymości paniej starościny Dymirskiej, panu Smigurskiemu, administratorowi, także mieszczanom y poddanym Dymirskim iterum iterumque świadczył, protestował się, de nullitate tey protestaciey jeymości paniej starościny Dymirskiej reprotestował, salvam meliorationem tey protestaciey swoiey per aliam faciendam vel per citationem correctionem, si opus fuerit, zostawił y, prawnie o to czynić deklarowawszy się, o przyjęcie do xiąg prosił, co y otrzymał. Adam Iskrzycki, manu propria.

Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1747, № 3224; листъ 317.

CLXXIII

Грамота, выданная королемъ Августомъ II Патрикію Бѣлькому на должность Овруцкаго архимандрита. 1718 Генваря 10.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiątego szostego, miesiąca Augusti siódmeo dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Owruckim, przedemną, Ludwikiem-Benediktem Szawłowskim, wojskim halickim, burgrabią grodzkim owruckim przysięgłym, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, owruckimi stawaiący osobiście wielmożny Tomasz Rybczyński, palestrant grodzki owrucki, ten przywiley, od nayaśnieszego Augusta, króla polskiego wielmożnemu jegomości xiędzu Patrycemu Bielskiemu na archymandryą Owrucką miłościwie dany y konferowany, podpisem ręki nayaśnieszego monarchy, przy pieczęci koronney, na massie czerwoney wyciśnionej, stwierdzony, z przypiskiem ręki sekretarskiej, tudzież napisem na wierzchu zwykłemi, ratione intra contentorum dla zapisania do xiąg grodzkich, owruckich podał, w ten sposób: Augustus secundus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiae, Kijoviae Wołhyniae, Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensciae, Severiae et Czernihowiae, dux hereditarius Saxoniae et elector. Reverendo in Christo patri Leoni Kiszka, archiepiscopo metropolitano Kijoviensi, Haliciensis totiusque Russiae, episcopo vero Vladimiriensi et Brestensi, gratiam nostram regiam. Reverende in Christo pater! Vacat ad praesens, post liberam et spontaneam resignationem venerabilis Clementis Domaracki, de ordine divi Basilii magni archimandritae Ovrucensis ultimi, et immediati possessoris, praetacta archimandria Ovrucensis, quam, ne in ulteriorem temporis progressum cum detrimento ecclesiae Dei vacare contingat, re et consilio initis cum dominis consiliariis et ministris nostris, ponderatisque meritis in ecclesia Dei, in patria ac republica doctrina, pietate ac in rebus unionis sanctae promovendis zelo venerabilis Patricii Bielski, de ordine divi Basilii magni officialis et rectoris Vladimiriensis, constituimus eidem beneficium praememoratum ecclesiasticum conferre, veluti praesentium litterarum privilegii nostri contextupraefatam archimandriam Ovrucensem cum universis et singulis ejusdem attinentiis et pertinentiis, specialiter et vero: quolibet die sabbato exigendis et recipiendis de molendinis ovrucensibus mensuris, uti antea practicatum atque privilegiis serenissimorum praedecessorum nostrorum consignatum et conscriptum erat et est, prememorato venerabili Patricio Bielski de ordian divi Basilii magni, officiali et rectori Vladimiriensi, conferimus ac, ut sinceritas vestra hunc et non alium, servatis de iure servandis, de statione officii sui tum de iure archiepiscopali metropolitano, sibi in similibus suffragante, in archimandritam Ovrucensem benedicat, benedictum instituat et investiat, installatum et investitum, de more et consuetudine solitis, introduci et intromitti curet, secus nec aliter faciendo ob gratiam nostram regiam requirimus per praesentes, ut vero

ejusmodi privilegii nostri littera maiori polleant robore, eadem manu propria subscripsimus et sigillo maiori regni nostri Poloniae iussimus communiri. Datum Varsaviae, die decima mensis Januarii, anno Domini millesimo septingentesimo decimo octavo, regni vero nostri (?) anno. U tego przywileiu podpis ręki najjaśniejszego monarchy, przy pieczęci wielkiej koronney, z lewey strony takowy: Augustus rex (L. S.); z prawey zaś strony pieczęci podpisy w tych wyrazach: archymandrya Ovrucensis, post liberam resignationem venerabilis Clementis Domaracki, confertur venerabili Patricio Bielski, ordinis divi Basillii magni, officiali et rectori Vladimiriensi. Mathaeus Iliak, ensifer brachaviensis S. R. M. sigilli majoris regni secretarius m. p. Któryże to przywilej, za podaniem y proźbą wyż wyrażonego jegomości podawaiącego, a za urzędowym przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, słowo w słowo, iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich iest zapisany.

*Книга городская, Овруцкая, записовая, № 3292, годъ 1786;
листъ 375 на оборотъ.*

CLXXVIII

Жалоба вслѣдствіе драки, происшедшей между членами парубоцкаго братства города Выжвы, по поводу обычая, существовавшаго въ братствѣ; бросать другъ друга въ воду во время Свѣтлаго праздника. 1718. Мая 2.

Actum die Mai 2, 1718.

Przed nami: Thomaszem Żdanowiczem, Iantwójtem, Jackiem Potapowiczem, Mikitą Weremeczykiem, burmistrzami, Omelianem Osyjkiem, Semenem Wołczkiem, ławnikami, stanąwszy Harasim Kucyk, Iwan Cichosz, Jakim Weremeczyk, imieniem tak swoim, jako i wszystkich młodzieńców, protestowali się na młodzieńca, Olexę Hulikowego: iż, podczas świę-

ta Wielkanocnego, według zwyczaju młodzieńskiego, trafiło się jeden drugiego kompać; jakoż protestującego obżałowany sam zdradziecko wpchnął, a potem protestujący, wzajemnie chcąc zkompać, rzucił; i, nim dał się do wody wrzucić, pokasał, i nas wszystkich znieważał; za co my udali się do prawa, zebrząc sprawiedliwości; upraszał do xiąg protestaciej zapisania; którą kazaliśmy do xiąg zapisać, co jest connotatum.

*Книга маистрата города Выжвы, годъ 1710—1725, № 1294.
Листъ 202 на оборотъ.*

CLXXIX

Жалоба дворянина Антонія-Александра Бандинелія на дворянина Сигизмунда Шукшту о томъ, что онъ приказалъ вспахать поле, принадлежащее Брагинской Святопикольской церкви и присоединилъ оное къ своимъ землямъ. 1720. Мая 2.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego, miesiąca Maja wtórego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Owruczu, przedemną, Stefanem Baranowskim, namiesnikiem natenczas podwojewództwa grodzkim generału województwa Kijowskiego y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, kiowskiemi comparens personaliter urodzony jegomość pan Jan Lewkowski, nomine et ex speciali commissio wielmożnego jego mości pana Alexandra-Antoniego Bandynelego, woyskiego Mielnickiego, solenniter przeciwko wielmożnym ich mościom panom: Zygmuntowi y Helenie Patkowskiego Szuksztom, podstolim Kowieńskim, małżąkom, tudzież czeladzi y poddanym ich mościów, samym-że ich mościom obżałowanym po imionach y przezwiskach dobrze wiadomym y znaiomym, quorum statutio przed przyszły sąd, dla wskazania na nich win prawnych, omnino urgetur, protestował się in eum modum: iż ich mość przerweczeni obżałowani panowie Szuksztowie, podstolowie Kowieńscy, małżąkowie, nie kontętuiąc się daw-

nieyszemi różnemi krzywdami, szkodami, oppressyami, wiolencjami, różnych miesięcy i dni czynionemi, o co dawniejsze protestacye, przeciwko ich mościom obżałowanym poczynione, fusiis obloquuntur, ale y teraz noviter, nieustaiąc w przedsięwzięciu swoim, y owszem, coraz szkodę do szkody, żal do żalu, oppressyą do oppressyi przydaiąc, nic nie uważaiąc na prawo pospolite, które każdemu omni tempore ubicunque quod cuius est reddere et restituere każe, śnieli y ważyli się roku terazniejszego, tysiąc siedmset dwudziestego, miesiąca Aprila dnia pietnastego, vi et violenter ludzi y poddanych swoich z różnym orężem, do woyny należącym, zpędziwszy y zkupiwszy kilkadziesiąt, z sochami na pole, nazwane Tworowe, ex antiquo do cerkwi Świętego Mikołaja Brahińskiej należące, nasłać y te pole, incorporuiąc do swey niesłuszney y nienależącej possessyey, poorać kazali, którzy nasłani, dość czyniąc woli y rozkazaniu ich mościów obżałowanych, wyszmianowane pole, Tworową, przez dwa dni orząc, poorali y repulsyą uczynili; przez który to takowy swoy postępek niesłuszny ich mość obżałowani prawo pospolite violarunt y winy, w nim pro qualitate facti na osoby y dobra swoje libere succubuerunt; o co wszystko, ut praemissum est, modernus protestans, nomine pryncypała swego, iterum atque iterum protestowawszy się, deklarował tego pryncypała swego in omni foro, iudicio et officio regni usitata via progredi juris, zostawiwszy tey terazniejszey protestacyey salvam meliorationem vel per citationem, si necessitas juris exigerit, correctionem, a natenczas, brevibus napisaney, mnie, urzędu, o przyięcie y do akt zapisanie prosił, co y otrzymał. Jan Lewkowski m. p.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, 1720--1745 года, № 35; мѣстъ 257.

CLXXX

Сознаніе вознаго о томъ , что онъ вручилъ владѣльцамъ Борожнянскаго имѣнія позовъ , требующій ихъ къ суду въ Люблинскій трибуналъ , вслѣдствіе жалобы на нихъ уніятскаго митрополита , Льва Кишки , и дворянина Станислава-Казимира Стецкаго , о томъ , что крестьяне села Загалець присвоили себѣ колокола и другое имущество , принадлежавшіе Ушевской уніятской церкви , и отказываются возвратить ихъ . 1720. Июля 5.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego, miesiąca Junii dnia piątego.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Owruczu, przedemną, Stefanem Baranowskim, namiesnikiem natenczas podwoiewodztwa y vice-regentem grodzkim generału województwa Kijowskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, kijowskimi stanowszy oczewiście woźny generał województwa Kijowskiego y innych, opatrzny Andrzej Mikołajczuk, w moc prawdziwey, wiérney y skuteczney relacyey swojej, jawnie, ustnie y dobrowolnie, dla zapisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, kijowskich zeznał: Iż on roku terazniejszego, tysiąc siedmset dwudziestego, dnia pierwszego Junii pozew główny, trybunalski, koronny, Lubelski, autentyczny, na membrane pisany, temuż sądowi głównemu, trybunałowi koronnemu Lubelskiemu, sądzić się należący, odniósł do dóbr miasteczka Borodianki, w województwie Kijowskim leżących, y tam ten pozew w brame zameczku tameyszego włożył, o położeniu onego, od kogo, po kogo y w jakiey sprawie był pisany? stróżowi zamkowemu y mieszczanom na mieście, y kogo jeno tam widzieć mógł, prawnie opowiedział y publikował. Pisany ten pozew na instancją instygatora sądowego y jego delatorów: jaśnie wielmożnego imci xiędza Leona Kiszki, archiepiskopa, metropolity Kijowskiego, Halickiego y całej Rusi, episkopa Wołyńskiego y Brzeskiego, Kijowopieczarskiego y Supraleskiego archymandryty; tudzież wielmożnego imci pana Kazimierza Stanisława na Steczance Steckiego, chorążego kijowskiego, podstarościę Żytomirskiego y Włodzimirskiego grodzkiego, półkownika woysk

jego królewskiej mości y rzeczypospolitey, aktorów, po jaśnie wielmożną jey mość panią Maryannę z Potoka Potocką Szczuczyną, podkanclerzyną wielkiego xięztwa Litewskiego, pozostałą małżankę, wdowę, matkę, y wielmożnych ich mościów panów: Marcina y Jana Szczuków, podkanclerzyców wielkiego xięztwa Litewskiego, synów, dóbr miasteczka Borodianki cum attinentiis dziedziców, tudzież urodzonego imci pana Stanisława Kazimierza Morawskiego, miecznika Trembowelskiego, dóbr Borodianki quovis titulo possessora, niemniey pracowitych: Kornieia, Stenka a Tryszka Do-kię Boraczków, Tymocha Wieliczka y innych, wsi Zahalec, do Borodianki należącey, poddanych, po imionach y przezwiskach tak samey jaśnie wielmożney jey mości paniey Szczuczyniey, podkanclerzyney W. X. L., jako też imci panu Morawskiemu, miecznikowi Trębowelskiemu, panom ich, lepiej wiadomych y znaiomych, hoc loco pro specificatis bydź rozumianych, cum assistentia, onym de jure debita, pozwanych, a tożw sprawie i actiey ratio-
ne przez pozwanych, wsi Zachalec poddanych, na grunt, do wsi Michałow należący, naiachania, dzwonów y innych aparatów cerkwie Uszewskiej, które ludzi Michalscy y Uszewscy do pomienioney cerkwi kosztem swoim sprawowali, a podczas zamieszania y inkursyi nieprzyjacielskiej w ziemi zakopali byli, wykopania y do wsi Zahalec zabrania, na tak wiele requizy-
cyey oddania u jaśnie wielmożney jey mości paniey podkanclerzyney W. X. L., także imci pana Morawskiego, miecznika Trębowelskiego, aktorów listownych, ustnych, to przez ich mościów przyaciół o uczynienie sprawiedli-
wości z poddanych swoich, ani dzwonów y rzeczy cierkiewnych oddać, czas od czasu zwłaczając, nie kazania, y owszem, przez tychże dóbr Borodianki cum attynentiis poddanych różnych szkód w borach, lasach, sianożęciach, do klucza Unińskiego należących, czynienia, pożytków brania y sobie przy-
właszczania przez tychże poddanych różne odpowiedzi, przechwałki czy-
nienia, a zatym do przywrócenia wyszmianowanych dzwonów y rzeczy cer-
kiewnych, do przysłuchania się winom prawnym, jakie ex arbitro iudicii na pozwanych skazane będą, tum pro statuitione supraspecificandorum subditorum, pro sumendis super illis paenis, a, w niestawieniu onych, do odpowiadania samym za nich y do nadgrodzienia szkód, ztąd pochodzą-
cych, y o inne pretensye, w pozwie oryginalnym wyrażone, intentowaney, o
czym oryginalny pozew y inne dokumenta, do których się ta terazniejsza
woznego lectia interessuie, szerzey y dostateczniey w sobie obmawia; za
którym to pozwem tenże wyż mianowany wozny rok y termin stronom
obom, powodowey y pozwaney, przed sądem głównym trybunału koronnego,

Lubelskiego od daty y położenia pozwu tego za niedziel cztery, albo wtenczas, gdy ta sprawa z rejestru wojewodztwa Kijowskiego, Wołyńskiego, Braclawskiego, Czernihowskiego y ich konserwat albo innego jakiegokolwiek, tey sprawie należytego, do sądenia przypadnie y przez woznego sądowego przywołana będzie, zawity ku rosprawie prawney stanowienia się, złożył y naznaczył y o tym te swoje prawdziwą przedemną, urzędem, uczynił y zeznał relacije, prosząc eam actis connotari. Co y otrzymał. Andrzej Mikołajczuk, wozny, pisać nie umiejący.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, 1720—1745 года, № 55; листъ 288.

CLXXXI

Свидѣтельство нѣсколькихъ дворянъ въ томъ, что они, въ бытность свою въ городѣ Брагинѣ, видѣли кладбище, принадлежащее къ Святоникольскоѣ церкви, разрушенное дворяниномъ Бандынелимъ и кости покойниковъ выброшенные изъ могилъ по его приказанію, такъ какъ мѣстность, на которой находилось кладбище, понадобилась Бандинелію для разведенія италіянскаго сада. 1720. Августа 10.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego, miesiąca Septembra dwudziestego trzeciego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Owruczu, przedemną, Stefanem Baranowskim, namiesnikiem na ten czas podwojewodztwa, vicesregentem grodzkim generału wojewodztwa Kijowskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, kijowskiemi comparens personaliter wielmożny imć pan Zygmont Szuxta, podstoli Kowieński, te attestacją z pod pisami rąk, w nieyże wyrażonych, na affektacyą przewielebnemu w Bogu

jegomości xiędzu Benedyktowi Rożańskiemu, przeorowi Vallis Gratiae ordinis cisterciensium, ratione introcontentorum daną y służącą, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, aby ta attestacya do xiąg niniejszych przyięta y wpisana była, a tak ja, urząd, pomienioną attestacją ad acticandum przymuiąc, czytałem y temi iest ingrossowana słowy: My, niżey na podpisach rąk naszych wyrażeni, daimy te nasze testimonium na affektacją przewielebnego w Bogu imci xiędza Benedykta Rożańskiego, przeora Vallis Gratiae ordinis Cisterciensium, w niżey opisany sposób. Iż my, będąc w mieście Brahiniu, na kondescenssyi między wielmożnemi ichmościami pany Szuxtami, podstolemi Kowieńskimi, małżakami, a ich mościami pany Bandynellemi, woyskiemi Mielnickimi, małżakami, y innemi agituiącej się, widzieliśmy cmentarz Świętego Mikołaja cerkwi Brahińskiej rozkopany, a na tym miescu ogrod włoski iest założony przez imci pana Bandynellego, woyskiego Mielnickiego, gdzie koście trupie y głowy powykopywano, (które) walaia się y poniewieraia; co my na swoje oczy widziawszy, tę attestacją rękoma naszymi własnymi podpisuiemy. Działo się w Hłuchowiczach, roku tysiąc siedmset dwudziestego, miesiąca Awgusta dziesiątego dnia. U tey attestaciey podpisy rąk temi słowy: Stefan Zawialicz-Moczulski, skarbnik Czernihowski, regent grodzki Owrucki. Mikołay Walewski-Lewkowski m. p. Michał Jakubowski m. p. Stanisław Bogdanowicz. Antoni Petruszewicz, † Marcin Pawlukiewicz, woźny, pisać nie umieiący, krzyżyk położył. Któraż to attestacia, za podaniem y proźbą wysz mianowaney osoby podawaiącej, a za moim, urzędowym, przyięciem, wszystka, z początku aż do końca, słowo w słowo do xiąg niniejszych iest wpisana.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, 1720—1745 года, № 35; листъ 136.

CLXXXII

Грамота короля Августа II, подтверждающая права и свободу въ-роисповѣданія православнымъ монастырямъ, находящимся въ предѣлахъ великаго княжества Литовскаго. 1720. Ноября 28.

August wtóry, z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Żmuydzki, Mazowiecki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, In- flanski, Smoleński, Siewierski y Czernihowski, a dziedziczny xiąże Saski y elektor.

Oznajmujemy tym niniejszym listem, przywilejem Naszym, wszem wobec i każdemu z osobna, wszelkiej praeminencyj, status et conditionis, tak duchownego iako i świeckiego stanu, korony Polskiej, wielkiego xięstwa Litewskiego i wszystkich prowincyj, do nich należących, ludziom, komu o tym wiedzieć należy y będzie należało: Iż, gdy nasładowując najjaśniejszych antecessorów naszych, królów Polskich i wielkich xiążąt Litewskich, a naybardziej zachowując od nich diplomata dane, pacta conventa, constytucyje y sancita seymowe, ab antiquo in volumine legum de immunitate ecclaesiae ritus veteris Graeci opisane, in suo valore, robore et statu, y z zwykłej naszej królewskiej clemencii, chcąc mieć nienaruszone prawa y ich wszystkie zwyczaje, ceremonie, praerogatywy, secundum antiquum usum et praxim, duchownym i świeckim ludziom należące, tak generaliter wszystkim jako y każdemu in particulari, mianowicie: episkopia Białoruska, Mścislawska, Orszańska, Mohilewska, z dwiema katedrami: we Mścislawie Świętej Trócy, w Mohylewie Świętego Spasa, y wszystkimi cerkwiami, w całym xięstwie Litewskim do niey przynależącemi, osobliwie zaś monastyrzy stawropigialne y partykularne, według funduszów, praw i przywilejów im nadanych: Wileński bracki Świętego Ducha cum attinentiis jego, archimandria Słucka Świętej Trócy z monasterami: Hrozowskim, Morockim, Zabłudowskim, Starczyckim y całym duchowieństwem kapituły Słuckiej y oycami posielskimi, przy cerkwiach w xięstwie Słuckim y Kopylskim zostającemi; monaster Kutejewski, Orszański Ziawienia Pańskiego y z ynnemi

monastyrami, do niego należącemi, Mohilewski bracki Zjawienia Pańskiego, Markowski Świętej Trójcy z cerkwiemi w wojewodztwie Witepskim; Bujnicki Świętego Ducha, Tupliczański, Mścisławski Świętego Ducha, bracki Połocki Ziawienia Pańskiego, Miński, Kroński, Hrozowski, Surdecki, Sielecki, Nowodworski, Kupiatycki, Hołdawski, Jewiejski, Kiejdański, Przyłucki, Druyski, Piński, Sołomerecki, Szkłowski, Horocki, bracki Słucki, Kutejewski, Orszański, Warkałabowski, dwa Mohylewskie: Bracki y Nikolski, Mazałowski, Szkłowski, Kościukowski, Dziegiełowski, Brzeski, Jebłoczeński, Borysowski, Dziesieński, Newelski, Jakubowa Krzyżborski, Wohorski, Hryhiowski, Tereszkowski; także y panieńskie; Wileński, Słucki i inne monasterze y cerkwie, w różnych wojewodstwach y powiatach wielkiego xięstwa Litewskiego będące, za instacją panów rad naszych, przy boku naszym rezydujących, approbujemy, ratyfikujemy et in perpetuum za nienaruszone od nas, następców naszych y każdego, w państwach naszych zostającego, mieć chcemy; oraz wszelkie ich prerogatywy, libertacje, ceremonie, usum sacramentorum, etiam do chorych na każdym miescu chodzenie y pogrzebanie ciał umarłych; dobra ich, klasztory, cerkwie, grunta, jurydiki y osoby in libero exercitio et securitate, bez żadnej od kogożkolwiek przeszkody, według praw, konstytucji, przywilejów y dawnych zwyczajów in integro konserwujemy, owo zgoła, cokolwiek od najjaśniejszych antecessorów naszych y rzeczy pospolitej ad securitatem ceremonii, zwierchności, całości, intrat, dochodów, wolności duchownym osobom w pospolitości i słuźności jest nadano religii Greckiej veteris ritus, to wszystko in firmo robore zachowuiemy y niniejszym listem naszym, consensum, utwierdzamy; co, aby wszystkim do wiadomości przyszło, urzędom naszym wszystkim przykazujemy, aby ten list nasz approbationis do akt przymowan i z nich per extractum wydawany był. Do którego ręką się naszą podpisawszy, pieczęć wielkiego xięstwa Litewskiego przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XXVIII miesiąca Listopada, roku pańskiego MDCCXX, panowania naszego XXIV roku. August rex, (M. P.). Stanisław Michał Brodowski, jego królewskiej mości pieczęci wielkiej wielkiego xięstwa Litewskiego sekretarz.

Do tego przywileiu, copiatim wypisanego, jego królewskiej mości samy autentyk u mnie zostaje; który, że się we wszystkim jest zgodny, poświadczam, y, dla większej dania wiary, przy przyciśnieniu zwykłej archimandriej Słuckiej pieczęci, ręką moją podpisuję się. Datumi w archimandriej Słuckiej, anno 1721, die 27 Januarii.

Approbracia prawna monastyry y cerkwie na Bialey Rusi y w całym xięstwie Litewskim czerncom ritus graeci veteris nie unickim.

На оборотъ надпись: Cancellariatu celsissimi et illustrissimi principis Michaelis Servatii Korybuth in Wiszniowiec ducis Wiszniowiecki, comitis in Dolsk, Dombrowica et Comarno, supremi magni ducatus Lithuaniae cancelarii, Pincensis, Glinianensis, Wilkowiscensis etc. etc. capitanei sigillatum et inductum.

На оборотъ съ другой стороны: Ad oblationem generosi Ignatii comitis Rudakowski, secretarii sacrae caesareae majestatis, in acta praesentia, castrensia, capitanealia, Warsawiensia, feria quarta ante festum sancti Nicolai episcopi proxima, anno Domini 1720, privilegium introcontentum est suscriptum et ingrossatum, praeviaque officii praesentis quietatione extraditum.

Документъ этотъ хранится въ собраніи , принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 48.

CLXXXIII

Грамота, выданная епископомъ Луцкимъ, Острожскимъ и Переяславскимъ, Кирилломъ Шумлянскимъ, священнику Роману Касюличу на санъ настоятеля Слуцкой архимандріи. 1721. Юли 16.

Кириллъ зъ Великихъ Шумлянъ Шумлянскій, Божією милостію православный епископъ Луцкій, Острозскій и Переяславскій, протоѳероній администраторъ митрополіи Кіевской и добръ, до митрополіи Кіевской и архимандріи Печерской въ коронѣ Полской належащихъ.

По благодати и благоути пресвятого животворящего Духа, отъ великого архирея Господа Бога нашего Исуса Христа смиренію нашему данной, сего благочестивого церкви Православніа сына, Романа Казюлича, съ всякимъ прислушающимъ истязаніемъ опасно испитавше и свидѣтельство о немъ добро, не токмо отъ иннихъ внѣшнихъ, но и отъ слушавшого исповѣди его духовного отца имѣвше, судихомъ достойна бити святого сана презвитерского, и тако чиновнѣ, по уставу святыхъ соборныхъ апостолскихъ Православно-Восточныхъ церкви, прежде на меншіи причетничества степенѣ и въ чинѣ дияконскій освященъ, тоже и на самый святейшій преизящнейшій степенѣ презвитерства призиваніемъ благодати тогожде пресвятого, животворящего и всеосвящающего Духа произведенъ и рукоположенъ есть до престола Святой великомученици Варвары въ городѣ Слуцку, архимандріи Слуцкой за настоятели; о немъ же, сице правильно рукоположеномъ презвитерѣ, извѣствуемъ, яко мощенъ есть благодатию Божіею вся церковная іерейская священнодѣйствовати служенія и приходящихъ къ нему исповѣдатися грѣховъ своихъ власть пріять, да, имѣя не младіе лѣта и въ поученіи духовническомъ прижити непорочномъ искусство, можетъ вязати и рѣшати съ правильнымъ разсужденіемъ, обаче тяжчайшія и неудобъ разсудителнія ниже разрѣшительнія отъ него падежи имать къ разсужденію и разрѣшенію нашея архиерейскія власти доносити; а отъ престола, до него же есть посвященъ и у него же служити пачнетъ, не имать переходити, развѣ за нашимъ архиерейскимъ благословленіемъ, да не святая явится корчемствуяй, но при единомъ и томъ же престолѣ служаи, долженъ есть, по архиерейскому рукополаганію, его повелѣнію и по своему клятвенному обѣту, вседушно пещися о спасеніи душъ человѣческихъ, пребивати же въ трезвеніи, чтеніи, ученіи, молитвѣ и прочая, священству его прислушающая, добродѣтели опасно, аки предъ всевидящими очима Божіими ходя, исполняти ти съ вниманіемъ, да вѣрныхъ и мудрыхъ служителей мздовоздаяніе воспрійметъ отъ руки воздающего комуждо по дѣламъ, ниже постидится въ день страшного испитанія Владычня; совѣсть же свою наичастѣ исповѣдію предъ духовнымъ своимъ от-

цемъ установленимъ долженъ есть очищати. Извѣстнѣйшого же ради достовѣрства дано есть ему отъ насъ сие рукоподписанное и печатью утвержденое свѣдѣтельство въ катедрѣ епископской Переяславской, дня 16 мѣсяца Юля, 1821 года.

Кириль Шумлянскій, епископъ, рукою власною. (М. П.).

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 248.

CLXXXIV

Жалоба дворянина Александра Бандинелли и Брагинскаго приходского священника, Іоакима Давидовича, на дворянъ: Сигизмунда и Елену Шукштовъ о томъ, что они отняли земли, принадлежавшіе Брагинской приходской церкви и побудили священника села Глуховичъ, Якова Бернацкаго, согнать насильно съ этихъ земель Давидовича, при чемъ послѣднему нанесены были Бернацкимъ тяжелые побои. 1721. Августа 11.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego, miesiąca Augusta jedynastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Owruckim, przedemną, Michałem Synhajewskim, komornikiem granicznym kijowskim, namieśnikiem grodzkim starostwa Owruckiego, i xięgami niniejszemi, grodzkimi, owruckimi comparens personaliter urodzony jego mość pan Michał Jabłonowski, sługa wielmożnego jego mości pana Alexandra Bandynellego, podkomorzego derbskiego, nomine tegoż jego mości pana swego, także nomine wielebnego w Bogu jego mości ojca Joachima Dawidowicza, prezbi-tera cerkwi Brahyńskiej świętego Mikołaja, solenniter przeciwko wielmoż-

nym ich mościom panom: Zygmuntowi i Helenie Padkowskiego Szuksztom, podstolim kowieńskim, małżonkom, także wielebnemu ojcu Jakubowi Biernackiemu, prezbiterowi Hłuchowskiemu, i roboczym: Mikicie, Kasianowi i Ułasowi Konowałowi, jako samym pryncypałom niżej mianowanego uczynku, protestował się w ten niżej opisany sposób i o to: iż ich mość przerzeczeni obżałowani, panowie Szuksztowie, podstolowie kowieńscy, małżonkowie, nie uważając na prawo pospolite, tudzież jaśnieoświeconych xiążąt ich mościów Wiszniowieckich, i dekreta o niżej mianowane dobra zasze, i owszem, in levipendium prawa pospolitego postępując, nie dość na tym mając, że pola, grunta niesłusznie i nienależycie a prawie gwałtownie, nazywające się Diakonowskie, cerkwi Brahyńskiej nadane, poodbierali, ale i teraz noviter, roku terażniejszego, tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego, miesiąca Augusta dnia wtórego, gdy wielebny w Bogu jego mość ojciec Joachim Dawidowicz, prezbiter cerkwi Brahyńskiej, na swoją własną sianożęc, nazywającą się Diakonowską, kosić wyjechał, tedy ich mość panowie Szuksztowie, dowiedziawszy się, informowali wielebnego ojca Jakuba Biernackiego, prezbitera Hłuchowskiego, aby wielebnego ojca Joachima Dawidowicza, przydawszy do niego ludzi na pomoc, z sianożęci spędził; który to ociec Biernacki, z instynktu i informacji ich mościów obżałowanych panów Szuksztów, podstolich kowieńskich, małżonków, samotrzeć, to jest z roboczemi: Mikołą, Kasianem i Ułasem Konowałem, poddanemi Hłuchowieckimi, przysposobiwszy ludzi osób kilkunastu, na pogotowiu i nieopodal od tej sianożęci postanowiwszy, najachawszy na tę sianożęc, wyrzeczonego wielebnego ojca prezbitera brahyńskiego ociec Bernacki nic sobie niewinnego, za brodę porwawszy, pięścią bił, tłukł, za włosy, na ziemię obaliwszy, targał, włosy wyrwał, które włosy tu, na urzędzie niniejszym, prezentował, pokrawił, związać i do dworu prowadzić chciał, z sianożęci spędził i kosić nie dopuścił; na ostatek roboczego, na imię Trochyma, poddanego pana protestantis ze wsi Babczyna, który był przyszedł dla zbierania zasiewku swego, we wsi Hłuchowiczach zasianego, jejmość pani podstolina kowieńska nic sobie niewinnego, na postpozycią pana protestantis czyniąc, zbić kazała tak dalece, że Pan Bóg wie, jeżeli żyć będzie, i inne rzeczy: krzywdy, szkody, panu protestantis ich mość obżałowani czynią. O co wszystko, ut praemissum est, modernus protestans iterum atque iterum protestowawszy się, deklarował tego wielmożnego pryncypała swego we wszelakim sądzie i urzędzie o to wszystko prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy tej terażniejszej protestatjej swojej salvam meliorationem, vel per citationem, si ne-

cessitas juris exigerit, correctionem, Et incontinenti tenze comparens sta-
wił woźnego generała wojewodztwa Kijowskiego i innych — szlachetnego
Jana Sokalskiego, który, personaliter stanowszy, w moc wiernej, prawdzi-
wej i skutecznej relatii swojej, jawnie, ustnie i dobrowolnie dla zapisania
do xiąg niniejszych zeznał: iż on roku terazniejszego—tysiąc siedmset dwu-
dziestego pierwszego, miesiąca Augusta dnia czwartego, na affektacyą i
prawną requizycyą wielmożnego jego mości pana Alexandra Bandynellego,
podkomorzego derbskiego, mając przy sobie stronę, szlachtę, ludzi wiary-
godnych, urodzonych ich mościów panów: Jana Pawłowskiego i Jana Bań-
kowskiego, był we wsi Babczynie, gdzie będąc, widział i oglądał robo-
czego Trochyma, poddanego babczyńskiego, kijmi zbitago i skaleczonego,
letaliter chorującego, także widział wielebnego ojca Joachima Dawidowi-
cza, prezbitera brahyńskiego, pokrwawionego i pobitego; które to zbitcie kijmi
tenże Trochym mienił sobie być przez wielmożną iej mość panią Szuksz-
cinę, podstolinę kowieńską, a ociec prezbiter brahyński—przez wielebnego
ojca Biernackiego pobicie czasu i sposobem, wyżej w protestatiej mianowanym,
być stałe i zadane; a tak mianowany woźny, widziawszy i oglądawszy, tąż
stroną, szlachtą przy sobie będącą, oświadczywszy, ztamtąd nazad powró-
ciwszy, o tem swoją prawdziwą obdukcyi przedemną, urzędem, uczynił i
zeznał relacyę, prosząc mnie, urzędu, tak protestans—protestacyi, jako i
woźny obdukcyej relacyi, aby actis praesentibus connotowane byli, co i
otrzymali, Michał Jabłonowski.

*Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, № 3226,
годъ 1720—172; листъ 617.*

CLXXXV

Грамота уніятскаго митрополита, Льва Кишки, выданная Андрею Бенецкому, утверждающая его въ должности Овруцкаго архимандрита, пожалованной ему королемъ Августомъ II. 1722. Августа 17.

Roku tysiąc siedemset dwudziestego wtórego, miesiąca Octobra dwudziestego wtorego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście iego królewskiej mości Owruczu, przedemną, Janem Walewskim-Lewkowskim, namieśnikiem natenczas podwojewództwa grodzkim generału województwa Kiiowskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, kiiowskiemi comparens personaliter przewielebny w Bogu jegomość xiądz Andrzej Bieniecki, archymandryta Owrucki, officiał całej metropoliey Kiiowskiej, ten przywiley, od jaśnie wielmożnego jegomości xiądz Leona Kiszki, metropolity całej Rusi, episkopa Włodzimirskiego y Brzeskiego, z podpisem ręki, przy pieczęci, sobie, podawaiącemu, na archimandryą Owrucką dany y służący, do xiąg ninieyszych ratione introcontentorum per oblatam podał, którego przywileju iest tenor takowy: Leon Kiszka, z Bożey y stolicy świętey apostolskiej łaski archiepiskop metropolita Kiiowski, Halicki y całej Rusi, episkop Włodzimirski y Brzeski, Kiewopeczarski y Supraski archimandryta, wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć będzie należało, osobliwie jednak w Bogu wielebnym oycom zakonnikom reguły świętego Bazylego wielkiego, w manasterze Owruckim znajdującym się y innym osobom swieckim, iako to przyległym manasterskiim y postronnym, w dobrach klasztornych archimandrycznych wuytom, gromadom y całemu pospulstwu, quocunque iure titulo et praetextu do tegoż monastera Owruckiego należącym, do naszej zaś jurisdycyey metropolitańskiej zawsze y koniecznie przysłuchaiącym, pokóy Christusów błogosławieństwo Boskie y nasze archipasterskie przesławszy, wiadomo czyniemy: iż, gdy post ascensum w Bogu nayprzewielebniejszego jegomości oycy Patriciusza Bielskiego, zakonu świętego Bazylego wielkiego, coadjutora archimandryey Owruckiej, na archymandryą Ziemieńską, w wo

iewodztwie Wołyńskim a powiecie Włodzimirskim zostaiącą, bez swego na leżytego y ustalonego archymandryty mianowana archimandrya Owrucka ad praesens zostaię, aby więc taż sama archimandrya Owrucka przez dalsze wakowanie swoje dosolacyey jakie, tak in spiritualibus zakonnego rządu, iako też in temporalibus ekonomicznego dozoru, nie podlegała, pro cura nostra archiepiscopali metropolitana, słusznego y zgodnego przełożonego oney prowidować umyśliliśmy; iakoż, upatrzywszy umiejętnośćią, pobożnością y ku chwale Boskiej gorliwością qualificatum, w zakonie świętym exercitatum bene meritum et probatum y do samey godności archimandryczey zasłużonego, w Bogu przewielebnego ięgomości oycy Andrzeia Bienieckiego, zakonu świętego Bazylego wielkiego, ekonoma dóbr episkopiey Włodzimirskiej generalnego naszego, stosując się przytym do przywileiu nayiaśnieyszego króla ięgomości Polskiego y wielkiego xięcia Litewskiego, Augusta wtorego, szczęśliwie nam panującego, w Warszawie, dnia osmego miesiąca Augusta roku tysiąc siedemset dwudziestego wtorego na osobę pomienionego ięgomości oycy Andrzeia Bienieckiego konferowanego na wyszrzeczoną archimandryą Owrucką, podług zwyczaiu y porządku cerkwi świętey wschodniey, onegoż benedykowaliśmy, ktorego do teyże samey archimandryey Owruckiey y beneficium iey tym instrumentem naszym investimus et installamus, oraz powagą naszą metropolitańską tę archimandryą Owrucką ze wszelkimi iey dobrami, majątnościami, iurydykami y innemi do niey przynależytościami, tak jako się antiquitus w sobie miała y teraz ma, y iako antecedanei archimandritae Owrucenses one trzymali y używali, w moc y dzierzenie onemu konferujemy y podaiemy; a tak w Bogu nayprzewielebniejszy ięgomość xiądz Andrzej Bieniecki, archimandryta Owrucki, mocą tey investitury naszej, w possessyą swoją obiwszy beneficium przerzeczone cum omnibus attinentiis jego, ad vitae suae tempora, tam in spiritualibus, quam in temporalibus zażywać ma y wólen będzie, miejsce święte secundum religiosa statura sprawując y rządząc, y o nieustanną chwałę Boską starać się, osobiwie konserwując integritatem nadanych funduszów archimandryey Owruckiey, avulsa bona recuperando et parta tuendo, żadnych allienacyi ani przez arende, ani przez zastaw nie czyniąc, w należytościach, wszelkiey, jurisdiktyey archimandrytom przyzwoitey, w cnotach duchownych, pobożności y przykłađności, tameczne beneficium y miejsce święte, iako naylepiey y naychwałebniey manutenere powinien będzie ze wszystkimi, tak wielebniemi oycami zakonnikami klasztoru zwyszmianowanego Bazyliańskiego Owruckiego, iako też y świeckimi, do niegoż należącemi osobami, oycowską y życzliwą bez usz-

czerbku y krzywdy bliźniego certuiąc miłością, wzaiem też wielebnych oyców zakonników, pro tempore w konwencie rzeczonym zostaiących y napo-
 tym będących, mocą posłuszeństwa świętego, a świeckich wszystkich pod
 winami świeckimi, ex arbitrio nostro pochodzić maiącemi, aby pomienio-
 nemu jegomości oycu Andrzeiowi Bienieckiemu, archimandrycie swemu Ow-
 ruckiemu, od nas prawdziwie na to benedicowanemu y installowanemu, a
 nie komu innemu, kanonne posłuszeństwo, powinności, podług inwentarza
 y subiekcyey swoiey, wszelką obserwę przyzwoitą, iako opatowi swemu,
 oddawali, obliguiemy; w czym wszystkim, aby naywyszszy pasterz zastępczo
 y pomoco, przy iego Boskim y nasze archipasterskie daiemy błogosławień-
 stwo w imie Świętey Nierozdzielney y Ożywiaiącey Trócy: Oyca y Syna y
 Ducha Świętego. In quorum omnium fideм datum w Supraslu, dnia sie-
 demset dwudziestego wtórego. U tego przywileiu, przy pieczęci, podpis
 ręki metropolity całej Rusi w te słowa: Leon, metropolita całej Rusi,
 episkop Włodzimirski y Brzeski m. p. Także z drugiego boku pieczęci
 przypisek w te słowa: Mikołay Łaszczewski, jaśnie wielmożnego jegomości
 xiędza metropolity całej Rusi pisarz m. p. Który że to przywilej, za po-
 daniem y proźbą wyszmianowaney osoby podawiaiącey, a za moim, urzędo-
 wym, przyjęciem, z początku aż do końca, słowo w słowo, do xiąg ni-
 nieyszych iest ingrossowany.

*Книга Кіевская, городская, записовая и поточная, № 36, годъ
 1721--1722; листъ 934.*

CLXXXVI

Приговоръ, постановленный Бѣлорусскимъ епископомъ, княземъ
 Сильвестромъ Четвертинскимъ, котрымъ онъ лишаеть 8 духовныйъ лицъ
 священническаго сана и отлучаетъ ихъ отъ церкви за безнравственное
 поведение, неуваженіе епископской власти и неуваженіе къ ея настав-
 лениямъ. 1724. Іюля 19.

Sylwestr Swiatopółk na Czwertni xiążę Czwerteński, miłością Bożą prawosławny episkop Białoruski, Mściśławski, Orszański, Mohilewski y w wielkim xięstwie Litewskim świętego exarszeskiego-Konstantynopolskiego tronu generalny namiesnik.

Wiadomo czyniemy tym naszym sądowym dekretem, donosząc o tym wszystkim prawosławnym dyocyzyey Białoruskiej y w całym xięstwie Litewskim tej religiiy znajdującym się duchownym y świeckim, iż, mając za najpierwszy fundament pominać jak największe chwały Bożey rozszerzenie we wszystkich akcyach duchownych y przybytków krwi Chrystusa Zbawiciela przysposobienie przez osoby kapłańskie w oddaniu ofiar nieustających iniaistatowi Boskiemu, przeto iak najwybrańszych na takową godność postanowić za promocją zwierzchności każdego monasteru starszego y fundatorów cerkwi w dyrygowaniu znajdujących się kapłanów świeckich, bo y nam samym nie prędzey przyszło sakrę przyjąć na episkopią I iatoruską, aż z łaski niaśniejszego króla jegomości, pana mego miłościwego, monarchi Polskiego, zostałem przywileiem zmocniony, który mnie zalecił do zwierzchności duchowney ad manus pastoraie, gdzie, obiowszy pomienioną episkopią, wszelkiego starania dokładałem o zgładzeniu, wykorzenieniu złych rządów, licencji y postempków, rozsiewanie niepotrzebnych słów między narodem, a zwłaszcza duchownych, co na ten czas rzecz nieprzyzwoita y cale szkodząca wierze świętey y obligacji; iednak między niektórymi, chocia y długo się zkradło takowe niepohamowanie, na ostatek, poznawszy swoje przedsięwzięcie niemiłe Bogu, zaczęli przy pobożnym życiu świętobliwe obyćczie obserwować, władze zwierzchności słuchając, nie sprzeciwiając się w najmniejszym punkcie wyraznemu przywileiowi króla jegomości y zwierzchności, mnie daney od Boga, w poświęceniu przez osób duchownych; ale, według apostoła, niemoże cerkiew Boża być uspokoiona, kiedy wyraził: »Біда во лже братіи, лучше бы намъ не познаті правды, нежели, познавши, возвратитися вспять отъ преданныя намъ заповѣді« przez których droga ku zbawieniu zhańbiona; bo y tak dobrze zalecony apostoł Judasz, chocia y sam przez udanie swoje do winnicy Chrystusowey był przyięty, ale stara złość nie mogła się pomieścić przy dobrym mistrzu y wybranych iego; aż tu ciałem mizernie zginoł docześnie, aż duszą, iak sam się udawił—wiecznie. Nie możemy przymować y teraz, iesli dar Ducha Świętego, odebrany przy chyrotonii, będzie mieszkać na zawždy, a nadto

kiedy drudzy, doznawszy łaski Bożej, odtrącaią oną od siebie, wyzuwając się z dobrych postempków, charakter potempiaią, zapomniawszy boiaźni Bożej, nie pamiętając na ostatni kres życia swego, ani na sąd Pański, gdzie oddadzą za swoje obmierżłe uczynki rachunek, po którym przejrzeniu nie możemy y my, pasterz, niektórych dyocyzyey naszej poskromić duchownych; po kilkakrotnie staraliśmy się przez danie pozwów, przez wydanie inhibiciei, przez napomnienie duchowne, iako złośliwych y szkaradnych bazyliżków, czerców trzech Kuteieńskich: Michała Kobryńca, który nie będąc capax, ani też godzien nazwiska chrześcianańskiego zakonnego, przy swoich zbrodniach uczynił się ihumenem monastera Kuteieńskiego, przybrawszy do siebie Arseniego Giłowskiego za kasyliarza, Acheronta piekielnego będąc napełniony duchem, nie wiedząc jak postępować w prostym stanie, waży się promowować duchowne ynteressa, tamże za gospodarza dijakona, Isayia, nie dla dyspozycyi dobrego rządu, ale dla zguby mieysca, chocząby ostatniego, a to godząc w dalsze zatopienie y oddanie czartu duszy swoich, aby nie pokutowali za popełniony y całemu światu iawny excess, w roku 1723, za co od nas zostali ynhibitowani tego roku, dnia wtórego Aprylis; iednak na to nic nie uważając, ważyli się odprawować nabożeństwo cerkiewne y ceremonie kapłańskie, spowiedzi słuchać, prowadząc z sobą duszę ludzką do równego zaprzepaszczenia. Także w drugim monasterze Połockim dwóch z oyców, zdawna ohidzonych Bogu y obmierżłych ludziom zakonników, tylko pod pokrywką rozpustnie mieszkających, starszego nie szanujących, bez wstydu między ludzi mieszczących się, prawie, rzekszy, szczurów, podgryzających dobry korzeń, dany na pożytek ludziom, psewdo chrześcijan, древле представленныхъ на сіе осужденіе, Духа Божья немущыхъ, swawolników nieznośnych światu, osądzonych całym zgromadzeniem wszystkiego duchowieństwa religiey graeko-ruskiey w roku 1720, Septembris 12 dnia za ich zbrodnie, czego, niby odstempcy wiary, nie uważając, gwałtem ceremonią odprawuią zakazaną onym, naruszycielów dobra, złośliwujących nas, pasterza swego, którzy iako heretycy mają być poczytani, kiedy żadney zwierzchności nad sobą być nie uznawaią: Adryiana Jesewlewicza y Wiktora Mossoła. Dwóch popów świeatożyckich, którzy cale nie duchownym przykładem żyią, tylko rozboynczym, ponieważ nam, pasterzowi, są przeciwni, ludzi krzywdząc, za pozwami nie staią, kapłańskie ostawiwszy nabożeństwo, światowemi zabawami obciążyli się; ieden z nich, będąc wdowcem, wszeteczne życie prowadzi bez boiaźni Bożej, przełożonych, od nas postanowionych, nie słuchając, monitoryia wydane post-

poniują, przybiiane ode drzwi cerkiewnych odrywaią, nogami depcą, honor y imię nasze szarpaia, z przeciwnemi nam zakonnikami w iedney radzie znajduia się, wynalazcy poczontków wszystkich niesworności, pod inhibicją będąc za różne swoje excessa, iako w tych ynterdikciach wyraża się, celebriują, iednym wiążąc słowem, co są ci zgorszeniem świata y ohidą: Bazylego y Ewstachego Jakubowiczów. Czernice, znajduiaco się w monasterze Kutejowskim, która podobna do jechidny, ogryzającej ludzki naród; bo ta z dawnych czasów, za życia swego w monasterze Barkałabowskim, zaczęła wieść siać, którą życzyła ułoić przełożęństwo panięskie monasteru Kuteięskiego, ale kiedy przez dobry sposób tego dokazać nie mogła, tedy, napowiszy pomienionych osób kuteiewskich: Kobryńca z drugimi, skłonnych do buntów, przez to się wdarda; y tak, iako rozbojników zasądziła w zienice, że teraz sine fide, sine rege, sine lege, gdyż nad sobo nie mair żadney zwierzchności duchowney w państwie jego króiewskiev mości, pana mego miłościwego, Katarzyne Łapicką—my, pasterz, specińkowanych osób, Bogu y nam przeciwnych: Michała, Arseniego, Isaia, Adryiana, Wiktora, Bazylego, Ewstachego przez sąd duchowny z kapłaństwa degradiujemy, z nimiż Katarzyne od wszystkich rządów cerkiewnych monasterskich odłączamy, zakonnikom y zakonnicom onych słuhać, a popów parafianom Światożyckim nie uznawać sobie za prezbiterów y duchownych oyców; których wszystkich, nie mairących iako charakteru, za prostych ludzi ogłaszamy, wytrącamy od cerkwi Bożey, nie mairąc za cząstke Pana Chrystusa Zbawiciela, wyłączamy z pośrzedku wiernych wybranych Bożych, iako śmierdzących kozłów od dobrych owieczek oddzielamy, jako zgniłe członk; y nie uleczone od zdrowych odcinamy, każdemu chrześcianańskich ludzi z nim w radzie y w iednoczeniu być nie pozwolamy, jałmużny onym dawać zakazuiemy, gdyż równemu niebłogosławieństwu mair podlegać wspomagaiące y z nimi obciujące, bo nie są ci od owczarni cerkwi Bożey, ale od oyc swego, szatana, któremu służą, nie będąc synami posłuszeństwa; tychże pomienionych wyżej osób ośmiu na każdych praeminenciach y dignitarstwach będącym duchownym, świeckim i każdej kondycyi ludziom po miastach, miasteczkach, parafiach, wsiach, gdzie będą poścignione, łapać, brać dopuszczamy y do nas, pasterza uprzywilejowanego, odwozić dla odebrania za zbrodnie napomnienia prosimy; że w żadnym sądzie nie ma takowy za tych hultaiów y rebelizantów odpowiadać, reprezentujem. Przy modłach pokornym posłusznych cerkwi Bożey synom błogosławieństwo nasze pasterskie, żądaiąc długoletniego pożycia, zdrowia y pokoju. Datum dnia

19 Julii, anno 1724, w katedrze Mohilewskiej, przy cerkwi Świętego Spasa. Sylwestr Światopołk książę Czetyrteński, episkop Białoruski (M. П.). Którą naszą decyzją oycóm i humenóm y jeromonachom co niedzieli y święta po służbie Bożey czytać zalecamy, a kapłanom świeckim po cerkwiach swoich parafialnych też roskazujemy dotąd, nim wyrokowi żadość się stanie.

Копія этого акта хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 50.

CLXXXVII

Рышеніе митрополитичьего суда, по которому лица, отлученныя отъ церкви и лишеныя духовныхъ должностей Бѣлорусскимъ епископомъ, княземъ Силвестромъ Четвертинскимъ, возстановляются въ должностяхъ и приобщаются къ церкви, такъ какъ митрополитій судъ нашель, что упомянутыя лица не быцъ подсудны Бѣлорусскому епископу, и что отлученіе ихъ отъ церкви было произведено чезаконно и несправедливо, 1724. Нолбръ 10.

Варлаамъ Вонатовичъ, милостію Божією православный Архископъ Киевский, Галицъкий и Малыя Росіи.

Всѣмъ духовного и мирского чина начальствующимъ и подначальнымъ людямъ Церкви Святой Православной Восточной и нашего смиренія в Духу Святомъ благопослушнымъ и возлюбленнымъ сыномъ Божію благословенія при молитвахъ нашихъ архиерейскихъ желаячи, известно творимъ: ижъ сего, 1724 году, въ месяце Октовріи, прибывши до насъ, по милости Всепресвѣтлейшаго Его

Императорскаго Величества и по благословенію Святѣйшаго Правительствующаго Синоду правильнѣ Киевской епархii опредѣленнаго и учрежденнаго пастыря, зѣ Кутеевскаго православнаго монастыря игуменѣ Михайлѣ Кобринцѣ, издревле зѣ прочими, тамо сущими, православными монастырями до престола правительства Киевскаго пасторалу подсудствующий, презентовалѣ намѣ изданныя отѣ преосвященнаго господина отца епископа Белорускаго, князя Четвертенскаго, на его, Михайла Кобринца, Арсенія Гилевскаго, Ісаіа диякона, да на игуменію дѣвичаго Кутеевскаго монастыря, Екатерину Лапицкую, жаднымѣ претекстомѣ до епархii Бѣлоруской, до его преосвященства власти, не подлежащихѣ, за рукою и печатію епископскою, декретальную екскомонику, въ которой своей архiereйской декретальной екскомуніцѣ выпшѣ означенныхѣ персонѣ: Михайла и Арсенія иеромонаховѣ—отѣ священства, Ісаію диякона—отѣ всякаго служенія церковнаго деградовалѣ, а игуменію Кутеевскую отѣ входа церковнаго и отѣ сообщенія вѣрныхѣ отлучилѣ и вмѣсто простихѣ людей поверсталѣ, не показавши и не выразивши въ томѣ своемѣ декретѣ достойной деградации жадной правильной вины. Мы прето, пастырь, помянутаго Кутеевскаго отца игумена зѣ прочими, до паствы нашей Киевскаго престола, а не до Бѣлоруской епископии надлежащаго, жалобливаго доношенія вислухавши, и вѣдаючи добре, что отдревле, какѣ за аятецессоровѣ нашихѣ, преосвященныхѣ архiereевѣ Киевскихѣ, по крѣпостямѣ и мунѣментамѣ ихѣ, тые монастыри Кутеевские и прочіе, въ мунѣментахѣ многихѣ архiereевѣ онымѣ данныхѣ, изображенныя, до катедры Старософійской надлежали, такѣ и теперь, за благословеніемѣ Святѣйшаго Синода, неотемлемо надлежать. Да и самѣ его преосвященство отецѣ епископѣ Бѣлорускій, также и аятецессоры его, отѣ Киевскаго престола рукуположеніе восприялѣ и по давнимѣ обыкновеніямѣ, до архiereя Киевскаго, Варлаама Ясинскаго, и по немѣ правильнымѣ восприемъникомѣ, рукоподписаніемѣ и печатію его закрѣпленнымѣ, юраментомѣ, въ церкви первопрестолной киевской виконапнымѣ, себе подчинялѣ и въ послушенство подписалѣ; котораго его, отца епископа, юраментѣ при семѣже писанія предлагается.

Того ради мы, со всѣмъ духовнымъ судейскимъ конъсиссторомъ согласивъшися, и тотъ, изверженію означенныхъ особъ предающій, декретъ изслѣдовавъше и разсудивъше, узналисмо быти оный неважный и неправильно выданный; понеже иніе епархіи епископъ въ другой, а не въ своеи, диоцезіи яко не можетъ чуждого причетника приимати, ни въ степень кий либо причести безъ воли своего ему епископа, такъ ему недостойтъ чуждого причетника и изъ степени низлагати и отъ церкви отчуждати. Якоже привило помѣстного собора Сардинійского, во главѣ 14, въ правилѣ 17, во книзѣ кормчій на листѣ 114 написанное, означаетъ. Такожде и правило 114 помѣстного собора Карфагенского, въ главѣ 15 на листѣ 170 писанное, заповѣдаетъ избличенного о грѣсѣ причетника не токмо низвергати, но и отлучати, ибо и самъ таковой епископъ по тому же правилу отлученію подлежитъ, аще неправильно, хотьбы и свой ему епископъ былъ, отлученъ; до того же вишей писанного Сардинійского собора правило 16 на листѣ 113, въ книзѣ кормчій опѣваетъ: иже отъ епископа, хотяи своего собственного, по гнѣву отлученъ будетъ отъ общенія презвитеръ или дияконъ, и приступитъ къ митрополиту, подъ нимъ же есть епископъ его, молися ему, испитати вину, ей же ради отлученъ есть, аще по правдѣ есть отлученъ, или ни? аще же обряцетъся правда, будетъ приятенъ; прочи же учителяе богословскіе тимъ же канономъ святыхъ отецъ и преданіямъ церковнымъ слѣдствуютъ, яко, не токмо въ чуждой диоцезіи епископъ чуждого причетника, но ниже въ чуждой епархії и своего села подданого и крестьянина собственного и за правяную вину отъ церкви отлучити не можетъ, кромѣ за позволенемъ тои епархії епископа, где оный его подданий обрѣтается. И сего ради мы зъ духовнымъ конъсиссторомъ нашимъ таковое неправильное и не въ свои епархії на игумена Кутеенского и прочи ихъ, зде выраженьныхъ, лицъ отлученіе, запрещеніе и отъ сана священническаго низверженіе, противо правиломъ Святыхъ отецъ изданное и декретомъ неправильнымъ же закрѣпленное, разсмотрѣвъше, разсудивше и за насильное весьма узнавъши, наипаче же согласующе и послѣдующе правиломъ Святыхъ отецъ, яко своя паствы, неправильно изверженію и отлученію отъ Церкви Святыя подчиненныхъ, **духовныя власти**

по Духу Святомъ чадъ, властію, намъ отъ Бога данною, пастирскою, игумена Михаила, іеромонаха Арсенія, диякона Исаию и игумену Екатерину, наложенное отцемъ епископомъ Бѣлорусскимъ екскомунѣи и деградациі разрѣшаемъ, и, ко всякому священнодѣйствию правленіе и служеніе благословляемъ и ко общенію церкви православной каеолическія сообщаемъ и прилучаемъ, яко пастырь правильный въ своей паствѣ, и во члены церкви Святыя; изданный же отъ преосвященного отца епископа Бѣлорусского декретъ и екскомунѣку неправильную аннѣгилюемъ, касуемъ и за слушную не имѣемъ; и ему, отцу игумену Кобриньцу, правильнѣ отъ нашея мирности на Кутеенское игуменское произведенному послушаніе, со всею тамо о Христѣ ипочествующею православною братією и прочими, до нашей епархіи Кіевское подлежащими обителями тамошними Святыми, Божіе и наше архирейское преподавши благословленіе, сіе наше рукоподписанное и печатію катедральною утвержденное видалисмо пастирское писаніе. Въ катедрѣ Кіевской, году 1724, Ноембрия 10 дня.

Вышеименованный архиепископъ Кіевскій рукою власною.
(locus sigilli).

(За симъ слѣдуетъ копія клятвеннаго обѣщанія, даннаго княземъ Сильвестромъ Четвертинскимъ при рукоположеніи въ епископскій санъ, напечатаннаго подъ 1707 годомъ).

Копія эта хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 51.

CLXXXVIII

Грамота, выданная Македонскимъ митрополитомъ, уполномоченнымъ Восточными патріахами, Стефаномъ-Юстиціаномъ, Слуцкому архимандриту Феодосію Волковичу, возводящая его въ санъ игумена братскаго Слуцкаго монастыря. 1724. Декабря 14.

Stephan Justynian, z Bożej łaski archiepiskop metropolita dioecesis Didimotidenskiej, xiąże i kawaler świętego Andrzeja Apostoła Perwozwannaho, arhimandryta Święto-Królewskiego monasterza Zwiastowania Najświętszej Panny Marii Bogarodzice, nazwanego Newchoritis, i jeszcze dwóch monasterzów: jednego—Trójcy Przenajświętszej, a drugiego—Świętego Mikołaja archiepiskopa Mirliceńskiego etc., etc., etc., Za wolą i błahosłowieniem preświatijszego Jeremiasza, archiepiskopa patryarchy Konstantynopolskoho, principała mego, i za zniesieniem wszystkich preświatijszych czteroprestolnych patryarchów, gdym zjechał po jałmużnę świętą do Litewskich krajów, i, będąc w Słucku, mieście najjaśniejszego xięstwa ichmościów Neyburskich, znalazłem w klasztorze stawropigiálnym Brackim Przemienienia Pańskiego bez ihumena bracią duchowną zostającą, więc, zniosszy się z tymże bractwem, tak duchownym, jako i świeckim, przy pomienionej cerkwi będącym, za wolą ich i rekomendatją, władzą od preświatijszoho patryarchy Konstantynopolskoho daną, postawiłem za ihumena w Bogu najprzewielebniejszego jegomości ojca Theodozego Wołkowicza, archimandrytę słuckiego, jako z antenatów brateczyka będącego i w tymże monasterze włosy roniącego, którego włastiju, mnie danoju od swiatijszych czteroprestolnych patryarchów obliguje, aby wolności bractwu tutejszemu, od swiatijszych patryarchów, nadanych, w żadnym najmniejszym punkcie nie nadwerezając, w interesach, do cerkwi i porządków należących, z bractwem się znosił, błahocześcią świętą utrzymywał, bracią duchowną, pod władzą swoją zostającą, przykładem pobożnym rządził i sprawował; a jeśliby, strzeż Boże, terazniejszy nowoobraný jegomość ociec ihumen stawropigiálny miał się udać do przeciwnej strony, tedy to nie ma szkodzić cerkwi Bożej, a bractwu wolno inszego być oboebrać. Waruję przytym i to bractwu Święto-Spaskiemu pomienionemu, iż nie ma to onych przywilejom, od swiatijszych patryarchów nadanym, w czas przyszły szkodzić, że teraz-

нижшы jegomość ociec archimandryta obiera się za ihumena; aby to miało być successive następować i do archimandrii należeć, bo ten pomieniony jegomość ociec Wołkowicz nie jako archimandryta, ale jako bratczyk, obrany za wolą tychże panów bractwa, ale post fata jegomości namienionego Wołkowicza wolno będzie bractwu kogo chceć podług dawnych sobie przywilejów obrać, a archimandria tak Słucka, jako i inne, cale do tego monastera Święto-Spaskiego Słuckiego stawropigialnego (jako excypowanego od swiatijshoho patryarchy) należeć cale nie ma, i który by się miał interesować, albo gwałtem wdzierać, excepto terazniejszego jednego, ma wiecznie anaftemie podlegać; gdyż prezentowane mnie były wszystkie przywileje pomienionego bractwa, w których to expresse wyraża się, że te bractwo stawropigialne nietylko od archimandrii, ale i od metropolitów, archiepiskopów i episkopów z władzy i dispozycji excypuje się i wyłącza się, pod niebłahosłowieniem i kłatwą, który by miał na to następować i wstęp czynić, i ja też nie pryjdoch razoryti, no ispołniti. W czym upewniając pomienione bractwo, włastiju Preświatoho i Żywotworaszczoho Ducha, dannoju i od swiatiiiszych czetweroprestolnych patryarchów poruczennoju, pomienioje bractwo blahosłowlaju, da budut blahoslowenny i proszczenny wo imia Otca i Syna i Ducha Swiatoho, amin. Do którego to pisma, dla lepszej wiary i pewności, ręką się moją własną podpisuje. Działo się w Słucku, roku tysiąc siedmset ego dwudziestego czwartego, miesiaca Decembra cztyrnastego dnia, po staremu. *Στεφανος Ιουστινιανος αρχιεπισκοπος η μητροπολις κνεζις η καβαλερος του ιερου Ανδρεου αποστολου.* (слѣдуетъ нѣсколько словъ въ подлинникѣ, которыхъ, по причинѣ неразборчивости почерка, не было возможности прочесть).

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ, № 252

CLXXXIX

Жалоба намѣстника Овруцкой архимандріи, Климентія Вишневецаго, на Овруцкаго старосту Александра Лентовскаго, о томъ, что онъ отправилъ слугу своего Христофора Барановича, съ полною слугою и боярѣ на монастырскія владѣнія, гдѣ они разрушили домъ и разграбили бывшія въ немъ вещи, при чемъ ругались надъ униєю. 1727. Ноября 15.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego siódmego, miesiąca Nowembra piętnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Owruczu, przedemną, Wawrzyńcem Walewskim-Lewkowskim, namięśnikiem natenczas podwojewództwa grodzkim generału województwa Kijowskiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, kijowskiemi comparens personaliter wielebny w Bogu jego mość xiądz Klimenty Wiszniowski, namięśnik natenczas archimandryi Owruckiej, *ex vi conscientiae vindicando injuriam konwentu Owruckiego Zaruczajskiego, przeciwko wielmożnemu jego mości panu Alexandrowi z Łętowa Łętowskiemu, staroście Owruckiemu, tudziesz urodzonym ich mościom panom: Jerzemu Lubienieckiemu Rudnickiemu, burgrabiemu grodzkiemu owruckiemu, Krzysztofowi Baranowiczowi, Marcinowi Grywskiemu i Alexandrowi Dziewecce, niemniej swobodnym i sławetnym bojarom i mieszczanom owruckim, de nominibus et cognominibus ichmościom lepiej wiadomym, któ ych statutio przed przyszły sąd dla wskazania na nich win prawnych omnino urgetur: iż jegomość, nie uważając na dawne fundusze, najjaśniejszych królów, przywilegia, w których omnis ususfructus gruntów sobie nadanych jest pozwolony, śmiał i ważył się na grunt pod monastylem i budynek, w których mieszkał doktor dla wygody konwentu, czyli propria mente, czyli z udania, zebrawszy ludzi: kozaków i bojar owruckich, z siekierami, kosami, samopałami, cepami i innym prostym orężem na tenże budynek nasłać, a mianowicie dawszy moc i wolą urodzonemu jego mości panu Krzysztofowi Baranowiczowi ad peragenda mala, który nie tylko sam malum wyrażał, ale etiam contra fidem Graeco unitam, quaeque pessima locutus, tychże bojar i kozaków do wiolencyi animował, bijąc i rąbając onych, którzy, dosyć czyniąc woli jego, naprzód budynek w sztuki rozzerwali, potym trunki i rzeczy, dla swojej wygody miane, powylewać i porozcinać kazał; jakoż, słuchając jegomości rozkazu, plus quam hostili manu, kiedy kamienia na kamieniu nie zostawiwszy, wszystko na kilka tysięcy zruinowawszy, prout seorsivo registro reproducetur, locum tylko, ubi Troja fuit, zostawiwszy, wszystko znieśli, jedne zbytkiem w błoto powrzucali, drugie na swój pożytek chłopci i bojarowie pobrali. A zatym manifestans, widząc, że jego mość obwiniony, nie kontentując się anterioribus violentiis, które in judicio nuntiata exprimet quaerela, offerendo se jure acturum ratione praemissorum, iterum iterumque manifestatus est; której manifestacyi*

mnie, urzędu, o przyjęcie prosił; co i otrzymał, xiądz Klimenty Wisz-niowski.

Книга городская, кievская, записовая и поточная, № 40, годъ 1727; листъ 632 на оборотъ.

СХС

Жалоба Овруцкаго архимандрита, Андрея Бенецкаго, на Овруцкаго старосту, Александра Лентовскаго, о томъ, что онъ насильно навязываетъ священникамъ боярскія земли и потомъ требуетъ за ихъ пользованіе не-сообразно великаго вознагражденія. 1727 Декабря 29.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego siódmego, miesiąca Decembra dwudziestego dziewiątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Owruclu, przedemną, Janem Wałewskim—Lewkowskim, namieśnikiem natenczas podwojewództwa grodzkim generału województwa Kijowskiego, i xięgami ni-niejszemi, grodzkimi, kijowskimi comparens personaliter jego mość xiądz Andrzej Bieniecki, archimandryta Owrucki, officiał metropolii Kijowskiej, przestrzegając całości praw duchownych, quibus ne sit injuria, a przez (to) żeby nie upadła jurisdictia duchowna, przeciwko wielmożnemu jego mości panu Alexandrowi z Łętowa Łętowskiemu, staroście Owruckiemu, w ten niżejopisany sposób i o to: iż jego mość obżałowany, nie kontentując się tym, że z dóbr czyni expulsią, violenti manu demolire kazał budynki, i nie tylko czyni krzywdę dobrom duchownym, ale i osobom duchownym, kiedy prezbiterom i kapłanom, nie akceptującym gruntu bojarskiego, jed-nym tylko funduszem kontentując się, za które curam animarum mają, ad-active grunta bojarskie narzuca gwałtownie, z onych sobie pensyę plus

sufficienter płacić każe i onychże kapłanów przez exekucye i grabieże opprimere każe, co seorsivo registro pokaże się zabranych rzeczy; a zatym manifestans, providendo futuro malo, ne jurisdictio spiritualis cedat in secularem, i owszem ratione abusive praetensae jurisdictionis, offerendo se jure acturum, iterum iterumque świadczył i manifestował się, prosząc, aby ta manifestatia była actis connotata; co i otrzymał, xiądz Andrzej Bieniecki, archimandryta Owrucki, officiał metropolii Kijowskiej, manu propria.

Книга городская, кievская, записовая и потоциная, № 40, годъ 1727; листъ 678 на оборотъ.

CXCI

Жалоба Овруцкаго архимандрита Андрея Бенецкаго, на Овруцкаго старосту, Александра Лентовскаго за насильственный захватъ земель, принадлежащихъ Овруцкому Заручайскому монастырю. 1727. Декабря 29.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego siódmego, miesiąca Decembra dwudziestego dziewiątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Owruczu, przedemną, Wawrzyńcem Walewskim-Lewkowskim, namieśnikiem natenczas podwojewództwa grodzkim generału wojewodztwa Kijowskiego, i xiegami niniejszemi, grodzkimi, kijowskimi comparens personaliter jegomość xiądz Andrzej Bieniecki, archimandryta owrucki, officiał metropolii Kijowskiej, swym i całego konwentu Owruckiego Zaruczajskiego imieniem, vindicando ejusdem conventus injuriam, na fundamencie praw koronnych i konstytucyi, to jest: roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątego et novellae tysiąc siedmset dwudziestego szóstego, de expulsionibus nastąpionych, świadczył i manifestował się w ten niżejopisany sposób i o to przeciwko

wielmożnemu jego mości panu Alexandrowi z Łętowa Łętowskiemu, sta-
roście Owruckiemu: iż jego mość obżałowany, wiedząc dobrze de jure agere
in re manifestantis, śmiał i ważył się per calcatam legem dobra: śledlisko
Korczuwki nazwane, także grunta i place, idąc od ruczaju do miasta, po
prawej ręce, tak sam przez się, jako i mieszczan, bojarów owruckich, ab
antiquo ex vi fundacyi, prout in termino termini pokazano będzie, do kon-
wentu należące, violenter w swoją possessyę objąć, manifestantes, w aktu-
alnej possessyi będących, gwałtownie wybić i wycisnąć, siana i inne pożytki
pozabierać et in suum usum convertere. A zaty m manifestans, przychylając
się do wyżspomnionego prawa, ratione expulsionis, offerendo se jure actu-
rum, iterum iterumque manifestatur, prosząc, aby ta manifestacya była
actis connotowana; co i otrzymał, xiądz Andrzej Bieniecki, archimandryta
Owrucki, officyał metropolii Kijowskiej, manu propria.

*Книга городская, кievская, записовая и поточная, № 40, годъ
1727; листъ 679.*

СХСII

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ осматривалъ монаховъ Гойскаго
монастыря, избитыхъ и смертельно израненныхъ дворяниномъ Алексан-
дромъ Гуляницкимъ во время заѣзда на село Тудоровъ, находившееся въ
заставномъ владѣніи уніятскаго митрополита. 1728. Декабра 24.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego osmego, miesiąca Decembris dwu-
dziestego czwartego dnia.

Na urzędzie grodskim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, ut su-
pra, stanowszy oczewiście woźny generał województwa Wołyńskiego i in-
nych, opatrny Andrzej Sokołowski, praevia solenni protestatione w sprawie
niżej mianowanej i przeciwko niżej mianowanym osobom facta, w moc praw-

dziwej, wiernej i skutecznej relacji swojej, jawnie i dobrowolnie dla zapisania do ksiąg niniejszych zeznał: iż on roku terazniejszego, tysiąc siedmset dwudziestego osmego, dnia piętnastego Decembris, mając przy sobie stronną szlachtę, urodzonych ichmościów: Bazylego Chodakowskiego, Samuela Haczyńskiego i innych wielu, był w monasterze Hojskim, w rezydencji jegomości xiędza Justyna Nakońskiego, namieśnika tamecznego, którego, oraz i jegomości xiędza Januarego Karpowskiego, zakonnika tegoż monastera, barzo chorujących i na śmiertelnej pościeli leżących, od nóg do głowy szablami, kosami, spisami, cepami i kijami okrutnie zbitych, widział; naprzód u xiędza namieśnika raz szablą cięty na głowie przez koronę, śmiertelny, wszystkie ciało od głowy do pięt zsiniałe, krwią nabrzmiałe i strupem jednym zdjęte, tak dalece, że razów zliczyć było nie podobna, widział; u pomienionego xiędza Januarego dwa razy okrutne, częstokolina na głowie także przez koronę zadane, wszystkie ciało od tyrańskiego bicia zczerniałe i krwią naciekłe podobnym sposobem od głowy do stóp widział; co sobie zadane być mienili od wielmożnego jegomości pana Alexandra Hulanickiego, regenta czernihowskiego, i poddaństwa gromad trzech: Sieniowskiej, Tuborowskiej i Bobrzyńskiej, przy gwałtownym napadnięciu na budynki dworu Tudorowskiego die decima secunda Decembris, anni praesentis, w dobrach possessiej zastawnej zeszłego niedawno jaśniewielmożnego jegomości xiędza metropolity Kijowskiego podległych, i po zejściu jegomości ad usum i następującego jaśniewielmożnego xiędza metropolity powinnych; tenże woźny słyszał od pomienionych osób zakonnych, iż pomieniony jegomość pan regent czerniechowski pomienione chłopstwo opojone umyślnie na zgładzenie onych, w przyjacielskiej usłudze użytych i niewinnych, na śmierć subordynował, jakoż nie tylko okrutnie zabijali i mordowali, ale z habitów, czapek i innych rzeczy, registrem czasu prawa opisanych, odarli; nadto namieniony woźny w tymże monasterze słyszał, jakoby ze dwóch zakonników z konwentu Dorohobuzkiego i Zimieńskiego, tamże będących, od podobnej oppressiej jeden już fatis cessit, a drugi de vita periclitatur. Co widziawszy, officiose oglądawszy i praemisse słyszawszy, z szlachtą pomienioną, przy sobie będącą, oświadczył się i ztamtąd odjechał, i o tym prawdziwą obdukciej zeznaje relację, prosząc mnie, urzędu, eandem actis connotari; co i otrzymał.

Книга городская, Луцкая, записовая, поточная и декретовая, годъ 1700—1730, № 2964, листъ 470.

СХСІІІ.

Показанія свидѣтелей, собранныя комиссією, назначенною для изслѣдованія жалобъ на католическаго Копыльскаго приходскаго священника, Іоанна Пенскаго, со стороны православнаго духовенства и жителей мѣстечекъ: Копыля и Пясечной, о наносимыхъ имъ притѣсненіяхъ и обидахъ, о стѣсненіи православнаго богослуженія и объ насильномъ обращеніи православныхъ въ католичество. 1732. Декабря 2.

Actus commissionis, anno 1732, die 24 Novembris expeditus, in causa presbiterorum disunitorum civitatis Kopylensis et alterius Piasecznae oppidi, item in causa civium et judaeorum Kopylensium contra admodum reverendum dominum Joannem Penski, commendarium Kopylensem.

Coram nobis, infrascriptis commissariis, vigore innotescentialium, legitimae executioni mandatarum, in loco et termino hodierno congregatis, post fundatam jurisdictionem in fundamento decreti venerabilis officii consistorialis, comparentes personaliter partes producerunt testes, nomine et cognomine infra specificatos; actorea ad probandum, citata ad evadendum sibi objecta; et e converso. Quibus praevio juramento, in cuiuslibet causa seorsive fecimus interrogatoria.

In causa Stephani Molczanowicz, Joannis Pyzewicz, Clementis Molezanicz, presbiterorum disunitorum Kopylensium.

1. Jeżeli jegomość xiądz kommandarz podług greko-ruskiej religii broni nad umarłemi odprawować ceremonii, iako to nad ciałem Jarmuły, y gwałtem przymusza do wiary katolickiej?

2. Jeżeli jegomość xiądz kommandarz bezprawnie grabi, iako to oycą Pyzewicza, któremu klacz zagrabił?

3. Jeżeli umarłego Alesia Kisicla, parafjanina Piaseckiego, ciało zamknąć kazał, którego ociec Jan na śmierć dysponował, y ieśli unitem był?

4. Jeśli religii greko-ruskiej jegomość xiądz kommandarz broni dzieci krzcić?

Ad 1. Juratus testis Sylvester Juszkiewicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 60, respondit: że po śmierci Jarmoły, gdy przyszli na jurysdykę po ciało, jegomość xiądz kommandarz zabronił odprawować zwyyczajney ceremonii w izbie, a tak, wyniosy ciało za wrota, odprawowali. Do wiary zaś katolickiey tych tylko namawiał, których pokolenie było kiedyś katolickie.

Ad 2. Idem respondit: że zagrabił był klacz, popowi, Janowi Pyzewiczowi za płótno, które pop nieboszczykowi Jarmule dał na robotę, a po śmierci jego, bez dozwoleń jegomości xiędza kommandarza, odebrał; za co urażony będąc imć xiądz kommandarz, klacz pograbił, ale nie bawiąc, za prozbą oddał.

Ad 3. Idem juratus respondit; że ciało Alesia Kisiela kazał zamknąć, po które przyszedszy ociec Jan z ludźmi, zameczek oderwał y ciało kazał wziąć na mary z pod jurysdyki od brata jego, a że nie był unitem; wiem pewnie.

Ad 4. Idem respondit: nie wiem, gdyby naszej religii bronił dzieci krzcić? Qui, monitus de silentio, abiit.

Secundus juratus testis, Michael Zyłonowicz; disunitus, praetor civitatis Kopylensis, annorum 80, respondit: Ad 1. Oprócz Jarmoły, nad którym na ulicy, za wrotyma, a nie w izbie odprawowali ceremoniją, nikomu więcej nie bronił, do wiary nie słyszałem, żeby kogo przymuszał.

Ad 2. Idem respondit: że klacz Janowi Pyzewiczowi zagrabił, nie wiem za co.

Ad 3. Idem respondit: że ciało Alesia Kisiela kazał zamknąć, ale ociec Jan, przyszedszy z ludźmi, zamek oderwali y ciało wzięli z pod jurysdyki plebańskiej; iakiey był religii? nie wiem.

Ad 4. Respondit: nie wiem. Qui, monitus de silentio, exiit.

Tertius testis juratus, Zacharias Kochanowicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 30, respondit: Ad 1: że bronił odprawowania ceremonii nad umarłym Jarmułą tylko w izbie, a na ulicy odprawowali nabożeństwo; do wiary katolickiey żadnego nie przymusza.

Ad 2. Idem respondit: słyszałem, że klacz popa zagrabił, ale nie wiem za co.

Ad 3. Idem respondit: że ciało Alesia Kisiela na jurysdykcyę plebańskiej było zamknięte, po które ociec Jan z drugim popem Klementym y z cechami przyszedszy, zamek oderwali y ciało błotem obnieśli, bo

ulicą, nieść jegomość xiądz kommandarz nie pozwolił. Jakiej był religii nie wiem, tylko że u naszego popa Kopylskiego przed śmiercią się spowiadał.

Ad 4. Nie słyshałem ia sam, żeby bronił dzieci krzcić. Qui monitus de silentio exiit.

Quartus testis iuratus, Harasim Burma, disunitus, civis Kopylensis, annorum 30, ad 1 respondit: że nad ciałem Jarmoły nieboszczyka nie pozwolił na jurysdyce odprawować ceremonii, jeno za wrotyma odprawowano. Do wiary nie przymusza katolickiey krom tych, których niegdyś przodkowie byli katolikami.

Ad 2. Idem respondit: kiedy umarł Jarmoła Tkacz, tedy ociec Jan, bez wiadomości jegomości xiądza kommandarza, przyszedszy na jurysdykę, zaprał swoje płótno, które dawał do roboty; o czym dowiedziawszy się jegomość xiądz kommandarz, kazał na mieście wziąć klacz y w kilka dni za uproszeniem oddać.

Ad 3. Idem respondit: słyshałem od popa Piaseckiego, że Aleś był szymatykiem, a ociec jego starolitwinem, y pop nasz Kopylski na śmierć dysponował, którego ciało leżało przez cały dzień zamknięte y jegomość xiądz kommandarz stał na gurze ze strzelbą, mając bierwiona na pogotowiu spuszczać z góry, iak będą nieśli ulicą, a ociec Jan z drugim popem y z ludźmi, przyszedszy po ciało na jurysdykę, zamek ręką odbił y też ciało, na mary włożywszy, błotem nieśli do cerkwi, mimo zbor kalwiński.

Ad 4. Idem respondit: że tylko swoim jurysdyczanom miał bronić, ale y ci, upraszając, do naszych popów noszą chrzcic, iak się prętko urodzi.

Contra haec citata pars produxit testes:

Primus iuratus testis, Andreas Mozoluk, disunitus, civis Kopylensis, annorum 25, respondit: ad 1 nie słyshałem od xiędza, żeby miał bronić odprawowania ceremonii nad umarłymi, tylko widziałem, że za wrotyma na ulicy odprawowali nad Jarmołą nieboszczykiem. Do wiary mnie nie przymuszał y od drugich nie słyshałem.

Ad 2. Idem respondit: słyshałem, że zagrabił klacz u popa, ale nie wiem za co.

Ad 3. Idem respondit: że Aleś Kisiel był naszej religii, bo widziałem, że chodził do naszego spowiadać się popa; ieśli był unitem kiedy, nie wiem; także żeby po śmierci miał zamykać ciało, nie widziałem, tylko od ludzi słyshałem, którego popi nasi z pod jurysdyki, wzięli, y pochowali.

Ad 4. Idem respondit: nie wiem. Qui monitus de silentio exiit.

Secundus testis juratus, Cimoch Byka, disunitus, civis kopylensis, annorum 40, ad 1. respondit: tylko nad Jarmołą, niebosczykiem nie odprawowali zwyczajnego nabożeństwa. innym nie bronili; do wiary, choć namawia, ale nie przymusza.

Ad 2. Idem respondit: klacz pograbić kazał jegomość xiądz kommandarz oycowi Pyzewiczowi za to, że, nie dozwoliwszy się jegomości, swoje płотно po śmierci Jarmoły z nawozem odebrał; iako się potym zgodzili, nie słyszałem.

Ad 3. Idem respondit: słyszałem od ludzi, że było ciało Alesia zamknięte z rozkazu imci xiędza kommandarza, po które ociec Jan Pyzewicz, przyszedszy z ludźmi, zamek oderwał y, ciało wziawszy z pod jurysdyki, błotem nieśli, bo bronili ulicą y pochowali w cerkwi, który był naszey religii.

Ad 4. Idem respondit: żeby miał bronić dzieci chrzcić, być tego — ieszcze niebyło, tylko się pochwalał. Qui monitus de silentio abiit.

Tertius testis juratus, Roman Gachowicz, ex juridica parochiali, disunitus, annorum 25, ad 1. respondit: że nad Jarmołą, niebosczykiem nabożeństwa nie odprawowali w izbie, tylko na ulicy, za wrotyma; do wiary nie przymusza nas, tylko tych, których pokolenie było przed tym unitami abo katolikami.

Ad 2. Idem respondit: że klacz była zagrabiona za płотно, które bez wiadomości imci xiędza kommandarza pop wziął, ale klacz potym oddana.

Ad 3. Idem respondit: nie byłem sam przy prowadzeniu ciała niebosczyka Alesia, ale widziałem, iak prowadzono błotem z pod jurysdyki przez oycy Jana z ludźmi, który zamek ten oderwał, co zamknięte ciało było, a jegomość xiądz kommandarz stał na gurze z parafianami niektórymi, strzelbę przy sobie mając, y dla tego ulicą nie prowadzili ciała; wiary był niebosczyk błahocześciwey.

Ad 4. Respondit idem: ci, którzy mieszkają na juryzdyce, każę, aby dzieci swoje nieśli do kościoła, a nie do popów tutejszych do chrztu. Qui monitus de silentio exiit.

Quartus testis juratus, Georgius Hryckiewicz, catholicus, terrigena Kopylensis, annorum 80, absolvit confessionem paschalem, manens in distantia loci semimilliarum, ad 1. respondit: nie wiem.

Ad 2. Idem respondit: także nie uczynie relacji, bo ni od kogo nie słyszałem.

Ad 3. Idem respondit: że jegomość xiądz kommandarz kazał ciało zamknąć Alesia Kisiela dla tego, iż był w spowiedzi u popa uniackiego w Pocieykach, czy przed wielką nocą, czy po wielkiej nocy; który, zachorowawszy, przyiachał do brata swego, w Kopylu mieszkającego, gdzie chorującego pop syzmatyk spowiadał; potem ciż popi syzmatyccy, gromadnie przyszedszy, odbili zamek y na marach ponieśli mimo zbór kalwiński. Qui monitus de silentio abiit.

Quintus testis juratus, Franciscus Malinowski, terrigena Kopylensis, catholicus, annorum 45, confessionem paschalem absolvit, manens in distantia loci milliari, ad 3 respondit: ieśli pop Kopylski dysponował Alesia Kisiela? nie wiem; to na oczy moje widziałem, że, przyszedszy na jurysdykację plebańską, zamek sam pop kołem odbił z drugim popem, wziawszy z ludźmi na mary, do cerkwi ponieśli; o którym prezbiter Pocieykowski uniacki, przyprowadziwszy ciało Hlebkowey do kościoła, czynił relacją, że spowiedź *wielkanocną odprawował u niego.*

Idem ad alia puncta respondit: ni o czym nie wiem.

In causa Joannis Wierzbilowicz, presbiteri disuniti oppidi Piasecznae.

1. Ieśli jegomość xiądz kommandarz Kopylski popa Piaseckiego, ni w czym niewinnego, napadszy na gospodę we wsi Rymoszach, wiązał, bił, kańczukował, do drzewa uwiązawszy pod prohownią, psami szczwał?

Ieżeli klacz wziął y dotychczas trzyma, przez co nie mało szkodziu?
Jeśli po biciu niedziel cztery chorował?

Primus testis juratus et oculatus, Paulus Białożorowicz, de oppido Piaseczna, schismaticus, annorum 40, respondit ad 1: że presbitera Piaseckiego, po odprawieniu molebinu u krzyżów w polu za wsią Rymoszami, zastawszy w gospodzie, nayıerwıey uderzył pięścią w gębę, mówiąc: »po co na moją parafyą naieżdżasz!« na co ociec Piasecki odpowiedział: »ja przyiechałem do swoich parofian, a waszmość patrzay swoich.« I szli potym z sobą, wespoł na koniec wsi, gdzie ociec Piasecki skrył się do sadu; jegomość xiądz commendarz, tam nalaszy, wzioł bić czy kańczukiem, czy trzcina—z daleka nie mogłem wiedzieć; że zaś oycą Piaseckiego we wsi

nie wiązał jegomość xiądz kommandarz, to wiem, bo ludzie Rymoszowcy na porękę wzięli; do drzewa także nie wiązał. Ciż ludzie do dworu imci pana Bernowicza prowadzili popa; od których słyshałem, że pod Prohownią, dworem, psami swemi szwał.

Ad 2. Jdem juratus respondit: że klacz wzięł y dotychczas trzyma, przez coby wiele szkodował?—nie wiem

Ad 3. Jdem juratus respondit: że niedziel cztery chorował. Qui monitus de silentio exiit. Contra haec, citata pars produxit testis:

Primus testis juratus, Theodorus Sudnik, nobilis, servus magnifici domini Bernowicz, catholicus, absolvit confessionem paschalem, manens in distantia loci duobus milliaribus, annorum 30, ad 1 respondit: słyshałem od Rymoszewskich ludzi, którzy popa przyprowadzili do dworu jegomości pana Bernowicza z rozkazu imci xiędza kommandarza, że się ze sobą wadzili y tłukli w Rymoszach, a więcey nie słyshałem.

Ad 2. Jdem respondit: że klacz wzięł y dotychczas trzyma.

Ad 3 Respondit: że nie słyshałem o chorobie jego. Qui monitus de silentio exiit.

Secundus testis juratus, Samuel Niewiarowski, terrigena Kopylensis, catholicus, confessionem absolvit paschalem, manens in distantia loci duobus milliaribus, ad 1 respondit: że pop Piasecki do krzyżów, za Rymoszami w w yółu stojących, ziędział y na bożeństwo swe odprawował razy ze cztery, o czym usłyshawszy jegomość xiądz kommandarz, zbiegł na fest Świętego Piotra ruskiego y, nalazszy po odprawionym nabożeństwie popa w gospo-dzie, pytał: »za czym pozwoleniem ziędzasz pod te krzyże y nabożeństwo odprawujesz?« Na to pop odpowiedział: »że za pozwoleniem archimandryty.« Domawiał się tedy jegomość xiądz kommandarz pisma na to u popa. Pop ukazał papier iakiś stary xiędzu kommandarzowi w gospo-dzie, a w polu ludziom prezentował biały, mówiąc: »iż w tym liście przykazuje jegomość pan Wołan, ekonom, abyście mi nie bronili żadnych dochodów, tu będą-cych, pod wałową robotą. Zatym pytał się jegomość xiądz kommandarz, jeśli tenże papier, abo nie? Na co odpowiedziałem: »że nowy pokazywał.« W tym razie uderzył pięścią jegomość xiądz kommandarz popa, potym wyszli z gospody na ulice y szli aż na koniec wsi; jegomość xiądz kom-mendarz z podroźnemi dwoma szlachtą, a ia z popem. Pop tedy mówił do mnie: »że ia ucieku!« Jam na to odpowiedział: »uciekay!« Pop uciekł do sadu, gdzie jegomość xiądz kommandarz, nalazszy ze dwoma psami, czy bił go trzcina, czy nie; a pop, porwawszy kół, uderzył razy dwa xiędza;

xiądz zaś trzcinaę bił y troche okrwawił, czyli sam się oszarpnął w sędzie pop; potym, przyprawdziwszy do gospody mojej popa, szukał powroza, chcąc go związać, y dopadszy chłopiec powroza z iarzma, włożył popowi na rękę; lecz ia wziołem na porękę y z woytem Rymoszowskim do dwóru imci pana Bernowicza zaprowadziłem; do drzewa nie widziałem żeby uwiązywał, psami nie szczwał umyślnie, tylko, iak się wzeli z sobą paszować, psy się rzucili na popa, na których iak krzyknoł jegomość xiądz commendarz, tak zaraz dali pokoy, ani sukni, ani ciała nie szkodzili.

Ad 2. Idem respondit: że klacz wzioł y dotąd trzyma.

Ad 3. Idem respondit: nie wiem dla odległości miejsca, ieśli chorował abo nie. Qui monitus de silentio abiit.

Tertius testis juratus, Joannes Radzkiewicz, terrigena Kopylensis, catholicus, confessionem absolvit paschalem, manens in distantia loci duobus milliaribus, annorum 30, ad 1: że ia o tym słyshałem, powrociwszy ze młyina, co pop uderzył kołem jegomości xiędza kommandarza, a xiądz popa bił trzcinaę z okazji prosczy pod krzyżami w polu, że pop tam zieżdżał z nabożeństwem y zabierał ofiary; żeby też popa uwiązywał do drzewa, psami szczwał, nie słyshałem.

Ad 2. Idem respondit: o klaczy słyshałem, że wzioł w gospodzie y dotąd zostaje u jegomości xiędza kommandarza.

Ad 3. Idem respondit: o chorobie popa nie słyshałem. Qui monitus de silentio exiit.

Quartus testis juratus, Andreas Krepki, praetor oppidi Rymosze, catholicus, distans milliari, absolvit confessionem paschalem, annorum 34, ad 1 respondit: z okazji prosczy, do ktorey pop zieżdżał razy kilka, jegomość xiądz kommandarz zbiegł do Rymoszów, gdzie zastawszy popa, pytał się popa, ktoby mu pozwolił odprawować w polu pod krzyżami nabożeństwo? na co powiedział: że mam napis od imci pana Wolana, ekonoma. Po ukazaniu tego napisu wzioł jegomość xiądz do siebie, mówiąc, że to jest fałszywy napis, na co xiądz kommandarz także odpowiedział: że ja cie popie każe związać. Pop rzekł: »że y tak pojde.« Potym, idąc ulicą, do sadu uciekł y skrył się. Jegomość xiądz kommandarz kazał mi szukać, a sám się takóž skrył, gdzie sam, nalazszy popa, nie wiem ieśli bił, abo nie? tylko to słyshałem, że pop imci xiędza kommandarza uderzył kołem, a potym brzezinę pochwycił, iako posłyshał, że ziemianie podróžni xięstwa Nieswiskiego krzykneli: »co xiędza bije!« Natenczas y sam się ukazał z pokrzywy y szedł z nimi wespół do gospody Niewiarowskiego, a ztamtąd,

wziwszy na porękę popa, którego jegomość xiądz kommandarz chciał wiązać, zaprowadziliśmy do dworu imci pana Bernowicza; do drzewa żeby miał być uwiązany y psami szwany, nie widziałem; że był na twarzy okrwawiony troche, nie wiem zkąd to było.

Ad 2. Idem respondit: co kłacz wzioł, krzyż y stułę, ieśli oddał—nie wiem.

Ad 3. O chorobie z pobicia popa nie wiem. Qui monitus de silentio exiit.

In causa civium Kopylensium contra admodum reverendum dominum Joannem Penski, commendarium Kopylensem.

Jeżeli jegomość xiądz kommandarz wypędził iakim sposobem abo postrachem z miasta dzienników, ludzi tygodniowych, przez coby miasto szkodę miało?

Primus testis juratus, Andreas Mozoluk, disunitus, civis Kopylensis, annorum 25, respondit: co kiedy bronił zachożym ludziom naymować się u żydów, przez to, nie wiem, ieśli mieli mieszczenie iaką szkodę y trudność iako w dostaniu robotnika.

Secundus testis juratus, Fiedor Juskiewicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 50, respondit: prawda że bronił ludziom zachożym, dziennikom y tygodniowym, najmować się u żydów, ale nie wiem, żeby kto z mieszczen miał szkodować.

Contra haec citata pars produxit testem.

Testis juratus, Andreas Korzen, disunitus, civis Kopylensis, annorum 50, respondit: że żadnych ludzi z miasta nie wyganiał jegomość xiądz kommandarz, oprócz dziewczek, ażeby po żydach nie służyli.

In causa Matruinae Jarmulinae, civis Kopylensis.

1. Jeżeli Jarmoła tkacz takie bicie poniósł od imci xiędza kommandarza, że ledwo żywego wyniesiono z plebanii y po nim kilka niedziel obłożnie leżał?

2. Jeżeli, ustawicznie żaląc się na imci xiędza kommandarza, po tym biciu spuchł i umarł w kilkanaście niedziel po weselu swoim?

Ad 1. Primus testis juratus, Ihnat Łahunowicz, disunitus, civis Kopy-

lensis, annorum 25, respondit: nie był tak zbyt bity, żeby go wyniesiono z plebanii, bo po plagach sam poszedł do domu, których więcej nie wziół nad trzydzieście; y wiem dobrze, że po tych plagach nie leżał obłożnie.

Ad 2. Idem respondit: nie słyshałem od żadnego, żeby się miał żalić na imci xiędza komendarza y zpuchnąć po tych plagach, bo widziałem przed ożenieniem jego zdrowego, a potym, gdy zachorował, słyshałem od samego nieboszczyka, że jakaś niewiasta posłużyła iemu; za to zaś niebosczyk był bity, że się skrył pod ten czas, gdy chciał jegomości xiądz komendarz bić imci pana Grzybowskiego, szafarza imci pana Jabłońskiego. Qni monitus de silentio exiit.

Mojsiej Mankiewicz pod przysięgą zeznał: że z rozkazu pańskiego bił Jarmołę kijem, alias polanem, i dałem plag pułtorasta, że potym go podjęli i był czarny, jak ziemia. Widziałem puchlinę w pasie.

Bito w jesieni—na wiosnę po świętach umarł.

Tertius testis juratus, Andrzej Mozoluk, disunitus, civis Kopylensis, annorum 25, ad 1 respondit: widziałem, że Jarmoła po plagach sam do domu przyszedł y, że mną w iedney gospodzie mieszkając wespół, nie leżał obłożnie.

Ad 2. Idem respondit: prawda, że się uskarżał po tych plagach na jegomości xiędza komendarza, tak przed ożenieniem swoim, iako y po ożenieniu, ale nie wiem, z iakiey okazji zszedł z tego świata?

Contra haec citata pars produxit testes:

Primus testis juratus, Fiedor Juszkiewicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 50, respondit ad 1: że był bitym słyshałem za to, co nie poszedł trzymać szlachcica iakiegoś, ale żeby był wyniesionym z plebanii po plagach, nie wiem. To wiem, że zaraz nie chorował po biciu, bo go widział zdrowego, chyba potym zachorował.

Ad 2. Idem respondit: żeby się żalił na jegomości xiędza komendarza ustawicznie y puchł po biciu, nie słyshałem; a co był żyw z puł rocze y więcej, wiem zapewnie.

Secundus testis juratus, Cimoch Ryka, disunitus, civis Kopylensis, annorum 40, ad 1 respondit: był bity kijem, położony, po których plagach widziałem, że sam z plebanii wyszedł, ni od kogo nie był niesiony, ale z przestracchu przypadła mu febra, obłożnie nieleżał, lecz chodząc chorował, plag wiele wziół? niewiem.

Ad 2. Idem respondit: żeby się żalił na jegomości xiędza kommen-

darza ustawicznie, abo puchnoł, nie słyshałem y nie widziałem; po tym bicu iak długo żył? nie wiem.

In causa Andreae Usawiec, civis Kopylensis.

Jeżeli jegomość xiądz kommandarz kazał przyprowadzić do plebanii y niewinnie postronkami bić?

Ad hoc testis juratus, Cimoch Skurzyński, disunitus, civis Kopylensis, annorum 50, respondit: słyshałem nie tylko od samego, ale y od ludzi, że był bitym za to, co się najoł drwa rąbać u żyda, y po tych plagach przyleżał.

Contra hoc citata pars produxit testem.

Testis juratus, Roman Gachowicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 25, respondit: że Andrzeia Usawca bił za to jegomość xiądz kommandarz, co u żydów sobie chleba zarabiał, a nie u chrześcian.

In causa Mariannae Budniczycha, civis Kopylensis.

Jeżeli jegomość xiądz kommandarz Budniczychę kazał bić kańczukami za co?

Ad hoc testis juratus, Jasko Amielanowicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 46, respondit: była bita, bom widział, iak prowadzili do plebanii na plagi, których iak wiele wzięła?—sama mówiła że trzy, za to, co mąkę siała u żyda.

Contra hoc citata pars produxit testem.

Testis juratus Nestor Kochanowicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 40, respondit: słyshałem, że nad kilka plag nie wzięła, za to, co w domu żydowskiu przemieszkiwała.

In causa Alexandri Kossabucki, civis Kopylensis.

Jeżeli jegomość xiądz kommandarz żonę Kossabuckiego bił, postrąkował, dzieci małe przez drzwi powyrzucał, a starsze dzieci w plebanii psami szczał.

Ad hoc testis juratus, Maxim Krasko, disunitus, civis Kopylensis, annorum 39 respondit: widzieć nie widziałem iak bito, tylko, mimo idąc do

garbara, słyshałem hałas w plebanii, iak bito Kossabuckiego za to, co konie pasł u żydów; o dzieciach zaś nie wiem. Qui monitus de silentio exiit.

Contra hoc citata pars produxit testem.

Testis juratus, Michał Kisiel, disunitus, civis Kopylensis, annorum 26 respondit: ja sam z rozkazu jegomości xiędza kommandarza biłem Alesia Kossabuckiego, któremu więcey nie dałem nad plag 15, a samey 8 za to, że posługujących u żyda naleziono ich; dzieci żeby miał wyrzucać y psami szczwać, nie było tego.

In causa Poremniczycha, civis Kopylensis.

Jeżeli jegomość xiędz kommandarz gwałtem przymuszał do wiary katolickiej pod plagami, także y córkę jej?

Ad hoc testis juratus, Jan Borys, disunitus, civis Kopylensis, annorum 40, respondit: widziałem na oczy moie, że jegomość xiędz kommandarz przysłał ławnika, aby do plebanii sprowadził Zofję Poremniczychę, chcąc do wiary katolickiej przymusić, że kiedyś przodkowie byli katolikami.

Contra hoc citata pars produxit testem.

Testis juratus, Andrzej Korzeń, disunit, civis Kopylensis, annorum 50, respondit: żeby do wiary katolickiej Poremniczychę jegomość xiędz kommandarz przymuszał gwałtem y pod plagami, także córkę jej, nie słyshałem, tylko wiem o tym, że ona po matce jest szymatyczką, a ociec jej był katolik.

In causa Ahaphiae, civis Kopylensis.

Jeżeli jegomość xiędz kommandarz kazał wlec Ahapę przez miasto y, w turmie osadziwszy, kańczukować?

Ad hoc testis juratus, Sciepan Hapanowicz, civis Kopylensis, annorum 60, respondit: widziałem, że przez miasto wlekli do plebanii y słyshałem, że w turmie przez dwa dni y noc iedną siedziała za to, co żydom nymowała się; o biciu żadnym nie wiem.

Contra hoc citata pars produxit testem.

Testis juratus, Hryszko Bowkun, disunitus, civis Kopylensis, annorum 40, respondit: że przez miasto nie wlekli, ale sama szła przy ludziach posłanych, którą przyprowadzoną jegomość xiędz kommandarz do turmy w plebanii kazał wsadzić, gdzie, przez dzień y noc przesiedziawszy, wypusz-

czona była y plagę tylko jedną postronkiem wzięła za to, co u żydów nadślugała.

In causa Stephani Kononowicz, civis Kopylensis.

1. Jeżeli jegomość xiądz kommandarz na dom Kononowicza nasyłał ludzi w nocy, szukając dziwek żydowskich, którzy hałasów naczynili et cetera?

2. Jeżeli matkę Kononowicza, idąc do cerkwi, jegomość xiądz kommandarz potrzykróć psami szczwał?

Primus testis juratus, Gabryel Rudkiewicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 35, ad 1 respondit: słyshałem, że nasyłał w nocy na dom, szukając dziwek żydowskich, którzy tani hałasowali y kołem uderzyli, że y dotychczas skarży się na krzyż; o szkodzie żadney nie wiem.

Ad 2. Idem respondit: wszystko to prawda, bom słyshał od trzech osób. Qui monitus de silentio exiit.

Contra haec citata pars produxit testem.

Testis juratus, Ihnat Labinowicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 25, ad 1 respondit: ja sam chodziłem z rozkazu imci xiędza kommandarza z drugimi pod wieczorną porę latem, szukając dziewek, gdzieby się nadowały? nie u iednego tylko jego, który nas samych poczoł bić, a nie my jego; y to było na ulicy,

Ad 2. Idem respondit: gdy miał szczwać psami jegomość xiądz kommandarz, tego nie wiem.

In causa Romani Zuprański, civis Kopylensis.

Jeżeli na dom Zuprańskiego jegomość xiądz kommandarz nasyłał y do wiary przymuszał et cetera?

Ad hoc testis juratus, Hryszko Biczazowski, civis Kopylensis, disunitus, annorum 19, respondit: widziałem trzech ludzi przysłanych, a czwartego zakrystyana, kóry stał na szkolisczu, aby przyprowadzili do plebanii Zuprańskiego, ale się on w budynku zataraszował; o chorobie z przestraczu dzieci, żony y szkodzie tego nie wiem.

Contra hoc citata pars produxit testem.

Testis juratus, Hryszko Boukun, disunitus, civis Kopylensis, annorum 40, respondit: słyshałem, że jegomość xiądz kommandarz kazał był przy-

prowadzić do plebanii Romana, ale nie przyszło do tego, bo się on zataraszował w domu swoim.

In causa Theodori Mankiewicz, civis Kopylensis.

1. Jeżeli jegomość xiądz kommandarz niewinnego ni w czym Mankiewicza, mieszkającego przedtym na jurysdyce plebańskiej, bił y zdrowia mu ujął, et cetera.

2. Jeżeli nic niewinnemu talki pozabierał?

Testis juratus, Sierhiej Michalewicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 40, ad 1 respondit: słyszałem, co się skarżył przed ludźmi na jegomości xiędza kommandarza, a nie wiem, żeby miał przez to, co go bił, zdrowia ująć, abo skaleczyć.

Ad 2. Idem respondit: o zabranii talek natenczas więcey nie slyszałem od żadnego, tylko od jego samego. Qui monitus de silentio exiit.

Contra haec citata pars produxit testem.

Testis juratus, dominus Theodorus Sudnik, servus magnifici domini Bernowicz, catholicus, manens in distantia loci duobus milliaribus, respondit: zbiegłszy do Kopyła dla interessu pańskiego, byłem pod ten czas w plebanii, kiedy jegomość xiądz kommandarz kazał bić Mankiewicza, ktoremu nie kazał więcey dać nad plag 20.

Ad 2. Idem respondit: o zabranii talek nie wiem

In causa Gregorii Mołczanowicz, civis Kopylensis.

Jeżeli jegomość xiądz kommandarz zasadzkę czynił na Mołczanowicza, chcąc go zabić y psami szczał, et cetera.

Testis juratus primus, Andrzej Gwozdowski, disunitus, civis Kopylensis, annorum 40, respondit: widziałem, że iadący jegomość xiądz kommandarz do folwarku potkał się z Mołczanowiczem, za którym, zsiadszy z kolaski, popędził się, chcąc go bić za to, że on czasu krasowania żyta bronił jurysdyczanom bielić płotna; psami nie widziałem, aby szczał.

Secundus testis juratus, Stefan Krzyżowicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 40, respondit: że się podkawszy jegomość xiądz kommandarz z Mołczanowiczem idącym, zamowił za to, co on jurysdyczanom bronił bielić płotna czasu krasowania żyta, za którym, zsiadszy z kolaski, popędził się, ale go nie bił y psami nie szczał.

Contra haec citata pars produxit testem.

Testis juratus, Michał Kisiel, disunitus, civis Kopylensis, annorum 26, respondit: słyszałem od ludzi, że Mołczanowicza psami nie szczał y zasadzki nie czynił, tylko się o płótno z sobą powadzili.

In causa admodum reverendi domini Joannis Penski, commendarii Kopylensis, contra presbiteros disunitos Kopylenses.

1. Jeżeli prezbiterowie Kopylscy umarłego w wierze unjackiej, naszedzsy z tumultem ludzi, wzięli y w cerkwi pochowali?

2. Jeżeli z namowy prezbiterów tutejszych, abo sami dobrowolnie, odstąpiwszy wiary uniackiej, przyjęli dyzunią?

3. Jeżeli prezbiterowie Kopylscy wtrącają się w parafyę imci xiędza kommandarza y po domach katolickich odbierają kołędę?

Primus testis juratus, Boukun Hryszko, sacristianus ecclesiae Kopylensis, disunitus, annorum 40, respondit: nikogo nie chowali z uniatów, oprócz chyba Alesia Kisiela, o którym powiadaią drudzy, że po oycu swoim był unitem, jakoż ni razu jego nie widziałem u popów naszych Kopylskich w spowiedzi, oprócz tylko przed śmiercią, kiedy, przyjachawszy tu do swoich, zachorował y posyłał ich, prosząc o spowiedź; a imci xiędza kommandarza nie wspominał, o czym dowiedziawszy jegomość xiędz kommandarz, że jakoby był unitem, kazał ciało umarłego zamknąć, chcąc go u siebie pochować, a popi, przyszedzsy na jurysdykę, zamek oderwali y, wziowszy, u siebie pochowali.

Ad 2. Idem respondit: żeby mieli wiary odstąpić katolickiej, abo uniackiej z namowy popów lub sami dobrowolnie, o żadnym w mieście nie słyszałem.

Ad 3. Idem respondit: także nie słyszałem, żeby oycy Kopylscy mieli odbierać kołędę u katolików. Qui monitus de silentio exiit.

Secundus testis juratus, Sciepan Kisiel, unitus, hortulanus parochialis Kopylensis, annorum 18, ad 1 respondit: wiem, że brata mego rodzono, na imie Alesia Kisiela, ale nie uniat, ieno szymatyka, popi tuteysi Kopylscy, przyszedzsy na jurysdykę, zamek oderwali y u siebie pochowali, którego przed śmiercią tygodniem popi spowiedzi słuchali, a jegomość xiędz kommandarz co był kazał zamknąć.

Idem respondit ad alia interrogatoria: nie wiem ni o czym. Qui monitus de silentio abiit.

Tertius testis iuratus, Jakow Kisiel, starolitwin, distans milliaribus 5, annorum 60. Ad 1 respondit: nie wiem, jeśli kogo więcey popi Kopylscy w wierze uniackiey pochowali, krom syna mego, który, będąc we dworze jej mości pani Bernowiczowey, spowiadał się zawsze u popa syzmatyckiego Piaseckiego, a potym znowu moiey był wiary y u spowiedzi u oycy Pociękowskiego uniackiego był aż do ożenienia; a po ożenieniu zaś w iedney wierze z żoną zostawał błahocześciwey. Ad alia idem respondit: nie wiem ni o czym. Qui monitus de silentio exiit.

Contra haec citata pars produxit testes:

Testis iuratus primus, Sylwester Juszkiewicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 60. Ad 1 respondit: prawda, że popi nasi Kopylscy, przyszedszy z cechami y ludem zgromadzonym na jurysdykę, gdy zamknięte ciało nieboszczyka, na imie Alesia Kisiela, zastali, oderwawszy zamek, wzięli y w cerkwi swoiey pochowali, ale on był syzmatykiem nie unitem, bo y przed śmiercią swoią nie posyłał do imci xiędza kommandarza, ale do naszych popów, prosząc o spowiedź.

Ad 2. Idem respondit: nasi popi Kopylscy nikogo nie namawiaią na wiare, ani też znajduie się u nas taki w mieście, któryby sam dobrowolnie miał zostać syzmatykiem.

Ad 3. Idem respondit: wstępuje nasz ociec z molitwoiu tam do katolika, gdzie kto służy naszej wiary.

Secundus testis iuratus, Maxim Krasko, civis Kopylensis, disunitus, annorum 30. Ad 1 respondit: powiadaią, że oycowie nasi Kopylscy pochowali unita, ale to na Alesia Kisiela, o którym ia wiem, że z małych lat swoich był w błahocześciwey wierze, a potym y przed śmiercią spowiadał się u popów Kopylskich; a-jegomość xiędz kommandarz, mając zawód, kazał onego zamknąć ciało y chciał u siebie pochować.

Ad 2. Idem respondit: nikt tego nie pokaże, aby kto z uniatów albo katolików naszą wiare przymował.

Ad 3. Idem respondit: tam zaieżdżaią nasi oycowie do katolików, gdzie się naszej wiary znajduią na służbie.

In causa judaeorum Kopylensium contra admodum reverendum dominum Ioannem Penski, commendarium Kopylensem.

Praetensya żydów Kopylskich na jegomości xiędza kommandarza, w

punktach ich wyrażona, osobliwie względem wziętych czterech czerwonych złotych od kahału, a od Litmana żyda dwóch sztuczek kitaju y iednego czerwonego złotego za to, że iakoby miał pozwolić chrześcianom u nich służyć, gdy nie mogła mieć inszey recognicji, iest prawdziwa, abo nie? ponieważ żydki stawali deductorie, citata zaś pars evasorie, musieliśmy żydów kahałów acceptować przysięgę, która, podług zwyczaiu ich, iest wykonana w szkole na tym, iako wzioł u nich te pieniądze; na tym, iako odpędził winników y naiemników im. osobliwie czasu iarmarkowego, przez co wiele szkodowali w intracie skarbowey, y tam na inszych punktach, z którymi, we wszystkich pretęsyach swoich upraszając o satysfakcyą, idą ad decisionem venerabilis officii; względem zaś wziętego konia żydowi Pejsachowi, którego iakoby miał zastrzelić, musiał także żyd na tym explere juramentum podług requizycyey imci xiędza kommandarza; w inszych zaś punktach praetęsii żydowskich o poczynione hałasy y inwazye, czyniliśmy inquizycyą, na której—z iedney strony deductorie, z drugiey evasorie—mieli się.

Quibus exauditis attente ac fidelissime, conscripsimus ad venerabilem officium propter discernendam causam, remittendo Vilnam partibus, ad hunc actum spectantibus, pro aperiendo rotulo diem 12 mensis Decembris anni currentis designavimus et pro meliori fide manu nostra subscripsimus. Datum Kopyl, anno 1732, die 2 Decembris.

Stephanus Zdanowicz, parochus Mikoł. m. p.

Xiądz Jozef Benedykiewicz, kommissarz, pleban Nieswiski m. p.

Xiądz Matheusz Ambrożewicz, off. Słucensis, commissarz m. p.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлеящемъ Временной Коммиссии для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 52.

СХСІV

Жалоба священника Павла Манадыченка на дворянина Мартына Псарскаго, управляющаго Норинскимъ имѣніемъ, о томъ, что онъ запретилъ истцу ѣздить для отправленія церковныхъ требъ въ село Ключки, принадлежащее къ его приходу—Святоиколаевской Новонародицкой церкви, и когда священникъ, по требованію прихожанъ, явился въ Ключки для совершенія обрядовъ: крещенія и въпчанія, то Псарскій приказалъ его взять подъ арестъ и нанести ему тяжелые побои. 1734. Декабря 11.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego czwartego, miesiąca Decembra iedynastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście iego królewskiej mości Owruczu, przedemną, Wawrzyńcem Walewskim-Lewkowskim, namiesnikiem protunc podwojewództwa grodzkim generału wojewodstwa Kiowskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, kijowskimi personaliter veniens wielebny w Bogu ociec Paweł Manadyczenko, prezbiter Mikolski Nowonarodycki, dóbr wielmożnego imci pana Michała Pawszy, podczaszego żytomierskiego, będąc summopere przez niżey mianowanych oppraesus, nie praktykowany sub sole urzędowi ninieyszemu opowiadając kontempt, przeciwko urodzonemu imci panu Marcinowi Psarskiemu, gubernatorowi Norzyńskiemu, wielmożnego imci pana podkomorzego kijowskiego Trypolskiego, niemniej roboczym: Haraśkowi, oycowi, Andryiowi y Antonowi, synom, Owdaczenkom—wsi Kłoczkwów, Moysiejowi, Ochrymenkowi, Ktitorenkowi—ze wsi Kaczowszczyzny, Woytenkowi-Norzyńskiemu, poddanym wielmożnego imci pana podkomorzego kyowskiego y innym, ad infrascriptam violentam actionem przysposobionym, solenniter świadczył y protestował się w ten niżey opisany sposob: yż, gdy modernus comparens, obediendo kapłanu przyzwitemu prawu, wokowany będąc od poddanych kłoczkwowskich a parafianow swoich dla krztu świętego dzieciom y dania oraz szlubu w stan małżeński wchodzącym, roku terazniejszego, tysiąc siedmset trzydziestego czwartego, miesiąca Nowembris

do wsi Kłoczków zjechał y tam, juxta assuetam formalitatem peregit agendi, y do miasta Narodycz do domu chciał odjechać, dopiero obżałowany imć pan Psarski, quodam instinktu czyli ausu proprio, pod ten czas niespokoiny podaiąc pospolstwu ad preliandum okazaą, pomienionych poddanych Kłoczkowskich, Kacowskich y innych, de nominibus ignotos, na gospodę comparentis, w Kłoczkach będącą, mieszkanie roboczych Szewczenków, nasławszy, protestanta, duchowną osobę, nikomu nic niewinnego, o pułnocy wziąć pierwey do Owdaczenków, a potym eo momento do wsi Kacowszczyzny sub custodia armata, lege publica absoluta, przyprowadzić kazawszy, tamże słowami nieprzystoynemi comparenta łajał, dyfamował, tandem a verbis ad verbera udawszy się, bił, tłukł, na ostatek, położyć kazawszy, przez poddanych namienionych przytrzymanego, nahajem sam bił, zaledwie żywego zostawił, we wsi Kłoczkach, parafii zdawna do cerkwie świętego Mikołaiia należącej y dekretem consystorskim przysądzoney, bywać zakazał; y tak prawo Boskie y pospolite violavit. O co wszystko, ut praemissum est, idem comparens, iterum iterumque świadcząc y manifestując się, salvam meliorationem zostawił; prosił iey o przyjęcie do akt, co y otrzymał. Paweł Monadczenko, manu propria.

*Книга городская, Кіевская, записовая, годъ 1680—1735; № 46
листъ 326.*

CXCV

Письмо русскаго резидента въ Варшавѣ—Голембевскаго къ примасу речипосполитой, требующее удовлетворенія за обиды, наносимыя въ речипосполитой униатами и католиками православной церкви, и прекращенія дальнѣйшаго преслѣдованія православія . 1743. Октября 24.

Kopia listu imci pana Gołębiowskiego, rezydenta Rosyiskiego, do jaśnie oświeconego xięcia imci prymasa korony Polskiej, z Warszawy, de data 24 Octobris, 1743.

Jaśnie oświecony, w Bogu nayprzewielebniejszy imci xiąże arcybiskupie Gnieźniński, prymasie korony Polskiej y wielkiego xięztwa Litewskiego!

Z rozkazu nayjaśniejszey imperatorowey jey mości, pani mojej miłościwej, komunikuję z winnym respektem jaśnie oświeconej waszej xiążęcej mości in adjunctis registr tych cerkwi y monasterów graeco-ruskich, ktore gwałtownie na unię pozabierano z gruntami, wsiami y poddanemi, do nich należącemi.

Przyłączam niektóre swiższe napaści y aggrawacye, z których jaśnie oświecona wasza xiążęca mość obszernie wyczytać bądźiesz raczył te bezprawia y uciemżenia, iakie duchowni ritus graeci non uniti, bractwa świeckie y w szczegulności wszyscy ludzie tej religii iuż to od wielebnych oyców uniatów, iuż od rożnych ich mościów ustawicžnością ponosić muszą.

Reprezentowałem te y tym pobobne krzywdy iuż od kilkunastu lat rożnemi czasy y rożnym ichmościom, których tangebat ten interess, przekładałem: że te gwałtowne ludzi graeco ruskich na unię koakcye y przymuszania, zajeżdżania cerkwi, monasterów y odbierania funduszów z krwi wylaniem nie mogą zgodzić się z tą dobrą harmonią y przywiąznią, która dotychczas między nayiaśnieyszą imperatorową, panią moją miłościwą, a nayiaśnieyszym królem jegomością y rzeczpospolitą subsistit, y że to wszystko repugnat traktatowi y sojuszowi wiecznemu z niemałym iego naruzieniem.

Lecz niewiele stąd poczuła levaminis religia graecoruska: nikomu żadney cerkwi, zaiechanego monasteru nie przywrocono, nikomu w poniezionej krzywdzie satisfakcyi należytey nie uczyniono, owszem, mało wsko- rały takowe, tak wiele razy przezemnie powtarzane reprezentacye, kiedy po dziś dzień te same zaiazy, odbierania cerkwi, nie wiem qua intentione et fine, continuantur; odebrawszy nie zbyt dawno wielebni ojcowie Bazyliani monaster Ceperski, że im to impune poszło, zaiechali y teraz powtore manaster Nowodworski, ihumena, wielebneho ojca Ładyczkę, z bracią iego wypędzili, z urąganiem bili y potracali, pola y poddanych poodbierawszy, Interessuie się nayiaśnieysza monarchini moja za temi duchownemi y za ludźmi religii graeco-ruskiej, nie iako za poddanemi rzeczypospolitey, bo ci, będąc pod prawem, powinni prawu podlegać y, iezeli co mają—onemu respondere, ale interessuie się na fundamencie sojuszów, iako za współwiernemi, dla iedney z sobą religii tak wielkie y częste berprawia ponoszającemi, że ich adversa pars, niesłusznie z dóbr y fortuny rugując, niby

na pośmiewisko, ogłoszonym ze wszystkiego, drogę do prawa z sobą, zabrawszy im prawne remedia, pokazuje; y tak coraz bardziej tłumi y niszczy tych, którzy nie chcą sequi partem unitorum.

Ubolewa i dużo monarchini moia nad temi współwiernych oppresyami y ruiną, którą dla iedney z sobą religii ponoszą, z tym większym podziwieniem, że takowe exorbitancye po tak wielu remonstracyach do tych czas żadnego y najmniejszego nie mają pomiarkowania: bronią iedni nabożeństwa prawem pozwolonego, bronią drudzy zwyczajnych, a wiekiem praktykowanych, processyi, ciał chowania zmarłych obrządkiem ritui przyzwoitym. Jedni ludzi graeco-ruskich więzieniem, drudzy biciem, konfiskacją fortuny, dzieci małych gwałtem zabierają y, na unią, dawszy niewiernym żydom pokoy, przyciągają; owo słowem, co kto chce, to z religią graeco-ruską czyni, bez najmniejszego względu na prawa, soiusze y przywileje.

Postrzegają wielebni oycowie unjaci cerkiew, obaczają monaster z intratą — wynaydują sposoby, upatrzwszy czas, zaieżdżają go, zabierają. Podoba się panu w dobrach swoich — to cerkiew uniatom oddaie y onych introdukuje, kollacją y prawem possessyi szlacheckiey składając się. Lecz ieżeli ów lub ten jegomości może w szczególności publiczne prawa y przywileje znosić, sojusze y traktaty, od lat tak wielu przez nayiaśniejszego króla imci y całą rzeczpospolitą de conservanda religione graecoruthena świętobliwie poprzysiężone, podług partykularnego upodobania swego kassować y annihilować, zostawuję to aequissimae decisioni jaśnie oświeconej waszej xiążęcej mości, y bardzo wątpię, żeby w którym państwie takie uprzykrzenia, urągania y przeszkody w wychwalaniu pana Boga podług obrządków swoich mieli chrześciance, iakie przy prawach y przywilejach ta garstka superstes ludzi graeco-ruskiey religii tu, w Polsce, częssokroć po różnych miejscach cierpieć y ponosić musi z tym nieporównanie większym żalem y umartwieniem, iż w takowym uciemieniu swoim żadney melioracyi ani wejrzenia w to wyprosić nie może; bo czekać seymu, do ktorego ten tak pilny interest religii odsyłaia, czekać konferencyi, na których ma disceptari, niby dubio podległy, czekać deklarowaney pactis conventis commissyi, na której ma bydź ułatwiony, iest to samo, co czekać końca bez końca, albo raczej ultimum religii graeko-ruskiey in dominiis reipublicae exterminium.

Kommissya deklarowana początku nie bierze, a skutek daleki; seym, który zwykł bywać remedium malorum, iest in futuro, ale już y z tych nie ieden nic a nic w tym interessie nie zrobił; konferencye iak są po-

trzebne y zbawienne, to iednak są dalekie, a y te ieszcze nie pewne; a tym czasem zagęszczone, in contrarium soiuszów et in depressionem religii graeco-ruskiey, aggrawacye, metam nesciunt, coraz bardziey szerzą się, takową płonną wsparte expektatywą; a zatym idzie ztąd, iak pilna iest potrzeba, aby tym, connivencya matre, tak duzo zagęszczonym aggrawacyom był wstręt uczyniony et adinventur media, ktoremiby, bez dalszych dylacyi y odkładania onych do seymów, tey biedzie prefigatur meta z pomiarkowaniem krzywd tak wielu y satisfakcyą z onych; żebrzą tego ustawiczne querele, tego szukaią tak częste remonstracye y proźby y same artykuły traktatu wiecznego in puncto de religione domawiaią się mocno tey, która im należy, obserwancyi. Co, iako mam honor omni meliori modo remonstrować waszej xiążęcej mości, tak śmiem się oraz pytać, ex mandato desuper, ieżeli tandem będzie iaka efficator medela oppressis? te monasteri y cerkwie, gwałtownie na unią pozabierane, iczełi tym, ktorym de iure należą, to iest graeco-ruskiey religii, będą nazad pooddawane y iezełi wielobni oycy uniaci, iako tych aggrawacyi motores, mogą cohiberi y dalszych takowych poprzestaną persekucyi? quibus mediis? y kiedy tym ich inkonveniencyom koniec uczyniony będzie? abym mógł o tym donieść y nalezytą in praemissis uczynić relacyą nayiaśnieyszey monarchini moiey. Łaskawemu respektowi oddaiąc się, in reliquo profiteor, zem iest z po winną obserwancyi submissyą.

Jaśnie oświeconey waszej xiążęcej mości, dobrodzieia, cale życzliwy y nayniższy sługa P. Gołębiewski.

Одинъ экземпляръ этого письма находится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ, по дополнительной описи № 53; другой—явленъ въ книгу пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства за годъ 1735—1749, № 202; листъ 207 на оборотъ.

СХСVI

Подробное исчисленіе 128 православныхъ церквей и монастырей, отнятыхъ насильно и обращенныхъ въ унию въ промежутокъ времени съ 1734 по 1743 годъ. Также исчисленіе нѣкоторыхъ обидъ и притѣсненій, которымъ подвергались православные жители и духовенство въ указанное время.

Specyfikacya monasterów y cerkwi greko-ruskich, różnemi czasy na unią gwałtownie pozabieranych.

1. 1743, die 22 Martii monaster Nowodvorski zaiechał na unią imé X. Alexi Kondratowicz, starszy WW. OO. bazylianów Ceperskich.

2. A. 1738 Stryhayłowski zaiechali na unią ich mość panowie Hrynowie.

3. 1734. Monaster panieński w Czerkowiszczach zaiechał na unią imé pan Iwanowski y zakonnice powypędzał.

4. Monaster Pustyński Ś. Mikołaja.

5. Monaster S. Onufrego.

6. Monaster Mozołowski panieński.

7. Monaster Ceperski dawniey.

8. A. 1743. In Aprili cerkiew we wsi Sochoniu w woiewodztwie Mścislawskim zaiechali na unią imé panowie: Chodzkiewicz, strażnik Smoleński y Józef Bujalski.

9. A. 1743, mense Martio, cerkiew we Papietowie w woiewodztwie Mścislawskim zaiechali na unią imé panowie Moskiewiczowie.

10. A. 1743. Die 5 Martii cerkiew we wsi Worochowie odebrali na unią imé panowie Poniatowscy, strażnikowie Mścislawscy.

11. A. 1743. Die 15 Januarii cerkiew we wsi Dobrymziele, w woiewodztwie Mścislawskim, odebrał na unią imé pan Makowiecki, starosta grodzki Kamieniecki.

12. A. 1743. Die 1 Januarii, cerkiew w miasteczku Neczowcach, w powiecie Rzeczyckim imé pan Giżycki, qua possesor, zaiechał na unią.

13. A. 1743. Die 16 Decembris, cerkiew we wsi Konicach, w województwie Mścisławskim odebrał na unią imć pan Ciechanowiecki, starosta, y paroch tegoż mieysca przymuszony unią przyjąć.

14. A. 1742. Die 12 Decembris, cerkiew we wsi Wieremińkach zaiechał na unią imć pan Kiełczewski, woyski Rzeczycki.

15. A. 1741. Cerkiew w Sucharach zaiechał na unią imć pan Pocię, starosta Kochaciewski.

16. A. 1741. Cerkiew S. Mikołaja w Dombrowie zaiechał na unią paroch Paweł Korzun, zostawszy pierwey unitem.

17. A. 1741, mense Iunio. Cerkiew Zmartwywstania Pańskiego w mieście Czeczersku, w dobrach j. w. imć paniey Zawiszney, marszałkowej nadwornej W. X. L., zaiechał na unią imć xiądz Chruszczewski.

18. A. 1740, mense Junio. Cerkiew w Żukowie w województwie Mścisławskim, zaiechał imć pan Żukowski.

19. A. 1740. Die 16 Aprilis Cerkiew w Daszkowie, w dobrach J. W. P. Sapiehy, łowczego W. X. Litewskiego, z wyraźnego rozkazu iego, zaiechano na unią przy assystencji komenderowanych z zamku Błychowskiego.

20. 1740. Die 7. Septembris w Siderowicach, w dobrach tegosz J. W. I. P. łowczego na unią odebrano, gdzie die 17 Aprilis ludzie religiey Greco-Ruskiey, broniąc tey cerkwi, spotykali się z kommendą, tak, że duchownych y świeckich ludzi kilkoro na placu legło.

21. A. 1739. Die 15 Februarii. Cerkwie dwie, iako to: Horodyńską y Zubrowicką, w hrabstwie Szkłowskim, w dobrach J. O. xięcia jegomości Czartoryjskiego, wojewody Ruskiego, zaiechał na unią imć pan Bułhak, podstoli witebski.

22. A. 1739. mense Augusto, w dobrach J. W. X. Sapiehy, suffraganą y koadjutora Wileńskiego, w hrabstwie Dombrowieńskim, odebrano na unią cerkwie cztery, iako to: w Litwinowie, w Hołminie, Czyrynie y Łatynie.

23. A. 1738. Cerkiew w Osmołowie zaiechał na unią imć pan Kierkur.

24. A. 1737. Cerkiew w Łudziłowie zaiechał na unią imć pan Swadkowski.

25. Cerkiew w Polesowie zaiechał na unią imć pan Frankiewicz.

26. Cerkiew w Zadobrociu zaiechał na unią imć pan Swadkowski.

27. Cerkiew w Sarninowie w hrabstwie Dombrowieńskim zaiechał na unią imć pan Wawrzecki, podstarości powiatu Orszańskiego.

28. Cerkiew w miasteczku Rosanie, w dobrach jaśnie paniey Krasieńskiey, z jej że rozkazu, zaiechał na nią X. bernardyn.

29. S. Heliasza w mieście Mscisławiu. 30. Podwyszczenia S. krzyża
31. we wsi Podłuzu. 32. w Zasiellu. 33. w Olszance. 34. w Kolesnikach.
35. w Piotrowiczach. 36. w Pieczarsku. 37. w Chostawczach. 38. w Monastyrzczynie. 39. w Mochowey Słobodzie. 40. w Kołodziejach. 41. w Szyszkowie. 42. w Szamowie. 43. w Kożuchowiczach. 44. w Mozycku. 45. w Pirańsku. 46. w Horodku. 47. w Horodiszczu. 48. w Kamiennym brodzie. 49. w Lubowiczach. 50. w Soiechowey Słobodzie. 51. w Sławnym. 52. w Założni. 53. w Wierzbie. 54. w Pachowie. 55. w Bieszczonowiczach. 56. w Kulikowie. 57. w Lipiszycach. 58. w Starym siele. 59. w Kosiszczowie. 60. w Raju. 61. w Chwastowie. 62. w Woynińskiej Słobodzie. 63. w Wierownie. 64. w Zaciellu. 65. w Jurkiewiczach. 66. w Wierychowie. 67. w Dubownicy. 68. w Kuleszowie. 69. w Szumiaczy. 70. w Studzieńcu. 71. w Krywielach. 72. w Kopicowie. 73. w Saprnowiczach. 74. w Soynie. 75. w Chodoszowie. 76. w Bolwinowie. 77. w Małatyczach. 78. w Juskiwiczach. 79. w Nowosiellu. 80. w Krasnosiellu. 81. w Ziewcy. 82. w Żukowie. 83. w Dniecinie. 84. w Babyliczach. 85. w Hniukowie. 86. w Zoczynie. 87. w Hutkowiczach. 88. w Ludoberszczy. 89. w Werocze.

W starostwie Homelskim.

90. w Szerscinsku. 91. Radoska. 92. Bartłomiejowska. 93. Nowosielska, w ekonomiey Mohylowskiey. 94. Czerekowska. 95. Wilczycka. 96. Osowiecka. 97. w Dołchym Mocku. 98. w Czerembach. 99. w Błachowiczach. 100. w Hładkowie. 101. w Korowczynie. 102. — w Moszonacku. 103. w Pietruchowsku. 104. w Chociałowsku. 105. w Kamieniecku. 106. w Prutku.

W Protopopiey Dobrowieyskiey.

107. w Dewinie. 108. w Rymkach. 109. w Swatoszycach. 110. w Rożanie. 111. w Zarabach. 112. w Mużakach.

W protopopiey Lubanickiey.

· 113. Lubanicka. 114. Lubanicka druga. 115. w Siłowie. 116. w Alesiołowie. 117. w mieście Rudniu. 118. Rudnicka druga. 119. w Łozniu. 120. w Smołowiczach. 121. w Zaczernicy. 122. w Bobinowie. 123. w Łominkach. 124. w Korołowie.

K O N N O T A C Y A

niektórych wiolencyi, iakie po różnych mieyscach religia Greco-Ruska, duchowni y ludzie oney addicti ponoszą.

1. Przewielebny O. Alexi Kondratowicz, starszy monasteru Ceperskiego WW. OO. bazylianów, usiłując monaster Nowodworski ritus Grecki non uniti na unią odebrać, nayprzód czynił mu różne wiolencye przez gwałtowne nań należdżania, wycinanie lasu, odbieranie poddanych, którym nakoniec przykazał pańszczyznę na siebie robić y tych, którzy go w tym słu chać nie chcieli, brać, pokładać y kyimy bić kazał; o które wiolencye gdy W. O. Barłaam Ładycki, ihumen Nowodworski, do Pińska z protestacją odiechał, zwyżrzeczony przewielebny O. Kondratowicz z bracią swoją, przybrawszy do nich szlachty y poddanych swoich, na ten monaster Nowodworski naiechał, y die 22 Martii, anno currenti, zaiechał; Greco-Ruskich duchownych tak, iak którego zastał, powypędzał, łaiać y potracaiąc onych, cele, szpihlerze, piwnice poodbierał, y wszystko ze wszystkim na siebie y monaster Ceperski pozabierał.

2. Monaster Pustyński WW. OO. Bazylianów na unią zaiechany, pola i grunta, które do cerkwi S. Mikołaja w Mścislawiu należały, gwałtownie na siebie poodbierał.

3. Paroch Dombrowieński, Paweł Korzun, zostawszy unitem, y cerkiew tę na unią odebrał, y to u imć panów possessorów wymógł, że dzie sięć wiosek religiy Greco-Ruskiey do niego chodzić y także unią przyiąć musieli.

4. Kapłani Greco-Ruscy przedtym mieli wolność dzieci swoich, do małżeńskiego stanu sposobnych, zenić bez kwitów, a teraz ichmość panowie possessorowie, fortuny swoje puszczaiać żydom w arędy, bez wszelkiej diz-

tynkcii, że i Greco-Ruscy kapłani muszą za dzieci swoje żydom arędarzom kwitowe płacić, nie bez osobliwszego zdzierstwa.

5. Jaśnie W. X. arcybiskup Połocki zażywa różnych sposobów na wyniszczenie religii Greco-Ruskiej, to przez różne subordynacye, to przez nasyłanie swoich kapłanów, kiedy gdzie na którym miejscu Greco-Ruski umiera, zażywaiąc w tym y tym podobnych okolicznościach na pomoc brachium seculare.

6. Ich mość panowie kommissarze y administratorowie dóbr różnych kapłanów Greco-Ruskich do podatków niezwyuczaynych przymuszają, y onych agrawują, chcąc ich takim uciemieżeniem do unii przyciągnąć.

7. Ichmość xięza kanonicy, plebani, misionarze, po miastach, miasteczkach rezydencye swoje mairący, wtrącaią się w obrzędy religyi greco-ruskiej, dając służby ludziom tey religyi, zabieraiąc y chowaiąc ciała zmarłych, dzieci rodzicom zabieraiąc y chrzcząc.

8. Podług przywilejów Moszonaki należały zawsze do katedry Mohylowskiej, gdzie przy cerkwi Moszonackiej był folwarek na włokach ośmiu; teraz te włoki zamek Mohylowski trzyma, y z nich profituje, y cerkiew na nią odebrał, a katedra Mohylowska podymno z tych ośmiu włok po dziś dzień płacić muszą.

9. Sądy świeckie kapłanów greco-ruskich kiedy się trafi, że który w czym przewini, bez distinkcyi biorą i onych sądzą, a przytym zaraz cerkwie pieczętują y odbieraią na nią, nie dopuszczaiąc onych do sądów zwierzchności swojej, iako ad forum sibi competens.

10. Imć. X. Ławrenty Bułkarewicz, opat Horodyiski zakonu S. Benedikta z monasteru Kupiatyckiego greco-ruskiej religiy, pozabierał xięgi, aparaty kościelne, dzwony y dwunastu poddanych, ktorzy antiquitus do monasteru Kupiatyckiego należeli.

11. J. W. J. X. Godebski, władyka Włodzimirski, dekretowi, na kommissyi J. K. Mości in anno 1722 ferowanemu, przy restytucyi cerkwi Pińskiej, którą był na nią, iako protunc władyka Piński, zaiechał, do tych czas zadosyć uczynić nie chce, bo srebra, aparatów kościelnych y inne supellectilia, przywileje y funduszów, które pozabierał, nie oddaje, ani też expensów, na zwyżrzczoną kommissią złożonych, które więcey sześciu tysięcy złotych wynoszą, nie bonifikuie.

12. Monastery greckie wielkie co rok ponoszą aggrawacye od J. XX. Jezuitów, a nayosobliwiey od J. panów studentów, z ktorymi J. X. Uszyczyński, komendarz tameczny, częste czyni inwazye y uciemieżenia,

ludziom ritus greci non uniti, czyniąc im ustawicznę zeszko-
dę w nabożeństwach, zabraniając processyi zwyczajnych, trudniąc pogrzeby umarłych
y onych publicznie chować zabraniając y tym podobnemi onych opprimet
wiolencyami.

13. Dzieie się toż samo y po różnych inszych mieyscach, nawet in
ipsa regia, pod bokiem, tu, w Warszawie; WW. OO Bazylianie różne
czynią disgusta religii greco-ruskiej, samego ministrów pomieszkania nie
menażując, szpiegów subordynują na obaczenie, ieżeli y kto w kaplicy po-
selskiej bywa na nabożeństwie? z oczywistą wżgardą sojuszu, prawa y
przywilejów.

*Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежа-
щемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По до-
полнительной описи № 46.*

CXCVII

Письмо примаса къ русскому резиденту въ Варшавѣ, Голембевско-
му, заключающее уклончивый отвѣтъ на требование вознагражденія за оби-
ды, нанесенныя православною церквю. 1743. Декабря 30.

Copia listu jaśnie oświeconego xięcia imci prymasa, odpisującego je-
gomości panu Gołembowskiemu, rezydentowi rossijskiemu, na list, 24 Oc-
tobris 1743 datowany.

Z Skierniewic, die 30 Decembris, 1743.

Wielmożny moy wielce mości panie y bracie!

Zatrzymałem się kilka niedziel z responsem na list wielmożnego pa-
na, die 24 Octobris anni praesentis datowany, abym mógł powziąć dosko-

nałą informacją respektem tych cerkiew y monasterów, ktorych mi wielmożny pan, excommisso najjaśniejszej monarchini, connotacją komunikujesz; nie omięszkałem in instanti do różnych ichmościów pisać, tamtemu krajowi bliższych, abym się mógł dowiedzieć o wszystkim, co mi wielmożny pan donosisz; lubo ieszcze nie mam zupełney informacyi z tak odległych krajów, przecie się o nie pytać nie przestaię. To mi bardzo dziwno, co mi wielmożny pan piszesz, iakoby od kilkunastu lat w tey okazji działy się praejudicia przeciwko sojuszom, o czym nie wiem, ile gdy w moiey archidyecezyi nie mam żadney cerkwi; o żalach tylko słyszałem y kłopotach unitów, które cierpią od strony graecoruskiej religii, iako y o tym, że bardzo wiele gospodarzów zabrano za granicę z żonami y z dziećmi.

Żądasz wielmożny pan odemnie rezolucyi, pytając się: iaka y iak prętko nastąpi satisfakcyja in communicatis punctis? wszakże całemu światu wiadomo, że w Polsce niejest absolutum dominium, ale promptissima satisfactio, kto się via debita o nią, według prawa pospolitego, stara; zaczym, ktoby miał albo ma iaką krzywdę, powinien by się skarżyć coram officio debito, a ia nie słyszę, y wielmożny pan mnie nie piszesz, gdzie się kto o te violencye skarżył y gdzie mu była denegata satisfactio.

Musiemy się akkomodować prawom polskim; według nich każdy powinien się sądzić pretenduiący sprawiedliwości w Polsce; ktoby zaś alios modos chciał quaerere, zdałoby się, żeby chciał evertere prawa vicinitatis, y było by to contra jura gentium.

Ja, co mogę, to czynię, y w tym wielmożnego pana upewniam, że król jegomość y rzeczpospolita, iako wszystkim samsiadom dotrzymuie soiuszów, tak sacrosancte y najjaśniejszej monarchini rossyjskiej w niwczym nie ubliży; teyże łątwości wzaiemnie od nayiaśniejszej monarchini spodziewać się nam trzeba, gdy tak wiele iest pretensyi rzeczypospolitej nie uspokoiionych, a coraz ich więcey przybywa; przy tey okazji przypominam wielmożnemu panu wielką krzywdę, że nam xiędza jezuitę na Ruś za granicę wzięto, y gdzieś go in abscondito dotychczas trzymaia; nie możemy uprosić uwolnienia jego, ia przecie supplikuię nayiaśniejszej monarchini, aby go uwolnić kazała.

Pamiętam, że nieboszczyk świętej pamięci nayiaśniejszy Piotr wielki respektował religią katolicką y nigdy tych nie karał, ktorzy katolikami zostawali, lubo takich niemało było; spodziewam się, że y corca tak wielkiego monarchy, nayiaśniejsza monarchini teraznieysza, ieszcze więcey nam swiadczyć będzie.

Daię znać o tym królowi jegomości, panu mojemu miłościwemu, y ich mościom panom ministrom status, cokolwiek mi wielmożny pan komunikowałeś; lecz naylepszy się spodziewać rezolucyi za szczęśliwym najjaśniejszego pana ad regiam przybyciem, ktorego się wkrótce spodziewamy; wszelkie też kontrowersye, zciągające się do sojuszów, seym blisko następujący zobopolnie ułatwi. To in omni realitate wyraziwszy, upewniam, że constanti affektu iestem.

Копія этого документа хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 54.

СХСVIII.

Письмо русскаго резидента въ Варшавѣ, Голембевскаго, къ прymasу речипосполитой, содержащее пререканія по поводу неудовлетворительнаго разрѣшенія представленныхъ имъ прежде жалобъ о притѣсненіи Православія, а также перечень новыхъ обидъ и насилій, которымъ уніаты подвергаютъ православные храмы и обряды. 1744. Генваря 23.

Kopja listu imci pana Gołembiowskiego, rezydenta Rossyjskiego, do J. O. xiążęcia imci, prymasa korony Polskiej i W. X. Litewskiego, z Warszawy, die 23 Januarii, 1744.

Z wyraźnego rozkazu nayiaśniejszey Imperatorowey ieymości rossyiskiej, pani mojej miłościwej, adressowałem z powinnym respektem do waszej xiążęcej mości sub die 24 Octobris roku immediate przeszłego, imieniem teyże monarchini. instancyą y skargi o wioleneye, ktoremi ritus graecus non unitus w koronie y wielkim xięstwie Litewskim przeciwko wiecznemu traktatowi opprimitur ; adjunxi tam, dla tym łatwiejszego zrozumienia takowych skarg, dosyć obszerny registr gwałtownie y ze krwie wylaniem na

unią pozabieranych cerkwi y monasterów y tym podobnych gwałtów, z do-
 łożeniem po części gdzie, kiedy, komu y przez kogo? są uczynione; y ro-
 zumiałem że ten niepomiarowany zelus unionis będzie przynajmniey zawieszony
 do powrotu jego królewskiej mości ad regnum, kiedy z popełnionych takowych
 gwałtów bez poprzedzającej kommissyi y stron obudwu inkwizycyi hic et
 nunc. ut asseritur, nie może bydź uczyniona należyta a pretendowana sa-
 tysfakcya. Ale omyliła mnie ta nadzieja, bo, nie otrzymawszy tu responsu
 od waszej xiążęcej mości na te monarchini moiey requizycyą, odbieram z dru-
 giey strony nowe a daleko straszniejsze quaerele o to: że, Boga zapomnia-
 wszy, do świątnic jego Pańskich, na większe urąganie się z religii graeco-
 ruskiej, na koniach wiedźdżaią, do obrazów świętych w ołtarze strzelają,
 one rozdzierają, krzyże łamią, duchownych y ludzi w cerkwiach nachodzą,
 na śmierć zabijają, zakonników y zakonnice z monasterów wyrzucają y
 one, na większe pośmiewisko ludzkie, obnażaią, dobra, folwarki, krescencye,
 dobytki y, cokolwiek mają, wydzieraią, cerkwie ruynują, okna wybijają,
 krokwy zrzucaią, sacra suppellectilia zabieraią, monastery y cerkwie pozos-
 tałe palić przyobiecuią, obrazy samego ukrzyżowanego Zbawiciela nogami
 depcą, po ulicach włuczają, potracaią, nożami rzną y kołą, bluźniersko pro-
 wokując: »czemu się nie mścisz krzywdy swoiey schyzmatycki Boże!« Owo
 słowem wszystko pełnią, do czego iednego y drugiego zawzięta bezbożność
 naprowadza, biorąc sobie niby za nieiakoś nieodbitą powinność takimi
 nieludzkimi środkami ritum graecum z Korony y wielkiego księstwa Li-
 tewskiego ze wszystkim wykorzenić. Podaię to wszystko iteratis vicibus do
 wysokich konsyderacyi waszej xiążęcej mości, jeżeli talia decent christianos,
 a dopieroszieżeli takowy proceder tey przyiaźni y dobrej harmoniey kor-
 responduie, która między soiuszowemi potencyami, a ile w państwie takim,
 subsistere powinna. Wiem, że wasza xiążęca mość takowych akcyi nigdy
 approbować nie będziesz y nie możesz; ale z tym wszystkim, kiedy wasza
 xiążęca mość nie raczysz onych seriozakazać, zdaiesz się niby prymacyalną
 powagą one wspierać y approbować; uczynisz wasza xiążęca mość y tym
 samym milczeniem y nie daniem responsu, na który wiem dowodnie, że
 ritus unitus y wszyscy, quos res tangit, zapatrują się, y oglądaią się, y
 dla tego samego coraz do większych persekucyi, iak y terazniejsze expressa
 edocent, przystępuią; wiem, że dawniejsze excessa y gwałty nie mogą te-
 raz bydź ze wszystkim ułatwione pod nieprzytomność nayiaśniejszego pana,
 ale też wiem y to dobrze, że wasza xiążęca mość masz moc y władzę,
 iż możesz przynajmniey do powrotu majestatis takowych zakazać excessów,

etiam z poprawieniem tego, co w tym czasie ex orbita legum wypada. Mogą w tym dopomoc y prześwietne ministeria; wszakże y przy oddaleniu się majestatis tasz sama rzeczpospolita w postanowionych prawach swoich existit. Że zaś dały waszej xiążęcej mości hanc potestatem, a na tych włożyły indispensabilem obligationem pilnowania tychże praw y obowiązków rzeczy pospolitej, z których nieprzytomność majestatis rzeczpospolitą nullatenus ewinkować, ani od wypełnienia onych dyspensować nie może, ani rozumem, żeby rzeczpospolita unitis et aliis privatis personis większą moc y władzę kiedykolwiek udzielić miała, iak waszej xiążęcej mości, że tym bez przytomności nayiaśniejszego pana wszystko wolno y tak niechrześcijańskie czynić violencye: kościoły y monastery zajeżdzać y one profanować, a waszej xiążęcej mości y ministeriis nulla potestas; y ztąd ci pochodzi, że wszystkie remonstracye y proźby żadnego skutku nie odnoszą, ale coraz mała malis cumulantur, tak, że onych wolności y prerogatyw, które religii graeco-ruskiej traktatem wiecznym tak mocno y solennie assekurowane były y są, już ledwie cień został się. Wiadomo jest waszej xiążęcej mości, iż nayiaśniejsza monarchini moja mocą tegosz wiecznego traktatu na sumnieniu obowiązana iest y religią tę y prawa jej utrzymować; nie może się zatym wydziwić takowey nieustaiącej niechęci y persekucyi tych niewinnych ludzi, zwłaszcza kiedy, po tak wielu y tak częstych remonstracyach, dotychczas y naymniejszego kroku nie widzi ad amovendas hasce offensiones; musi to wszystko poczytać za oczywistą takowych instancyi zniewagę, przez którą jeżeliby takowe, na wygubienie religii graeco-ruskiej godzące, persekucye ieszcze daley trwać miały, a nie nastąpi prędkie y nieodwłoczne ułatwienie onych, z requirowaną dla ukrzywdzonych ex transactis sprawiedliwością, nayiaśniejsza monarchini moia przymuszona będzie na ostatek zażyć w tey okazji inszych skuteczniejszych sposobów, któremi sobie ob praemissa y ukrzywdzonym należytą podług traktatu zechce prokurować satysfakcyą. Ma y jegomość pan ablegat jego królewskiej mości i rzeczypospolitej, przy dworze monarchini mojej ad praesens znajdujący się, różne in commissis desideria rzeczy pospolitej, który dotychczas wielkiej doznawał łatwości, ale z okazji tutejszych zachodzących trudności przymuszona będzie monarchini moia y onegosz poty wytrzymować, poki pierwey nie zobaczy, iaką od rzeczypospolitej in praemissis odbierze sprawiedliwość, ile w nielicytowanych od tak wielu lat skargach; praeveniendo tedy temu wszystkiemu, przy terazniejszych, ponawiam y dawniejsze moje instancye usilne do waszej xiążęcej mości, iterum

et iterum omni meliori modo wyrażam y powtarzam, żalę się imieniem monarchini moiey o takowe, ritus graeco dziejące się, oppressje, upraszając waszey xiążęcej mości o produkowanie sprawiedliwej y nieodwłoczney z onych satysfakcji, z naprawieniem tego, co się dzieje z tak wielką traktatu y religiey graeco ruskiej krzywdą, aby ritus ten mógł raz znowu dawniejszych, sobie nadanych, praw y wolności, któremu teraz prawie ze wszystkim są odjęte, libere zażywać przy restytucyi kościołów, dóbr onemu pozabieranych. A upraszam waszej xiążęcej mości o rezolucyą na ten y na pierwszy list moy, bo w tym vertitur dużo honor dworu mego, abym, co mam odpisać monarchini moiey y czego się w dalszym czasie trzymać i quod superest? Łaskawemu respektowi oddając się, iestem z powiną submissyą waszej xiążęcej mości dobrodzieja cale życzliwym i najniższym sługą — Gołombiowski.

CXCIX

Привилегія, выданная королемъ Августомъ III Владимірской базилянскою коллегіи на право исключительнаго содержанія школъ въ городѣ Владимірѣ 1746. Нолбра 8.

Подтверженіе той-же привилегіи королемъ Станиславомъ-Августомъ. 1768. Іюня 23.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt osmego, miesiąca Septembris trzeciego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Włodzimierskim, przedemną, Cypryanem Dąbrowskim, burgrabią mirskim, namiestnikiem grodzkim burgrabstwa Włodzimierskiego, i xięgami niniejszemi, grodzkimi, starościńskimi comparens personaliter przewielebny w Bogu xiądz Porfiry Ważyński, rektor collegium Włodzimierskiego zakonu Świętego Bazylego wielkiego, tę approbatę przywileiu, od nayiaśniejszego króla Augusta trzeciego, przez terazniejszego króla Stanisława-Augusta na uczenie

szkół collegium swemu uczyniony, wydanego, w xięgach niniejszych, grodzkich, włodziemskich do oblaty podał, tak się w sobie mająca: Stanisław August, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflanski, Smoleński, Siewierski i Czernichowski. Oznaymujemy niniejszym listem, przywilejem naszym, wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, iż pokładany był przed nami przywilej, ręką najjaśniejszego Augusta trzeciego, predecessora naszego podpisany, i pieczęcią wielką koronną stwierdzony, wątpliwości żadny niepodległy, zawierający w sobie wolność na uczenie szkół w mieście naszym Włodzimierzu, xięzom Bazylianom prowincyi Litewskiej z przywilejów, im na to nadanych, od dawności służącą, a po zaginieniu tychże przywilejów przez inkursye y pożary katedry Włodzimierskiej, rzeczonym przywilejem, niżej tu inserowanym, ponowioną y podaną, i suplikowano nam iest imieniem tegoż collegium Włodzimierskiego pobożnych xięży Bazylianów, abyśmy takowy przywilej łaską naszą i powagą królewską stwierdzili, którego przywileju brzmienie, słowo w słowo, jest takowe: August trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflandzki, Smoleński, Siewierski i Czernichowski, a dziedziczny książę Saski i elektor. Oznaymujemy tym listem, przywilejem naszym, wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tem wiedzieć należy: iż doniesiono nam iest przez panów rad, przy boku naszym zostających, jako wielebni Bazylianie Litewskiej prowincyi już od niemałego czasu szkoły w mieście naszym Włodzimierzu, w wojewodztwie Wołyńskim leżącym, chwalebnie, przykładnie i z niemałym młodzi szlacheckiej tamiecznego wojewodztwa polorem, uczą; a że pomienieni Bazylianie Litewscy przywileje, od najjaśniejszych predecessorów naszych na uczenie tych szkół sobie nadane, przez różne inkursye i pożary katedry i collegium Włodzimierskiego utracili, więc suplikowano nam iest imieniem collegium Włodzimierskiego wielebnych Bazylianów Litewskich o nowy przywilej na te szkoły; do której proźby, jako słuszney i sprawiedliwej, My, król, łaskawie skłoniwszy się, niniejszym listem, przywilejem naszym, pozwalamy wielebnyxięzom Bazylianom Litewskim collegium Włodzimierskiego w mieście naszym Włodzimierzu szkoły inclusive do filozofii publice uczyć, zachowując onych przy wszelkich wolnościach i prerogatywach, podobnym szkołom od nas i antecessorów naszych nadanych, oraz warując sobie, aby żadne duchowieństwo in praejudicium wielmożnych Bazylianów collegium

Włodzimierskiego nie ważyło się w tym mieście Włodzimierzu i za Włodzimierzem o mil pięć nowych szkół erygować pod zaręką tysiąca czerwonych złotych *tlisque paenis*; czego postrzegać ma urodzony starosta nasz Włodzimierski i sąd ziemski Włodzimierski. Na co, dla lepszej wiary i wagi, ten list, przywilej nasz, ręką własną podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, podczas seymu walnego sześćniedzielnego, dnia VIII miesiąca Listopada, roku Pańskiego MDC CXLVI panowania naszego XIV. roku. Augustus rex (L. S. C. R.) Ignacy Ludwik Nowicki, jego krolewskiej mości sekretarz m. p. Przywilej na uczenie szkół w Włodzimierzu, w wojewodztwie Wolyńskim leżącym, wielmożnym Bazylianom prowincyi Litewskiej. A tak My, król, do proźby nam przełożoney laskawie się skłoniwszy, rzeczony przywilej, we wszystkich punktach i obowiązkach, stwierdzić umyśliliśmy; jakoż niniejszym przywilejem naszym w całości stwierdzamy i umacniamy i, w trwałości nieporuszoney aby był zachowany, mieć chcemy. Na to, dla lepszej wiary, ręką naszą podpisaną, pieczęcią koronną stwierdzić rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XXIII miesiąca Czerwca, roku Pańskiego MDCC LLXVIII, panowania naszego IV roku. U tey approbaty przywileju, po prawey stronie pieczęci mniejszey koronney, podpis takowy: Stanisław August, król; po lewej zaś stronie teyże pieczęci przypis takowy: potwierdzenie przywileju xiężom Bazylianom Włodzimierskim na uczenie tamże szkół służącego. Jan Karnicki, horodniczy xięztwa Inflanskiego, jego krolewskiej mości i pieczęci mniejszey koronney sekretarz m. p. Z tyłu zaś tey approbaty przywileju napis takowy: *procaucellariatu illustrissimi ac excellentissimi domini Joannis in Warklany Prele, comitis a Borek, procaucellarii regni, Lucinensis etc. capitanei, sigillatum*. Która to approbata przywileju, za ustnym i oczewistym wyźrzeczonego podawaiącego podaniem, a za moym, urzędowym, przyjęciem, do xiąg niniejszych, grodzkich, włodzimierskich wszystka iest wpisana.

Копія этого документа хранится въ собраніи, принадлежащемъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 57.

СС

Инструкція, данная королемъ Августомъ III комиссарамъ, назначеннымъ имъ, вслѣдствіе требованія Русскаго правительства, для разсмотрѣнія обидъ, причиняемыхъ уніятами православному. 1746. Декабря 7.

August trzeci. z Bożey łaski król Polski, wielki xiążę Litewski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Inflantski, Smoleński, Siewierski y Czernihowski, a dziedziczny xiążę Saski y elektor.

Wielebnym w Bogu, wielmożnym y urodzonym: Antoniemu Sebestyanowi Dembowskiemu, Płockiemu, Hieronymowi Wacławowi Sierakowskiemu, Przemyskiemu — biskupom, Jozefowi Stanisławowi Sapieżę, biskupowi Diecezarskiemu, coadiutorowi biskupstwa Wileńskiego y referendarzowi W. X. Litewskiego, Augustowi xiążęciu Czartoryskiemu, wojewodzie y generałowi ziem Ruskich, Kazimierzowi Niesiołowskiemu, Smoleńskiemu, Jozefowi Narkwaskiemu, Rawskiemu, Stefanowi Tarkowskiemu, Brześciańskiemu — kasztellanom, (пробѣль въ подмишникѣ) Kossowskiemu, podskarbiemu nadwornemu koronnemu (проб. въ подмиш.) Podoskiemu, podkomorzemu Rożanskiemu, Michałowi Mawrycemu Suskiemu, podczaszemu Łomżyńskiemu, regentowi kancelaryi wielkiej koronney, (проб. въ подмиш.) Janowi Haraimowi, podwojewódzemu Wileńskiemu, kommissarzom naszym, uprzejmie y wiernie nam miłym, łaskę naszą krolewską. Wielebni w Bogu, wielmożni y urodzeni, uprzejmie y wiernie nam mili! Przełożono nam jest przez panów rad naszych, przy boku naszym zasiadających, iakoby między różnemi osobami różney condycyi y religii będącemi, zaszły pewne różności względem różnych krzywd y wiolencyi, o które uniti et non uniti ritus greci uskarżali się, y wzajemnie do siebie mieć pretendują; zaczęni, zważywszy takowe remonstracye, przychilając się do praw koronnych y litewskich, tudzież do deklaracyi, na konferencyach, z wielmożnemi pełnomocnemi ministrami rossyiskimi mianych pod prezydencyą najprzewielebniejszego w Bogu Primasa korony Polskiej y wielkiego xięstwa Litewskiego przez commissarzów naszych y rzeczywospolitej, do tych konferencyi deputowanych, dnia dziewię-

tego Listopada, roku Pańskiego 1744, w Grodnie daney, y ręką tegoż nayprzewielebniejszego w Bogu Prymasa podpisanej, także na fundamencie constitucii senatusconsilii postcomitialis Grodnensis, do uspokojenia tych pretensyi y diferencyi inter unitos et non unitos ritus Greci, tudzież od wielmożnego graffa Bestużewa, pełnomocnego ministra rossyjskiego, tak przez memoriały, iako y ustnie usilnie będąc sollicitowani do zatamowania wiolencyi y wszelkich przeszkód, uprzejmości y wierności wasze deputować y naznaczyć umyśliłismy; iakosz naznaczymy y deputuiemy, żądaiąc y zalecając uprzejmościom y wiernościom waszym, abyście bez wszelkney zwłoki tu, w Warszawie, przy bytności naszey, na mieyscu, między sobą umowionym, jurisdikcyą swoią commissarską (absentia nonnullorum z uprzejmości y wierności waszych minime obstante) ufundowali, y onę woznemu publikować roskazali, y stronom przez listy swoje obwieszczaiące do stawania przed sądem swoim termin naznaczyli; a ponieważ ta commissya nie tylko jest z woli naszey wydana, aby dawne skargi stron żałuiących się uspokoiła, ale y nowym, gdyby się miały wszczynać, wstręt dała, zaczym obli-guiemy uprzejmości y wierności wasze, abyście zaraz tu, po ufundowanej jurisdikcyi, listem uprzejmości y wierności waszych obwieszczaiącym, wszelkich wiolencyi między stronami zakazali pod winami surowemi, y aby nikt ich czynić się nie ważył, bronili, y występnych do sądów publicznych odsyłali, y, aby w tychże prętko sprawiedliwość mieć mogli, uskarżaiącym się dopomogali; mianowicie zaś, aby cerkwiom religii greco-ruskiej niezuniowanym żadney wiolencyi czynić nie dopuszczali y gwałtownego odbierania takowych cerkwi bronili y ich, według paktów y soiuszów, z państwem Rossyjskim zaszyłci, tychże nonunitos przy wszelkich wolnościach obrządków ich zachowali; gdzie się zaś pokaże przy gwałtownym odbieraniu cerkiew pozabieranie fundacyi y przywilejów — wrócenie ich nakazali; względem zaś dawnych skarg tychże stron — pretensye y żaloby, wzajemnie do siebie miane, wysłuchali, konnotowali, prawa, przywileje, erekcje cerkiew ritus greci, dawne composzycye, diplomata przed sąd swoy comportować nakazali, komportowane, tudziesz traktaty, soiusze z sąsiedzkimi Rossyjskimi państwami, oraz prawa koronne y litewskie przyezrzeli, zrewidowali, przeczytali, y, jeżeli w czym, przez kogo, iakim sposobem, y w którym czasie wzwyżwyrażonym wszystkim dokumentom sprzeciwiono się? inwestygowali y wypyтали się: co się zaś tycze wiolencyi, szkód, krzywd y pretensyi, wzajemnie przez strony do siebie mianych, inqulzytorów naznaczyli, którzy inqulzytorowie na mieysca te, na których się wiolencye stały.

ziewchawszy, inquizycy z świadków wiary godnych, rzeczy dobrze wiadomych, którekolwiek religii będących, wybranych, od stron sprowadzonych (którym panowie ich na tych inquizyciach świadczyć nie powinni będą zabraniać, ani o to żadnym sposobem im nagany dawać pod winami, prawem opisanemi, wysłuchaia, y iako prawdziwie świadczyć będą, przysiężonym nakażą. Te zaś inquizycye, swemi pieczęciami zapieczętowane, uprzejmościom y wiernościom waszym odeszłą; aby zaś ciż inquizycy czas mieć mogli, uprzejmości y wierności wasze jurisdikcyą swoją commissarską do czasu pewnego, między sobą umowionego, zalimituiecie, które to inquizycie, przez inquizytorów zapieczętowane, do rąk uprzejmości y wierności waszych przysłane, przeczytawszy, z prawami y dokumentami stron skonfrontawszy, zdanie swoje punctatim in scriptis opiszeć, y nam doniesiecie toż zdanie swoje y akt swój commissarski—otwarć, inquizycye zaś, przez siebie odpieczętowane, znów pieczęciami swemi zapieczętowane, conserwować, y w tych wszystkich okolicznościach dalszey rezolucyi naszey uprzejmości y wierności wasze czekać będziecie; a jeżeliby dowiedziono było przez inquizycye, że niektóre cerkwie niezuniowane, gwałtem są odebrane, tedy nam o tym sprawę doskonałą uprzejmości y wierności wasze dacie in ordine do rezolwowania reindukcyi dawnym possessorom. Uczynicie to wszystko uprzejmości y wierności wasze dla łaski naszey y z powinności obowiązku swego. Dan w Warszawie, dnia 7 miesiąca Grudnia, roku pańskiego MDCCXLVI., panowania naszego 14 roku. Augustus Rex.

Kopія этого документа хранится въ собраніи, принадлежащемъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 56.

CCI

Позовъ, требующій въ королевской комиссарской судъ управляющихъ Петрыковскимъ имѣніемъ дворянъ: Урбана-Антонія Гребницкаго и Павла Ржевускаго, приходского католическаго Петриковскаго священника — Оому Еленскаго и уніатскихъ священниковъ: Григорія Яроцкаго, Матѳея и Стенана Бруиковъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ православныхъ священниковъ Петриковскаго имѣнія о томъ, что обвиненные наносили побои и истязанія православнымъ священникамъ, отнимали у нихъ церкви и приходы, запрещали исполнять требы, насильно загоняли въ костелъ прихожанъ и заставляли изъ побоян и истязаніями принимать унію и т. п. 1747. Юля 20.

August trzeci, z Bożey łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruskі, Pruski etc., a dziedziczny książę Saski y elektor.

Wielmożney narodzoney Rosalji z Czapskich Chodkiewiczowey, wojewodziny Brzeskiej, z dokładem wielmożnych urodzonych opiekunów, wielmożnym urodzonym: Urbanowi Antoniemu Hrebnickiemu, kommissarzowi generalnemu, qua samemu pryncypałowi, y Pawłowi Rzewuskiemu, gubernatorowi hrabstwa Petrykowskiego, dóbr urodzoney wojewodziny Brzeskiej, wielebnemu urodzonemu xiędzu Tomaszowi Jeleńskiemu, plebanowi Petrykowskiemu, oraz urodzonym oycom: Hrehoremu Jarockiemu, prezbiterowi Hrabowieckiemu, Mateuszowi Bruiace, prezbiterowi Makaryckiemu, Stefanowi Bruiace, prezbiterowi Żydkowickiemu religiey Greci ritus Catholico zuniowaney, tudzież Michałowi Motymskiemu, Szymonowi Łazarewiczowi, Kazimierzowi Dzieruszce y innym sługom y czeladzi dworney Petrykowskiej, oraz Mikołaiowi Nawrockiemu, organście, y dalszey czeladzi y ludziom pleba.nii Petrykowskiej, niemniey też y obżałowanych WW. prezbiterów, do violencyj y gwałtów sabordinowanym, imionami y przezwiskami obżałowanym waszmościom lepiej wiadomym i znajomym, ze wszystkich dóbr waszmościów leżących, ruchomych, summ pieniężnych, ubique locorum będących, przykazujemy waszmościom, abyście za tym pozwem przed sądem

naszym kommissarskim, w roku terazniejszym, 1747, miesiąca Listopada 6 dnia, vigore stałej y ufundowanej jurysdykcii, na ten termin limity y wydanych innotescencyj w Warszawie sędzić się mającym, sami personaliter stawali y skutecznie na citacyą urodzonego Stanisława z Burzyna Burzyńskiego, instigatora wielkiego xięstwa Litewskiego, Krasnosielskiego y Czywilskiego etc. starosty, z delacyj wielebnego urodzonego xiędza Józefa Orańskiego, archimandryty Słuckiego, namiesnika metropolii Kijowskiej, w dowodzeniu krzywdy urodzonym oycom: Hrehoreinu Zmorowiczowi, protopopie, Jakubowi Zahoroskiemu, prezbiterowi — Petrykowskiemu, Prochorowi Zabytniewiczowi, prezbiterowi Laskowickiemu y innym ludziom religii Graeco-Rossyjskiej, tudzież wsiom: Śmietanicz, Kononkowicz, Ocirków, Kurytycz, Hoholicz, Bobynicz, Bielánowicz, y dalszym parafiom y ludziom religii greco-rossyjskiej stałej, usprawiedliwili się; którzy waszmościów pozycyją, mieniąc o to, iż niedość, że w roku ieszcze 1713 dwie wsi quaerulantów: jedna Śmietanicze, druga Bielka nazwane, do cerkwi Petrykowskich Zmartwychwstania Pańskiego y Świętego Mikołaja funduszem od dawnych urodzonych collatorów nadane, do zamku Petrykowskiego solam per expulsionem są odebrane, ua unię przywrócone y w possessyi obżałowaney waszmości nulliter zostając, usus et fructus z onych participujesz, lecz insuper, obżałowany, urodzony Hrebnicki, generalny kommissarz dóbr W. Chodkiewiczowej, wojewodziny Brzeskiej, omnium violentiarum infradescriptarum principał, — przybywszy do dóbr y hrabstwa Petrykowskiego w roku 1746 ultimis diebus Octobris, mimo wszelką słuszość, de omni securitate praw wielkiego xięstwa Litewskiego quam strictius opisaną, mimo wszelką wolność y bezpieczeństwo liberi exercitii nabożeństwa, duchowieństwu, cerkwiom, ludziom y parafiom religii Graeco-Rossyjskiej zostającym, tylo seymami y constituciami warowaną y reassumowaną, in postpositionem tychże praw wielkiego xięstwa Litewskiego, a barzies na oppressią, krzywdę y uciemżenie quaerulantów, proprio arbitrio czyli też z rozkazu obżałowanej wielmożney wojewodziny Brzeskiej, śmiał y ważył się libere ac libenter inpracticatas inferre violentias; a naprzód, za przybyciem swoim do dóbr, nazwanych Petrykow, w powiecie Mozyrskim situowanych, inito consilio et conductamine z obżałowanym principaliter wielebnym plebanem Petrykowskim y wielebnymi prezbiterami religii zunjowanej, żądającym quaerulantom, id est, protopopie y oycom prezbiterom religii Graeco Rossyjskiej, przed sobą stawać y dla wyrozumienia, kto na jakiej zostaje parochji? praezenta comportować nakazał; co gdy actores nolentes volentes

uczynić musieli, obżałowany waszmość z praesenty, na protopopią wielebnemu oycu Hrehoremu Zmorowiczowi od zwierzchności swej duchowney danej, wyczytawszy, iż ma władzę y zwierzchność nad duchowieństwem sobie powierzoną, in primario nullitatem zadając, y kto oną dał y komu jest dana, słowami skomatycznemi y wszelkicy postpozycyi pełnemi niewypowiedzianie lżył, łajał y, jak się zdało, quam inhonestius konfundował, a potym, aby quaerulanci nie do sądu duchownego, od wieków sobie praktykowanego, ale do sądu dwornego w interessach swych referowali się, serio pod ciężskimi poenami injunxit; jakoż eo intuitu, dla ulegitimowania takowey swej impraezy, tegoż dnia, id est 30 Octobris, anno suprascripto, nemine accusante, adinventowawszy i uformowawszy sobie sprawę z wielebnym oycem Prochorem Zabytniewiczem, prezbiterem Laskowickim, z inwektywą, jakoby kilkanaście osób religii uniatskiēy do swojej miał przyłączyć parafii, onemu o to przed sobą stawać przykazał y stanąć przymusił; gdzie, bezładnego ad comparendum delatora y oczewistego świadka, żadnego do odvodu y wyvodu quaerulantowi nie uczyniwszy czasu, injustissime, gołosłownie, napaśnie y uciemięzliwie sądząc, pomienionego oycy Laskowickiego, aby rok cały był w inhibicyj, a przez niedziel 6 od daty dekretu żeby disciplinami w kościele przy plebanii Petrykowskiej po trzy razy na dzień był ćwiczony; insuper za tamte mniemane, dla praetensyi niejakiē uformowane y uroszczone uniatskiej religii osoby, aby własnych parafianów swoich, ludzi religii Greco-Rossyjskiej osób dusz dwadzieścia ad rithum romanum oddał, impossibilia dekretował; y po takowey swej, bez żadney władzy y mocy, respectu ac praetextu, gravaminosissime ferowaney decyzji, eo instanti przerzeczonego prezbitera Laskowickiego, staruszka sześćdziesiątletniego, pod areszt wziąć, a na większą postpositią z żydami aresztantami, niewymowne czyniąc urągania y przykrości, osadzić rozkazał; nazajutrz zaś dnia 31 Octobris, namówiwszy się z obżałowanym wielebnym xiędzem plebanem Petrykowskim, przerzeczonego prezbitera Laskowickiego pod wartą, publice przez rynek, nie jako kapłana, lecz złoczyńce jakiego, do plebanii przyprowadzić kazał, gdzie niewypowiedzianie przez sług swoich biciem, za włosy targaniem, popychaniem y innemi wymyślnemi martwili przykrościami; quo intractu, gdy duchowieństwo Petrykowskie religii graecorossyjskiej, współ z tamecznemi znaczniejszemi mieszczanami y obywatelami, z instancją y jak nayspokorniejszą proźbą, do plebanii obżałowanego wielebnego xiędza plebana Petrykowskiego, aby takowy rigor y exequucja dekretu do dalszey

zwierzchności była suspendowana, przyszli, y ledwo co nie w progach okazali, obżałowany W. kommissarz z obżałowanym plebanem, nie wysłuchawszy propozicyj y proźby quaerulantów, precz ztamtąd rugowali y wypędzili; et eo motivo nazajutrz, to iest 1 Novembra, wszystkich tych, którzy z instancją y proźbą płacziwą za niewinnym oycem Laskowieckim przychodzili, obżałowani, W. W. kommissarz z plebanem, citowawszy, y cale przez sług swych dwornych y kościelnych, do plebanii iść przymusiwszy, do kościoła zaprowadziliście, gdzie innych do kuny sadzali, innym krzyżem leżeć, innym pokłony wybijać kazali; a tak, bez żadnego respektu duchownych i świeckich osób, dziwnie się cum summo quaerulantów religii graecorossyiskiey opprobrio, naśmiewając się, nagrawając, zaledwie uwolnili; a wielebny prezbiter Łaskowicki, w teyże samey detencji, oppresyi y persecucii jeszcze przez czas zostawał nie mały. Ac tandem, po zakążczeniu jedney takowey niepraktykowanej transakcyj, anno et mense eodem, dnia 14, obżałowany urodzony kommissarz, daley w licencyej postępując swoiej, vorkowawszy do siebie z dóbr Kotno nazwanych, kapłana uniatskiego, cerkiew religii graecorossyjskiej Bielawską, z dawnych czasów do parafii i prezbiterów łaskowickich należącą, z wiekszą połową teyże parafii Łaskowickiey odebrał y oną w disposicyą y zawiadowanie przerzeczonemu prezbiterowi unja tskiemu violentissime podał; tegoż miesiąca drugą cerkiew z klasztorkiem, nazwanym Pustynka Bobynicka, tenże obżałowany commissarz z kapłanem unitskim, który na ten był czas commendarzem na plebanii Petrykowskiey, gwałtem zaiachał y w disposicyą onemuż oddał; insuper przytym dwie cerkwie religii graecorossyjskiey: jedną w Kononkowiczach, drugą w Kurytyczach, simili, violento ac expulsivo modo, odebrał, y kapłanom unitskim podał; a niedość mając na tym, y w samym Petrykowie mieście cerkiew Świętego Mikołaja, chcąc na nią odebrać y transformować, był już zapieczętował, przecie jednak na usilne całego miasta suppliki, proźby, instancje, y appellacje, odpieczętować kazał y, w tym był persuasus, wszakże exinde zawziowszy anse do mieszczan y parafian tey cerkwie, oraz po wsiach przyległych mieszkających, antiquitus należących, jako to do wsiów: Smietanicz, Kononkowicz, Ocirków, Kurytycz, Hoholicz, Bobynicz Bielánowicz y innych ludzi religiję graeco-rossyjskiey zostających, do swych cerkwi y parafii z osobna ac distincte przysłuchających, gwałtownie odbijając, oddalając, y do unii przymuszając, jednych do cerkwi unjatskiey Hrabowieckiey, drugich do kościoła Petrykowskiego incorporował, a odebrane cerkwie i parafie obżałowanym unitskim kapłanom disponował, quo in traetu violen-

tiarum ac expulsionum w przereczonym mieście Petrykowie y specificie wy-
 rażonych wsiach, ludziom tamecznym religii graeco-rossyjskiej zostającym,
 jakie niepraktykowane, niewypowiedziane, nieokryślane y nieopisane działy
 się inconveniencie, morderstwa, boje y niemal kryminały, gdy do unii cale
 nagle przymuszając, sładzy y czeladź dworna, plebańska y obżałowanych
 wielebnych prezbiterów unitskich, nie małym zebrany tumultem chodząc
 po wsiach, ludzi niewinnych, niemiłosierdzie bili, postronkowali y tyranni-
 zowali; a potym wszystkich z żonami i dziećmi do zamku Petrykowskiego
 na głowę spędziwszy, iterum postronkami, kijami, rozgami, wiary ich na-
 uczając, do kościoła plebanii Petrykowskiej iść przymuszali, gdzie plwać
 y bluźnić na religią swą graecorossyjską roskazywali; a z racii nie accep-
 towania religii uniatskiej jakie niepraktykowane ponieśli morderstwa, ucie-
 mienia y persequucie, że wszystkich oppressii circumstancie wyrażone y
 opisane bydź nie mogą, więc osobliwy przereczonych wsiów, specificie ac
 nominatim wyrażający ludzie, y kto y jaką ucierpiał niewinność, sporzą-
 dzony reiestr y inquizicya naylepiey objaśni y informować będzie. Po któ-
 rych, przez czas niemały trwających, cooperatione obżałowanego wielmożnego
 Hrebnickiego, transakcjach y aggravacjach, obżałowany wielmożny Rzewuski,
 gubernator hrabstwa Petrykowskiego, complex itidem totius demeriti, mimo
 pierwey słowne zabronienie etiam in scripto w roku 1747, dnia 24 Janu-
 arii, serio intymujący żałującym oycom: Hrehoremu Zmorowiczowi, proto-
 popie Petrykowskiemu, y prezbiterowi Woskresenskiemu, także oycu Jaku-
 bowi Zahorowskiemu, prezbiterowi Mikolskiemu cerkwi Petrykowskiej, y
 drugim oycom y parochom religii graeco rossyjskiej wydał ordinans, aby
 do wsiów, mianowicie Bielowa z cerkwią tameczną, Kurytycz y Kononko-
 wicz z cerkwiemi, Bobynicz y Hoholicz, także z cerkwią, w monasterku
 będącą, oraz Sielatycz, Miechidowicz y innych mianowanych y nienianowa-
 nych wsi, przedtym do cerkwi, parafii y parochii Woskresenskiej y Mikol-
 skiej należących, ad praesens expulsive odebranych y odjętych, żadną miarą
 wieżdzać nietylo do cerkwi swych, ale parafian y ludzi, którzy żadnym
 sposobem unii acceptować nie chcą, interessować się y obzędów żadnych
 nabożeństwa swego: małych dzieci chrzcic, chorych disponować, zmarłych
 grześć, ullo modo nie ważyli się, quam firmitus zakazał y pod wielkim życia
 i zdrowia sztrafem obostrzył; przez co, ile doznawszy tyle obżałowanych
 waszmości impracticatos ausus, szczególnie ob metu ac timorem dalszych
 na życie y zdrowie obżałowanych waszmości impeticii, in premissis liberum
 exercitium ustać musiało; od której daty w mianowanych wsiach ludzie

religii graecorossyjskiej zostające y trwające bez żadnych chrześciańskich nabożeństwa swego obrzędów, z niewymownym żalem y narzekaniem persistunt, a wielu ich bez żadney dusz disposicyi już y pomarło; insimul zaś ac distincte z obżałowanymi wielebnymi prezbiterami unitskimi. idque: Hrehorym Jarockim, prezbiterem Hrabowieckim, o to, iż, niedość, że jeszcze w roku 1731 studio urodzonego xiędza Józefa Bazylewskiego, natenczas plebana Petrykowskiego, obżałowany waszmość, będąc natenczas świeckim, poświęciwszy się na kapłaństwo religii zuniowanej, współ z przerzeczonym xiędzem Bazylewskim cerkiew Hrabowiecką religii graecorossyjskiej, antiquitus do parafii Woskreseńskiej Petrykowskiej należącą, per vim, potentiam ac solam expulsionem odebrałeś, parafią całą Hrabowicką od parafii Woskreseńskiej różnemi persecucii y uciemżenia sobie wiadomymi sposobami alienował y dotąd z parafii tameczney nulliter participując, owszem dalsze nie ustanne parafiom y ludziom religii graeco-rossyjskiej hrabstwa Petrykowskiego, czyniąc przykrości y prześladowania, etiam stante moderna etiam descripta dla religii graeco-rossyjskiej w hrabstwie Petrykowskim persecutione, obżałowany waszmość obżałowanemu Hrebnickiemu naywiększym byłeś motorem, ludzi, niechających do unii przystępować, sam, in persona sua, cum complicitibus do kościoła Petrykowskiego zapędzałeś, tymże w kościele, ręce gwałtem wyciągając, na xiędze niejakięś kłaść; y mówiące za sobą słowa repetować rozkazywałeś; domum rekuzujących na unię professii czynienia y rewokacyi niemilosieunie litą świecą biłeś, tłukłeś y niednego okrwawiłeś, a wiele niewyliczonych exorbitując exakcyi, do wszystkich starożytnych parafii Petrykowskich, Woskreseńskiej y Mikolskiej, interessujesz się; similiter y obżałowany wielebny Mateusz Brujaka, prezbiter Makarycki, sam zostawszy unitem, cerkiew tameczną y parafią Makarycką, w dobrach xięży Jesuitów Pińskich, a w powiecie Mozyrskim będącą, niedość że w roku 1744 per solam expulsionem appropriasti, lecz też y czasu terazniejszego w dobrach Petrykowskich na religią graeco-rossyjską, ciężkich persecucii, specialiter in Decembri, anno 1746, wiele wsi od parafii Petrykowskich nieraz rzeczonych: Woskreseńskiej y Mikolskiej, sobie przywłaszczyłeś, ludzi religii graeco-rossyjskiej na unię gwałtem przymuszasz. Obżałowany wielebny Stefan Brujaka, prezbiter Żydkowicki religii zuniowanej, in eadem perseverando complicitate, toties immediate ac de recenti rzeczonych krzywd y violencii w Petrykowie stałych, cerkiew założenia Świętego Michała we wsi Bielowie, do parafii Laskowickiej antiquitus należącą, gwałtownie przez obżałowanego Hrebnickiego odebrana, współ z

parafią tameczną do siebie appropriasti, ludzi religii graeco rossyjskiej różnemi uciemienieniami do unii przymuszasz; y wszyscy obżałowani waszmość, wsparci brachio saeculari z zamku Petrykowskiego, actu solam per postpositionem religii graeco rossyjskiej y na oppressią oney niewymowne violencie y krzywdy czynicie. owszem, dalszemi jeszcze, coraz większemi, odpowiedziami i pochwałkami wszyscy insimul, duchowni y świeccy, obżałowani waszmość quaerulantów infestujecie; o co wszystko wielebny urodzony xiądz archimandryta Słucki, namiesnik metropolii Kijowskiej, zabiegając, dalszym inconvenienciom, z obżałowanymi waszmością w sądach naszych commissarskich, przez nas na to destinowanych, chcąc iure agere, ante omnia do obwarowania omnimodam securitatem cerkwiom, parochiom y parafiom, ludziom religii graeco rossyjskiej od tym podobnych y dalszych wymyślonych, inpraktykowanych obżałowanych waszmości impeticii, violencii, gwałtów y exakcii, do przysądzenia per reinductionem tak superius mianowanych wsi Smietanicz y Biełki, do swych funduszowych cerkwi Petrykowskich, jako też wyż specyfikowanych cerkwi, antierius et recenter violentissime per expulsionem pozabieranych y gwałtownie poodbieranych, wespół z parafiami antiquitus do siebie przysłuchaiącemi, y zachowania omnino circa liberum exercitium nabożeństwa y obrzędów religii graeco rossyjskiej według dawnych praw i zwyczajów, oraz aby prezbiterowie kapłani religii graeco rossyjskiej od dworów swych nie dependowali, za lada wymyślną okkazią turbowani y cytowani nie byli, naznaczaiąc onym forum spirituale własney ich zwierzchności, quam firmiter warowania; a że takowe gravamina, praejudicia, oppressie, aggrawacie y inconveniencie, w dobrach obżałowaney wielmożnej wojewodziny Brzeskiej religii graeco rossyjskiej praktikowały się proprio arbitrio obżałowanego commissarza, czy też z rozkazu obżałowaney waszmości do wyznania sub nexu iuramenti do compariti obżałowanego wielmożnego Hrebnickiego, qua publicae securitatis turbatora, y do statuicii wszystkich y przez wszystkich obżałowanych waszmości sług, czeladzi y pomocników, do takowych transakcii subordinowanych, imionami y nazwiskam sobie lepiej wiadomych y znajomych, do wskazania poen na obżałowanych waszmości, distinctim ex merito actionis et de lege ściągających się, do nagrodzenia szkód, exinde pochodzących y expens, na prawo erogowanych. y o to wszystko, co czasu prawa fusius ac latius deducetur, salva tey żałoby melioratione, lub innych wyniesienia, a do tey łączenia. Pisan roku 1747, miesiąca Julii 20 dnia. Hrehory Antoni Gimbut, pisarz ziemskipowiatu Starodubskiego.

Ja generał jego królewskiej mości, niżej na podpisaniu ręki mey mianowany, czynię wiadomo tym moim relacyinym podanego pozwu kwitem, iż w roku teraznieyszym, 1747, miesiąca Septembra 16 dnia takowego pozwu stronic pięć, de verbo ad verbum przepisanych, cum assistentia nobilitatis, idque: jaśnie wielmożney pani Rozalii z Czapskich Chodkiewiczowey, wojewodziny Brzeskiej, z dokładem jaśnie wielmożnych imci panów opiekunów jeymości i ichmościom panoni: Urbanowi Antoniemu Hrebnickiemu, kommissarzowi generalnemu y Pawłowi Rzewuskiemu, gubernatorowi hrabstwa Petrykowskiego, dóbr jaśnie wielmożney jeymości pani wojewodziny Brzeskiej, oraz sługom, ludziom y czeladzi jeymości, w zamku Petrykowskim; w Bogu wielebnemu imci xiędzu Tomaszowi Jeleńskiemu, plebanowi Petrykowskiemu, w plebanii, Petrykywskiej; wielebnym oycom: Hrehoremu Jarockiemu, praesbiterowi Hrabowieckiemu, w plebanii Hrabowieckiej; Mateuszowi Bruiace, praesbiterowi Makaryckiemu, w plebanii Makaryckiej, uno eodem die wszystkim distincte ichmościom, a wielebnemu oycu Stefanowi Bruiace, praesbiterowi Żydkowickiemu, w plebanii Żydkowickiej na dniu 15 eiusdem anni et mensis, dobrach, w powiecie Mozyrskim sytuowanych, oraz ludziom, pomocnikom y kompryncypałom ichmościów podałem. Za którym, aby na citacją wielmożnego imci pana Stanisława z Burzyna Borzyńskiego, instigatora wielkiego xięztwa Litewskiego, Krasnosielskiego y Czywilskiego starosty, z delacji wysoce w Bogu nayprzewielebniejszego imci xiędza Józefa Orańskiego, archimandryty Słuckiego, namiesnika metropolii Kijowskiej, w dowodzeniu krzywd religii graeco-rossyjskiej, w hrabstwie Petrykowskim stałych, przed sądem jego królewskiej mości, kommissarskim, w roku teraznieyszym, 1747, miesiąca Listopada 6 dnia, vigore stałej i unfundowaney jurisdikcii, na ten termin limity wydanych y publikowanych innotescencii, w Warszawie sądzić się mającym, termin złożyłem y opowiedziałem; pisan ut supra. Andrzej Pawłowicz, jenerał J. K. M. woźny.

Roku 1747 miesiąca Septembra 18 dnia comparens personaliter na urzędzie jego królewskiej mości grodzkim Mozyrskim jenerał, qui supra wyrażony, takową relacją podanego pozwu ustnie zeznał. Kazimierz Rudziński, regent.

Подлинник хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 58.

Жалоба унітскаго священника села Кошыбня, Василя Левцакаго, о томъ, что еврей арендаторъ того же села, Фроимъ, наносилъ ему публично побой врываясь съ палкою въ церковную ограду, и грабилъ скотъ истца; управляющій же имѣніемъ, дворянинъ Станиславъ Свицкерскій, не смотря на жалобы священника, не оказалъ ему никакого покровительства и защиты. 1848. Мая 22.

Sabbatho post dominicam Exaudi proximo, anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo octavo.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, Laticzoviensia personaliter veniens venerabilis in Christo pater Basilius Lewicki, ecclesiae ritus Graeco-uniti Kołybanensis parochus, quam primum acta praesentia adire valuit, illico eodem coram officio et actis, praecavendo omnimodae immunitati ecclesiasticae, suaeque sacerdotali providendo auctoritati, in et contra generosum Stanislaum Swiderski, administratorem, et infidelem Froim, arendatorem tabernalem Kołybanensem, gravi cum dolore questus et protestatus est in eo: quia ipsi, et principaliter infidelis arendator Kołybanensis, non reformidando paenas, legibus praescriptas, tempore certo, nescitur quo praetextu, abecedarium protestantis per villam cum baculo consecrando, caemetarium ecclesiasticum invadere, per idque cursitando, praedictum abecedarium omnino percutere intendere, protestantem, causa invasionis temerariae inquirentem, effrenata lingua contemptuare praesumpsit; pro qua licentia a generoso Swiderski, administratore Kołybanensi, circa requisitionem protestantis de eodem inculpato administrandae justitiae, cum nec minime redargutus extiterit, quin imo praesumptionem ab eodem habens, in majus sese resolvendo facinus, subsequenti tempore modernum protestantem, nulla habita justa ad illum ratione, in facie plurimorum hominum, primo postpositive verbis laesivis et imposturosis, ad impatientiam multo ducentibus, tractare, deinde perfidis inimicisquae Christianae fidei in sacerdotalem personam injectis manibus, aliquot repetitis vicibus, eundem protestantem colaphisare (paenas, super talia exequentes fieri et extendi ad mentem legis solitas, non abhorrendo) ausus est; insuper pro viginti octo florenis polonicibus, ac si a protestante pro potu sibi debitis, injuste adscriptis, privata sua licentia pecudes tres sui protestantis, sine taxatione, interceptit et abegit;

generosus vero Swiderski, permissive se ad omnia habendo, saepe saepius qualibet in occasione intuitu administrandae de inculpato arendatore adaequatae justitiae requisitus existens, nullam praestitit nec praestare vult. De quo contra eosdem iterum iterumque praefatus venerabilis in Christo pater Lewicki quam solenniter queritur et protestatur, offerendo se hanc injuriam jure vindicaturum. Et incontinenti idem protestans statuit coram officio et actis praesentibus ministerialem regni generalem, providum Gregorium Dyczkowski, authenticatum juratum, qui statutus, asserendo secum protunc habuisse nobiles: Joannem Drohomirecki et ejusdem nominis Biliński, firmioris et evidentioris testimonii gratia adhibitos sibi, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice libereque recognovit: quia ipse, ex officiosa requisitione suprascripti protestantis, feria sexta post dominicam Rogationum proxima, anno praesenti, ad bona villae Kołybanie, hic, in palatinatu Podoliae, districtu Laticzoviensi, consistentia, possessioni illustris magnifici Benoe, instigatoris regni, subjecta, una cum supradictis nobilibus praesens et personaliter condescendebat, ibidemque existens, suprascriptum infidelem Froim, arendatorem tabernalem Kołybanensem, apud suprascriptum generosum Swiderski, administratorem honorum eorundem Kołybanie, pro excessibus praemissis arestavit juridicoque innodavit aresto; de quo praesens ejusdem ministerialis relatio.

Книга городская, летичевская, записовая и поточная, годъ 1748—1750, № 5299; листъ 453.

ССIII

Грамота князя Станислава Любомирского, учреждающая Базилянскій монастырь въ Шаргородѣ. 1749. Генваря 13.

Sabbatho pridie festi sanctae Margarethae virginis et martyris, anno Domini. 1749.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, Laticzoviensia personaliter veniens religiosus in Christo pater Martinianus Magierewicz,

conventus Szarogradensis concionator, obtulit officio praesenti et ad actican-
dum porrexit jus, in rem ecclesiae Szarogradensis religiosorum in Christo
patrum ordinis divi Basilii, ab illustrissimo Stanislao, comite in Wisnicz et
Jarosław Lubomirski, principe sacri Romani imperii, capitaneo Sandomiriensi,
collatum, serviens, introcontentum, tenoris sequentis: Stanisław na Wiśniczu
i Jarosławiu, hrabia na Koniecpolu, Równym, Szarogradzie, Smięż i Jahor-
liku, książę Lubomirski, podstoli koronny, sądecki etc. starosta. W imię
Trójcy Przenajświętszej, na honor Przenajświętszej Panny Matki Chrystusowej,
i cześć świętych: Jana Chrzciciela, Onufriusza i inszych patronów Świętych,
na wieczną rzeczy pamiątkę, wiadomo czyniemy komu o tym wiedzieć
będzie należało: iż my w dobrach naszych dziedzicznych, w mieście Szaro-
gradzie, w wojewodstwie Podolskim leżącym, mając cerkiew parochialną
pod tytułem świętego Jana Chrzciciela, murowaną, ritus Graeco-unity,
wakującą post obitum wielebnego ojca Maxyma, dla większego pomnożenia
chwały Boskiej, exercytowania się zaś w artykułach wiary świętej, prostym
ludziom w tamtych krajach potrzebnego, ćwiczenia się młodzi,—umyśliliśmy,
przyprawdając dawną naszą intencję do skutku, też wyżrzoną cerkiew
oddać w dyspozycją i possessją wielebnym księżom Bazylianów prowincyi
Ruskiej; dla czego na to requirowaliśmy konsensu a loci ordinarii ritus
Graeci, to jest od świętej pamięci jaśniewielmożnego xiędza Atanazego Szep-
tyckiego, lwowskiego, halickiego i kamienieckiego biskupa, arcybiskupa i met-
ropolity całej Russyi, opata kijowo-peczarskiego, który, chętnie akceptując
pobożną intencję naszą, na to dobrowolnie zezwolił i consensum suum in
scripto approbował; vigore ejus consensus zaraz skutecznie wypełniliśmy
wołą naszą, do cerkwi wielebnym księżom Bazylianom introdukować się dla
objęcia possessyi onej pozwoliwszy; a że dotąd, dla różnych trudności na-
szych, fundamentalnego wyżwspomnianym księżom Bazylianom na tośmy prawa
nie dali,—teraz, zmocniając przerzeczonej cerkwi Szarogradskiej, murowanej,
possessję, pomienionym księżom Bazylianom ten nasz przywilej dajemy, przy-
rzekając: iż onych in pacifica possessione tak wyżwyrażonej cerkwi z szpi-
talem, przy niej będącym, jako i circumferencyi, do niej należącej, według
dawnej erekcyi konserwować zechcemy, et ab omni impedimento, jeżeliby od
kogo jakie było, ex vi collationis bronić i zastępować deklarujemy. A za
szczęśliwym przybyciem naszym w tamte kraje, zapatrzwszy się na ich
potrzebę, si fuerit exigentia, sustentationem ampliare et potare tychże wie-
lelnych księżom Bazylianów z łaski naszej obiecujemy, którzy, przy wspomnianej
cerkwi Szarogradskiej, murowanej, titulo missionis perpetuo residentes, swoje

powinność, jako to: przez katechizmy, kazania i inne nieustające nabożeństwa, nauczając prostych ludzi artykułów wiary świętej, wykonywać będą, omnimode satisfaciendo woli naszej, tudzież za nas żyjących atque et post sera fata, jako też i za antecessorów naszych, majestat Boski błagać obli-gowani modłami są i wiecznemi czasy będą. Który to przywilej, dla więk-szego waloru, ręką naszą przy zwykłej pieczęci podpisujemy. Daliśmy we Lwowie, die decima tertia Januarii, anno millesimo septingentesimo quadra-gesimo nono. Stanisław Lubomirski, p. k. s. s. Locus sigilli illius usitat in caera rubra subimpressi. Post cujus suprascripti juris ad acta officii praesentis ingrossationem, originale ejusdem idem offerens rursus ad se re-cepit et de recepto officium praesens et cancellariam quietavit.

Книга городская, летичевская, записовая и поточная, годъ 1748—1750, № 5296; листъ 1694 на оборотъ.

CCIV

Жалоба приходского священника мѣстечка Ивницы, Василя Фурсевича, на управляющаго Ивницкою волостью, дворянина Юсифа Скржитовскаго, о томъ, что, послѣдній наносилъ истцу всевозможныя обиды и оскорбленія, мѣшалъ богослуженію, подвергалъ священника побоямъ и тюремному заключенію, принуждалъ его со вѣсмъ церковнымъ причтомъ отбывать барщину, посягалъ на его семейную жизнь, посредствомъ ложнаго доноса причинилъ нападеніе на священника жолнеровъ и тюремное его заключеніе въ лагеръ и т. п. 1751, Сентября 28.

Anno 1751., die 28 Septembris.

Personaliter comparens wielebny w Bogu jegomość xiądz Bazyli Fur-sewicz, paroch Iwnicki; jak tylko po detencyach i oppressyach, breviter inferius specyfikowanych, a przez niżejwyrażonego sobie uczynionych, ad acta praesentia adivit, tak hoc eodem in passu naprzeciwno urodzonemu jego-

mości panu Józefowi Skrzeszowskiemu, kommissarzowi klucza Iwnickiego, i kozakom, pod jego komendą będącym, windykując leżyą charakteru swego i krzywdę, sobieadaną, w takowy protestuje się sposób: iż jego-
 mość obwiniony, coby miał prostszeniu narodowi, w wierze chrześcijańskiej
 będącemu, per observantiam namiestnika Chrystusowego dać dobry przy-
 kład, to przez publiczne przestępstwo Boskiego i pospolitego prawa nieomylnie
 daje zgorzenie, kiedy, nie uważając na Pismo Święte, (tak się w sobie
 mające: nollite tangere Chsistos (sic) vestros), nescitur ejus spiritu, do nie-
 wyperswadowanej złości na niniejszego manifestanta ductus, ważył się wda-
 wać niepotrzebnie i nenaależyce w dyspozycyą, terazniejszemu querulantowi
 przynależną i, kiedy modernus protestans, juxta casus suos spirituales, z
 ludźmi Iwnickimi, do swojej jurysdykcyi i parafii należącemi, postępował,
 bezprawnie kontradykować, a to naprzód, formując sobie pretensyą o jako-
 weś szluby i pogrzeb białogłowy, profanując go na każdym miejscu zelży-
 wemi i nieprzystojnymi słowami, napadł na domowstwo z kilkunastu ko-
 zakami, chcąc złapać manifestanta i, jak się przechwalał, bić i zabić usi-
 łował, a potem, gdy terazniejszemu manifestantowi człek tamejszy Iwnicki
 pole, funduszowi cerkiewnemu podległe, zasiał, tenże manifestant, dając po
 kilka tyńfów, więcej razy trzech satysfakcyi o to rekwirował, w czym tenże
 obwiniony, miasto uczynienia satysfakcyi, jakowąż skrytą uniosłszy się pas-
 sya, w święto Przemienienia Pańskiego, podług kalendarza ruskiego przypadłe,
 na mieście z kozakami comparentem napadłszy, złapał, szarpał, niemi-
 łosiernie bił, i, statkiem rządzącego sie, jak łotra jakiego związawszy, po
 mieście za szyję wodzić i potrącać kazał, a z miasta do zamku zapro-
 wadziwszy, tam się znęcał, i dalej persekwitując swoją złością tegoż kom-
 parenta, nawet w cerkwi nie przepuszczając, namówił tego chłopca, ażeby
 podczas służby Bożey przeszkadzał; jakoż chłopiec jego, przyszedłszy do
 ołtarza, podczas samych tych słów, kiedy kapłan mówi: »so strachom Bo-
 żym i so wiroju przystupite«, — proskury gwałtem dopominał się i dystrakcyą
 czynił; interea niniejszemu manifestantowi, diakom i pałamarowi zakazał
 na tłukę, a gdy się ekuzowali, sierpy onym kazał pozabierać i póty nie
 oddał, póki nie odzeli tłukę; takim się nie kontentując affrontem, dla ni-
 niejszego manifestanta uczynionym, poddannemu tamejszemu kazał cerkiewną,
 wykosić sianożęć, w czym terazniejszy żałujący się rekwirował sprawiedli-
 wości i pieniędzy kilka szostaków położył, to i pieniądze wziął, a satys-
 fakcyi nie przyznał, owszem comparenta złajał; coć contra sextum praeceptum
 Dei, od niejednej osoby contra conscientiam pretendował krzywdy i po żonę

comparentis przysyłał, co ob honestatem et reverentiam omnimodam tu się specyfikować cavetur. Przeto jegomość, jakim zarażony sam zwyczajem, takim y terazniejszego querulanta, prawem Boskim i duchownym modeste zachowałego, chcąc imposturować, różnych kondycyi ludzi na świadectwo przeciwne namawiał, a na ostatek, żeby terazniejszego żałującego się z zdrowia, życia, charakteru Chrystusowego i chudoby wyzuł, opacznie doniósł wielmożnemu panu reymentarzowi partyi Ukraińskiej, że jakoby jakowemiści podejrzanemi tenże dzisiejszy żałujący się żyje sposobami, i tak, za uczynieniem opacznej na terazniejszego querulanta inwektywy, wielmożny jegomość pan regimentarz, pomocą tegoż obwinionego i jego kozaków, za wydanym od siebie ordynansem, wziąć kazał do obozu, którzy komenderowani wraz z jegomością obwinionym, na plebanią comparenta przyszedłszy, funditus w domu comparentis poprzewracali, pobrali, co osoliwie specificabitur, a samego, jak złoczyńcę jakiego, związawszy, crudelissime bili, potracali, różne tyraństwa, fomentem tegoż, nad nim popełniali, o'czym fusius obductio testabitur i skępowanego, przy wielkim morderstwie, do obozu zaprowadziwszy, a tamże przez tydzień w turmie i więzieniu trzymając, ledwie, za rozeznanieniem niewinności terazniejszego querulanta, testimonialiter sąd wojskowy wolnym uczynili; co wszystko fusius inquisitione probabitur, a zatym, tak o leżyą charakteru na sobie Chrystusowego, jako o swoje krzywdy, bole i opperessye tenże comparens deklarując, ut ceteri a similibus arceantur, prawie pozyskiwać, iterata vice contra eundem protestatur.

Et incontinenti stanowszy oczewiście woźny generał wojewodstwa Kijowskiego i innych, opatrzny Joachim Jarmoliński, in praesentia urodzonych ichmościów panów: Łukasza Wierzbickiego i Andrzeja Roszkowskiego, eo majoris ac evidentioris testimonii gratia sibi adhibitos, był w mieście jego królewskiej mości Żytomirzu, tu, w kancelarji grodzkiej Żytomierskiej, a to na affectacją i prawną rekwizycią wielebnego w Bogu jegomości xiędza Bazylego Fursewicza, u którego widział ręce obediwie suchemi razami całe potłuczone, zczerniałe, piersi i plecy, a capite usque ad plantas, zbite i zsiniałe, koszulę krwią ociekłe i innych wiele niemiłosiernych razów, co tenże mienił sobie bydź pozadawane tak od samego pana Skrzyszowskiego, tudzież kozaków Iwnickich i pocztów, za fomentem jego komęderowanych, w czym pomieniony woźny szlachtą, sobie przytomną, oświadczywszy się, prawdziwą swęj obdukcji przedemną, urzędem, uczynił i zeznał relacją, a na konkluzyą prosili tak comparens swęj żałoby, jako i woźny obdukcji o przyjęcie do akt, co i otrzymali. Xiądz Bazyli Furse-

wicz, presbiter Jwnicki. Joachim Jarmoliński, woźny, ignarus scribendi, cruceм posuit †.

Книга городская, индуктовая, Киевская и Житомирская, записовая и поточная, № 317, годъ 1598--1773; листъ 916.

CCV

Подемиическія статьи, составленныя католиками и уніятами по поводу вопроса о правѣ перехода уніатовъ въ католицизмъ. 1752.

Epistola innominati auctoris una cum succinctis reflexionibus in vulgus edita).*

Cum maxima admiratione, querulantes apud sanctam sedem episcopos ritus graeci accepi, acsi episcopi ritus latini subditos illorum non modo ad ritum suum facillime admittant, sed modis et artibus variis ad hujusmodi transitum sollicitent et quamquam ego personas ecclesiasticas ejusdem ritus a plurimis oneribus, statui et dignitati sacerdotali contrariis et injuriosis, vindicavi, defendi et protexi, ut tamen veriora dicam, juste et aequae episcopi latini sanctissimo domino nostro contra graecos conqueri possunt, multa satis praesudicia patienter tolerantes, sed nunc, omissis omnibus, super quibus maxime in Domino indolui de objecta transitu pertractione replicando, ingenue et veraciter dicere debeo: sacerdotes ritus graeci saepius praetextuosa necessitate, infantes, etiam ex utroque parente latino procreatos, suis ceremoniis baptisant, in libros metrices inscribunt, et, cum adoleverint, ad ritum suum, tanquam a se baptisatos, pertrahunt. Litibus excitationis de quo ad iudicium episcopale, etiam moderni reverendissimi Szumlański, episcopi ritus graeci Premisliensis, quam plurimi vocati et citati, non

*) Въ началѣ рукописи находится примѣчаніе на поляхъ одной же руки со спискомъ рукописи: Haec epistola est illustrissimi ac reverendissimi domini Sierakowski, episcopi protunc Premisliensis, nunc archiepiscopi Leopoliensis.

semel fuere, imo etiam populus ritus latini et maxime rudis, liberiori vitae facilius serviens, populo ritus graeci in his oris permixtus, ab ecclesiis latinis longius inhabitans, ideoque ecclesias graecas saepius frequentans, ad eorum incorrectos mores et male ordinatam disciplinam christianam facile assuescit et eundem ritum successive amplectitur, quod mihi, semper dolenti, persaepe innotuit. Recordari enim licet pietissimi regis Sigismundi III representationes et instantias suas, sanctae sedi porrectas, quibus decreti congregationis particularis die 7 Februarii, 1624 anno, super universali prohibitione transitus de ritu graeco ad ritum latinum, ab Urbano VIII felicitis memoriae iam approbati, restrictionem, ad solos tantum ecclesiasticos, sive alias aliud ex integro decretum, sub die 7 Julii ejusdem anni 1624 ab eodem sanctissimo pontifice obtinuit, super quo Romae certa et indubita habetur notitia, et mihi optime constat.

Dissertatio innominati authoris, succinctis reflexionibus praemissa).*

Incomparabili prudentiae, ac infatigabili vigilantiae et sollicitudini supremi Christi fidelium pastoris, sactissimi domini nostri, papae Benedicti XIV, adscribendum est, quod in tam gravi religionis, ac status materia per suum nuntium apostolicum mentem ac sensum sacrae regiae majestatis, domini nostri clementissimi, sibi communicatum habere voluit; indubitatum est, quod, antequam promulgatum fuerit decretum sacrae memoriae Urbani VIII sub die 7 Februarii anno 1624, instantibus episcopis ritus graeci, sacra congregatio de propaganda fide in suo particulari consistorio de die 7 Februarii fecerat quoddam decretum, in quo prohibebatur graecis ruthenis unitis, tam laicis, quam ecclesiasticis saecularibus et regularibus, ne ex quacunque causa, etiam urgentissima, sine speciali sanctae sedis apostolicae licentia, transirent ad ritum latinum.

Sed postquam serenissimi Poloniae reges cum statibus et episcopis latinis regni nostri publicationi hujusmodi decreti ex motivo impedimenti progressus religionis in amplectenda unione se opposuissent, et informatio literalis protunc illusstrissimi nuncii, in regno Poloniae commorantis, per

* Въ этомъ мѣстѣ находится приписка: Reflexiones succinctae ad memoriale illustrissimi, excelentissimi ac reverendissimi archiepiscopi Nicaeni, nuntii apostolici in regno Poloniae, Dresdae, 20 Martii, 1752 porrectum.

rationes status ad eandem sacram congregationem sub die 31 Maji processissent, sacrae memoriae Urbanus VIII papa moderavit, et restrinxit decretum ad solos ecclesiasticos, tantum in congregatione, habita die 7 Julii anno recensito, 1624, debentque haberi ejusmodi rationes dicti illustrissimi nuntii in archivo sanctae sedis apostolicae.

Post quod decretum licet ab aliquibus laicis fuerat recursus ad sanctam sedem apostolicam pro dispensatione transitus de ritu graeco ad latinum, dicta congregatio, resolvendo de puris laicis, semper respondit, non indigere dispensatione sed hoc vigore dicti decreti, die 7 Julii anno 1624 lati, et in una dispensatione; Poloniae fuit existimatum superfluum facere instantiam aliquam pro magnifico Szczawiński, qui, cum sit laicus, potest sine ulla dispensatione transire ad ritum latinum et postea ordinari in sacerdotem, sicut desiderat.

Sed quia reverendissimi episcopi graeci in Polonia et magno ducatu Lituaniae post sopitum tanto motu hujusmodi negotium, rursus januas liberas claudere incipiunt, salva per omnia sancta sedis serenissimi regis et reipublicae integritate, id graecis minime debere permitti ex rationibus sequentibus et respective, quoad manutentionem integritatis religionis in hoc regno catholico.

1. Quia religio latina in hoc regno et magno ducatu Lituaniae est dominans, debetque praeferrì et non esse deterior ritui graeco; cum etiam latinis laicis absque ulla dispensatione ingressus ad religionem graecam sancti Basilii permittitur.

2. Quia per talem prohibitionem destruetur unio confidentialis inter ritum, tollereturque libertas.

3. Non est unio graecorum vera, sed simulata propter ipsam prohibitionem.

4. Multiplicaretur religio graeca, quae sat abunde multiplicata est in partibus Russiae et magno ducatu Lituaniae, finitimis Valachis, Moldavis et aliis partibus schismaticis, ita, ut centenario superet latinos, signanter inter plebejos, et diminueretur latina cum periculo status reipublicae

5. Quia ritus graecus Poloniae a suscepta unione non semel et ultimarie ab ultimo saeculo defecerat, et in qualibet defectione tot motus in republica, et ultimarie Chmielnicii intercesserant; metusque est, ne propter multiplicationem populi graeci ritus sit impar respondendi latinus, tollaturque in duplici ritu aequilibrium.

6. Derelinquerentur ecclesiae latinae ob defectum parochianorum ruthe-

norum, quod nunc etiam in experimento habemus, et enim in uno pago aut villa tres quatuor parochi graeci et totidem ecclesiae ritus ejusdem reperiuntur, a contrario vero parochiae ecclesiae latinae intra suos fines viginti et ultra pagos et villas comprehendunt, paucissimis parochianis latinis numeratis, et copiosissimo numero ruthenorum cum suis ecclesiis graecis inhabitatos.

8. Quia graeci uniti, conversantes cum latinis, majorem habent fructum in religione et pietate.

9. Quia plebs graeco ruthena, etiam e latinis descendens, nullo modo finiter constituitur in religione sancta, imo plurimum declinare videtur a veris principiis, cum exiguum vel nullum faciat discrimen inter unionem et dogma schismaticorum, visitando cum concursu populi ac speciali devotione loca distinctiora eorum extra regnum, peregrinantes Kijoviam, quam summa veneratione habent, et ibi ut plurimum depravantur, peregrinantque non clandestine, sed palam, et ad ejusmodi peregrinationis effectum ordinarie muniuntur testimonialibus suorum parochorum, qui, ut plurimum, suos filios litteris instruendis Kijoviam mittunt, et, proh dolor! plurimis in occasionibus affere praesumunt, se ad vomitum redituros.

10. Quia ecclesiae et ritus latinus propter prohibitionem transitus essent in detrimento et ritus graecus ejusque ecclesiae cum jactura ecclesiae ditarentur, quia parochi ritus graeci, praecipue in partibus Russiae et Podoliae, latinos, de Polonia advenas, facillime ad suum ritum pertrahunt, infantes parochianorum latinorum, nulla habita super ipsis jurisdictione, in suo ritu baptisant, matrimonia benedicunt, et iis, praetextu mulieris graecae, assistunt, corpora latinorum mortuorum contra praescriptum juris sepelire non verentur, et saepe fit, quod, vivente uno conjuge, mulieris cum aliis viris, et e contra, copulare faciunt, et ex causa talium matrimoniorum innumeratae oriuntur lites.

Quantum attinet rationem status reipublicae, nemo ignorat provincias Poloniae, versus orientem sitas, bello Turcarum, Tartarorum ante pacta Carlovicensia adeo depopulatas et devastatas fuisse, ut, post retraditionem fortalicii Camenecensis, vix aliqui veteres illarum provinciarum incolae remanserint, potissima nempe illorum pars vel hostili ferro sublata, vel servitutis jugo dedita fuit; successive tandem, dum pax optato terrore victricium annorum serenissimi olim Augusti II, regis Poloniae, reflorescere comparata coepisset, populi et plurimum latini, e meditullio regni corgregati, easdem provincias inhabitarunt, qui sensim a ritu suo, ob defectum ecclesiarum

latinarum, ad ritum graecum unitum declinarunt, suos, ad suum ritum descendentes, traxerunt, et licet subsequentes ecclesiae latinae, quarum adhuc magna pars desideratur, sensim restauratae sint, populusque superveniens latinus ritum suum ex parte retinet; at nihilominus in comparatione ritus graeco uniti, ut supra expressum, ritus latinus maxime est exiguus, unde episcopi ritus graeci non habent, in quo accusant latinos, acsi pertrahant graecos ad suum ritum, ex suprascriptis probari potest.

Cum tandem sacrae regiae majestatis et reipublicae Poloniae summo perere interest, ut in his regionibus, Moschorum, Moldavorum schismaticorum provinciis finitimis, ritus latinus, si non superet, saltem adaequet numerum graecorum, ad vitandas similes rebelliones, quales tempore regiminis Vladislai, Sigismundi et Joannis Casimiri, regum, per famosum Bogdanum Chmielnicki cum summo discrimine religionis excitatas, respublica experta est, ubi, ut plurimum presbiteri graeci, etiam uniti, rebelles schismaticos ad furendum contra latinos imitabant, eo vel maxime attento, quod graeci, ut plurimum, innatum quoddam erga latinos foveant odium.

Proinde maximopere congruit, ut sacra regia majestas, dominus noster clementissimus, ex motivis praeallegatis, apud sanctissimum dominum nostrum, papam, instare dignetur, quatenus citata bulla sacrae memoriae Urbani VIII non solum integra maneat, verum etiam nullum omnino ruthenis laicis graeco unitis ponatur obstaculum transeundi sponte ad ritum latinum, et ut eo fine per novam declarationem mens sanctissimi omnibus innotescat. Puncta noviter inter vulgum sparsa:

1. Rutheni censuras adhibent, cogendo ruthenos latinisatos ad reditum, acsi in fundamento bullae Urbani VIII.

2. Rutheni panem juste conqueruntur, cum, facto calculo, reperiantur paucis ab annis plures latini ruthenisati, quam sint rutheni latinisati; imo ruthenisati etiam cum schismaticis communicant.

3. Latini unquam adhibent persuasiones, malas artes, minas, ut rutheni pluribus artibus utantur attrahendos latinos, quos complures ad regimen parochialium ecclesiarum assumpserunt.

4. Rutheni occasionem querulandi sumunt ex eo, quod schismatici, abjurato schismate, communiter amplectuntur ritum latinum, ut ne quidem occasionem habeant redeundi ad vomitum, istis enim libertas est acceptiundi ritum pro libitu.

5. Maximus numerus ruthenorum latinisatorum etiam ex eo est, quod ipsorum patio a latinis respiciatur, ut servilis et de schismate suspecta.

Informatio, materiam transitus a ritu ad ritum concernens, una cum examine succinctarum reflexionum, ab anonymo authore in vulgus editarum, pro tuitione ritus uniti in regno Poloniae et magno ducatu Lituaniae, a tota hierarchia ruthena sanctae sedi apostolicae humillime porrecta anno Domini 1753.

Postquam a confirmata ruthenae ecclesiae cum latino unione centum sexaginta annorum decursu, operante Dei omnipotentis (qui verae charitatis fons est) gratia, fideles utriusque in Polonia ritus sinceram inter se amicitiam colere mutisque debitae observantiae et christianae dilectionis studiis prosequi se curassent, unde quam uberes orthodoxa religio fructus perceperit? collato ejus antiquo cum praesenti statu facile colligere licebit: ubi ante unum saeculum Phociana, Lutherana et Calviniana haereses latissime diffusae—in presentiarum ad angustissimos fines redactae sunt. Infelici tandem nostrae aetatis exemplo inimicus homo, discordiarum semina in agro Domini spargens, ut prope imminens ad extrema jam redactae haeresi periculum averteret et reliquam, quod sibi delati olim diffuso in imperio Sarmatiae tenebrarum principata superfuit, securius possideret, catholicorum in suos confratres tela convertit. Prodiit quippe non adeo pridem in publicum quaedam anonyma scripturae copia, cujus innominatus author, quo facilius decreti Urbani VIII, transitum a ritu graeco prohibentis, revocationem obtineret, nullo gentis atque ecclesiae ruthenae, de religione atque republica optime meritae, habito respectu, quaeque atrocissima perduellionis, apostasiae, inconstantiae in religione, libertatis vitae etc. conquirunt undique crimina, quorum ruthenos unitos coram sede apostolica nec non excelso regni Poloniae ministerio insimulat, atque hac ratione, integrum ruthenorum famam crudelem in modum lacerans, sperat se, deleto eorum nomine, in tam debili calumniarum fundamento trophaea erecturum, deque catholica ruthena ecclesia, veluti de quapiam truculenta haereseos hydra, triumphaturum; qua autem causa suae confidentiae? vel inde cognosci potest, quod nomen suum publico abscondit? Verum facile est de latebris transeuntes lacessere! detrahat larvam, prodeat in aciem atque cominus dimicet; nullus est ruthenorum, qui ejus frontem exhorrescat.

Porro antequam accedemus ad examen *succinctarum* nostri innominati auctoris *rationum*, praeterire non possumus, quin prius conqueramur gravissimum ecclesiae atque integrae ruthenae gentis vulnus fuisse infictum in quadam epistola, quae incipit: »*cum maxima admiratione*«, una cum »*succinctis reflexionibus*« in vulgus emissis, in qua auctor, postquam insignia sua in ruthenos beneficia magnificentissimis atque amplissimis verbis depredicasset, objicit tandem ruthenis studium: »*liberioris vitae, incorrectos mores, atque mali ordinatam disciplinam ecclesiasticam*« super quibus, a se deprehensis, »*maxime coram Domino indoluisse*« significat. Felicem nos sane hominem existimamus, qui in eos bilem effundit, quorum pectori alte charitas christiana inhaerens, facile praestat, quominus, qui male audire cogatur. Fatentur equidem rutheni, se esse filios aetatis, variis humanae fragilitatis adminiculis obnoxios, negant vero, imo pernegant, se reliquis mortalibus esse deteriores, neque satis admirari valent, qua ratione auctor in Polonia, in qua omnium christiani mores oculis communibus expositi sunt, vitia ruthenorum debuccinet? Profecto rutheni, etsi non sunt curiosi rerum alienarum exploratores, complura, ultro sese oculis eorum objicientia, vicissim proferre valerent, ex quibus quis trabem? quis festinum oculis gerat? facile dignosci; verum tamen satis sibi defensionis habent, ubi adversario verbis Christi responderint aequo animo laturos, ab iis se lapidibus peti: »*qui autem absque peccato*.

Et sane unde haec liberior vita atque incorrecti ruthenorum mores promanerent? difficile est invenire; non a praeceptis Divinis et ecclesiasticis, haec enim omnibus christianis communia sunt, non a ritibus et caeremoniis ruthenorum, quae usu Divinissimorum orientalis ecclesiae patrum consecratae, nihil, nisi pietatem cordibus hominum inspirant; non a disciplina ecclesiastica, quae, quantum rigiditatis praefert, facile a viris doctis, graecorum ritum non ignaris, criminatores ruthenorum edoceri poterunt; non a ruditate ruthenorum, cum haec nounisi plebeis, prout et in omni ritu contingit) non autem viris liberaliter educatis adscribi potest. Verum nec plebejorum in utroque ritu est adeo crassa ruditatis, ut aequum ab iniquo discernere nesciant, aut cardinalis christianae fidei articulos ignorent; non denique a negligentia praelatorum, nulla quippe adeo exquisita deligentia adhiberi potest, quae gravam subditorum voluntatem penitus coerceat. Si itaque ad liberiores vitam nonnullos ruthenorum pronos, si in quibusdam ruditatem et incorrectos mores animadverterit auctor, id non

nascendi, atque inde provenienti plebeae educationi referre debuit. Quod autem verum est, neque sunt adeo improbi, neque frequentes, si cum aliis comparentur, ruthenorum mores, atque id facile inductionibus probatum redderetur, ni turpe foret id a ruthenis praestari, quod ipsi in suo adversario improbare coguntur. Ubi vero asserit author complures, e ritu latino descendentes, ab ecclesiasticis ruthenis, ad graecum traductos fuisse, toto coelo a veritate aberravit; quod, si id sibi dici aequo animo ferre non potest, texat traductorum cathalogum, quos episcopi graeci illico ad proprium ritum compelli sinent, dummodo suos, ad ritum latinum pertractos, rehabeant. Qua autem fide ad calcem memoratae epistolae de decretis Urbani VIII author disserat, mox demonstrabimus, ubi ad dissertationem *succintarum reflexionum* scriptoris egregio suo operi praemissam respondebimus.

Responsio ad dissertationem super decretis Urbani VIII, reflexionibus succinctis praemissam.

Author reflexionum, acerbo atque crudelissimo stylo contra ruthenos conscriptarum, incepit opus suum a dissertatione super decretis Urbani VIII, transitum a ritu graeco ad latinum prohibentibus, affirmatque: anno 1624, die 7 Februarii, emanasse sacrae congregationis de propaganda fide decretum, quo tum laicis, tum ecclesiasticis ruthenorum desertio proprii ritus vetita fuit; deinde asserit: ad instantissimas statuum regni Poloniae preces, opponente se publicationi hujusmodi decreti republica, atque *transmissa Romam*, nescimus quas per *rationes status*, ab excellentissimo protunc nuntio conscripta informatione, memoratum decretum eodem anno 1624, die 7 Julii, ad solos ecclesiasticos restrictum fuisse. Haec author ille tanta vero fiducia et securitate, acsi tabularia sacrae congregationis de propaganda fide evolvisset, neque in Polonia, trecentis leinis (sic) Roma distante, res gestas describeret. Sed, ut omittamus adeo brevi inter primam et alteram legem quinque mensium intervallo, haud potuisse status reipublicae convenire legem sanctae sedis, inusitata apud Polonos praxi, examinare, publicationi pontificii decreti se opponere, summo (qui apud Polonos requiritur) omnium ordinum consensu (cum tamen magna in senatu et equestri ordine pars unitorum ruthenorum foret) eam improbare, rationes, nescimus quas, nam hanc, quam author innuit, quantum valeat? mox

examinabimus, sedi apostolicae pro tollendo priori decreto afferre, atque
 iis debita, quae sanctae romanae ecclesiae in more est, maturitate et dili-
 gentia expensis, tam brevi, ut diximus, viginti circiter hebdomadarum spa-
 tio, revocationem hujusmodi decreti obtinere; ut, inquam, haec omittamus,
 quantum in hac dissertatione sinceritatis contineatur, facile ex ipsis decre-
 torum datis colligi poterit, ex quibus, in autentica forma apud ruthenos
 extantibus, patet evidenter; authorem datas decretorum invertisse, atque
 huic tam infirmo fundamento totam hanc suae dissertationis molem super-
 struxisse, quae, labente fundamento, integra concidat, necesse est. Sciat
 itaque innominatus author (quod antequam ad compilandam suam
 dissertationem se accingeret, didicisse debuerat) primum decretum sacrae
 congregationis de propaganda fide, solis ecclesiasticis transitum a ritu
 graeco ad latinum prohibens, occasione derelicti a Cassiano Sakowicz ritus
 Graeci formatum fuisse, anno 1624, die 7 Julii; alterum vero, quod omni-
 bus Christi fidelibus, tam *laicis*, quam *ecclesiasticis* sub poenis gravissi-
 mis, atque *nullitate actus* ejusmodi transitum vetat, in supplementum et
 amplificationem prioris latum, non anno 1624, ut author anonymus fallitur,
 sed anno 1627, die 7 Februarii; ex quibus quid tota adversarii dissertatio
 evincit? vel ipse solus judicet. Qua enim ratione potuerit status reipublicae
 anno 1624 motivo hujus decreti congregari, preces pro aperiendo laicis
 graecis ad ritum latinum transitu sedi apostolicae afferri, *informationem*
litteralem excellentissimi protunc nuntii per *rationes* status sacrae congre-
 gationi porrigi, cum eo tunc laicis ruthenis ad ritum latinum transitus
 nondum praecclusus fuerit; qua, inquam, ratione priori decreto posterius va-
 luerit restringi, vel is, qui sibi verba pro rebus facile dare sinit, haud
 aegre imposturam agnoscit. Neque facilius demonstrabit author, unde haec
 hausit, quae de celebrato in causa horum decretorum anno 1624 statuum
 reipublicae conventu, de impedita a devotissimis sedi apostolicae Polonis
 multi magis, ut ipse affirmat, episcopis decretorum pontificorum publicatione
 disserit cujus haec in re historici fidem appellat? num Piasecii, num
 Kwiatkiewii? qui res Polonas, cum sacras, tum politicas hujus saeculi, mi-
 nutim annotatas, posteritati transmisere, num cujuspiam alterius? proferat
 nomen author, proferat librum! nun enim in eos incidit, qui absque exa-
 mine et teste coquo authori, res aetate sua superiores describendi, levissima,
 atque viro cordato indigna credulitate, fidem adhiberent. Supplevit itaque
 sedes apostolica, transitum laicis graecis a ritu suo vetans, posteriori anno
 1627 edito decreto, quod priori, anno 1624 emanato, *similem transitum*

solis ecclesiasticis prohibent, omisum fuit. Haec sola duo decreta, praesentem materiam concernentia, ruthenis innotuerunt, atque ab illis, veluti pretiosa amoris sacrae apostolicae sedis erga ruthenam ecclesiam pignora, et ferme vitales sanctae unionis succi maximo zelo ac summa cum diligentia conservatur. Neque rutheni in animum suum inducere possunt, ut aliqua alia, prout adversarius praetendit, prohibitum laicis ruthenis transitum, relaxantia decreta formata fuerint; uti etiam firmissime credunt, sanctam romanam ecclesiam, communem graecorum et latinorum matrem suis circa unitam a ruthenis unionem servandorum, manutenendorumque orientalis ecclesiae ritum promissionibus nunquam defuturam; non secus in casu, quo aliqua etiam ad sequiorem informatio inauditis ruthenis obtenta fuerit, nec hucusque per centum et amplius annos publicata, nihil quidquam integritati ruthenae ecclesiae affectura, certo certius confidunt. Extant sane adhuc in vivis complures, qui, non attento pretense ab adversario decreto de speciali sedis apostolicae licentia et nonnisi favorabili loci ordinariorum suorum voto et informatione praecedente, ad ritum latinum transierunt, inter quos domini: Żurkowski, Narolski, quibus exemplis recentissimis atque certissimis totum id, quod de quodam domino Szczawiński affertur, dilui potest. Imo modernus etiam, felicissime ecclesiam catholicam gubernans, summus pontifex Benedictus XIV, dominus noster clementissimus, prohibito graecis melchitis etiam laicis ad ritum latinum transitu, anno 1743 die 24 Decembris emanato decreto, tandem in encyclica anno 1744, die 2 Maji, ad ruthenos transmissa epistola, praelaudatam suam pro graeco-melchitis formatam constitutionem, quoad punctum integritatem rituum orientalis ecclesia respiciens, expresse servari ruthenis iujunxit.

Nec praetermitti debet, quin censuram et maturum examen subeat, quod author imaginario statuum regni Poloniae in materia religionis celebrato conventu i imponit motivo, scilicet quoniam amplissimos regni ordines permovente, executionem decretorum pontificiorum impeditum fuisse, ait enim: *serenissimos Poloniae reges* (cur plures nominet? ignoramus, cum tamen anno 1624 solus Sigismundus III Polonis imperaret) *cum statibus et episcopis latinis regni nostri publicationi huiusmodi decreti ex motivo progressus religionis in amplectenda unione se opposuisse*. Quid sibi haec velint? ipsi etiam episcopo difficile est conijcere, an quia conversio ruthenorum ad fidem orthodoxam, integro eorum a sancta catholica ecclesia ritu approbato, persistentem *progressum* seu verius propagationem religionis impedit? at haec sunt contradictoria, quomodo enim conversio ad catho-

licam fidem propagationi fidei, quam auget, afficiat. An quia rutheni catholici, in proprio ritu permanentes, propagationi religionis inviderent; at quid eos ad amplectendam unionem incitavit, quid ad innumeras aerumnas et labores in provehenda ecclesiae unione exatantos, quid ad sudores, ipsumque sanguinem (ut pleno ore coevi fidem perhibent historici) in testimonium orthodoxae religionis abunde profusum permovit, si tam infesto erga orthodoxam religionem animo essent; an denique, quia sanctissimi orientalis ecclesiae ritus propagationi religionis impedimento forent? At praeterquam, quod id impium dictum est, res ipsa authorem refellit, ubi in ritu graeco orthodoxa religio, late per oras Sarmatiae diffusa, documento est haeterodoxis insignem orientalis ecclesiae partem sua sponte non tyrannidis Turcicae jugo praessam, non afflictionibus et necessitatibus temporaneis permotam, non opum alienarum indigentem, sed unico pacis et tranquillitatis ecclesiasticae amore occidentali consentire, in diesque augeri, atque jam ad insignem amplitudinem pridem excrevisset, quin complurium partim invidia, partim falso zelo constringeretur, ut traductis omni ferme anno non paucis ad ritum latinum ruthenis, haud postremum ecclesiae ruthenae decus traheretur, quod ex consensu sub uno visibili capite romano pontifice orientalis cum occidentali ecclesia, atque in ea fidei unione ex varietate ritus et caeremoniarum sacrarum religio orthodoxa nanciscitur. Indignum itaque majestate Poloniae reipublicae foret tam debili et frivola ratione permoveri, eam in medium proferre, atque temere contra tot privilegia serenissimorum regum Poloniae et leges patriae publicas, ritum graecum firmantes, decretis sedis apostolicae refragari. Quam vero atrox piissimae Sanctae Crucis (qui tunc legatione romana in Polonia fungebatur atque insignem cum in Polonia, tum Romae, dein sacro senatui adlectus, jurandae, exornandae atque amplificandae ruthenae ecclesiae operam narrant) memoriae injuria infertur, facile cognosci poterit, ubi egregia nostri authoris dissertatio expenditur, quae cum sui muneris oblitam in convulsionem et abrogationem decretorum sedis apostolicae cum statibus et episcopis latinis regni Poloniae conspirasse posteris prodit. Neque preteriri debet, quod author noster sat incaute affirmat: nuntium sedis apostolicae cum serenissimis regibus et statibus Poloniae sua commutasse officia, hic quippe per rationes status, illi vero motivo impedimenti progressus religionis publicationi decretorum pontificorum, praepostero ac inverso ordine, se opposuisse asserunt. His innumera alia adjungi possent, quae memoratam authoris dissertationem falsi convincerent, in haec, quae diximus, eviden-

ter demonstrassent, qua sinceritate et fide, quo denique rerum apparatu instructus author ruthenis bellum indixit. Jam vero quod respicit coacervatas undique ab autore *succinctas reflexiones*, quibus revocationem decreti Urbani VIII, transitum ruthenis ad ritum diversum prohibentis, persuadere nititur, nihil sane facilius est, quam ad eas res pendere, cum sint adeo infirmae, ut detractis, quas abunde raritatis christianae immemor scriptor congessit, calumniis; atque verborum oblato cortice, solae facile concidant; neque rutheni, qui innumeris exemplis constantiam suam in retinenda zelum et ardentissima studia, in propaganda orthodoxa religione orbi catholico probata, effecere, ad ejusmodi vexationes de latebris emissas voces respondere dignarentur, nisi schismaticorum scandalo, quod ex hujusmodi famoso libello abunde promanavit recens conversorum infirmitati, atque indemnitati, et honori orthodoxae ruthenorum religionis hac occasione ab hostilibus ecclesiae unitae subvenire et providere operae pretium existimarent. Respondebunt itaque auctori anonymo rutheni, ne sacrilegus; ubi de religione agitur, silentio atque intempestiva, tam gravium calumniarum dissimulatione causam fidei prodere videantur. Respondebunt rutheni, ut intelligat author anonymus, non deesse illis pietatem, veritatem et justitiam, quorum adminiculo orthodoxam religionem, mille ab eo calumniis in catholica ruthena ecclesia proscissam, tueri possint. Respondebunt rutheni, unde schismatici facile cognoscant: anonymum auctorem ex suo privato spiritu non ex more sanctae ecclesiae in ruthenos arma sumpsisse, desinantque tandem orthodoxae latinae cum ruthena ecclesia insultare unioni, unaque discant ea firmitate et constantia ruthenos catholicae ecclesiae adhaerere, quam nec suorum in religione confratrum a recta non-nihil perfectionis christianae via aberrantium aemulatio et invidia, nec hostium ecclesiae modo acerbi insultus, modo fraudulentae amicitiae, atque simulatae compassionis ostentatio, unquam commovere valebunt. Respondebunt denique suo accusatori rutheni ea tamen animi lenitate, quae turbatorem ecclesiae tranquillitatis pacem doceat, non bellum accendat.

Responsio ad succinctas reflexiones innominati auctoris, pro libertate transitus a ritu graeco conscriptos.

Ad 1. Tria sunt in hac prima anonymi auctoris succincta reflexione consideranda: 1 Quod religionem latinam a graeco ritu distinguat: in tolerando terminorum abusu et vocibus, unitatem religionis convellen-

tibus, discere, antequam haec conscriberet, prius debuerat ritum et ceremonias diversam non efficere religionem et, ut non dubitamus, haec eum probe novisse, admirari non possumus, cur malitiose abutatur terminis, religionem latinam a graeca destinguens, cur formulis quas de haeterodoxis agendo communiter adhibemus, cum orthodoxis ruthenis abutatur? *alterum est, quod religionem latinam ritus graeco in Polonia et magno ducatu Lituaniae* dominari asserat, quod sene competentius de orthodoxa ecclesiastica e graecis atque latinis in Polonia et magno ducatu Lituaniae congregata haeresibus: Phocianae, Calvinianae, Lutheranae et reliquis acatholicorum sectis dominante protulisset, si aequali zelo haeterodoxos, quam orthodoxos odio insectari vellet. At caperemus: saltem innueret, quid dominium latini ritus super graecum in Polonia constitueret; an quia fideles ritus latini imperent subinde subditis, graecorum ritum profitentibus? at pari ratione interdum contingit dominos ruthenos latini ritus subditis imperare? an quia numerosior est ritu graeco latinus, at, ut omittamus, numero dominium non constitui (alias enim subditi cum familia ipsis imperante numerosiores sint dominis suis, jura darent), hoc, inquam, amisso, cur author infra conqueritur ruthenorum populum esse adeo copiosum, *ut illi impar respondendi latinus*, an, denique, quia soli episcopi latini inter senatores regni Poloniae recensiti? at saecularis et politica praerogativa nullum super suos confratres in ecclesia fundat dominium, ex tanta hujus veritatis declarativa lege: prima sacrae congregationis rituum anno 1632, altera sacrae congregationis de propaganda fide anno 1676 edita, quo tum episcopi, quum presbyteri graeci episcopis respective et presbyteris latinis quod characterem, dignitatem, nomen, praecedentiam et cujusvis generis praerogativas per omnia pares sunt aguiti; imo si etiam leges civiles Poloniae consulentur, mox occurrent contitutiones regni Poloniae, in generalibus statuum reipublicae anno 1659 et aliis annis plurimis celebratis conventibus sancitae, per quas clerus ruthenus, quoad omnia privilegia, libertates, exceptiones, immunitates, clero latino aequalis est declaratus. Divulget itaque atque depredicet author snum in ritum graecum dominium, vel ex hac; quam modo refert responsione, ruthenos sibi subjectos intelliget, quod si sanioribus consiliis ruthenorum acquiescere voluerit, covolvat satius divinas, a doctore gentium traditas, doctrinas, alteque cordi christiano imprimat, quod in epistola ad Galatos cap. 3 conscriptum traditur: »Non est Judaeus, neque Graecus, non est servus, neque liber, non est masculus, neque femina—omnes enim vos unum estis in Christo Jesu«. Ultimam tandem, quod

in hac prima reflexione auctor ruthenis objicit, est: latinos religionem graecam sancti Basilii absque ulla dispensatione ingredi; fatemur sane, complures e ritu latino Basiliano ordini nomen dare; nec author negabit, multo plures e ritu graeco ad latinam religionem admitti; nihil est igitur, cur hac de causa de ruthenis conqueratur? cum enim quisque suam vocationem sequatur, necesse est, ut ruthenis liberum ad latinos religiosos ordines transitum non negamus, non secus latinos religionem graecam sancti Basilii intrantes repellere non debemus; quod inter latinam et graecam ecclesiam unionis argumenta per centum sexaginta annos reputatum fuit.

Ad 2. Hic quoque duo sunt expendenda, quae ab auctore annotantur:

1. negato transitu graecis ad ritum latinum, fore: *ut destruat* unio *confidentialis inter utrumque ritum*; quomodo autem id, quod affert, probare posset, non satis intelligimus, imo verius permissio hujusmodi transitu, nullam amplius esset inter praelatos latinos unio confidentialis, nulla amicitia, cum unicuique pro tuenda aut amplificanda sua jurisdictione acriter dimicandum, multa ad alliciendos ad diversum vel retinendos in proprio ritu fideles coniventia (ut in humanis contigit) criminumque, etiam dissimulatio adhibenda foret, ac denique, aperta ultro porta, traductis ad ritum latinum graecis, omnis prorsus destruetur unio, cum unum ex extremis uniendis deesset. Alterum est, quod auctor affirmat: negato huiusmodi transitu *destruendam libertatem*; de qua hic libertate ait? non satis se explicat: an de libertate arbitrii humani? hanc semper salvam esse oportet, at quomodo hanc libertatem lex Urbani VIII tollat? nec ille, qui libertatem mentis humanae negat, probare contenderet, an denique de libertate voluntatis a lege, qua coerceatur, atque intra fines aequi et honesti contineret, at viderit egregius scriptor cujus libertatis patrocinium sumpsit, alias enim nullam legem esse oporteret, quia per illam *destrueretur libertas*; abroganda essent omnia divina et ecclesiastica statuta, saltem illa, quae ritus et ordinem sacrorum respiciunt, uti: non celebrandi ante auroram et post meridiem, promiscue ritu sacro non abeundi latinis graeco, graecis latino ritu, non urgendi et his similia alia providissime a romanis pontificibus universalibusque consiliis sancita; hae inquam prohibitivae leges e medio auferendae essent, quia per hujusmodi prohibitiones tollitur *libertas*, tandem integrum adversarii nostri argumentum vincit, pari ratione nec latinis laicis excussa petulanter suorum pastorum legitima jurisdictione transitum ad ritum graecum prohibere debere, quia per hujusmodi destrueretur unio confidentialis inter ritum graecum et latinum, tollereturque libertas.

Ad. 3. Perpendat quaeso author, quid haec propositio mereatur? sciatque se primum (quod nec ipsi schismatici caeterique haeterodoxi hucusque ausi sunt) eo temeritatis devenisse, ut ruthenos universim simulatae fide atque ad speciem duntaxat initae cum sancta latina ecclesia unionis accuset. Nos profecto vix credere possumus, egregium nostrum authorem ruthenos novisse, dum haec scribendo, putaret, se impune ruthenis, de ecclesia et republica optime meritis, insultaturum; fallebatur attamen, cum facilius sit longe ruthenis reponere authorem adversarium nihili christianam charitatem, nihili justitiam, nihili sanctam veritatem, dum haec scriberet, pendisse, quam ut ipse intaminato atque integro hucusque ruthenorum honori eorumque in sanctam romanam ecclesiam innumeris exemplis probatae fidei suis inconsideratis reflexionibus quidquam detraheret.

Verum haec sunt minora, si comparentur cum eo, quod author, famae confratrum suorum lacerandae assuetus, in ipsam communem omnium matrem et magistram, sanctam romanam ecclesiam, ausus est, ubi non solum ruthenorum, graeco ritu viventium, simulatam (acsi intima eorum animi latibula excusisset) unionem, sed etiam hujus simulatae unionis decretum Urbani VIII, graecis laicis ad ritum diversum transitum prohibens, causam esse asserit: ait quippe, non esse veram, sed simulatam graecorum unionem, propter id causam significat ipsam prohibitionem; nec male, putamus, authorem sibi consuluisse, quod se, quid sit, latere voluerit; multo enim labore ipsi opus foret, quo non praemissa catholicis authoribus consueta operi suo protestatione, nomen scriptumque suum a censorio (hoc quippe temeraria piarumque aurium offensiva propositio promeruit) stigmate tueretur, nec merito poenas daret, quod suas succinctas reflexiones irreflectente se ad eas animo, temere precipitanterque profuderit.

Ad. 4. Plura hic author confuse congeffit, ad quae sigillatim respondere operae praetium aestimamus: 1. ait, prohibito transitu laicis ruthenis ad latinum ritum fore, ut multiplicetur religio (verius ritum scripsisset) graeca; at cur vir orthodoxus multiplicationi fidelium in ritu graeco invideret, non modo conjicere, verum nec rationem amplius quaerere audebimus, nullam enim adhuc assertorum ab eo in integro hoc opere (si odium duntaxat atque animi livorem excipias) invenire potuimus; hoc itaque permissio, cur se non satis explicat, quid fideles tantopere in ritu graeco multiplicaret, quandoquidem aequali omnium conditione nascentes rutheni morientibus succedant nec peculiarem immortalitatis, aut longae vitae, aut denique insuetae cujuscumque fecunditatis ritui

suo praerogativam adnexam habent. *Aterum* est, quod author conqueratur, jam actu multiplicatum esse ritum graecum in Russia, ita, ut centenario superet latinos; crederes cum ruthenorum capita censuisse, tam exactam eorum rationem se temere jactat, nisi leges polonae reipublicae atque libertatis praerogativa, capita censi vetans, tantam in numero ruthenorum designando authoris confidentiam falsi convincerent. Verum sic propriae an potius Russiae provinciis ruthenos multiplicari animadvertit, non in Polonia, cum nec una ibi parochialis ruthenorum extat ecclesia, atsi in partibus Russiae complures ruthenos esse comprehendit, quid mirum? num plures Germania Gallos quam Germanos quaerere vellet? abstinent itaque ab hujusmodi, potius risu quam miseratione dignis, querelis, designatque lamentari complures in Russia esse ruthenos, neque se credat de albanensibus profugis atque in extremas Italiae oras advenis orationem texere, ubi de aboriginibus in Russia ruthenis, juxta sanctae orientalis ecclesiae ritum fide christiana initiatis, sermonem instituit. Fatemur equidem nova in dies schismaticorum ad sanctae unionem accessione multiplicari orthodoxam ruthenam ecclesiam, verum id nullius damno et detrimento, sed soli lucro catholicae religionis cedere confidentissimum est. 3-tium est, quod author ruthenos unitos, ut eorum insignem numerum exageret, cum *Moldavis, Valachis* (Turcarum mancipiis) et aliis (ut ipse fatetur) gentibus schismaticis, nec leges, nec mores, nec dominium, nec religionem, nec aliud quidquam commune cum ruthenis habentibus, misceat; miramus sane iis Transylvanos, Slavos, Serbos, Bolgaros, Croatos, Macedones, Thessallos, Etholos, Beotios ceterasque, ritu graeco sacra abeuntes, gentes non annumeravit, tunc enim *religio* (ut auctori placet) graeca non modo Polonos, sed etiam Gallos et Germanos latinos numero superasset, verum potius ad Moldavos, Valachos aliasque gentes schismaticas, non tantum e Phociano schismate, sed etiam e ritu, si ita placet, graeco ad orthodoxam religionem iitumque latinum transducendos zelum suum converteret, quam ruthenos catholicos acerbo calomo insectaretur, sed tamen (si id displicet consilium) Valachos et Moldavos omittat, sat habet in Polonia in quo suum zelum exercent: adsunt tot Lutherani, Calvinistae, Phociani, Tartari, Machometis sequaces, nil vero de Haebreis dicimus, quos sane si converteret, forte ipsos ruthenos, plusquam centenario novis proselytis superaret, atque *periculum*, nescimus quale, a *statu reipublicae* averteret, verum haec sunt spinae et tribuli propter nostrum apostolum; cavendum sibi ducit ab aculeis, facilius putat, his omissis, maturas jam et selectas domini fruges e campo

alieno ad horreum suum congregare, atque tanto justitiae, veritatis, paris et unionis ecclesiasticae detrimento alienorum in vinea domini laborum fructu potiri. Nihil moratur noster author, quis pondus diei et aestus sustulit? quis cum lacrimis semina sparsit? sudoribus et sanguine rigavit? dum modo ipse manipulos cum exultatione portet. Haec est summa rei totumque argumentum, quod authorem ad hujusmodi indignas luce rhapsodias conscribendas permovit. 3-tium est, quod ritum graecum inter plebejos praesertim multiplicatum esse asserit, non negamus sane notabilem nobilium imprudenti nonnullorum facto ad ritum latinum traductum, fuisse, unde quantum multiplicetur *religio* graeca, etiam ipse noster eximius scriptor haud obscure innuit. Verum tamen sciat non deesse adhuc graeco catholico in Russia ritui viros nobilitate, authoritate atque opibus praeditos, qui accerrime, ubi primum nomen authoris innotuerit, tam graves genti atque ritui suo illatas, injurias persequi et vindicare non omittent.

Ad 5. Hic tandem totum, quod animo gerebat, virus in gentem ruthenam author invidus evomuit, duo asserens: 1-mum quod ritus graecus non semel et ultimarie ab ultimo saeculo defecit. Haec assertio nulla alia responsione indiget, quam authorem nostrum atrox cum alibi tum hic potissimum sanctae veritati bellum indixisse, quam vero facilliter ipse intelliget, ubi id, quod asserit, nullo documento, nullo exemplo, nullo authoris testimonio probare valebit. Te, aeterna veritas! rutheni innocentes appellant; quam non latet, qua constantia centum sexaginta annis pactam juratamque sedi apostolicae fidelitatem servarunt, postquam anno 1580 Clementi VIII pontifici maximo debitam obedientiam devovissent; nonne roxolana ecclesia serie haud interrupta a Michaele Ragoza usque ad modernum, feliciter eam gubernantem, jam duodecim metropolitanos, a sacrae apostolica sede confirmatos et incitatos, recenset? nullus profecto ex schismaticis etiam eo proterviae progressus est, ut unionem ruthenae ecclesiae inconstantiae argueret, quod sane ad eam impugnamdam atque e numero operum Dei delendam haud incongruum inimicis ecclesiae argumentum foret. Excutiant sacrae congregationis de propaganda fide tabularia, quae omni anno autentica non interruptae ruthenorum cum sede apostolica communionis documenta offerent. Consulat tandem author *Coialovium* societatis Jesu in miscellaneis, titulo de statu religionis orthodoxae in Lithuania; *Kviatkievium* in gestis polonicis; *Leonem Kreuzam* in apologia unionis; *Joannem Dubovium* in hierarchia ecclesiastica; *Pachomium Ohilevium* in harmonia rituum ecclesiasticorum; *Jacobum Susza*; in cursu vitae,

Saulo et Paulo, Phoenice rediivo atque in *quadam manuscripta sacrae congregationis de propaganda fide oblata informatione* de anno 1640, quam in archivo sacrae congregationis extare in comperto habemus; *Aloysium Kulesza* societatis Jesu *in fide orthodoxa*; tandem novissime *Ignatium Kulczynium* in specimine ruthenae ecclesiae, ex quibus facile unionem ecclesiae cum latina toto hoc centum sexaginta annorum spatio inviolatam perstitisse discet. Sed quid nos huic calumniae repellendae immoramur, quae adeo evidenter cum veritate pugnat, ut ulteriori responsione non egeat; officium tamen christianae charitatis praeterire non possumus, quin authorem moneamus, expendat secum ipse, quam aequissimo juxta ac veracissimo judici excusationem affert, cui etiam otiosi unius cujusque verbi exacta ratio redenda erit. Alterum in hac reflexione auctoris nostri annotari debet, quod perfricta atque in omnem casum obfirmata fronte asserat: ruthenos tot motus in republica duce Chmielnicio excitasse; quam gravis hic ruthenae genti injuria afferatur, quisque intelliget: ubi expenderit authorem nostrum unam praedonum manum, rypas Borysthenis incolentem, ex variis nationibus gentibus, ritibus et linguis congregatam, (quam cosacos nominant), ut hac ratione odium integrae ruthenae genti consisteret, nomine ruthenorum appellare non dubitasset. Nullus profecto historicorum bellum, Chmielnicio duce susceptum, ruthenis adscripsit, nemo e nobilitate ruthena, imo ne quidem de ipsa plebe sub signis Chmielnicii militavit, si solos Borysthenis, accolas excipias, qui, ingentibus Chmielnicii promissis inducti, atque ab emissariis graecorum (qui exarchas se Constantynopolitani troni dicebant) religione obstricti, cosacis Zaporviensibus adhaeserunt, multo minus nemo praeter nostrum eximium authorem cum e coaevis, tum etiam posterioribus historicis affirmavit, ruthenos unitos unquam debitam reipublicae fidelitatem violasse. Si vero de Chmielnicio disserere velimus, quo ex ritu ortus est, nunquam nos satis author noster docere poterit. Quamquam ire indicias, nequeamus, eundem, postquam inter cosacos, quibus nomen dederat, crevisset, schismaticam sectam publice professum fuisse, quo homo novis rebus studens, infestos polonis schismaticos, Transborysthenenses populos, atque iis vicinos: Valachos, Moldavos et Moschos, praetextu tuendae graecae (sic schismatici Phocianam sectam appellabant) religionis in societatem belli pertraherent, vix tamen in dubium verti potest, eum mille religioni interne addictum, non pluris schismaticam sectam, quam orthodoxam fuisse religionem. Ut enim caetera simulatae ab eo duntaxat ad spe-

ciem religionis documenta omittemus, satis erit innuere eum inter Zaporovienses praedones educatum, quos nemo non scit nihili religionem, nihili fas et aequum ipsamque vitam facere solitos. Tandem sufficet referre, quae de eo contemporanei scriptores (inter quos *Aloysius Kulesza* societatis Jesu, citans ibidem *Kojalovium* ejusque societatis, et *Twardoscium* indigenos et coevos historicos) ad posteros transmisere: illum nimirum interdum ebrium, et vix sui compotem, Eucharistiam sumere non dubitasse; nihil vero evidentius monstrabit, quid de omni religione sentiret, quam quod ingenti praetio a polonis victus, ut labentem fortunam erigeret, Turcarum tyranni auxilium imploravit, et, quo facilius eum ad bellum, polonis inferendum, concitaret, se atque integram Ukrainam ilius potestati obtulit, nec dubitavit spondere se, etiam Christo abnegato, Machometi nomen daturum. Simulate itaque vir impius et nullius fidei Phocianae sectae adhaeserat, quod eam rebus suis utilem esse nosceret; et hic sumpsere originem ardentis ad speciem Chmielnicii curae tollendae e Russia unionis, hinc gravissimae ruthenorum catholicorum persecutiones, innumerae neces, et sat copiosa martyrum ruthenorum caelo transmissa cohors, ut ex relatione coevi (qui et ipse innumeras aerumnas, carcerem atque vulnera a Chmielnicianis sibi illata fortiter pertulit) *Jacobi Susza*, episcopi nostri Chelmenensis, sacrae congregationi de propaganda fide porrecta, facile discimus. Et sane, cur Chmielnicius in illis praesertim, quas ad pagum Zboroviensem ipse, tum post ejus interitum ad Hadziadz *Wyhovscius* et *Niemierycius* schismatici cum republica Polona inirunt, nomen unionis e partibus Russiae deleri, catholicos ruthenos, praesules ecclesiis, pelli, schismaticos praerogativis senatorii ordinis coonestari tanto studio curassent, si hujus belli et motivum in republica rutheni uniti complices, aut Chmielnicianae factionis assertores forent. Tandem Cisborystenses rutheni, qui unionem ab anno 1590 cum sancta latina ecclesia inierunt, Chmielnicio adhaesissent, *motusque*, quorum author meminit, concitassent, olim jam reipublicae Polonae leges abjicerent, atque ut Transborystenses a Chmielnicio seducti perduelliones erga rempublicam atque pertinaces in retinendo schismate, rei Moskoviticae servituti adierentur. Gratis itaque author noster schismaticorum crimina ruthenis catholicis imputat, alias enim bellum rusticum, pseudo-evangelizante Lutero in Germania conflatum, germanis catholicis adscribendum foret, hoc unico intercedente discrimine, quod hi vero a religione orthodoxa apostatae partibus Lutheri additi publicam Germaniae tranquillitatem turbarunt; at Transborystenses, qui Chmielnicianorum cosacorum

partes auxere, rutheni, semper alieno ab unione ecclesiastica animo fuerunt et (si aliquam excusationem merentur) facile ab erroribus graecorum ad sectam Phocianam etiam armis asserendam incitari potuere, cui pertinacissime adhaerentes, interna Chmielnicii sensa noscere non valebant. Invanum itaque pertimescit noster scriptor inauditum a saeculis *ritus bellum* inter catholicos, vereturque, ne propter multiplicationem populi graeci ritus *sit impar respondendi latinus, tollaturque* (crederes authorem aliquid generale Europae faedus meditari) *in duplici ritu aequilibrium*; ritus quippe diversitas diversitatem populi non efficit; etsi hucusque rutheni catholici debita reipublicae fidelitatem atque devotam semel sedi apostolicae obedientiam constanter servarunt, nihil est, quod sibi religio orthodoxa a catholicis, respublica—a suis civibus pertimescat, noscunt peroptime libertatis, qua in Polonia perficiuntur, praerogativam rutheni, noscunt veritatem orthodoxae religionis, ejusque retinendae ad consequendam aeternam salutem necessitatem, neque verentur religioni atque patriae tuendae, ubi opus est, vitam sanguinemque impendere. Quidquid itaque hac integra *succincta reflexione* charitatis, justitiaeque parens, honoris vero alieni prodigus author in medium attulit, totum est mera eaque atrocissima, nequidem vero similiter ruthenis catholicis assuta, calumnia, ore vero verbum Divinae veritatis dispensante prorsus indigna.

Ad 6. Nisi omnes fideles ritus latini simul mortem obire, aut steriles vita decedere contigeret, aliter id, quod hic asserit, evenire non posset. Quodsi rutheni liberum latinis laicis ad proprium ritum transitum a sede apostolica procurarent, tunc forte cum aliqua ratione diceretur, relinquendas ecclesias latinas et augendas graecas, ait: ubi latini proprium, graeci vero suum ritum retinuerint? quid tandem causae foret derelinquendarum ecclesiarum latinarum? plane non videmus; non diffitemur unam latinam parochialem ecclesiam, non modo *viginti et ultra* pagos, sed alicubi 50 et amplius villas et oppida suae spirituali respective curae subjecta possidere, uniusque latini parochi jurisdictionem ad octoginta imo etiam ad centum milliaria Italica subinde extendi, atque jam magnam nobilium et opulentorum partem, e graeco ad latinum ritum traductam, ingentem, pauperorum et rudiorum numerum Divino consilio frequentiosibus parochis graecis relictam, ut essent, qui parvulis petentibus panem frangerent, quin imo ipsis latini ritus fidelibus in extremo necessitatis casu subvenirent, quorum complures, longe a sua ecclesia parochiali habitantes, recensere possemus, qui proprii pastoris nec vocem nec faciem *noscunt*. Quo itaque

ausu? quo salutis animarum periculo? author reliquos quoque ruthenos ad ritum latinum traducere vellet, ubi frequenter contingit, ut pauciora ad presens spiritualibus obsequiis latini parochi pares esse nequeant.

Ad 7. Non est ratio cur latinorum erga sanctam romanam ecclesiam in hoc regno fidelitatem, observantiae erga eandem communem omnium matrem et magistram atque devotioni ruthenae gentis author praeponat. Noscit peroptime sancta romana ecclesia ruthenis unico salutis suae, atque unitatis ecclesiasticae amore, ejus se fidei permisisse, nec iniquum authoris odium quidquam de gentis nostrae gloria detraheret, quam ex tot fortissimis autoritatis romanac sedis, suo e sinu proditis, vindicibus et assertoribus nacta est, quorum unjus pene saeculi spatio (initio ab *Hyppatio Pociey*, metropolita Russiae, qui sanguine suo forum metropolitanae Vilnensis civitatis perfudit) sumpto, ad *Emelianum Klimortowicz* nostra aetate atque recentissima memoria, anno 1742, a schismaticis interfectum, plusquam ducentos martyres recenset, qui in Polonia constantem ruthenae ecclesiae erga *sanctam apostolicam sedem fidelitatem et obedientiam sanguine fuso probare non dubitarunt*. Cujus veritatis probationes et documenta authentica, contemporanee transmissa, extant in archivo sacrae congregationis de propaganda fide. Profecto his luculentiora fidelitatis, devotionis et amoris ruthenorum erga sanctam romanam ecclesiam documenta desiderari nequeunt, cum ipso Servatore nostro docente, mortis terroribus sprete ipsaque anima posita major charitas et dilectio dari non possit.

Ad 8. In quolibet ritu, gente et communitate adesse oves, adesse haedos, bonosque malis misceri, et, uti nonnullos ruthenos improbos bono latinorum exemplo aedificari contigit, non secus quoque, persaepe eventit probos ritus graeci fideles operibus pietatis et religionis cum proprii, tum alterius ritus fidelibus, a via christianae perfectionis declinantibus, faciem praeferre, sed quid tandem *haec authoris succincta reflexio* probet? aut ad rem praesentem faciat, longa etiam adhibitu meditatione conjicere non potuimus.

Ad 9. Falsissimo prima authoris propositio supposito laborat, quod *plebs graeco ruthena e latinis descendat*, quod autem eadem plebs nullum inter Phocianam schisma et orthodoxam religionem discrimen facere asseritur, facillime author, vel a rudissimo ruthenorum, falsitatis convinci potest. Cur itaque videatur authori declinare plebs ruthena a veris religionis sanctae principiis? nos sane non intelligimus, nisi id vitio ipsiusmet authoris fieret, qui, quae *videt, videre* se dissimulat, quae autem errore

depravatae phantasiae somniat, *videre se* putat. Fatemur equidem plebem ruthenam speculative et doctrinaliter (ut ajunt) errores schismaticorum a dogmatibus fidei distinguere non posse, uti nec plebs latina in Polonia theologica: processione Spiritus Sancti a Filio, justificationis per fidem, bonis operibus fultam, infallibilitatis et efficaciae gratiae Divinae, salva libertate mentis humanae etc. assequitur arcana; verum scit se utraque plebs in sinu orthodoxae ecclesiae positam, noscit bene, idque expresse: Lutheranos, Calvinianos, Socinianos, Manichoeos, Phocianos a via salutis declinare, confitetur *explicite* in symbolo fidei: Spiritum sanctum a Patre et Filio procedere, audit in omni missae ruthenorum sacrificio ter nomen romani pontificis, tanquam supremi ecclesiae capitis, publicis Deo precibus commendari, quamquam controversa inter haeterodoxos et catholicos dogmata penitus (ut theologi faciunt) introspicere nequeant, non enim omnibus datum est nosse haec misteria, neque adhuc auditum est in ecclesia, ut quosquot sunt fideles, tot forent fidei magistri. Reliquum, quod hac succincta *reflexione* continetur, est pura calumnia, etsi aliquos ruthenorum novit author, qui peregrinationem devotionis causa Kijoviam susciperent, aut peregrinantes comendatitiis litteris prosequerentur, cur eos locorum ordinariis non detulit? contra quos, uti vehementer in sinceritate fidei susceptos, episcopi prout de jure procedere non neglexissent, neque tam gravia crimina inulta sinerent. Verum hae sint consuetae authoris fabellae, quae eadem, qua asseruntur facilitate, negari debent. Neque credendum est, quod author, ut ruthenis odum consciscat, affirmare non veretur, eos interdum se ad vomitum redituros afferre, potissima quippe ruthenorum pars est, qui in orthodoxa fide a teneris educati, ad vomitum, nescimus quem, unde non exiverunt, redire non possunt, quodsi de recens conversis ex schismate ruthenis id intelligi vult, fatemur ipsi periculum non deesse, ne, authoris nostri charitatis obliti, atque hac ratione pacem unitaeque catholicae ecclesiae convellentis malo exemplo permoti, a sancta, quam recenter inierunt, unione, desciscant, atque ad vomitum redeant, quid autem maneat, cum qui unum ex hujusmodi parvulis (non enim in religione adulti sunt) scandalisaverit, facile intelliget, dum modo evangelium consulere velit.

Id 10. Hic tandem author congerit rationes, quibus, negato laicis ruthenis a suo ritu ad latinum, ad angustias redactum, ritum vero graecum alterius injuria dilatatum iri persuadeat. Verum persuadeat secum ruthenos semper se intra limites justiae et aequitatis continuisse, neque unquam importuuis precibus sanctam aposto-

licam sedem sollicitasse, ut latinis laicis transitus ad eorum ritum liber foret, quis itaque cum *injuria alterius* ditari vellet, an qui suam jurisdictionem duntaxat tuetur, au potius qui in alterius jura invalaret, ejusque subditos ad diversam cum ritu jurisdictionem pertrahi curaret? judicium vel hostis esto. Quod vero author peccata particularium personarum integrae genti et ecclesiae imputet ex suo ingenio, et solito more id facit ac primo universim persuadere vult, parochos graecos, in Russia praesertim et Podolia (male Podoliam a Russia distinguit, cum sit pars illius) commorantes, latinos, de Polonia advenas, ad suum ritum pertrahere; quodsi id imprudenti nonnullorum facto foret, verum, uti est falsissimum, facile rutheni praelati consilient, imo ultro ipsi sanctam apostolicam sedem, quae ruthenos ad unitatem fidei redeunt, paterno sinu exceptis, favoribus et gratiis abunde comulavit, jura omnia, privilegia atque integritatem ritus eorum firmam et inviolatam per apostolicas litteras in perpetuum esse voluit, atque ea, quae pollicita est, integerrima ad invidiam haeterodoxum fide hujusque praestitit) ultro, inquam, praelati rutheni apostolicam sedem orare nunquam desistant, quatenus in una quaque dioecesi commissarios ex utroque ritu designare velit, qui unjusculusque injurias examinent, expendant, qui, cum alterius injuria ditari curent, ad diversum ritum et jurisdictionem subditos alterius pertrahant, redeunt sane ad proprium ritum, si qui invenientur traducti ad ritum graecum, vicissim redire compellantur, qui cum absque dispensatione sedis apostolicae deseruere. O! utinam aliquando hujusmodi judices a sede apostolica delegarentur, volumina injuriarum, suo ritui et jurisdictioni illatarum, afferent rutheni. Comprobarent facile actis suorum judiciorum, delata a praelatos parochorum suorum crimina, usurpatam latinorum parochorum jurisdictionem, praestitam latinorum assistentiam, copulata, ut author ait, vivente uno conjugum cum altero matrimonia, impunita aut malitiose dissimulata nunquam mansisse. Comprobarent tandem nil adeo enorme, facinorosum, impium apud ruthenos contingere, quod etiam apud alios interdum non eveniat. Ex his facile author ipse sibi solutionem formabit ad reliqua accusationum capita contra praesbyteros graecos, hac sua reflexione formata.

Hucusque noster author personam ecclesiasticam exhibuit, nunc alio se convertit, novas machinas admovet, quibus legem, transitum a ritu prohibentem, expugnet, et sane, ubi se nihil profecturum formatis praetextu religionis calumniis intelligeret, nunc jam togam induit, rationes, quas *status* appellaret, conquirat, neque forte etiam a sago abhorrent, si ipsi adeo

facile catholicos inter se committere succederet, quemadmodum fabellas texere placet; tota autem haec Status ratio, quam ultimo loco annotavit, atque integri sui excellentissimi operis Achillem esse voluit, uno quodam sat prolixo syllogismo, expedita est ab authore, atque in prima propositione expouit, ante pacta Carlovicensia, oras Podoliae adeo devastatas a Turcis fuisse, ut post retraditionem fortalicii Camenecensis vix aliqui veteres illorum regionum incolae remanserint, restituta tandem una cum fortalicio Camenecensi reipublicae Poloniae Podolia, sensim populus christianus illas oras incolere coepit, atque, ob defectum ecclesiasticorum et parochorum latinorum, ad ritum graecum unitum defecit.

Haec est summa primae propositionis, sat tamen incaute conscriptae, querimus enim, an solis latinis ferrum hostile Turcarum fuit infestum? an soli latini servituti addicti? an solae ecclesiae latinorum dirutae soloque aequatae remanserint? fidelibus graeci ritus ecclesiisque eorum intactis minime degentibus? Omnes pari servituti addicti, aequali clade affecti, in spoliis genti inmani atque tristes barbarae crudelitatis victimas cessere, nullum extante Turcis subjecta Podolia publicum religionis orthodoxae in utroque ritu exertitium permissum fuit, et nonnisi obtenta terrore victicium divae memoriae Augusti II armorum pace, simul cum graecis tum latinis illas oras incolere, ecclesias de rudibus excitare, atque neglectum veri nominis cultum restituere licuit; incredibile itaque est, quod author asserit, latinos ob defectum ecclesiarum latinarum ad ritum graecum descivisse, neque enim credimus (ut author non obscure innuere videtur) adeo tunc negligentes latinos praelatos fuisse, ut, graecis, ecclesias suas reparantibus, parochias distinguantibus, pastores et presbyteros iustitiantibus, ipsi otiosi permanerent, *suamque latinum ut plurimum populum a medietate regni congregatum*, a graecis praelatis, parochis et populo numero inferiore alienae jurisdictioni addici sinerent. Verum tamen facile falsitas hujusmodi propositionis demonstrabitur, ubi sancta apostolica sedes iudices commissarios delegare dignata fuerit, rutheni, successores etiam illorum, qui tunc ritum latinum petulanter dereliquisse asseruntur, ad ritum majorum suorum haud aegre redire patientur, dummodo pari ratione suos rehabeant. Progredimur jam ad alteram authoris propositionem, in qua author docet expedire reipublicae, ut numero latinus ritus si non superet, saltem aequet fideles ritus graeci; quodsi exquiramus, cur id expedire auctori nostro videatur? respondebit, se ea ratione consulere velle integritati reipublicae, ut similes illis rebelliones, quae aetate et scelere Chmielnicii acciderunt,

evitentur; verum olim jam auctori respondimus, vanum esse ejus timorem, injuste cosacorum crimina ruthenis unitis ab eo imputata, ne vero a suo ingenio vel ad latum unguem recederet, hic quoque novam attexuit fabellam: catholicos graeci ritus presbyteros caedium, a Chmielnicianis patratarum auctores fuisse, per atrocem atque omnis verecundiae expertem calumniam affirmans, ait enim: *ubi ut plurimum praesbyteri graeci etiam uniti rebelles schismaticos ad furendum contra latinos incitabant*. Profecto cum ipse noster eximius scriptor bello Chmielniciano non adfuerit, earumque, quae tunc gerebantur, rerum testis esse non possit, aliquem asserturum, a se contemporaneum testem adducere debet, sed nullum poterit: omnes qui res, a Chmielnicio ejusque asseclis patratas, memoriae posterum reliquere, uno ore fatentur cosacos, cum in omnes catholicos, tum vel maxime in ruthenos unitos crudelem in modum saevisse, nullus tunc eorum absque evidenti vitae discrimine cum cosacis congregari, multo minus dextras jungere, aut contra alios incitare auderet, nullus quippe domi secure mansit, omnes ferme patriis sedibus extorres, voluntario exilio funestam aut vitae, aut religionis amittendae necessitatem evitabant. Testabunt Prussia et Silesia, aliaeque conterminae Polonis orae, quae innumeros ruthenorum ecclesiasticos ipsam patriam, ubi a cosacis ad necem quererentur, relinquere coactos, a furore schismaticorum protexere. Testem tandem aget ipse Chmielnicius, qui, ut supra diximus, in oblati reipublicae pacis conditionibus, omissis latinis, solos ruthenos unitos tolli, imo et nomen unionis in Russia abolere contendebat. Unde itaque tanta inter cosacos Chmielnicianos et unitos ruthenos necessitudo et amicitia repente oriretur, ut eorum praesbyteros et unionem sanctam retinere permitterent, et in amicitiam reciperent, imo et consiliorum suorum participes facerent, atque in gratiam eorum contra latinos, quos illi ad caedem designassent, furores exercerent? Nemo nos praeter nostrum scriptorem docere poterit. Profecto nihil magis sub tempus Chmielniciani belli zelum, et pericula ruthenae ecclesiae probare valebit, quam publica protestatio in generali episcoporum et monachorum Basilianorum Bytenensi, die 21 Junii, 1657 anno, celebrato conventu, emissa, de tenore sequenti: »Tertiae sessioni adfuit illustrissimus reverendissimus dominus archiepiscopus Smolenscensis, repetita fuerunt coram sua illustrissima dominatione puncta suprascripta, in praeteritis sessionibus constituta, quibus libenter subscripsit sua illustrissima dominatio, ibique in particulari exposuit, qua ratione possemus salva fide et conscientia inire aliquam concordiam cum clero schismatico Kijoviensi, nec ea adinventam,

unanimiter constituimus, prius facere facienda, et modos tentare praescriptos in prima sessione, quodsi memoratis modis non proficeremus, fidem sanctam catholicam firmissime tueri cum jactura etiam bonorum et monasteriorum, ac tandem, si opus erit, patria quoque exulare, et vita privari non detractabimur. His evidentissimis aliisque compluribus fidelitatis et devotionis ruthenorum erga sanctam ecclesiam romanam argumentis minime attentis, licere sibi putat noster eximius scriptor, res, quas non vidit, nec audivit, nec a scriptoribus coaevis didicit, ad posteros transmittere, et cum forte vix levissimam gestorum a Chmielnicio notitiam haberet, commentarios belli Chmielniciani de suo exornare, atrocissimis suorum confratrum calumniis augere, innocentes perduellionis, apostasiae, caedium, latrociniorum auctores facere non erubescit; imo nos opinamus, si paulo plus se suo ingenio permisisset, ruthenos etiam cum Juda Iscariote in necem Christi conspirasse, scribere non vereretur. At tandem, quanquam sero intelleximus, quid ad hujusmodi calumnias ruthenis praesbyteris affingendas auctorem permovit, neque enim ut, quae scripsit, persuadeat historicos: fidem consulendam nec charitatem christianam, nec reclamantem conscientiam, nec veritatem posthabitam expendendam, *sed id vel maximi attendere jubet, quod graeci innatum* quoddam erga latinos foveant odium; miseret non sane hominis, qui, ut ruthenorum existimationi noceret, multum propriae detrahit, ubi haec, quae de gente Graeca ante reparatam generis humani salutem alicubi scripta reperiuntur, ruthenis, nec linguam, nec mores, sed duntaxat ritum sacrorum communem cum graecis habentibus, applicans, quanta rerum scientia polleat, satis se prodit; nulla apud Homerum in Iliade ruthenorum mentio, nemo eorum sub signis Agamemnonis militavit, nunquam rutheni Trojanis (a quibus suam originem Latini populi, non autem, ritum duntaxat latino sacro obeuntes, poloni traxerunt) infesti fuere. Quod si idem de modernis etiam graecis aliquos scripsisse inveniamus, esto: viderint illi, quid faciant rutheni profecto cum ritu, mores et indolem graecorum non contraxerunt, ubi semel devotam sedi apostolicae fidelitatem, et observantiam fortunarum etiam suarum et vitae discrimine constanter servantes, quam longe a levitate et inconstantia graeci ingenii distent, satis superque comprobarint.

Nihil itaque est causae, cur serenissimus rex, dominus noster clementissimus, suis fidelibus subditis atque inclita Poloniae respublica suis civibus communibusque cum securitatis tum libertatis publicae vindicibus, diffidat;

imo, ut evidenter pateat cum orthodoxae religioni tum reipublicae nullatenus expedire, ut liber ruthenis laicis ad ritum latinum transitus aperiatur (omissis profundioribus status rationibus, quas in hac materia solertioribus et peritioribus investigandas reliquimus) nostras nonnullas reflexiones una cum integro hoc scripto iudicio sanctae sedis apostolicae, atque respective excelso regni Poloniae ministerio submittimus:

1. Quia in multis Russiae partibus rarissimae sunt Latinae ecclesiae, adeo, ut interdum quindecim vel viginti leucarum intervallo vix una latina parochialis ecclesia reperiatur, et nisi hucusque spirituali fidelium latini ritus necessitati, ex sola charitate et ad continuas latinorum parochorum preces parochi graeci subvenirent, crebro contingeret, ut in hujusmodi locis fideles latini ritus, gratia sacramentorum frustrati, mortem obirent.

2. Quia permissio hujusmodi transitu, evidenter in abolitionem integri in Russia graeci ritus tendente, nullus episcopus graecus salva conscientia poterit alicui ex saecularibus sacros ordines conferre, deficiente certo et justo titulo, ad quem praesbyteri saeculares ordinari possunt. Unicus titulus, quo ordines apud ruthenos saecularibus conferuntur, sunt beneficia curata modico ex agris proventu, praecipue autem spontaneis suorum parochianorum elemosynis gaudentia, quocirca, stante incertitudine persistentiae in ritu graeco fidelium, incerti eo ipso fierent redditus adeoque et ipso titulus.

3. Quia cessante ritu e mortuis ad praesens viventibus praesbyteris, nec aliis, ob defectum certi tituli, substitutis atque, sublata facilitate opera praesbyterum graecorum subveniendi, fidelibus ritus latini brevi quaerendus erit, qui tot millicibus animarum inserviat, atque quo novis foundationibus auferentur a graecis derelicta beneficia, cum haec, quae ad praesens graeci possident, latinis presbyteris, majores proventus exigentibus, sufficere non poterunt, neque, ut opulentiora reddantur, ob insignem, quae inde magis auferetur, parochiarum copiam, uniri possunt. Unde ingens animarum sequeretur pernities, et millionibus hominum infernus impleretur, quod nos certo certius praeterquam exonerando nostras conscientias, sanctae apostolicae sedi deferimus.

4. Quia traductis laicis graecis a ritu proprio ad diversum clerus quoque, praelaturae et episcopatus ritus graeci cum jactura juris patronatus, tam serenissimi regis, domini clementissimi, quam etiam aliorum respective interesse habentium, tollantur, necesse est; ecclesiae quippe absque populo, pastores absque ovibus subsistere non poterunt.

5. Quia nulla a fidelibus suis parochis et episcopis servabitur reverentia et obedientia, nulla in moribus disciplina christiana, nullus metus censurarum, cum unicuiusque sui pastoris jurisdictionem, transeundo pro arbitrio ad ritum diversum, excutere licebit.

6. Quia hac ratione praecludetur via conversioni schismaticorum, praebebiturque occasio, ut religionis orthodoxae inimici proclives e suis ad unionem in cordis duritia confirmentur. Neoconvertos et nondum satis firmos in ruinam trahant, aperto ore id verificari declamantes, quod ad praesens cum summa religionis orthodoxae injuria ruthenis unitis conjective objectant: eos hoc unico fine a latinis ad unionem traductos, ut episcopatibus, praerogativis, bonis et jurisdictione una cum ritu graeco abolito sensim spolientur

7. Quia permissio hujusmodi transitu, novum cum commorantibus in Polonia schismaticis, tum etiam finitimi imperii incolis praebebitur scandalum, novumque pervificationis in sanctam romanam sedem odii argumentum, quo declamabunt, non modo schisma, sed etiam sacros orientalis ecclesiae ritus a latinis improbari, ubi unitos cum sacra romana ecclesia ritus graeci fideles, ultro iis oblata facultate, proprium ritum deserere animadverterint.

8. Quia cum rutheni curent sacris missionibus numerum catholicorum in dies augere unionemque sacram per innumeras aerumnas, sudores ipsumque sanguinem, largiter toties effusum, propagare, verendum, ne aperto arbitrii transitus a ritu graeco ostiō, videntes se fructu laborum suorum spoliari, aliquid humani patiantur et nonnihil de ardore suorum in vinea domini laborum remittunt.

9. Quia cum antiquissimis serenissimorum successive regum privilegiis, etiam a moderno feliciter nobis imperante confirmatis, legibusque patriis cautum sit, ut per praecipuas Russiae et Lituaniae civitates aequali ex latino et graeco ritu numero viri in magistratum legerentur, traductis ruthenis catholicis ad ritum latinum beneficio, hujus legis soli schismatici patiantur, necesse erit. Hinc quid etiam, cum episcopatibus, beneficiis, et bonis ecclesiarum ruthenorum cessante vel ad infirmitatem reducto ritu graeco catholico, contingeret, facile colligere licebit, cum enim episcopatus, beneficia et bona ruthenarum ecclesiarum expresse ab innumerabili tempore pro ritu graeco fundata sint, deficientibus graecis catholicis, superstites ad haec in Polonia schismatici, haud aegre tantum praesidii in finitimo imperio habebunt, quo praetextu graeci ritus, innumeris privilegiis, constitutionibus

et legibus regni Poloniae et magni ducatus Litvaniae firmati, in jure ruthenorum catholicorum succedent, quae autem inde integritati cum religionis orthodoxae, tum etiam reipublicae metuendae provenirent, nobis pro debita erga sacram sedem apostolicam et rempublicam observantia et fidelitate innuere sufficiet.

Novissime tandem inimici ruthenorum novas in vulgus sparserunt schedulas consimili ac succinctae informationes spiritu, justitia et veritate conscriptas, quas, uti non dubitamus, a conjuratis in sanctae unionis perniciem et securim ferme ad radicem apponere cupientibus, propediem Romam afferendas, ne imparati adoriatur, easdem hic inserere et, quantum cum veritate pugnent, demonstrare operae praetium ducimus.

Ad 1. Merito, etsi id perraro contingit ruthenos, censuras adhibere in casu praemisso, id quippe, quod invalide factum fuit, pro infecto censi debet, cum itaque sub poena invaliditatis actus ruthenis transitus ad ritum latinum vetitus fuerit, profecto rutheni, qui petulanter ritum proprium deserunt, quousque dispensati specialiter a sancta sede hac super re fuerint, ad jurisdictionem episcopi rutheni certo certius spectant, atque, ubi citati comparere in judiciis renuunt, praemissis canonicis monitionibus, tanquam contumaces et inobedientes, excommunicari debent, neque a censuris, in praemisso casu adhibendis, unquam episcopi rutheni abstinebunt in fundamento decretorum sedis apostolicae atque exhibitae illis, circa confirmatam sub Clemente VIII cum sacra latina ecclesia unionem, servandorum manutuendorumque orientalis ecclesiae rituum promissionis, cui sacram apostolicam, tanquam communem graecorum et latinorum matrem, nunquam defecturam, firmissime credunt.

Ad 2. Utinam aliquando calculus, atque ratio latinizatorum, atque ruthenizatorum ineatur, facile constabit, qua fide et sinceritate haec propositio conscripta sit, quod autem de communicatione ruthenizatorum cum schismaticis affirmat, praeterquam quod in falso supposito procedit, est pura calumnia, cui absque maturo examine fidem adhibere non licet.

Ad 3. Innumeris exemplis, quod hic negatur, probari potest, atque *primo* sufficiet innuere hanc licentiam alicubi, uti in dioecesi Brestensi, non adeo pridem etiam ad allicitos et minus honestos modos progressam fuisse, recentissime vero falsitatem allatae propositionis evidenter demonstrat integra amplissima Luczasensis parochia, quae ab illustrissima domina Puzinina, castellana Livoniae, pulso spoliatoque presbytero rutheno, atque fundis ecclesiasticis in usum suum conversis, per vim adhibita caedes

etiam et vulnera, ad ritum amplectendum coacta fuit, uti ex instituta cum praemissa domina castellana, ubi de jure, actione evidenter demonstrabitur; rutheni, e contra, quibus artibus ad ruthenizandos latinos uterentur, nos satis edocet auctor, nec diffitentur graeci episcopi nonnullos latinos clero rutheno cooptasse, sed ad latinorum exemplum fecisse, qui multo plures ruthenos clero latino cooptarunt.

Ad 4. Nunquam rutheni inficiantur neoconversis schismaticis, ut quem voluerint ritum amplectuntur, noscat bene pretium salutis aeternae, quo aegre omnes, etiam schismaticos, ritum latinum profiteri peterentur, dummodo communionem sedi apostolicae inire vellent, multum quoque cum veritate pugnat, quod asseritur schismaticos communiter cum schismate ritum graecum deserere, cum vix centesimus id faciat, etsi aliquem privato respectu, non autem amore salutis aeternae unionem amplecti contingit, quemcunque ritum profiteatur, latinum vel graecum, cessante fictionis motivo, ad vomitum impune redire, putet id in Wiszniewscio, moderno Smolenscensi in Moschovia episcopo schismatico, et Zaborowscio, non adeo [pridem vita functo, Kijoviensi pseudo-episcopo; imo jam ferme apostasia pro crimine non censetur, quod validissimo finitimo imperii praesidio protecta sit; recenter Oranscius, publicus e ritu latino apostata, monasteriorum in Polonia schismaticorum praefecturam gessit, neque ad eam insolentiam et proterviam modernus Mohiloviensis pseudo-praesul devenisset, ut ritum latinum, quem una cum unione inierat, abieret, et veluti in praemium boni operis, infulis etiam inter regni catholici fines exornatus, unioni sacrae insultaret, nisi probe sciret se potentissima finitimi imperii manu suffultum, quaeque etiam atrocissima finitimi imperii manu suffultum, quaeque etiam atrocissima absque ullo metu patrare posse, utinam hunc secum zelum domini ecclesiastici polono-latini converterent, unitosque in hoc monstro debellando, expetitis toties auxilio juvarent, plus sane de Deo, quam catholicos ruthenos oppugnanda religione et patria mererentur. Quantum enim memorati pseudo-episcopi audatiam augeat praesens, quam a suis in religione confratribus patiuntur rutheni, persecutio, non modo enarrari, verum ne forte etiam lacrimarum deplorari valebit.

Ad 5. Haec propositio ab homine exotico, et qui Poloniam vix a longe novit, conscripta esse videtur. Quis unquam in Polonia audivit, ut ritus nobilitatis argumentum sit? alias enim omnes rustici, qui ritum latinum profitentur, stivas et aratra olim objecissent; vellemus sane ut hujusmodi sciolus, aliquem in Russiae partibus nobilium conventum adiret, atque

hanc, quam hic temere profudit, propositionem recitaret, facile, quam res-
pensionem promeruit, edoceretur et bene, quamquam sero, intelligeret, quan-
tum in Russia constet nobilitatem et sinceritatem religionis ex ritu aestima-
re. Et sane palam est et evidentissimum graecum ritum nemini ad senatum
amplissimasque etiam in republica dignitates aditum praecludere, idque om-
nis aetatis exemplo demonstrari potest, moderna etiam tempora illustrissi-
mum excellentissimum dominum Basilium Ustrzycium, gentis ruthenae dec-
cus, castellanum Premisliensem, senatui regni Poloniae allectum testantur.
Qui autem cum militaria, tum palatina, tum publica officia, etiam in prae-
sentiarum gerunt nobiles rutheni, quantum hic sibi injuriam inferri patian-
tur facile, ubi innotuerit, author cognoscet. Nulla sane generalia regni Po-
loniae comitia celebrata fuerunt, quin complures rutheni nobilibus praero-
gativa gauderent. Haec omnia sunt publica, neque ulla probatione egent,
credat itaque qui vult tam eximio fabellarum architecto, qui, etiam suae
aexistimationis immemor, ut famam gentis ruthenae praescindat, publicas
falsitates venditare non dubitat.

Tandem rutheni catholici coram Deo, sede apostolica, serenissimo
rege, domino suo clementissimo, integra inclita republica, atque universo
christiano orbe, ad memoriam etiam posterioris aetatis protestantur, se, una
ex parte a schismaticis, ex altera autem a suismet in religione confratribus,
oppugnatos vehementer, pertimescere, ne deficientibus in dies per continuas
vexationes viribus, ad eum statum redigantur, in quo orthodoxa religio in
Russia a schismaticis (quorum adhuc ingens numerus superest) validissimo
finitimi imperii patrocinio fultis, memorandum aliquod et nunquam satis
deplorandum vulnus percipiat.

Florianus Hrebnicki, metropolita totius Russiae, archi-episcopus Poło-
censis, manu propria, (locus sigilli). Theofilus Godebski, proto—tronus to-
tius Russiae, episcopus Vladimirensis et Brestensis, manu propria. Sylvester
L. Rudnicki, exarcha totius Russiae, episcopus Luceoriensis et Ostrogiensis,
manu propria. Georgius Bułhak, episcopus Pincensis et Turoviensis, manu
propria. Leo Szeptycki, episcopus Leopoliensis, Halicensis et Camenecensis,
manu propria. Felicianus P. Wołodkowicz, episcopus Chełmensis et Beł-
zensis, manu propria. Onuphrius Szumlański, episcopus Premisliensis, Sano-
censis et Samboriensis, manu propria. Heraclius Lisanski, ordinis sancti
Basili magni congregationis ruthenorum proto-archimandrita, manu pro-
pria. Praesentem copiam ex authentica scriptura, latino idiomate exarata,
manu quidem aliena, mihi tamen bene fida, perscriptam, collationatam et

confrontatam, cum suo originali in omnibus atque de verbo ad verbum concordare attestor. In horumque fidem manu propria subscripsi, signoque, nomine et cognomine meis, quibus in publicis utor instrumentis, communivi; rogatus et requisitus hac die veneris 16 Maji v. s., 1757 anno.

Michael L. Sledkiewicz, publicus sacra auctoritate apostolica notarius curiae metropolitanae totius Russiae et archi-episcopalis Połocensis cancellarius. Locus sigilli.

Подлинная копія хранится въ архивъ уніятскаго митрополіаго собора во Львовѣ; списокъ ея сообщенъ Коммисіи Я. О. Головацкимъ.

CCVI

Овѣтъ православныхъ на обвиненія, помѣщенные католиками въ безъимянной брошюрѣ. 1754.

Respons na reflexie przeciwko nam, disunitom religiej Graeco-Rossyjskiej, przeszłego, 1753 anno, 11 die Decembris ab anonymo authore podane, sub justa et recta conscientia modo brevissimo redacta, a, da Pan Bóg, successu temporis abundantius respondebimus.

Pisze autor reflexyi, postponendo vocat nos disunitos, Roxolanos, Ruthenos, jakoby my, (zaraz w pierwszym punkcie) maxima ambitione ducti, molestujemy jego królewską mość skargami naszymi bez racyi i bez potrzeby. Temu swemu zarzutowi daje dwie pozorne racye: 1) ponieważ (mówi) żadna się im nie dzieje krzywda, 2) ponieważ antecessorowie jego królewskiej mości i rzeczpospolita już convenientia obmyślili media in casu, jeśliby się onym jaka krzywda działa.

Na to odpowiadamy: luboć mamy plus quam millenas rationes krzywd i ucisków naszych, jednakowoż tych wszystkich wypisać nie można, a te są głównejsze: że po miastach królewskich ichmoście więza ritus Romani seu

catholici publicznie z processyą chodzić, z krzyżem świętym martwych ciał pogrzebać zabraniają nam, biją, tumulty publicznie czynią, świecy ludziom z rąk wyrrywają, co większa, i martwych z mar zrzucają, jako się to stało w Bielsku 1746 i w Drohyczynie 1753 roku, i po drugich miastach; prezbiterom naszym, Graeco-Ruskim disunitom, cum sacrosancta Synaxi, quamvis aequaliter et firmissime post consecrationem fieri transsubstantiationem credimus et confiteamur, publice z świecami i w apparatusach cerkiewnych do chorych chodzić zabraniają, na drodze kamieniami rzucają, naśmiewają się, szkalują, bluznią i inne niewypowiedziane igrzyska czynią; cerkwi Bożych na starodawnych miejscach przy starodawnych funduszach de novo erigować, albo stare restawrować per omnia fortia jaśnie wielmożny najprzewielebniejszy jegomość xiądz biskup wileński—Michał Zienkiewicz, na synodach swoich dycezyalnych zabraniać i niedopuszczać serio przykazał. (1) A kiedy his in casibus prosimy satisfakcyi, prosimy pańskiego miłosierdzia—w konsystorzach, w klasztorach, w plebaniach żadnej nie otrzymujemy sprawiedliwości. A tak in fundamento pactorum et tractatumum przymuszeni jesteśmy molestować jego królewską mość, habemus necessitatem quaerere—donec inveniemus, pulsare—usque quo aperietur; ponieważ in alio foro sprawiedliwości dojść nie możemy, etiam do samego najjaśniejszego majestatu jego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, jako wierni poddani, supplikować musimy. Te są ogólne gravamina nasze, a o partykularnych osobliwszym rejestrem, swego czasu wypisawszy, communicabo; a teraz contynuję propositum.

Dalej, niewinnie kalumnując nas, disunitów błahoczesztywych Graeco-Rossyanów, pisze autor reflexyi: « oni to (mówi) są, którzy czynią krzywdę katolikom, że sobie przywłaszczyli cerkwie uniackie podczas wojny. » Niechże nam pokaże-podczas której wojny i kto ich przywłaszczył? wszakże wojny za wiarę między chrześcianami, a ile w Polsce, jeszcze żadnej nie było; a to całemu światu jest jawno, że Ruś tak w Koronie, jako i w wielkim xięstwie Litewskiem krzcila się od Władymira świętego przez Greków, i stała w swojej wierze constanter et immobiliter, tak jak i dzisiaj Moskwa (2)

(1) Въ этомъ мѣстѣ другимъ почеркомъ сдѣлана приписка: а тоż to nie są nam racye, a toż to nie są nasze krzywdy?—kiedy przeciwko traktatów i sojuszów takie nam violentie czynią.

(2) *Приписка:* Graecia, Illyria, Slavonia, Croatia, Valachia, Moldavia etc. regiones et provinciae.

stoi, aż póki instinctu wielbego duchowieństwa Rzymskiego, armata manu; magna sanguinis cum effusione na unię przymuszeni. Świadczy Lwów, Włodzimierz, Połock, Witepsk i drugie miasta. (3).

Dalej postępując, autor namieniony niewinnie nas potwarza, gdy mówi: »oni to są, którzy czynią krzywdę katolikom, gwałtem zabraniając swoim, aby nie przyjmowali prawdziwej religiej, panującej w naszej ojczyźnie«. Na to odpowiadamy: u nas, Greko-Rossyan błahoczesytych, i zwyczaju tego nie masz, abyśmy komu zabraniali zostać katolikiem, bo i nie możemy tego czynić, ile w tutejszym państwie, a chociabyśmy poniekąd (4) i mogli, tylko że nie chcemy tych kłótni i niepotrzebnych turbacyi, ponieważ my zawždy sequimur verba Christi Domini: »qui habet aures audiendi—audiat« i na kazania do kościołów rzymskich chodzić nie zabraniamy, i owszem, i studentom naszej religiej do szkół ichmościów chodzić pozwalamy, jak to i w Słucku (6) trzech kijowskich studentów do ichmościów xięży Jezuitów do retoryki przez lat trzy chodzili, z których jeden, imieniem Jan Karbowski, poszedszy z Słucka do Mińska, tam katolikiem został 1752 anno; i cóż nam do tego—ipse videbit.

A potym tenże autor niewinnie nas obmawia i posądza, gdy mówi: »oni to są, którzy czynią krzywdę katolikom, przywodząc do skutku swoje przegrożki«, i daje racyą: »wiele (mówi) jest żałośnych przykładów«, ale dla krótkości jeden tylko wspomina—o dwóch młodzieniaszkach z starodawnej familii miejskiej z Wilna, nazywających się Paszkiewiczowie, którzy jakoby, zakończywszy studia, zostali katolikami. Hic vel maxime notandum est, że ten jeden, jakoby żałośny, przykład tres peperit falsitates: 1, że ci młodzieniaszkowie nie kończyli studia, bo jak mogli kończyć studia, kiedy jednemu 13, a drugiemu 11 rok wtenczas był? ale tylko do gramatyki promowani byli; professor, będąc wielkim w swojej religiej zelantem, róż-

(3) *Ипуниска*: A że pisze—podczas wojny, niewiedząc której, to już świadoma rzecz, że znaczne fortecy, jako to: Połonne, Czudnow,—Moskwa fundowała i same Wilnie w ręku swych trzymała, kiedy i wojewody już moskiewskie rządźili, a przecie cerkiew Bożych nie odbierali, ale kto był unitem lub katolikiem, przy swoich wolnościach zostawili; to tak głoszą traktaty i sojuszy, a na cóż pisać, że podczas wojny cerkwie odebrano: wcale niesłusznie, bo wojny za wiarę nigdy nie było, oprócz Krzyżaków.

(4) *Ипуниска*: według paktów i sojuszów.

(6) *Ипуниска*: mieszczkańskie dzieci—Chryścinczowie, Wychanowiczowie, a osobliwie —

nemi sposobami dzieci męczył, z religiej ich drwił, schismą urągał przekłęta, zbytecznemi occupacyami, pęsam i innymi sposobami aggrawował, a toż samo i pan dyrektor czynił; dzieci, pudore, timore, dolore oppressi, chcąc się od takowych oppressii uwolnić, zostali katolikami (7). 2-a falsitas, że jakoby ich odesłano do Kijowa. Te dzieci w Kijowie nigdy nie byli, ani Kijowa kiedy widzieli, ale prosto jachali do Sanct-Petersburga i tam ich do kadetów przyjęto. 3-tia falsitas: jakoby tam w Wilnie był opat (albo archimandryta) disunicki. Tam nigdy opatów dotychczas nie posyłano, przełożony klasztoru vocatur tylko-starszy wileński; a że jakoby się chlubił tym przed jaśniewielmożnym jegomością xiędzem biskupem wileńskim, in hoc non contradico, może co i wymówił, musiało być jednak cum modestia (8); a inquantumby jest sine modestia, non mirandum: «zelus domus tuae comedit me»; każdemu swego żal.

A że pisze addit autor: «ę contrario ciż sami disunici żadnego nigdy nie pokażą przykładu, żeby onym gwałtem albo bez słusznej racyi była którakolwiek cerkiew odebrana». O Deus bone! jak wiele kłóćcą się w Mohilewie, w Krzyczewie, a przeszłego—1752 roku, monaster, nazywający się Sołomyrycky, i drugi monaster—Sielec, w województwie Mińskim, z poddanymi, ze wsią, bez żadnej racyi, gwałtem zajechano na unię; trzeci monaster, nazywający się Markowski, armata manu szturmowali, ale nasi praevaluerunt i nie dali się; tak też terazniejszego 1754 roku, Martii ultimis, w Newelszczyźnie gwałtem cerkiew zajechano na unię, za co i supplikę mieszczanie newelscy jaśniewielmożnemu xięciu jegomości Hieronimowi Radziwiłłowi, wielkiemu wielkiego xięstwa Litewskiego chorążemu, jako panu swemu dziedzicznemu, collatorowi miłościwemu, terazniejszego Maii 1, uskarżając się za ten gwałt, podali.

Caetera, quae prefatus author scribit ratione pactorum et tractatum, niech uważają juris periti—czy jest tu choć podobieństwo legitimae consequentiae; tak tylo patronowie zwykli inferre, ex quo non sequitur; de his judicandum est vestri, idcirco vestro committo iudicio. (9).

A o Zabłudowskiej cerkwi co przydaje; że unicy upominają się tej cerkwi, jako swojej, z tych racii: jakoby fundowana była 1572 roku przez

(7) *Приписка*: volens nolens, ut ajunt.

(8) *Приписка*: choć by w czym się i wymówił.

(9) *Приписка*: a ja piszę, że wcale argumentum nullum, per malitiam in agnam et nescitur quo pio tu ductus scribis.

jednego pana z domu Chodkiewiczów, żarliwego katolika, za tymże samym funduszem, za którym fundowano kościół parafialny katolicki,—bardzo miżerna jest ta racya, ratiuncula potius debet vocari, non ratio; miror quam non pudet prudentem virum tam fuites hominum adulatorum (10) scribere narrationes; czemuż nie wypisał—jakie było imie i przezwisko temu panu? O, temporal o, mores!—anonimne pisać: permobile fit fixum; takie fundamentalne rzeczy, które meridia luce clariores sunt! I owszem, ten pan bardzo był daleki od tego, żeby miał być katolikiem, bo on błahoczystej religiej Graeco-Rossyjskiej z dziada i z pradziada; jeszcze w tenczas o unii w Polsce ledwo co słyhać było; ten pan był imieniem Hryhory Alexandrowicz Chodkiewicz, i taki to zelosus był błahoczystya świętoho racytel, że, umyślnych posyłając w Moskwę za króla świętej pamięci Zygmunta Augusta, prosił najjaśniejszego błahoczystywoho cara i węzykoho kniazia Joanna Wasyłyjewicza, aby mu drukarnią i drukarza tu do Polski przysłał; jako też na jego supplikę wyszmieniony car Moskiewski uczynił i przysłał mu całą drukarnią i typografa, imieniem Joanna Theodorowicza; z tej drukarni wyszła księga po rusku, nazywająca się Apostoł, gdzie bardzo obszerna praefacya na pochwałę temu Gregorem Alexandrowiczowi Chodkiewiczowi przydana, w której wywodnie opisuje się cała prześwietna Chodkiewiczów familia, s której praefacyi wiernie, sub conscientia catholica christiana excerpt wielmożnemu waszmości panu dobrodziejowi do uwagi, verbum ad verbum wypisawszy, posyłam; i ta cerkiew Zabłudowska fundowana jest 1567 roku, tak fundusz świadczy, a nie 1572, jak autor w reflexiach swoich z relacyi gołosłownej ludzi niechętnych napisał; druga tak też xięga—Psałtyrz, w Zabłudowiu drukowana 1569 roku, Septembris 26 die, sławieńska, jaśniewielmożnemu jegomości panu Gregorem Alexandrowiczowi Chodkiewiczowi praefacia amplissima przypisana, a co większa, że i sam od siebie admonitorium ad populum wydrukować przykazał; i jakże ten pan mógł być romani ritus, kiedy expressa w xięgach swoich pisze: Syju knyhu—Psałtyr, k czesty i chwały Bożoj, a k nauczonyju ludem, wo Chrysta wirujuszczym, Prawosławnoho zakonu naszeho Hreczeskoho. A że za tymże samym funduszem i kościół katolicki parafialny tam w Zabłudowie ufundowano,—haec ratio non evincit, ponieważ i w Słucku jaśnieoświeceni xiążęta, panowie Olelkowie, jako archimandryą Słucką, tak i kościół katolicki farski, jednymże funduszem ufundowali, i jako do archi-

(10) *Приниска*: qui sola adulatione gaudent.

mandryi, tak i do fary dzwony bardzo wielkie nadali, znać, że byli paowie Boga się bojący, życzyli, aby każdy podług swego sumienia w pokoju, a nie w kłótniach, Pana Boga chwalili i modlili się.

A czy który z Chodkiewiczów posyłał do Rzymu dla uznania papieża Sixtum IV za głowę kościoła,—tego nigdzie nie czytamy, neque enim necessum habemus scrutari, tylko to verissime et fidelissime apud probatos authores czytamy, że tego roku 1476, jako wyraża author reflexyi, unii w Polsce nie było; luboć zaczęła się unia w Florencyi przez metropolitę Izydora Bołgaryna 1437 roku, ale ten jednak z Florencyi w drodze umarł i unii do Polski nie przywiozł, która zaczęła się w Polsce przez metropolitę Michała Rohoże, 1588 roku; dla lepszego tedy wyrozumienia, metropolitów uniackich osobliwszym, jak wiele ich było, rejestrzykiem wypisuję.

Подлинная рукопись, на-двухъ отдѣльныхъ полумистахъ бумаги, хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Комиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 60. Остальная часть рукописи утрачена.

ССVII

Жалоба дворянъ: Гавріила и Степана Вышпольскихъ на дворянъ Яцковскихъ о томъ, что они наносятъ истцамъ разныя оскорбленія и обиды, между прочимъ они приказали своей дворнѣ не допускать подданныхъ истцевъ, крестьянъ села Щенева, въ церковь принадлежащаго имъ села Гуменецъ, къ приходу которой они принадлежали, такъ что Щеневскіе крестьяне не нашли возможности ни отговѣться въ теченіи великаго поста, ни освятить яствы на Свѣтлый Праздникъ. Сверхъ того Яцковскіе допустили своей дворнѣ убить одного изъ Щеневскихъ крестьянъ. 1754. Мая 13.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego czwartego, miesiąca Maja trzynastego dnia.

Na urządzie grodzkim, kijowskim, w mieście jego królewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Franciszkiem-Xawerym na Piotrowie Nitosławskim, podwojewódzym sądownym generału wojewodztwa Kijowskiego, y więgami ninieyszemi, grodzkiemi, kijowskiemi comparens personaliter wielmożny jego mość pan Gabryel Wyszpolski, łowczy Czerniechowski, swym y wielmożnego imci pana Stefana Wyszpolskiego, pisarza grodzkiego winnickiego, imieniem, zapobiegając dalszym inkonweniencyom, oraz windykując tak znaczney krzywdy, oppressyi, wiolencyi y zabicia roboczego Wakuły Hulika, poddanego dziedzicznego dóbr wsi Szczeniowa, do possessyi moderni comparentis należącego, quam solenissime naprzeciwno wielmożnym ich mościom panom: Jozefowi, stolnikowi Mińskiemu, Franciszkowi, staroście Sirkowskiemu, Kajetanowi y Goarrowi, podczaszycowi kijowskiemu, Jackowskiemu, braci między sobą rodzonym, iako panom, tudzież, kozakom y poddanym Humienieckim: Wasylowi Jurkowemu synowi, Petrykowi szewcowi, Bezuhłenkowi Jurkowi, oycu, y Wasylowi Jurkowemu, synowi, Lewkowi Ryżemu, Mikicie Tkaczowi, Pawłowi Siomaczenkowi, ad infrascripta facinora przysposobionym, skarży, manifestuie y protestuie się w ten sposob y o to: Iż ichmość obwinieni, konserwując kozaków niby dla ostrożności y bezpieczęstwa swego, którym wszelkie krzywdy, oppressye y wiolencye sąsiadom czynić licencjują, nie wspominając tego, że przedtym przez wyżrzczenych kozaków swoich różne krzywdy, oppressye y wiolencye w dobrach, wsi części Szczeniowa, possessyi wielmożnego protestanta podległej, poczynili, ludzi, po drogach zastępując, dziedzicznych querulantis, y do cerkwi na nabożęstwo, iako parafianów humienieckich, idących, niepuszczając, bili, kaleczyli y tymże ludziom, poddanym Szczeniowskim, zabiciem odgrażali; przez co nietylko wielkanocney spowiedzi, ile należąc do parochyi cerkwi Humienieckiej, odprawić nie mogli, ale etiam przez sąsiadów swoich chleb dla poświęcenia na same wielkanoc posyłałi, dając motivum do złych akcyi kozakom swoim, sam wielmożny jegomość pan Franciszek Jackowski, iadąc z ludźmi przez Szczeniów, częstokół, będący na części wielmożnego protestanta, który nic nie przeskadza y nie tyka się do gruntu ich mościów obwinionych, szablą sam rąbał y rozrzucić kazal; na ostatek, nescitur quo motivo, wyżrzczeni po imionach kozacy, przyechawszy do karczmy, będącey w Szczeniowie na części dziedziczny wielmożnego protestanta, gdzie podpiwszy sobie y dawszy okazyą Wakule Hulikowi, nic sobie niewinnemu, ktorego, niesłuchając exkuzy, roboczy Wasyl Jurczenko tak ciężko rurą w piersi ugodził, że ziobro w nim

bez uleczenia zgruchotał, który Wakuła od tak ciężkiego uderzenia z tym się pożegnał światem; a za tem idem comparens suo, et nomine cuius supra, ratione praemissorum omnium, inquisitione deducendorum, contra eosdem inculpato iteratis protestowawszy się vicibus, prosił mnie, urzędu, o przydanie woźnego ad proclamandum cadaver wyszrzeczonego roboczego Wakuły Huliaka, zabitego, tu, do grodu, przywiezionego, a tak ja, urząd, annuendo affectationi manifestantis studendoque legi et justitiae, woźnego generała wojewodztwa Kijowskiego y innych, ópatrznego Michała Biialskiego, przydałem, który in praesentia urodzonych ichmościów panów: Michała Winiawskiego, Woyciecha Krupskiego, na czterech rogach miasta jego królewskiej mości Żytomierza proklamował; po której proklamacyi tenże woźny przedemną, urzędem, personaliter stanowszy, o tym tę swoją prawdziwą relacyą proklamacyi uczynił, y zeznał; y prosili, tak comparens swojej manifestacyi, iako y woźny swojej proklamacyi relacyi actis connotari. Co y otrzymali: Gabryel Wyszpolski, manu propria. Michał Bijalski, woźny M. B. U.

Книга Киевская, городская, записовая и поточная, № 64; годъ 1754; листъ 804.

CCVIII

Дарственная запись отъ дворянина Франциска-Ксаверія Хоецкаго церковному братству села Поличинець на прудъ и рощу, для помѣщенія братской пасѣки. 1754. Декабря 20.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiątego szóstego, miesiąca Maja dziesiątego dnia.

W roku sądowe, ziemskie, żytomirskie, od dnia ósmego roku i mie-

siąca wyż na akcie wyrażonych w Żytomierzu sędzić się zaczęte, przedemną, Adamem z Juncza-Bukarem, sędzią ziemskim Żytomirskim i xięgami niniejszemi, ziemskimi, żytomierskimi, stawiający osobiście w. jego-
mość xiądz Konstanty Wołkowski, te prawo na pasieczysko i stawek, bractwu cerkwi policzyńskiej od w. Chojeckiego, podwojewódzkiego grodzkiego Kiiowskiego, w roku tysiąc siedmset piędziesiątym siódmym dane i służące, i podpisem ręki tegoż przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, stwierdzone, z odnotowaniem akt wizytatorskich, z przyłączonym arkuszem papieru srebrnogroszowego, do akt ziemskich, żytomirskich w oblatę podał, w sposobie następującym: Franciszek Kazimierz na Chojecznie, Żukowie i Policzyńcach Chojecki, wojski i sędzia pograniczny województwa Braclawskiego, podwojewódzki sądowy grodzki generału województwa Kiiowskiego, porucznik hussarski pułku ordynacyi ostrogskiej, wiadomo czynię teraz i napotym, komu o tym wiedzieć będzie należało: iż, ponieważ bractwo cerkwi Policzyńskiej umyślili dla chwały Pana Boga wspomagać się na pasiekę bracką, więc, aby mieli gdzie też pasiekę lokować i one przy pomocy Boskiej i swym staraniem rozmnażać, nadać bractwu temuż stawek, Chwedorców nazwany, za łanem dworskim leżący, i grunt po nad tymże stawkiem, alias brzezinę, dla lokowania pasieki, który to grunt i pasiekę, na nim ulokowaną, od wszelkiej daniny i dziesięciny pszczelnej wiecznemi czasy uwalniam; której i successorowie moie pretendować nie powinni będą; w stawku zaś wolne ryb łowienie bractwu na wszelkie ich potrzeby pozwalam, bez żadney przeszkody dworskiej i dyspozytorów moich. Te zaś prawo, jako wiecznie bractwu cerkwi Policzyńskiej służące i trwałe mieć chce, tak one, dla tym większej wagi i waloru, przy zwykłej pieczęci, podpisem ręki moiej ztwierdzam. Datum w Policzyńcach, die vigesima Decembris, millesimo septingentesimo quinquagesimo septimo anno. U tego prawa podpis ręki wielmożnego Chojeckiego, podwojewódzkiego kiiowskiego, przy pieczęci, wraz z odnotowaniem akt wizytatorskich, w tych słowach: Ad. M. D. G. B. V. M. honorem. F. Kazimierz Chojecki, wojski i sędzia województwa Braclawskiego, podwojewódzki sądowy grodzki generału województwa Kiiowskiego, porucznik chorągwi ostrogskiej mp. (L. S.). Die decima tertia Februarii v. s. millesimo septingentesimo octuagesimo quarto anno, sub tempus generalis visitationis praesens documentum productum et ad acta ejusdem visitationis inductum attestor. G. Sienkiewicz D. R. P. H. D. B. G. visitor. Które to prawo, słowo w słowo iak

się w sobie ma, do xiąg niniejszych, ziemskich, zytomirskich iest wpisane.

*Книга земская, Жишомирская, годъ 1786—1788; № 156.
Листъ 1069.*

ССІХ

Перечень обиль, причиненныхъ Кієво-братскому монастырю, а также крестьянамъ, жившимъ въ монастырскихъ имѣніяхъ, шляхтичами, владѣвшими пограничными имѣніями. 1758.

Реестръ Кієвобратского монастыря претепсыямъ.

Въ прошломъ, 727, году, Іюня 27 дня забрати у подданныхъ Кієвобратского монастыря, у жителей Мотовиловскихъ, старостою Фастовскимъ, Якубомъ Тишею, пожатого жита ста петнатцати копень.

Прошлого, 736, года, Августа о въезду чрезъ границу Россійскую въ дачи Кієвобратского монастыря пуцу заграничныхъ шляхтичей Вороновичовъ и о бежавшихъ за границу въ разные места онога монастыря подданныхъ двухъ сотъ сорокъ семи душъ.

Въ прошломъ 730, году въ Декабре мѣсеце въ неотдаче Кієвобратскому монастырю, архимандриту зъ братією, монастырскихъ заемныхъ денегъ шестидесяти шести тысячъ золотыхъ полскихъ генераломъ земель Кієвскихъ, Носовскимъ, Богославскимъ и др. старостою, Адамомъ Киселемъ, и въ недопущеніи ко владенію закладныхъ за то селъ и деревень.

О заграбленіи въ прошломъ, 744, году въ Майс мѣсеце Кієвобратского монастыря подданного — Кирпла Грозденка, Алшевскимъ,

старостою Прилудскимъ, всякихъ пожитковъ по ценѣ на четырнадцать рублей, семдесятъ пять копеекъ.

Въ грабежѣ Киевобратского монастыря села Мостиць Василя Рубанова шляхтичемъ Горскимъ двухъ лошадей съ возомъ, мешка ячменю, коца, подушки, пары гусей, меду пресного ведро, да свиты серой—всего на пятьдесятъ рублей, въ 1750 году.

Въ 1740 году въ грабежѣ у подданного Киевобратского монастыря села Плесецкого у жителя Ивана Пятинского старостою Фастовскимъ, Демьяномъ Третьякомъ, двухъ книгъ, поеса материального, отласу блакитного, креста кипарисного, сердца кипарисного золоченого п облика—на восемь рублей.

Въ 1753 году въ грабеже такожь братского монастыря у жителя Мотовиловского, Нестера Павленка, онимъ-же Третьякомъ, старостою Фастовскимъ, лошади съ возомъ и одной свиты, да въ грабеже-жь у жителей Мотовиловскихъ: Семена Страха, да Семена Нестеренка онимъ-же комисаромъ Третьякомъ дву паръ воловъ изъ двумя возами і млиновыхъ камней.

Въ 1756 годе, Апреля отъ владельца Хвастовского, бискупа Солтыка, чрезъ подвышение гребли ихъ, состоящей на рекѣ Унавѣ, стоплено сенокосу монастырского, на которомъ стоновилось копиць до петисотъ.

Въ 1757 году, Генваря остатнихъ числѣ о нападеніи старостою Мотовиловскимъ, Антониемъ Алишевскимъ, на городничего Мотовиловки братской, йеродїякона Сосипатра, при ставу монастырскому, называемому Новому, и о порицаніи непотребными и укорителными словами его, Сосипатра, такожь и о увечыі бывшихъ при немъ: послушника і рыбалки.

Тогожь, 1757, года такожь о подмовки жительки слободки Офирной, вдовы Иульяны Мартынихи подданнымъ Аксаковымъ, жителемъ Слободцкимъ, Иваномъ Кияненкомъ, на ту сторону и о пренесеніи на ту сторону оставшегося по мужи ея, Мартыне, имущества, церковныхъ денегъ и реестровъ, бывшихъ въ содержаніи у покойного Мартына.

Такожъ о забратіи въ подданного братского, жителя Плесецкого, Грицка Казачка, старостою пана Ленкевича Карбавскимъ одного коня, одного вола и денегъ двухъ рублей и петидеять копѣекъ.

Въ прошломъ, 1753, году о забратіи старостою пана Метелского Мотовиловскимъ, Антономъ Олишевскимъ, въ подданного братского жителя Плесецкого, Алексея Близнюка, зажатого нимъ на полской сторонѣ ериньного хлеба петнатцати копѣ.

1750 году о убивствіи шляхтичемъ Мацевиченкомъ, полковникомъ Володорскимъ, подданного братского монастыря, жителя Плесецкого, Ивана Чуприны.

О забратіи въ 1757 году Ленкевичемъ, владельцемъ Новоселскимъ, въ подданного братского, мелника Сподарецкого, Семена Ковла, пашни, денегъ и пчель.

Въ 1754 году о сожженіи пуци киевобратского монастыря подданнымъ того-жъ монастыря, жителемъ Мотовиловскимъ, Андреемъ Василченкомъ, и о побеге его въ тоежъ время на ту сторону в Мотовиловку-жъ, подъ владение пана Аксака.

Въ 1755, въ 56 и въ 57 годехъ о вырубкѣ подданными пана Аксака, жителями великой и малой Солтановокъ, киевобратского монастыря пуци и о перевоске оной воровски на полскую сторону.

Въ 1753, въ 54, въ 55, въ 56 и 57 годехъ подданными бискупа Солтыка, жителями Черногороцкими, о вырубкѣ брацвой пуци и о вывозѣ онымижъ въ полскую область за рубежъ.

Въ минувшемъ, 757, году о побегѣ съ киевобратского монастыря йеродиякона Ивана Дубровского за границу въ полское местечко Житомиръ къ тамошнему суперіору, Игнатию Оничинскому, и о изънесеніи имъ Иваномъ йеродиякономъ Дубровскимъ денегъ монастырскихъ шестидесяти шести рублей.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1755—1760, № 203; листъ 17.

Подробный перечень насильственных мѣръ, принятыхъ католическимъ духовенствомъ для обращенія уніатовъ въ Латинство. Перечень этотъ составленъ изъ показаній уніятскихъ священниковъ епархій: Львовской, Галицкой и Каменецъ—Подольской 1758—1765.

Connotatio injuriarum, variorumque praejudiciorum, per clerum et populum ritus latini clero, populo et ipsimet ritui graeco, cum S. Romana sede unito, in diaecesibus: Leopoliensi, Halicensi et Camencensi Podoliae illatarum ab anno Christi 1758 ad praesentem, 1765, ad omnem meliorem finem et eventum ex admodum reverendis decanis et per hos ex parochis sub conscientia uniuscujusque exquisita et collecta.

In decanatu Leopoliensi. (mutaverunt ritus 55)

Admodmodum reverendus decanus Leopoliensis retulit sub conscientia:

1. Quod mutaverint ritum Leopoli, qui resciri potuerunt (siquidem multi aliunde adveniunt, de quorum ritu certo constare nequit): Joannes Czerniowski serifaber, Petrus Senkowski serifaber, Marianna Ternowska, Stephanus Rymarz, Stephanus Komarnicki, Kondratus Łukaszewicz, Jaworski, famulus nobilis Wirzbic, Marianna Dukowska, Parasceva antehac famula nobilis Jaremkowicz, Sophia Majewska virgo, Helena Łaszkowska virgo, hae duae redierunt ad ritum graecum nativum, et rursus ad latinum redierunt; item Magdalena Czerkiewiczowa nupta Bartoszewscio, Miechownik et Anna Czerkiewiczówna virgo, Magdalenae privigna, allecta promissione unius par vestium, sibi gratuito comparandarum a praefato Bartoszewski, latino; item Lucas Żeski, Marcianna Janowiczówna, nupta generoso Pastyrski, qui pariter fertur fuisse ruthenus, Anastasia Grońska, de qua habetur quid notabile inferius. In villa Winniki (пробѣль въ подлинникѣ) filia Martini Kaperniak. In villa Wroców tres personae nempe (пробѣль въ подлинникѣ). In villa Karaczynów: Catharina Bystra cum (пробѣль въ подлинникѣ) filia, cujus maritus ad villam Karaczynow advena, solus

fatetur se fuisse ruthenum, nunc tamen tenet ritum latinum; item Wojciechowa Bernacka cum (пробѣлъ въ подлинникѣ) filiabus anno 1758. In villa Obroczyń: Sophia, nobilis Bandrowski filia, nupta viro latino Josepho Bewchło anno 1762, a marito persuasa seu, ut aliqui referunt, compulsa. De hac muliere fuit requisitio apud ipsum illustrissimum dominum archiepiscopum latinum Leopoliensem, qui hoc negotium commisit perillustri officiali, officialis oeconomus Obroczyński, ad usque tamen nulla satisfactio subsecuta, et praedicta Sophia in ritu latino permanet, contra ritum graecum a marito patiens impropria. In villa Basiowka: Maria Horniakowna anno 1764 persuasa a r. Tuczyński, comendario latino Hodovicensi. In oppido Navariae: Thimotheus Wens ex persuasione r. Paroszewski, vicarii Hodovicensis, postquam nupserit mulieri latinae, Anna Cymbalistego de villa Pustomyty filia, nupta primo molendinario Maleczkovicensi rutheno, cum quo quaternam prolem procreavit, et in ritu nativo graeco educavit. Mortuo marito primo, nupsit secundo viro latino; brevi post connubium ad crebras persuasiones dicti reverendi Paroszewski, vicarii Hodovicensis, cum quaterna praefata prole latinum volens nolens amplexa ritum. In villa Grzęda: Marianna Starapani, quae bis ad ritum nativum redibat, et iterum latinum amplexa, in eodem ad praesens permanet. In villa Podbereźce ex coactione r. Przymuski (пробѣлъ въ подлинникѣ) Zarzyckiego filius, 20 annos habens (пробѣлъ въ подлинникѣ), filia Gregorii Długoszewicz. In oppido Janów: (пробѣлъ въ подлинникѣ) Joannis Mamicz filius, qui sepius contra desertum ritum graecum blasphematur (пробѣлъ въ подлинникѣ). Andreae Muzyczka filia (пробѣлъ въ подлинникѣ). Michaelis Burka filius. In villa Zimnowoda: Joannes molendinarius anno aetatis 30. Lizaka filius anno aetatis 30. Lizaka filius anno aetatis 18. In villa Czerepin: Petrus (пробѣлъ въ подлинникѣ) et Basilus Stephani Duda filii. In villa Żydyatycze (пробѣлъ въ подлинникѣ) filius Konstantiuka et Anna uxor Grzeska.

2. Quod reverendus Tuczyński, comendarius Hodovicensis, anno 1763 Antonium ruthenum, filium laboriosi Wasyl, incolam Hodovicensem, compulit et vim eidem qua colaphisationibus, qua detentione in curia tempore intensissimi frigoris intulit ad contrahendum cum virgine ritus latini matrimonium, cum qua ob ritus diversitatem contrahere noluit. Idem Antonius post initum connubium, permanens in renitentia, cum se manifestasset dictae mulieri commancre nolle, praefatus r. Tuczyński in compedes eum injicere jussit et tamdiu ex iisdem liberare noluit, quousque sponsionem non dederit de futura in coacto matrimonio cohabitatione.

3. Idem Tuczyński, comendarius Hodowicensis, anno 1764 in mense Febuario, infantem Basilli Fostyk et Mariannae, conjugum, amborum ritus graeci, debilem natum et per reverendum parochum Obroszynensem domi ex aqua baptisatum, ad quartam diem superviventem, jussit ad ecclesiam Hodovicensem latinam adferri et super praefato infantulo, non solum ceremonias solennes baptismatis peregit, sed insuper iterato baptisavit, quamvis praemonitus fuerit, ex aqua per parochum Obroszynensem jam fuisse baptisatum.

4. Supramonita Anastasia Grońska, habens in vivis legitimum maritum primum, a qua defectuosus mendicando panem recesserat, volens cum conficto testimonio de morte dicti sui mariti in ecclesia civitatensi ruthena Leopoliensi matrimonium secundarium cum famato Bernacki, lignifabre, viro ritus latini, inire, cum a parocho rutheno, habente probatum sibi, exhibitum testimonium de morte primi mariti esse falsum, assistentiam praetense attentando matrimonio obtinere non potuisset, ex consilio, ut ipsa referebat, illustris admodum reverendi Kwapiński, ecclesiae cathedralis metropolitanae Leopoliensis latinae vice—custodis, adivit patres Bernardinos; ibi confessa ritu latino, communicavit, sic facta latina, post peractam trinam bannarum proclamationem, non obstante nec attempta reverendorum vicariorum praefatae cathedralis metropolitanae Leopoliensis per parochum ruthenum civilem praemonitione et praecautione, quod dicta mulier Grońska sit ruthena, et testimonium, quod de morte primi mariti habet, sit falsum, die 11 Septembris anno 1763 in praedicta cathedrali latina matrimonio cum praefato Bernacki per unum dictorum reverendorum vicariorum mulier copulata est. Die 12 talem nullam copulationem, subsequente citata et inhibita fuit ab officio consistoriali Leopoliensi rutheno, ejus proprio, cum comminata excommunicationis poena, ut praetenso secundo marito non cohabitaret, donec comparens coram juditio sufficientiora et indubitata exhibuerit documenta de libero statu suo; sed comparere noluit dixitque citationis cum inhibitione executori: prohibitum sibi esse a sacerdotibus latinis, ne in juditio rutheno compareat. Die tandem ex citatione adveniente, quae erat 14 juxta calendarium novum et 3 juxta vetus Septembris 1763, latum est in contumaciam decretum conservatae inhibitionis, et si recedere a secundario praetenso marito noluerit, excommunicationis publicanda. Post tale decretum praefata Grońska cum dicto praetenso marito Leopoli disparuit et circiter per semestre non fuit visa. Cum autem rursus Leopolim redi-

verint et visi fuerint, requisitum fuit per parochum civitatensem ruthenum officium consistoriale Leopoliense latinum, ut imputatior hos conjuges auidadvertere, offensam Dei impedire, ut, qui, ubi nulliter conjuncti sunt, ibi et separentur, curare vellet—verum haec ab officio ita suscepta sunt, acsi nullus vel minimae alicujus importantiae essent. Lapsa notabili tempore parochus ruthenus denuo adivit ipsummet illustrissimum archiepiscopum, rem totam exponendo supplicandoque, quatenus pro pastoralis vigilantia sua suprafatis malis obviari vellet. Illustrissimus archiepiscopus exponentem remisit ad officialem suum, qui apud officialem rursus pro impediencia offensa Dei dum ursisset, responsum accepit admirativum, quod hoc negotium nondum sit oblitus. Aliquid itaque contra suprafatos conjuges processum est, sed non finitum, nisi morte saepe dictae mulieris. Brevi post initum matrimonium secundarium supervenerat notitia de existentia in vivis primi mariti, per filium ejus, in villa Dębica capitaneatu Drohowicensi habitantem, in Podolia visi; quae notitia per personalem ejusdem primi mariti hic Leopoli comparitionem, et officio latino praesentationem anno 1765, die (пробѣлъ въ подлинникѣ) verificata est, toties dicta muliere eodem tempore jam mortua existente.

5. Quod perillustris Kosowski, canonicus collegiatae Żółkiewiensis, anno 1764, in Martio, veniens ad villam Jaślińska negotii sui causa, coram congregata ad curiam Jaśliscensem dictae villae communitate proferre non erubuit: *»quemlibet ruthenum esse canem et fidei caninae«* vulgo: *»co rusin, to pies; każdy rusin—psia wiara.«*

Pro memoria notatur inter alios, qui tunc fuere et audiere de praefata villa Jaślińska subditi: Michael Kunasz, Joannes Gałęcki, Joannes Hosalski, Petrus et Michael Czornije, Joannes, Thimotheus et Petrus Ha-szczukowie, Theodorus Czyż, Theodorus Zawalij.

In decanatu Żółkiewiensi. (mutaverunt ritus 33).

Admodum reverendus Gabriel Bereznicki, decanus Żółkiewiensis, sub conscientia recognita retulit:

1. Quod post promulgatum ex ambonis per ecclesias Żółkiewienses decretum pontificium, vetans christianos utriusque sexus hebraeis inservire; iidem hebraei adiverunt officium consistorii latini Leopoliensem cum honorario, ut asserebant, pecuniario, et ab eodem officio, sub pretextu faciendae inquisitionis de illatis acsi per presbiteros injuriis, praefati Judaei

obtinerunt instrumentum permissivum famulatus fidelium latinorum apud eosdem Judaeos. Quam permissionem generosus Bem, protunc gubernator Żółkiewiensis, non sine contemptu promulgati ex ambonis decreti pontificis in publico foro ad sonum tubae praetorianae promulgare mandavit; qua promulgatione audita hebraei, invidendo, dicebant palam: »*Quid hoc est? quando pecunia non datur, famulari nobis non licet, et quando datur, licet*« Commissio igitur de praetensis injuriis ad usque expedita non est, et christiani latini ritus hebraeis famulantur, ob quam permissionem presbyteri rutheni, prohibentes suis parochianis ruthenis famulatum apud Judaeos, ab iisdem Judaeis conviciantur, credentes, quod acsi ex se ipsis hanc prohibitionem excogitaverint.

2. Quod anno 1756 Żółkiewiae in die Coenae Domini de vespere, secundum antiquum morem, processio passionalis ex ecclesia s. Lazari latina ad ecclesiam s. s. Trinitatis ruthenam invisendam cum fuerit progressa, excurrans ex residentia praepositorali r. Kwiatkiewicz, vicarius et promotor fraternalis dictae ecclesiae s. Lazari, processionem reverti jussit, vociferans cum summo utriusque ritus et sexus populi scandalo et admiratione: »*Cur ad istos nequissimos cabusniacos, schismaticos ire vultis?*« Et cum de praemisso scandalo ab illustri et admodum reverendo. Alexandro Lipiński, collegiatae Żółkiewiensis scholastico, in praesentia nobilis Michaelis Łoziński, civis rutheni Żółkiewiensis, fuerit redargutus, supponens, adstantem latinum esse, canonico respondit his formalibus: »*Fateor tuae dominationi quod malem potius aspicere canes, quam istos canalias ruthenos*«.

3. Studio sacerdotum latinorum mutarunt rutheni nativum ritum Żółkiewiae: Eva, nupta Fiałkowicz latino; Anna, Anastasia, Euphrosina et Barbara, filiae Joannis Danilewicz, ex patre rutheno et matre quoque in juniore aetate ruthena procreatae; Catharina, Maria et Petronella, filiae nobilis Stojanowicz, post mortem ejus. In villa Derewnia: Helena Bablaicha. In villa Niesłuchów: Michael Freydow. In villa Stara Skwarzawa: Joannes Hukow, Joannes et Eva Gnidowie. In villa Krechow: Hułakowscii hortulani, tres filiae, postquam latinis nupserint viris. Item filia Josephi Stelmach. In villa Mokrotyn: Joannes Sokołowski. In villa Batiatycze: tres filii magnifici Constantini Papara, dapiferi Dobrzynensis, rutheni, et Borowska, familia ejusdem. In villa Horpin: Alexius advena, et Joannes filius Moskalkow. In villa Nahorce: filia molendinariae ruthenae, in ritum latinum baptisata. In oppido Stromiłowa Kamionka: Lucas Sumyk, post initum cum latina connubium. In villa Ruda: Joannes Batus. In villa Dubrusin: Anna,

famula magnificae Bąkowska, immediate ante connubium cum viro latino. In villa Zelechów: Maria virgo, et Eva, latino viro nupta. In villa Zameczek, ad parochiam Żółkiewiensem spectante: Teodorus Przybysz, ruthenus, relicta in villa Potylicz prima legitima uxore sua ruthena, contraxit matrimonium cum altera latina, atque circa connubium ritum suum nativum mutavit. Admoniti fuerunt aliquoties reverendi vicarii collegiatae Żółkiewiensis ab admodum reverendo decano Żółkiewiensi, rutheno, ut dispellerent et divorciari curarent hoc nefandum, nulliter contractum matrimonium, verum simulantes nihil ad usque fecerunt. Reverendus Boniakiewicz, parochus Zelechoviensis, latinus, copulavit matrimonialiter Theodorum, coquum illustris magnificae castellanae Leopoliensis, cum sorore sua, habente in vivis alibi primum legitimum maritum et eundem coquum, circa connubium, ad ritum amplectendum latinum persuasit et admisit; idem reverendus Boniakiewicz Georgiom Kowtiow, ruthenum, demortuum, cum injuria proprii parochi in suo cemeterio sepelivit.

4. Quod in villis Wiązów et Turynka ferme in usu sit, diebus festis de praecepto, secundum calendarium graecum ruthenos obligari ad graves labores per aulicam potestatem tempore frugum collectionis.

5. Reverendus Ulakowski, commendatorius in Stromyłowa Kamionka, in anno 1754, ad petitionem magnifici Postępski, protunc bonorum Stromyłowa Kamionka possessoris, sine praemissis bannis, matrimonialiter copulavit Casimirum Pihula, nolentem; sed per dominum compulsus, cum Marianna Semionowiczowna; quod matrimonium sub tempus visitationis per illustrissimum ac reverendissimum episcopum Bakoviensem, qua officialem et visitatorem, pro invalido declaratum est. Idem reverendus Ulakowski ruthenum quemdam peregrinantem, qui ferebatur fata sibi nimio cremati potu causasse, sine cofessione mortuum, in suo cemeterio sepelivit, ducto appetitu intercipiendorum paraphernalium, post misere demortuum derelictorum.

6. In eodem oppido Stromyłowa Kamionka, quando non insimul coincidebant festa paschalis latinorum cum ruthenis, tunc presbyteri latini in campanalibus ecclesiarum ruthenarum, ne diebus Parascevae et sabbatho campanas rutheni pro solitis devotionibus pulsent, funes cum praepotentia sua abscindunt a campanis, vel, si festa insimul incidebant, impediabantur, ne prius devotiones suas pro more solito et praescripto media nocte incipiant.

7. *Idem presbyteri latini Kamionacenses ex fundo, a collatore pro sustentatione parochi rntheni ecclesiae s. Nicolai dato, in vim messalium exigebant aliquot annis per duos modios siliginis et tres avenae, ita, ut parochus ruthenus, cavendo pro caeteris praejudicium, coactus fuerit fundum illum deserere.*

In decanatu Kulikoviensi (mutaverunt ritus 6).

Admodum reverendus Elias Zinkowski habitas a parochis sub conscientia relationes recognovit:

1. Quod illustris et magnificus Branicki, castellanus Braclaviensis, adduxerit ex Ukraina virginem adultam, ruthenam, habentem annos 18 plus, hanc anno 1754 praefatus dominus castellanus ad ritum latinum amplectendum compulit, quam illustris et admodum reverendus Naszewski, canonicus collegiatae Żółkiewiensis, praepositus Żułtanicensis, suscepit et sacramenta ritu latino eidem adusque ministrat. Similiter in parochia Jaryczoviensi quaedam puella, ex patre latino et matre ruthena nata, atque secundum observatum usum in ritu graeco baptisata, post septennium, mortua matre, per patrem ad ritum latinum amplectendum adacta, et per illustrem admodum reverendum Andream Leoman, canonicum collegiatae Żółkiewiensis, praepositum Kulikoviensem, suscepta. Item in oppido Kulikow Sebastiani Kucharzów latini et Mariannae ruthenae conjugum filias contra morem usitatum defuncti r. r. Gołębiowski et Heyman comendarii Kulikovienses ritu latino baptisabant, consulto, ut postea in eodem permanent ritu.

2. Quod illustris admodum reverendus Żurowski, canonicus collegiatae Żółkiewiensis, praepositus modernus Kulikoviensis, Catharinam Marynczowa, ruthenam, parochianam Ceperoviensem, subditam vero suam, anno 1758 in ecclesia sua sepelivit contra defunctae voluntatem. Et cum parochus Ceperoviensis ruthenus dictum illustrem canonicum adivisset, querelam suam modeste exposuisset, utque tale praejudicium nolit facere sibi ecclesiaeque suae, cum rogasset, loco satisfactionis, obtinuit ab eodem verba contemptiva et contumeliosa. Similiter cum laboriosus Gregorius Hnatow, parochianus Ceperoviensis ruthenus, dicto illustri canonico dixerit rogaveritque, ne legata, ad ecclesiam parochialem Ceperoviensem a subditis suis benevole et sine injuria ejus proventum facta, reddere prohibeat, neve

per id injuriam ecclesiae suprafatae causare velit, respondit cum indignatione, quatenus de his sileret, addiditque, se habere spem in Deo, quod omnes ruthenos, subditos suos, in sua ecclesia sepeliet. Idem illustris Żurowski Annam, Stephani Dąbski latini et Annae ruthenae conjugum filiam, ritu latino baptisavit, in finem, ut latina esset. Idem illustris Żurowski Joanni Marlanka, rutheno, incolae Kukiżoviensi, sine praemissis confessione et communione, nec habito testimonio de proclamatis tribus denunciationibus, mere in contemptum parochi rutheni, matrimonium cum muliere latina benedixit. In eadem parochia Kukiżoviensi reperitur generosus Nicolaus Wasilewski annorum circiter 80, qui natus rutenus solus fatetur, se ritum suum mutasse et latinum amplexisse ab annis 20 ex consilio et persuasione confessarii Czeŝtochoviensis.

3. Quoties contingit non simul celebrari Pascha ruthenorum cum latinis, toties parochi latini, superioritatem aliquam super parochos ruthenos extendendo, prohibent et impediunt in ecclesiis ruthenis pulsum campanarum, diebus veneris et sabatho sancto secundum ritum latinum incidentibus, et soli iisdem diebus, secundum ritum graecum advenientibus, in suis ecclesiis abstinere recusant, ac si rutheni non ejusdem Christi Salvatoris mortem recolerent, sicut latini.

4. In nonnullis bonis, temporibus praesentim aestivis diebus festis de praecepto aliquando et dominicis temporales domini jubent ruthenos operas graves peragere; quod mandatum exequi coacti aliquoties fuerunt subditi quoque illustris Żurowski, suprafati canonici Żółkiewiensis et praepositi Kukiżoviensis, idque non sine ritus contemptu et aliorum saecularium dominorum scandalo.

5 Dominus Stupecki, gubernator Żużtaniecensis, cum summo opprobrio surgebat adversus parochos et de causa, quod ex mandato episcopi sui in executionem pontificae prohibitionis monuerint parochianos suos ruthenos, ne Judaeis famulentur, annuatim praecipue.

6. Generosus Dniestrzański, bonorum tractus Kulikoviensis gubernator, in odium et contemptum ritus graeci, sequendo pravum exemplum illustris canonici Żurowski, subditis tractus praefati Kulikoviensis sub poenis prohibebat, ne legata, ad ecclesias ruthenas facta, extradere praesumant, aut quāndocumque restituere.

7 Sacrefatus illustris Żurowski in meram vexam honestos: Petrum et Paulum Sieniotow, fratres, et Annam Mironowiczowa, sororem—inter se germanos, Stanislaum Wojtyłek, Simeonem et Hamala, ab infantia sua in

ritu graeco existentes, jam nuptos, et prolem suam progenitam, atque in eodem ritu graeco educatam, habentes, ad consistorium generale latinum Leopoliense citabat, et ad amplectendum ritum latinum in senili aetate constitutos compellere satagabat ex motivo, quod dicti omnes habebant patres latinos, in infantili eorum aetate demortuos et matres in ritu graeco, latino unito, educarunt.

In decanatu Glinianensi (mutaverunt ritus 10).

Admodum reverendus Joannes Piasecki sub conscientia a parochis recognita retulit:

1. In parochia Poluchoviensi Andreas, filius laboriosi Krawczyk, ex parentibus ruthenis natus et in ritu graeco educatus, ac per 30 annos in eodem perseverans, suscepto servitio apud magnificum Josephum Oźga, dapifirum Leopoliensem, ibidem ritum mutavit. Item in suburbio Glinianensi Condratus Baścżyn, Joannes Słowiński hortulanus, et soror ejus Helena, ex parentibus ruthenis nati et educati, ritum latinum sunt amplexi; item generosus Josephus Lityński, suscepto servitio apud magnificum Błędowski, capitaneum Glinianensem, et Catharina Branecka, virgo ad obsequia magnificae Błędowska accepta, ab eadem domina sua ad ritum latinum suscipiendum est adacta. Item generosus Kowalski, administrator Wyzlanensis, solus fassus, quod demortuis suis parentibus ruthenis ad obsequia aulica acceptus et ad amplectendum ritum latinum coactus fuerit. Item Simon Wysłobocki ex oppido Kutkorz; Jacobus, filius molendinarii Rozworzansis, insolenter, et Marianna, virgo annorum 12, ex coactione Josephi, patrisfamilias sui latini, ritum latinum sunt amplexi. Item Catharina Podolanka, parochiana Wyzlanensis, per reverendum Luccam Jeziorkowski, commendarium ritus latini Wyzlanensem, ad ritum latinum amplectendum adacta.

2. Idem reverendus Jeziorkowski sororem praefatae Podolanka virginis, ruthenam, nomine Marianna, in ecclesia sua latina per praepotentiam, cum injuria et praepudicio parochi rutheni sepelivit; idem Marthiae Pelech, rutheno, parochiano Kurovicensi, volente nubere cum muliere latina, parochiana sua, benedictionem matrimonialem tamdiu recusans protraxit, donec ab eodem

rutheno viro emunxerit sponsionem, quod nascituram utriusque sexus prolem in ritu latino sit baptisaturus et educaturus.

3. Admodum reverendus Migalski, praepositus Glinianensis, jam vita functurus, cum in vivis extitisset, baptisavit in ritu latino parentis rutheni Eliae Krawiec filium ex parochia Zenioviensi. Item dictus reverendus Jeziorkowski, commendarius Wyzlanensis, tres puellas ex parochia Poluchoviensi. Reverendus Rużycki modernus commendarius Glinianensis latinus, unam, sine, ut dein ritum latinum sequerentur.

4. Dictus admodum reverendus Migalski, olim praepositus Glinianensis, benedixit matrimonium Demetrio Sosnicki, rutheno, parochiano Zadworzecensi, cum pudica Szczygłowska, virgine latina, sine praemissis ex parte viri denuntiationibus, qui Sosnicki habuit primam uxorem in vivis in Podolia, et haec post duas septimanas initi nulliter secundi matrimonii ad eum supervenit. Item reverendus Jeziorkowski anno 1754 benedixit nulliter in ecclesia sua Wyzlanensi matrimonium Joanni Kret et Eva, amobus ruthenis, sine parochi eorum legitimi concessu. Item praefatus Rużycki, commandarius Glinianensis, contra usitatam praxim in praejuditium parochi rutheni Glinianensis benedixit matrimonium Catharinae Żałomska, ruthenae, cum generoso Warecki, iatino.

5. In bonis oppidi Kutkorż magnifici Antonii Łączyński, pincernae Braclaviensis, in villa Zadworze magnifici Ożga, dapifiri Leopoliensis, in villis: Rozwarzany, Wyzlany et Kurowice, possessionis illustris magnifici Borkowski, castellani Gostynensis, et post filii ejus, in villa Laszki illustris magnificae ensiferae regni, et in villis, ad capitaneatum Glinianensem spectantibus, quousque vixerit magnificus Błędowski, capitaneus Glinianensis, persaepe rutheni subditi compellebantur diebus festis de praecepto juxta calendarium graecum, et quandoque etiam diebus dominicis ad opera servilia peragenda et festa de praecepto violanda non sine ritus contemptu. Imo cum semel parochus Kutkorżensis magnificum Łączyński, bonorum suorum haeredem, adivisset rogassetque informari, num hae festorum violationes per ruthenos subditos suos cum scitu ejus essent? recepto responso affirmativo, cum intulisset per has operas praeceptum ecclesiae violari a Domino, propterea verbis scommaticis et contumeliosis affectus fuit.

6. Toties dictus admodum reverendus Midalski, olim praepositus Glinianensis, sciens peroptime Andream Chmielowski, ruthenum, incolam Zadworzacensem, per decretum officii consistorialis rutheni Leopoliensis

propter violentam manuum in persona parochi sui injectionem in excommunicationem incedisse declaratam, et in eadem, crescente illius contumacia, aggravatum; ipsum nihilominus ad ecclesiam suam pro divinis audiendis admittebat, imo etiam matrimonium eidem benedicere volebat, non sine jurisdictionis contemptu.

7 Retulerunt reverendi: Gregorius Harasiewicz, Jaktoroviensis, Joannes Rudnicki, Przegnojoviensis, et Theodorus Dolnicki, Nowosielecensis parochi, quod dum studia apud patres societatis Jesu Leopoli et scholarum piarum Złoczoviae tractassent, non solum a studiosis ritus latini, condiscipulis suis, verum et ab ipsismet professoribus, variis irrisionibus, cognominationibus et scommaticibus propter ritum graecum afficiebantur.

In decanatu Złoczoviensi (mutaverunt ritus 5).

Admodum reverendus Mszański, decanus, excerpta sub conscientia ex parochis sui decanatus retulit:

1. Quod mutaverint ritum: in oppido Złoczow—Maria Szczerbiszyzna; in villa Usznia—Helena, nupta viro latino; Joannes, filius sacerdotis de villa Kupcze diaecesis Lucaeoriensis; in villa Bortkow, praefectus culinae magnificae Łaska, postquam nupserit mulieri latinae.

2. Quod reverendus Klemensowski, promotor sanctissimi rosarii Złoczoviensis, item praepositus Białokamencensis, baptisaverit plures filios patrum et filias matrum ruthenorum contra parentum voluntatem, fine, ut in post ritum latinum sequerentur.

3. Quod Martinus Czuhrayczuk de oppido Złoczow rapuerit virginem Annam, ruthenam, filiam viduae Alexandrowa, quam ad villam Liczkowce, prope Camenecum in aliam diecesim abduxit et ibi cum eadem, ritum suum mutante, coram parocho latino matrimonium contraxit, post sexanalem ibidem habitationem Złoczoviam rediit, ubi, habitans, multoties mulier a proprio parocho fuit monita, ut et ad ritum redeat, et matrimonium nulliter contractum ratificet, sed persuasa a presbytero latino ad usque nihil horum fecit.

4. Quod in oppido Białykamień et in villis: Skwarzowa et Skniłow, per potestatem curialem dies dominici et festi de praecepto operis servilibus per subditos saepe violari jubeantur.

In decanatu Gologurensi.

Admodum reverendus Kawecki, decanus, recognita a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum: in villa Mereszczów—Nicolaus Iwanicki, Josephus Jurowiecki; in villa Wołkow—Eva, famula curialis, quae mutato ritu et nomen sibi mutavit, vocando se Catharinam. In villa Pleuikow—Simeon Witwicki.

2. Quod in villa Nowosiołki administrator festa de praecepto juxta calendarium graeco-unitum operis servilibus aliquoties jusserit violari.

In decanatu Bobrecensi (mutaverunt ritus 34; baptisati, ut latinum ritum sequerentur—64).

Admodum reverendus Kowłowski, decanus, recognita a nonnullis parochis sub juramento retulit:

1. Quod reverendus Kotelski, comendarius ritus latini Starosciensis, contra usitatam praxim et ordinationem illustrissimi Skarbek, archiepiscopi Leopoliensis, filios, ex patribus ruthenis et filias, ex matribus ruthenis progenitos, videlicet: in villa Wodniki generosae Grodecka, ruthenae, filias tres; in villa Hlibowce laboriosae Kowalicha filias 7; in villa Staresioło generosi Klinkiewicz unum filium; laboriosae Gawlaczka filias 5; laboriosae Mikołajowa filiam unam; Pauli Stogryn filios duos—item admodum reverendus Pliwiński, praepositus Swirżensis in oppido Swirż Theodori Guz filios tres, Constantini Doboszczak filios tres; pariter admodum reverendus Nowodomiec, parochus Swirżensis Kucharzowey filiam unam; Garbatey filiam unam, Szwedzikowey filias duas, Ganczarkí filiam unam, Helenae filiam unam; in villa Niedzieliska unius rustici filium, jam nominatum Paulum a parcho rutheno, transmutato nomine Pauli in nomen Joannis, contra patris voluntatem, Sophiae filias duas; idem reverendus Nowodomiec in oppido Świrż Joannis Rymarz filios duos; in villa Hlibowice Swirskie Kasprowey filiam unam; in oppido Bóbrka reverendus Korzeniowski, comendarius Bobrecensis, famatae Wyszczyńska filias duas, Kazimirzowey filiam unam, Czajkowey filias duas, Kociumbasa filium unum, in villa Łanki laboriosi Szpak filios sex; in villa Strzałki patris rutheni filios tres, Wojcie-

ehowey filias duas; item alius comendarius Bobrecensis, Paruszewski, in oppido Bóbrka Rozmarynowiczowey filiam unam; in villa Wołowe Danielis filium unum, quem demortuum et sepelivit; Była filios tres, Franciszkowej filiam unam; reverendus Nowodomiec Thimothaei Darmota et uxoris ejus, amborum ruthenorum, per vim filium unum, quem etiam mortuum sepelivit, idem in ville Hlibowiec Constantini filium unum; in villa Ostałowiec Ganczarki filias duas, sine ulla necessitate ritu latino baptisarunt, imo expresso studio, ut in post ritum latinum sequantur.

2. Quod eorundem reverendorum: Kotelnicki, Nowodomiec, Korzeniowski et Paruszewski vituperabili zelo et sollicitudine mutarunt ritum nativum in latinum: oppido Bobrka uxor Sobka post initum connubium; in villa Strzałki filius Theodori Hrycyszanege violenter ex ecclesia ruthena extractus et ad latinam pro peragenda confessione et suscipienda communione adductus; in villa Wołowe Theodorus Koniakow, tres filii Lucae, unus Josephi; in villa Romanow Stephanus Pacholek, Barbara et Maria, famulantes in curia, item tres filii post mortem patris eorum rutheni per matrem latinam, negata ei per reverendum Paruszewski confessione et communione paschali, persuasi et adducti; in villa Kocorów Anna post initum cum marito latino connubium; in villa Wodniki duae filiae ferrifabri, Malarzowey filia una, in Podmanastyr virgo una, in Dźwinogrod virgo una, in Mikołajuw juvenis, ad obsequium aulae acceptus, unus; in Hlibowice Wielkie Josephi ferrifabri ex duabus successive uxoribus procreatae filiae septem; in villa Tołszczow molendinarii post mortem matris filia una; in oppido Świrz Szymański Petrus kucharz; in villa Siedliska Andreas textor et Joannes Surma, ductis uxoribus latinis; in villa Wołowe juvenis advena persuasione patrisfamilias latini; in villa Chanaczow Elias Gieleta, compulsus vi a religioso procuratore patrum Franciscanorum civitatis Leopoliensis, ibi degente, anno 1754, qui sequenti die post ritum latinum amplexum, sine praemissis banis, contraxit matrimonium de praesenti in villa Czyszki, dictorum patrum Franciscanorum haereditaria, assistente huic matrimonio religioso procuratore ejusdem ordinis, curam animarum ibi habente.

3. Dicti patres Franciscani prohibuerunt legationem unius eorum subditi ad ecclesiam ruthenam Chanaczoviensem factam et eundem, contra voluntatem superstitum consanguineorum ac ipsius etiam demortui, simul cum injuria parochi rutheni in sua latina ecclesia sepelierunt.

4. Quod illustris magnificus Rudziński, palatinus Posnaniensis, integrum capitaneatum Bobrecensem, contra expressam recens emanatam inhi-

bitionem pontificiam, uni Judaeo contractu arendatorio locaverit, non sine contumelia religionis Christianae.

In decanatu Strzelicensi.

Admodum reverendus Pizirski decanus retulit:

1. Quod mutaverint ritum in oppido Podkamienie: Petrus et Anna Samborsecy, conjuges, Michael Podhajecki, Anna Roskoszczyszyna, Stanislaus Kudelski. In villa Psary—Alexander Małofion; in villa Dehow Barbara Wozniakowa, per novercam suam compulsa; in villa Sokołówka: Euphrosina, post mortem patris a matre coacta, Zacharias Białego, Joannes Krychowicki, Anna et Parasceva, sorores ejus, ad persuasionem patrum missionariorum Leopoliensium sub tempus missionis eorum, in oppido Bobrka pertractae, Zacharias Chudorowiecki; in villa Kniążesioło Thimothaeus Onyskow post mortem patris a matre compulsus; in villa Bakowce Catharina, neptis Basowscii, ab aula coacta. In villa Dziewiętniki Maria Rafałowiczowna, a patre compulsa. In villa Hołtowica Josephus Wasiliszyn, impulsus a domino suo, perillustri Manastyrski, canonico Leopoliensi, praeposito Chodoroviensi; in villa Stare Strzeliska Joannes et Pelagia Fedyszynego cognominati.

2. Quod reverendus Casimirus Jarmocki, commendarius Sokołowicensis, aliquot parentum rüthenorum prolem in ritu latino sine necessitate baptisavit fine eo, ut in post ritum latinum sequerentur.

3. Quod perillustris Manastyrski, canonicus Leopoliensis, sacerdotes ruthenos irridere et in ritum nostrum contumelias effulcire soleat, dies festos de praecepto in villa sua Hołtowica operibus violari per ruthenos subditos suos saepe jubebat, cujus pravum exemplum multoties sequebantur: magnificus subdapifer Drohocensis in villa Łuczany, item Dulibensis et Pomowniatensis administratores, qui saepe dies festos de praecepto per operas serviles mandaverant violari

4. Quod patres bernardini Fragenses interdictum ecclesiae Starostrzelskensis celebrando, in eo sacrosancta missarum sacrificia violarint, et in villa Łuczany, cum ad ecclesiam, pariter interdicto innodatam, pro missarum celebratione per loci parochum non fuissent admissi, in coemeterio ad parietem ejusdem ecclesiae interdictae missas celebrarunt.

In decanatibus Żydaczowiensi et Żurawnensi (mutaverunt ritus 31).

Admodum reverendus Nicolaus Biliński, decanus, sub consciencia aliorum et aliorum sub juramento recognita retulit:

1. Quod admodum reverendus Adalbertus Ługowski, ritus latini decanus et parochus Żydaczowiensis, pluries et coram variae conditionis hominibus sacerdotes ruthenos scommaticis et contumeliosis afficere solitus fuerit.

2. Item admodum reverendus Ługowski ruthenus nativos, in ritu graeco natos, educatos et secundum proprium ritum sacramenta percipientes, videlicet: magnificum Theodorum Haszowski, judicem castrensem Żydaczowiensem, Theodorum Drohomirecki, pocillatorem Sanocensem, generosos Krechowieckie conjuges, ambo ruthenos honestos, Michaelem Lukiewicz, filium sacerdotis rutheni, Joannem Porwiszkonem Żydaczowiensem, Joannem et Stephanum Porwisze, et Annam Oleszczycka, incolas Cucołowienses, nec non Catharinam, filiam Szafarza ejusdem villae Cucołowe, Alexandrum Łozicki, Mariannam Rybicka, Mariannam Bulowna, Evam Załuska, pesbyteri Żydaczowiensis filiam, Alexium et Nicolaum Czapelskich, atque Catharinam Udolowna, parochianos Iwanovicenses, item duos subditos de villa Wolica et duos de villa Lachowce; item de villa Derżow Michaëlem Krupiecki, Andream Krzywka et Catharinam, sororem ejus, dolosis suis suasionibus ad ritum latinum induxit amplectendum et suscepit. Et cum semel parochus Iwanovicensis a praedicto admodum reverendo Ługowski expostulasset, ut tanta ritui praejudicia non faceret, respondit: «se velle et optare, ut omnes rutheni latinum susciperent ritum»; imo in similibus solitus est prorumpere non tantum in verba contumeliosa postpositiva, verum etiam blasphema, asserendo ceremonias et unionem ruthenam esse scurrilitatem. Improbum hunc admodum reverendi Ługowski zelum sequentes reverendi: Szaszkieicz et Kawałkowski, commendarii Żurawnenses, pariter et ipsi generosum Łapczyński, oeconomum Żurawnensem, Joannem Satorz de villa Lubsza, Annam Szymonowa et Mariannam Hucalycha de villa Lachowicze, Derewiński, famulum magnifici Łabeński, tenentarii possessoris Żurawnensis, et Bazilium Rychłowski, famulum perillustris Szemiot, canonici, dolosis artibus suis ad ritum latinum amplectendum persuaserunt et susceperunt. Jam vero generosus Muszyński, administrator Młyniscensis, ancillam suam ruthenam, 18 annos habentem, vi ad ritum latinum amplectendum compulit, et reverendus Scibor, altarista Młyniscensis, suscepit, qui reve-

rendus quoties in ecclesia ruthena vidit colyba, toties pium hunc morem irridebat, et idololatriam esse stolidè deprædicabat.

3. Quod altefatus reverendus Ługowski ruthenorum patrum filios et matrum filias expressam prædicti illustrissimi Skarbek, archiepiscopi Leopoliensis, ordinationem in anno 1714 mensis Junii per totam suam archidiaecesim editam promulgatam et observatam, secundum ritum latinum, nulla habita necessitate, plurimos baptisavit, sine, ut in post ritum latinum sequerentur. Imo contigit semel, quod cum parochus Iwanowicensis ruthenus filiam, ex matre ruthena progenitam, in domo ex aqua baptisasset, mater autem dictum parochum, quatenus cum omnibus solemnitatibus hoc sacramentum in dicta privata sua domo perageret, rogasset, jam vero parochus, nullam videns necessitatem ibi ceremonias solemnes peragere, verum infantulam ad ecclesiam pro iis adimplendis afferi jussisset, mater propterea irata, infantulam ex aqua jam baptisatam, non ad ecclesiam sui parochi rutenam, sed ad ecclesiam admodum reverendi Ługowski latinam misit, ubi iterato dicta infantula fuit baptisata per vicarium admodum reverendi Ługowski patrinum agente.

4. Idem admodum reverendus Ługowski, quando contingebat nubere viro rutheno cum muliere latina, non expectata, prout juris et moris est, hannarum in ecclesia viri proclamatione, nec requisito de peractis confessione et communionis testimonio, sine his matrimonia benedicere solebat, et cum a parochis ruthenis rogatus fuisset, ut præmissa non faceret, minime ab his, abstinendo, in verba contemptiva et contumeliosa prorumpebat.

5. Idem admodum reverendus Ługowski cives ruthenos Żydaczovieneses, censuris, excommunicationibus et interdicto personali, per sententiam judicii consistorialis propter eorum inobedientiam innodatos, ad ecclesiam suam pro divinis et missarum sacrificiis audiendis scienter admittebat, et unum civem ruthenum, in interdicto personali demortuum, in contemptum jurisdictionis, ut rudi vulgo placeret, in coemeterio ecclesiae suae sepelivit.

6. Idem, extinguendo aliquam superioritatem et præpotentiam super parochos ruthenos, quoties contigerit non simul celebrari festa paschalis ruthenorum cum latinis, toties iisdem parochis ruthenis prohibebat, ne diebus Veneris et Sabbatho sancto in ecclesiis respective suis campanas pro consuetis devotionibus pulsare audeant, idque sub variis comminationibus; et quamvis dicti parochi rutheni ad bonum pacis et vicinæ concordiae aliquoties in suis ecclesiis dictis diebus a pulsu campanarum abstinuerint, ro-

gantes, ut ipse quoque a simili pulsu in ecclesia sua, incidentibus diebus veneris et Sabbathi s. juxta calendarium graecum, abstineret—verum cum ille non abstinerit, nec ii quoque in posterum abstinebant.

7. Jam saepefatus admodum reverendus Ługowski quam et alii, praecipue admodum reverendi: Fabianus Szaszkievicz, commendarius Żurawnensis, Chabłowski, plebanus, et Zaborski, vicarius Bukaczovienses, sacerdotes ruthenos verbis scommaticis et contumeliosis soliti sunt afficere, impudentes saepies iterantes formalia: «Pan Bóg popa stworzył dla chłopca, a plebana dla pana»—ac alia similia.

8. Modo dicti reverendi Chabłowski et Zaborski curiam contra parochum Czehroviensem, et reverendus Szaszkievicz, commendarius Żurawnensis, generosum Łabszyński, oeconomum Żurawnensem, ex rutheno latinum factum, item reverendus Cweynarski, parochus Kąkolnicensis, magnificum Zabłocki contra parochos bonorum tractus Żurawnensis Kąkolnicensis, ut decimas ab iisdem parochis ruthenis exigerent et acciperent, fomentabant ac incitabant, suggerentes, quod, si aliqua contigerit occasio sumendi vindictam contra sacerdotem ruthenum, eo praetermisso, uxorem virgine caedendam suadebant, hoc modo sacerdotes satis afficti erunt. In sequellam talis suasionis per oeconomos Żurawnenses decimas a presbyteris ruthenis exigebantur, pasqua, pro omnibus communia, sacertotibus, decimam dare recusantibus, prohibebant, filium parochi Mielnicensis, in pascuis publicis captum, flagris horrende concussit. Hac concussione reverendus Szaszkievicz nondum erat contentus, sed consulebat, ut concusso auricula et nasus scinderentur.

9. Altememorati reverendi: Chabłowski et Zaborski falso exponebant illustri et magnifico Łuszczewski, capitaneo Żydaczoviensi, quod sacerdotes rutheni ex semet ipsis excogitaverint prohibitionem, ac si papalem (cum nulla, ut impudenter blaterabant, extet prohibitio papalis), ne ancillae christianae ruthenae apud Judaeos servire praesumat, idque eo fine excogitarunt, ut apud dictum dominum capitaneum odiosos redderent miseros sacerdotes ruthenos, prohibitionem pontificiam ex mandato episcopi sui exequentes, et christianos utriusque sexus ruthenos, ne hebraeis famulentur, admonentes. Ex eorundem sacerdotum latinorum suggestu praesumitur magnificus quoque Bielski, capitaneus Czerwonogrodensis, subditis suis demandasse, ut, nonobstante episcopali prohibitione, hebraeis servirent. Palam enim praefatus magnificus capitaneus calumniose dicere ausus, episcopum extradidisse prohibitionem emungendae a Judaeis pecuniae causa.

10. Quod in nonnullis diebus festis de praecepto juxta calendarium graecum potestas curialis latina opera servilia rusticis ruthenis peragenda mūdare solēat, ut in villa Krasow ipso diē Resurrectionis Christi Domini; Żydaczowiae die festo beati martyris Josaphat; in villa Wołcniow die festo Transfigurationis Christi Domini in villa Iwanowce diebus festis Decollationis sancti Joannis Baptistae et obitus sancti Joannis Evangelistae. Pariter et praedictus magnificus Bielski in bonis suis non semel ruthenos festa de praecepto laboribus operum servilium violari mandaverat.

11. Quod cum reverendi: Malinowski, Kreczkowski et Dubelowski, parochi Żydaczovienses, studiis vacaverint et scholis patrum societatis Jesu frequentaverint, audiebant persaepe ritum graecum non solum a studiosis latinis, sed quandoque ab ipsismet professoribus irrideri et ruthenos contemni.

12. Contigit semel, praesbyteros ruthenos fuisse invitatos pro funere magnificae Wysźpolska ad patres carmelitos calceatos in Kochawina, ibi ad missas praesbyteris ruthenis vinum dabant purum acetosum, et latinis bonum; peracto funere, invitati fuerunt omnes presbyteri ad prandium, sed cum hac distinctione, summe ruthenorum postpositiva, quia sacerdotes latini tractabantur in refectorio dictorum patrum, sacerdotes autem rutheni cum opprobrio in stabulo, patre priore Kovinensi eos irridente.

In decanatu Bolechoviensi. (mutaverunt ritus 9).

Admodum reverendus decanus expiscata a parochis sub conscientia retulit, quod mutaverint ritum in parochia Hoszoviensi genorosi: Josephus Hoszowski, subdelegatus castrensis Żydaczoviensis, Gregorius et Stephanus Szczerbowie Hoszowscy, Joannes Steczewicz Hoszowski, postquam nupserit mulieri latinae. In villa Rostoki generosa Marianna Kochowiczowa, nupta generoso Broszniowski. In oppido Sokołów Basilius Wojtowy, Agata Kowawiczowa; in villa Nowoczyn generosus Czajkowski, postquam duxerit in uxorem mulierem latinam.

In decanatu Dolinensi.

Admodum reverendus Stephanus Gnatkowski, decanus, habita sub conscientia a parochis retulit:

1. Quod ex suggestu et incitamento admodum reverendi praepositi latini Dolinensis mutaverint ritum in oppido Dolina: Marianna Zmurkiewiczowa, Anna, Stanislai Andrusiów uxor, Basilius Kozłowski, latinae mulieri nuptus, Hedvigis, uxor Andreae Lachowicz, Stephanus et Joannes, filii Basilli Sidorow, Panthaleon Kowalewicz de oppido Sokołow; in villa Hudziejów: Eva Kotykowa, generosus Antonius Kobarycz Hoszowski, gubernator Rachinensis, generosus Antonius Bunicz Krechowiecki, Joannes Mryszko Krechowiecki, Marianna Krechowiecka, Marianna Demowiczowa, Anna Maryszkowna Krechowiecka, Joannes Podhorodecki, gubernator Dubensis.

2. Quod in capitaneatu Dolinensi usitatum sit ruthenos diebus festis primae classis, veluti nativitatis Christi Domini secundum calendarium graecum, ad labores et vecturas per potestatem curialem compelli, imo nec diebus dominicis quandoque parcent domini administratores bonorum, sed jubent miseros ruthenos adducere ligna ad officinam, in qua ferrum elaboratur. Idem practicari solet praecipue in aestate in villa Duba, bonis patrum societatis Jesu residentiae Roźniatoviensis, quod diebus dominicis et festis de praecepto apud ruthenos compellant, ad labores subeundo. Similiter in eodem capitaneatu in usu est, quod hebraei, habentes in famulatu christianos, ex permissione dominorum temporalium eosdem famulos suos jubent sabbathis ab operibus abstinere et diebus dominicis laborare, quae nulla reverendi parochi latini non impediunt, nec dominos, uti parochianos suos, praemissis arguunt. Si vero contigat, aliquem ruthenum die festo secundum calendarium latinum laborare, iidem parochi latini contra tales vehementer insurgunt et labores impediunt, per idque praeferunt hebraeos ruthenis.

3. Quando contigit non simul observari quadragesimam ruthenorum cum latinis, presbyteri latini in oppido Dolina nuptias ruthenis celebrare cum pompa impediunt; jam vero judaeis, acceptis ab iis muneribus, non sine scandalo fidelium, permittunt, taliterque etiam hoc in puncto infideles hebreos fidelibus ruthenis praeferunt non sine evidenti nostra laesione.

In decanatu Roźdolensi (mutaverunt ritus 14).

Admodum reverendus Joannes Lewiński, decanus, recognita per paroches sub juramento retulit:

1. Quod in oppido Rozdoł patres Carmelitae calceati habitantes et curam animarum habentes, ruthenos in dicto oppido: Mariannam neophitam, Paulikowscio nuptam, item aliam neophitam de villa Dąbnica, jam ex aqua per parochum ruthenum Dębnicensem baptisatam, denuo in ritu latino cum solemnitatibus etiam ex aqua baptisarunt, ex post parocho rutheno Chodoroviensi nuptam. Michaellem, Joannem et Alexium, filios Basili Storozyk, et Mariannam Smolska ex villa Krupsko, Stephanum, Andreae Bohonis filium, Eliam pistorem et Gregorium Piły, ex villa Czernica; Stephanum et Jgnatium, Joannis Rymarz filios, ex villa Brzezina ad amplectendum ritum latinum persuaserunt et susceperunt. Mutarunt pariter ritum nativum in villa Kijowiec: Stephanus Szeremetow; in villa Podhorce: Stephanus Jakobow; in villa Ostrow: Andreas Basiy; in villa Suhrow: Jacobus Jawdoszyn.

2. Suprafati patres Carmelitae parentum ruthenorum videlicet: Basili Baczyński filios tres absque ulla necessitate in ritu latino baptisarunt, fine eo, ut in dicto ritu educerentur; et cum semel parochus ex villa Krupsko praedictos patres rogasset, ne praemissas injurias ritui suo facerent, loco favorabilis responsi acriter fuit redargutus a patre concionatore, quod acsi impedire voluerit fidelibus viam ad salutem, quasi quod in ritu graeco, cum sancti romana ecclesia unito, existentes, salvari non pessint.

3. Jidem patres Carmelitae tempore quadragesimae secundum calendarium latinum, durantibus adhuc apud ruthenos bachanaliis, praedictos ruthenos solliciti erant coercere a celebrandis nuptiis cum pompa, idque turpis lucri causa. Nam si quis obtulerit patri priori donum, tali permittebat omnem pompam et musicam, et cum im anno 1748 contigisset, quod pater prior, accepto nulliter munere a quodam Joanne Jurykow, oppidano Rozdolensi, rutheno, et data ei facultate celebrandi nuptias cum musica, secunda die nuptiarum misit relegiosum suum ad domum, in qua nuptiae erant celebratae, qui veniens, congregatos ad nuptias ruthenos dispulit, et lyras musicas confregit, His subsecutis, sponsus adivit admodum reverendum decanum suum ruthenum, eo tunc in oppido reperibilem, cum lamentatione factum exponendo, quod pater prior, accepto munere et data sibi facultate nuptias celebrandi cum musica, tantam injuriam ei fecit non sine ritus contemptu, cum haebreis similem in quadragesima ab utroque ritu observata facultatem dare soleat, et non impediat. Auditis his admodum reverendus decanus, adiit praefatum admodum reverendum patrem priorem cum expositione, quod, quae jussit facere, in praejuditium vergaut

ritus, a sancta Romana ecclesia approbati, et liberi ejusdem exercitii. Et quamvis praemissa cum ea, quae decebat modestia, exposuisset rogassetque, ne in posterum similia attentari queant. Nihilominus a patre priore et aliis religiosis justas petitiones aegreferentibus, inhumaniter susceptus, et pro invasore monasterii reputatus, vi ex eodem non fuerit expulsus.

4. Perillustris Manastyrski, canonicus, de mensa Leopoliensi curatus, in oppido Chodorow uno anno invitavit sacerdotes ruthenos pro assistentia processioni in festo Corporis Christi, et, ut evangelia idiomate slavonico legerent, eosdem obligavit. Cum autem evangelia legerentur, lectionem, publice irridendo, impediabat non sine fidelium scandalo. Idem in villa Oteniwice volebat matrimonium filiae generosi Komarnicki ruthenae cum viro latino benedicere in aula, asserendo publice ecclesiam ruthenam in eadem villa reperibilem «*kuczga*» et sacerdotes nostros Caraimos appellabat. Idem saepies contra sacerdotes ruthenos insurgebat cum contemptu.

5. Admodum reverendus plebanus Brzozdzivicensis Theodoro Diakow de villa Wołcniow benedixit matrimonium cum parochiana sua sine testimonialibus parochi rutheni Wołcniovenss, depraemissis tribus denuntiationibus, confessione et communionem.

In decanatu Szczerzecensi (mutaverunt ritus 27).

Admodum reverendus Lityński, decanus, recognita fideliter a parochis retulit: quod mutaverint ritum: magnificus Michaël Pohorecki, pincerna Trembovliensis, in villa Brodki; in villa Kiernica: Andreas Obuchow; in villa Werbiż: Basilius Kucharz; in villa Chrusna: filius Theodori Dubrawski, in villa Sroki: Maria Sewianowa et Catharina Kujanowna; in villa Podwysokie: Xenia Swobodzianka, sub tempus missionis a missionario persuasa; in villa Mostki: Simeon Fiałkow de mandato domini sui; in villa Lubienie Saurackie: Paulus Piekarzow, Andreas Lokaj, Anastasia et Anna Garderobianki; in villa Palana: Basilius et Christophorus, filii Theodori Gorniak, Leontius Tabaczyk, Andreas, Eustachius, Matheus et Joannes Fedyniakowie, fratres, Simeon Kaczorow, Basilius Ugonowski et Thomas Tomaszowski de villa Krasow, Marianna Kozaremowna et Parascewa Jaszczycka de villa Wietka Horożana, Andreas, subditus reverendi commendarii Siemienowensis, et Anastasia Kobylańska de villa Siemianowka.

In decanatu Brzeżanensi (mutaverunt ritus 4).

Admodum reverendus decanus detulit, quod mutaverint insolenter ritum in villa Ceniow: Andreas Kulczycki ab annis 6; in villa Potok: Gregorius Cukiernik, Theodorus Lokay, Basilius Kucharz illustrissimae depiferae regui.

In decanatu Zawaloviensi.

Admodum reverendus Garbaczewski, decanus, recognovit:

1. Quod perillustris olim Zembowski, canonicus Leopoliensis, praepositus Kąkolnicensis, in anno 1840 assistebat matrimonio generosae Magdalenae Słonecka ritus graeci cum generoso Alexandro Żurawicz sine licentia proprii ejus parochi. Similiter reverendus Joannes Masłowski, commendarius ecclesiae latinae Kąkolnicensis, in anno 1750 generoso Grabowski latini ritus cum muliere ritus graeci contra usitatam consuetudinem et contra expressam parochi mulieris rutheni oppositionem in ecclesia sua matrimonium benedixit eidemque assistentiam praebuit.

2. Idem reverendus Masłowski, commendarius Kąkolnicentis, generosum Basilium Żub sexagenarium, circa agonem existentem, Jacobum Leszczyński, Antonium, Nicolaum, Joannem et Michaëlem, filios generosi Andreae Leszczyński, filias generosarum Punicka et Kujawska, Annam, filiam generosi Podhorodecki et Evam; filiam generosae Jakubinska — ex villa Meduzow, Annam, filiam Adami, post mortem parentis derelictam orphanam ex villa Markowa, generosos Thimoteum et Josephum Czerkaskich ex villa Szumlany, Joannem et Demetrium Rogowski ex villa Podszumlany, Alexandrum Kiernicki ex villa Gnilecz, Simeonem Swaryczewski ex villa Bybela, Mariannam, famulantem apud magnificum Zabłocki, tenutarium Kąkolnicensem, in ritu graeco natos, educatos, simestris suis suasionibus ad ritum latinum amplectendum induxit et suscepit. Similiter admodum reverendus Nawrocki, plebanus Horożanensis, generosam Annam Podhorodecka anno 1763 per varios consanguineos suos sollicitam, ad ritum latinum admisit, et cum nolisset ritu latino prima vice communicare, asseruisset se non esse jejunam, persuasa est, id sibi non obstare, sicque nolens volens communicavit. Pariter patres societatis Jesu generosum Panthaleonem, generosi Biliń-

ski filium, scholas Stanislaopoli frequentantem, ad amplectendum ritum latinum persuaserunt

3. Admodum reverendus Cweynarski, praepositus Kąkolnicensis, matrimonium Ignatio et Pasilio Hnatow de villa Bydło atque Joanni Kluba de villa Podszumlany sine praemissis banis cum mulieribus latinis benedixit. Filiam Antoniowey matris ruthenae, parochianae Kąkolnicensis, et Marianae Macycha, subditae suae, ritu latino sine necessitate baptisavit, ideo, ut in post ritum latinum sequerentur.

4. Idem admodum reverendus Cweynarski quemdam Joannem Kucharz, ruthenum, in anno 1754 propter sua dementa per decretum consistoriale ruthenum excommunicatum, ad ecclesiam suam pro divina audiendis scienter admittebat et ad suscipiendum ritum latinum persuasit, dixitque excommunicationem ruthenam nihil ei posse nocere. Insuper in majorem jurisdictionis ruthenae contemptum, quoties contigit aliquem sacerdotem ruthenum in ecclesia latina Kąkolnicensi, ubi adest imago Salvatoris Crucifixi, gratiose celebrare, dictus admodum reverendus Cweynarski praefatum coquum excommunicatum jubebat proxime altari celebrantis adstare; quem, in praefata excommunicatione mortuum anno 1756, in sua ecclesia sepelevit.

5. Idem admodum reverendus Cweynarski ritum graecum et devotiones multoties variis in locis irridere, et semel asserere contumeliose non veruit in praesentia generosorum: Casimiri Szemiot et Theressae Demszyńska anno 1758 die 25 Martii: *sacerdotes ruthenos infantes non baptisare sed faedare.*

6. Suprafatus reverendus Masłowski decimam apianam cum adhibitis sibi rusticis ex apisteriis parochorum: Markoviensis, Byblensis, Zaguriensis, Chochomiowiensis et Dytiatynensis, in fundis ecclesiasticis existentibus, vi et violenter conscripsit atque intercipere mandavit. Insuper ritum mutarunt insolenter in villa Podszumlany: Angela, Marianna, Pelagia et Constantia, filiae generosi Alexandri Podhorodecki; in villa Kunaszow: Anna Rawska; in villa Horbotow: Sophia, filia generosae Rebczyńska, in anno 1746 a reverendo Masłowski, commendario Kąkolnicensi, et Tatianna, ejusdem Rebczyńska altera filia, in anno 1763 ab admodum reverendo Cweynarski, praeposito Kąkolnicensi, persuasae, ritum latinum sunt amplexae, et secundarie idem praepositus matrimonium de praesenti cum generoso Basilio Rogowski, rutheno, fortiter inebriato, sine praemissis denuntiationibus et die quadragesimali in ecclesia sua benedixit. Idem admodum reverendus Cweynarski generosum, cujusvis nominis Stryski parentem, latini ritus, comminata ex-

communicationis poena compulit, ut Evam, Mariannam, Agatham, Marinam, Mariannam, filias suas, ex Sophia matre ruthena praeceatas in ritu graeco baptisatas et educatas, ad amplectendum ritum latinum adigeret, quod ex-
plere debuit. Item in oppido Manasterzyska Basilius Laski, ducta uxore la-
tina, et uxor ruthena Jacobi Dziuba, viri latini, atque Antonius Pańkowski,
insolenter ritum latinum sunt amplexi. Item in oppido Zawałów: Stephanus,
paterfamilias arcis Zawałoviensis, Joannes et Stephanus, aurigae curiales,
Petrus et Jacobus, filii Joannis patrisfamilias et praedalis Zawałoviensis,
nec non generosus Alexander Wasilewicz, gubernator Zawałoviensis, ritum
nativum, temerarie procedentes, mutarunt.

In decanatu Kozłowiensi (mutaverunt ritus 19).

Admodum reverendus decanus, relata a parochis, detulit, quod muta-
verint ritum: Helena, uxor Michaëlis Stroż, in villa Dmuchowce; Joannes
Onufryk et Maria Wiaznicka, postquam conjugibus latinis nupserint, in villa
Zaboyce; Michael et Stephanus, filii viduae, Andreas et Boguslaus Toliszow-
scy, Romanus Jurkow, Anna, uxor Krzywego et Theodorus, famulus Stałow-
skiego, in villa Draganówka; Eva Smolakowa et Febronia Pastuszka, in
villa Chodaczkow; Maria, uxor Hurtacka—in villa Bieniowa; Sineon Rosow-
ski et Daniel Woźnica—in villa Sosnow; qui sub tempus visitationis gene-
ralis per decretum sunt excommunicati et pro talibus in ecclesia Sosnovi-
censi publicati; per admodum reverendum parochum latinum Żłotnicensem
et ad divina accedentia et ad sacramentorum participationem admittuntur;
generosa Justina Hoszowska in villa Iszczkow, Basilius Halicki, nuptus uxori
latinae, et Andraeas Głowacki, nunc Antonius vocatus in oppido Kozowa;
hic Andreas, antequam nupserit mulieri latinae, in villa Nastasow, immediate
ante connubium, apud patres societatis Jesu Nastasovienses confessus et
ritu latino primo communicavit, atque sine praevis bannis ex parte ejus
matrimonium contraxit, monitus postea sub tempus visitationis generalis, in
opido Kozowa peractae, ad nativum rediit ritum, et juxta eundem ritum
graecum bis communicavit, dein ad latinum rursus versus est.

In decanatu Janoviensi (mutaverunt ritus 26).

Admodum reverendus decanus a parochis recognita retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Basilius Było, Nicolaus Udymowski in oppido Grzymałow; Simeon Rolow, Alexius et Panthalemon Wołoskowie—in villa Kaczanowka; generosus Tustanowski,—in villa Nowosiołka; Maria Bednarczyzna, Anastasia Kowalicha, Benedictus Rogoszewski, filius presbyteri rutheni, in villa Suchostaw; Jacobus Perebihajło, Maria Storczycha, in villa Młyniska; Joannes Duczak, Anastasia Mądrzekowska, Joannes et Leontius Pacholkowie, Daniel coquus et Joannes, cosacus magnifici capitanei Dzywnogrodensis, in villa Podhayczyki; Maria Berezowska, in villa Słobodka; Catharina Goliszewska, Joannes Berezowski, in vila Jabłonow; generosus Komarnicki, in villa Romanowka; Joannes Rymarz, Joachim Pacholek et Anna Hustarska in villa Wisła.

2. Quod in oppido Grzymałow, villis: Leżanowka, Nowosiłka festa de praecepto juxta calendarium graecum per ruthenos a laica potestate dominicali saepe violari jubentur laboribus operum servilium.

3. Quod ritus graecus latino unitus non raro a variae conditionis hominibus irrideatur, vilipendatur et contemnatur.

4. Quod nonnulli parochi latini personas ritus graeci in suis coemeteriis cum evidenti parochorum ruthenorum injuria sepeliverint, nonnulli vero laici domini legata ad ecclesias ruthenas parohibuerint.

In decanatu Tremboveliensi (mutaverunt ritus 56).

Admodum reverendus Nicolaus Rymbała, decanus, a parochis recognita retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Petrus Petryk in villa Humniska; Maria Owczarka, Maria Zaleska—in villa Homiłow ex consilio et persuasione perillustis Szerepankiewicz, canonici Camenecensis, praepositi Kopyczynensis; Joannis coqui tres filiae, quatuor filii generosi Rudnicki, uxor Siypowaly in oppido Strusow, aliqui ex persuasione, alii ex coactione perillustis Starzyński, canonici Camenecensis, praepositi Strusoviensis; generosus Jacobus Bańkowski, Daniel Kulczycki—in villa Kliwince; Joannes et Alexius in

villa Iwankowce. Elias Parobek Łuczycensis, Andreas, Joannes et Anna germani, et Antonius Sokulski in villa Krowinec ex compulsu magnifici Massakowski, possessoris Krowincensis; Anna Pipecka, Barbara Pastuszka; Maria Szewcowna, Agatha et Catharina filiae Eustachii Rybak, Matheus Smarkaty, Joannes Podhorecki et Anastasia Kurowska in villa Łoszniow; generosus Ostrowski, uxor Thomae Solarza in villa Warwaryńce; Josephus Hłuchego zięć, uxor Joannis Sawicki, Basilius Komarnicki et Romanus Kruszelnicki in villa Wierzchowce; Joannes Maluta, Alexander coquus, Joannes Haydon, Barbara Kucharzycha et ancilla quaedam ex sollicitudine religiosi vicarii Mikulinicensis, bernardini; Anastasia Tęczkowska, Zuzanna ejus filia, Tatiana, uxor Petri Sartoris, Anna Krzywa, Anastasia Marcinowa-- in oppido Mikulińce; Eva de villa Chorostkow; Anna Szczepkowa de villa Chłopowka; Stephanus Chitry de villa Łuczka, Stephanus Iwanow, Gregorius, volens nubere cum muliere latina, adactus a perillustri Pakoszewski, canonico Camencensi, praeposito Mikulinensi, ritum latinum amplexus, sed postquam nupserit, ad suum ritum nativum graecum rediit, qua de causa summe vexatus fuit a quibusdam personis ex instictu perillustri Pakoszewski—in villa Łodyczyn; Anna Spasiuczka—in oppido Trembowla; quatuor filii generosi Petri Zarzycki, tribuni Trembovliensis, filia generosi Skulimowski, a patre latino compulsa, Basilius Litwin, Pelagia Sebestyanowa, cum in obsequiis esset apud patremfamilias latinum, ab eodem coacta, in villa Derechow.

2. Quod reperiantur diversi ritus conjugia, utriusque sexus proles baptisata est ritu latino: in villa Nastasow unum, in villa Łaszniow tria, in oppido Mikulińce duo; in villa Derechow Joannes Manoryk benedictionem matrimonialem cum uxore sua aliter obtinere non potuit, quousque non juraverit prolem utriusque sexus ritu latino baptisandam.

3. Quod perillustri dictus Starzyński, sub tempus pestilentiae pecorum in oppido Strusow, sepulchra defunctorum in cemeterio rutheno Strusoviensi aperire, cadavera vexare, ex sepulchris extrahere, capita eorum decollare, dein eadem cadavera in dolia ex pice imponere, imposita per duos dies et duas noctes in medio fori exposita custodire et demum in limite comburere jussit.

4. Quod patres societatis Jesu, missionarii Nastasovienses, signanter pater Jastrembski, superior, ceremonias missae ruthenae irridebat. Patres: Jarocki et Grodzicki blasphemata non erubescabant proferre, fidem ruthenorum similem esse fidei Turcae, Judaicae, Lutheranae, Calvinisticae, in

caque nullum fore sublevandum, et ecclesias ruthenorum pejores esse synagogis Judeorum. Similiter magnificus Starzyński, thesaurarius Kijoviensis, possessor villae Ładyczyn, in anno 1753 accensus ira contra coquum suum ruthenum, percutiens eum, effulire praesumebat, fidem ruthenorum fidem caninam esse.

5. Quod multis in locis festa de praecepto ruthenorum per injuncta opera eis servilia, ad laborandum demandata, saepies violentur.

In decanatu Tarnopoliensi (mutaverunt ritus 36).

Idem admodum reverendus Rymbała, decanus, excerpta sub conscientia ex parochis retulit:

1. Quod mutaverit ritum Anna et Marianna Koszubowny, Joannes Tałant cum filio Joanne et filiabus: Anna, Catharina et Maria sub tempus missionis in oppido Tarnopol et Theodorus Sitnikow, oppidani Tarnopolienses; ancilla Christophori in villa Petrykow; Antonius Masztalirz in villa Kutkowce; Tatianna Brzeznicka in villa Dołzanka; uxor domini Głębocki, duo filii domini Smoliński—in villa Iwaczow; Smerzański, filius sacerdotis, Anastasia Białousicha, Theodorus Łukawski, Gabriel Paratek in villa Irowica, Maria, nupta viro latino, et Daria, virgo, ex compulsu aulae in villa Borki; Eva, nupta viro latino, in villa Płotycza; Joannes et Michaël, Podhaynego filii in villa Dołzanka: Maria, pariter nupta viro latino, ab eodem compulsu, in villa Czartorya; Agatha et Maria, ancillae curiales, adactae per magnificam Siemaszkowa, dapiferam Czernichoviensem, in villa Kobylanka; Marik, ancilla domini Stojanowski, gubernatoris Bucnioviensis, ex compulsu ejusdem; Xenia, ancilla domini Oborski ex compulsu ejusdem in villa Zarudzie; generosus Matuszewski in villa Seymkowce; Joannes Szpinal, Agatha, uxor Oleynika, in villa Ostrow.

2. Quod in villis: Berezuwka, Białoczuby, Kobylanka et Ostrow festa sua praecepto rutheni ex mandato aularum laboribus operum servilium violare persaepe cogantur.

3. Quod in oppido Tarnopol didascalus sancti Crucis, propterea, quod die veneris sancti juxta calendarium latinum in ecclesia sua ruthena pro solita devotione campanas pulsaverit, per praepositum latinum Tarnopoliensem capi, et percuti fuit jussus

4. Quod reverendus Lewicki, commendarius Tarnopoliensis, visitans villam Czestyłow cum solita strenna, supervenit et ad parochum Czestyłowiensem, quem, loco gratulationis, verbis scomaticissimis tractabat, gallinas, anates et anseres capi et occidi jubebat, aliasque violentias cum contumelia ritus patrabat et miserum sacerdotem percutere volebat, nisi fuga se salvasset.

In decanatu Skalatensi (mutaverunt ritus 57).

Admodum reverendus Ilaszewicz, decanus, recognita sub juramento a nonnullis parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Pelagia, virgo ex villa Smolanka, Eva ex villa Stupki, Petrus sine cognomine, Basilius Mazurski ex villa Ostapiow, quatuor mulieres et duo viri ex villa Novosiołka, duo juvenes masculi et duae famulae ex villa Hałuszczyńce; Lucilianus et Joannes sine cognomine ex villa Bawarow; Eva Buniakowska, Anna Kopystyńska mater cum Gabriele et Parasceva filiis et Stephanus Stupnicki ex villa Skomorochi, Mathaeus advena, ex villa Grabowce, Antonius Borysławski ex villa Kozowka, Theodosia Draganowa ex villa Sławice, Stephanus et Petrus Kaczanowscy ex villa Kołodziejow, Gregorii Przysiężnego filii duo, Maria, Magdalena et Anna Grzyzieckie sorores, Maria, uxor Valentini, cum tribus filiabus, Simon et Andreas fratres, Tatianna et altera ejus soror atque Procopius ex villa Koydańce, Maria Atamanowa postquam nupserit viro latino—ex villa Czernikowka; Maria Mazurykowa post initum cum viro latino connubium ex villa Zarubińce; Andreas Wereszczuk Priedrzemis ex villa Żerebki; Stephanus Chomiak, Michael Mielnikow et Georgius Onyszczyszyn atque juvenis orphanus ad persuasionem patrum societatis Jesu missionis Nastasoviensis, quod, acsi nulla differentia esset inter ritum graecum et latinum, nativum deseruerunt et latinum sunt amplexi—ex oppido Bucniowa; Eva ex villa Biłki.

2. Quod parochi latini baptisent ruthenos: ut parochus LAVOROVIENSIS, filios Joannis Kil non solum baptisare, sed etiam sepelire penes suam ecclesiam praesumisit. Ejus item vicarius filiam mulieris ruthenae Grabowicensis baptisavit, imo omnem prolem, proveniente a parentibus diversi ritus, non veretur baptisare. Item vicarius Skalatensis, reverendus Konopiński, requisitus de admissione ad ritum latinum cujusdam filiae ex villa Żerebki

ruthenae, respondit: se persuasisse, ut mater suum ritum mutaret. Idem vicarius Skalatensis, famellam ruthenam ex villa Panaski in suo cemeterio sepelivit. Item praepositus Skalatensis, requisitus de data permissione ad amplectendum ritum latinum cuidam Mariannae ex villa Nowosiołki, respondit: seniore esse Gregorium Paraseva et ecclesiam latinam superiorem ecclesia graeca. Item vicarius latinus Tarnopoliensis cuidam ruthenae, post contractum in ecclesia ruthena cum viro latino matrimonium atque post mutatum per eandem ritum nativum, matrimonium rursus in ecclesia latina benedicere praesumpsit, stolide arbitratus, contractum in ecclesia graeca non esse validum. Item praepositus Zbarażensis consuetudinem usitam cuidam Mariannae ex villa Koydańce, sciens eam ruthenam esse, matrimonium cum viro latino benedixit.

3. Quod domini bonorum temporanei in villis: Smolanki, Sopoćki, Ostapiowka et Rożańce atque in oppido Skalat, nec non suprafatus reverendus Szczudlikiewicz, in villis Grabowka et Bawarowka commissarium agens, dies festos de praecepto et quandoque etiam dies dominicos operibus servilibus per subditos ruthenos violari persaepe mandant.

4. Quoties contigit festa Paschalis ruthenorum non simul cum latinis celebrari, toties parochi latini in oppido Skalat et villa Bawarowka sacerdotibus ruthenis diebus veneris et sabbatho sancto juxta incidentiam calendarii latini pulsum campanarum pro devotionibus consultis solebant impedire.

5. Supradictus reverendus Szczudlikiewicz in villa Rożańce non solum curiam fomentabat, verum etiam ipsemet saepies parochum ruthenum contumeliis afficiebat propterea, quod ruthenos a famulatu apud haebros arcebat.

6. Idem reverendus Szczudlikiewicz seculares fomentabat, quatenus decimam a sacerdotibus ruthenis perciperet. et ipse quoque a parochis Borovicensis et Grabowicensis, ubi commissarium agebat, decimam apiariam vi et violenter accipiebat.

7. Quod in scholis patrum societatis Jesu Cremenecensibus, et patrum scholarum piarum Złoczowiensibus studiosi rutheni persecutionem et injurias patiantur non solum a studiosis condiscipulis, verum etiam ab ipsis professoribus studiosi rutheni propter eorum ritum.

In decanatu Czortkoviensi (mutaverunt ritus 3).

Admodum reverendus decanus recognita a parochis retulit, quod mutaverint ritum gnaecum in latinum: Catharina, filia Tczlecki sartoris, nupta

Halickiemu textori—in oppido Czortkow, Andreas Zawadzki, ad postulata uxoris latinac—in villa Zalesce, Theodosia, Stanislai aurigae uxor, ex coactione mariti—in Tudorow.

In decanatu Buczacensi (mutaverunt ritus 14.)

Admodum reverendus decanus relata a parochis recognovit:

1. Quod mutaverint ritum: Nicolaus Alexiewicz, Stephanus Stolarz, Joannes Charachułka, Stephanus patris prioris Dominicanorum, qui ritum graecum multum irridet, uxor Constantini Wachocki, Joannes Karwacki, Marianna Puchowska, et Nicolaus, carnificis filius, in oppido Buczac; Joannes Ciołko, Parascewa Zuzczakowa, a marito latino compulsa, in oppido Potoki; Julianna Marcinowa et Anna Sklarzowa in villa Trybuchowce; Catharina Dziubicha a marito persuasa et a patribus Dominicanis Buczacensibus admissa, atque Anastasia uxor Valentini, a marito coacta, in oppido Monasteryska.

2. Quod patres Dominicani Potocenses cum indignatione et contemptu prohibuerint parochi rutheno pulsum campanarum diebus veneris et sabbatho sancto secundum calendarium latinum incidentibus.

3. Quod praedicti patres Dominicani Potocenses, in jura parochorum ruthenorum involantes, tres mulieres ruthenas post partum benedixerint. Id ipsum multoties attentarunt patres Basiliani Buczacenses, alia his parochialis sacramenta: baptismatis, —in privatis aedibus, confessionis et communionis paschalis atque magnificae Wągierska in palatio administrantes, aliaque sacramenta peragentes et jejunia ad sanctos Apostolos, nec non in hebdomada ante quadragesimam, in qua nonnisi lacticiis vesci permissum, cum scandalo christianorum ruthenorum frangant.

4. Quod generosus Paszyński, administrator Sokołowicensis, ruthenos non aliter soleat nominare, nisi quod sint spurii et schismatici.

In decanatu Zarwanicensi (mutaverunt ritus 9.)

Admodum reverendus decanus recognita a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Maria Bartłomiejowa in oppido Podhayce; Michael Karycki et Parascewa Błażkowa in villa Trybuchowce, Andreas Kulczycki in villa Kaniow decanatus Brzezanensis, Theodori Kasianowicz proles: Mathacus et Agatha in villa Cebrow, Panthaleon Matyszow in villa Pleszkowce, Alexius Gulowaty in villa Kuzowce decanatus Zboroviensis; Anna Węgrzynowa in villa Białkowce.

2. Quod in villa Trybuchowce reperiantur sex matrimonia mixta, quorum proles per praepotentiam in ritu latino baptisari consuevit.

In decanatu Dunajoviensi (mutaverunt ritus 13).

Admodum reverendus decanus a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Nicolaus Korkow in villa Biała, Katarzyna Kazimirzowa in Stary Stratyn, Simeon Stadnik in villa Pukow, Basilius, Iwaszko, Daniel Panczyszyn, Georgius olim, nunc Adalbertus vocatus Kucharzow in villa Żółczow, Anna Szewcowna ex villa Lipica Gorna, accepta ad obsequia aulae Żółczoviensis de compulsu ejusdem; Joannes Bogusz in villa Szpikłosy; magnificus Żurakowski, tenutarius Remezowiensis, postquam nupsit mulieri latinae, Matheus Pacholek et Andreas sutor, nupti mulieribus latinis in villa Remezowce.

2. Quod illustris et admodum reverendus Czechowicz, canonicus collegiatae Żółkiewiensis, praepositus Zboroviensis, matrimonium Thomae rutheno cum muliere latina, sine praemissis bannis et confessione ex parte viri, in ecclesia sua Zboroviensi benedixit.

In decanatu Halicensi (mutaverunt ritus 2).

Admodum reverendus decanus expiscata ex parochis detulit: quod in villa Truścianice ritum nativum graecum deseruerunt et latinum amplexae sunt: Maria et Anna filiae Michaelis Żurawicki.

In decanatu Zboroviensi.

Videantur adnotata in decanatu Zarwanicensi retro.

In decanatu Uscieciensi (mutaverunt ritus 13)

Admodum reverendus decanus collecta a parochis sub conscientia retulit.

1. Quod mutaverint ritum: Maria Joannis Szewczyszyn de villa Tumir; filia Muszyńscij et Theodorus Ilnicki ex villa Byszow; Joannes Dubrawski ex villa Krimidow; Eva Andryjowa et cujusvis nominis Wołoszka ex persuasione patrum Capucinatorum Mariampolensium, qua de re coram eis conquestus parochus contemptuosam cum ignominia recepit satisfactionem, item Antonius Ilnicki, cujusvis nominis Klemensowska, Anna Papierska et Lubieniecki, a matre coactus, in villa Daszow; Basilius Stampurski in oppido Uscie; Maria Paradowska Catharina Sumisławska in villa Tostobaby.

2. Quod tam in oppido Uscie, quam in oppido Horożanka, cum festa paschatis non simul incidant, sacerdotes latini cursum devotionum solitarum cum pulsu campanarum diebus Veneris et sabbatho sancto juxta calendarium latinum ruthenis in ecclesia impedire soleant.

3. Quod reverendus Nawrocki, plebanus latinus Horożanecensis, quinque proles ruthenorum sine ulla necessitate baptisaverit, sine, ut in post ritum latinum sequantur.

4. Quod generosus Ossowski, administrator Konczacensis, cogere soleat ruthenos ad violandum festa de praecepto laboribus operum servilium.

In decanatu Tłumacensi (mutaverunt ritus 46).

Admodum reverendus Łomikowski, decanus, rognita sub conscientia per parochos retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Theodorus Pałamarz, Joannes Ogrodniczek, Maxim Antonow, Theodorus Buskow, postquam mulieri latinae nupserit, Lasarus Sliwiński, Theodora Kowalicha, Jacobus Moskal, qui ad reditum sub excommunicationis poena fuit compulsus, et in ea perseverans, per admodum reverendum Woycicki, praepositum latinum Tłumacensem, fovebatur, Matheus Biłowus, Theodorus Mysliwy, Thomas Szydłowski cum filiis, Thimothaeus, reverendi Preczyski presbyteri filius, Simeon Tereszczukow in oppido Tłumacz. Agatha, quae circa connubium cum ritu et nomen Sophiam

mutavit, et Catharina virgo, ancilla aulica, in villa Hostow. Maria Zilczuka, Maria Kraszewska et Sophia, ejus ancilla, item Nicolaus Organista et Anastasia, existentes in famulatu apud reverendum Buyny, plebanum Chocimirensis, in villa Chocimirz; nec non Petrus, famulus generosi Michałowski et Basilius Gałaganczyn. itidem Chocimirenses; Anna Żakowiczowa, per maritum latinum coacta, ex villa Okno; Gregorius, famulus generosi Zieliński, ex coactione ejusdem in villa Bukowina; Anastasia Andrzejczukowa ex villa Czortowce, Anna Marusina, Andreas, filius Basillii textoris, generosus Biliński, cum muliere latinae nupserit, Anna Kazimirzowa—in villa Hryniowce; Anastasia Doroszewna in villa Żywaczow; Anna Stangretczukowa in villa Nizezwiska; Agatha Krawcowa in villa Puźniki; Gregorius Kamiński, Łomnicki, famulus magnifici Gorecki, Catharina Drohomirecka, Catharina Juzinkiewiczowa, Maria Choynacka, Anna Kwaśniowska, Maria Dąbrowska ex villa Gruszka, Petrus Czaykowski ex oppido Niżniow; Maria Rożanowna ex villa Bratkoszow; Maria Wołoszynow ex villa Porchowa; Alexius Szak et uxor Valentini aurigae aulici Deleviensis, postquam matrimonio cum eodem per reverendum Zazembowicz, commendarium latinum Koropiecensem, fuerit juncta. Joannes Lisowski de villa Isakow.

3. Quod, occurrentibus non simul festis paschalis sacerdotes latini: Pieczycki—antecedaneus et Woycicki—modernus praepositi, et Grozman, commendarius Tłumaczenses, item patres Paulini Niżniovienses, qui campanam discutere jusserunt, pulsum campanarum diebus veneris et sabbatho sancto juxta incidentiam calendarii latini in ecclesiis ruthenis cum sacerdotum nostrorum postpositione et in ritum contumelia impediabant

3. Quod festa de praecepto secundum vetus calendarium per operas serviles ruthenis violare mandabant potestates curiarum: Tłumaczensis, Sorocensis, Scianecensis, Holeszoviensis et Kutyscensis, pariter non sine ritus contemptu.

4. Quod ritum nostrum graecum saepies irriserint non solum variae conditionis laici latini, sed etiam ipsimet ecclesiastici, in scholis patrum societatis Jesu professores studiosos ruthenos vexantes, item religiosi patres bernardini Gwozdecenses et patres paulini Niżniovienses cum personarum contemptu et postpositione.

5. Quando contingit ex decreto consistorii latini Leopoliensis ad instantiam sacerdotis rutheni generosum Szoszewski propter percussionem ejusdem sacerdotis pro excommunicato publicari, perillustris Woycicki, praepositus Tłumaczensis, excommunicatum in ecclesia sua publicare renuebat; idem

aliam per decretum iudicii rutheni excommunicatum ad divinorum participatio-
nem in ecclesia sua scienter admittebat. Similiter pater Bruski, subprior Do-
minicanorum conventus Potocensis, in ecclesia ruthena Scianensi, interdicto
subjecta, praecautus et praemonitus in contemptum jurisdictionis, non ve-
rendo irregularitatem, missam celebrare praesumpsit.

6. Cum virtute decretalis sanctissimi domini Benedicti XIV, papae,
prohibentis, ne christiani apud judaeos famulatum praestent, sacerdotes
nostri ex mandato illustrissimi pastoris nostri in sequellam suprafata dec-
retalis executivo christianos ruthenos sub excommunicationis poena ipso facto
incurrendo monuerint, ne annua aut diurna obsequia judaeis praestare prae-
sumant, perillustris Woycicki, praepositus Tłumacensis, cum suo commenda-
rio dominos saeculares contra sacerdotes nostros incitabant et patres Pau-
lini Niżniowienses ipsimet parochum Turcensem propter prohibitionem ejus-
modi variis modis angarisabant, alii vero sacerdotes latini collatores paro-
chorum ruthenorum ad emungendas ab ipsis decimas sollicitabant.

In decanatu Żukoviensi.

Admodum reverendus Basilius Osławski, decanus, recognita sub ju-
ramento ab aliquibus sacerdotibus retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Basilius Baczyński in villa Turka; Basilius
Berezowski in oppido Żukow; in eodem oppido Żukow admodum reveren-
dus Jankowski, praepositus latinus, retruso violenter proprio parochu ru-
theno a generoso Joanne Żurakowski, moribundo, ipsemet eum disposuit,
confessionem suscepit, viaticum ritu latino contulit et ecclesia sua latina
sepelivit, interceptis omnibus mobilibus, post obitum ejus derelictis, cum
evidenti legitimi parochi injuria.

2. Quod in villis: Białostawy, Czarnestawy, Berezow et Czarny Potok
rutheni saepies cogantur festa propria de praecepto operibus servilibus violare,
ex quo villae praefatae per illustrem Cetner infideli Jankiel, haebreo, in aren-
dam fuerint missae, contra recens emanatam prohibitionem sanctae sedis
apostolicae, qui judaeus severis jussibus et verberibus miseros ad supra-
fātam festorum violationem compellebat.

3. Quod idem infidelis Jankiel, bonorum arendatorius possessor, Chri-
sti fidelibus ruthenis famulatum sibi praestare demandabat ex obsequio,
quod ei peragere debebant.

4. Idem infidelis reverendum Alexium Niedzielski, commendarium ruthenum Białostaviensem, eiusque familiam verberibus afficiebat, de quibus enormibus injuriis cum praedictus sacerdos coram commissario magnifici Cetner contra suprafatum infidelem possessorem querulatus fuisset; satisfactionemque expostulas et, loco satisfactionis redargutiones recepit et, judaeum commissarius memoratus protegendo, omnes adhibuit modos et media, quibus obviasset, ne miser sacerdos ad quem de jure cum suis injuriis se referre posset.

In decanatu Oteniensi (mutaverunt ritus 25)

Admodum reverendus Nicolaus Osławski, decanus, collecta sub juramento a parochis retulit:

Quod mutaverint ritum: Catharina, ancilla domini Pulikowski, ex persuasione ejusdem in villa Korszow; Catharina Kazimirzowa et Stephanus Sartor, hi filios quoque suos in ritu latino baptisarunt; et Maria Szaldanowa in villa Tarnowica; nobiles: Joannes, Basilius, Alexander, Michaël, Gabriel et alter Joannes Żarscy, Catharina et Magdalena filiae Świętkowskiego, Anastasia Rybińska, et Anna Żarska in villa Czeremchow; generosus Stephanus Słonecki in villa Cucyłow, ob irrisionem consodalium, in cohorte cum ipso existentium, Nicolaus Osadca, Petrus Kuziow in villa Przero'sl; cujusvis cognominis Jaško ex persuasione generosi Juszkowski, domini sui, cui inserviebat in villa Chudkow; Adalbertus Zuzanski cum uxore filiisque in villa Chlibycz; Andreas Strzelbicki, Victor Biliński, Martinus et Joannes Bidziński, Anna Banliczka, Anna Fartykiewiczka, Anna Karmańska, Theressa Marunczyna, et tres infantes Casimiri Uberylaka in villa Paryszcze; Anastasia Dundiakowa cum duabus filiabus, Martinus Bidziński cum uxore et filiis, Theressa Czerbanowa, Skorupski, Basilius, famulus curialis in villa Zakrowce; Sophia et Maria Moreckie, Maria Masztalerka et duae filiae Klipowe in villa Pniowie.

2. In villa Hołosko filium Jaška, baptisatum per parochum ruthenum, reverendus commendarius Oteniensis jussit in rito latino educare, et ad se ad confessionem adducere; in oppido Nadworna vicarius, quidam pater Franciscanus, absque necessitate, imo obstante parocho rutheno, prolem Mariscae et Josephi Szewc per vim baptisabat, ut dein in ritu latino esset.

3. Quod matrimonia benedixerint: in villa Korszow commendarius Oteniensis Mariannae nativae ruthenae et quidem sine praemissis bannis,

quae in propria eius parochia proclamari debebant; in villa Tarnowica idem commendarius Mariae Saldaczowa; in villa Peczenizyn commendarius Kołomyensis filiae Alexiae Tymaklak, parochiani rutheni.

4. Quod patroni latini diebus festis de praecepto ruthenorum propriis laboribus operum servilium cogant violare, praecipue in villis: Uhorniki, Targowica unā et alia Leśna, Nazawizów, Przerośl, Chlybycz et in villa Chudków, administrator, jubens diebus festis de praecepto a meridie laborare, irridendo blaterare solebat, dicendo: «sicut gelu a calore solis liquescit, ita festa ruthenorum post meridiem». Infidelis Jona et Szmaia in bonis Kniaźdwor et Tłumaczyk, sibi arendatis, non solum diebus festis christianos ruthenos ad opera cogunt, verum etiam percutere praesumunt, non sine ignominia religionis christianae.

5. Quod in villa Targowica Martinus Nowakowski, irridendo devotiones ruthenas, cantare, dominus autem Młodecki—missam ruthenam cum rebus prophanis miscere et assimilare multoties praesumebant.

In decanatu Stanislaopoliensi (mutaverunt ritus 33).

Admodum reverendus Wołkunowicz, decanus, recognita sub juramento a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum: in villa Ladzkie Michaël Łucki, coactus a religiosissimo Kołędowski, praeposito latino Sołotwinensi, uxor generosi Ostrowski, Theressa, filia generosi Krajewski, ad seductionem patrum Dominicanorum Tyśmienicensium, Joannes, Basilius, Alexander Żarscy, filii generosi Petri Żarski et quidem duo posteriores, cum scholas patrum societatis Jesu Stanislaopoli frequentassent, ab iisdem persuasi; in villa Czeremachow: Basilius, filius Alexandri Żarski, per reverendum Paciewicz, vicarium Oteniensem, inductus; in villa Markowce: filia generosi Stanisłai Krajewski, nupta generoso Kniechinicki, rutheno, cum in statu virginali fuisset suasu patrum Dominicanorum Tyśmienicensium; item mulier ruthena de villa Żuraki, uupta marito Mazur, ex persuasione patrum Dominicanorum Bohorodczanensium; in villa Krechowce: Michaël, filius Georgii Wisznik, consilio reverendorum vicariorum stanislaopoliensium; Stanislaopoli: Joannes Smulski, Anna Dachowa, Anastasia Matiaszowa, Anastasia virgo et Theodorus, famulus patrum Trinitariorum, filii Nicolai Pachołek, Joannes Hrynyszko, Nastasia Powedyczka, Maria Diabekiewiczowa, Stefanowa Rymarka, Nastasia Ladokorska, Helena Żołnierka,

Helena virgo, Soroczyński, Dobrowlański— studiosus, Joannes Maxymowicz, Nastasia altera virgo, Zaleska, Maria Węgrowka; in oppido Tysmienica: generosus Joannes Żartwiecki, in initio matrimonio cum muliere latina, suasu patrum Dominicanorum; iidem patres duas filias Josephi Hanczarz, incolae Stanislao poliensis, ruthenas, ad ritum latinum induxerunt et matrimoniis copularunt; quarum maior natu, a primo legitimo marito suo derelicta, per eosdem patres alteri fuit copulata; cum autem primus maritus redivisset et uxori suae legitimae cohabitare voluisset, dicti patres impediunt et cum secundo habitare iusserunt; in villa Kłubowce generosi: Antonius Głowacki et Joannes Jedliński in propecta aetate suasu dictorum patrum Dominicanorum. In villa Chomikow: Marianna, filia Joannis Żegartowski, ante nuptias sui a reverendis vicariis Stanislao poliensibus ad ritum latinum suscepta et, in majorem ritum contemptum et violenter, in eadem ecclesia Chomikowiecensi ruthena reverendus Sosnowski, unus praedictorum vicariorum, matrimonium eidem Mariannae cum Antonio Sokołowski, latino, benedixit; item in villa Tyśmieniczany: Theodorus Bożedarski suasu patrum societatis Jesu ritum latinum amplexus.

2. In oppido Tyśmienica quotquot sunt matrimonia virorum latinorum cum mulieribus ruthenis, horum omnes proles famellas vi et coactive patres Dominicani, curam animarum ibi habentes, baptisare solent et ad suum ritum pertrahunt.

3. Iidem patres Dominicani Tyśmienicenses mulieres ruthenas, judaeis famulantes et propterea in excommunicatione existentes, scienter ad divina in ecclesia sua admittebant et unam carum, filiam pastoris pecorum, in actuali excommunicatione existentem, ad ritum latinum admiserunt et matrimonio cum Jacobo Mazur junxerunt.

4. Iidem patres Dominicani pulsum campanarum in ecclesiis ruthenis impedire solent, quando non insimul coincidunt dies veneris et sabbathi sancti.

5. In oppido Żysiec et Zagwoździe domini gubernatores festa juxta calendarium graecum de praecepto servilibus operibus per ruthenos coactione violari jubebant.

6. In villa Tyśmieniczany reverendus Petrus Tomicki, societatis Jesu procurator, in publico numerosi populi ad laborandum congressu ceremonias ecclesiae ruthenae cribrans et irridens, ad finem blasphemus ore non erubuit proferre: *«vestrae devotiones ululatus canum sunt similes»*.

In decanatu Bohorodczanensi (mutaverunt ritus 27).

Admodum reverendus Maciewicz, decanus, recognita sub juramento a nonnullis parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum nativum ruthenum: Petrus Swatek, Martinus Lechnowicz, et duae filiae Cikonskiego in villa Żuraki; Joannes Dowbenczuk cum filio Demetrio, Pasilius Maychrowicz cum duobus filiis, Maria Osiecka et aliae undecim mulieres ruthenae, viris latinis nuptae, studio reverendi Kolendowski, in oppido Sołotwina; Stephanus et Gregorius Grabowieccy, Thomas Bałaban, Joannes Bogusz, mutato sibi nomine Jeremiae, qui iterato ab illustrissimo episcopo Bacoviensi fuit confirmatus, in villa Grabowce; Joannes Wasilkiewicz et Mathias, frater ejus, jussu dicti illustrissimi episcopi Bacoviensis in oppido Bohorodczany.

2. Quod praedictus reverendus Kołędowski, praepositus Sołotwinensis, duabus faeminis ruthenis matrimonia cum viris latinis contra usitatum praxim benedixit.

In decanatu Kosoviensi.

Admodum reverendus decanus expiscata sub conscientia a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum in oppido Kosow: Anna Finiszanka, Basilius Leszczuk, duo fratres Łohonczykowie, ad aulam pro famulatu accepti.

2. Quod reverendus pater Suszewski, guardianus, matrimonium Annae Ferenczuczkowa cum viro latino contra usitatum praxim et consuetudinem benedixit.

In decanatu Zabłotoviensi (mutaverunt ritus 4).

Admodum reverendus Tamowiecki, decanus, relata sub juramento a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum in villa Markowce: Maria, uxor Satoris, ex mariti latini persuasione. In villa Borszczow: Joannes Zatarski, qui etiam

blaterabat, quod sacerdos rutenus, etiamsi diabolicum os haberet, non persuadebit ipsum ad redeundum ritum graecum nativum ipsius; in villa Zafuka; generosi Słoneccy, adhuc in scholis existentes, propter ritus graeci a latinis irrisionem.

2. Quod praepositus Zabłotoviensis ritus latini infantes parentum ritus graeci absque necessitate baptisaverit, fine, ut in post in ritu latino permanerent.

3. In oppido Zabłotow, in villis: Troscianki, Tułuki et Wołczkowa rutheni festa propria de praecepto ex mandato respectivorum suorum dominorum persaepe operibus servilibus violare cogantur.

In decanatu Kołomyjensi (mutaverunt ritus 2).

Admodum reverendus decanus recognita per nonnullos parochos refulit.

1. Quod antecedaneus commendarius latinus Kołomyjensis, reverendus Wojcicki, generosae Rastawiecka, viduae ruthenae, matrimonium cum generoso Staniszewski latino sine praevis in parochia mulieris bannis, et contra continuo usitatam praxim in ecclesia latina benedixit.

2. Quod reverendus Lipowiecki, pariter anteactus commendarius latinus Kołomyjensis, sine ulla necessitate, imo contra expressam patris rutheni, Theodori Skoczyński, ad insinuationes matris latinae, filium ritu latino baptisaverit, et alteram filiam Catharinae Sietniczka, ruthenae, contra matris voluntatem.

3. Idem reverendus Lipowiecki edictum publicum dedit et promulgavit, ut nullus parochianus latinus filiam suam in matrimonium viro rutheno tradere praesumat, latinos vero adolescentes cum virginibus ruthenis nubere permisit et suasit eo fine, ut nuptae facilius ritum latinum persuaderentur amplecti.

4. Idem reverendus Lipowiecki Malinowscio rutheno eoque matrimonium cum muliere latina benedicere renuebat, quousque dictus Malinowski ritum latinum non fuerit amplexus.

5. In parochia sancti Michaelis Kołomyjensis reperiuntur quinque conjugia mixta, quorum proles utriusque sexus per praepotentiam in ritu latino est baptisata.

6. Ritus mutarunt: praedictus Malinowski modo supra fato, et Maria uxor Ławryniec, latini, postquam eidem nupserit in villa Ceniawa.

In decanatu Horodenensi. (mutaverunt ritus 46).

Admodum reverendus decanus recognita retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Gregorius Petraszewicz, Joannes Stadnik, Basilissa Katrunynowa, postquam viro latino nupserit in oppido Czerlenica, Paraseva Roznowska, nupta Matiae Nowakowski, in oppido Horodenka, quae, quamvis per decretum reverendissimi officialis rutheni Haliciensis et visitatoris generalis sub tempus visitationis fuerit monita sub excommunicationis poena, ut ad nativum ritum redeat, et monita non parens, quamvis fuerit per omnes ecclesias publica in hujusmodi excommunicatione, attamen non rediit, siquidem patres missionarii Horodenscenses certificarunt ipsam, hanc excommunicationem ei non nocere; item Anua Podolska, filia atamani Horodenscensis, item Petrus Kapustiak, Paraseva Szewcowa, et Petrus Marciniak Siemakowienses, virgo in famulatu apud Michaellem Sartorem existens, et uxor Andraee textoris Strzelcze studio patrum Missionariorum, Melania, socrus braxatoris, Catharina, soror generi reverendi parochi ecclesiae sancti Georgii in Horodenka, Sophia, uxor Jaworzuka suasu patrum Bernardinorum Gwozdecensium, Maria, uxor icolladiarii (sic) Kończakowiensis, Anna Wołyńska et Petrus Gumieny de villa Winograd, generosus Baczyński de villa Turka, uxor Tomae, incolae Lubkowiecensis, Gregorius Stadnik ex oppido Obertyn; Catharina Ostropolska, Alexius Buydasz et alii fratres et sororos ejus, Michael advena, incolae Rosochacenses, Anna Teremyłowna Oknianensis; Stanislaus Anaczewski, duo fratres Krechowieccy et Anna soror eorum et Kostycha Stadniczka Targowicenses, Catharina ancilla Potoczyscensis curialis, ab administratore compulsa; Helena Luczczycha Horodnicensis; Gregorius, Stephanus et Andreas Myszkowscy Jasienovienses; Mikolicha Zabczukowa Czenilicensis; Stanislaus Zaleski, Maria vidua, Ilnicki, Maria Nikiforowa, filius Kuziow ad compulsum patrum Missionariorum, Joannes Dumanowski, Oknianenses; et notarius gubernatoris Czortoviensis.

2. Quod reverendus Mackiewicz, superior Missionariorum domus in Horodenka, parochum in villa Potoczyska, Missionariorum haereditaria,

increpaverit, propterea, quod ancillam, hebraeis Potoczyscenensibus contra prohibitionem annuatim famulantem, ad ecclesiam, propter temerariam in dicto famulatu apud Judaeos perseverantiam in excommunicatione existentem, non admittebat. Pariter et alii patres Missionarii, signanter reverendus Duna-jewski, qui est de ritu graeco, tam suprafatum parochum Potoczyscensem, quam et alios ritus nostri sacerdotes verbis contumeliosis quandoque afficere solent, ad assistendum sibi in processionibus suis, praesertim sub tempus missionis; sacerdotes nostros ex debito esse praetendunt, et obligare volunt.

3. Suprafatus pater Mackiewicz, Missionariorum superior, subditis suis Potoczyscensibus prohibet, ne ecclesiam novam in locum combustae reedificent, neve aliis necessaria provideant, aut legata aliqua faciant; et quia laboriosi: Simeon et Jacobus Fedaczkowie libros, devotioni inservientes, contra ejus prohibitionem ex pietate sua ad ecclesiam emerunt, Joannes vero Winik legatum quinque talerorum pro eadem ecclesia fecit, pro pio hoc opere a pater Mackiewicz, domino suo, castigati fuerunt, et ab eo tempore nullus quidquam, similis poenae timore, pro ecclesia audet offerre.

4. Idem patres Missionarii, seu verius eorum superior supranominatus, hebraeo, arendatorio suo tabernali Potoczyscensi, parochum illius loci gravari permiserunt, subditum advenam, per dictum parochum pro suo commodo in fundo ecclesiastico locatum, ad operas curiae suae praestandas adigebat, agrumque vigore erectionis ecclesiae in integro reddere omnino renuunt.

5. Idem patres Missionarii in pulpito quandoque deprecicare non erubescunt, ritum latinum esse perfectiorem delicatioremque, ut ruthenos ad eum amplectendum facilius allicerent.

6. Idem patres Missionarii, praemoniti per sacerdotem, quandam Parascavam, volentem cum viro latino nubere, esse ruthenam, eandemque nec confessionem nec communionem praemisisse, neque proclamationes ex parte ejus fuisse, eam nihilominus per unum illorum cum dicto viro matrimonio junxerunt, et ab illo tempore ad ritum latinum susceperunt.

7. Tam saepedicti Missionarii, quam et alii sacerdotes latini ruthenos persaepe irrident, ritum vituperant, in scholis professores studiosos ruthenos propter ritum persequuntur, et, qui eos irrident, non castigant.

8. Tam in bonis praedictorum patrum Missionariorum, quam in aliis laicorum exemplo dictorum patrum, festa ruthenorum de praecepto per

miseros ruthenos, verberibus coactos, persaepe operibus servilibus violentantur.

9. Pater Adalbertus, prior Dominicanorum Sniatynensium, invitato ad se reverendo Petro Dankowski, parochio ecclesiae Transfigurationis Christi Domini Horodenscensi, eundem, nulla data sibi occasione, per duos religiosos violententer denudatum et tentum, laico suo, venerabili Marco, in sui praesentia flagellis caedere jussit. Ex eodem conventu Sniatynensi unus religiosus pater in ecclesia Toporezykoviensi ruthena, interdicto subjecta, in contemptum jurisdictionis, non veritus irregularitatem, sacrosanctum missae sacrificium celebrare et sacram communionem ministrare ausus est ac temere praesumpsit.

In decanatu Sniatynensi (mutaverunt ritus 15).

Admodum reverendus Klokiewicz, decanus, recognita a nonnullis parochis sub juramento recognovit:

1. Quod ritum nativum mutaverint: Basilius Grodowski, Catharina Szwaszewska, Maria Piotrowska, Sophia Gorzewska, Sophia Belkowska, Catharina Słomiakowa, Maria Andrzejowa, Basilius Smolisicki, Parasceva Klecka et sorores ejus: Anastasia Święcicka, Anastasia Sielmanowa, Helena Franciszkowa, Gregorius Sawczyn, famulus; quorum plures ad id sunt coacti a maritis latinis et parochis, praesertim a reverendo Antonio Więśławski, commendario Sniatynensi, qui infantes ruthenos in ritu latino baptisare praesumit et Mariam, Francisci Sutoris uxorem, ruthenam, cum injuria parochi rutheni in ecclesia sua latina sepelivit.

2. Idem commendarius Sniatynensis et pater prior Dominicanorum illius oppidi, pulsum campanorum in ecclesiis ruthenis diebus veneris et sabbatho sancto vi et violententer impedire consueverunt, cum variis improperiis.

3. Quod in villis Uściec et Tułowka rutheni diebus festis de praeepto opera servilia peragere cogantur, et quandoque ab auditione missae sacrificii ad labores evocantur.

4. Quod patres Dominicani Sniatynenses a parochio Potoczensi, et illustrissimus ac reverendissimus Głowiński, suffraganeus Leopoliensis, qua praepositus Sniatynensis, a parochio Tułowcensi apiarum exigere et vi accipere soleant.

In decanatu Perekhinscensi (mutaverunt ritus 16).

Admodum reverendus Bereznicki, decanus, retulit, quod mutaverint ritum: Joannes, neophita Nowicensis, Basilius Lachowicz, Anna Senikowa, Stephanus et Andreas Fedorenkowie, Misaël Dydenkow, Catharina Koziewiczowa Roźniatovienses, dominus Bielański cum sua sorore origine Żułkiewienses, commissarius in villa Pohorki, generosi Słonecki filii—omnes Tużyłovienses, generosus Andreas Hoszowski, administrator Rachinensis, filii generosi Stephani Krechowiecki Twaryczovienses incolae.

In decanatu Camenecensi.

Camenei in parochia admodum reverendi Wolański, decani Kitaygrodenensis, patres Missionarii sub tempus missionis ruthenum catholicum, annorum circiter quadraginta, ad ritum latinum converterunt. Ibidem, Camenei, pater Gniewosz societatis Jesu cochlear, quo sacrosancta Synaxis in ecclesiis nostris porrigatur, imprudenter cribrabat.

In decanatu Czarnoostroviensi (mutaverunt ritus 15).

Admodum reverendus Strzelbicki, decanus, a parochis exacte informatus, retulit:

1. Quod mutaverint ritum studio et blandimentis sacerdotum latinorum, signanter patrum Dominicanorum Szarawcensium: Maria Kazimirzycha Masztalirka in villa Chodkowa, Mathias Kucharz in villa Czerepowce. Parasceva, virgo famulans in villa Malinicze, Anna Karniowska in villa Lewkowce, Joannes Gajewski in villa Kopaczowka, Joannis Sztokało filii tres in villa Pochutyńce, Maria Rymarka, Euphrosina, famula Michaëlis Hortulani, in villa Baywołowce, generosi: Pelagia, Justina, Ignatius, Joannes, Gabriel Gałuzińscy in villa Hruzawica.

2. Quod parochus Maniłoviensis, in aetate juniori scholas frequentans, saepe audierit patres societatis Jesu ritum graecum cribrasse, et studiosos ruthenos irrisisse ac velipendisse et contemptuasse.

3. Quod admodum reverendus praepositus Płoskiroviensis filium, ex patre rutheno, matre latina natum, ritu latino baptisaverit, fine, ut ritum latinum sequatur.

4. Quod reverendus pater Głowacki, prior Dominicanorum Szarowcensium, suprafatae Annae Karniowska, adhuc in ritu graeco existenti, cum viro latino matrimonium sine praeviis ex parte mulieris bannis benedixerit; idem simile matrimonium benedixit in villa Perehińki pariter perillustris Dłuski, canonicus praepositus Czarnostroviensis, Georgio Szydłowski rutheno cum muliere latina, sine praeviis bannis ex patre ruthenorum, matrimonia benedixit. Cum autem parochus ruthenus Hruzoviensis in praemis dictum patrem praepositum cum omni civilitate convenerit petieritque, ne similia summe praejudiciosa perpetret, responsum ab eodem recepit contumeliosum et inurbanitatis plenum.

In decanatu Czerwonogradensi (mutaverunt ritus 22).

Admodum reverendus decanus habita a parochis retulit:

1. Quod mutaverunt ritum: Theodorus Czarnecki, Anna Łazarowiczowa, Maria Huczycka, Anastasia Paulicha, nupti: primus mulieri, reliquae viris latinis in oppido Jagielnica; Gronkiewicz, Topolski et Justina Żurakowska in villa Kociubiniec; Hadyński, Daniel Pacholek et Theodorus Dobosz in villa Probużna; Nicolaus Biliński et Joannes Dębiecki, ductis mulieribus latinis in uxores, in villa Toustanie; duorum Kniechiniorum fratrum uxores, postquam illis nupserint, quarum prima vellit ad nativum ritum redire, sed latinum parochum timet, qui eam propterea, quod redire ad ritum cogitaverit, publice in ecclesia nimis redargebat, altera vero, tanquam rem pessimam, nativum detestatur ritum, ambae de villa Zerawa; filius cujusdam textoris, et filia reverendi parochi ecclesiae sancti Nicolai oppidi Jazłowiec per reverendum Markowski, parochum latinum, baptisati, ritum latinum sunt amplexi. Item reverendus Michael Drohomirecki, Nicolaus Kirdicki, et Stefanicha Staszkowa, incolae Nagurzanenses Czerwonogradenses. Petrus Wasilewicz, Hedvigis Grodecka et soror ejus Maria, incolae Torscenses, pariter ritum mutarunt.

2. Quidam Reinhold, bernardinus ex conventu Gwozdccensi, capelanum agens apud illustrissimum Puzyna, capitaneum Upitensem, matrimonium

certae mulieri ruthenae cum aulico latino ignotum, ac cum consensu alicujus contrahentium parochi, in privata capella Probuźnensi sine praevis bannis et confessione nulliter, praesumitur, benedixisse. Item generosus Demian, prior conventus patrum Dominicanorum Sidoroviensium, Helenae cuidam ruthenae, sub ea obligatione, ut ritum latinum amplectetur, cum viro latino in ecclesia sua Sidoroviensi matrimonium sine praevis bannis et confessione benedixit. Idem pater, prior Sidoroviensis, in ecclesia ruthena Orynkoviecensi, interdicto subjecta, absente ejus parochi, clavibus ad eam ex residentia acceptis, aperta, sciens, fuisse interdictam, missam celebravit, non veritus irregularitatis poenam.

3. Perillustris Szczepankiewicz, canonicus Camenecensis, praepositus Kopyczynensis, mortuum parochianum suum latinum in villa Krogulec eo, quod per parochum ruthenum in mortis necessitate fuerit dispositus, coram eodem confessus et absolutus, in cemeterio suo noluit sepelire, dicens coram vulgo: invalidam fuisse ejusmodi confessionem.

4. Quod festa de praecepto corporis Christi, Beatissimae Dolorosae et Transfigurationis Christi Domini de mandato curiae Torscensis operibus servilibus coacti fuerunt violare.

In decanatu Bilczecensi (mutaverunt ritus 6).

Admodum reverendus decanus collecta fideliter a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Anna Lipowiczowa in villa Szerszczeniow, qua ad proprium ritum velet redire, sed timet admodum reverendum Tchorzewski, praepositum latinum Tłustensem, cujus infantulum contra ejus et mariti rutheni voluntatem baptisavit; Justyna Klanczyńska et soror ejus Anna Sokołowska, in villa Szuparki; Maria Łapińska et Anna, virgo in famulatu aulae, in villa Nowosielce.

2. Quod praedictus admodum reverendus Tchorzewski, praepositus Tłustensis, praefatam Annam, non valens vivam ad ritum latinum convertere, mortuam in ecclesia sua cum injuria parochi, se opponentis, et colaphi eidem impictione, super qua re processus eidem fuit intentatus ad consistorium latinum Camenecense, sed parochus noster nihil est lucratus. Idem duobus ruthenis adolescentibus sine praemissis bannis et confessione sacramentali in propriis eorum ecclesiis cum mulieribus latinis matrimonia bene-

dixit, Simile in matrimonium benedixit reverendus Buskowski, parochus Krzywicensis, praefatae Justinae Klaczyńska, suscepta ea prius ad ritum latinum.

3. Quod festa de praecepto ruthenorum jubentur saepe laboribus per ruthenos violari, praesertim in villa Skuwiatyn festa Transfigurationis et Corporis Christi.

In decanatu Satanoviensi.

Admodum reverendus Gajewski, decanus, recognita fideliter a parochis retulit: Quod admodum reverendus Standorf, praepositus latinus Kumanoviensis, abecedarium rutenum ad ritum latinum amplectendum persuasit, et, in eodem ritu latino existentem, penes se retinet, nec ad requisitionem praedicti decani vult restituere. Idem praepositus Kumanoviensis anno 1758 ad villam Hreczana in quadragesima superveniens, intravit tabernam cauponariam, ibi homines ritus latini dispulit, unum autem ruthenum, legatum ad se, advehi jussit, quem, apud se per tres dies tenendo, persuadebat, ut ritum latinum amplecteretur et nolentem amplecti horrendissime concussit, qui postea fuga se salvavit.

In decanatu Husiatynensi (mutaverunt ritus 26.)

Admodum reverendus Stopniewicz, decanus, collecta fideliter a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Alexius Zwarow, Maria Stojaczycha et Anna Machowa post inita connubia cum viris latinis in villa Kutkowce imo ex parte Annae neque banna praecesserunt, sed a patribus bernardinis Husiatynensibus immediate ante connubium cum Luca Machow ad ritum latinum suscepta, qua de re parochus mulieris requirenti patres praedicti responderunt: mutationem hanc non obstare, cum sit una fides. Petrus Dobrzański, per patres Jesuitas Missionarios Liczkiewiecenses persuasus, in villa Horodnica; generosi: Andreas, Mathaeus et Joannes Olszewscy fratres in villa Ciemierowce; Mathaeus Hryhoriew in villa Rakowy Kał, quem requirendo parochus a patribus Missionariis Liczkiewiecensibus, ut ad proprium ritum rediret, ab iisdem contumeliosam recepit responsionem, quod id neque Popa,

neque ejus Władyka efficiet, ut ad ritum ruthenum redire possit; Maria Sebestyanowa, nupta viro latino, Michaël Kamieniarz, ejus frater, Joannes et virgo certa, per aliquod annos apud judaeos in servitio existens, quae, tanquam excommunicata a cofessione, per parochum latinum ad confessionem, communionem et ritum admissa, in villa Nizborg; Maria Woźna in villa Krzyweńkie, Maria Pacochowa ex persuasione patrum Missionariorum societatis Jesu Liczkowiecensium, ut salva esse possit, et Theodorus, porcorum pastor, ex ejusdem Missionarii in villa Sienkowce.

2. Quod nonnulli parochi, signanter Kutkowiecensis et Olchowczycensis, ab administratoribus villarum, atque Trebuchowiecensis, a patribus Missionariis Liczkiewiecensis persecutiones patiebantur propterea, quod, secundum mandata illustrissimi sui episcopi, in fundamento prohibitionis Benedicti XIV pontificis et legum patriae, sub excommunicationis poena ruthenis, suis parochianis, servitia annua apud judaeos interdixerant.

3. Tam praedicti patres Missionarii Liczkiewiecenses, quam exemplo horum magnificus Morff, commendans arcis Husiatynensis, aliquoties contra ritum graeco unitum contumeliose blaterabant.

4. Patres Dominicani conventus Sidoroviensis reverendum Basilium, parochum ruthenum Sidoroviensem eo, quod die Parascevae sanctae juxta kalendarium latinum in ecclesia sua, non observans eorum prohibitionem, arroganter sibi intimatam, campanas pro solitis devotionibus pulsaverit, ex cimiterio ecclesiae suae ruthenae 'anno Domini 1743 violenter extraxerunt, ad conventum suum adduxerunt, ad sepulchrum inter cadavera intruserunt, ibidem per noctem tenuerunt, et usque ad instantiam alterius sacerdotis rutheni, reverendi Theodori Terlecki, qui temerariam eorum prohibitionem nulliter imo in praejudicium liberi ritus catholici exercitii servaverunt et in sua ecclesia non pulsaverat, die sequenti dimiserunt.

5. Patres bernardini Husiatynenses Gabrielis Sługocki, rutheni, habentis uxorem latinam, prolem utriusque sexus, vi et per praepotentiam in ritu latino baptisaverant, fine, ut in post in eodem permanerent ritu in villa Olchowczyk.

In decanatu Grodecensi.

Admodum reverendus Głowacki, decanus, collecta fideliter a parochis retulit:

Quod in oppido Grodek, obvenerunt festis Paschatis latinorum, non simul cum festis ruthenorum, cum parochus Grodecensis ruthenus die veneris sanctae jusserit in ecclesia sua campanas pro missa pulsare, adven-erunt duo famuli, inservientes ecclesiae latinae, a perillustri Łabęcki canonico et officiali Camenecensi, praeposito Grodecensi, missi, cum ea requisitione, quod si a pulsu ulteriori non abstinuerit, habeat in mandatis, campanas omnes ex campanili accipere. Parochus, evitando litem et majus praepudicium, ab ulteriori pulsu per illa duas dies volens nolens abstinuit.

2. In villa Dobrohoszcza duo parochiani rutheni, offensi ex quadam causa parochi suo, proles suas ad ecclesiam latinam Fulsztynensem apportari, et ibi ritu latino, baptisati fuerunt. Post collatum hujusmodi baptis-ina parochus Dobrohoszcensis ruthenus petiit a praeposito latino Fulsztynensi, ut sibi metricam baptisatorum suprafatorum extraderet, sed id non obtinuit.

In decanatu Zinkoviensi (mutaverunt ritus 46).

Admodum reverendus decanus, fideliter a parochis recognita retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Anastasia, postquam viro latino nupserit, ab eodem compulsata, Theodorus Koniuszego zięć cum uxore, et Theodosia, virgo, famula Iudaei, incolae Michalpolenses; Maria, filia generosi Winnicki, viro latino nupta, incolae Krutyhorodinensis Joannes Podbuski, Tatianna et Marianna Burozskowa, viris latinis nuptae, incolae Jarmolinenses, studio patrum Dominicanorum Szarawcensium; item Maria Wiśniowska, viro latino nupta, Irena Bielawska, incolae Mankowiecenses; Maria Dziubicha, Joannes Pastuch, et duo filii Luciae vetulae, incolae Zainiecenses; et alii plurimi in bonis, ad praeposituram Zinkoviensem illustrissimi ac reverendissimi domini Orański, episcopi Bielinensis, suffraganei Camenecensis, praepositi Zinkoviensis, improbo ejusdem zelo ad amplectendum ritum latinum persuasi. Idem illustrissimus Orański, quotquot; famulis ad obsequia sua curialia indiget, omnes accipit ex bonis suis juvenes—ruthenos quos obsequiis applicatos, ad ritum latinum amplectendum compellit.

2. Idem illustrissimus Orański, quotquot sunt in villis, ad praeposituram suam Zinkoviensem spectantibus, matrimonia ruthenorum cum latinis mixta, conjugibus his omnibus et parochis ruthenis inhiibuit, ne parentes

rutheni juxta usitatum morem prolem sexus sui ad ecclesias ruthenas baptisandum adferre et parochi rutheni talem prolem baptisare praesumant, cujus praepotentiam timentes temerariam ejusmodi inhibitionem nulliter observabant. Pariter reverendus Kwiatkowski, commendarius Michalpoliensis, Thomae Surnicz rutheni, uxorem latinam habentis, prolem utriusque sexus contra patris expressam voluntatem baptisabat.

3. Idem illustrissimus Orański, frequenter in villa Hrymiaczka, bonis, ad praeposituram suam Zinkoviensem pertinentibus, habitans, parochus rutheno illius loci summas perpetrat injurias. Etenim matrimonia ruthenorum solus nulliter benedixit. Et unam mulierem talem, quam maritus projecerat, cum altero viro (nec explorata notitia nec ne? in vivis primi mariti) vicario suo matrimonio jungere mandavit. Postquam se matrimonio nulliter initam, primus dictae uxoris maritus eodem secundarum nulliter celebratarum nuptiarum die dominico de sui existentia notitiam fecit. Idem in eadem villa Hrymiaczka obventiones quasvis parochiales, fructus stolae vocitatas, ad cassam singularem colligi jubet, et ex his fructibus, qui integro parochus debentur, nonnisi quartam partem eidem tribuit, reliquum vero in rem ecclesiae deponit, de proprio, tanquam patronus et collator, nihil conferens. Item agros et foenicia in praedicta villa, ecclesiae ruthenae in vim dotis pro sustentatione assignata, in notabili quantitate ab ecclesia et parochus ademit, et sibi per praepotentiam et absolutismum nulliter appropriavit; insuper, quoties ex villa suprafata alio se transferat, toties miserum parochum administratoris sui Hrymiacensi dispositioni et obedientiae subjecit, qui, in tanta praepotentia domini sui confusus, aliquando plus superioritatis super oppresso parochus extendit, quam ipsemet dominus mandans. Et semel contigit, quod dictus administrator, efformato sibi injusto praetextu ad praedictum parochum in ecclesia et populi ad Divina audienda congregati, praesentia verbis scommaticissimis tractabat et ex sclopeto ad eum explodere voluit, ni se fuga versus altare salvasset.

4. Idem illustrissimus Orański, suffraganeus, famulatum ruthenorum annum apud hebraeos in bonis suis praecipit, eosdemque, in excommunicatione propterea existentes, ad confessionem paschalem peragendam suscipere parochus jubet, et quia parochus Bebescensis famulum hebraei illius villae ad confessionem, utpote excommunicatum, a qua absolvendi potestatem non habuit, admittere nolluit, praedictus illustrissimus suffraganeus solus eum ad confessionem paschalem suscepit et nulliter absolvit. Exemplo supradicto illustrissimi suffraganei usus supradictus reverendus Kwiatkowski, commen-

darius Michałpolensis, supranominatam Theodosiam, virginem ruthenam, in annuo famulatu apud iudaeum Michałpolensem pertinaciter et contra iteratas parochi sui rutheni praemonitiones persistentem, atque ob tractam in se excommunicationem per eundem ruthenum parochum a confessione repulsam, ad ritum latinum et confessionem peragendam admisit, eandemque a praefata excommunicatione et peccatis nulliter absolvit.

5. Idem illustrissimus Orański villani unius Bebescensis, uxorem ruthenam habentis, et eidem propterea, quod in festo Decollationis sancti Joannis Baptistae (quo die jejunium in ecclesia graeco-unita praeceptum servatur) carnes secum noluerit manducare, securi ad limen casae (ni exelamans ab aliis defensa fuisset) abscindere volentis, attentatum enormiter hoc facinus coram vocatis ad se ambobus praefatis conjugibus collaudavit, et, si alia vice dicta mulier ruthena in praenominato Decollationis sancti Joannis Baptistae festo carnes cum marito noluerit manducare, eam decollari jussit.

6. Idem illustrissimus Orański mulieri ruthenae ex parochia Zinkoviensi, nuptae cum viro latino in ecclesia Bebescensi, anno 1757 matrimonium nulliter benedixit. Pariter perillustris Sandurski, canonicus Camenecensis, praepositus Michałpolensis, mulieri ruthenae, parochi Michałpolensis parochianae, cum viro latino sine praemissis bannis et confessione ex parte mulieris matrimonialiter in ecclesia sua copulavit. Item perillustris Sandurski matrem suam quinquagenariam ruthenam ante mortem sine ulla necessitate ritu latino communicavit, et mortuam in ecclesia sua cum injuria parochi rutheni sepelivit. Idem perillustris canonicus Demetrium Hermaniuk de villa Rozyczna Wielka, habentem in vivis primam uxorem, quae ipsum a decem annis projecit, cum alia muliere vidua, ad se venientes, matrimonio nulliter junxit.

7. Idem illustrissimus Orański parochos ruthenos saepius contemnit, ritum nostrum irridet et jactari solet, quod ipse Vladicas rutenos consecraverit. Idem ex consueti sua arrogancia 1759 in oppido Jazłowiec, efformato sibi injusto praetextu ad reverendum Hankiewicz, parochum ruthenum Torczynicensem, eundem ad praeposituralem suam habitationem Jazłowiecensem invitatum, per subdiaconum suum enormissime disciplina per psalmum »miserere mei Deus« ter repetitum, verberari jussit.

8. Idem illustrissimus suffraganeus, quoties coincidunt festa Paschatis non insimul, semper prohibet, ne diebus veneris et sabbatho sancto in

ecclesiis ruthenis pulsus campanarum fiat, et, ne pulsetur, a campanis funes abscindere jubet, verbo, omnimodum dominium et praepotentiam super parochos ruthenos saepe saepius extendit et exercet.

9. Patres dominicani Szaravienses superius nominatam Mariam Boruzkowa circa accessum de rutheno ad latinum ritum cum memorato Boruzko, incola Jarmolicensi, latino in jejunio ad sanctis apostolos Petrum et Paulum, quo tempore matrimonia ineunda ruthenis sunt vetita, matrimonio nulliter junxerunt.

In decanatu Smotrycensi (mutaverunt ritus 13).

Admodum reverendus Bielański, decanus, collecta fideliter a parochis retulit:

1. Quod in oppido Smotrycz plurimi reperiantur homines, qui fuerunt rutheni et ab annis 40, 30, 20 et infra latinum ritum amplexi. Recenter autem mutarunt ritum nativum graecum: Jacobus Rohatyński, Catharina Misiewiczowa, generosa Mikołajowska ex persuasione patrum Dominicanorum Smotrycensium, praecipue patris Rosnowicz, prioris, qui etiam praedictam viduam, immediate ante nuptias ad aplectendum ritum latinum persuasam et admissam, matrimonio copulavit. Item Lucas Partycki et Sophia, soror ejus, in villa Czerce; tres sorores Rozborzezanki vocatae, Hyacinti Komarnicki tres filii, filia Joannis Szczorski in villa Tyszolowka; Theodorus Łyszzenko in villa Korapczykowa.

2. Quod praefati patres Dominicani Smotrycenses Andreae Honder, rutheni, quatuor filias sine ulla necessitate ritu latino baptisarunt, sine, ut in post eundem sequerentur ritum. Similiter reverendus Skoczyński, commendarius Czerczecensis, unam filiam matris ruthenae baptisavit et mortuam sepelivit.

3. Suprafatus pater Rosnowicz, prior Smotrycensis, acceptis ab hebraeis Smotrycensibus muneribus, eisdem permittere solebat, ut sibi ad obsequia in synagoga eorum die iudicii festo, ruthenos et non latinos conducerent; de praefata ignominia et in ritus contemptum vergente concessione parochi rutheno quaerulanti respondit: »id omino Judaeis necessarium esse, cum illis ea die nihil sit licitum in manus accipiendum«.

4. Idem patres Dominicani Smotrycenses tum et admodum reverendus Matuszewski, praepositus Czerczecensis, quoties festa Paschatis ruthenorum

cum latinis non simul coincidunt, pulsus campanarum diebus veneris et sabbatho sancto juxta incidentiam kalendarii latini prohibent et impediunt. Et quamvis aliquando parochi rutheni, propter bonam harmoniam conniventer se habentes, a pulsu suprafatis diebus campanarum in ecclesiis suis abstinuerint, incidentibus nihilominus iisdem diebus juxta kalendarium vetus, parem harmoniae vicissitudinem non receperunt, cum imo ipsi in suis latinis ecclesiis, etiam absque ulla necessitate praedictis diebus campanas pulsari jubebant, vulgum scandalisantes, quod acsi non eadem apud ruthenos memoria crucifixionis et mortis Christi Salvatoris peragatur, quae apud latinos peragi solet.

5. Praedictus admodum reverendus Matuszewski, praepositus Czerczeczensis, demortuum apud se famulum ritus graeci L. U. sine ulla proprii parochi rutheni requisitione, quin potius in conteptum ejus, in cimiterio suo sepelevit.

6. Idem admodum reverendus praepositus Czerczeczensis campum, ab immemorabili ad ecclesiam ruthenam spectantem, per parochum ruthenum jam coaratum, privata autoritate et praepotentia sua a praedicto parochi ademittit et subdito suo conseminandum tradidit.

7. Praedictus illustrissimus olim Dębowski, episcopus Camenecensis, per omne tempus tenutae bonorum Czercze, decimam apiariam ex apisterio ecclesiastico, pro necessitatibus ecclesiae conservato, ad curiam et commodum suum accipere jubebat.

8. Illustrissimus Orański, suffraganeus Camenecensis, itinerans et in caupona villae patrum societatis Jesu prope Camenecum prandens, contra decentiam status et dignitatis suae episcopalis non sine evidenti in ritum graecum contumelia, formam baptismatis, in graeca ecclesia adhiberi statutam, irrisorie cribrabat, cum scandalo plurimorum Christi fidelium, in eadem caupona protunc reperibilem.

9. Quod in villa Czarna dominus Lisowski, gubernator, fere omni die dominico et festo tempore, praesertim autumnali, ruthenos, non indulto eis modico tempore audiendi missam, ad venandum pellere solitus erat. Et tempore frugum collectionis iisdem diebus festis de praecepto ad operas illucitas sibi peragendas compellebat.

In decanatu Kitaygradensi (mutaverunt ritus 18).

Admodum reverendus Wolański, decanus, expiscata sub consensu et a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Kościński in villa Gorajow, Andreas Romański, Anna Sołodka et Anna Dudnyczka, ab haera sua sollicitatae et adactae, quarum secunda vellet redire, nisi parochum latinum et haeram suam timeret, in villa Bachowice; generosa Wierniowska, viro latino nupta, Michaël Roztocki, Michaël Drohomirecki cum uxore sua in villa Muksza; Joannes auriga in villa Wróblowka; generosus Piotrowski latinus filias quatuor, cum uxore ruthena procreatas, ritu graeco baptisatas et in eodem educatas, compulit ad ritum suum latinum suscipiendum, item Woynowska in villa Formanów; Josephus Słonecki in villa Kruszenowka; Tuchnowscii tres filiae post mortem matris earum ruthenae a patre coactae in villa Nefedow.

2. Dominus Okulski, gubernator Stadeniecensis, sacerdotes ruthenos saepies irridebat, confundebat, schismaticos esse contumeliose proferebat et Iudaeis deteriores esse impie asserebat. Idem parochi Teremszensis equum e nullo dato ad aulam adduci jussit, cui equo famuli insidentes et huc illuc dissidentes, parochi iridentes, subsanabant. Similia opprobria proferebat generosus Bakociński, administrator Hruszecensis, sacramentum poenitentiae impudenter cribrando, similia et multi alii. non solum laici, verum etiam et ecclesiastici illusorii blaterabant.

3. Quod perillustris Starzyński, canonicus Camenecensis, praepositus Kitaygradensis, unius parentis rutheni infantem ad ecclesiam suam latinam adportari et per suum commendarium in ritu latino baptisari contra patris voluntatem jussit. Idem perillustris Starzyński filiae przysiężnego Kitaygrodeckiego sine praemissis ex parte mulieris denuntiationibus et confessione matrimonium cum viro latino benedixit.

In decanatu Sołopkowcensi (mutaverunt ritus 7).

Admodum reverendus decanus recognita fideliter a parochis retulit: Quod mutaverunt ritum: generosa Maria de Janicki Maciejowska, Anna de Brylińska Kowalczyński, viris latinis nuptae, et Joannes Witwicki, mulieri latinae nuptus, in Sokołowka; Semion Dudkowski et Sophia Stolarska in villa Morozów; Anastasia, famulans in villa Łazkowce; Georgius Manastyrski in villa Łwachnowce.

In decanatu Barenſi (mutaverunt ritus 58).

Admodum reverendus decanus collecta sub conscientia a parochis retulit:

1. Quod mutaverunt ritum: generosi Antonius et Marianna de Korzeniowskie Hulewiczowie; conjuges, Josephus et Antonius Serbinowscy, fratres; incolae Kożuchovienses: Leontius Stróż Nowonetaczapnensis; generosi Gregorius Hałuziński et Rozala Chmielnowska Hałuzienses; Lucas Woyt, Theodorus Krasuofedio, Theodorus Popereczny et Anna Michowna Antonecenses; Euphrosina Szewczycha, a marito latino coacta—Biłczynensis; generosa Zawadyńska Sachnowiensis; generosa Szuniską Holeniszczowiensis; generosus Michael Korostowski Korostoviensis; Juzwička, Maeycha et Sulimicha Jwanowcenses; generosi: Jacobus Witwicki, Joannes Hulewicz, laboriosi: Petrus Moskał, Maria Sobczycha et Helena Kłopotoviensis, generosa Anna Pomacka—Studolecenses; Petrus Dudnek et Nicolaus Babių Bucenenses; Andreas Urszul Karycynensis; Marią Bogucka, Maria Tuchowska, Sophija Kowalowa, Xenia Dominikowa et Xenia Marcinowa—Daszkowcenses; Joannes Stary Szychinensis; Sznurecka Czemeryzowiensis; Maria Kazimirzowa et Joannis juvenis Nowochodacenses; Maria Biłoruska Glinianensis; generosi: Nicolaus Tydkiewicz, Anna Fijałowska, Maria Diakowska et Joannes famulus Diakowcenses; Jgnatius famulus, Anna materfamilias et genetrix admodum reverendi Grosman, praepositi latini Barenſis, ex persuasione ejusdem—Basilus Parobek ex Antonówka, de compulsu ejusdem admodum reverendi Grosman, cui eo usque matrimonium cum muliere latina benedicere noluit, quousque ipse latinum ritum non suscepit; item generosus Basilius, ad praesens Casimirus nominatus, Kulczycki, Wasiutynicensis ex forti persuasione dicti admodum reverendi Grosman; generosus Gośniowski, namięśnik in villa Łopotyńce, et Anastasia Synajewska ex dicti admodum reverendi Grosman consilio, quibus idem eo tunc et matrinium benedicere nulliter praesumpsit. Item generosa Ilnicka Petrauvecensis circa ipsam benedictionem matrimonialem et persuasionem ejusdem domini Grosman; qui et matrimonium ei cum viro latino benedixit; item Joannes, Josephus et Basilius Popielowie Jewtuchovienses; ancilla Bednarzowa Karyczynicensis ex compulsu admodum reverendi Szyszkowski, praepositi Derażenensis, Romanus Kozak Bożydarensis ex coactione magnifici Ostrowski, vexilliferi Brachławienſis, hae-

redis sui; Daniel Herbowski Herboviensis; laboriosus Godzinka et Basilius, nunc Josephus vocatus, Jhnatowski—Litecenses incolae.

2. Parochus latinus Wołkowinicensis ancillae generosae Waś cum ejus auriga, a domino coactae, matrimonium benedixit. Pariter admodum reverendus praepositus Derażanensis cuidam ruthenae cum generoso Jarocki, sine praemissis bannis ex parte mulieris, matrimonium benedixit. Idem praepositus Derażanensis mulierem aliam, habentem in vivis primum maritum, generosum Żółkiewski, cum generoso Rysiński nulliter matrimonialiter copulavit.

3. Quod suprafatus admodum reverendus Grosman, praepositus Barenensis, messalia praetendat et exigat. Item, quo anno non simul cum latinis occurrant festa Paschalia, campanarum pulsus in ecclesiis ruthenis diebus veneris et sabbatho sancto juxta calendarium latinum incidentibus, impedire et campanarios solitus est percutere.

In decanatu Sokolecensi (mutaverunt ritus 7)

Admodum reverendus decanus expiscata fideliter a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum: generosa Catharina Brzezicka Dźurdzowensis; Michaël Kimakowski Rudkovecensis; Paraseeva Pachólczycha, Anna Procycha, Anna Maxymicha, Sophia Janicka ex compulsu magnificae Dębowska, capitaneae Wierzbówicensis, quae mulieres iterato ab episcopo Camenecensi confirmationem susceperunt. et Alexius Jlnicki, ducta uxore latina, Wirzbovicenses incolae.

2. Quod admodum reverendus Witt, prior Sokolecensis, benedixerit matrimonium Samueli Swaryczewski cum muliere latina sine praeviis bannis ex parte viri in parochia Szybatynicensi.

In decanatu Śnitkoviensi (mutaverunt ritus 13).

Admodum reverendus decanus collecta fideliter a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum generosi: Antonius et Elias Popielowie, Joannes Lucki, Ulanowska, Pilawska—viduae, Skorzeczanka, Marianna Popielówna—virgines, omnes praemissi circa ipsum connubium viri ruthen.

cum mulieribus latinis, mulieres ruthenae cum viris latinis, a parochio latino Sokolecensi persuasi et superinducti. Item generosa Anna Popielówna et Petrus Jwanicki Głęboecenses ex ejusdem praepositi Sokolecensis persuasione; Antonius Piotrowski Brańkowiecensis. Andreas Jakimowski Zaborožnaviecensis; Parascewa Wałczycha Ostrohoviecensis et Sophia Popielówna Letniowiecensis incolae.

2. Admodum reverendus praepositus latinus Zamiechoviensis per suam praepotentiam infantem parochiani rutheni Letniowiecensis, compulso patre, in ritu latino baptisavit, ut dein ritum latinum sequeretur.

3. Idem praepositus Zamiechoviensis commovit illustrem magnificum castellanum Camenecensem, quod compulerit omnes parochos ruthenos, ut in festo Corporis Christi processioni ejus assisterent, propriis eorum ecclesiis parochialibus derelictis. Item ex ejusdem praepositi instinctu et suggestione curia Zamiechoviensis didascalum ruthenum Zamiechoviensem centum plagis innocenter afflixit.

In decanatu Pilawiecensi (mutaverunt ritus 8).

Admodum reverendus decanus collecta fideliter a parochis retulit: quod mutaverint ritum: Basilius Dobosik Pilawiecensis; Wawrzyńcowa Gumienna Mysiorowiecensis; Gerasmus, famulus generosi Gradawski, ex coactione ejusdem; generosa Anastasia Chromińska et Sophia ancilla Grubego Tereszpoleńsis, generosi: Josephus Paślowski et Helena Janowska Semicenses, generosus Adalbertus Sokołowski Skarzyniecensis incolae.

In decanatu Latyczowiensi (mutaverunt ritus 7).

Admodum reverendus Trubłajewicz, decanus, relata fideliter a parochis, recognovit: quod mutaverint ritum: Theodorus Paraman, Maria Wołszkówna Klytyniecenses; Nicolaus Winnicki Popowiecensis; Woytyczycha „Ganczarka Uladowiecensis; Gregorius Sirbrasia et Anastasia Konstantynoviecenses incolae.

In decanatu Kopyagrodensi (mutaverunt ritus 3).

Admodum reverendus decanus recognita fideliter a parochis retulit:

quod mutaverint ritum: generosi: Anna Szumlawska et Theodorus Kardu-siewicz Kudyowiecenses et Basilius Mytnik Łuczyniecensis incolae.

In decanatu Mohyloviensi (mutaverunt ritus 15).

Admodum reverendus decanus collecta fideliter a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum: generosi: Sawicka, Antonius Witwicki, Anna Bandrowska, Alexander Bandrowski, scholas Barenses frequentans. Victoria Mogilnicka, Andreas Dubrawski et frater ejus minor et Andreas Bandrowski Kozłowienses; Helena Barańska, per matrem, a praeposito latino Jaryczowiensi coactam, inducta, et Sophia Kaplińska Bielanenses; Catharina Radziemowska Suchacensis, quae in consistorio rutheno pro ces-sato in excommunicatione persistit, ab admodum reverendo praeposito Czarczyniecensi ad Divina et Sacramentorum participationem admittitur. Joannes Podhorodecki Ozaryniecensis; Rogoszewski, filius sacerdotis rutheni Łucznanensis; Woyciechowska, uxor militis, cum filia, Rogowski, miles, et duae aliorum militum uxores — Mohylovienses incolae.

2. Quod admodum reverendus Sobski, praepositus Jaryczowiensis, benedixerit matrimonium generoso Eustachio Bandrowski cum sponsa latina sine praemissis bannis ex parte viri in parochia ruthena et tempore vetito, nempe in jejunio ad sanctos Apostolos Petrum et Paulum. Idem fecit praepositus Ozaryniecensis cum parochiano rutheno Wojewodczanensi.

3. Quod antecedaneus admodum reverendus praepositus Jaryczowiensis benedixit matrimonium mulieri latinae cum rutheno parochiano Żerebiłowiensi, habente primam uxorem in vivis, quae post nullum hoc connubium auno 1758 ad ipsum veniebat, et iterum, nescitur quo, abiit.

4. Singularis habetur quaerela contra admodum reverendum Mikołajewicz, praepositum armenum Mohyloviensem: 1. Quod, curam animarum latinorum etiam habens, cum suis vicariis confessionem paschalem alienorum parochianorum suscipiat et communionem per eosdem vicarios suos sacerdotes ruthenos, quos penes ecclesiam tenet, tribuat. 2. Festa cum latinis celebrans, fomentavit gubernatorem Mohyloviensem, ut in ecclesiis ruthenis interdiceret pulsus campanarum diebus veneris et sabbatho sancto juxta calendarium latinum.

3. Idem, habens in ecclesia sua imaginem gratiosam Beatae Virginis Mariae, ex domo rutheni unius per praepotentiam acceptam et ad ecclesiam

suam Armenicalem aportatam, tenet pro libitu suo sacerdotes ruthenos et per eosdem in dicta sua ecclesia Armenicali devotiones solitas ruthenas peragit, per idque ruthenos a parochiis ecclesiisque parochialibus ruthenis revocat non sine notabili parochorum in obventionibus solitis injuria. 4. Idem matrimonium ruthenae mulieri cum milite anglo, de quo ignoratur, an fuerit liberi status? benedixit. 5. Idem cosacum unum cum integra ejus familia ad ritum armenicalem attraxit. 6. Mulier contra latini ritus, obsessa sub tempus hiemale, ex compassione christiana ad xenodochium ruthenum fuit suscepta, in quo cum fuerit mortua, dictus admodum reverendus praepositus Armenorum misit commendarium suum inquirendo, quod ei pro sepultura per provisores Xenodochii solveretur, et cum hi solutionem negarent, utpote ex nullo dato et accepto obligati, imo satis misericordiae exhibuerunt, quod defunctam ad Xenodochium suum in tempore hyberno suscipissent, hoc tamen non obstante, dictus praepositus solutionem sibi pro sepultura urgebat praestandam, et hac de causa cadaver per tres dies insepultum in suprafato xenodochio manere debuit. E contra cum anno 1758 apud eundem praepositum fuerit quidam pictor ruthenus, picturam eidem perficiens plusquam per annum, et apud eundem mortuus, vestes valoris septem aureorum hungaricalium, aliaque mobilia atque in parata pecunia taleros imperiales 18 reliquisset, pro sepultura hujus pictoris parocho rutheno nihil dedit, cuncta derelicta sibi injustissime appropriavit et multas alias injurias ac praejudicia patrat.

In decanatu Szarogradensi (mutaverunt ritus 20).

Admodum reverendus decanus recepta fideliter a parochis retulit: quod mutaverint ritum: uxor Martini cum tribus filiis ruthenis et ancilla generosi Repecki in villa Berezowka; generosus Wasilowski, ducta uxore latina, in villa Derepczyn; in eadem villa Derepczyn Anna Drohomirecka jam post factas bannas in ecclesia ruthena, ad ineundum cum Przydomski matrimonium a patre candido Czarnożyński, priore patrum Dominicanorum Murafensium immediate ante connubium superinducta ad ritum latinum amplectendum, et ab eodem benedictionem nuptialem obtinuit. Item generosus Zaleski, administrator Teklinicensis, Anna Andrzejkowa, Irena Jakolicha, Maria Jaszczycha, Basilius Szczerbow Plebanovicensis, Maria Andriyczyna a marito adacta Kopisterzenensis; Dominicus Kopaczyński Sorbanensis; The-

odorus Kozak, adactus a perillustri Lisowski, canonico Camenecensi, praeposito Czerniowiensi, negando ipsi benedictionem matrimonii cum muliere latina, donec ritum mutaverit, Szenderovecensis; Ławro in adolescentia, deinde nuptus cum muliere ruthena, eandem ad ritum mutandum adegit—Berezovecenses; Eva Kostionna, a praedicto patre Czarnożyński ante matrimonii cum viro latino benedictionem adacta, Dołżecensis; Andreas, famulus Bujakowscii, Parasceva virgo ad persuasionem patris Srudoszewski, commendarii Szarogradensis, immediate ante connubium cum Sebastiano Mazur latino, Szarogradenses incolae.

In decanatu Międzyborzensi. (mutaverunt ritus 46).

Admodum reverendus decanus Międzyborzensis collecta a parochis et fideliter connotata retulit:

1. Quod mutaverunt ritum: Mathaeus Bramowicz, a matre latina persuasus, et Joannes Rybakow Międzyborzenses; Petrus et Anastasia conjuges, Magdalena Sokołowa, a marito et aula compulsas, et Maria Krawiecka, pariter Szpuczyniecenses; Stephanus Radziszewski, Anna Swiderska, a marito coacta, Anna Rucewiczowa, Pariter Thomas Mul et Andreas Dobrowolski ad persuasionem uxorum latinarum Czescenses; Michaël Stolarz ad persuasionem praepositi latini Starey Sieniawy et famulus generosi Pawłowski ex compulsu ejusdem haeri sui Starosieniaviensis, Theodosia Parobkowa a marito persuasa Zapadynicensis; Maria Ogrodniczka et Anna Żukowska ex compulsu maritorum latinorum Stawnecenses; Gabriel Czarnego Dziada Dawidkowecensis; Helena Kuczerkowna ex compulsu reverendi Batyński, commendarii Międzyborzensis, nolentis permittere, ut viro latino nuberet, quousque ritum latinum non acceptasset, Kopaczovecensis; Casimirus Kaliszczuk et Basilius, frater ejus, Anna Swiderska et Stephanus, frater ejus, ex persuasione reverendi Cymiewicz, commendarii Starosieniaviensis, Bileczanka et soror ejus Anastasia et Febronia Jurowska Czeskowiecenses incolae.

2. Quod modo dictus reverendus Cyniewicz, ambulans cum strena per casas villanorum Czeszkoviensium ruthenorum, apostolisando suadebat, ut ritum nativum graecum desererent, ut latinum amplecterentur.

3. Quod reverendus Zwierski, commendarius Międzyborzensis, contra usitatam praxim, vi et violenter matrimonio ruthenae Mariae Senkōwa cum

viro latino in ecclesia latina Międzyborzensi assistebat; quodque alius sacerdos, cognomine Sadłowski, ejusdem ecclesiae Międzyborzensis, in concione ex publico pulpitu ad numerosum utriusque ritus populum habita, ruthenos omnes canes esse contumeliose et effrenate asserebat, quod facinus protervum ab ipsismet latinis auditoribus mente fuit improbatum

4. Quod perillustris Szyszkowski, canonicus Camenecensis, praepositus Derażanensis, Mariae, filiae Joannis Stry Szynkarz, de villa Borszczowka diaecesis Luceoriensis ad villam Kopaczowka advenae, et ibidem maritum primum in vivis habenti, cum altero viro, Jacobo Garbatego, incola Kopaczoviensi, in ecclesia sua Dereżanensi matrimonio nulliter assistere non veritus fuerit.

5. Quod alter commendarius Międzyborzensis, reverendus Bałyński, Adamo, genero laboriosae Paleszka stara, 50 plagas dedit pro eo, quod ad agonisantem socerum suum ritus latini sacerdotem ruthenum pro suscipienda confessione advocaverit et ejusdem soceri sui demortuum cadaver ad ecclesiam parochialem propriam latinam Międzyborzensem sepeliendum advexerit. Idem reverendus Bałyński similem comminatus est poenam omnibus iis, si qui in aliqua, etiam urgente, necessitate ad sacerdotes ruthenos praesumpserint accurrere et eos ad infirmos invitare.

Подлинная рукопись хранится въ Архивъ Грско-уніятскихъ митрополитовъ во Львовѣ; копія сообщена комиссіи П. О. Головацкиѣ.

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ вручилъ Трехтымировскому старостѣ, Станиславу Щеневскому, позовъ, требующій его въ пограничный судъ Кіевскаго воеводства, вслѣдствіе жалобы на него монаховъ соборнаго Перьяславскаго монастыря о томъ, что онъ многихъ изъ нихъ хваталъ на дорогѣ, заключалъ въ тюрьму и подвергалъ побоямъ 1762: Генваря 15.

Itoku tysiąc siedmset sześćdziesiątego wtórego miesiąca Januarii piętnastego dnia.

Na urządzie pogranicznym ziemskim kijowskim, podczas komisyyi sądów pogranicznych, w dobrach Motowidłówece agitującej się, przedemną, Maciejem z Berezowa Berezowskim, viceregentem i susceptantem pogranicznym generału wojewodztwa Kijowskiego, i aktami niniejszemi, ziemskimi, kiłowskiemi stanąwszy oczewiście wożny generał wojewodztwa Kijowskiego i innych, opatrny Zinko Prokopenko, który w moc prawdziwej, wiernej i skutecznej relacyi swojej, jawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego pierwszego, dnia trzynastego Augusti, pozew ziemski kijowski, na membranіe autentycznym pisany, sądowi pogranicznemu rezolwować przynależący, odniósł do dóbr miasteczka Rzyszczowa i tam ten pozew we dworze tamejszym, w izbie, na stole położył, o położeniu i essencyi onego—od kogo, po kogo i w jakiej by sprawie wydany był—prawnie publikując, do wiadomości podał, de tenore sequenti: August trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflancki, Smoleński, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Siewierski, Braclawski, a dziedziczny książę Saski i elektor. Wielmożnemu Szczeniowskiemu, staroście trechtemirskiemu, i innym, qui ad hanc causam spectare videmini, pozwanym, z'osób i ze wszystkich generaliter dóbr waszmościów powagą naszą królewską przykazujemy, abyście waszmość przed sądem pogranicznym wojewodztwa Kijowskiego roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego wtórego na kadencyi januarjuszowej, in loco judiciorum solito, w Motowidłówece agitować się mającym, sami oblicznie i zawicie stanęli na instancją instygatora sądowego i jego delatorów—wielebnych ojców w Bogu zakonników czerców monastera katedralnego Perejasławskiego, cum assistentia superiorum, de jure requisita, należytych aktorów, którzy, przychy-

lając się we wszystkim do prawa pospolitego, dekretów i wszelkich dokumentów, donoszenia, manifestacyi, kondemnat i całego processu, w tej sprawie po dziś dzień toczącego się, waszmościów pro sumendis paenis tam personalibus quam criminalibus, ex arbitrio iudicii exemplariter super vobis irrogandis, respectu wielebnych zakonników niektórych, niniejszych aktorów, na dobrowolnych drogach łapania, w kajdanach trzymania, bicia, inkarcerowania, różnych rzeczy, osobliwym regestrem specyfikować się mających, do akt pogranicznych podanym, zabrania et ad saepissimas requisitiones actorum nieoddania; owszem większych krzywd oświadczenia się czynić; a zatym waszmościów, tak do przysłuchania się winom prawnym, jako też przywrócenia violenter zabranych rzeczy, una cum paenis, ad mentem legis sancientis, nec non pro refusione damnorum, ac litis expensarum, exinde causatarum, futuro pro termino citant, seu potius ad paratam causam et actionem, paratos originales, terminos, paratas condemnationes, paratumque totum ac integrum processum loco peragenda executionis adcitant; sitis parituri, terminum attentaturi, ad praemissa haec et alia, vobis in termino oretenus fusius proponenda, responsuri. Datum w Motowidłowie, die vigesima septima Julii, millesimo septingentesimo sexagesimo primo anno. — De quo praesens ejusdem ministerialis relatio. + Woźny qui supra, scribendi ignarus.

Книга пограничных судовъ Кіевскаго воеводства, № 208, годъ 1761—1775; листъ 19.

ССХІІ

Объясненіе, данное въ пограничномъ судѣ дворянствомъ Фелиціаномъ Глубоцкимъ, по дѣлу объ обращеніи въ унию православныхъ монаховъ, возвращавшихся изъ Кіевскихъ школъ на родину во Львовъ.— 1762. Июля 16.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego drugiego, miesiąca Julii szesnastego dnia.

Na urządzie pogranicznym, ziemskim, kijowskim, podczas kommissyji sądów pogranicznych, w dobrach Motowidłowie agitującej się, przedemną, Maciejem z Berezowa Berezowskim, viceregentem i susceptantem pogranicznym generału wojewodztwa Kijowskiego, i aktami niniejszemi, ziemskimi, pogranicznymi, kijowskimi. Jego mość pan Laurenty Wentelecki, uformowawszy do wielmożnego jego mości pana Felicjana Głębockiego, podstolego bractławskiego, i innych, pod ukrytym imieniem od jakowychści zakonników pretendując zapłaćenia summy sobie nienależącej; któren pretext aby był dostateczniej wyremonstrowany, takową explikacją: iż jerodyakon Symeon Matwiejowicz, Bazyli Krzyżanowski i Piotr Symonowski, czerce, wagusowie, Polskiego kraju rodem, przejeżdżając przez dobra wieś Lachowce i vaganter się bawiąc czas niemały, gdy byli przytrzymani od wielebnego xiędza Romana Wigery, pod ten czas parocha lachowieckiego, aby dostateczną, skąd jada, ile zagraniczni, i dokąd dążą? dowodu remonstracją uczynili, benevole, nie będąc do tego przymuszeni, przyznali się: że my zagranicą szkołami bawili się i tam luboć poświęcenie wzięli, ale zważając, że z polskiej strony rodem jesteśmy ze Lwowa, a do tego, że i do unii przyzwyczajeni, ad pristinam przychodząc situationem obrządków, do swoich powracamy się miejsc; żeby tedy bezpieczniejsza była podróż, tegoż wielmożnego Głębockiego, podstolego bractławskiego, o attestacją prosili, którym, non recusando, napisac kazał, jako sami ojcowie czercy temu przeczyć nie będą; a jego mość pan Wentelecki, non cognito nogotio, a do tego nie mając żadnego prawa, ile od ludzi polskich. tychże czerców, ważył się manifestami, donoszeniami i innemi tranzakcyami opisać, któren, jako napaśliwy interest, taką dawszy z niego sprawiedliwą justyfikacją, doprasza się jaśnie wielmożnych ich mościów panów sędziów i kommissarzów pogra-

nicznych o uwolnienie od należytej im petycyi, a na dowod, jeżeli tego potrzeba wyciągać będzie, in foro fori i świadkami praecedentibus juramentis wyprobuje i odwiedzie się tenże wielmożny Felicyan Głębocki, podstoli bractawski, uti vir bonae famae, recte senciens.

Книга псраничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, № 208, годъ 1761—1775; листъ 46.

ССХІІІ

Порученіе, данное нунціємъ папскимъ въ Польшѣ Холмскому уніятскому епископу, Максимиліану Рыло, открыть многочисленныя уніятскія церкви, основанныя и снабженныя содержаніемъ отъ Кіевскаго воеводы, Салезія Потоцкаго, въ его имѣніяхъ—Уманщинѣ и Брагилловщинѣ.— 1862. Августа 13.

Antonius Eugenius, vicecomes, Dei et Apostolicae sedis gratia archiepiscopus, sanctissimi domini nostri, domini Clementis, Divina providentia papae, ejus nominis XIII, praelatus domesticus et assistens ejusdemque, et sanctae sedis Apostolicae in regno Poloniae et magno ducatu Lithuaniae cum facultatibus legati de latere nuncius

Dilecto nobis in Christo perillustri reverendissimo domino Maximiliano Rylo, episcopo Chełmsensi et Belzensi ritus Graeci Uniti, salutem in domino sempiternam. Noverit perillustris reverendissima dominatio vestra quod cum in villis amplissimarum ditionum tractus Humanensis et Brahiloviensis, palatinatus Kijoviensis et Bractawiensis, jure haereditario ad excellentissimum dominum comitem Salesium Potocki, palatinum Kijoviensem, spectantibus, nulla ab immemorabili tempore existeret ecclesia et populus ille, qui catholicam nostram profiteretur religionem, versaretur in medio schismaticorum, quibus in illis partibus religionis exercitium est liberum, hinc memneratus excellentissimus comes Potocki, palatinus Kijoviensis, zelo animarum accen-

sus, ne populus ille, tanquam oves absque pastore errantes, schismaticorum perverteretur erroribus, ac, iisdem illaqueatus, misere deperiret, centum et ultra, ut fertur, ecclesias innumeris expensis e fundamentis erexit, ac pio sustentatione rectoris ejusdem ritus unicuique ecclesiae praeficiendi, ut animarum, ibi degentium, curam gereret, dotem assignavit, cumque nomine alte memorati excellentissimi domini comitis institutum fuisset apud illustrissimum et reverendissimum dominum Felicianum Wołodkowicz, tunc coadjutorem, ad praesens archiepiscopum Kijoviensem et metropolitanum totius Russiae, pro approbandis ejusmodi erectionibus autoritate ordinaria; dum haec denegaretur sub praetextu tenuitatis dotis alias assignatae insufficientis ad cathedraticum solvendum, nomine praelaudati excellentissimi domini comitis et etiam populi locorum illorum supplicatum fuit sanctissimo domino nostro, pontifici feliciter moderno, ut erectiones hujusmodi autoritate apostolica executioni demandare dignaretur. Negotium ejusmodi dum a sanctitate sua remissum ad sanctam congregationem eminentissimorum ac reverendissimorum dominorum cardinalium concilii Tridentini interpretatum fuisset, exquisita a nobis informatione et animi nostri sensu, post serium totius negotii examen et maturam deliberationem, placuit eidem sacrae congregationi, mediante epistola eminentissimi et reverendissimi domini Francisci Mariae cardinalis de Rubeis, ejusdem congregationis praefecti, sub die vigesima secunda mensis Maii anni currentis data, nobis committere, ut autoritate praedictae sacrae congregationis deveniremus ad erectionem et provisionem ecclesiarum parochialium, de quibus agitur. Verum cum ob distantiam locorum, ac aliis negotiis gravibus impediti, non possimus haec per nos exequi, per perillustrem reverendissimam dominationem vestram, cujus prudentiam, zelum et in rebus agendis dexteritatem plurimum commendata habemus, deputandum pro executione praemissorum duximus, quem admodum in Dei nomine per praesentes deputamus, committentes, ut, assumpto diligenti examine, tam quo ad sufficientiam omnium fundorum, pro unaquoque erigenda seu jam erecta ecclesia assignatorum, quam etiam, quoad omnimodam securitatem et immunitatem eorundem fundorum ab omnibus et quibuscunque oneribus et vinculis, nec non obtenta in scriptis in forma meliori, qua fieri potest, declaratione ab excellentissimo domino comite palatino, quod privilegia respectivarum ejusmodi foundationum, per suam excellentiam factarum, sive faciendarum, inviolabiliter servabuntur, nec ullae injuriae aut gravamina per administratores bonorum inferentur, eosdem fundos respectivarum ecclesiarum cum suis specificis denominationibus, locis

et limitibus descriptos, signis granitalibus ad perpetuam rei memoriam distinguere curabit, quibus factis ad erectionem ejusmodi parochiarum et ecclesiarum, ac provisionum earundem, personis, praevio tamen examine, habilibus et idoneis, nullumque canonicum impedimentum habentibus, alias juxta praescriptum sacrorum canonum deveniat, ac easdem personas, sic nominatas et praesentatas, habiles et idoneas, autoritate dictae sacrae congregationis concilii Tridentini ad dictas ecclesias instituat et investiat, curam animarum Christi fidelium et regimen temporalium rerum eisdem comittendo, caeteraque omnia et singula ad formam sacrorum canonum et rituum orientalis ecclesiae peragat, ordinet et statuatur. Cavendo tamen, ne ullum inferatur praejudicium parochis finitimis, quatenus jus aliquod ipsis competat intra fines, novis parochiis statuendos, et super populo, eisdem parochis subiiciendo, quos proinde audire debet. Cum vero memoratae sacrae congregationis praecipua mens est, ut erectiones et provisiones parochiarum, de quibus agitur, relative ad singulas parochias erigendas ad formam exemplorum ejusmodi foundationum, seu assignationum dotis eisdem ecclesiis alios jam ad dictam sacram congregationem transmissorum peragantur, idcirco unius exemplaris ejusmodi perillustri reverendissimae dominationi vestrae communicamus tenorem, in sequentibus verbis: »Assigno et do in nomine Domini: primo quantitatem agri, quae triginta dierum spatio arari et cultivari debet, in tres partes divisam; faenificium, quod decem homines uno die falcastrare possunt, pro caemeterio ecclesiae, mansione et utensilibus parochi, quae omnia jurisdictio mea bonorum tractus Humanensis exdividere et exacte describere debeat, idque vigore hujus meae erectionis ad praedictam ecclesiam perpetuis temporibus spectare decet et inmutabiliter debet. Ex his itaque fundis, a me assignatis et datis, parochos ad hunc locum destinandos et legitime ordinandos ab omnibus obligationibus curialibus, communitatis et generaliter universis oneribus libero et remitto. Coquere liquores cerevisiae et cremati pro solo duntaxat commodo et necessitate parochi et pro festis Nativitatis et Resurrectionis Christi Domini, nec non tempore Indulgentiarum coquere mel concedo et permitto«. Hanc itaque regulam omnino servabit, nec ab ea recedet, nisi ubi ampliores foundationes, aut libertates excellentissimo domino comiti palatino, fundatori, pro majori cultu Divino et pro sua laudabilissima et exemplarissima pietate elargiri placuerit. In quorum fidem etc, datum Varsoviae, die trigesima mensis Augusti, anno Domini millesimo septingentesimo sexagesimo

secundo, A. E., arciepiscopus Ephesius, nuncius Apostolicus. (M. П.). Petrus Jastrzembski, cancellarius.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Комиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 65

CCXIV.

Разрѣшеніе, данное церковному братству села Поличинець дворяниномъ Францискомъ—Казимиромъ Хоецкимъ на право устройства пруда въ селѣ Поличинцахъ и на рыбную въ немъ ловлю. 1764. Мая 8.

Roku tysiąc siedmset ośmndziesiątego szóstego, miesiąca Maja dziesiątego dnia.

W roki sądowe, ziemskie, żytomirskie, od dnia osmego roku i miesiąca wyż na akcie wyrażonych w Żytomierzu sądzić się zaczęte, przedemną, Adamem Juncza Bukarem, sędzią żytomirskim i xiegami niniejszemi, ziemskimi, żytomirskimi stawający osobiście wielmożny jego mość xiądz Konstanty Wołkowski, te prawo na stawek bractwu cerkwi Policzynieckiej od W. Chojeckiego, podwojewodzego grodzkiego kijowskiego, w roku tysiąc siedmset sześćdziesiątym czwartym dane, podpisem ręki tegoż przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, ztwierdzone, z produktą akt wizytatorskich, z przyłączonym arkuszem papieru srebrnogroszowego, do akt ziemskich żytomirskich w oblatę podał, w sposobie następującym: Franciszek Kazimierz na Chojeczwie, Żukowie, Policzyńcach Chojecki, chorąży Żytomirski, podwojewodzy kijowski, porucznik chorągwi ussarskiej pułku ordynacyi ostrogskiej, wiadomo czynię tym dokumentem swoim generalnie każdemu z panów dyspozytorów, teraz i napotym w Policzyńcach będącym, iż pozwalam bractwu Policzynieckiemu zaiąć stawek i podwyższenia grobli na rudzie tej, na której stawki niżej są Krawca i Martyniuka policzynieckich, iadąc do

Wołczyńca na trakcie wolnym od Policzyniec, którego stawku zarybienie przez bratczyków policzynieckich być powinno, zachowując te ryby na cerkiewne potrzeby i expensa podczas prażdników lub odpustów; jeżeli zaś w dalszym czasie młyn mógł być zreperowany ze dworu, ile że jest woda podobna do tego, tedy ten młyn, z dyspozycyi mojej postawiony, na siebie excypuję, łapanie zaś ryby braterstwu nazawsze wolne zachowuię, reperacia grobli, poki młyna nie będzie, powinna być od bractwa, a iak młyn stanie, szarwark równy jak do inszych grobel z całej wsi robiony być powinien; na co ręką moją własną podpisuię się. Datum w Policzyńcach, die octava Maja, millesimo septingentesimo sexagesimo quarto anno. U tego prawa podpis ręki wielmożnego Chojeckiego, podwojewodzego kijowskiego, przy pieczęci wraz z produką akt wizytatorskich i podpisem ręki wizytatora w tych słowach: Ad. M. D. G. R. V. Mariae honorem et Om. SS. cultum et praecipue Sancti Onufrii, tutelaris nostri, subscribo F. Kazimierz Chojecki, chorąży Zytomirski, podwojewodzy sądowy generału wojewodztwa Kijowskiego, porucznik hussarski pułku ordynacyi Ostrogskiej, sędzia pograniczny wojewodztwa Braclawskiego mp. (L. S.). Die decima tertia Februarii V. S. millesimo septingentesimo octuagesimo quarto anno, tempore generalis visitationis inductum, attestor G. Sienkiewicz D. R. P. H. per decanatum Berdyczoviensem generalis visitator mp. Które to prawo, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, ziemskich, zytomirskich iest wpisane.

Книга земская, Житомирская, годъ 1786—1788, № 156. Листъ 1069 на оборотъ

ССХV.

Рассказъ священническаго сына, Василя Корженевскаго о насильственныхъ мѣрахъ, употребляемыхъ дворяниномъ Казимиромъ Оскеркою въ принадлежащемъ ему селѣ Скрыгаловѣ для обращенія православныхъ въ унию. 1765. Мая 3.

Punkta, opowiedziane przez popowicza, Bazylego Korzeniowskiego, że wsi Skryhałowa, dnia 3 Maja, roku 1765, w archimandryi Słuckiej.

Naprzód w tej wsi jest wielkie prześladowanie błahoczestywych chrześcian przez wielmożnego jegomości pana Kazimierza Oskierkę, kasztelanica, który po śmierci świąszczenika błahoczestywej cerkwi w roku 1764, żadną miarą nie chciał prezenty popówiczowi, synowi zmarłego świąszczenika, podpisać, tudzież cerkwi zdezelowanej reparować i nowej stawiać zabraniał i nie dopuszczał. W roku zaś 1765 w wielki post, lubo z inszej parafii świąszczenicy, synowie zmarłego swiaszczennika, przyjeżdżali na służenie podczas prażników i w wielki post dla spowiedzi wielkanocnej, to ten wzwyzpomieniony pan zabronił parfianom, aby nie szli na spowiedź do błahoczestywej, jak bydło, kijami kazał gnać i pędzić hurmem do uniackiej cerkwi, a do tego krzyż, chorągwie, księgi cerkiewne i dzwony pozabierał: także i pozostałym sierotom, popadii i dwóm synom, gruntu cerkiewnego zasiewać na wiosnę zabronił, i, co na zime zasiali, zebrać deklarował nie dopuścić tym popowiczom, jeżeli uniatami nie zostaną; do tego jeszcze starszego syna, popowicza Bazylego, w poddaństwo przymusić deklarował się.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной комисіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 42.

CCXVI

Уставная грамота, выданная брацлавскимъ воеводою, княземъ Станиславомъ Любомирскимъ, уніятской церкви въ мѣстечкѣ Тучинѣ. 1765. Декабря. 17.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt szóstego, miesiąca Aprilis drugiego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Maciejem Janem Bykowskim, namieśnikiem natenczas burgrabstwa Łuckiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter przewielebny w Bogu jęgo mość xiądz Tomasz Żukowski, pœnitentiarius katedry Łuckiey ritus Graeco-uniti, dla zapisania do xiąg niniejszych, łuckich tę approbatę funduszu z erekcyą cerkwi ritus Graeco-uniti w Tuczynie na Nowym Mieście zostającej, pod tytułem Przemienienia Pańskiego, założonej od jaśnie oświeconego xięcia jego mości Stanisława Lubomirskiego, wojewody braclawskiego, daną i służącą, z nadaniem i opisaniem gruntów i innych beneficjów, w teźże approbacie wyrażonych i konferowanych, z podpisem ręki tegoż jaśnie oświeconego xięcia jego mości wojewody braclawskiego i pieczęcią, na laku czerwonym wyciśnioną, racione introcontentorum ad acta praesentia, castrensia, capitanealia, Luceoriensia per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onej i do akt wpisanie, krórego ja, urząd, annuendo affectationi, ad acticandum pomienioną approbatę przyjmując, czytałem, i tak się w sobie pisana ma: Stanisław hrabia na Wiśniczu i Jarosławiu xiąże Lubomirski, wojewoda braclawski, radomyslski etc. starosta, orderu Białego Orła kawaler, dobr miasta Tuczyna, w wojewodztwie Wołyńskim a powiecie Łuckim leżących, dziedzic. Wiadomo czynię, komu o tym wiedzieć teraz i na potomne czasy będzie należało, a zwłaszcza jaśniewielmożnym, wielmożnym juris utriusque spiritalis et saecularis sądom i urzędóm, tudzież potomkom i successorom moim, dóbr zwyżrzeczonych miasta Tuczyna successive dziedzicom: iż ja, mając wolność z prawa pospolitego dobrami memi rządzić i dysponować, umyśliłem, na większą Boga w Trójcy świętej jedyne go chwałę, Najświętszej Maryi Panny i wszystkich świętych uwielbienie, na przebłaganie majestatu Boskiego za grzechi i ułomności moje, fundusz cerkwi ritus Graeco-

uniti, w Tuczyńie na Nowym Mieście zostającej, pod tytułem Przemienienia Pańskiego założonej, utwierdzić, approbować i confirmować; jakoż niniejszym prawem erekcyonalnym opisawszy, utwierdzam i wiecznemi czasy zapisując plac na plebanję z ogrodem, poczynający się od cmentarza zwyrzeczzonej cerkwi końcem jednym, a drugim przypierającym do Horynia Starego o miedzy z jednej strony rowu ciągnącego się do drogi, idącej mimo cerkwi, pod winnicami i ogrodami ludzkimi do Horynia Starego, a z drugiej strony ogrodu Hryčka Białousa, poddanego kościelnego; drugi ogrodek za wałami między gumnami ludzkimi, z jednéj strony o miedzę stodołki i ogrodka Podhajnego, a z drugiej strony Demidiuka; pastewnik za bramą Krupską, na którym kapłańskie gumna z szopami i innemi przybudynkami, poczynający się końcem jednym od traktu i ulicy idącej z miasta do Krupy, a drugim końcem przypierającym do drożyny idącej do gumna Michała Żuka, o miedzę z jednej strony pastewnika Trochyma Wecia, z drugiej strony—pastewników Michała i Stefana Żuków; pola we trzy ręce po półtory włoki: w pierwszą rękę—nazwane w Szczyrkach, półtory włoki, poczynające się końcem jednym od rowu rzniętego, ciągnącego się od grobli i wirzb, a drugim końcem przypierające do Rudki i granicy Drozdowskiej; o miedzę: z jednej strony pół włoka Omelka Podwalnego; a z drugiej strony—Trochymczuka Staromiejskiego,—w drugą rękę—nazwane od Korościatyna półtory włoczki, poczynające się końcem jednym od drogi, idącej z Tuczyńa do Korościatyna, a drugim końcem przypierającym do drogi i granicy Woskodawskiej, idącej do Krupy, o miedzę: z jednej strony półwłoka Czeremaja, a z drugiej strony—Kryściuka; w trzecią rękę—półtory włoczki nazwanym w Nadłużni, poczynający się jednym końcem od drogi idącej z Tuczyńa do Korościatyna, a drugim końcem przypierającym do błota, ciągnącego się od Woronowa do Huku, o miedzę: z jednej strony półwłoka Leżańskiego, a z drugiej strony—Stefańczuka; sianożęć na kosarzów szesnastie, w Rzepiszczach przy pasiece stojącej tegoż kapłana, poczynającej się od drożki idącej od Tuczyńa mimo teje pasieki od rowu i kryniczki, o miedzę sianożęci ludzkich, to jest Chwedora Rzeszotnika, Bartka Mazura, Tymosza Poleszuka, Jowchyma i Chwedora Gierahow, przypierającą pod krzaki łożowe z obydwóch stron Żłobu, ciągnąc się tymże Żłobem do miedzy niwy Kryściukowskiej i sianożęci Morduchowskiej linea recta mimo krzaka gęstego łożowego od rowczaka i sianożęci Ryszczuka Poleszuka i drogi idącej z Tuczyńa w Szapczyszczu. Które to grunta i sianożęci wyżejopisane, do pomienionej cerkwi terazniejszemu aktualnemu parochowi,

Piotrowi Teodorowiczowi, od antecessora mego prezentowanemu, a odemnie konfirmowanemu, i następcom jego, jure perpetuo nadaję i inkorporuję i z tego od wszelkiego podatku, powinności, dziesięciny pszczelnej i ciężarów, quocunque titulo nazwanych, wieczystemi czasy uwalniam; tudzież wolne mlewo, tłuczenie prosa, fálowanie sukna, bez miarki i płacy w młynach Horyniowych, czyli stawowych, wykurzenie gorzałki, rozsycenie miodu, warzenie piwa, proporcjonalnie na własną tylko potrzebę kapłana tejże cerkwi, w browarze lub winnicy, u kogo sobie będzie mógł uprosić pozwolenie i wyjednanie kotła i miejsca na to, z lasów Tuczyńskich na reperacyą, czy na nowe restawrowanie budynków i na opał drzewa i drew, tudzież łowienia ryby po Nowym i Starym Horyniu, oprócz jezior, na skarb excypowanych — wieczystemi czasy pozwalam. Wieś Ryświanka, bliskością i niedziel-nemi targami do tegoż miasta i cerkwi przyległą, usilnie ma być i chęć mieć do tejże cerkwi pomienionej przyłączoną i należącą, żeby poddaństwo mogli mieć sposobność co niedzieli bywać w tejże cerkwi na naukach i mszach świętych dla zbawienia dusz swoich; w czym mając wzgląd na prace i święte modlitwy kapłańskie za dusze, w pastwę sobie powierzone, naznaczam i nakazuję, aby parochowie nowomiejscy i ryszwianieccy, (ponieważ żadnej kopszczyzny nie dają, wielebnemu księdzu parochowi terazniejszemu i następcom jego wiecznemi czasy corocznie z każdej chałupy niezawodnie dawali po złotym jednym, i diakowi, pilnującemu choru, także z każdej chałupy powinni płacić corocznie po groszy dziesięć; wino do mszy świętej z karbony cerkiewnej bractwo kupować powinno; pałamarza dla dzwonięcia i pilnowania ognia, dla bezpieczeństwa cerkwi i ztąd całego miasta, sposobnego do usługi cerkiewnej wyznaczam poddanego zagrodnika jednego bez gruntu wszelkiego, z uwolnieniem onego z chałupy i ogrodu od wszelkich powinności i podatku skarbowego i gromadzkiego; na szpital wydzielam i naznaczam płac do tejże cerkwi dla ubóstwa ułomnych ludzi i chorych, aby mieszczanie i parochianie tejże cerkwi swoim sumptem wybudowali i do tego corocznie każdy ciągły gospodarz po furze jednej drew odwozili, nakazuję i naznaczam; tudzież chrześciance i katolicy, którzy służyć będą u żydów za winników, parobków, kucharki i bądź do jakiegokolwiek usługi nie powinni najmować się bez wiadomości i pozwolenia tegoż wielebnego parocha i przy najęciu zaraz powinien każdy czy każda dać od siebie od osoby jednej swoich zasług złoty jeden, a gospodarz czyli gospodyni z żydów — po drugim złotym od każdej osoby służących chrześcian do tegoż szpitala na wikt tychże ubogich, ułomnych i chorych, do karbony szpital-

nej przez ręce tegoż wielebnego parocha—naznaczam i nakazuję; ponieważ i tym, co u żydów służą, trafiają się często choroby i inne przypadki kalectwa, w których powinni mieć lokacyą swoją w tymże szpitalu, a że z browarów żydowskich największe bywa niebezpieczeństwo ognia dla cerkwi, a ztąd i dla całego miasta, zaczyn ustanawiam raz na zawsze i nakazuję, aby żydzi nie mieli pozwolenia i nie wazyli się stawiać winnic przy cerkwi, na sto łokci od teje cerkwi; bractwu pomienionej cerkwi naznaczam i pozwalam co roku sycenie miodu dwa razy, dla wosku i światła do teje cerkwi, oraz dla assysstowania ze świecami na processyach kościelnych podczas Oktawy Bożego Ciała i Krzyżowych dni, od którego do arędy nie należy żadna intrata, prócz od pozwolenia kotła obligowali ugodzić arędarzów, i ten miód mają szynkować przy muzyce przez dni trzy, a nie więcej dwa razy w rok. Obligacya parocha terazniejszego i następców jego: w jedności wiary świętej katolickiej Rzymskiej żyć, za mnie i za successorów moich przy każdej ofercie świętej memento mieć, z ludźmi parochialnemi, do siebie należącemi, po ojcowsku obchodzić się i tych co święta i niedzieli artykułów do wiary świętej przykładnie nauczać i objaśniać, a przytym samemu trzeźwo, spokojnie, pobożnie i przykładnie zachowywać się w przyzwoitości stanowi kapłańskiemu, żadnej extorsyi nie czynić, od pogrzebów i szlubów od gospodarzów dobrze mających się więcej nie wymagać nad złotych osim, a od uboższych—nad złotych trzy, a wcale ubogich—z miłosierdzia chować i szluby im dawać obligowany; od krztu i pisanania metryk tym się powinien kontentować, co kumowie dadzą z dobrej woli, tudzież na obligi, co czyja możność wystarczy i dobrowolnie ofiarować będzie, tym się kontentować powinien. Który fundusz erekcyi we wszystkich opisanych punktach, ligamentach, wiecznemi czasy wraz z successorami memi i dziedzicami tychże dóbr strzywać będę powinien, sub responsione in casu contraventionis coram officiis vel judiciis spiritualibus seu terrestribus, uti ad causas ratione fundi per constitutiones regni ad respondendum praefixis, i ten przy zwykłej pieczęci ręką moją własną stwierdzam. Datum w zamku Dubieńskim, die decina septima Decembris; millesimo septingentesimo sexagesimo quinto anno. U tej approbaty fundusau z erekcyą, per oblatam podanej, podpis ręki jaśnie oświeconego xięcia jego mości wojewody bractawskiego, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, temi jest wyrażony słowy: S. Lubomirski, w. b. (Locus sigilli loci illius). Któraże to approbata funduszu z erekcyą, per oblatam podana, za ustną proźbą jego mości podawającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystka, z

początku aż do końca, słowo w słowo jak się w sobie pisana ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich jest ingrossowana i zapisana.

Книга городская, луцкая, записовая и поточная, годъ 1742—1766, № 2541; листъ 440.

ССХVII

Уставная грамота, выданная княземъ Янушемъ-Александромъ Сангущкомъ уніатской церкви въ селѣ Новополь. 1766. Сентября 1.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiątego, miesiąca Septembris dwudziestego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego krulewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Felicianem Trypolskim, susceptantem przysięgłym grodzkim burgrabstwa Żytomierskiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, żytomierskiemi; przyszedłszy osobiście urodzony Alexander Chodakowski, te prawo funduszowe z oznaczeniem placu dla cerkwi, w Nowympolu postanowić się mającej, od jaśnie oświeconego xięcia Sanguszka, marszałka nadwornego wielkiego koronnego, do jaśnie wielmożnego Wołodkowicza, metropolity kijowskiego, wydane, podpisem ręki tegoż, przy pieczęci, na laku czerwonym wyściśnionej, utwierdzone, z dołożonym arkuszem papieru stęplowego ceny grosza srebnego,—do akt grodzkich żytomierskich w oblatę podał, de tenore tali: Janusz Alexander na Białym Kowlu, Smolanach, Rakowie, Zasławiu i Ostrogu xiąże Lubartowicz Sanguszko, hrabia na Wiszniczu, Jarosławiu i Tarnowie, marszałek bywszy nadworny wielkiego xięstwa Litewskiego, orderów: Białego Orła i świętego Huberta kawaler. Oznajmuję komu o tym wiedzieć teraz i napotym będzie należało, mianowicie, jaśnie wielmożnemu jego mości xiędzu Filipowi Wołodkowiczowi, metropolicie kijowskiemu i całej Rusi: iż ja, chcąc, aby chwała Boska coraz dalej szerzyć się mogła,

umyśliłem i postanowiłem w dobrach moich dziedzicznych Ostrożkich, a prawie dożywotniemu tak jaśnie wielmożnemu Janowi, podkomorzemu owruckiemu, ojcu, jako i synom jego, Pawszom, podległych, wsi Nowympolu cum attinentiis, in iuribus eorundem expressis, cerkiew wystawić, zważywszy potrzebne mieszkających ludzi i szlachty, że przez odległość miejsca parafii, nabożeństwa i nauk dla dzieci zbawiennych mieć nie mogą, a przychylwszy się do onych prośby, oznaczam niniejszym funduszem moim: plac na cerkiew i cmentarz na dawnych mogiłkach w tejsze wsi Nowympolu podług kanonów duchownych i opisania praw ich do wymierzenia, gdzie naprzeciwko tejsze zaraz cerkwi, nad łożą, jadący z Nowegopola drogą ku Żytomierzu na pomieszkanie kapłana; drugi plac z ogrodem po lewej stronie wymierzyć i oznaczyć possessorom dóbr tych pozwalam i zlecam; pola w każdą rękę po włoce, sianozęci ponad Horoblówką od granicy Wilskiej z Nowympolem na kosarzów tazydzieści zapisuję; do której to cerkwi, de nova radice na starym cerkwisku wystawić się mającej, wsie: Kruczeniec, Klityszcza, Dawidówkę, Hruszki, jako poblizsze, do parochii tej przyłączone mieć chcę i żądam; jaśnie wielmożnego jegomości xiędza Wołodkowicza, metropolity kijowskiego, aby władzą swoją pasterską aplikować i oznaczyć w konsystorzu swoim raczył i odemnie prezentowanego za aktualnego tych wsi parocha uznać i przyjąć, który o pozyskaniu dusz Bogu najpierwsze ma mieć staranie, i chwałę Boską w tejsze cerkwi w jednościi z kościołem Rzymskim pomnażać, a przy strasznych ofiarach, Bogu oddawanych, za położonych swoich i fundatorów żeby miał wspomnienie—obowiązuję, której według synodu Zamojskiego wszelkie od parafianów za szluby, krzcinny i pogrzeby brać ma akcydensa, bez przykrości jednak dla ubogich parafianów; który to fundusz na wieczne czasy uczyniwszy, ręką moją własną, przy zwykłej przyciśnieniu pieczęci, podpisuję. Dałem w Dubnie, dnia pierwszego Septembris, tysiąc siedmset sześćdziesiątego szóstego roku. U tego prawa funduszowego podpis ręki przy pieczęci takowy: Janusz xiąże Sanguszko, manu propria. (L. S.). Które to prawo, w oblatę podane, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomierskich jest wpisane.

Книга гродская, житомирская, записовая, годъ 1780, № 269; листъ 857.

CCXVIII.

Требования, относящіяся къ свободѣ вѣроисповѣданія, богослуженія в церковнаго управленія, представленныя русскимъ министрамъ православыми жителями речипосполитой, съ указаніемъ историческихъ источниковъ и законоположеній, на которыхъ основаны эти требованія. 1766 — въ Ноябрь.

Prośby odywatelów najiaśnieyszey rzeczypospolitey Polskney, naśladowców starożytney greckiey nieunickiey religiey, na starodawnych prawach y traktacie z Rossyą, w 1686 roku wiecznie zawartym, ufundowane, jaśnie oświeconym, jaśnie wielmożnym ich mościom panom ministrom teyże najiaśnieyszey rzeczypospolitey w następujących pnnktach anno 1766 in Novembri podane.

1. Exercitium wyznaczoney religii nieunickiey, to iest zwyczajne z dawnych czasów cerkiewne nabożenstwo y administracya sakramentów świętych ze wszystkimi do tego należącemi ceremoniami, iako to: publicznemi processiami, pogrzebami et id genus aby wolne y ni przez kogo tamowane nie było. Na co prawem są:

a) W 1340 roku kapitulacya ruskich prowincij z królem Polskim Kazimierzem Wielkim przy ziednoczeniu onych pierwszy raz z koroną Polską po zniszczeniu pokolenia xiążąt ruskich postanowiona. (Długosz historia polska, liber IX, pag. 1057, num. 1340, editio Lips, anno 1711. Cromer Chron. liber XII, pag. 263, editio Cracov. anno 1611. Herburt chron. liber X, caput 3, pag. 166, editio Basilacensi, anno 1611. Strykowski Chron., liber XII, caput 3, pag. 388, editio Varsav., anno 1766. Neugebauer Hist. rerum Polon., liber III., pag. 200, editio Han., anno 1668. Piasecius Chron. ad an. 1632 pag. 528, editio Cracov. anno 1645. Confaederat. anno 1648. Volum IV, pag. 151).

b) W 1462 roku confirmacya praw y przywilejów iak świeckich tak y cerkiewnych od krolów ichmościów y xiążąt nadanych przy inkorporacii prowincii Bełzkiej do korony Polskney, od króla Kazimierza Jagiełłowicza uczyniona (vol. I pag. 199).

c) W 1499 roku przywiley króla Alexandra duchowieństwu ruskiemu dany z potwierdzeniem switka alias membranu praw cerkwi greko-ruskiey

wschodniej, jeszcze od Jarosława Włodzimierzowicza, wielkiego książęcia Kijowskiego, nadanych. (W metryce Litewskiej).

d) 1511 roku przywilej króla Zygmunta I, temuż duchowieństwu confirmujący dawniejsze przywileje, od Witolda, wielkiego książęcia Litewskiego, y królów Polskich: Kazimierza y Alexandra na wolne spraw cerkiewnych sprawowanie podług praw, w membranach od początku wiary greckiej w Rusi nadanych. (W teyże metryce).

e) Confirmatye immediate wyrażonego przywileju zyguntowskiego, od królów: Stephana w roku 1585 y Zygmunta III w 1591 latach nadane. (W teyże metryce).

f) Przywilej króla Stefana ludziom religii graeco-ruskiej posłuszeństwa patriarchy Constantynopolskiego na wolne cerkiewnych podług starego kalendarza obrzędów y wszytkiego tego, co zdawna w zwyczaju przyjęto y przywilejami ztwierdzono, zażywanie. (W metryce koronnej).

g) Konstytucye seymowe różnych lat, a mianowicie: 1607 roku (vol. II, pag. 1606). Roku 1609 (pag. 1666). Roku 1618. (Vol. III, pag. 326). Roku 1620 (pag. 379). Roku 1631 (pag. 669). Roku 1641. (Vol. IV, pag. 6). Roku 1648 (pag. 151). Roku 1659 (pag. 63). Roku 1696. (Vol. V, pag. 838).

h) Punkta uspokojenia między unitami y nieunitami na seymie w 1632 roku postanowione y konstytucyami: 1632 (Vol. III pag. 735). Roku 1635 (pag. 858). Roku 1641 (Vol 4, pag. 6). Roku 1647 (pag. 104). Roku 1648 (pag. 151) ztwierdzone.

i) Dyploma seymowe, 1633 roku dane, y konstytucyą tegoż roku (Vol. III, pag. 787) ztwierdzone.

k) Dyploma seymowe, 1650 roku dane. (W aktach grodzkich Lubelskich).

l) Comissio Hadyacka (vol IV, pag. 638), konstytucyą 1659 roku (pag. 644) za prawo wieczne ztwierdzona.

m) Przywilej króla Augusta II, w 1720 roku dany, y od króla Augusta III w 1735 roku konfirmowany. (W metryce Litewskiej).

Na fundamencie tych praw aby zakazano missionarzom y innym księżom, ażeby w parafie y do cerkwi nieunitckich z misją swoją nie wchodzili, y nieunitów do swoich kościołów nie pędzili, y spowiadać się u siebie nie przymuszali; y panowie dziedziczni y urzędnicy aby w tych przymusach onym missionarzom nie pomagali. Jak ciż księża dzieci małych, wzro-

stu y rozsądku nie mających, aby nie chwytały y, zamykając w klasztorach, do wiary rzymsko-katolickiej albo unickiej nie wprowadzali.

Zwierzchności duchowney nieunickiej w wizytowaniu cerkwy y dopatrzaniu porządków aby przeszkody nie czynili.

2. Cerkwie stare poprawować y nowe na miejscach starych y wszędzie tam, gdzie nieunicy bez cerkwi żyją, erylować aby nie broniono.

Która wolność lubo się zawiera w wyżey wyrażonym punkcie y prawach, na to allegowanych, iednak y mianowicie niektóre z tych praw wolne cerkwy erylowanie wyznaczają, jako to: a) Wyżwyrażony przywilej króla Stephana 1585 anno. b) Wyżwyrażone punkta uspokojenia 1632 roku. c) Wyżwyrażone dyploma seymowe 1650 roku. d) Wyżwyrażona comissia Hadyacka, constytucją za prawo wieczne ztwardzona.

3) Diecezye cztery w koronie: Przemyska, Lwowska, Łucka y Haliicka y w Białoruskiej piątey, także w woiewodztwach: Wileńskim, Mińskim, Nowogrodzkim, w powiecie Pińskim, Mozyrskim różne cerkwy y monastyrzy różnemi czasy gwałtownie na unią odjęte, aby były wrócone z swemi fundacyami y ludziami przez rozmaite uciemżenia, boje niesprawiedliwe, na śmierć dekreta do unii przymuszonym, aby wolność była pierwszey swey confessii trzymać się y referować się w cerkiewnych potrzebach do duchowieństwa nieunickiego bez opłacywania się najmniejszego duchowieństwu rzymsko-katolickiemu albo unickiemu, czego nieodbicie requiruje traktat, z Rossyą 1686 roku wiecznie zawarty, ale y od traktatu ludziami, w unii być niechcącym, referować do biskupa nieunickiego tak, iako y z nieunii do unickiego pozwolono.

a) Wyż wyrażonymi punktami uspokojenia 1832 roku y constytucyami, te punkta ztwardzającymi.

b) Wyż wyrażonym seymowym dyplomatem 1633 roku y constytucją, te dyploma ztwardzającą.

4) Szkoły y seminaria dla należytey edukacji dzieci, gdzie przedtym bywały y przywilejami są obwarowane, osobliwie zaś w Mohylewie białoruskim, iako przy rezydencji tamecznego biskupa, mieć aby ni od kogo przeszkody nie było; o czym mianowicie brzmią: a) Wyżmianowany przywilej króla Stefana 1585 roku. b) Wyżmianowane punkta uspokojenia 1632 anno. c) Wyżmianowane dyploma seymowe 1633 roku. d) Przywilej króla Władysława IV, bractwu Mohylewskiemu w 1633 roku dany, e) Przywilej tegoż króla, bractwu Orszańskiemu w 1648 roku dany y od króla Michała w 1669 konfirmowany. f) Wyżmianowane dyploma seymowe 1650 roku

y wyżmianowana comissia Hadyacka¹, konstytucyą za prawo wieczne ztwierdzona.

5) Prezbyterowie nieunicy z swoią familiją y kler cerkiewny in causis facti aby nie byli pociągani do sądów świeckich, ziemskich, grodzkich, zamkowych, possessorskich, ale aby należeli do własnego swego consistoriskiego y biskupiego sądu mocą:

a) Statutu Litewskiego (Rozdział III, artic. 32 § 3 y 8).

b) Wyżwyrażonego przywileju od króla Alexandra, w roku 1499 danego.

c) Wyżwyrażonego przywileju od króla Zygmunta I, w roku 1511 danego, y od krolów Stephana y Zygmunta III confirmowanego.

d) Wyżwyrażonego diploma seymowego 1650 roku.

e) Wyzwyrażoney comissii Hadiackiej, konstytucyą stwierdzoney.

f) Osobliwey konstytucii 1659 roku, pod tytułem: »Duchowni religii greckiej. (Vol IV pag. 646).

W sprawach zaś cerkiewnych y generaliter do religii tyczących się między nieunitami, tak duchownemi, iako y świeckimi, a unitami, czyli też rzymianami, zachodzących, aby forum nie gdzie indziej było, tylko w sądach jego królewskiej mości relacyjnych, vigore specjalnych na to konstytucii 1641 (Vol. IV, pag. 6 et Vol. V, pag. 594). Roku 1678.

6. Iż prezbyterowie nieunicy od hybernowego y czynszowego podatków y od wszelkich bezprawnych zdzierstw y różnych arędownych ciężarów, samym tylko poddanym przyzwoitych, aby przykładem duchowieństwa rzymsko-katholickiego wolni zostali, czego chcą:

a) Przywilej króla Zygmunta III, za zgodą wszystkich stanów na seymie w roku 1589 dany, w którym inter alia duchowieństwo ruskie przy zupełney mocy, władzy, czci y dostoieństwie, przykładem duchowieństwa rzymsko-katholickiego na wieczue czasy zachowane.

b) Wyżwyrażone dyploma seymowe 1650 roku.

c) Wyżwyrażona konstytucya 1659 roku.

d) Konstytucie 1662 roku, pod tytułem: »o cerkwiach w koronie y w wielkim księstwie Litewskim (vol IV, pag 929).

Mocą tych praw należy złożyć podatek hybernowy na kapłanów Krzyzewskich nie unitom w taryfie 1717 roku (vol VI, pag. 359) włożony.

7) Possessorowie y dzierżawcy w dobrach swoich do cerkwi aby podawali na kapłaństwo ludzi sposobnych y pocziwych y to bez zdzierstw,

a, podawszy raz, aby nie mieli potym mocy odpędzać ich od cerkwi bez przyczyny y słuszney disjudikacji episcopskiej, iako niewolno tego czynić z kapłanami rzymsko-katholickimi y unickimi, co mianowicie iest zakazano:

a) Wyżwyrażonym przywilejem króla Alexandra 1499 roku.

b) Wyżwyrażonym przywileiem króla Zygmunta pierwszego, 1511 roku danym y od krolów: Stephana y Zygmunta III confirmowanym.

8) Nieunici mężkiej czyli niewieściey płci, w małżeństwo z osobami rzymsko-katholickimi wstępuiący, iako sami, tak y potomstwo ich tey płci, którey sami są, aby nie byli ni od kogo przymuszani do odmiany y naśladowania swoiey confessii podług dobrowolnych, między takowym małżeństwem zawierających się, kontraktów.

9) Szlachectwo religii graeco-ruskiej nieunickiey do wszelkich urzędów niższych y wyższych, a mieszczenie do mieyskich aby wolny przystęp mieli na co fundamentalne prawa:

a) W 1340 roku Kazimierz wielki król Polski przy ziednoczeniu ruskich xięstw do korony Polskiej szlachectwo ruskie iednym prawem z szlachectwem polskim zaszczycił y z nich wojewodów, kasztelanów y starostów w tychże prowincjach postanowił. (Cromer chron. liber XII, pag. 264. Herburt chron. liber X, caput 3, pag. 166. Strykowski Chron. liber XII, caput III, pag. 389. Neugebeuer Hist. rerum Pol. liber III, pag. 200).

b) 1433 roku Władysław Jagiełło, król Polski, ruskie prowincye do iednego y spolnego z polskimi prawa przywiódł y ziednoczył (vol. 1. pag 93).

c) W 1434 roku Władysław Jngiellonides na seymie koronacji swoiey ruskie i podolskie szlachectwo z szlachectwem polskim we wszytkich prawach y godnościach porownował. (Cromer liber XXI, pag. 410. Bielscius Chron. liber III, pag. 307, editione Varsav, anno 1764, Herburt Chron. liber XVI, caput 2. Neugebauer Historia rerum Polon. libro V. pag. 300).

d W 1462 roku Kazimierz Jagiellonides, król Polski, przyłączając Belską prowincyą do korony Polskiej, zrównał oną we wszytkich swobodach y prawach z prowincyami koronnemi Vol. I pag. 199.

e) W roku 1507 Zygmunt I, król Polski, ustanowił prawo, aby ruskie szlachectwa we wszytkim z tychże wolności co y polskie weselili się (Vol. I pag. 365).

f) W 1563 y 1568 latach Zygmunt August scymowemi za zgodą wszytkich stanów przywilejami za wieczne prawo postanowił, aby graeco-

ruska religija nie była nikomu na przeszkodzie do urzędów, nie tylko niższych, ale y wyższych senatorskich (w metryce Litewskiej).

g) W 1569 roku przy inkorporacji ziemi Wołyńskiej y księstwa Kijowskiego do korony Polskiej dane im są dwa przywileie seymowe, któremi Ruś do Polskiej, iako prawdziwy członek do ciała, y rusacy do polaków, jako równi do równych wiecznie przyłączeni y onym do wszystkich urzędów y senatu wolny przystęp zachowan (Vol II pag. 752 y 759).

h) Wyż wyrażone punkta uspokojenia 1632 roku, mieszczanom nieuniatom do mieyskich urzędów wolny przystęp, jako i zdawna było, zachowały.

i) Wyż wyrażone dyploma seymowe roku 1650, narod ruski rownie jako y polski do urzędów sposobnym być zachował

k) Wyż wyrażona comissia Hadyacka, constytucyą na prawo wieczne ztwierdzona.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Комиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнителной описи № 66.

ССХІХ.

Письмо Львовскаго уніятскаго епископа Шептыцкаго къ уніятскому митрополиту, содержащее совѣты и замѣчанія относительно веденія дѣлъ на предстоящемъ Варшавскомъ сеймѣ. 1767. Августа 19.

Illustrissime, excelentissime ac reverendissime domine, patrone colendissime!

Odebrałem respons jaśnie wielmożnego pana dobrodzieja na list mój, przez który doniosłem, że, widząc tu usilność imci pana Steckiego, z jaką pokazywał się w interessie, z rady jaśnie wielmożnego imci xiędza biskupa Łuckiego y innych przyjaciół, nie mogłem odstępować tey sprawy, którą jaśnie wielmożny pan dohrodziej z wielką obligacyą dawniey na mnie zdałeś; a z responsu wyczytałem, jakobym własnych interessów gwałtownością

wymowił się od kongressu Krystyampolskiego, co mnie bardzo zdziwiło, bo ja tu żadnego swego interesu nie miałem na przeszkodzie, tylko ta sprawa jaśnie wielmożnego pana dobrodzieja szczególnie utrzymała mnie, w której jegomość pan Stecki, lubo z początku mocno nacierał, ale gdy zrozumiał mocniejszych naszych przyjaciół, ma się teraz remissius y myśli o suspensie, jeżeliby sprawa do sądenia przypadła; y lubo teraz nie sądzą, co moment z Warszawy rezolucyi wyglądają, zapewnieby nagrodzili omieszkania y mocno popędzili registr; około tego ja tu mam pilność y staranie.

Pisałem także, że jeżeliby jaśnie wielmożny pan dobrodziey żadną miarą z Krystyampola do Lwowa nie mógł zjechać, a jabym był potrzebny, abyś mnie raczył dać rezolucyę, żebym do niego zjechał, na co taką w response czytam: »po zakończonym zaś registrze z umowy nas zgromadzonych, dzień miejsca wyznaczyszy, wyglądać będę przybycia«. Ktorey rezolucyi ja nie poymię, czy to ma być ieszcze nas konwokacya wszystkich, czyli ja tylko miałbym przybyć na dzień i miejsce, któreby było kiedyś naznaczone, co wszystko jużby było praepostere; czas krotki na to nie wystarczy: scymiki się iuż wkrótce odprawia, na które ja, gdzie miałem przyjaciół, zaniósłem proźby o przyjęcie żądań naszych, to iest o utrzymanie praw ecclesiae nostrae unitae y o admissye nas do prerogatyw wszystkich; nie wątpię, że y drudzy jaśnie wielmożni imć xięża biskupi podobne mają staranie. Potrzeba myśleć, żeby kto w Warszawie activitate et aere te interessa wspierał; co curae et solitudini iego nayprincipalniej być powinno. Więcej pisanja subtraho; to na dokończeniu listu wyrażam, że jestem z jak nayosobliwszym uszanowaniem, illustrissimae ac reverendissimae excellentiae vestrae obligatissimus et humillimus servus, L. Szeptycki, episcopus L., coadjutor Metropoliae totius Russiae, die 19 Augusti, 1767. Z Lwowa.

Xięże biskup Krakowski, dostawszy kopii uniwersałów episcopa Peryasławskiego, pisał do mnie, abym go informował y upewnił, jeżeli takowe uniwersały in re ipsa byli od niego wydane; zaczym upraszam excellentiam vestram o upewnienie mie: ieśli to xięża officiales kijowskie donieśli y czyli astu byli publikowane, y jeżeli jaki exemplarz drukowany znayduie się, niech mi będzie przysłany, a ja go xięciu odeszlę, gdyż to będzie wielką pomocą naszym interessom.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ; по дополнительной описи № 67.

ССХХ.

Письмо Львовскаго уніятскаго епископа, Шептыцкаго, къ уніятскому митрополиту о предстоящей поѣздкѣ ихъ въ Варшаву. Шептыцкій совѣтуетъ собрать документы, необходимые для веденія полемики съ православными и поручить попеченіе объ уніятской церкви военнымъ начальникамъ. 1767. Августа 21.

Illustrissime, excelentissime, reverendissime domine, patrone colendissime!

Już y ia w tym się uspokajam, kiedy do zjachania się nam na którekolwiek miejsce różne okoliczności y zdania niezgodne przeszkodziły; mogło by było przyjść do tego łatwiey, gdyby się wcześniej, iak ja jeszcze od wiosny radziłem, o tym pomyślało.

Od podróży warszawskiej, do której nas ciągną nasze interesa, to się nie wymawiam, tylko mi naywiększą czyni trudność, że nie mam staucyi, której dla wielkiej drogości nając ciężko na mnie, ponieważ przy szczupłych prowentach stołu mego bardzo jestem wyexpensowany, a to dla interessów jaśnie wielmożnego pana dobrodzieja, żebym doskonale usługował, expensów, intratę przewyższających, uniknąć nie mogę; gdyby mi jaśnie wielmożny pan dobrodziey pozwolił z sobo stać w pałacu, tobym przynajmniej za moje przysługę y expensa, na tym mieyscu podjęte, miał satysfakcję, i na tantym mieyscu miałbyś mnie jaśnie wielmożny pan dobrodziey gotowego zawsze na zawołaniu. Nizeli jaśnie wielmożny pan dobrodziey wyiedzisz do Warszawy, moim zdaniem, potrzebaby napisać do jegomości pana hetmana wielkiego koronnego y do polnego, do imci pana wojewody kijowskiego, do imci arcybiskupa Lwowskiego y do innych prawdziwych o wiarę świętą zelantów, aby nasz rytuał katolicki, z rzymskim kościołem w jedności świętej będący, w protekcyi y obronie mieli, żeby ocalał przy prawach swoich, ostatnimi konstytucjami obwarowanych. Także potrzeba zebrać i mieć in promptu dokumenta ad reprobandum nieunitów zarzuty y pretensye do czterech diecezji, iakoby te niedobrowolnie, ale za przymusem do unii świętej przystąpiły; czego, lubo każdemu z nas bronić y swojemi dokumentami probować należy, iednak te in archivo metropolitano prędzey się mogą znaleźć, iak w naszych. Raczysz jaśnie wielmożny pan dobrodziey także w swoim archivum kazać poszukać przy-

wileju Jarosława, wielkiego, xięcia Kijowskiego, od Alexandra króla Polskiego 1499, y od Zygmunta 1517, konfirmowanego, duchowieństwu ruskiemu nadanego; będzie bardzo potrzebny, y o ten do mnie z Warszawy pisano; co tak pro exigentia interesów naszych wyrażam, a o pozwolenie stancyi w pałacu swoim łaskawey iak nayprętszey czekam rezolucyi y piszę się z naypowinnieyszym uszanowaniem—*illustrisimae ac reverendissimae excelentiae vestrae devotissimus et humillimus servus*, L. Szeptycki, *episcopus L., coadjutor metropoliae totius Russiae*. Die 21 Augusti, 1767, z Lwowa.

Illustrissimus Luceoriensis dnia dziesiątego wyjechał ztąd do siebie; przecie meis *persuasionibus* został poniekąd nakłoniony do podróży Warszawskiej. Suplikuję o łaskawę rezolucją względem pomieszczenia mię w swoim pałacu.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 67.

ССХХІ.

Письмо Львовскаго епископа, Шептыцкаго, къ уніятскому митрополиту, заключающее отказъ отъ участія въ съѣздѣ, назначенномъ митрополитомъ во Владимірѣ, подъ предлогомъ болѣзни. Шептыцкій слагаетъ на митрополита вину за несвоевременное обсужденіе дѣлъ уніятской церкви. 1767. Августа 22.

Illustrissime, excelentissime ac reverendissime domine, patrone colendissime!

Maiąc iuż od jaśnie wielmożnego pana dobrodzieja finalną rezolucję, że ob *varias legalitates* kongress bydz nie może, ale wcześniej *ziachawszy* się do Warszawy, dosyć będzie czasu y sposobności *interessom* naszym *ra-*

dzić, za rzecz słuszną y zbawienną sądziłem, y, na tym się uspokoiwszy, do tey drogi zacząłem sobie czynić przygotowanie; jaśnie wielmożnego imci xiędza Łuckiego do tegoż namowiłem; odebrawszy zaś dziś list od jaśnie wielmożnego pana dobrodzieja, przez który mnie wokuiesz pro 15 currentis vateris styli do Włodzimierza, mocnom się zadziwił y zmieszał, że nie mogę w tym punkcie zadosyć uczynić woli Jego, ponieważ w tym czasie, przy odmianie raptowney powietrza, tak mi katarowa affekcyja dokuczyla, że formalney kuracyi u doktora używać muszę, ktury mi nie pozwala puszcząć się w drogę; muszę więc słabe zdrowie, ustawicznymi pracami przy interesach w trybunale nadszarzane, ratować, żebym mógł być zdolnieyszym na usługi hierarchii y samego jaśnie wielmożnego pana dobrodzieja, którego się nieustanney łasce polecam y piszę się z naypowinnieyszym uszanowaniem illustrissimae ac reverendissimae excellentiae vestrae obligatissimus et humillimus servus L. Szeptycki, episcopus L., coadjutor metropoliae Russiae. Die 22 Augusti. 1867; z Lwowa.

Bardzo żałuję, że nasze interessa niewczesne mają swoje ułożenia, choć o to mocno dopraszaliśmy się jaśnie wielmożnego pana dobrodzieja; teraz non restat o nich mówić, bo już czasu niemasz, a do tego że y zdrowia nie staie przy znacznych tu pracach w trybunale. List do jegości xiędza Przemyskiego instantanee posłałem, lecz wątpię, aby zjachał, bo czas bardzo krotko wyznaczono; kto temu winien, agnoscat sibi culpam.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 67.

ССХХІІ.

Письмо Холмскаго униатскаго епископа—Рыло къ униатскому митрополиту, содержащее отказъ отъ участія въ сѣздѣ, назначенномъ митрополитомъ во Владиміръ. Рыло извиняется, что онъ не можетъ явится по причинѣ глазной боли и заявляетъ сомнѣніе въ томъ, чтобы явились туда и другіе епископы. 1767. Августа 24.

Illustrissime, excelentissime et reverendissime domine, domine et patrone colendissime!

Przyznaję się jaśnie wielmożnemu waszmość panu dobrodziejowi, że ja z osobliwszym zdrowia azardem, bo na puł ślepym będąc, drogę odprawiałem do Krystonopola: kurzawa nieznośna, w owey podróży ucierpiana, ledwie nie do reszty mie oślepiła; na azard ostatku zdrowia puszczać nie mogę, a ile widząc zapewnie, że y sposobu nie mam do poratowania oczu. Wszak to rzecz nie uciekła, jak da pan Bóg, że oczy troche wyzdrowieją, zapatrzwszy się na starszych jaśnie wielmożnych konfratrów moich dzieła, toż uczynić, co będzie sprawiedliwego, przyrzekam; w tym zaś czasie dla słabości oczu iachać nie mogę. Wszak nie wielka moiego biskupstwa substancya, ieżeli in rapinam dostanie się, to ja, praktykowanym sposobem aż dotąd od początku moiego biskupstwa, emendicato pane do czasów lepszych żywić się będę; życzyłbym zaś jaśnie wielmożnemu panu dobrodziejowi podług umowienia naszego iachać iako nayprędzey do Warszawy, ani też regulować się czynnością jaśnie wielmożnych biskupów łacińskich, którzy, qua senatorowie y obrządku łacińskiego pasterze będąc, podobnym iak my nieszczęśliwościom podpadać nie mogą. Pokaż się jaśnie wielmożny panu dobrodziey vere orthodoxus na wszystkie remonstrancye, straszące albo też wymuszające boiaźliwe zdania, a zapewne gloriosius wyprowadzisz y siebie y wszystkich z tych kalumnji, które zapewne czekają; że illustrissimi: Polocensis, Pincensis, Smolencensis etc. pro 15 nie przybędą, toć y ja darmo włóczyłbym się; wszak illustrissimi episcopi latinorum nie zieżdzali się pro episcopali congressu w terazniejszych cyrkumstancyach, ale kaźdy pro suo libitu agit agenda; toż y o naszych jaśnie wielmożnych pasterzach rozumieć potrzeba: niech kuźdy z jaśnie wielmożnych konfratrów to czyni, co mu się podoba; chyba ten zjazd dla tego potrzebny, żeby wszystkich

razem nieszczęśliwemi lub szczęśliwemi uczynić. Łasce y respektowi jaśnie wielmożnego waszmości pana dobrodzieja mię oddaiąc, z naynieszszym uwenierowaniem oświadczam się byдź na zawsze illustrissimi, excelentissimi et reverendissimi domini addictissimus servus, M. Ryło, episcopus. Z. Chełma, dnia 24 Augusti, 1767 anno.

Bardzo słaby na oczy jestem, przepraszam, że cudzą ręką piszę.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ; по дополнительной описи № 67.

ССХХІІІ

Постановленія сейма, опредѣляющія права Православныхъ и протестантовъ въ речипосцолятой. 1768.

Трактата нынѣ уговореннаго и уже уполномоченными отъ сейму депутатами подписаннаго таковая сила есть:

Для римскокатолицкой во первыхъ вѣры постановлено:

1. Вѣра римскокатолицкая въ писмахъ публичныхъ имѣеть писатся вѣра господствующая.

2. Король польскій долженъ быть конечно вѣры римскокатолицкой, также и королева, а буди она не будетъ сей вѣры, коронована быть не можетъ.

3. Кто отъ вѣры римскокатолицкой перешель въ иную, тотъ изгнаніемъ изъ отечества будетъ казненъ; тѣ однако, которіи учили до сего времени, отъ казни всякой свободны.

4. Греки неуниты и диссиденты имѣють свои претенсіи доходить на католикахъ римскихъ отъ семсотъ седмогонадцать года, почему претенсіи, вышше оногo 1717 года восходящіе, уничтожаются.

Для грековосточной, такожь диссиденской, протестанской и реформатской религии постановлено:

1. Конфедерации диссиденскіи за правилніе и конфедераты за добрыхъ патріотовъ признаны.

2. Всѣ конституціи, грекамъ неунитамъ и диссидентамъ противніе, уничтожены.

3. Грековъ неунитовъ сизматиками, отщепенцами, дизунитами и вѣры ихъ сизмою, а диссидентовъ еретиками и вѣры ихъ ересію никто не долженъ ихъ называть подѣ штрафомъ, на нарушителей правне определеннымъ.

4. Церкви греко-неунитовъ, костелы диссидентовъ, такожь звоницы, школы, богодѣлни починять и новіе созидати свободно.

5. Религии грековъ неунитовъ и диссидентовъ и всѣхъ, до оной принадлежащихъ, церемоній свободное употребленіе вездѣ безъ препятствія чіего либо имѣеть быть.

6. Диссидентомъ имѣть волно свои консисторіе и собирать соборы и на нихъ всѣ порядки до религии касающіеся устанавливать.

7. Греки неуниты, диссиденты, духовніи и мирскіе, никакому суду духовному римскокатолицкому подлежать не имѣють.

8. Греки неуниты, диссиденты не имѣють никакихъ датковъ и коленды давать духовенству римскокатолицкому.

9. Епископъ Бѣлорускій со всею сьоею епархіею, съ церквами и монастырями, такъ тыми, котори можетъ въ судѣ съполномъ поискать, вѣчно при религии греческой неунитской имѣеть сохраненъ быть и въ епархіи своей такъ свободно юрисдикціи своей употреблять, какъ употребляютъ епископы римскокатолицкіи въ своихъ епархіяхъ. При той-же религии греческой неунитской имѣють сохраненни быти и прочіе церкви и монастыри, до митрополіи Кіевской либо

другого старшенства ихъ дѣйствительно надлежащіе и надлежать по разбору помянутого суда должніе.

10. Грекамъ неунитамъ и диссидентамъ свободно друкарни имѣть, только въ нихъ не печатать еретическихъ книгъ и уразительныхъ писемъ.

11. Свободно лицамъ греко-неунитовъ и диссидентовъ вступать въ супружество съ лицами римскокатолицкими, въ коемъ случаи имѣеть бракъ благословить тоей вѣры попъ, какой вѣры есть новобрачная; въ такомъ же супружествѣ сыны отческой, дочери материнской вѣры имѣють быть.

12. Греки неуниты и диссиденты не обовязанны празниковъ римскокатолицкихъ празновать, ни процессіямъ ихъ ассистовать.

13. Грекамъ неунитамъ семинаріи потребны, а въ особенности семинарію Могилевскую имѣть безпрепятственно. Священство греко-неунитское во всѣхъ дѣлахъ, выключивъ земляніе, имѣють расправляться предъ своимъ епископомъ. Греки неуниты и диссиденты не имѣють никакъ понуждаться отмѣнить свою вѣру. Духовенство греко-неунитское и диссиденты въ поборахъ публичныхъ имѣеть уравнено быти съ духовенствомъ римскокатолицкимъ, такожь отъ податковъ и повинностей, которіе владѣльцамъ отъ подданныхъ подлежатъ, свободно; отъ той однакъ свободы исключаются грунты нефундушовіе, въ городахъ греками неунитами осѣдлые. Привилегіи королевскіи, конституціями утвержденніе, ни въ чемъ нарушени быти не имѣють. Церкви и монастыри, отнятіе съ фундашами, должны возвращени быти, что имѣеть быти разобрано и опредѣлено въ судѣ вышъ означенномъ въ разсужденіи церкви—по доброй волѣ прихожанъ, а въ разсужденіи монастырей—по фундашамъ оныхъ.

14. Судъ сполный судей, половиною римскокатоликовъ, половиною грековъ неунитовъ и диссидентовъ для разбору всякихъ дѣлъ, до религіи касающихся, по апеляціи оныхъ изъ судовъ гродскихъ и земскихъ, постановленъ въ Варшавѣ; кои суды будутъ у годъ черезъ шесть мѣсяцей; въ трохъ первыхъ мѣсяцахъ будетъ президентъ римскокатоликъ, въ другихъ трохъ президенты: частію греко-неунитъ, частію же диссидентъ. Президенты римскокатоликъ и диссидентъ

будутъ по избранію; съ части же греко-неунитовъ епископъ Българскій praeses natus.

15. Право patronatus такъ должно быть при грекахъ неунитахъ и диссидентахъ владѣльцахъ, какъ и при римскихъ католикахъ. Римскіи католики подавать должны до церквей такихъ аколитовъ, которіи отъ епископа былибъ въ житіи и способности свидѣлствовани, и подавать безденежно, а, подавъ одинажды, не будутъ онихъ отъ церквей отганять.

16. Всѣ монастырѣ и фундаціи, кои по реформаціи стали секуляризованны, должны быть вѣчно въ томъ состояніи, въ коемъ нынѣ суть.

17. Греконеунитскому и диссиденскому дворянству до всѣхъ чиновъ сенатскихъ, министерскихъ, дигнитарскихъ, посолскихъ, трибунальскихъ, земскихъ, гродскихъ, такожъ и до староствъ всякихъ и користей равно по всему, яко и римскокатолицкому, дверь отверзта. Такожъ религія греко-неунитская и диссиденская до индигинату и нобитациі не имѣеть быть препятствіемъ.

18. Греконеунитское и диссиденское мѣщанство въ полученіи гражданства и магистратуры, такожъ во употребленіи всякихъ промысловъ и свободъ, мѣщанскому чину свойственныхъ, равно есть съ мѣщанствомъ римскокатолическимъ должно имѣть. Поселяне греко-неуниты, диссиденты въ староствахъ и добрахъ королевскихъ во обидахъ своихъ равнымъ правомъ доходить имѣють справедливости, какъ и поселяне римскіе католики.

19. Всѣ вышписанные пункты должны быть правомъ вѣчнымъ и никогда непорушнымъ, затѣмъ нарушители оныхъ имѣють быть почитаны и трактованы какъ нарушители общаго покоя и непріятели отечества.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Комиссиі для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 47.

ССХХІV.

Циркуляръ Львовскаго уніятскаго епископа, Льва Шептицкаго, со-
держащій объявленіе о томъ, что онъ принялъ должность намѣстника ми-
трополити, а также условія, на которыхъ онъ обязывается исполнять новую
должность. 1768. Февраля 4.

Ego, infrascriptus, Leo Szeptycki, Leopoliensis et Camenecensis epi-
scopus, illustrissimi et reverendissimi domini Feliciani Philippi Wołodko-
wicz, Kijowiensis archiepiscopi, totius Russiae metropolitani, meique coad-
juti veneratissimi, litteris, die vigesima Decembris anno proxime praeterito
expeditis, in generalem Kijoviensis intra Poloniae regnum diaecesis vicari-
um officialem locumtenentem assumptus et deputatus, indubiam omnibus
fidem facio solenniterque omni meliori modo ac forma promitto ea universa,
quae in eadem assumptione et deputatione praedictus dominus coadjutus
meus immediate sibi suaeque dispositioni reliquit et expresse reservavit, in-
tacte, illibate et plene me semper servaturum, pro vere reservatis habitu-
rum, neque ullo praetextu, occasione aut titulo absque expressa speciali
commissione in eadem intromissorum, singulariter autem jurisdictionem mi-
hi delegatam in ecclesias, clerum et populum Lituaniae non extendam, ac-
tuarios causarum matrimonialium, defensores, promotores, fiscales, vicarios
foraneos, decanos, vice—decanos, cleri examinatores et instructores, pa-
rochos, comandarios, administratores, ceterosque quoscunque ad rectum diae-
cesis mitropolitanae regimen necessarios ministros, nonnisi de clero metro-
politano nec alias constituam; universam eandemque jurisdictionem nomine
et sigillo quidem meis propriis, vicarii tamen generalis titulo sub ministris
et actis, a Leopoliensi mea cancellaria prorsus distinctis, omni tempore ex-
pediam, licentiam fundandi de nova radice utriusque sexus monasteria
non impertiar, tabellas cathedralici metropolitanae, sanctae memoriae Floriani
Hrebnicki olim auctoritate constabilitas, non immutabo, pensiones pro
diaecesanorum ministrorum sustentatione, singulis annis a clero persolvi
consuetas, in diversum usum non convertam, subsidia charitativa extraor-
dinaria nunquam a clero petam, nec exigam, clericos in sacris constitutos
solemniter non degradabo, antimensia et olea sacra non consecrabo; publi-
cas indulgentias non largiar, causas regularum super professione sive ap-
pellatione non cognoscam, processus promovendorum ad episcopatus et ab-

batias non conficiam, minusque eosdem consecrabo aut benedicam, neque in generalibus monachorum capitulis praesidebo, exactam et claram de statu diaecesis Kijoviensis relationem non sedi Apostolicae sed domino meo coadjuto quolibet anno transmittam, cum vero litterarum, sub die 15 proxime praeteriti Februarii ab eodem domino coadjuto meo editarum, vigore, quartam omnium mensae metropolitanae bonorum ac fructuum partem modo ibidem praescripto exdividendam et hujusce palatii metropolitani possessionem pro congrua mea sustentatione et provisione vere, realiter et in effectu consecutus fuero, omnes in iisdem litteris praescriptas clausulas et condiciones me impleturum, nec quidquam quovis praetextu vel colore ullo tempore amplius ab eodem petiturum aut praetensurum, solenniter spondeo; nominatim vero: bona, praedicto modo mihi exdividenda, ullis personis in qualemcunque etiam temporaneam possessionem non dimittam, liberam pro possibili in hocce metropolitan. possessioni meae jam dimisso, palatio mansionem nedum domino meo coadjuto, verum et cuiquam ritus mei episcopo, in quibusvis Ruthenae hierarchiae negotiis, huc delegendo et venturo, unquam negabo, nemini tamen extero gratis vel praetio idem concedam, nec pro quacunque ejusdem palatii reparatione aut fabrica quidquam a domino coadjuto meo petam aut exigam, minusque monachis Suprasliensibus ex metropolitana fundatione penes capellam, praedicto palatio annexam, divina peragentibus et ad partem arcae metropolitanae, vigore scripti, in congressu hierarchico Novogrodeci sub anno 1762 editi, optimum jus habentibus, vel minimum praepjudicium irrogabo; in causis, ubicunque per dominum coadjutum meum caeptis et ipsius dispendio terminandis, consilia, aegultati statuique nostro communi consona, praestabo, futuras autem lites, nonnisi de ejusdem scitu, consilio, voluntate et nomine, inchoabo, prosequar, componam et finaliter terminabo, atque expensas necessarias, pro earundem promotione omnino oeconomice erogandas, coram eodem domino coadjuto meo semper liquidabo et quartam erogat. sumptus partem ex proventibus, mihi assignatis, exsolvam atque, hac fructuum et expensarum proportionem constanter servanda etiam in futuris, sive ecclesiarum, aedificiorumque cathedralium reparationibus et provisionibus vere opportunis, sive moderatis praedialium fabricarum erectionibus, sive demum in communibus hierarchiae Ruthenae oneribus procedam; quarta videlicet proventuum parte singulis hisce expensis, debite ut supra liquidandis, prompto animo et sine ulla tergiversatione semper responsurus, quin unquam trahi et obligari valeam ad ulla dispendia pro fabricis, arbitrio domini mei coadjuti inchoatis, quas proprio sumptu

ipse continuare, perficere et terminare promisit. Praeterea cum quaeque, Deo benedicente, ad mensam metropolitanam redierint avulsa, quarta eorundem parte, mihi reservata, tres reliquas partes fideliter domino coadjuto meo referam, denique diaecesanas congregationes singulis annis intra limites ejusdem diaecesis celebrari curabo, nec quominus haec omnia fiant, adimpleantur et executioni mandentur, ullas injustas excusationes aut praetextuosas rationes quaeram aut allegabo unquam, imo integram fidelitatem, veram sinceritatem, perfectum amorem, debitam gratitudinem et summam venerationem tempore, loco et occasione universis toto ex animo, qua verbis, qua factis demonstrabo, sicque omni meliori, quo possum, modo ac forma, sub fide, honore et conscientia spondeo et polliceor, atque in eorundem fidem praesentes, sigillo meo communitas, propria subscripsi manu. Datum Var-saviae, die quarta mensis Februarii, millesimo septingentesimo sexagesimo octavo anno. Leo Szeptycki, episcopus Leopoliensis, metropolitanus Kijoviensis et totius Russiae, nec non archimandriae Kijovi—Peczarscensis cum futura successione coadjutor, atque locumtenens generalis, manu propria. (M. П.).

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 315.

CCXXV.

Жалоба уніятскаго священника, Стефана Блонскаго, на бывшихъ прихожанъ святихъ, крестьянъ села Барашевъ, и на управляющаго этимъ селомъ, дворянина Ивана Ясинскаго, о томъ, что крестьяне Барашевскіе наносили истцу разныя обиды и оскорбленія и кощунствовали надъ обрядами уніятскаго богослуженія, а потомъ, когда Блонскій рѣшился передать на другой приходъ, то крестьяне, совместно съ евреемъ Михелемъ и при содѣйствіи Ясинскаго, завладѣли всѣмъ его имуществомъ и не отпускали изъ села Блонскаго и его семейства. 1772. Февраля 20.

Roku tysiąc siedmset siedmdziesiątego drugiego, miesiąca Februarii dwudziestego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Stefanem Roztowskim, susceptantem przysięgłym grodzkim burgrabstwa Żytomierskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, żytomierskimi comparens personaliter wielebny w Bogu jegomości xiądz Stefan Błoński, paroch przeszły Baraszowski a terazniejszy Rastawiecki, będąc summopere laesus et injuriatus przez niżej wyrażonych obżalowanych w całości substancyi swoiey, krwawym potem y staraniem z opatrności najwyższego rządu mianey, który, zapobiegając, ażeby w przyszłe czasy te krzywdy nie czyniły się y przez rygor prawa, severe de violatoribus opisanego, wstrzymane były, solenniter przed aktami ninieyszemi, grodzkimi, żytomierskimi naprzeciwko wielmożnemu jegomości panu Juzefowi Urbanowskiemu, skarbniku Wyłyńskiemu, dóbr quondam miasteczka Baraszów quovis juris titulo possessorowi, iako panu, tudzież wielmożnemu panu Janowi Jasińskiemu, dóbr tychże dyspozytorowi, niemniey roboczym poddanym: Jwanowi Kowalowi, Makarowi Werbiłowi, Wasylowi Szewczykowi, Stefanowi Osadczukowi, Wasylowi Krawcowi, Stefanowi Szafarenkowi, Chomie Pronczenkowi, Jwanowi i Tereszkowi Blizniukom, Jwanowi Semeniczukowi, Jwanowi Sawczeniukowi, Własowi Sawczenkowi, Fedorowi Bambułce, Hryćkowi Cumanowi, Wasylowi i Prokopowi Cumaniom, Romanowi Kosińskiemu, Jwanowi i Fedorowi Zinczukom, Wasylowi Onyszczukowi, Filipowi Przysiężnemu y całej gromadzie Baraszewskiej, w zawziętości zostaiącey, świadczy, skarży, manifestuje y protestuje się o to: iż ichność obwinieni, a pryn-

cypalnie robocze, poddani l'araszowscy, z całą gromadą tameyszą w roku przeszłym, tysiąc siedmset siedmdziesiątym pierwszym, jakoweś zawziętość do niniejszego żalącego się uformowawszy, a bardziey goniać na zruynowanie całości manifestanta, w zawziętości swoiey trwając, we dworze, pomimo wiadomość skarżącego się, podczas świąt Zmartwychstania Chrystusa pana, sami sobie bić pozwolili pałamarza, z cerkwi wytrącili y klucz cerkiewny do siebie odebrali, na cwentarzu krzyki, hałasy, wyklinając z żoną y dziećmi skarżącego się, traktując verbis, scitu indignis, niezmierne czynili y różne uciemnienia wyrządzali, dla ktorego protestans, chroniąc straty życia swego, drugimi drzwiami sekretnie z cerkwi wykradszy się, do plebanii uszedł, w czym nie będąc ukontentowane chłopstwo zaiadłe, powtornie, zszedłszy się na cwentarz tego chłopstwa zaiadłego syny, iako to: Stefan Szafarenko, Omelko Sawczeniukow, Olexa Szafarczuk, Wasyl Krawiec z dragami, do zabicia kwerulanta przygotowanemi, przez cały dzień we dzwony bili, wabiąc protestanta, ażali, uraziwszy się za dzwonicie, do nich nie przyjdzie? z tym się oświadczając; na drugi dzień, zabiegłszy drogi idącemu do dworu, haec formalia proferendo: »masz szczęście żeś dnia wczorayszego do nas nie wychodził, bobyś zginął jako pies! iednakże ty nie uydziesz rąk naszych! Którego oświadczenia, przez roboczego Jwana Kowala wydanego, y iego słów nieprzystoynnych zląkszy się, że rozpunie żył tenże roboczy Kowal y żyje y nie iednego z zawziętości swoiey ranił śmiertelnie, obawiając się, aby y na teraznieyszym żalącym się czcgo nie wykonał, do prześwietnego konsystorza querulans dla podziękowania za beneficium udał się; chłopstwo zuchwałe, dobierając sobie serca lepszego, zaraz na drugi dzień świąt wielkanocnych zebrawszy się do karczmy, muzykę sprowadziwszy, choć się to ieszcze według opisanja prawa kanonicznego y niegodziło, pili, tańczyli, krzyki i hałasy czynili tak żarliwie, że nie można było w plebanii ani w dzień, ani w nocy mieć spoczynku; co się działo przez całe trzy dni y nocy, podczas którey to opressyi y uciemnienia roboczy Wasyl Krawiec gromady Baraszowskiey, publicznie w karczmie, przed całą rzeszą stanowszy na stołku, iakie tylko bywały przedtym w cerkwi y podczas jubileuszu duchowne nauki, pokazując im klucz cerkiewny, który mu gromada do dyzpozycji cerkwi dała, te słowa mowił: »Słuchajcie mnie, teraz, ia wasz pop, ia wam będę kazanie mówił! tak, co mu na gębę przyszło, przykładając do tych słów, ktore na naukach duchownych poymował, swoią nieprzyzwoitą sromotnością, id nefas est et exprimere, na wzgardę czyniąc, bluznił, y z tey gromada Bara-

szowska niepotrzebney jego praemolugacji cieszyła się, słuchając; na ktore dziwowisko y siostra manifestanta, imieniem Teodora, gdy się na to patrzyła i tej perorze przysłuchiwała się, postrzegłszy ją słuchającą, złapali, y korale z szyi zdymowali; która dobranym sposobem z rąk ich wydarłszy się, do plebanii uciekła; potym z babki, sześć lat u żalącego się służącey, namitkę z głowy publicznie posrzod ulicy zdarli, zadając, że «iakoby żalący się terazniejszy w cerkwi ukradł y tobie dał.» Ktora także z odkrytą głową do domu przysła. Lecz ieszcze nie dosyć na tym, kiedy na ostatnią ruinę pomienionego protestującego się chłopci Baraszowscy goniąc, czyli z rady urodzonego Jasińskiego, gubernatora Baraszewskiego, czyli mimo wiadomości jego, napisawszy suplikę, poszli do jaśnie oświeconego xięcia jego mości Kaspra Lubomirskiego, wojewodzica Krakowskiego, z niesłusznym uskarżeniem się y udaniem skarżącego się; co ad malam informationem niesłuszny swój proceder do skutku przyprowadzili, y gdy na instancją jaśnie oświecony xiąże jegomości Kasper Lubomirski, wojewodzie krakowski, napisał list do wielmożnego jegomości xiędza metropolity kijowskiego, zawierający w sobie żądanie zesłania kommissarzów dla rozeznania teyże uformowaney krzywdy do często reczonego żalącego się, et factum na tym że kommissie nic nie dokazawszy, a chcąc swojej zawziętości zadosyć uczynić, taż gromada, nie uważając na prawo pospolite, ale bardziey czuwając na życie y zdrowie skarżącego się, iedni otoczyli plebaniją, pozasiadawszy z drągami około, drudzy skoczyli do Zwiahła, dając znać, że już wybiera żalący się na Ukraine do wyznaczoney parachii, gdzie, nie zastawszy jaśnie oświeconego xięcia Kaspra Lubomirskiego, woewodzica krakowskiego, namowili żyda Michela, obywatela Zwiahelskiego; przeszłego arędarza Baraszowskiego, żadney pretensyi do żalącego się nie mającego, aby, uformowawszy sobie pretensją, poszedł do dworu i upraszał przynajmniej iednego kozaka do lepszego zabrania chudoby protestującego, muwiąc mu: »że my tobie będziem do pomocy, teraz masz czas y pore pomścić się za swoją curkę, która dała się namuwic wykrzścić; niewierny tedy Michel, posłuchawszy tey rady, poszedł do dworu y wyrobił sobie u jego mości pana gubernatora wszelką łatwość na ruine żalącego się y, przybiegłszy z kozakiem do Baraszów z namowy gromady Baraszowskiej, dla brania y wiązania żalącego się z żoną, najpierwey z kozakiem na plebanją napadł, powroz w rękę trzymając: zaczęli się uganiać za żoną querulantis, ktora, widząc nie żarty, porwawszy klucz cerkiewny, dla uchronienia się do teyże cerkwi uciekła y zamkneła się; za którą kozak aż do drzwi cerkiewnych z żydcm

się pędzili y drzwi u cerkwi odbili; querulans tedy, zalterowanym będąc, że żadnego nie może dać sobie odporu, bydło, ze dwie mile już wypędzone, kazał zawrucić y pozwolił dopuścić dobrowolnego zaboru; urodzony jegomość pan Jasiński, dyspozytor Baraszowski, dodawszy jeszcze więcej straży do wartowania skarżącego się z żoną, przyszedłszy z pomienionym żydem, bydło wszelakie pozabierał y, pozabierawszy, obydwa się nim podzielili y inne zaś ruchomości, iako to: żelaza, skury, przędzywa, które wszystkie w wozy ułożone byli, ludziom Baraszowskim zabierać dopuścili oprócz dwu skrzyń, które pod protekcyą wielmożnego jegomości pana Bezyna, towarzysza woyska koronnego, pod ten czas z Polisia na Ukraine maszerującego, w całości pomieniony manifestujący się wyprowadził; iednakże więcej iak o pułtory mile ludzie Baraszowscy dla odebrania onych gonili, żyta ozimego dni pietnaście, własnego protestującego się, urodzony jegomość pan Jasiński, oskarżony, zżół, y, pomłuciwszy, sprzedał, y na swoy pożytek obrucił; żyto zaś iare koźmi dni pięć swojemi, częścią pańskimi, nareszcie chłopskimi wypaść, sady wszystkie trzy, pod ten czas obficie zrządzone, iako to: iabka, gruszki, śliwki węgierki, śliwki białe y tarnośliwki pozrywać, ogrody, należycie zasiane, iako to: cybule, ogurki, pietruszkę y buraki, marchwie, pasternak, kapuste pozbierać kazał et commodo sui obrucił, pszczoł pięcioro roboczemu Janowi Kowalowi, w sosnach znajdujących się, protestanta własnych, podpatrzyć czyli powydzierać przykazał y między siebie miodem podzielić dopuścić; które bydło, tak rogate, iako y nierogate y inne rzeczy ruchome, które czasu sprawy, registrem spisane, juramentem komprobowane y położone będą. O którym nieszczęśliwym utrapieniu dowiedziawszy się jaśnie wielmożny jegomość xiądz metropolita, przejeżdżając pod ten czas przez Nesołon, natychmiast zesłał przewielebnego jegomości xiędza Barcińskiego, dziekana Radomyskiego, aby żalącego się z żoną, z tego nieszczęścia wydzwignął kresu; któryże to jegomość xiądz dziekan, na gront zjechawszy, reparacye otaxował, rzeczy wszystkie pozostałe w registr zapisał, żonę zaś skarżącego się sekretnie w nocy z cerkwi y ze wsi z dziećmi wyprowadziwszy, żalącego się na swoy wozek wziowszy, z sobą wywoził; y tak, za pomocą Boską, z tych nieszczęśliwości uwolnionemi zostali, a rzeczy skarżącego się wszystkie częścią u jegomości pana dyspozytora, częścią u ludzi zostają, y tak z ciężkiego uciemżenia y od nieznośnych umartwień żona żalącego się wraz z dziećmi małemi ad pristinam salutem przyiść nie może y bliższa iest śmierci, anizeli życia; a zątym idem comparens de premissis omnibus iteratis contra praeememora-

tos inculpatos y caley gromadzie Baraszowskiej manifestowawszy się vicibus, et salvam manentem hujus manifestationis per aliam latiore facienda, si opus exigerit, zostawiwszy meliorationem, jure agere in quocunque foro o to oświadcza, prosząc hoc totum actis connotari; co y otrzymał xiądz Stefan Błoński, paroch Rastawiecki, manu propria.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1772, № 253; листъ 22.

CCXXVI.

Дарственная запись дворянина Станислава Бачинскаго, по которой онъ отказываетъ землю и разныя угодія въ пользу церкви Св. Парасковіи въ селѣ Кикошевкѣ, и обеспечиваетъ денежное жалованье священникамъ, подь условіемъ, что они будутъ пребывать въ уніи. 1772. Іюня 8.

Roku tysiąc siedmset siedmdziesiątego drugiego, miesiąca Junii jedynastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomierskim, przedemną, Ignacym Omarowskim, namiesnikiem grodzkim starostwa Żytomierskiego y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, żytomierskimi, comparens personaliter przewielebny w Bogu jegomość xiądz Jozef Skulski, dziekan Berdyczowski, prokurator generalny metropolii Kijowskiej, ten oryginał erekcyi cerkwi Kikoszewskiej, pod tytułem Świętej Paraskowji, od wielmożnego Stanisława Baczyńskiego, stolnika owruckiego, in rem teyże cerkwi Kikoszowskiej et personas parochów Kikoszowskich daney y służącej, wraz z zapisem wyderkaffowym tysiąc złotych polskich, podpisem ręki wielmożnego stolnika owruckiego y przyciśnieniem pieczęci stwierdzony, ad acta praesentia, castrensia, capitanealia, Żytomiriensia per oblatam podał, tenoris sequentis: W imie przenaświętszey Trojcy, jedynego we trzech osobach Boga: Oyca, Syna y Ducha Świętego na wieczną pamiątkę chwały

Boskiej, amen. Stanisław Kostka Baczyński stolnik. owrucki. Cokolwiek ludzie w życiu swoim z woli od Boga sobie użyzoney gdziekolwiek y kiedykolwiek ustanowili, nie mogło się to nigdy utrzymać tylko przez najwyższe edynowładztwo samego pana Boga, in quo vivimus, movemur et sumus; nie wątpię ja bynajmniey, że miłościwy Bóg nie raczy odrzucić ofiary moiej, którą dziś czynię; pozwolił mi jaśnie wielmożny xiądz Felicyan Filip Wołodkowicz, na ten czas ieszcze biskup Chełmski, koadjutor metropolii graeco-uniti, teraz już za łaską Bożą y stolicy świętej apostolskiej rzymskiej, arcybiskup metropolita całej Russyi, abym w dobrach moich dziedzicznych, wsi Kikoszowie, w wojewodztwie Kijowskim, a powiecie Żytomierskim leżącej, cerkiew świętą erygował; stało się to wszystko za łaskawym dozwoleniem jego, lecz ieszcze gdy aż dotąd według praw kanonicznych do erekcyi nie przyszło, teraz przeto czynię opis erekcyi moiej, którą successorowie y wszyscy potomni dziedzice y possessorowie po mnie zachować powinni, nie czyniąc krzywdy cerkwi Bożej: naprzod we trzy ręce po dwanaście dni gospodarskiego orania wołami naznaczam pola y na dwudziestu kosarzów sianożęci; przyczyna iest, że więcey w tym czasie nie naznaczam tak pola, iako y sianożęci, ponieważ ieszcze nie mam ułatwioney kontrowersyi między temi dobrami moimi, wsią Kikoszowką, y wsią Policzyńcami, którą gdy Bóg z miłosierdzia swojego przy sprawiedliwości dokończyć pozwoli, i oderwane grónta mnie przywrócić raczy, wtenczas tej erekcyi moiej powiększenie deklaruję: plebanią, iuż zbudowaną, szpichlerz, stodołę, tudzież ogród z całym obejściem takim, iakie używał jaśnie przewielebny xiądz Grzegorz Maciborski, oraz nadaję temuż xiędzu parochowi, posteris et succedaneis ejus, wyznaczone miejsce na stawek na rudzie, od cerkwi y wsi Kikoszowki na południe idąc, od zachodu słońca letniego płynącej, y w rzeczkę, Bystrzyk zwaną, wpadaiącej, którey mu wolno będzie zająć, iednak bez używania zapustu Kikoszowskiego, y pasieczyska naprzeciw tego samego stawku, co wiecznymi y nigdy nieodzownymi czasami należyć powinno do parochyi Kikoszowskiej y nikt z ludzi dworskich, tak moich, iako y następujących dziedziców, nie będzie mógł mieć mocy ani w tym kapłańskim stawku łowienia ryb, albo w pasiece brania dziesięciny lub oczkowego; a gdy z tajemnych rad y sprawiedliwości swoiej Bóg w niedawnym czasie dopuścił tak ciężką morowę zarazę w tey wsi na poddanych moich, którzy z tey okazji porzuciwszy, nie rozporządziwszy pracy swoiej, poszli do wieczności, zapisuję teraznięszym pismem, o czym już w testamentie moim wzmiankę uczyniłem, cerkwi świętej Kikoszowskiej, pod ty-

tułem świętej Paraskowiej będącey, polskich złotych tysiacy, numero tysiacy, sposobem wyderkaffu, aby zawsze y corocznie parochowi kikoszowskiemu punktualnie wypłacano było złotych polskich siedmdziesiąt, na msze święte za dusze ich, gdyby zaś któremu z dziedziców lub successorów moich podobają się summę złotych polskich tysiacy z dóbr wsi Kikoszowki przenieść, tedy nie inaczej, tylko mediante securitate et locatione in bonis mundis et liberis oddać ją powinni; ta erekcyia cerkwi świętej służyć tylko ma kapłanom, w unii świętej będącym y rządóm najwyższego namiesnika Chrystusowego, to iest papieża rzymskiego, świętych apostołów iego: Piotra y Pawła; a iezeliby co opaczego y przeciwnego pokazać się miało, tedy to wszystko, cokolwiek stanowią y wyżej opisałem, nic nie ważno byź powinno, ale ta fundacya moja szczególnie tylko służyć ma uniatom. Którą to erekcyą ręką moją własną przy zwykłej pieczęci stwierdzam y podpisuję. Działo się w Kikoszowie, dnia osmego Czerwca, roku tysiacy siedmset siedmdziesiątego drugiego. U tey erekcyi, per oblatam podaney, podpis wielmożnego stolnika owruckiego, przy pieczęci, w te słowa: Stanisław Kostka Baczyński, stolnik owrucki manu propria (L. S.). Któraże to erekcyia, za podaniem y prozbą jegomości wyż podającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich iest ingrossowana.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1772, № 253; листъ 426 на оборотъ.

СС XXVII.

Уставъ, данный уніатскимъ митрополитомъ, Филиппомъ Володковичемъ, вновь учрежденному имъ церковному братству при Смѣдинской церкви во имя Воздвиженія честнаго Креста. 1773. Октября 3.

Фелиціанъ Филиппъ Володковичъ, Божією и святого трона Апостольскаго благодатію архієпископъ митрополитъ Кіевскій, Галицкій и всея Россіи, епископъ Протоероній Володимірскій и Берестя Литовскаго, архимандритъ Кієво-Печерскій.

Во имя пресвятыя и Животворящія Троицы: Отца, и Сына, и Святаго Духа, аминь.

И въ достохвальную буди память.

Не въ рукотворенныхъ храмѣхъ живяй Вышній, ему же престоль небо, земля подножіе; но гдеже два или трие будутъ собрани, союзомъ любви славы Божественныя связаны, тамо, по реченію своему евангельскому, но средѣ ихъ, и въ нихъ, аки въ церквахъ, себя Бога живаго пребывать благоволи. Сієже собраніе, коликую приноситъ благодать, егда присуство Господне имать съ собою? (ибо тогда въ вся благая преизобилуетъ), не требѣсть есть изображати, токмо еже въ семъ собраніи единодушно работати Господеви, во имя пресвятыя Богородицы, или святыхъ, Богу оугодившихъ, равно есть, аки царствовати; всякъ хотяй сообщатися, да внимаеть.

Понеже сея благодати желаніємъ, любовію благолѣпія святыни Господней возбуждени и разжжени, христолубивіи церкви Христовой Смѣдинской храму Воздвиженія честнаго креста Господня блюстителіе и парохіане, а славетніи при томъже храмѣ жителіе, смиренно молили насъ, пастырѣ своего, дабы на сооруженіе при рѣченной церкви и устроеніе братства не токмо наше благословленіе, но и установы благонравнаго образа и обыкновеній (како въ семъ союзѣ братства подобаеть работати Господеви и имя Пресвятыя Богородицы славити) онемъ придали, сего ради мы, пастырѣ, сицевое ихъ желаніе, съ всякимъ благоутробіємъ приємше, любо трудную ревность благолѣ-

пія свѣтыни Господнея о Господѣ похваляюще, и немдленно довле-
творяще моленію помененныхъ желателей (властію намъ свѣше по-
собствующею) собраніе братства при вышше реченной церкви свя-
той Смѣдинской подъ именемъ и защищеніемъ святителя Христова
отца Николая вознести, наздати и строити, бггословеніе наше симъ
начертаніемъ онѣмъ вручающе, сицевыя (въ томъ союзѣ братства
пробывати изволяющы) по правильному узаконенію предаемъ ус-
тави.

Артикулъ 1. Понеже сего братства дѣло и конецъ сей есть,
еже, работающе Господеви, его всегда хваляще, Пресвятыя Богоро-
дицы яко защищеніе славити, благолѣпіе свѣтыни Господнея воз-
любити, и о семъ пецися, отъ силы въ силу происходяще, паче игѣхъ
добродетелми душевными сіяти, сего ради долженъ будетъ кійждо,
въ семъ братствѣ пробывати хотяй, первіе въ день той, въ который
вписатися изволить, сповѣдъ свягую всѣхъ грѣховъ своихъ со-
творивши, причастіе тайнъ Святыхъ получитьи, а по семъ при-
іерси церкви реченныя и собранной братіи обѣщаніе сице исполнити,
колѣна преклонши предъ иконою Пресвяты Богородицы и положен-
нымъ евангеліемъ, по исповѣданіи Вѣры Святыхъ, сирѣчь, вѣрую во
едипого Бога прочетни, послѣдствующая глаголати.

»Пресвятая Богородице, Дѣво Маріе, Мати Господа моего,
Исуса Христа; азъ (имя рекъ), рабъ Сына Твоего, и Твой грѣш-
ный и непотребный и самага пресвятого лицезрѣнія Твоего не-
достойный, разжженный любовію и желаніемъ по Бозѣ служить
Тебѣ, имѣяй несумѣнную надежду въ твоей неисповѣдимой милости,
днесъ предъ Богомъ и свѣтыми небесными силами, вручаю мя тебѣ
во всегдашнаго раба, лику братіи, отъ имени великаго чудотворца
Святителя Христова, Отца Николая, собранному, соединяюся и отъ
сего дне искренѣе желаю Тя имѣти себѣ Госпожу, Матерь и пред-
стателлицу житія и спасенія моего. Клятвенно съ усердіемъ обѣ-
щаюся никогда же Тя оставити, но найпаче честь достойную Имени
Твоему пресвятому всегда воздавати, и прочіихъ, миѣ врученныхъ,
къ томужде почтенію увѣщевати, и наставляти долженствую Сего
ради о Мати Божіа! прилѣжно молю Ти, и съ Тобою Сына Твоего,

да мя къ спасенному всѣхъ благихъ, житію полезному, наставитъ познанію, и паходящихъ обѣдъ и напастей избавитъ, и въ часть смерти, матерными Твоими преклопентъ молитвами, помилуетъ, аминь».

По семь, положиши два перста на Евангеліи, изречеть: »Сіея вся яко истинно обѣщаю, и уставы братскія съ послушаніемъ должнымъ хранити имамъ, тако ми допомози Господи Боже, и сіе Святое Евангеліе«. Сія изрекши, лобызаетъ Евангеліе, и икону пресвятыя Богородицы.

Артикуль 2. Каждый братъ долженъ будетъ вѣру святыю и славу имене пресвятыя Богородицы опасно блюсти и цѣло, не стыдящися, хранити себе отъ всякихъ дѣлъ блудныхъ, сваровъ, піанства, словесъ безчинныхъ, соблазновъ и прочихъ прегрѣшеній; наипаче отъ злыя бесѣды оудалати, да явится паче ивыхъ ревнитель славы божественныя, и угодникъ пресвятыя Богородицы. Аще мощно будетъ, да не лѣнится по вся дни до церкви прійти и тамо или службы Божественныя выслушати, или, якоже изволитъ, Господеви и пресвятѣй Богородицѣ помолитися.

Артикуль 3. Каждый братъ долженъ будетъ рано и въ вечеръ, благодаряци Господа Бога, иже его на подобіе Свое сотворилъ, кровію Сына Своего откушилъ, Духомъ Святымъ до вѣры святыя привелъ, до братства воззвалъ, мовити во имя пресвятыя Троицы: *3 Отче нашъ, и Богородице Дѣво, и Вѣрую во единого Бога* 1, въ вечеръ, токмо придавши моленіе за усопшихъ и испытаніе въ тоже время своей совѣсти, что чрезъ день дѣлалъ? и прочая творити, о грѣсѣхъ въ сокрушеніи сердечномъ съ обѣщаніемъ исповѣданія каются.

Артикуль 4. Братія вси должны будутъ яко наичастѣй исповѣдаться и тайнамъ святымъ причащатися, именно: въ постѣ Рождества Господня или на самый праздникъ тогожде; въ постѣ великій, во время Пасхи (когда Церковь Божая подъ грѣхомъ смертнымъ повелѣваетъ), на праздникъ сошествія Святаго Духа, въ день Святыхъ Апостолъ Петра и Павла, Успенія пресвятыя Богородицы и въ праздникъ Воздвиженія Честнаго Креста и Святителя Николая, яко защитителя своего братства.

Артикуль 5. Должны будутъ братія во время всенощнаго,.... во время утренняго Евангелія и Славословія по двою или болше; во время: службы Божія, Евангелія, Херувимской пѣсни, такожде Кіновніка. и во время святъ святъ святъ Господь, и чрезъ Израднѣе вси со свѣщами посредѣ церкви стояти.

Артикуль 6. Егда кто отъ братій болей и немощенъ будетъ, должны его ине посѣщати и о Господѣ оутѣпати; аще будетъ бѣдный и нищій, по силѣ своей воспомогати, найпаче, дабы тайнами святыми былъ вооруженъ и усмотрѣнъ, пещися. Егда же до него будетъ мѣрей съ пресвятѣйшею Евхаристіею ити, со свѣщами должны будутъ послѣдовати; преставшагося погребсти при должественной службѣ, душу его поминающе, милостыню святую дати.

Артикуль 7. Дабы службы Божіи каждаго мѣсяца въ среду за живыхъ и субботу за усопшихъ, (яко найумилостививѣйшая жертва) дѣйствованы были, подобаетъ братіи въ любви старатися; и тогда всѣмъ въ церковь собиратися со свѣщами, способомъ, яковымъ описано, предстояти, дающе нищимъ по силѣ своей милостыню, акаѳисты такожде, дабы на заутріе, или въ самій день праздника, или святъ Господнихъ нарочитыхъ отпращиваны были, пещися братіямъ надлежитъ, и тогда всѣмъ со свѣщами предстояти.

Артикуль 8. Странствующи братія во время святъ урочаистыхъ и тѣхъ дней, въ которіи службы Божія бывають, должны суть слухати службы Божественныя, аще же не будетъ мощно, да помолятся Господеви, и сіе должное инымъ добрымъ дѣломъ воздати и исполнити да не замедлятъ.

Артикуль 9. Во всѣхъ потребахъ церкви Господней, найпаче въ превознесеніи славы Божія, и въ прославленіи чести пресвятыя Богородицы, должны будутъ братія усердно пещися. Послушаніе по разсужденію честнаго отца своего духовнаго и старѣйшихъ братій, яковое юнѣмъ вручено будетъ, любви ради и общанія клятвеннаго, (еже есть союзъ совершенство), творити и не стыдѣтися.

Артикуль 10. Строеніе сего братства належати имать до пресвитера церкви реченой и единого брата старшаго, а тріехъ со-

вѣтниковъ, которіи еще избраны будутъ: завтра по праздниѣ Сочествія Святаго Духа имуть собратися вси братія въ церковь, и тамо, по призваніи Духа Святаго, въ притворѣ избѣруть себѣ четырехъ кандидатовъ, способныхъ на старшинство братское, и который отъ всѣхъ больше будетъ имѣти крисокъ, сей будетъ старшимъ братомъ, а инни три будутъ совѣтниками по чину избранія своего; остатный можетъ быть писаромъ братскимъ.

Артикуль 11. Книги на писаніе братій, вписующихся и усопшихъ, карбону, реестра приходовъ и расходовъ—въ церкви или въ дому старшаго брата, ради нижей выраженныхъ употребленій, имѣти прислунаеть; понеже при вписаннися въ число братства—вписного, при сходзкахъ въ каждое время, наипаче въ потребѣ церкви, подобаеть братіямъ, по силѣ своей, до карбона милостыню святую складати, и сію чрезъ молодшихъ братій на употребленіе своихъ должностей снискати.

Артикуль 12. Сходзки братскія головныя, имуть быти четыре рази до року, сирѣчь: 1, въ праздникъ Сочестія Святаго Духа. 2, на Успеніе Пресвятыя Богородицы. 3, на соборъ Пресвятыя Богородицы. 4, на Благовѣщеніе Пресвятыя Богородицы. Меншія сходзки могутъ быти каждаго мѣсяца въ недѣлю первую. На тихъ сходзкахъ имать быти честный отецъ парохъ церкви и братія вси; идеже наченше пѣти: «Царю небесный», по Трисвятомъ, пѣснь праздника. По семъ должны будутъ внимати поученію отъ іерея; по семъ совѣтовати о порядкахъ духовныхъ, о украшеніи олтаря, вспоможеніи нищихъ, именно о погребаніи умершихъ, дабы тѣлеса ихъ на поруганіе на распутіяхъ не обрѣталися. Во время тихъ же сходзковъ имуть судити старшіе меншихъ за прегрѣшеніе и преступленіе; сирѣчь: аще не будетъ кто въ церкви во время всеобщаго, Службы Божія, аще инаго брата обезчеститъ или ударитъ—таковыхъ старѣйшіе будутъ карати первѣе наказаніемъ, по семъ иными винами, сирѣчь: сѣдѣніемъ въ общемъ соблюденіи или низверженіи, или присужденіемъ до даянія воску и гривень до карбона. Сего ради братія въ сицевыхъ справахъ (развѣ грунтовыхъ, и головныхъ) не въ иномъ судѣ, токмо въ братскомъ да ищутъ справедливости.

Аще кто явится безъ надежды покаянiя, такого отъ числа братiй отринуть достоинтъ. Старшiй братъ съ совѣтниками, при избранiи иныхъ вмѣсто свое, долженъ будетъ въ рахупкахъ iереевн, и братiи, о приставленiи своемъ и о всѣхъ вещахъ братскихъ отвѣтъ дати.

Сiе писанiе (да избыточествуютъ ревнителiе славы Божественныя во всемъ, юже не преступати, ниже лихоимствовать въ вещи брата своего, зане мстителъ есть Господь) въ сохраненiе всѣмъ Христолюбивымъ предаше, печатiю нашею утвержденное, рукою власною подписахомъ. Дадесе въ резиденцiи пашои Купечовскои, року Господня 1773, мѣсяца Октября дня 3. (М. П.). Фелицианъ, Архiепископъ-Митрополитъ.

Изъ собранiя документовъ, принадлежащихъ Временной Комиссiи для разбора древнихъ актовъ.

ССХХVIII.

Грамота, выданная наместникомъ Кiевскои унiятскои митрополи, Львомъ Шептыцкимъ, священнику Титу Татаринскому, заключающая свидѣтельство о рукоположенiи его въ iерейскiй санъ, назначающая ему приходъ—село Мурованую Махновку и опредѣляющая его обязанности. 1773. Декабря 8.

Леонъ на Шептичахъ Шептицкiй, Божiею и святого апостольскаго престола благодатiю епископъ Львовскiй, Галицкiй и Каменца Подольскаго, митрополи Кiевскiя и всея Россiи со архимадрiею Кiево-Печерскою коадьюторъ и админiстраторъ, архимандритъ коммандаторiушъ Мелецкiй.

По благодати, дару и власти пресвятаго и животворящаго Духа и святаго престола апостольскаго римскаго намъ данной, сего благоговѣйнаго мужа, Тита Татаринскаго, первѣе прилѣжно и всякимъ опаснымъ истязаніемъ испытавше, о разумѣ его и достовѣрными свидѣтелствами о честномъ его житіи увѣрившеся, судихомъ быти достойна сана іерейскаго, потомъ чинно и законно его на степени возведохомъ и благословихомъ: первѣе во вратаря, свѣщеносца, четца, ексорцисту, поддіакона и діакона, тоже призываніемъ Святаго и Животворящаго Всесовершающаго Духа, по чину святаго восточныя церкви, на степень пресвитерстїи произведохомъ и рукоположихомъ въ діецезію нашу Киевскую, протопресвитерію Бердичевскую, въ церкви храму святаго великомученика Георгія, веси, Махновка Мурована рекомой, колаціи конвенту Бердичевско-кармалѣтанскаго; преподахомъ-же ему власть літургисати и приходящихъ къ нему своихъ си дѣтей духовныхъ исповѣданія грѣховъ воспріймати и, противо коегождо ихъ совѣсти, достойно отъ грѣховъ разрѣшати, разсуждающе по правпломъ святихъ апостолъ по уставу-же и заповѣдехъ святихъ богоносныхъ отецъ и нашего смиренія архіерейскому поученію и повеленію. Такожде вручихомъ ему и прочія тайны и всякая иная дѣла іерейская священнодѣйствовать и совершати; не подобаеть-же ему отъ нѣкихъ тяжкихъ случаевъ и припадковъ духовныхъ, апостолскому престолу и намъ, пастыреви, къ разрѣшенію удержанныхъ и сохраненныхъ, кромѣ нашего на сіе архіерейскаго благословенія, разрѣшати; ниже подобаеть ему отъ сего престола до иного, ни въ архидіецезію, ни въ епископію иную преходити, развѣ кромѣшняго благословенія и отпустныя грамоты наша пастырскія, никакоже да дерзнетъ въ иной парохіи, тако своя російскія, яко-же и римскія епархіи, тайны святаго ниже иная священнодѣйствія и обряды, развѣ за соизволеніемъ истаго парохіи или церкви настоятеля, совершати, но точію свойственной себѣ парохіи прилѣжати, церковнаи имѣнія не растачати, но и погибшая всяко должныи есть взысквати, зловѣріе въ своей парохіи искоренити, правовѣріе-же насаждати, прилежя же всегда трезвенію, чтенію, ученію и молитвѣ, вся, священству его подобающія, добродѣтели опасно исполнати. Во всѣхъ убо сихъ да поспѣшитъ ему Господь

Богъ благодатию пресватаго и животворящаго своего Духа. На утверждение же іерейства его дана бысть сія грамота наша подь печатію и съ подписомъ руки нашея архіпаствырска, въ Львовѣ, каедрѣ нашей святаго великомученика Георгія, дня 8 месеца Декаврія, року Божія 1773. Леонъ епископъ (М. П.). Даніиль Верхрадскій, писарь.

Подлинникъ (печатаный) хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. № 318.

ССХХІХ.

Презента, выданная польскимъ королемъ Станиславомъ Августомъ униатскому священнику, Якубу Суходольскому, предоставляющая ему право занять приютъ при Преображенской церкви въ городѣ Житомирѣ. 1779. Декабря 18.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiątego, miesiąca Januarii trzeciego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim przedemną, Felicianem Trypolskim, susceptantem przysięgłym grodzkim burgrabstwa żytomirskiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, żytomierskiemi comparens personaliter jego mość xiądz Jakub Suchodolski, tę prezentę do cerkwi Przemienienia Pańskiego, w mieście jego królewskiej mości Żytomirzu sytuowanej, na papierze stęplowym ceny złotego jednego groszy dwudziestu w Warszawie spisaną, i podpisem ręki najjaśniejszego Stanisława Augusta, króla polskiego, pana naszego miłościwego, przy pieczęci wielkiej koronnej, na massie czerwonej wyciśnionej, tudzież z podpisem ręki na boku jaśniewielmożnego Karnickiego, sekretarza, stwierdzoną, sobie, offerentowi, daną, ad acta castrensia, capitanealia, żytomiriensia per oblatam

podał tenoris sequentis: 'Stanisław August, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Inflancki, Smoleński, Siewierski i Czernihowski. Wielebnemu w Bogu jego mości xiędzu Gedeonowi Horbackiemu, biskupowi pińskiemu i turowskiemu, administratorowi generalnemu metropolii Kijowskiej, albo jego in spiritualibus namieśnikowi, lub komukolwiek na to moc i władzę mającemu, uprzejmie nam miłemu. Wielebny w Bogu, uprzejmie nam miły! Wakuje teraz cerkiew parafialna, pod tytułem Przemienienia Pańskiego, z affiliowanemi do niej, czyli bardziej zdawna po dezolacyi przyłączonemi, dwoma: Świętego Mikołaja i Narodzenia Panny Maryi, w województwie Kijowskim, w mieście naszym królewskim Żytomierzu sytuowana, w dyciecyi uprzejmości waszej po rezygnacyi dobrowolnej pobożnego Jakóba Lebedyńskiego, prezbitera ostatniego tej cerkwi, parocha i possessora, do której to cerkwi, tym sposobem wakującej, my, według prawa, nam w podaniu do niej należącego, pobożnego Jakóba Suchodolskiego, z sposobności, pobożności i dobrych obyczajów nam zaleconego, podajemy, żądając po uprzejmości waszej, ażebyście pomienionego Jakóba Suchodolskiego, od nas podanego, a nie żadnego innego, na też cerkiew z affiliowanemi postanowił, wprowadził, rząd i zawiadywanie o duszach, w tej parafii będących, tudzież dochody, dawne fundusze i wszelkie przynależności onemu powierzył, podał, zlecił, jako to do urzędu uprzejmości waszej przyzwoito jest i należy. Na co, dla lepszej wiary, ręką naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia ośmnastego miesiąca Grudnia, roku Pańskiego tysiąc siedmset siedmdziesiątego dziewiątego, panowania naszego szesnastego roku. U tej prezenty, per oblatam podanej, podpis ręki najjaśniejszego Stanisława Augusta, króla polskiego, pana naszego miłościwego, przy pieczęci wielkiej koronnej, z przypiskiem na boku jaśniewielmożnego Karnickiego, sekretarza jego królewskiej mości i pieczęci koronnej, w te słowa: Stanisław August król. (L. S.) Przypisek zaś jaśniewielmożnego sekretarza w te słowa: Prezenta do cerkwi Przemienienia Pańskiego i jej przyłączonych, w województwie Kijowskim, w mieście jego królewskiej mości Żytomierzu sytuowanej, po dobrowolnej rezygnacyi pobożnego Jakóba Lebedyńskiego pobożnemu Jakóbowi Suchodolskiemu dana. Jan Karnicki, podstoli xięstwa Inflackiego, jego królewskiej mości i pieczęci mniejszej koronnej sekretarz, manu propria. Za sprawą i przełożeniem jaśnie wielmożnego jego mości pana Jana na Warkłanach, Prelach hrabi Borcha, podkanclerzego koronnego, człuchowskiego starosty, zapiczentowano, znajduje się w aktach.

Która to prezenta, per oblatam podana, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich jest zapisana.

Книга городская, житомирская, годъ 1780, № 269; мистъ 29 на оборотъ.

CCXXX

Свидѣтельство, выданное членами братствъ, состоящихъ при церкви села Рязновки, Тимофею Лавренку въ томъ, что онъ далъ удовлетворительный отчетъ въ израсходованіи церковныхъ денегъ и соорудилъ на свой счетъ нѣкоторые серебряные сосуды и украшения. 1780. Февраля 17.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Augusta jedynastego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, ziemskimi powiatów: Zwinogrodzkiego i Umańskiego stawiać się osobiście urodzony Felix Pawliński, te zaświadczenie, od gromady Ryzanowskiej z wszelkich pretensyi wielebnemu jego mości księdzu Kozłowskiemu danej, na papierze prostym podwakroć spisanej, z podpisami tejże gromady przy krzyżykach jedenastu potwierdzonej, z przyłączeniem papieru ciepłego ceny kopiejek trzydziestu, do akt ziemskich powiatów Zwinogrodzkiego i Umańskiego w sposób oblaty podał w tej istocie: My, niżejpodpisani, gromada Ryzanowska, tejże Ryzanowskiej cerkwi tak starego i młodego bractwa, zebrawszy porachunek z Tymofeja, arędarza teraz ryzanowskiego, za registra cerkiewne, przez niego przyjęte, jako wszystkie z tych registrów zebrane pieniądze na potrzebę cerkiewną wydał, dla tego my teraz i w czasie późniejszym ani do jego samego, ani należących jego bądź których, żadnej pretensyi nie mamy i nic mieć nie możemy, ze wszystkim onego kwitując, własną ręką naszą podpisujemy się. Daliśmy w Ryzanowce, dnia siedemnastego Februaryi v. s., tysiąc siedmset ośmdziesiątego anno. U tego zaświadczenia podpisy rak

w te słowa: Hryhor Draczuk, ktytor bractwa staroho+; Pentałymon Harywłyenko, ktytor bractwa mołodoho+; Hryhory Syniak, bratczyk+; Jakim Kasianiw ziat, bratczyk+; Zacharko Ochmatowski, bratczyk +; Petro Petrycia, bratczyk+; Iśko Wegera, bratczyk+; Ławryn Kołko, bratczyk. Na drugiej stronie zaświadczenie w te słowa: My, niżejwyrażeni, gromada Ryzanowska, ktytorowie i bractwo cerkwi tejże ryzanowskiej, tym naszym pismem wiadomo (komu o tem wiedzieć będzie należało) czyniemy, że kielich duży, srebrny, pozłacany, patyna srebrna, gwiazda i łyżka od tegoż kielicha wyzłacana, i monstrancya srebrna także wyzłacana, robiona podobieństwem winogradu, i mszał pisany, zostający w cerkwi naszej Ryzanowskiej—nie są cerkiewne, tylko je sporządził Tymofej Ławrenko, terazniejszy nasz arędarz ryzanowski. swoim kosztem dla jego mości xiędza B Kozłowskiego, parocha Ryzanowskiego, swego zięcia, i że my, ani kto inszy z naszych, sobie ani cerkwi, teraz ani potym kiedy, jakim pretextem przywłaszczać może, tylko te wyżwyrażone rzeczy są własne jego mości xiędza B. Kozłowskiego, i na to, dla lepszej wagi i waloru, uznania prawdy, ręką naszą własną nieumiejący pisma znakami krzyża świętego podpisujemy się Daliśmy w Ryzanowce, dnia dwudziestego trzeciego Februariyi v. s., tysiąc siedmset ośmdziesiątego roku. U tego zaświadczenia podpisy rąk w te słowa: Hryćko, ktytor bractwa staroho+; Pańko, ktytor bractwa mołodoho+, Dmytro Pochyły+. Które zaświadczenie jest co do słowa w więgi niniejsze, ziemskie powiatów Zwinogradzkiego i Umańskiego zapisane. Te zaświadczenie przyjął wielmożny Wojciech Dunin, regent ziemski powiatów Zwinogradzkiego i Umańskiego. Sędzia Jakub Kaleński.

Книга Звенигородскаго ѣ Уманскаго уѣздовъ, 1799 года, № 3525; листъ 168.

CCXXXI.

Определение комиссиі, назначенной сеймомъ, обозначающее мѣсто въ городѣ Житомирѣ, отведенное для постройки на немъ уніятской миссіи и семинаріи, для учрежденія которыхъ сумма была пожертвована Михаиломъ Примовичемъ, викаріемъ кіевской уніятской митрополіи. 1780. Мая 16.

Roku tysiąc siedmset ośmdziesiątego, miesiąca Novembris czternastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Felicianem Trypolskim, susceptantem przysięgłym grodzkim burgrabstwa Żytomierskiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, żytomierskiemi, stanowszy osobiście wielebny jego mość xiądz Michał Prymowicz, archiprezbiter katedry Lwowskiej, officiał i wikary generalny metropolii kijowskiej, ten ekstrakt z akt metryki koronnej, z wpisaniem w nim aktu komisyy, wyznaczającej plac na fundusz misyyi Ruskiej w mieście jego królewskiej mości Żytomierzu, z podpisem ręki jaśniewielmożnego kanclerza wielkiego koronnego, przy pieczęci wielkiej koronnej, na massie czerwonej wyciśnionej, na papierze stepowanym ceny grosza srebrnego autentycznie wydany do akt grodzkich żytomierskich w oblatę podał, tenoris sequentis: Stanislaus Augustus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiae, Kijoviae, Volhyniae, Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensiae, Severiae, Czerniechoviaeque. Significanus prasentibus litteris nostris, quorum interest, universis et singulis: oblatum esse ad acta praesentia metricis regni cancellariae nostrae minoris actum commissionis, mente constitutionis regni anni millesimi septingentesimi septuagesimi sexti, in fundo oppidi Żytomiriensi expeditum, manibus magnifici et generosorum commissariorum propriis subscriptum, sigillis gentilitiis communitum, actis terrestribus żytomiriensibus oblatum, sanum, salvum et illaesum, omnique suspitionis nota carentem, tenoris sequentis: Działo się w mieście jego królewskiej mości Żytomierzu, w rezydencyi wielebnych ojców Bernardynów, w roku tysiąc siedmset ośmdziesiątym, miesiąca Maja szesnastego dnia, w przytomności wielmożnych: Antoniego Wieczsińskiego, podsędka ziemskiego kijowskiego, Walentego Zielińskiego, sędziego grodzkiego kijowskiego, surro-

gata pisarza ziemskiego żytomierskiego, Mikołaja Kaleńskiego, pisarza grodzkiego żytomierskiego, Rycharda Poczętowskiego, komornika ziemskiego żytomierskiego, Antoniego Wirskiego, burgrabi piotrkowskiego, i wielu innych, temu aktowi przytomnych, tudzież woźnego generała, opatrz nego Michała Harmaszewicza, temu dziełu assystującego. My, kommissarze, z sejmu, konstytucją sejmu roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt szóstego, pod tytułem: »Pozwolenia nowej fundacyi missyi Ruskiej w Żytomierzu i przy niej seminarium« wyznaczeni, z mocy pomienionej konstytucyi, w tych wyrazach zawartej: »Przychylając się do prośb pobożnego Michała Prymowicza, officyała generalnego kijowskiego ruskiego, aby mógł przy cerkwi parochialnej Przemienienia Pańskiego, w mieście jego królewskiej mości Żytomierzu, missyonarzów i seminarium xięży świeckich ruskich, w jedności i posłuszeństwie kościoła świętego będących, zafundować, i na takowy fundusz dwakroć sto tysięcy złotych polskich wieczyście zapisać,—pozwolenie dajemy, i na rozprzestrzenienie placu ściśmionego tej cerkwi dla pobudowania rezydencyi potrzebnych wielmożnych i urodzonych: Józefa Stępkowskiego, kijowskiego, i Stanisława Pruszyńskiego, owruckiego, kasztellanów, Łukasza Rybińskiego, kijowskiego, Józefa Jakubowskiego, żytomierskiego, podkomorzych, Kazimierza Chojeckiego, chorążego, Adama Bukara, sędziego ziemskiego żytomierskiego, Jgnacego Kordysza, braclawskiego ziemskiego; i Teodora Paszkowskiego, grodzkiego kijowskiego, pisarzów,—wyznaczamy; którzy, choćby tylko w komplecie osob trzech, zjechawszy do Żytomierza, na rezydencyą missiorarzów i seminarium dostateczny plac wyznaczą, i, co potrzeba będzie, postanowią, a temu urodzony starosta żytomierski, ani kto inny, sprzeciwiać się i przeszkadzać nie ma; waruiemy oraz z mocy rezolucyi najjaśniejszego pana, za zdaniem rady, przy boku jego nieustającej; na zaświadczenie jaśnie wielmożnego Stępkowskiego, kasztelana kijowskiego; i innych komissarzów, na pierwszy termin zjechałych, wydanej, w następującym ułożeniu: Na zaświadczenie wielmożnego Stępkowskiego, kasztelana kijowskiego i ichmościów kommissarzów, przez konstytucją sejmu roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt szóstego, tytuło: »Pozwolenie nowej fundacyi missyi Ruskiej w Żytomierzu« wyznaczonych, którzy, rekwirovani od wielmożnego xiędza Prymowicza, archiprezbitera lwowskiego, chcieli skutecznie nakazy namienionej konstytucyi przez rozszerzenie placu przy cerkwi Żytomierskiej dla zabudowania przy niej seminarium, lecz, gdy to miejsce tak znaleźli ze wszystkich stron ściśnione, że wcale do rozszerzenia nie jest zdadne, przeto gdy namieniona konstytucya dla tej przyczyny skutku swo-

jego wziąć nie może, rzeczeni kommissarze, końcem pozwolenia innego miejsca wyznaczenia, do rady nieustającej odsyłają, oraz na memoriał wielbnego xiędza Michała Mieleniewskiego, prokuratora metropolii całej Russyi, dopraszającego się imieniem wielbnego xiędza Prymowicza, o rezolucyą, czyli na mocy wzwyżnamienionej konstytucyi, mogą wielmożni i urodzeni kommissarze inne sposobniejsze miejsce dla zbudowania missyi i seminarium w mieście jego królewskiej mości Żytomierzu, nie przywiązując się do placu, przy cerkwi Przemienienia Pańskiego będącego, jako zbyt ściśnionego, oznaczyć. My, król, za zdaniem rady, przy boku naszym nieustającej, deklarujemy: że lubo wyżej rzeczzone prawo zdaje się pozwalać wyznaczenie placu przy cerkwi, jednakże poniżej będące w słowach: »którzy, choćby tylko w komplecie osób trzech. zjehawszy do Żytomierza, na rezydentią missyonarzów i seminarium dostateczny plac wyznaczą, i, co potrzeba będzie, postanowią, a temu urodzony starosta żytomierski, ani kto inny, sprzeciwiać się i przeszkadzać nie ma« nie zabrania w innym miejscu wyznaczenia dostatecznego na ten fundusz placu, zwłaszcza gdy wielmożni i urodzeni kommissarze przy cerkwi dostatecznego na to placu nie znajdują, za poprzedzającym przez innotescencyą, od nas wydaną, w grodzie Żytomierskim dnia piętnastego Kwietnia tysiąc siedmset ósmdziesiątego roku zeznaną, obwieszczeniem, na dzień dzisiejszy, szesnasty Maja, innotestencyą wyżej wyrażoną oznaczony, zjehawszy i jurisdictionią swoją ufundowawszy, akt tejże, dla zachodzącego słońca, do dnia jutrzejszego, to jest siedemnastego Maja, obwołać woźnemu rozkazaliśmy; na którym terminie, uzupełniając przepisy wzmiankowanej konstytucyi i skutkując tłumaczenie tejże przez rezolucyą rady nieustającej, najpierwej do wynalezienia placu dostatecznego na zbudowanie rezydencyi dla missyonarzów i seminarium przystąpiliśmy, a ten najspodobniejszy niedaleko ojców bernardynów nad drogą, z Żytomierza do Wilska idącą, tym go rozmierzywszy sposobem, to jest: zaczawszy od drogi, z Żytomierza do Wilska idącej, ponad szpichlerz starościński, gdzie krzż kamienny znajduje się, idzie długość tego placu do rudki, z błotka laniowa ciągnący się, a w rzeczkę Kamionkę wpadającej, za miastem będącej, i zawiera w sobie łokci siedmset sześćdziesiąt; od krzyża tegoż kamiennego udając się ku drodze, z Żytomierza do Kroszni idącej, bok poprzeczności kwadratu wyrażający, trzysta łokci w sobie zawiera, gdzie figura wystawiona; plac kościelny oznacza brzeg drugi długości placu, ku rudzie nadmionionej ciągnący się, podobnie siedmset sześćdziesiąt łokci w sobie zawiera, ciągnie się zaś przez drogę, z Ży-

tomierza do Kroszni idącą, przez błotka część mniejszą, przez ogrod folwarku żytomierskiego do łożek, na wzwyrzeczzonej rudzie będących; zkąd rudką tąż, jako limite naturali; drugiej poprzeczności bok placu kwadratowego, trzysta łokci w sobie zawierający, zamyka się od figury, w górze wyrażonej, do słupa, na drodze, z Żytomierza do Kroszni idącej, znajduje się klin, rozległości sto łokci w sobie zawierający, który wolny od zabudowania być powinien dla uczynienia ulicy i wolnego wjazdu, tudzież ubezpieczenia od ognia; cały zaś plac dla ufundowania więzy missionarzów i zabudowania seminarium, przez nas wymierzony, długości siedmset sześćdziesiąt łokci w sobie zawierający, formę kwadratową mający, długością swoją od miasta na północ udaje się; a że urodzony Jliński, starosta żytomierski, ocalając spiklerz, prosił, aby linia na plac pomieniony ku rudzie wyprostowana pomimo jego folwarku była, którym wyprostowaniem droga, idąca z Żytomierza do Kroszni, jest zajęta, przeto wkładamy na tegoż urodzonego starostę żytomierskiego obowiązek, ażeby drogę inną do Kroszni przed zagrodzeniem placu wyprostował i należyście wyreparował; że zaś na pomienionym, placu tak pod zamiar podpadającym, jako i w klinie, od miasta między drogami z miasta jedną do Wilska, drugą do wsi Kroszni idącemi, będącym, acz od miasta oddalonym, chałupy żydowskie, chłopskie, jako i dworek urodzonego Kamińskiego, zabudowane zostają, przeto my, widząc nieuchronną przeniesienia tych budynków potrzebę, ażeby ci, którzy tam mają swoje zabudowania, skrzywdzonymi nie byli, zabudowania chałup i całego obejścia spisać kazawszy, do oznaczenia każdemu przyzwoitej za przeniesienie obudowania swego kwoty, tym przystąpiliśmy sposobem: najprzód za przeniesienie budynku utściwego Andrzeja Kucharza, to jest: izby z piecem kaflowym, komorą, bez sieni, chlewa i ogrodzenia podworza z ogrodem częścią żerdziami, częścią częstokołem—złoty polski sto dwadzieścia; za przeniesienie budynku, słomą pokrytego, opatrzego Joachima Jarmolińskiego, woźnego, to jest: izby z alkierzem, piecem kaflowym, sienią, komorką, podworzem, częścią żerdzią, częścią częstokołem zagrodzonego,—złoty polski ośmdziesiąt; za przeniesienie chałupy Sawki Moskalenka, słomą pokrytej, to jest izby z piecem prostym, komorą w sieniach, szopą na podworzu, oraz podworza i ogrodu, zerdziem ogrodzonych—złoty polski ośmdziesiąt; za przeniesienie budynku Józefa Piekarza, to jest: izby z piecem prostym glinianym, drugiej izby bez sieni z piecem kaflowym, komory na podworzu wybudowanej, z szopą i ogrodzeniem dworu, częstokołem opa-

sanego—złoty^{ch} polski^{ch} sto dwadzieścia; za przeniesienie budynku utściwego Nawerego Miecznika, słomą pokrytego, to jest: izby z alkierzem, piecem kaflowym, sienią i kuźnią na podworzu, bez ogrodzenia—złoty^{ch} polski^{ch} sto; za przeniesienie Jowa Greka izby starej, słomą pokrytej, z piecem prostym, sienią z częstokoła, stajenką chruścianą i ogrodem, z chrustu zaplecionym—złoty^{ch} polski^{ch} sześćdziesiąt; za przeniesienie dworku wielmożnego Kamińskiego, cześnika żytomierskiego, to jest: izby z alkierzem, piecem kaflowym, piekarnią bez sieni, szpiklerzów dwóch na podworzu, z których większy niedokończony. stajni z częstokołu i ogrodu, częstokołem opasanego,—złoty^{ch} polski^{ch} dwieście; za przeniesienie budynku niewiernego Arona, to jest: izby, częstokołem ostawionej, z alkierzem, z drzewa przystosowanym, piecem kaflowym, drugiej izby bez sieni także z częstokołu z piecem kaflowym, stajnią z częstokołu—złoty^{ch} polski^{ch} sześćdziesiąt; za przeniesienie budynku Iwana Mironenka: izby jednej z piecem kaflowym i sienią, komor dwóch, stodoły, częstokołem ostawionej, szopy, także ogrodu, z jednej strony żerdziem, z drugiej częstokołem zagrodzonych—złoty^{ch} polski^{ch} sto dwadzieścia; za przeniesienie budynku Hryćka Lubkowskiego ganczarza, to jest: izby rąbionej z alkierzem, piecem kaflowym, bez sieni, także drugą izbę z alkierzem i piecem kaflowym, komor dwóch, do tegoż budynku przystosowanych, podworza i ogrodu, częstokołem ogrodzonych—złoty^{ch} polski^{ch} sto dwadzieścia; za przeniesienie budynku niewiernego Ela Majorowicza z izbą drugą pokrytą, piecem kaflowym, sienią, z komorą, częścią deskami, częścią dranią zastawioną, szopy, podworza i ogrodu, częstokołem ogrodzonych—złoty^{ch} polski^{ch} osmdziesiąt; za przeniesienie izby niewiernego Jankiela Froimowicza z alkierzem, komorą, sienią, rąbionemi, zwierzchu dranią pokrytymi, wewnątrz niedokończonemi—złoty^{ch} polski^{ch} sto—oznaczywszy. te pomienione kwoty do zapłacenia za należne uznawszy, nakazujemy, ażeby wielebny jego łmość xiądz Michał Prymowicz, official kijowski, razem złączoną summę tysiąc dwieście czterdzieści złoty^{ch} polski^{ch}, nagradzając przeniesienie chałup, sposobem wyrażonym wytkniętych, każdemu z osobna, przenosić się mającemu, do rąk wypłacić, lub, gdyby kto odebrać nie chciał, w kancelaryi grodzkiej żytomierskiej złożyć; ostrzegamy jednak, żeby ci wszyscy, w górze wyrażeni, przynosić pomieszkania swoje mający, mieszkać w pomieszkaniach swoich do roku wolność mieli i nie byli rugowani, w przeciągu zaś roku ażeby się koniecznie ze wszystki^m przenieśli, pod winami na nieposłusznych prawu i odpowiedzial^{ności} w sądzie ziemskim żytomierskim, nakazujemy; oraz mając prze-

łożoną potrzebę do rozpocząć się mającej fabryki, z mocy nam udzielonej, wolny wrąb w lasach żytomierskich na wystawienie cegielni i na wszelkie potrzeby fabryki, oraz wolne branie w gruntach żytomierskich kamienia i wszelkich materyałów aż do skończenia tejsze fabryki—dajemy i pozwalamy. Króremu to dziełu, przez nas na mocy wyżej opisaney sporządzonemu, aby nikt sprzeciwiać się nie ważył, powagą, którą od rzeczypospolitej przyodziani jesteśmy, przykazujemy. Działo się w Żytomierzu, dnia i roku wyżej wspomnionych. Stanisław Kostka Pruszyński, kasztelan owrucki, orderu świętego Stanisława kawaler, kommissarz, manu propria, locus sigilli gentilitii, in cera rubra impressi; Tadeusz Łukasz na Rybnie Rybiński, podkomorzy generalny wojewodztwa Kijowskiego, kawaler orderu świętego Stanisława biskupa, kommissarz, manu propria, locus sigilli gentilitii, in cera rubra impressi; Adam z Juńcza Bukar, sędzia ziemski żytomierski, kommissarz, manu propria, locus sigilli gentilitii, in cera rubra impressi; Teodor Paszkowski pisarz ziemski kijowski, kommissarz, manu propria, locus sigilli gentilitii, in cera rubra impressi. A latere vero hujus actus commissionis verba sunt haec: Anno millesimo septingentesimo octuagesimo, die vigesima tertia Maii, w roczki sądowe ziemskie żytomirskie, od dnia ósmego roku i miesiąca wzwyż na akcie wyrażonych przypadłe i sądzić się zaczęte, comparens personaliter wielebny xiądz Piotr Olszewski, missyi Ruskiej żytomierskiej nowofundowanej prokurator, ten akt kommissyi z wyznaczeniem placu w mieście jego królewskiej mości Żytomierzu na nową fundacyą missyi Ruskiej i przy niej seminarium, na żądanie wielebnego jego mości xiędza Michała Prymowicza, archiprezbitera katedralnego lwowskiego, officyała y wikarego generalnego metropolii Kijowskiej, fundującego, przez jaśnie wielmożnych kommissarzów, konstytucyą roku tysiąc siedmset siedmziesiąt szóstego wyznaczonych, wydzielonego, z podpisami rąk tychże jaśnie wielmożnych kommissarzów, przy pieczęciach czterech, na laku czerwonym wyciśnionych, na papierze stęplowym ceny grosza srebrnego—do akt ziemskich w óblate podał; przyjąłem Adam z Juńcza Bukar, sędzia ziemski żytomierski, manu propria. Quem ejusmodi actum commissionis, sicut praemissum, oblatum, nos ad acta praesentia metrices regni suscipi, iisdem inseri, et parti postulanti authentice extradi, originale vero offerenti restitui permisimus; de quo restituto cancellaria nostra praesentibus quietatur. In quorum fidem praesentibus sigillum regni est appressum. Actum Varsoviae, feria secunda, die scilicet vigesima quarta mensis Julii, anno Domini millesimo septingentesimo octuagesimo, regni vero nostri anno decimo sexto.

U tego ekstraktu z akt mertyki koronnej, per oblatam podanego, podpisy rąk, tak jaśniewielmożnego kanclerza wielkiego koronnego przy pieczęci wielkiej koronnej, jako też i wielmożnego sekretarza metryki koronnej, tak się w sobie wyrażają: Joannes a Borch, supremus regni cancellarius, manu propria. (L. S.). Relatio illustrissimi excellentissimi domini Joannis comitis in Warklany, Prole a Borch, supremi regni cancellarii, człuchowiensi etc. capitanei. Antonius Rogalski, metrices regni praefectus, sacrae regiae majestatis secretarius, manu propria. Który to ekstrakt, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomierskich jest zapisany.

Книга городская, житомирская, записовая, годъ 1780, № 269; листъ 1026 на оборотъ.

CCXXXII

Презента, выданная провинціаломъ Кармелитовъ, Иосифомъ, уніятскому священнику, Федору Зелинскому, предоставляющая ему право занять приходъ въ селѣ Скоморохахъ, принадлежащемъ Бердичевскому кармелитскому монастырю. 1780, Мая 16.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiątego, miesiąca Augusti dwudziestego drugiego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku, jego królewskiej mości Żytomierskim, przedemą, Antonim Synhajewskim, namieśnikiem przysięgłym grodzkim starostwa Żytomierskiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, żytomierskiemi, osobiście stawający urodzony Andrzej Godlewski, tę prezentę na parochią cerkwi Skomorowskiej, od najprzewielebniejszego w Bogu jego mości xiędza Józefa, od N. P. M. Karmelitów Bosych prowincyi Polskiej prowincyała, urodzonemu Teodorowi Zielińskiemu z podpisem ręki swej przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, daną, na papierze stęplowym ceny grosza srebrnego spisana, do akt grodzkich Żytomierskich w oblatę podał, w następujące słowa:

jaśniewielmożnemu Jazonowi Junosze Smogorzewskiemu, arcybiskupowi po-
 łockiemu, biskupowi witepskiemu, mściśławskiemu, orszańskiemu i mohy-
 lowskiemu, metropolicie kijowskiemu i całej Rusyi, z opactwem Kijowskim
 pieczarskiemu administratorowi, orderów Orła Białego i świętego Stanisława
 kawalerowi. Mając w dobrach naszych wieś, nazwaną Skomorochy, w wo-
 jewodztwie Kijowskim a powiecie Żytomierskim leżącą, pod tytułem świę-
 tego Józefa i świętego Jana Chrzciela fundowaną, która cerkiew po świę-
 tej pamięci Teodorze Lachockim ad praesens wakuje, umyśliłem onęż uro-
 dzonemu Teodorowi Zielińskiemu nazwanemu, z urzędu konsystorskiego w
 pobożności życia i nauce dobrze nam zaleconego, do pomienionej cerkwi i
 parochii jaśniewielmożnemu archipasterzowi prezentować; jakoż go niniejszym
 prezentuję pismem, upraszając jaśniewielmożnego archipasterza, aby przerze-
 czonego, odemnie prezentowanego, urodzonego Teodora Zielińskiego, poświę-
 cić i do pomienionej cerkwi instalować raczył, starania o dusze i admini-
 stracją rządów duchownych, tejże cerkwi należących, onemu zlecił i poru-
 czył, podług władzy i zwierzchności waszej archipasterskiej mości; ja zaś
 wolnym onego od wszelkich podatków i powinności dworskich czyniąc, pre-
 zentę tę, dla tymwiększej wagi i waloru, ręką moją własną przy zwykłej
 pieczęci podpisuję. Datum w konwencie Berdyczowskim, dnia szesnastego
 Maja, tysiąc siedmset ósmdziesiątego roku. U tej prezenty, per oblatam po-
 danej, podpis ręki w te słowa: xiądz Józef od N. P. Maryi karmelitów
 bosych prowincyał Polskiej prowincyi. Która to prezenta, słowo w słowo
 jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomierskich jest zapisana

*Книга городская, житомирская, записовая, годъ 1780, № 269;
 листъ 754 на оборотъ.*

CCXXXIII.

Дарственная запись, выданная кармелитскимъ провинціаломъ, Іосифомъ, уніятской церкви въ селѣ Скородохатъ, опредѣляющая церковныя земли и доходы и устанавливающая обязанности приходского священника. 1780. Августа 14.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiątego, miesiąca Augusti dwudziestego drugiego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomierskim przedemną, Antonim Synhajewskim, namieśnikiem przysięgłym grodzkim starostwa Żytomierskiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, żytomierskiemi, osobiście stawający Andrzej Godlewski, tę erekcyę, do parochii Skomorowskiej należącą, od najprzewielebniejszego w Bogu xiędza Józefa, od N. P. M. karmelitów bosych prowincyi Polskiej prowincyała, urodzonemu Teodorowi Zielińskiemu, do tejże cerkwi skomorowskiej daną, podpisem ręki tegoż przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, stwierdzoną, na papierze stęplowym ceny grosza srebnego spisana;—do akt grodzkich, żytomierskich w oblatę podał; w następujące słowa: Erekcyя dla jego mości xiędza parochia do cerkwi Skomorowskiej, dziedzicznej wsi karmelitów bosych klasztoru Berdyczowskiego, wiecznemi czasy. Primo: plebania z piekarnią i komorą, z ogrodem obszernym i sadkiem od Pisek i gruntem obszernym Secundo: pola we trzy ręce po dni dziesięć, jako to: od Horodyszcz w pierwszą rękę, zacząwszy od łąnu dworskiego do rudy Horodyśkiej przypierającego, po nad drogą i granicą od Horodyszcz—wszerz sznurów dziesięć, wzdłuż sznurów siedm, sznur w sobie zawierający łokci piędziesiąt trzy, kończy się też pole wzdłuż w łąnie dworskim drugim, do rudy przypierającym; w drugą rękę, alias średnią, na garbie od rudy Horodyskiej i od łozy, na rudzie będącej, wszerz sznurów piędziesiąt trzy, w sobie łokci zawierających dziesięć, o miedzę: po lewej stronie Semena Wyhowa, po prawej—od rudy Horodyskiej, wzdłuż przez rudkę małą, sznurów siedm i te się kończy w łąnie dworskim, to jest zajmuje na cały sznur łąnu dworskiego; w trzecią rękę po nad drożyną, od rudy Horodyskiej idącą, i granicą od Pisek, wszerz. wyłączwszy na sianożęć po nad rudą sznurów dwa, od tej siano-

żęci sznurów dziesięć przez pole Semeniukowe i tegoż miedzą graniczy, wzdłuż sznurów siedm aż do pola Felińskiego i łąnu dworskiego, prosem zasianego. Tertio: sianożęci na kosarzów dziesięć przy polu, od Pisek wyznaczonym, a że ta co roku kosić się nie może, więc drugą w brzezynie od Prazowa po nad drogą, z Skomoroch do Prazowa idącą, i od drogi polami ludzkimi ograniczoną, wydziela się, które obędzie na przemianę tylko kosić się mogą, a nie co roku; Quarto: pasieka, wolna od dziesięciny dawania. Quinto: mlewo wolne bez miarki wszelkiego zboża, tylko na swoją własną potrzebę. Gorzałki i piwa na troje świąt wolne robienie na spust jeden, piwa beczkę jedną w arendarskiej winnicy drwami swoimi. Septimo: złotych polskich sto corocznie z arendy Skomoroskiej wyznacza się. Octavo: kanony dwa razy na rok z szynkowaniem do dwóch niedziel, z wypędzeniem: spust jeden gorzałki, piwa beczek dwie z swego zboża, nie biorąc od arendarza gorzałki, ani płacąc od kotła—pozwala się bractwu cerkiewnemu. Nono: Obligacya tej erekcyi każdego parocha terazniejszego i successorów jego: w każdą niedzielę całego roku aplikowanie mszy świętych za kolatora i parochianów, i żeby z gromadą łaskawie obchodził się, jako to: od szlubów i pogrzebów, i pilny był we wtzystkim. Na to, dla lepszej wiary, podpisuję się. Datum w Berdyczowie, roku tysiąc siedmset ósmdziesiątego, dnia czternastego Sierpnia. U tej erekcyi, per oblatam podanej, podpis ręki w te słowa: x. Józef od N. P. Maryi, karmelitów bosych prowincyał prowincyi Polskiej, manu propria. Która to erekcyja, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomierskich jest zapisana.

Книга городская, житомирская, записовая, годъ 1780, № 269; листъ 755

CCXXXIV.

Сознаніе вѣданнаго о томъ, что онъ ввелъ во владѣніе имѣніями, принадлежащими уніятской митрополии (которыя при семъ перечисляются), новаго митрополита, Язона Смогоржевскаго. 1780 Октября 14.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiątego, miesiąca Octobris dwudziestego piątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomierskim, przedemną, Felicianem Trypolskim, susceptantem przysięgłym grodzkim burgrabstwa żytomierskiego, i xiegami niniejszemi, grodzkiemi, stąnowszy oczewisto woźny generał wojewodstwa Kijowskiego i innych, opatrzny Bazyli Wołyniec, w moc prawdziwego, wiernego doniesienia swego, jawnie, jaśnie, ustnie dobrowólnie zeznał: iż ón roku terazniejszego, tysiąc siedmset ósmdziesiątego, dnia czternastego Octobris, na prawne wezwanie jaśnie wielmożnego jego mości księdza Jassona Junoszy Smogorzewskiego, arcybiskupa połockiego, witebskiego, mścisławskiego, orszańskiego i mohylowskiego, biskupa obranego i nominowanego, arcybiskupa kijowskiego, halickiego i całej Rusi metropolity, i Kijowo-Peczarskiej archimandryi administratora, orderów: Orła Białego i Świętego Stanisława kawalera, mając przy sobie stronę szlachty, ludzi wлары godnych, urodzonych: Jana Bigulskiego i tegoż imienia Krzyżanowskiego, dla tymwiększego świadectwa użytych i przysposobionych, był w dobrach, tu, w wojewodztwie Kijowskim, a powiatach: Żytomierskim, Owruckim i Kijowskim leżących, do metropolii Kijowskiej należących, najprzód w kluczu Radomyślskim, to jest mieście Radomyślu i w wsiach, do niego przynależących: Czudynie, Raczy Małej i Wielkiej Raczy, Krasnoburce, Międzyrzecce, Wysiewiczach, Medelówce, Michałkach, Hucie Wysiewickiej, Hucie Zabołockiej i slobodzie Papierni, Rudni Krymskiej, Niżyłowiczach, Zabołocz, slobodzie Berezie zwanej, Nehrebówce, Połysówce, Oblitkach, Bukach, slobodzie Mylihorod nazywającej się, w rudniach: miejskiej Radomyślskiej, na Teterewiu będącej, Bilkowskiej, Michalskiej, Lisówce, rudni Oblitkowskiej, tudzież Budzie Starej Potyjowskiej,

słobodzie i Budzie Nowej Potyjowskiej; niemniej w kluczu Dydowskim, dnia szesnastego tegoż miesiąca z tąż szlachtą, i przysiołkach, do niego należących, to jest: Dydowie, Holakach i Tymoszowie; tudzież w kluczu Mirockim, dnia siedmnastego Octobris, w wsi Mirocku z przyległościami, to jest: Szybennym i rudni Szybeńskiej, Hawryłówce, Pilipowiczach, Mikuliczach, Łubiance, Babińcach, Felicianówce i w innych, do tego klucza przynależących wioskach; jako też i w kluczu Unińskim, dnia ośmnastego Octobris: w Uninie, rudni Worobijowskiej, Worobijach Starych i Nowych Worobijach, Rutwiance i budzie Rutwiańskiej, Kaleńcach, Szpilach, Zarudziu, Rudniach: Szpilowskiej, Żerewskiej i Unińskiej, słobodzie, Blitcze zwanej, i Leonówce, futorze Rossochach i Rudni Futorskiej, na Uszy będącej; i w kluczu Zoryńskim, dnia dziewiętnastego tegoż miesiąca, i przysiołkach do niego należących, to jest: wsi Zoryniu, Orannym, Złodziejówce, we wsi Choczowej, Tołokuniu i słobodzie Tołokuńskiej, niemniej w słobodzie Stefanówce, rudni Tołokuńskiej i innych, do tegoż klucza zdawna przynależących wioskach; jako też w kluczu Goleńskim, dnia dwudziestego Octobris, to jest: Goleniu, Łukoidach, Żarach Niższych i Żarach Wyższych; nareszcie, dnia dwudziestego pierwszego Octobris, w kluczu Białosorockim, w wsi: Orewiczach, Rudynie, Dowhladach, Białosoroce, Weprach, Nadłęczjówce, Uhłach i rudni Rezwawskiej, niemniej i w dobrach Żurzewiczach, w dobra wyżpomienione—klucz Radomyński, Dydowski, Mirocki, Uniński z futorem i Rossochami, Zoryński, Goleński i Białosorocki—uwiązał i temuż jaśnie wielmożnemu jego mości, xiędzu Jasonowi Junoszy Smogorzewskiemu, administrującemu metropolią, w aktualną, realną, spokojną, nemine contradicente, podał i postąpił possessyą, ze wszystkimi do tych dóbr przynależnościami: stawami, jeziorami, młynami, rudniami, hamerniami, rzekami, gajami, lasami, borami, polami, sianożęciami, zbożami zasianymi i niezasianymi, budami potaszowymi, hutami, poddanymi ciągłymi i pieszemi, z ich powinnościami, żonami, dziećmi, i wszelkimi do tych dóbr przynależnościami, jakie tylko wynaleść się mogą, w realną i aktualną podał i postąpił possessyą, poddanych w każdej wsi zosobna do gromady zwoławszy, o nowym panie, jaśniewielmożnym requirencie, obwieścił i uwiadomił, którym powinności wszelakie odbywać rozkazał, i ciż poddani, zaraz posłuszni będąc, jaśnie wielmożnego affektanta za pana własnego przyjąwszy, ochotnie też powinności odbywać zaczęli i w niczym nie przeciwili się. Którę to wożny, wyznadmieniony, szlachtą, sobie przytomną, oświadczywszy się, zeznanie swoje prosił urzędu

niniejszego, aby było do akt przyjęte i zapisane, co i otrzymał, + wozny, nieumiejący pisać, znak krzyża świętego położył.

Книга городская, житомирская, записовая, годъ 1780, № 269; листъ 970.

ССХХV.

Записка неизвестного лица, извѣщающая уніятскую консисторію о возбужденіи надѣжды въ православномъ народонаселеніи Украины покровительствомъ, оказаннымъ ему однимъ изъ начальниковъ русскаго войска. 1782. Октября 19.

Die 19 Octobris, 1782, z Radomyśla.

Nieunici, w Ukrainie będący, wkrótce dla siebie wszelkiej pomyślności spodziewają się, a to z przyczyny, że J. O. książę Xawery, nim wymaszerował do Krymu, jakie tylko mógł, zbierał do unitów pretensje, i lubo więcej żadnej nie mógł (o czym najpewniejszą mamy wiadomość) wynaleść, tylko, że subsidium czyli donum gratuitum składać i oddawać równie z unitami są obowiązani, y z tym jednak jednego nieunita do Petersburga, drugiego do Warszawy wysłał, a trzeciego dla pilnowania się w Ukrainie osadził.

Подлинникъ, писанный на ласкутъ бумаги, хранится, въ числъ бумагъ бывшей Радомысльской уніятской консисторіи, въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 52.

CCXXXVI.

Разрѣшеніе, данное княземъ Іосифомъ Лобомирскимъ церковному братству села Любомирки содержать братскую пасѣку на урочищѣ, называемомъ „Воловая долина“ и освобожденіе этой пасѣки отъ десятины въ пользу владѣльца. 1786. Іюля 24.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt trzeciego, miesiąca Lipca dwudziestego osmego dnia (veteris styli).

Na leżeniu xiąg ziemskich województwa Braclawskiego, kadencyi Święto-Trojeckiej podług starego stylu i rezolucyi, od zwierzchności krajowej wskazanej, przypadłym, stawiać się osobiście urodzony Stefan Daniłowicz, te prawo czyli dokument dla gromady dóbr wsi Lubomirki dla konserwowania pasieki brackiej na dolinie, Wołowej zwanej, miejsce oznaczające, od jaśnie oświeconego xięcia jegomości Józefa Lubomirskiego, S. R. dane i służące, z opłatą papieru groszy dwudziestu, dla zapisania do xiąg ziemskich województwa Braclawskiego w sposób oblaty podał, w tej istocie: Wiadomo czynię komu o tem wiedzieć będzie należało, a mianowicie ichmościom panom officyalistom, w dobrach moich Poberezkich rządu mającym, iż ja, przychylając się do dawnego dóbr moich zwyczaju, aby pasieki cerkiewne, czyli bratskie, wolne od dawania dziesięciny do skarbu mego zostawały, nadaję niniejsze prawo moje gromadzie wsi Lubomirki do konserwowania pasieki bratskiej na dolinie Wołowej, poniżej Pieczyńcowej ścianki, która to pasieka, ile onej być może w późniejsze lata, od brania dziesięciny nazawsze wolna być ma; na co takowe prawo, dla zupełnej wagi i walu, ręką własną podpisuję. Datum w Czczelniku, dnia dwudziestego czwartego Julii, tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstego roku. U tego prawa, do oblaty podanego, podpis ręki przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, w te słowa: Józef xiąże Lubomirski S. R. mn. pr. (L. S.). Które co do słowa w księgi niniejsze, ziemskie województwa Braclawskiego iest zaingrossowane.

Книга земская, записовая, Брацлавскаго воеводства, годъ 1793, № 4790; листъ 186.

CCXXXVII.

Разрѣшеніе, выданное княземъ Антоніемъ-Яномъ-Непомукомъ Четвертинскимъ церковному братству села Цановки на право вѣчнаго пользования участкомъ земли, назначеннымъ для помѣщенія братской пасѣки; также освобожденіе тойже пасѣки отъ всякихъ даней и десятинъ въ пользу экономіи. 1788. Августа 10.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego, miesiąca Marca trzeciego dnia starego stylu.

W roczki sądowe, grodzkie wojewodztwa Braclawskiego, kadencyi februariuszowej, dnia piętnastego przypadłej, sądzące się, przedemną, Gabryelem Porczyńskim, sędzią i podsędkiem grodzkim braclawskim, O. S. S. K., stawiając się osobiście urodzony Tadeusz Maczyński, te prawo, bractwu cerkiewnemu wsi Capowki, w kluczu Januszgrodzkim leżącej, na wolne utrzymanie pasieki pszczelnej służące, dla zapisania do ksiąg niniejszych, grodzkich wojewodztwa Braclawskiego w sposób oblaty podał z przyłączeniem papieru ceny przyzwoitej w te słowa: Antoni Jan Nepomucen na Nowej Czwertni, Komajgrodzie, Januszgrodzie, wyższej i niższej Tymanowce, Kamiennym, Suliszczach małych i Sotnikach książę Swiatopełk Czwertyński C. W. B., rotmistrz K. narodowej i generał adjutant J. K. M. O. S. S. K. wszem wobec i każdemu z osobna, a napotem koniu o tem wiedzieć będzie należało, oznajmuję niniejszym prawem moim, iako suplikowano do mnie od bractwa cerkiewnego wsi mojej Capowki dziedzicznej, w kluczu Januszgrodzkim sytuowanej, abym onemu i ich successorom, na wolne pasieki pszczelnej, tak na potrzebę bractwa, jako też na światło, do tejże cerkwi Capowieckiej potrzebne, niemniej na utrzymanie w dobrym stanie tejże cerkwi Capowieckiej, od dawania dziesięcin do skarbu mego, zwyczajem praktykowanym od pasiek, uwolnił i prawo wiecznemi czasy służące nadać i konferować raczył. Ja więc, przychylając się do proźb i zbawiennych czynów tegoż bractwa Capowieckiego, zważając, tak na potrzebne konserwowanie w należytych stanie tejże cerkwi Capowieckiej, iako też światło i innych należytości wystarczenia, temuż bractwu prawo i successorom służące na przereczoną pasiekę i onej pomnożenie, niemniej na pasieczysko na też pasiekę, niegdyś od Jurka Kowala posiadane, nie więcej iednak jak

na kroków miernych człowieczych piędziesiąt wszeż i wzdłuż wynoszące, żadnych pól, tudzież stawków i sianożęci nie zajmując, nadać i konferować umyśliłem; jakoż presentibus onemu i ich successorom bez żadnych od wzmiankowanej pasieki brackiej dziesięciny i opłaty, wiecznemi czasy nadaie i konferuję, warując tylko to pod utratą tego prawa, aby żadnych cudzych pasiek, tak z dóbr moich, jako też i postronnych, do pasieki brackiej nieprzyjmowano, w której pszczoły, na ofiarę cerkwi darowane, znajduwane bydź mają: albo też ze składki brackiej kupione; a ieżeliby się pokazało, aby dla ochrony dziesięcin, do skarbu należących, pasieki cudze w pasiece brackiej znajdowały się, tedy, za przekonaniem zaprzysiężonym, nietylko prawo te moc utraca, ale też i bratczykwie ukarani zostaną karą, podług przewinienia godną; przyrzekam zaś za siebie i następców moich, iż przerzeczone bractwo cerkwi Capowieckiej i successorów onych od teje pasieki nie oddalę, ani takowego prawa kassować nie będę, ani też successorowie moi kasować nie będą, i owszem, też bractwo Capowieckie przy tem prawie z ich successorami konserwować i utrzymywać będę i successorowie moi utrzymywać i konserwować będą, na większą część Boga, w Trojcy S. Jedynego, a to prawo w niczem nie ma uszkadzać cerkwi Kołodeńskiej i dla teje zajmować, ieśliby ta bydź miała; które, przy wyciśnieniu rodowitej moiej pieczęci, ręką własną podpisane, wydać różkazałem. Datum w Kołodence, dnia dziesiątego miesiąca Sierpnia, roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt osmego. U tego prawa, do oblaty podanego, podpis ręki, przy pieczęci rodowitej czerwonej, w te słowa: Antoni J. Nepomucen xiąże Czetwertyński, C. brack. R. K. N. O. S. S. K. Niżej napis taki: dnia dwudziestego osmego Octobris. V. S., tysiąc siedmset dziewiędziesiątego roku ad acta generalis visitationis inductum. Joannes Romanowicz D. W. G., generalis visitator. Które, iak się w sobie ma, tak co do słowa w xięgi niniejsze, grodzkie wojewodztwa Brackławskiego iest zapisane.

*Книга городская, винницкая, записовая, годъ 1794, № 4744.
Листъ 421.*

CCXXXVIII.

Увольненіе отъ взноса десятины въ пользу экономіи братской пасѣки села Биліевки, данное Биліевскому братству настоятелемъ Мартиномъ Антономъ Рыбинскимъ. 1794. Августа 15.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, miesiąca Pazdziernika dwudziestego szóstego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście J. K. M. Żytomierzu, przedemną, Onufrym Lubicz-Sadowskim, regentem przysięgłym, grodzkim, kiiowskim i xięgami niniejszemi, grodzkimi, kiiowskiemi—osobiście stawiający W. J. X. Stefan Mosakowski, te prawo od J. W. Rybińskiego, kasztelana owruckiego, orła białego i S. Stanisława kawalera, bractwu cerkwi wsi Bilijowki nadane, od dziesięciny pszczelnej uwolniające, podpisem ręki tegoż przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, zatwierdzone, z dodanemi dwoma wierszami i oraz zaświadczeniem J. X. Skulskiego, wizytatora generalnego kiiowskiego, na papierze stęplowanym srebrno-groszowym opisane, do akt grodzkich, kiiowskich w oblatę podał, w ten sposób: Marcin Antoni na Nowym Rybinie Rybiński, kasztelan owrucki, orderu orła białego i Świętego Stanisława kawaler, wiadomo czynię komu o tym wiedzieć będzie należało—iż ja, przychylając się do prózb bractwa cerkwi w dobrach moich dziedzicznych, wsi Bilijowki, o nadanie wiecznego prawa czyli raczej uwolnienie nawzawsze od brania dziesięciny pszczelnej z pasieki braterskiej, przeto niniejszym prawem stanowią, i za niewzruszone zostawiając potomkom i sukcesorom moim, też braterskie pasiekę od dziesięciny pszczelnej wiecznie uwalniam; i na to mają własną ręką, przy wyciśnieniu rodowitej pieczęci, podpisuję. Datum piętnastego Sierpnia, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego roku. U tego prawa podpis ręki takowy: Antoni Rybiński, kasztelan owrucki, orderu orła białego i Świętego Stanisława kawaler. Dodatek takowy: dodaie się do tej chałupka pasieki i dworek niniejszym uroczystym prawem, roku pańskiego tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, dnia dwudziestego trzeciego Czerwca W. S. K. Te prawo do akt wizytatorskich cerkwi Bilijowskiej ingrosowane. Józef Skulski, wizytator generalny mp. Które to prawo, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, kiiowskich iest zapisane.

Книга городская, кievская, записовая и поточная, № 126, годъ 1792-1793; листъ 659.

CCXXXIX.

Освобождение отъ взноса медовой дани братской паськи села Березной помѣщикомъ Степаномъ Любовидzkимъ. 1798. Марта 27.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiątego, miesiąca Lipca dwudziestego pierwszego dnia.

Przed aktami ziemskimi powiatu Skwirskiego i przedemną, Tadeuszem Zaleskim, regentem ziemskim powiatu tegoż, stawivszy się osobisto W. J. X. Leon Eliaszewicz, paroch Bereziański, ten dokument, uwalniający od dziesięciny pszczelnej, od JW. Stefana Lubowidzkiego G.L.W.K. szlachcie i bratczykom Bereziańskim dany, podpisem ręki tegoż JW. Lubowidzkiego zatwierdzony, na papierze ordynaryjnym napisany, z przyszytym arkuszem papieru stęplowanego trzydziestu kopijkowego, do akt niniejszych, ziemskich powiatu Skwirskiego w oblatę podał, w tym sposobie: Cerkiewną pasiekę, którą zażądzaia schlachta i bratczyki, terazniejszym dokumentem od dawania dziesięciny pszczelnej uwalniam nazawsze. Działo się w Bereziance, dnia dwudziestego siódmego miesiąca Marca, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego roku. U tego dokumentu, w oblatę wniesionego, podpis ręki takowy: S. Lubomirski. Który słowo w słowo, iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych iest zapisany. Rewidowałem. J. K. Cetyś.

*Книга земская, записовая Сквирскаго ульзда, годъ 1799, № 3562.
Листъ 475 на оборотъ.*

І.

У К А З А Т Е Л Ь

личныхъ именъ, упомянутыхъ въ антахъ IV тома I части Архива Югозападной Россіи *).

Августъ II, король п. 107—109, 118—120, 125—126, 155—156, 157, 161—162, 163—164, 165—166, 215—217, 318—319, 326—327, 335, 341—342, 346, 351—352, 374, 395—396, 403—404, 411, 481, 501, 597.

Августъ III, король п. 458—460, 461—463, 464, 581—582, 597,

Аксаки, дв. 238—242, 520.

Александровичъ Гавриль, бурмистръ Ковельскій, 117.

Александръ Володимировичъ, князь Кіевскій, 83.

Александръ Казимировичъ, король п. 596, 597, 599, 600, 604.

Алексѣй Михайловичъ, царь р. 18—19

Амброжевичъ Матѳеѣй, св. 442.

Амеляновичъ Яско, мѣщ. 436.

Антоній Евгеній, еп. Эфескій, папскій нунцій, 584—587.

*) При составленіи указателя приняты были слѣдующія сокращенія: пр.—православный, ун.—уніятскій, кат.—католическій, еп.—епископъ, св.—священникъ, мѣщ.—мѣщанинъ, дв.—дворянинъ, кр.—крестьянинъ, п.—польскій, р.—русскій.

Бабинскій Станиславъ, дв. 252—253.

Базылевскій Іосифъ, св. 469.

Байковскій Федоръ, св. 385.

Бакоцинскій, дв. 573.

Балабаны, дворяне, 33, 275.

Балабанъ Діонисій, митрополитъ Кіевскій пр. 23, 25.

Балабанъ Іосифъ, игумень Бѣлостоцкаго монастыря, 268—270.

Балевичъ Іоаннь, братчикъ Могилевскаго братства, 56.

Балинскій Криштофъ, дв. 256—258.

Балицкій Никодимъ, игумень Цеперскаго монастыря, 56.

Бандровскіе, дворяне, 577.

Бандынелли, дворяне, 378—379, 397—398, 402, 407—409.

Баньковскій Иванъ, дв. 409.

Бараненко Иванъ, мѣщ. 98.

Барановичъ Крыштофъ, дв. 422.

Барановскіе, дворяне, 74, 95, 133, 362—364, 375, 397, 399, 401.

Баранская Елена, дв. 577.

Бартошевичъ Ерофей, монахъ пр. 112.

Барцинскій, св. ун. 617.

Батынскій, св. кат. 579.

Бачинскій Станиславъ, дв. 618—620.

Беднарчукъ Романъ, кр. 365.

Безимы, дворяне, 301, 617.

Безсекирскій Савва, кр. 363.

Безугленки, крестьяне, 515.

Бельмацевичи—Жыцкіе: Григорій и Іоаннь, братчики Виленскаго братства, 29, 56.

Бемъ, дв. 525.

Бенедиктъ XIV, папа, 479, 487, 554, 567.

Бенедыкевичъ Іосифъ, св. 442.

- Беное, инстигаторъ коронный, 473.
 Березницкій Гавріиль, св. ун. 524, 563.
 Березовскій Матеей, дв. 581, 583.
 Берестовичъ Иванъ, дв. 215.
 Бернацкій, мѣщ. 523.
 Бернацкій Яковъ, св. 408.
 Берновичъ, дв. 432—434, 439, 441.
 Бестужевъ, графъ, посланникъ р. 462.
 Бехъ Иванъ, св. 274.
 Бигульскій Иванъ, св. 642.
 Билинскіе, дворяне, 392, 473, 542—543, 553.
 Билинскій Николай, св. ун. 535.
 Біяльскій Михаилъ, возный, 516.
 Блендовскій, староста Глинянскій, 529—530.
 Блендовскіе, дворяне, 343—344, 353—354, 354—357, 358.
 Близнюкъ Алексѣй, кр. 520.
 Блонскій Стефанъ, св. ун. 614—618.
 Бовкунъ Грышко, мѣщ. 437, 438, 440.
 Богачко-Гобчинскій Яковъ, дв. 350.
 Богдановичи, дворяне, 288, 402.
 Богдашевскіе, дворяне, 33, 273.
 Боглевскій Станиславъ, королевскій секретарь, 81.
 Богусhevскій Юрій, дв. 360.
 Волонскій Іосифъ, игумень Колодяженскій, 75.
 Вольшевскій Иванъ, еозный, 160.
 Вонкевичъ Кипріянь, монахъ, 367—368.
 Вонковскій Иванъ, дв. 17.
 Воняковичи, дворяне, 138, 526.
 Борачки, крестьяне, 400.
 Борковскій, кастелянъ Гостынскій, 530.
 Боревичъ Іоаннъ, св. 206.
 Боровскій Николай, дв. 362.

Борхъ, графъ Іоаннъ *de Warklany et Prele*, подканцлеръ коронный, 460, 629, 638.

Борысь Иванъ, мѣщ. 437.

Босецкій Вассіанъ, монахъ Бѣлостоцкаго монастыря, 200—201.

Браницкій, кастелянъ Брацлавскій, 527.

Братковскіе, дворяне, 32—33 325.

Бржевскій Станиславъ, дв. 70—71.

Бржозовскій Максимиліанъ, кастелянъ Кіевскій, 5—9.

Бродовскій Юрій, св. 308—310, 328—329.

Бродовскій Станиславъ, секретарь королевскій, 404.

Брошневскіе, дворяне, 538.

Брускій, св. кат. 554.

Бруяки: Мотѳей и Стефанъ, св. ун. 464, 469—470, 471.

Брудничиха Маріанна, мѣщ. 436.

Бузкій Аѳнасіѳ, намѣстникъ Овруцкой архимадріи, 66.

Буйный, св. кат. 553.

Букаръ Адамъ, судья земскій житомирокій, 517, 587, 633, 637.

Булгакъ Георгій, елп. ун. Пинскій и Туровскій, 508.

Булгакъ, дв. 449.

Булка Лесько, мѣщ. 226.

Булкаревичъ Лаврентій, аббатъ бенедиктинскій, 452.

Булуга Максимиліанъ, дв. 33.

Буржинскій Станиславъ, инстигаторъ В. К. Литовскаго, 465, 471.

Бурма Гарасимъ, мѣщ. 429.

Буськовскій, св. ун. 566.

Буфталовскій Максимъ, св. 238—242.

Бухольць Антонъ, дв. 335,

Буцко: Федоръ и Николай, священники, 237, 327—328.

Бучкевичъ Николай, св. 209.

Буяльскій Іосифъ, дв. 448.

- Быка Тимохъ, мѣщ. 430, 435.
 Быковскій Иванъ, дв. 590.
 Былина Иванъ, дв. 15, 63, 65.
 Бѣлостоцкіе, дворяне, 192.
 Бѣльскій Патрикій, архимандритъ Овруцкій, 395—396, 410.
 Бѣльскій, староста Червоногородскій, 537—538.
 Бѣлякевичъ Іеронимъ, намѣстникъ монастырей: Дубенскаго и
 Дерманскаго, 130—134.
 Бѣлянскій, св. ун. 571.
 Бѣнецкій Андрей, архимандритъ Овруцкій, 410—412, 423—
 424, 424—425.
 Бѣняшескій Василій, дв. 224.
 Бѣразовскій Грышко, мѣщ. 438.
 Бялосоровичъ Павель, мѣщ. 431.
 Вавржецкій, дв. 449.
 Важинскій Порфирій, ректоръ базилянскои Владмирской
 коллегіи, 458.
 Вайло Гордій, мѣщ. 226.
 Валевскій см. Левковскій.
 Вандюрейко Николай, св. 153—154.
 Ваневскій Иванъ, возный, 8.
 Ваничевскій Илларионъ, намѣстникъ Луцкой соборной церкви,
 145—147, 161.
 Варановскій, пріоръ Чернобыльскаго доминиканскаго монас-
 тыря, 101—104.
 Варецкій, дв. 530.
 Василевичъ Александръ, дв. 544.
 Василевичъ Θεодосій, архимандритъ Слуцкій, 24, 26—27.
 Василевскіе, дв. 528, 578.
 Вегера Исько, кр. 631.
 Величко Тимохъ, кр. 400.
 Венцславскій Антоній, св. кат. 562.

- Веремейчики: Никита и Якимъ, мѣщ. 396.
- Веремковскій Филимонъ, св. 206.
- Верещака Максимилиянъ, дв. 11, 167
- Вержбиловичъ Іоаннъ, св. 429, 431—434, 441.
- Вержбицкій Лука, дв. 477.
- Вертелецкій Лаврентій, старшина козацкій, 583.
- Верхрадскій Даніилъ, писарь, 628.
- Вигера Романъ, св. ун. 583.
- Видманъ, генераль, 356.
- Визанскій Іона, архимандритъ Жидичинскій, 350.
- Виленское братство, 29, 54, 55.
- Вильскій Иванъ, дв. 329.
- Винницкій, дв. 568.
- Винницкій Антоній, митрополитъ Кіевскій, 30—31.
- Винницкій Інокентій, еп. Перемышльскій, 45.
- Винницкій Юрій, митрополитъ ун., (еп. Перемышльскій и Самборскій) 295—297, 298, 305, 320—321, 326, 331, 335, 341, 351.
- Винявскій Михайль, дв. 516.
- Вирскій Антоній, дв. 633.
- Висинскій Федоръ, лавникъ Каменецкій, 380.
- Витвицкіе, дв. 574, 577.
- Витовдъ, великій князь Литовскій, 597.
- Вишневскій, еп. пр. Смоленскій, 507.
- Вишневскій Климентій, намѣстникъ Овруцкой архимандріи, 422—423.
- Вишневскій Станиславъ, дв. 361.
- Вишневецкій князь Михайль—Серватій, гетманъ полевой Литовскій, 207—208, 405.
- Вишневецкій князь Янушъ—Антоній, кастелянъ Виленскій, 203—205, 229—230, 231.
- Вишневецкіе, князья, 378, 408.

- Владиміръ Святой 510.
- Владиславъ II Ягелло, король п. 600.
- Владиславъ III Ягелловичъ, король п. 600.
- Владиславъ IV, король п. 43, 482, 598.
- Влосовичъ Константинъ, дв. 308.
- Водорацкіе, дворяне, 251, 329.
- Война—Оранскій Гедеонъ, намѣстникъ Луцкой ун. епархіи, 206.
- Войцицкій, св. кат. 552—554, 559.
- Войцѣховскій Михайлъ, мѣщ. 124.
- Волковичи: Иванъ, Яковъ и Трофимъ, братчики Слуцкаго братства, 386.
- Волковичъ Θεодосій (Федоръ?), архимандритъ Слуцкій, 377, 385, 386, 389, 420—421.
- Волковскій Константинъ, св. ун. 517, 587.
- Волкуновичъ, св. ун. 556.
- Воловскій Адамъ, возный, 136, 147—148, 169, 184, 186—188, 193.
- Володковичъ Филиппъ-Фелиціанъ, митрополитъ ун. 508, 585, 594—595, 601—602, 603—604, 604—605, 606—607, 611—613, 619, 621—626.
- Волчанскій, намѣстникъ Бѣлорусской пр. епархіи, 56.
- Волчокъ Семень, мѣщ. 396.
- Волынецъ Василій, возный, 642.
- Вольскіе, дворяне, 9, 124.
- Воляникъ Семень, кр. 270.
- Волянскій, св. ун. 563, 572.
- Волянь, дв. 432.
- Вонатовичъ Варлаамъ, митрополитъ Кіевскій, 416—419.
- Вонгерская, дв. 550.
- Вонсъ, дв. 575.
- Воронецкій Владиславъ, князь, 347.

- Вороничъ Иванъ-Самуилъ, дв. 212, 213.
 Вороновичи, дворяне, 518.
 Выговскій Иванъ, гетманъ козацкій, 496.
 Выговскіе, дворяне, 33, 123—124, 170—171, 173—175, 177—
 178, 200, 271, 335, 338, 366.
 Выговъ Семень, кр. 640.
 Вызгертъ см. Заблоцкій.
 Выхановичи, мѣщ. 511.
 Вышковскій Самуилъ, дв. 80.
 Вышпольскіе, дворяне, 369—371, 515—516, 538,
 Вѣрнёвская, дв. 573.
 Вѣчсинскій Антоній, дв. 632.
 Гавловскій, дв. 339.
 Гавриленки, крестьяне, 241, 631.
 Гадола Степанъ, кр. 197.
 Гаевскій, св. ун. 566.
 Галецкій, капитанъ, 45.
 Галузинскіе, дворяне, 563, 574.
 Ганкевичъ, св. ун. 570.
 Ганскій Андрей, дв. 70.
 Гапановичъ Степанъ, мѣщ. 437.
 Гараимъ Иванъ, подвоеводій Виленскій, 461.
 Гарасевичъ Григорій, св. ун. 531.
 Гарасимовичъ Александръ, дв. 327—328.
 Гарбачевскій, св. ун. 542.
 Гармашевичъ Михайль, возный, 633.
 Гасовскій Юрій, дв. 113—114.
 Гаховичъ Романъ, мѣщ. 430, 436.
 Гачинскій Самуилъ, дв. 426.
 Гашкевичъ Марко, дв. 184.
 Гашовскій Федоръ, судья гродскій Жидачевскій, 535.
 Гвоздовскій Андрей, мѣщ. 439.

- Гейманъ, св. кат. 527.
- Гембаржевскій Павелъ, возный, 362.
- Генсицкій Иванъ, дв. 179.
- Гербуртъ, историкъ п. 596, 600.
- Гижицкій, дв. 448.
- Гизель Иннокентій, архимандритъ Кіево-печерской лавры, 1—2, 65—66, 73.
- Гиловскій Арсеній, монахъ, 414—415, 417—419.
- Гимбуць Григорій-Антонъ, дв. 470.
- Гирфельштинъ, дв. 227—228.
- Гладкій Ярема, полковникъ козацкій, 103.
- Гладко Леонасій, игумень десятницкій, 56.
- Глембоцкіе, дворяне, 547, 583—584.
- Гловацкій, пріоръ Доминиканскаго монастыря. 563, 567.
- Гловинскій, св. кат. 562.
- Гдѣбовичъ-Пѣроцкій Николай, дв. 275.
- Гнатковскій Стефанъ, св. ун. 538.
- Гневошъ, езуитъ, 563.
- Гнинскій Янъ, подканцлеръ коронный, 51.
- Гобчинскій см Богатко.
- Говель Михаилъ-Августинъ, королевскій секретарь, 327, 342.
- Годобскій Геронимъ, дв. 300—301.
- Годобскій Теофилъ, Владимірскій ун. епп. 452, 508.
- Годлевскій Андрей, дв. 638, 640.
- Годынецъ Марко, кр. 197.
- Гозеровскій Юсифъ, игумень Буйницкій, 56.
- Голембевскій, русскій резидентъ въ Варшавѣ, 444—447, 453—455, 455—458.
- Голембевскій, св. кат. 527.
- Голембицкій Иванъ, дв. 263.
- Головинскій Иванъ, дв. 13.
- Голубовскій Семень, мѣщ. 226.

- Голынскій Юрій, дв. 219.
- Гораинова Екатерина, дв. 11—13.
- Гораинъ Богуславъ-Иванъ, судья земскій Кіевскій, 11—13, 197—199, 221—222, 263—264, 299—302.
- Горанскій Андрей, дв. 139.
- Горбацкій Гедeonъ, епц. Пинскій и Туровскій, 629.
- Горецкій, дв. 553.
- Городецкій Иннокентій, игуменъ Лепесовскаго монастыря, 56.
- Горскій, дв. 519.
- Гостиминскій Петръ, дв. 184.
- Гостыловичъ Иванъ, св. 343—344, 355—357, 358.
- Гостынскій Рафаиль, дв. 357.
- Госьневскій, дв. 574.
- Гошовскіе, дворяне, 538, 539, 544, 563.
- Грабовскій, дв. 542.
- Градавскій, дв. 576.
- Гребницкій Урбанъ, дв. 464—471.
- Гребницкій Флоріанъ, митрополитъ ун. 508, 611.
- Греконенко Сидоръ, кр. 393.
- Грекъ Іовъ, мѣщ. 636.
- Грельскій Станиславъ, дв. 166.
- Гржыбовскій, дв. 435.
- Гродецкая, дв. 532.
- Гродзицкій, езуитъ, 546.
- Грозденко Кирилъ, кр. 518.
- Гронская Анастасія, мѣщ. 521, 523—524.
- Гроссманъ, св. кат. 553, 574—575.
- Грохольскій Станиславъ, товарищъ панцырной хоругви, 97.
- Гривскій Мартынъ, дв. 422.
- Грыгоровичи, мѣщане, 117, 123.
- Грыневичъ, бояринъ, 268—269, 273.
- Грыни, дворяне, 448.
- Грыцкевичъ Юрій, мѣщ. 430.

- Грышникъ Василій, дв. 159.
- Гулевичъ-Воютинскій Петроній, архимандритъ Овруцкій, 119.
- Гулевичъ-Воютинскій Симеонъ-Сильвестръ, епп. Перемышльскій
и Самборскій, 135, 181.
- Гулевичъ Петръ, каноникъ Луцкій кат. 137, 288.
- Гулевичи, дворяне, 13, 33, 135—136, 137—138, 170—172,
181—182, 185, 193, 285—291, 292—294, 314—315,
318—319, 362—364, 574.
- Гулешъ Якимъ, кр. 233.
- Гуликовъ Олекса, мѣщ. 396—397.
- Гуликъ Вакула, кр. 515—516.
- Гултъ Петръ, дв. 362.
- Гуляницкіе, дворяне, 139, 158—159, 334, 426.
- Гуляницкій Тома, дв., старшій братчикъ Луцкаго братства, 33.
- Гумецкіе, дворяне, 123, 223.
- Гумницкій, дв. 356.
- Гунька, кр. 168.
- Гурко-Омелянскій Стефанъ, дв. 288.
- Гутовскій Петръ, братчикъ Слуцкаго братства, 386.
- Давидовичъ Іоакимъ, св. 407—409.
- Данилевичи-Чеконскіе, дворяне, 183—185, 645.
- Данилецкій Александръ, дв. 147.
- Данковскій Петръ, св. ун. 562.
- Дедеркалы, дворяне, 369—371.
- Дембовская, дв. 575.
- Дембовскій Антоній-Себастьянъ, епп. кат. 461, 572.
- Демпинская Тересса, дв. 543.
- Денезко Симеонъ, братчикъ Слуцкаго братства, 386.
- Деречукъ Максимъ, кр. 363,
- Дзерушка Казиміръ, слуга, 464.
- Дзйортко Александръ, братчикъ Слуцкаго братства, 386.
- Дзюса, дв. 357.

- Діяковскіє, дворяне, 33, 574.
- Длугошъ Іоаннъ, историкъ п. 596.
- Длускій, св. кат. 564.
- Днѣстрянскій, дв. 528.
- Добровлянскій Теодоръ, св. 261—262
- Долгорукій князь Григорій Федоровичъ, посланникъ р. 387—
388.
- Долецкій Андрей, секретарь королевскій, 90.
- Долмать-Исайковскій Самуилъ, дв. 13.
- Дольницькій Теодоръ, св. ун. 531.
- Домановскій Иванъ, дв. 5—9.
- Домарадзкій Климентій, архимандритъ Овруцкій, 89—90, 91—
92, 107—109, 115—116, 121, 155—156, 157, 163—164,
373, 395.
- Домбровскіє, дворяне, 217—218, 219—220, 458.
- Донаевскій Кузьма, св. 186—188.
- Дорошенко Петръ, гетманъ козацкій, 27—28.
- Доруховскіє, дворяне, 322—325.
- Драчукъ Григорій, кр. 631.
- Држевецкій Фелиціанъ, маршалъ сеймика воеводства Волин-
скаго, 315.
- Дробницькій Мартынъ, дв. 318.
- Дрогомирецкіє, дворяне, 473, 535, 564.
- Дрогомиръ Александръ, дв. 130—134.
- Дроздовскій Станиславъ, дв. 122.
- Дубицкій Тома, дв. 11.
- Дубовіусъ Іоаннъ, писатель, 494.
- Дубравскій Андрей, дв. 577.
- Дубровскій Иванъ, ієродіаконъ пр. 520.
- Дугелевскій, св. ун. 538.
- Дунаевскій, св. кат. 561.
- Дунинъ Войтехъ, дв. 631.

- Душинъ-Лабендскій Иванъ, дв. 212—213, 213—214.
 Дычковскій Григорій, возный, 473.
 Дѣвочка Александръ, дв. 422.
 Едкевичъ, Петръ, (Павель) св. 224—226, 355, 360—361.
 Езерковскіе, дворяне, 186—188, 529—530.
 Еленскій Оома, св. кат. 464, 471.
 Елецъ Дмитрій Федоровичъ, дв. 83.
 Еліяшевичъ Левъ, св. 649.
 Ерличъ Иванъ, дв. 33.
 Есевлевичъ Адрианъ, монахъ, 414—415.
 Жабоклицкіе, дворяне: 33, 127—129, 175, 285—291, 292—294,
 314—315, 318—319, 362.
 Жабоклицкій Діонисій, епп. Луцкій и Острожскій, 110, 111—
 112, 118—120, 145, 150, 155, 157, 161—162, 163—
 164, 165—166, 203—205, 206, 208, 210—211, 215—
 216, 238, 255—259, 285—291, 291—295, 296, 297—
 298, 303, 314—315, 316—317, 318—320, 324, 326,
 333, 341—342.
 Жарскіе, дворяне, 555, 556.
 Жартвецкій Иванъ, дв. 557.
 Ждановичъ Даніиль, игумень Каменецкаго монастыря, 56.
 Ждановичъ Оома, лядвойтъ г. Выжвы, 396.
 Жилоновичъ Михайль, войтъ г. Кошыля, 428.
 Житкевичъ Петръ, дв. 366—368.
 Жицкій v. Жичевскій см. Бельмацевичъ.
 Жолкевскій, дв. 575.
 Жоховскій Кипріянь, митрополитъ ун. 37—38, 38, 41,
 45.
 Жубъ Василій, дв. 542.
 Жуковскій, дв. 449.
 Жуковскій Оома, св. ун. 590.
 Жулинскій Архангель, монахъ доминиканскаго ордена, 121.

- Жулкевскій Антоній, епп. Пинскій и Туровскій, 130—133.
 Журавичъ Александръ, дв. 542.
 Жураковскіе, дв. 5—9, 46, 487, 551, 554.
 Жураковскій, архимандритъ Межигорскій, 375—376.
 Журковскій Кондратъ, мѣщ. 251.
 Журовскій, св. кат. 527—529.
 Жыдкевичъ, слуга, 127.
 Жыковичъ Андрей, св. 160.
 Заблоцкіе-Визгерты, дворяне, 295, 297, 537, 542.
 Заборовскій Рафаиль, митрополитъ Кіевскій, 507.
 Заборскій, св. кат. 537.
 Забытневичъ Прохоръ, св. 465—467.
 Завадзкій Иванъ, дв. 69.
 Завадынская, дв. 574.
 Завиша, дв. 449.
 Завяличи-Мочульскіе, дворяне, 76—77, 402.
 Загорайскій Венедиктъ, игуменъ Перекальского монастыря,
 183—185.
 Загоровскій Іосифъ, св. 232—234, 243—247, 381—384.
 Загоровскій Яковъ, св. 465, 468.
 Загоровскій Θεодоръ, монахъ, пр. 57, 59.
 Загурскій, дв. 347.
 Зазембовичъ, св. кат. 553.
 Зайончковскій Іовъ, архимандритъ Каневского Успенскаго
 монастыря, 19.
 Закрыницкій Александръ, дв. 127.
 Заленскій см. Шлюбичъ.
 Залуская, дочь св. ун. 535.
 Залѣскіе, дворяне, 167—169, 237, 274, 578, 649.
 Залюбовскій Иванъ, дв. 371.
 Занковскій Мартынъ, дв. 93—95.
 Заржыцкій Петръ, дв. 546.

- Захаріясевичи: Лука и Григорій, урядники Ковельскаго магистрата, 117, 124.
- Збелецкій Станиславъ, дв. 362.
- Збіевскій Адріянъ, дв. 193—196.
- Звольскій Михайль, дв. 134.
- Звѣрскій, св. кат. 578.
- Здановичъ Степанъ, св. 442:
- Здыходъ, ленникъ Кієво-печерскаго монастыря, 83.
- Зелезки, мѣщане, 108.
- Зелковскій Павель, дв. 10.
- Зембовскій, св. кат. 542.
- Зиньковскій Илья, св. ун. 527.
- Зипранскій Романъ, мѣщ. 438.
- Зморовичъ Григорій, св. 465—466, 468.
- Зубковскій Иванъ, возный, 259.
- Зѣлинскіе, дворяне, 553, 632.
- Зѣлинскій Теодоръ, св. ун. 638—639, 640—641.
- Зѣнькевичъ Михайль, кат. Виленскій, еп. 510.
- Иваницкіе, дворяне, 69, 276.
- Ивановичъ Василій, мѣщ. 236.
- Ивановскіе, дворяне, 330, 448.
- Ивашкевичъ Иванъ, дв. 254—255.
- Игнатовичъ Стеланъ, мѣщ. 236.
- Игнатовскій Иванъ, дв. 96,
- Издебскій, слуга, 290.
- Илинскій, староста Житомирскій, 635.
- Ильницкая, дв. 574.
- Ильницкій Модестъ, св. 310.
- Ильякъ Матѳеѣй, секретарь королевскій, 396.
- Иляшевичъ, св. ун. 548.
- Иннокентій XII, папа, 151.
- Исайковскій см. Долмать.

- Иейдѣръ Болгаринѣ, митрополитѣ Ніевскій, 514.
- Искрицкій Адамъ, дв. 375—376, 390—394.
- Искрицкій Василій, полкоеникъ Козацкій, 126.
- Іеремія, патріархъ Константинопольскій, 420—421.
- Іоаннъ-Казимиръ, король п. 16—17, 482.
- Іоаннъ III (Собесскій) король, п. 15—18, 31—32, 37—43, 50—51, 52—53, 61—62, 63—64, 66, 72—73, 76—77, 78—79, 80—81, 89—90, 107—108, 110, 119, 155, 157, 164.
- Іоаннъ IV Васильевичъ, царь р. 543.
- Іосифъ, провинціалъ ордена Кармелитовъ, 638—639, 640—641.
- Іяковъ, св. пр. 1.
- Кавалковскій, св. кат. 535.
- Кавецкій, св. ун. 532.
- Казачекъ Грыцько, кр. 520.
- Казимиръ III, король п. 596, 600.
- Казимиръ IV Ягелловичъ, король п. 596, 597, 600.
- Казюличъ Романъ, св. 406—407.
- Каленскіе, дворяне, 631, 633.
- Калусовскій Самуиль, дв. 3—4.
- Кальницкій Францискъ, дв. 341.
- Камецкій, дв. 150.
- Каминскіе, дворяне, 225, 314, 636.
- Каплинская Софія, дв. 577.
- Карасевичъ Іосифъ, св. 281—283.
- Карасинскій Яковъ, игумень Берестейскаго монастыря 56.
- Карацкевичъ Евстафій, св. 141.
- Карачевскій Стефанъ, возный, 99.
- Карбавскій, дв. 520.
- Карбовскій Иванъ, студентъ, 511.

- Кардашъ Игнатій, св. 212—213, 213—214.
 Кардусевичъ Федоръ, дв. 577.
 Карлицкій Рафаиль, дв. 128, 191—192, 268—270.
 Карницкій Иванъ, секретарь королевскій, 460, 629.
 Карповскій Януарій, монахъ, 426.
 Катерницкій Николай, дв. 187.
 Кашовскіе, дворяне, 206—207, 287.
 Квапинскій, св. кат. 523.
 Квяткевичи: 333, 486, 494, 525.
 Квятковскій, св. кат. 569.
 Кердановскій Германъ, игумень Кіевскаго Пустынно-Николаевскаго монастыря, 35.
 Керендовичъ Василій, 46.
 Кіевское братство 126, 518—520.
 Киркуръ, дв. 449.
 Киселевскій Лаврентій, дв. 11.
 Кисель Адамъ, воевода Кіевскій, 518.
 Кисель Владиміръ, дв. 36.
 Кисели, мѣщане: 427—431, 437, 440—441.
 Кишка Левъ, протоархимандритъ Базиліановъ, 330—331, 373—374, 395, 399, 410—412.
 Кіяненко Иванъ, кр. 519,
 Клеменсовскій, св. кат. 531.
 Климентъ VIII, папа, 494, 506.
 Климентъ XI, папа, 216, 342.
 Климентъ XIII, папа, 584.
 Климортовичъ Емельянъ 498.
 Клинкевичъ, дв. 532,
 Клоклевичъ, св. ун, 562.
 Клонскій, провинціалъ доминиканскаго ордена, 104.
 Ключъ, мѣщ. 226
 Кнегиницкій, дв. 556.

- Кобельскій Александръ, дв. 260—261.
- Коберь, секретарь принца Нейбургскаго, 377.
- Кобрынецъ Михайль, игумень Кутеевскаго монастыря, 414—416, 417—419.
- Кобылянский Войтехъ, дв. 175.
- Ковалевскій Станиславъ, дв. 80—81.
- Ковальскіе, дворяне, 168—169, 529.
- Ковальчинская Анна, дв. 573.
- Ковловскій, св. ун. 532.
- Кожанъ Иванъ, кр. 153—154.
- Кожуховскій Иванъ, дв. 94.
- Козакъ Иванъ, мѣщ. 226.
- Козаревскій Стефанъ, св. 141, 144, 148—149.
- Козель Семень, кр. 520.
- Козьнскій Александръ, дв. 98.
- Козловскій, св. 630—631.
- Козорызь Николай, мѣщ. 226.
- Козырскій Юрій, дв. 275.
- Колендовскій, кат. св. 556, 558.
- Колко Лавринъ, кр. 631.
- Колчинскій Федоръ, дв. 5—9.
- Камарницкій дв. 544, 545.
- Комаръ Семень, протоіерей Овруцкій, 115—116, 283—284
316.
- Комаръ Стефанъ, возный, 155—156, 163, 348.
- Коморовскій Михайль, дв. 378.
- Конаржевскій Филиппъ, староста Кунинскій, 210—211.
- Конарскій, дв. 149.
- Кондзелевичъ Іовъ, игумень Луцкаго братскаго монастыря,
362.
- Кондратовичъ Алексѣй, игумень Базилянскаго Цеперскаго
монастыря, 448, 451.

- Конецпольскій Александръ, воевода Брацлавскій, 303—304.
 Коноваль Уласъ, кр. 408.
 Коноваль Стефанъ, мѣщ. 438.
 Конопницкій, свящ. кат. 548.
 Кончаковскій см. Михалкевичъ.
 Копытынскій Фелиціанъ, дв. 199.
 Кордышъ Игнатій, дв. 633.
 Корженевскій Василій, сынъ ун. св. 589.
 Корженевскій, св. кат. 532—533.
 Корзенъ Андрей, мѣщ. 434, 437.
 Корзунъ Павель, св. 449, 451.
 Корманскій, дв. 128.
 Коростовскій Михайль, дв. 574.
 Корытынскій Даниль, офіціалъ уніятской Владимірской епархіи, 140—144, 148—153.
 Косабудзкій Александръ, мѣщ. 436—437.
 Косецкій Иванъ, дв. 94.
 Косинская Агнесса, дв. 252.
 Косовичъ Захарія, дв. 362.
 Косовскій, св. кат. 524.
 Косовскій, подскарбій надворный, 461.
 Косовъ Сильвестръ, митрополитъ Кіевскій, 2—3, 14, 16.
 Костецкій Ференсъ, возный, 362.
 Костючекъ Павель, кр. 363.
 Котельскій, св. кат. 532—533.
 Котужинскій Николай, дв. 3, 5.
 Коханенко Иванъ, мѣщ. 236.
 Кохановичи, мѣщане, 428, 436.
 Коцюбинскій Станиславъ, дв. 306.
 Кояловичъ, историкъ п. 494, 496.
 Кравчукъ Андрушко, кр. 285, 292.

- Краевскій, дв. 556.
 Красинская, дв. 450.
 Краско Максимъ, мѣщ. 436, 441.
 Красовскій Макарій, намѣстникъ Овруцкой архимандріи, 89.
 Красускіе, дворяне, 160.
 Кременецкое братство 158—159.
 Крента Степанъ, св. 322—324.
 Крентовскій Степанъ, дв. 232, 243—245.
 Крепкій Андрей, сельскій войтъ, 433.
 Креуза Левъ, писатель, 494.
 Креховецкіе, дворяне, 535, 539.
 Креховецкій Теофанъ, архимандритъ Овруцкій, 16—17, 23,
 30—31, 51, 63.
 Кречковскій, св. ун. 538.
 Кроковскій Іоасафъ, митрополитъ Кіевскій, 111—112, 280,
 310—313, 386—387.
 Кромеръ, историкъ п. 596, 600.
 Крупскій Войтехъ, дв. 516.
 Кручковичъ Александръ 46.
 Крыжановскій Иванъ, дв. 642.
 Крыжановскій Василій, монахъ пр. 583.
 Крыжовичъ Степанъ, мѣщ. 439.
 Крыницкій Степанъ, дв. 78—79.
 Крыткевичи: Іоакимъ и Теодоръ, священники, 145—147, 332,
 334.
 Кузьмичъ Николай, кр. 173—174, 190.
 Кулаковскій Францискъ, дв. 306.
 Кулеша Алоизій, писатель, 495, 496.
 Куликовскій см. Ушакъ.
 Кульчинскій Игнатій, писатель, 495.
 Кульчицкіе, дворяне, 33, 372, 574.
 Кунцевичъ Теофанъ, братчикъ Слуцкаго братства, 386.

- Курчевскій Даніилъ, возный, 368—369.
 Кухарскій Войтехъ, двор. 217—218, 219—220.
 Кудыкъ Гарасимъ, мѣщ. 396.
 Кучарскій Лука, братчикъ Виленскаго братства, 29.
 Кучарскій, войтъ г. Слуцка, 384.
 Кученко, кр. 339.
 Куявская, дв. 542.
 Кѣлчевскій, дв. 449.
 Лабендзкіе, дворяне, 364—365, 535, 568.
 Лавренко Тимошей, кр. 630—631.
 Лагуновичъ Игнатъ, мѣщ. 434, 438.
 Лады, дворяне, 128, 288.
 Ладычка Варлаамъ, игуменъ Новодворскаго монастыря, 445,
 451.
 Лажко Тихонъ, св. 3—4.
 Лазаревичъ Симеонъ, слуга, 464.
 Лазовскій Станиславъ, дв. 329.
 Лапицкая Екатерина, игуменья Кутеевскаго монастыря, 415,
 417—419.
 Лапицкіе, братчики Слуцкаго братства, 386.
 Лапицкій Юасафъ, архимандритъ Слуцкій, 311—313, 377, 385.
 Лапчинскій, дв. 535—537.
 Ласко-Черчицкій Адамъ, дв. 183—184.
 Ласковая Терезія, дв. 390—394.
 Лаская, дв. 531.
 Лашевскій Николай, писарь, 412.
 Лебедовичъ Андрей, св. 252—253, 254—255
 Лебедынскій Яковъ, ов. 629.
 Левицкіе: дворяне и священники: 71, 175, 472—473, 548.
 Левковскіе, дворяне, 34, 50, 57, 59, 67, 70, 85, 118, 155,
 243, 255, 397, 402, 410, 422, 423, 424, 443.
 Ледуховскіе, дворяне, 6, 306—307, 352, 354, 358.

- Ледуховскій Францискъ, кастелянъ Волинскій, 351.
 Лелявскій Леонтій, св. 210—211.
 Ленькевичъ, дв. 520.
 Лентовскій Александръ, староста Овруцкій, 422, 423—424,
 425.
 Леосманъ Андрей, св. кат. 527.
 Лесѣцкій Мартынъ, дв. 160,
 Лесьницкіе, дворяне, 251, 288, 308—310.
 Лещинскіе, двор. 158, 251, 309, 329, 360, 542.
 Лигензы—Миноры, дворяне, 97—99, 364.
 Линевскій Остафій, дв. 33.
 Линчевскій Вацлавъ, дв. 309.
 Липинскій Алеккандръ, св. кат. 525.
 Липинскій Иванъ, староста Сандецкій, 35—36, 57—58, 59—
 60, 67—69.
 Лисанскій Ираклій, протоархимандрить ордена Базиліяновъ,
 508.
 Лисовскій, дв. 572, 579.
 Литинскіе, дворяне, 529, 541.
 Лозинскій, дв. 366.
 Ломиковскіе, священники, 141, 207, 262, 276—277, 552.
 Лонцкій, слуга, 268—274.
 Лончинскій Антонъ, дв. 530.
 Лопатынскіе, дворяне, 33, 366—367.
 Лопушевскій, дв. 245.
 Луговскій Войтехъ, св. кат. 535—537.
 Лукевичъ Михайль, сынъ св. 535.
 Лукіянскій Платонъ, игумень Грозовскаго и Новодворскаго
 монастырей, 56.
 Луповичъ Григорій, св. 227—228.
 Лусковичъ Николай, дв. 33.
 Луцкій Иванъ, дв. 575.

- Лучевничъ Григорій, возный, 179.
 Луцевскій, староста Жидачевскій, 537.
 Любенецкіе-Рудницкіе, дворяне, 347, 422.
 Любковскій, Грыцько, кр. 636.
 Люблинскіе дворяне, 160.
 Любовидзкій Степанъ, дв. 649.
 Любомирскіе, князья, 35, 67, 194, 285, 474—475, 590—593,
 616, 645.
 Любушь, кр. 243.
 Лянцкій Θεодоръ, св. ун. 639.
 Лянцкоронскій Іосифъ, дв. 223—224, 265—267.
 Магеровичъ Мартиніанъ, монахъ ун. 473.
 Маковецкій, староста Каменецкій, 448.
 Маковичъ Варлаамъ (Варнава?), монахъ пр. 20, 35, 57—58,
 59—70, 67—69.
 Маковскіе, дворяне, 170—171, 173—175, 177—179, 362.
 Макотрыкъ Демьянъ, кр. 241.
 Малаховскій, епп. ун. Перемышльскій, 37, 45, 141.
 Малаховскій Юрій, дв. 33.
 Малиновскій Францискъ, мѣщ. 431.
 Малиновскій, св. ун. 538.
 Малицкіе, дворяне, 187, 206, 207.
 Малыченко Константинъ, св. 260—261, 337.
 Малышчикъ Марко, мѣщ. 226.
 Мальборскій Петръ, дв. 360.
 Манадыченко Павель, св. 443—444.
 Манастырскій Иннокентій, архимандритъ Овруцкій, 63—64,
 66.
 Манецкій Крыштофъ, дв. 145—147.
 Манькевичи, мѣщане, 435, 439.
 Марковскій, св. кат. 564.
 Мартышевичъ Алексѣй, св. 265—267, 304, 320.

- Масальская Агафія, монахиня, 198—199, 222.
 Масло Исая, кр. 197.
 Масловскій Іоанъ, св. кат. 542—544.
 Масаковскій, дв. 546.
 Масюкъ Грышко, кр. 96.
 Матвѣвичъ Симеонъ, іеродіаконъ, 583.
 Матушевскіе, дворяне, 147, 547, 571—572.
 Мацевичи, дворяне, 520, 558.
 Мацевевскіе, дворяне, 360, 573.
 Мадиборскій Григорій, св. ун. 619.
 Мацкевичи: 83, 499, 560—561.
 Мачинскіе, дворяне, 133, 169.
 Медведовскіе, дворяне, 33, 378.
 Меленевскій Михайль, св. ун. 634.
 Метеленець Миско, кр. 363.
 Метельскіе, дворяне, 357, 520.
 Мечникъ Ксаверій, мѣщ. 636.
 Мигальскій, св. кат. 530.
 Мигуневичъ Поликарпъ, монахъ ун. 331.
 Микитенко Назаръ, кр. 243.
 Николаевская, дв. 571.
 Николаевичъ, св. кат. 577—578.
 Миколайчукъ Андрей, фозний, 399.
 Милковскій Яковъ, дв. 328—329.
 Минкевичъ Іоаннъ, св. 311—312, 385.
 Минцовскіе, дворяне, 158.
 Міончынскій Аванасій, староста Луцкій, 137, 193—194.
 Миrowsкій Іванъ, дв. 8.
 Мироненко Іванъ, кр. 636.
 Михайль (Вишневецкій) король п. 598.
 Михалевичъ Сергѣй, мѣщ. 439.
 Михалкевичъ - Кончаковскій Михайль, дв. 100, 105, 113.

- Михаловскіе, дворяне, 339, 553.
 Михальскій Иванъ, возный, 165.
 Михневичъ, св. 385.
 Млодецкій, дв. 555.
 Могилевское братство, 54, 598.
 Могильницкая Викторія, дв. 577.
 Мозолюкъ Андрей, мѣщ. 429, 434, 435.
 Мокрицкій Иванъ, дв. 46, 72.
 Молчановичъ Григорій, мѣщ. 439.
 Молчановичи Стефанъ и Климентій, св. 427—431, 440—441.
 Монастырскій, св. кат. 534, 541.
 Моравскій Станиславъ, дв. 400.
 Мосаковскій Стефанъ, св. ун. 648.
 Москаленко Савва, кр. 635.
 Москаль Федько, кр. 6.
 Москевичи, дворяне, 448.
 Моссоль Викторъ, монахъ, 414—415.
 Мотымскій Михайль, слуга, 464.
 Мочульскій см. Завяличъ.
 Мушинскій, дв. 535.
 Мшанскій, св. ун. 531.
 Мязроцкіе, св. кат. 464, 542, 552.
 Нагачевскій Юрій, св. 251.
 Нагачовскій Панкратій, намѣстникъ Овруцкой архимандріи,
 15, 60, 62, 65.
 Накваскій Іосифъ, кастелянъ Равскій, 461.
 Наконскій Юстинъ, монахъ, 426.
 Нарольскій, дв. 487.
 Нашевскій, св. кат. 527.
 Невмержицкіе, дворяне, 85—86, 99.
 Невяровскій Самуиль, дв. 432, 433.
 Недзельскій Алексѣй, кат. св. 555.

Незабитовскій Станиславъ, дв. 312.

Нейбурскіе, князья, палатины Рейнскіе, 312, 376—377, 388—389.

Нейгебауеръ, историкъ, 596, 600.

Нелюбовичъ—Тукальскій Іосифъ, митрополитъ Кіевскій, 25—27.

Немиричи, дворяне, 256—259.

Немиричъ Юрій, полковникъ козацкій, 496.

Немировскій Адамъ, дв. 135, 145, 161, 165, 170, 172, 176, 180, 183, 189, 191, 197, 203, 210, 215, 229, 238, 267, 285, 291, 295, 297, 299, 318, 322, 330 332.

Немчировичъ Бенедиктъ, дв. 103.

Непитуцій Рафаиль, игумень Кіевского Пустынно-Николаевскаго монастыря, 35.

Неселовскій Казимиръ, кастелянъ Смоленскій, 461.

Никифоровичъ Яковъ, св. 97—100.

Нитославскій Францискъ, дв. 515.

Новицкіе, дворяне, 118, 460.

Новодолецъ, св. кат. 532—533.

Оборскій, дв. 547.

Овдаченки, крестьяне, 443—444.

Овсянецкій Иванъ, дв. 209.

Огилевіусъ Пахомій, писатель, 494.

Огурцевичъ Иванъ, св. 227.

Одровонжь--Пеніонжекъ Иванъ, графъ, воевода Страдзкій, 281.

Ожга Іосифъ, дв. 529—530.

Окульскій, дв. 573.

Олекшичъ Юрій, дв. 87—88.

Олельковичи, князья, 513.

Ольбенскіе, дворяне, 167—169.

Ольшанскіе, дворяне, 96, 167, 345.

Ольшевскіе, дворяне, 518—520, 637

- Ольшецкий Оома, двор. 159.
 Омаровский Игнатій, дв. 618.
 Омелянский см. Гурко.
 Оничинский Игнатій, св. кат. 520.
 Опадцкій Войтехъ, дв. 369.
 Опученко Иванъ, райца Каменецкаго магистрата, 380.
 Оранскій Иосифъ, архимандритъ Слуцкій, 465, 471, 507.
 Оранскій, епп. кат. 568—570, 572.
 Оржеховскій Николай, дв. 371—372.
 Оршанское братство 598.
 Осиповичъ Матѳеѳей, братчикъ Слуцкій, 386.
 Оскерки, дворяне, 378—379, 389, 589.
 Ославскіе, священники ун. 554, 555.
 Оссовскій, дв. 552.
 Оссолинскій Францискъ, секретарь королевскій, 108, 162.
 Островскій, дв 546, 556, 574.
 Острожскіе, князья: 35, 307.
 Осыко Омелянъ, лавникъ, 396.
 Охальскій Гавріиль, монахъ, 374.
 Охматовскій Захарій, кр. 631.
 Охрыменко Мойсей, кр. 443.
 Охрымовичъ Самуиль, возный, 133—134.
 Ошумко, мѣщ. 390—392.
 Павлинскій Феликсъ, дв. 630.
 Павловичъ Андрей, возный, 471.
 Павловскіе, дворяне, 133, 228, 409, 579.
 Павлюкевичъ Мартынъ, возный, 402.
 Павши, дворяне, 25—36, 108, 232—235, 243—247, 381—
 384, 443, 595.
 Падальскій Иванъ, св. 275—276.
 Падальскій Θεодосій, игумень Бѣлостоцкаго монастыря, 112,
 127—129, 136—138, 139, 170—172, 173—176, 176—

180, 181—182, 190, 191—192, 200, 326.

Покошевскій, св. кат. 546.

Паліедра Иванъ, кр. 240.

Палій Семенъ, полковникъ козацкій, 103.

Палускій Оома, дв. 197, 227.

Папара Константинъ, дв. 525.

Паплинскій Самуиль, дв. 201—202, 209.

Парошевскій, св. кат. 522, 533.

Паславскій Юсифъ, дв. 576.

Пастырскій, др. 521.

Пацевскій, св. пр. 2.

Пацевичъ, св. кат. 556.

Пашинскіе, дворяне, 69, 550.

Пашкевичи, мѣщане, 511.

Пашковскій Федоръ, дв. 633, 637.

Пенговскій Андрей, дв. 221, 256—259.

Пенскій Іоаннъ, св. кат. 427—442.

Пепловскій Лаврентій, дв. 136, 186, 193, 231, 326, 345.

Песлякъ Иванъ, дв. 89.

Петровскіе, дворяне, 169, 181—182, 573.

Петрушевичъ Антоній, дв. 402.

Петръ I, императоръ р. 454.

Петрыковскій Стефанъ, св. 145—147.

Печарскій Степанъ, дв. 5.

Пизирскій, св. ун. 534.

Пилявская, дв. 575.

Піонтковскій Станиславъ, дв. 97.

Писаржевскіе, дворяне, 359—360.

Пливинскій, св. кат. 532.

Погорецкій Михайль, дв. 541.

Погоржельскій Андрей, 228.

Подгородецкіе, дворяне, 539, 542, 543.

- Подлевскіе, дворяне, 7, 338—340.
 Подлѣсецкій, дв. 93—95.
 Подоскій, подкоморій Рожанскій, 461.
 Поецкій Казимиръ, дв. 72, 76, 82.
 Покіовскій Иваць, мѣщ. 226.
 Полумирковичъ Мартыніянъ, игумень Загаецкаго монастыря,
 352—354.
 Полчевскіе, дворяне, 101—104, 105—106.
 Понятовскіе, дворяне, 448.
 Попели, дворяне, 574, 575, 576.
 Поремничиха Софія, мѣщ. 437.
 Порчинскіе, дворяне, 362, 646.
 Постемпскій, дв. 526.
 Поступальскій Станиславъ, дв. 70.
 Посуховскій Николай, солдатъ, 97—99.
 Потаповичъ Яцко, бурмистръ, 396.
 Потоцкіе, дворяне, 85—86, 97—99, 123, 140, 148—150,
 237, 584—586.
 Погѣй Ипатій, митрополитъ ун. 498.
 Потѣй, староста Кохацевскій, 449.
 Похилый Дмитрій, кр. 631.
 Почентовскій Рижардь, дв. 633.
 Преле см. Борхъ.
 Пржероскій Аѳанасій, св. 237.
 Примовичъ Михайль, викарій Кіевской ун. митрополіи, 632—637.
 Прокопенко Зинько, возный, 581.
 Процыха Марія, мѣщ. 235—236.
 Прушинскіе, дворяне, 233—235, 243—247, 356, 359—360,
 381—384, 633, 637.
 Прыхудько Васько, кр. 163.
 Прыщепа Грицко, кр. 243.
 Псарскій Мартынъ, 413—444.

- Пузыны, дворяне, 12, 33, 133, 506, 564.
 Пуликовскій, дв. 555.
 Пуницкая, дв. 542.
 Путошинскіе, дворяне, 170—172, 173—176, 177—180, 181—
 182, 189—191, 191—192, 200, 268—274.
 Пызевичъ Іоаннъ, св. 427—431, 440—441.
 Пѣроцкій см Глѣбовичъ.
 Пѣчицкій, св. кат. 553.
 Пясецкій Іоаннъ, св. ун. 529.
 Пясецкій историкъ, п. 486, 596.
 Пясочинскій Юрій - Казимиръ, староста Новогрудскій, 293.
 Пятинскій Иванъ, 519.
 Пятница Радько, дв. 6.
 Рогозенко Дмитрій, кр. 382.
 Радземовская Катерина, дв. 577.
 Радзивиль Геронимъ, хорунжій великій Литовскій, 512.
 Радзиховскій Матеей, св. 364,—365.
 Родкевичъ Иванъ, мѣщ. 433.
 Радопинскій Николай, дв. 123.
 Раствецкая, дв. 559.
 Рафаловскій Поликарпъ, намѣстникъ Дерманскаго монастыря,
 132—134.
 Ребчинскіе, дворяне, 543.
 Рева, мѣщ. 390—392.
 Рейнхольдъ, монахъ бернардинскаго ордена, 564.
 Репецкій, дв. 578.
 Репинскій, дв. 55.
 Ржевусскіе, дворяне, 261—262, 464, 468, 471.
 Ржешовскіе, дворяне, 201—202.
 Ржыщевскій Лука, дв. 33.
 Рогальскій Антоній, секретарь королевскій, 638.
 Роговскіе, дворяне, 542—543.

- Рогоза Михайль, митрополитъ ун. 494, 514.
 Рогоза Дмитрій, кр. 233.
 Рогошевскій, сынъ ун. св. 545, 577.
 Рожанскій Бенедиктъ, пріоръ монастыря кат. 402.
 Рожковичъ Шлема, еврей, 124.
 Рожнятовская, дв. 325.
 Рожнятовскій Климентій, игумень Верховскаго ун. монастыря, 330—331.
 Розтовскій Стефанъ, дв. 614.
 Романовичъ Іоаннъ, св. ун. 647.
 Росновичъ, игумень Доминиканскаго мон. 571.
 Ропковскій Андрей, дв. 477.
 Рубеисъ Францискъ — Марія, кардиналь, 585.
 Рудаковскій Игнатій, графъ, 405.
 Рудзинскій Казимиръ, дв. 471.
 Рудкевичъ Гавріиль, мѣщ. 438.
 Рудницкій Сильвестръ. епп. ун. Луцкій, 508.
 Рудницкіе, дворяне, 87—88, 249, 531, 545, см. Любенецкіе.
 Ружицкіе, дворяне, 353, 530.
 Русановичъ Никифоръ, св. 93—95, 96.
 Русецкій, дв. 67—69, 251.
 Русиновичъ Степанъ, дв. 33.
 Рудцкій Павелъ, староста Овруцкій, 119.
 Рыбинскіе, дворяне, 281, 335, 555, 633, 937, 648.
 Рыбчинскій Тома, дв. 395.
 Рылло Максимиліянъ, епп. ун. Холмскій, 584, 587, 606—607.
 Рымбала Николай, св. ун. 545, 547.
 Рысинскій, дв. 575.
 Рыхлинскій Иванъ, дв. 94.
 Саватовичъ Гедeonъ, монахъ, 363.
 Савицкіе, дворяне, 32, 577.
 Савицкій Іоиль, намѣстникъ Овруцкой архимандріи, 373,

- Савковичъ Сильвестръ, мѣщ. 226.
 Савчичъ Ѳеодоръ, св. 123—124.
 Садловскій, св. кат. 580.
 Садовскій Онуфрій, дв. 648.
 Саковичъ Кассіянъ 486.
 Саковскій, дв. 285, 290, 292.
 Самбожецкій, дв. 57—58.
 Самборовичъ Евстратій, игумень Кириловскаго монастыря,
 366.
 Сангушко, князь Янущъ—Александръ, 594—595.
 Сандурскій, св. кат. 570.
 Саноцкій Даніиль, монахъ пр. 14.
 Сапѣги, князья, 101—104, 105, 449, 461.
 Сарнецкій Казимиръ, секретарь королевскій, 217.
 Сахновичъ Ѳеодоръ, св. 303—304, 322—325.
 Свадковскій, дв. 449.
 Свентковскій, дв. 555.
 Свидерскіе, дворяне, 113, 472—473.
 Свитковскій Иванъ, мѣщ. 226.
 Семаченко Павелъ, кр. 515.
 Семашки, дворяне, 357, 547.
 Сениченко Степанъ, св. 223—224.
 Сенькевичъ, св. ун. 517, 588.
 Сенькевичъ Вацлавъ, дв. 252.
 Сигизмундъ I, король п. 35, 83, 597, 599, 600, 604.
 Сигизмундъ II Августъ, король п. 513, 600.
 Сигизмундъ III, король п. 42, 43, 44, 119, 479, 482, 487,
 597, 599, 600.
 Сикстъ IV, папа. 514,
 Силичи, дворяне, 33, 113—114,
 Сильвестръ, монахъ пр. 36.
 Сиркевичъ Гавріиль, братчикъ Слуцкаго братства, 386.

- Скарбекъ, архіеп. Львовскій кат. 532, 536.
 Сквировскій Андрей, дв. 7.
 Скиданъ Иванъ, кр. 233.
 Скорына Григорій, братчикъ Слуцкаго братства, 56.
 Скочинскій, св. кат. 571.
 Скржежовскій Іосифъ, дв. 476—477.
 Скулимовскій, дв. 546.
 Скульскій Іосифъ, св. ун. 618, 648.
 Скуржинскій Тимохъ, мѣщ. 436.
 Следкевичъ Михайль, секретарь ун. митрополіи, 509.
 Слободскіе, дворяне, 542, 555 559, 563, 573.
 Слуцкое братство, 1—2, 2—3, 29, 54, 311—313, 404, 420—
 421.
 Слученко Степанъ, кр. 339.
 Слушка Іосифъ—Богуславъ, гетманъ полевой Литовскій, 123.
 Смержанскій, сынъ ун. св. 547.
 Смигурскій Иванъ, дв. 390—394.
 Смогоржевскій Іззонъ, митрополить ун. 639, 642—643.
 Смоленскій, дв. 547.
 Смѣдинское церковное братство 621—626.
 Собскій св. кат. 577.
 Совенко, мѣщ. 390—393.
 Созанскій Іоаннъ, св. 371—372
 Сокальскій Иванъ, возный, 409.
 Соколовскіе, дворяне, 228, 425, 576.
 Соловѣевичъ Леонтій, протоіерей, 312, 385.
 Солтыкъ, Кіевскій кат. епц. 519, 520.
 Сосипатръ, іеродіаконъ, 519.
 Сосновскій, св. кат. 557.
 Спичинскій Мартынъ, св. 85—86.
 Срудошевскій, кат. св. 579.
 Ставецкій Михайль, дв. 115.

- Стадницькій, воевода Волинський, 227.
- Стандорфъ, св. кат. 566.
- Станиславъ—Августъ (Понятовскій), король п. 458—460, 628—629, 632.
- Ставишевскій, дв. 559.
- Старжинскій, св. кат. 545—547, 573.
- Стахурскій Даниль, дв. 199.
- Стемпковскій Іосифъ, кастелянъ Кіевскій, 633.
- Стефановичъ Тома, мѣщ. 124.
- Стефанъ (Баторій), король п. 597, 598, 599, 600.
- Стефанъ—Юстиніянъ, митрополитъ Македонскій, 420—421.
- Стецькіе, дворяне, 105—106, 125—126, 249, 399—401, 601—602.
- Стопневичъ, св. ун. 566.
- Стоцькій Юрій, дв. 35—36, 57.
- Стояновичи, дворяне, 525.
- Стояновскій Θεодосій, намѣстникъ Четвертинскаго монастыря, 198, 203, 210, 229.
- Стояновскій, дв. 547.
- Страхъ Семень, кр. 519.
- Страшевскій Антоній, св. 310.
- Стржалковскій Петръ, возный, 139.
- Стрельбицькій, св. ун. 563.
- Стрельбицькій Игнатій, дв. 33.
- Стройновскій Сильвестръ, намѣстникъ Тригурскаго монастыря, 74.
- Стрыйковскій, историкъ п. 596, 600.
- Стрыйскіе, дворяне, 543—544.
- Стукаленко, войтъ города Дымера, 390—392.
- Ступецкій, дв. 528.
- Судникъ Федоръ, дв. 432, 439.
- Сузанскій Игнатій, св. 141, 143.

- Сузкій Михайль—Маврикій, регентъ великой коронной канцеляри, 461.
- Сурины, дворяне, 15, 60, 62, 65, 80, 108.
- Сусло Юрій, дв. 368.
- Суходольскіе, дворяне, 200, 628—629.
- Суша Яковъ, писатель, 494, 496.
- Сушевскій, св. кат. 558.
- Сушко Панась, кр. 333.
- Сымоновскій Петръ, монахъ пр. 583.
- Сынгаевскіе, дворяне, 91, 107, 120, 157, 163, 232, 248, 283, 316, 373, 390, 407, 638, 640.
- Сынякъ Григорій, кр. 631.
- Сыпковскій Степанъ, дв. 8.
- Сырошъ, кр. 339.
- Сциборъ, св. кат. 535.
- Сѣвницкій Антоній, дв. 362.
- Сѣвнявскій Адамъ—Николай, воевода Белзкій, германъ великой коронный, 123, 209, 287, 292, 298, 304—305.
- Сѣраковскій Іеронимъ—Вацлавъ, Львовскій кат. архіепп. 461, 478.
- Сѣроцкій Іоаннъ, протоіерей, 206, 231.
- Сѣшицкій Василій, дв. 158, 221, 250, 281, 308, 328, 343, 358, 364, 369.
- Тамовецкій, св. ун. 558.
- Таранъ, мѣщ. 226.
- Татаренскій Титъ, св. ун. 627—628.
- Татомиръ Иванъ, дв. 276—277.
- Твардовскій Самуиль, писатель п. 496.
- Тваровскій Сильвестръ, архимандритъ Овруцкій, 15—18, 40, 50—51, 61, 63—64, 65—66, 90.
- Телижка Степанъ, мѣщ. 226.
- Теодоровичъ Петръ, св. ун. 592.

- Терлепкій Теодоръ, св. ун. 567.
 Тернавскіе, 46.
 Терпиловскій Андрей, протоіерей, 193—196, 306—307.
 Терпиловскій Арсеній, игумень Левковскаго монастыря, 85.
 Тетера Павелъ, гетманъ козацкій, 21—22, 23.
 Товарницькій Григорій, св. 141.
 Товіянскій Юрій, секретарь королевскій, 79.
 Токальскій Стефанъ, дв. 366.
 Томашевскій Тома, св. 312, 385.
 Томицкій Петръ, езуитъ, 557.
 Топашевскій Григорій, св. 141.
 Топоровскій Василій, св. 141.
 Трачъ, мѣщ. 226.
 Третьякъ Демьянъ, дв. 519.
 Тржасковскій, дв. 379.
 Тржемескій Александръ, дв. 309.
 Тржцинскій Вацлавъ, секретарь королевскій, 109, 120, 126.
 Тризна Іосифъ, архимандритъ Кіевопечерской Лавры, 5—9,
 Тризна Климентій, игумень Виленскаго братскаго монастыря,
 29, 53.
 Трипольскіе, дворяне, 93—95, 96, 443, 594, 628, 632, 642.
 Трублаевичъ, св. ун. 576.
 Трущенко Семень, кр. 243.
 Тузинскій Андрей, дв. 199.
 Тукальскій см. Нелюбовичъ.
 Турчинъ Андрей, кр. 243—244.
 Туръ Алексѣй, игумень Пустынно—Николаевскаго монастыря,
 20.
 Тустановскій, дв. 545.
 Тучинскій св. кат. 522—523.
 Тхоржевскій, св. кат. 565.
 Тышкевичъ Николай, дв. 574.

Тыминскій, дв. 35—36.

Тыша Яковъ, дв. 518.

Удодъ, кр. 368.

Улашинчикъ Филиппъ, мѣщ. 226.

Уляковскій, кат. св. 526.

Уляновская, дв. 575.

Урбановскій Іосифъ, дв. 614.

Урбанъ VIII, папа, 46, 479, 480, 482, 483, 485, 489, 491,
492.

Усавецъ Андрей, мѣщ. 436.

Устрицкій Василій, кастелянъ Перемышльскій, 508.

Ушакъ—Куликѣвскій Федоръ, дв. 33.

Ушичинскій, св. кат. 452—453.

Ференсбахъ Антонъ, дв. 268—271.

Фесько, сотникъ козацкій, 102.

Филиповичъ Федоръ, мѣщ. 236.

Фялковскіе, дворяне, 160, 574.

Франкевичъ, дв. 449.

Фредро Станиславъ—Іосифъ, дв. 123.

Фурсевичъ Василій, св. 475—478.

Фурсыкъ Варко, мѣщ. 226.

Хабловскій, св. кат. 537.

Харжевскій Александръ, 337.

Хлохоль Михаилъ, дв. 301.

Хмелевичъ, дв. 285, 288, 292.

Хмелевскій, дв. 168—169.

Хмелецкій Лука, воеводитчъ Кіевскій, 11—12.

Хмельновская Розалія, дв. 574.

Хмельницкій Богданъ, гетманъ козацкій, 9—10, 19, 480, 482,
495—497, 501—503.

Хмельницкій Юрій, гетманъ козацкій, 20—21.

Ходаковскіе, дворяне, 33, 426, 594.

- Ходзкевичъ, дв. 448.
- Ходкевичи, дворяне, 464—471, 513.
- Хоецкій Фрапцискъ—Казимиръ, подвоевода Кіевскій, 517, 587—588, 633.
- Храпаловичъ Иванъ, дв. 97—99.
- Христиновичи, мѣщ. 511.
- Христиновичъ Иванъ, братчикъ Слуцкаго братства, 386.
- Хроминская Анастасія, дв. 576.
- Хросцинскій Войтехъ, секретарь королевскій, 77.
- Хруслинскій Маркъ, дв. 269—274.
- Хрущевскій, св. кат. 449.
- Цвейнарскій, св. кат. 537, 543—544.
- Цетнеры, дворяне, 70—71, 346—347, 553.
- Цинскій, полковникъ п. 93.
- Цихошъ Иванъ, мѣщ. 396.
- Цыневичъ, св. кат. 579.
- Чайковскій, дв. 538.
- Чапличъ Станиславъ, дв. 345, 348.
- Черножинскій, игумень доминиканскаго монастыря, 578—579.
- Черноцкій Андрей, дв. 13.
- Чарторыйскій Августъ, князь, воевода Русскій, 449, 461.
- Чарторыйскій Юрій, князь, хорунжій В. К. Литовскаго, 123,
- Чекановскій Иванъ, дв. 153—154.
- Чеконскіе см. Данилевичи.
- Чеплинскій Мартынъ, дв. 179, 181.
- Червинскій, дв. 285, 292.
- Черкаскіе, дворяне, 542.
- Черминскій Войтехъ, дв. 136, 139, 185, 193.
- Черчицкій см. Ласко.
- Четвертейные, крестьяне, 363.

- Четвертинскіе, князья, 32—33, 263—265, 646—647.
- Четвертинскій-Святополкъ Сильвестръ, князь, еп. пр. Бѣлорусскій, 197—199, 221—222, 263—264, 277—280, 299—302, 310—314, 384—386, 387—388, 389, 413—416, 419—420.
- Чеховичъ, св. кат. 551.
- Чечели, дворяне, 33.
- Чловскій Степанъ, дв. 348.
- Чупрына Иванъ, кр. 520.
- Чыжевскій Федоръ, дв. 252.
- Шагиновая, мѣщ. 266.
- Шавловскій Людвикъ, дв. 395.
- Шайковскій Константинъ, 348, 349.
- Шаркій, мѣщ. 226,
- Шашкевичъ, св. кат. 535—537.
- Швабъ, игумень Выдубицкаго монастыря, 14.
- Шевченки, крестьяне, 444.
- Шелестъ Иванъ, кр. 168,
- Шеміоты, дворяне, 535, 543.
- Шептыцкій Аѳанасій, митрополитъ ун. 474.
- Шептыцкій Варлаамъ, Львовскій ун. еп. 40, 372.
- Шептыцкій Левъ, Львовскій, Галицкій и Каменецподольскій ун. еп. 508, 601—602, 603—604, 604—605, 611—613, 626—628.
- Шерепанкевичъ, св. кат. 545.
- Шиманскій Иванъ, 256—258.
- Шижко, св. 385.
- Шижковскій, св. кат. 574, 580.
- Шкуратовскій Петръ, дв. 130, 138, 195, 303, 314, 334, 341, 362.
- Шкурлапскій Кондратій, мѣщ. 124.
- Шлюбичъ-Заленскій Левъ, митрополитъ ун. 151, 206, 227, 298.
- Шлямовичъ, дв. 76.

Шостаковскіе, дворяне, 293.

Шошевскій, дв. 553.

Шукшты, дворяне, 397—398, 401, 408—409.

Шуминскій, дв. 59—60, 67—69.

Шумлявская Анна, дв. 577.

Шумлянскіе, дворяне, 72, 82—84, 248—250, 338—340, 366,
—368.

Шумлянскій Кириль, пр. еп. Луцкій (и Переяславскій), 217,
326—327, 332—333, 335—336, 338—340, 341—342, 346,
405—407.

Шумлянскій Іосифъ, еп. ун. Львовскій, 23—24, 37—38, 38—
39, 41, 72—73, 74—75, 76—77, 79, 87, 90, 91—
92, 115—116, 122, 135, 165—166, 217—218, 219—
220, 237, 248—250, 283—284, 296, 298, 305, 321.

Шумлянскій Онуфрій, еп. ун. Перемышльскій, 508

Щавинскій, дв. 480, 487.

Щеневскіе, дворяне, 33, 366—368, 581—582.

Щепанкевичъ, св. бат. 565.

Шудликевичъ, св. бат. 549.

Шуба Станиславъ, подканцлеръ коронный, 18, 51, 53, 64, 66,
73, 400—401.

Щуркевичъ Гедeonъ см. Кременецкое братство.

Юревскій Францискъ, дв. 35—36.

Юрченко Василій, кр. 515,

Юшкевичи, мѣщане, 428, 434, 435, 441.

Юшковскій, дв. 555.

Яблоновскій Михайль, дв. 407.

Яблонскій, дв. 435.

Якубинская, дв. 542.

Якубовичи: Василій и Евстафій, священники, 414—415.

Якубовскіе, дворяне, 78, 84, 87, 93, 96, 97, 125, 338—339,
348, 349, 402, 633.

- Яловсидкій, мѣщ. 226.
- Явишевскій Казимиръ, возный, 114.
- Янковскій Парфень, игумень Збаражскаго монастыря, 140—141, 148—153.
- Янковскій, св. кат, 554
- Яновская Елена, дв. 576.
- Янушевскій, ротмистръ, 286.
- Ярмолинская Регина, дв. 352—353.
- Ярмолинскій Іоакимъ, возный. 477—478, 635.
- Ярмольчикъ Трофимъ, кр. 197.
- Яроцкій Казимиръ, св. кат. 534.
- Ярославъ Владиміровичъ, В. К. Кіевскій, 597, 604.
- Яроцкій Григорій, св. ун. 464, 469, 471.
- Яроцкій. дв. 574.
- Яроцкій, езуитъ, 546.
- Ясинскій Варлаамъ, митрополитъ Кіевскій пр. 53, 57, 59, 67, 82—84, 278, 387, 417.
- Ясинскій Иванъ, дв. 614—617.
- Ясликовскій Яцекъ, дв. 3—4.
- Ястрѣмбскій, езуитъ, 546, 587.
- Яценко Тимошъ, кр. 243.
- Яцковскіе, дворяне, 515—516.
- Федоровъ Іоаннь, типографъ, 513.

УКАЗАТЕЛЬ ГЕОГРАФИЧЕСКИХ ИМЕНЪ

упомянутыхъ въ актахъ IV-го тома I-й части Архива Югозападной Россіи *).

Алесетовъ, с. 450.
Андрука, с. 309, 329.
Антоновка, с. 574.
Бабинцы, с. 248, 643.
Бабчинъ, с. 379, 408—409.
Баворовка, с. 548—549.
Байволовцы, с. 563.
Баковцы, с. 534.
Бараша, с. 35—36, 57, 59, 67,
614—618.
Вартломеевъ, с. 450.
Баръ, г. 574—575, 577.
Батковское, ур. 139—140.
Батятычп, с. 525.
Басьба, с. 522.
Баховицы, с. 573.
Бебехи, с. 569—570.
Безносковцы, с. 252, 254—
255.

Белзская земля, 596.
Бенева, с. 544.
Бердичевъ, г. 588, 627, 639,
641.
Береза, слобода, 642.
Березова, с. 371.
Березовка, с. 547, 578.
Березовъ, с. 554.
Березянка, с. 649.
Биліевка, с. 648.
Билки, с. 548.
Бильковская Рудня, слобода,
642.
Бильчедкая уп. благочинія, 565.
Благовичи, с. 450.
Блитче, слобода, 643.
Бобиновъ, с. 451.
Бобрка, м. 532—533, 534.
Бобыничп, с. 450, 465, 467, 468.

*) При составленіи указателя приняты были слѣдующія сокращенія: г.—городъ, м.—мѣстечко, с.—село, мнр.—монастырь, ур.—урочище.

Богдашевъ, с. 322—325.
 Боголюбое, с. 331.
 Богородчаны, г. 558.
 Болеховъ, м. 533.
 Больвиновъ, с. 450.
 Бондары, с. 258.
 Боремець, с. 331.
 Борисовскій мнр. 404.
 Борки, с. 547.
 Бородянка, м. 399.
 Бортковъ, с. 531.
 Борщовка, с. 580.
 Борщовъ, с. 558.
 Бочыры, с. 276.
 Брагиловъ, г. 584.
 Брагинка, рѣчка, 114, 379.
 Брагинь, г. 378—379, 398, 402,
 407—409.
 Браиловъ с. 576.
 Браткошевъ, с. 553.
 Врежаны, г. 542, 551.
 Березна, с. 540.
 Брестскій (Литовскій) мнр. 404.
 Бродки, с. 541.
 Брыковъ, с. 344, 358.
 Бубново, м. 19.
 Буйницкій Святодуховскій мнр.
 404.
 Буки, с. 642.
 Бувовина, с. 553.
 Буцпевъ, м. 543.
 Буцны, с. 574.
 Бучачъ, г. 550.
 Быбеля, с. 542—543.
 Быдло, с. 543.
 Быстрыкъ, рѣка, 619.
 Быховъ, г. 449.
 Бышевъ (Кіевскій), м. 70—71.
 Бышевъ (Галицкій), с. 552.
 Бѣлановичи, с. 465, 467.
 Бѣлгородка, м. 9.
 Бѣльсь, с. 467, 468, 469.
 Вѣличинъ, с. 574.
 Вѣлка, с. 465, 470.

Бѣлорусская эпархія, 277, 311
 —313, 403—405, 413, 593,
 608, 610.
 Бѣлосорока, с. 643.
 Бѣлостоцкій мнр. 127—129,
 135—136, 170—172, 173—
 175, 176—180, 181—182,
 189—190, 191—192, 200, 290.
 Бѣлый Стокъ, с. 135, 174—
 175, 177—179, 181, 190,
 191—192, 200.
 Бѣльскъ г. 510.
 Бѣляны, с. 577.
 Бѣщановичи, с. 450.
 Бяла, с. 551.
 Бялковцы, с. 551.
 Бялоставы, с. 554, 555.
 Бялогубы, с. 547.
 Бялыкамсень, м. 531.
 Варваринцы, с. 546.
 Варкалабовскій мнр. 404, 415.
 Варковичи, с. 239—242.
 Варшава, г. 453, 602, 604, 606,
 609, 613, 644.
 Васютинцы, с. 574.
 Велединки, м. 85, 97.
 Вельбуиное, с. 145—147.
 Вепринь, с. 5—8.
 Вепры, с. 643.
 Верба, с. 450.
 Вербижъ, с. 541.
 Веремійки, с. 248, 449.
 Вержбовець, г. 575.
 Верховскій уп. мнр. 330.
 Верговцы, с. 546.
 Виленскій братскій Святодухов-
 скій мнр. 403.
 Виленскій дѣвичій мнр. 404.
 Виленское воеводство, 598.
 Вильпа, г. 511—512.
 Вильскъ, м. 634.
 Вильчицкъ, с. 450.
 Вивняки, с. 521.
 Випоградъ, с. 560.

Висла, с. 545.
 Витебскъ, г. 511.
 Владимірѣцъ, г. 206, 231.
 Владимірская базилянская кол-
 легія 459—460.
 Владимірская епархія, 227, 330.
 Владимірскій повѣтъ, 345.
 Владимірѣ, г. 459—460, 511, 605.
 Вогорскій мнр. 404.
 Водники, с. 532—533.
 Воеводицы, с. 577.
 Войнинская Слобода, с. 450.
 Волица, с. 535.
 Волковницы, с. 575.
 Волковъ, с. 532.
 Воловая долина, ур. 645.
 Волове, с. 533.
 Волосолицкая волость, 14.
 Волошиновское ур. 139—140.
 Волцневъ, с. 538, 541.
 Волчкова, с. 559.
 Волчынецъ, с. 588.
 Волинская земля 601.
 Воробіевская Рудня, слобода,
 643.
 Воробіи Старые и Новые, села,
 248, 643.
 Ворохобовичи, с. 21, 52.
 Вороховъ, с. 448.
 Воскодавы, с. 591.
 Вроблевка, с. 573.
 Вроблевцы, с. 260, 337.
 Вроцовъ, с. 521.
 Выдубицкій мнр. 14.
 Выжва, г. 396.
 Выжляны, с. 529—530.
 Вышевицкая Гута, слобода, 642.
 Вышевичи, с. 7—8, 339, 642.
 Вѣровна, с. 450.
 Вѣрочъ, с. 450.
 Вѣрыховъ, с. 450.
 Вязовка, с. 348, 349.
 Вязовъ, с. 526.
 Гавриловка, с. 643.

Галицкая епархія, 45, 305,
 598.
 Галичъ, г. 551.
 Галузинцы, с. 574.
 Галушинцы, с. 548.
 Гать, с. 173—475, 177—178,
 181, 190, 200, 269, 273.
 Гвоздецкій бернардинскій мир.
 553, 560. 564.
 Гвоздовъ, с. 28.
 Гербовцы, с. 575.
 Гладкевичи, с. 243—244.
 Гладковъ, с. 450.
 Глембочекъ, с. 576.
 Глибовцы: Великіе и Свирскіе,
 села, 533.
 Глиняны, г. 529.
 Глумча, с. 30.
 Глуховичи, с. 378, 402, 408.
 Глушецъ, предмѣстье г. Луцка,
 139.
 Гнильче, с. 542.
 Гнюковъ, с. 450.
 Гоголичи, с. 465, 467, 468.
 Годомичи, с. 264.
 Гозскій мнр. 45, 111—112, 166,
 296, 426.
 Голдавскій мнр. 404.
 Голенищовъ, с. 574.
 Голенъ, с. 643.
 Голминъ, с. 449.
 Головачичи, с. 16.
 Гологорская ун. благочинія 532.
 Голосковъ, с. 555.
 Голтвица, с. 534.
 Голяки, с. 643.
 Гомельское староство, 450.
 Гомиловъ, с. 545.
 Гораевъ, с. 573.
 Горботовъ, с. 543.
 Горденка, м. 560—561.
 Городница, с. 566.
 Городокъ, с. 450.
 Городыще, села: 450, 640.

Горожана—Вѣтка, с. 541.
 Горожанка м. 552.
 Гороховъ, г. 168.
 Гороцкій мнр. 404.
 Горпинъ, с. 525.
 Горынъ, рѣка, 591—592.
 Гостовъ, с. 553.
 Гошовъ, с. 250.
 Гоша, м. 39, 45.
 Грабовичи, с. 467, 469.
 Грабовка, с. 549.
 Грабовцы, с. 548, 558.
 Речана, с. 566.
 Гржымаловъ, м. 545.
 Гродекъ, м. 39, 45, 351, 567—568.
 Грозовскій мнр. 403—404.
 Грубешовка, с. 83.
 Грушавица, с. 563, 564.
 Грушка, с. 553, 573.
 Грушки, с. 595.
 Грыгѣвскій мнр. 404.
 Грымячка, с. 569.
 Грынѣвцы, с. 553.
 Грыцевъ, м. 281—282.
 Гряда, с. 522.
 Губаровичи, с. 378—379.
 Грудзеевъ, с. 539.
 Гуменцы, с. 515.
 Гумниска, с. 545.
 Гусятинъ, м. 218, 566—567.
 Гутковичи, с. 450.
 Давидгородская ун. благочинія
 373
 Давидковцы, с. 579.
 Давидовка, с. 595.
 Данилевка, с. 359.
 Дашевъ, с. 552.
 Дашковцы, с. 574.
 Дашковъ, с. 449.
 Дсвинъ, с. 450.
 Девиглинская волость, 10.
 Деговъ, с. 534.
 Демидовичи, с. 16.

Демидовъ, с. 125—126, 375—376, 390—394.
 Деражня, м. 574—575, 580.
 Деревня, с. 525.
 Деренчинъ, с. 578.
 Дереховъ, с. 546.
 Держовъ, с. 535.
 Дермайнскій мнр. 46, 130—134.
 Десенскій мнр. 404.
 Дзвингородъ, с. 533.
 Дзевентники, с. 534.
 Діяковцы, с. 574.
 Діяконовское ур. 408.
 Длужекъ, с. 266.
 Дмуховцы, с. 544.
 Днѣцинъ, с. 450.
 Добровейская благочинія, 450.
 Доброгоса, с. 568.
 Доброзѣлье, с. 448.
 Довгляды, с. 643.
 Долгій Моцкъ, с. 450.
 Должанка, с. 547.
 Долина, г. 538—539.
 Домброва, с. 449.
 Домбровица, м. 231.
 Драгановка, с. 544.
 Дрогичинъ, г. 510.
 Дроздовъ, с. 591.
 Друйсскій мнр. 404.
 Друнки, с. 52.
 Дуба, с. 539.
 Дубенскій мнр. 130—134.
 Дубница, с. 524, 540.
 Дубно, г. 133—134, 270, 323—593, 595.
 Дубовица, с. 450.
 Дубровенское графство(?), 449.
 Дубрусинъ, с. 525.
 Дулебы, с. 534.
 Дупасвь, г. 551.
 Дыдовъ, с. 643.
 Дымиръ, г. 52, 390—394.
 Дятеловскій мнр. 2, 385, 404.

Еблоченскій мнр. 404.
 Евейскій мнр. 404.
 Евламп, с. 379.
 Евтухи, с. 574.
 Езера, с. 198—199.
 Ендржеевка, с. 366—368.
 Жары Низшіе и Высшіе, села
 643.
 Желеховъ, с. 526.
 Жеребиловка, с. 577.
 Жеребки, с. 548.
 Жеревская Рудня, слобода, 643.
 Жеревцы, с. 257—259.
 Жидичинскій мнр. 330—331.
 Житомиръ, г. 516, 520, 595,
 628—629, 632—638.
 Жолкевъ, г. 90, 524—526, 527
 —528, 551, 563.
 Жолчевъ, с. 551.
 Жуковъ, замокъ, м. и с. 294,
 449, 450, 554.
 Журавно, м. 535—537.
 Жураки, с. 556, 558.
 Журжевичи, с. 643.
 Жывачевъ, с. 553.
 Жыдачевъ, г. 535—538.
 Жыдытычи, с. 522.
 Жысець, м. 557.
 Заблоче, с. 248.
 Заблотовъ, г. 558—559.
 Заблудовскій мнр. 31, 403,
 512—513.
 Забойцы, с. 544.
 Заболоцкая Гута, слобода, 642.
 Заболочъ, с. 642.
 Заваловъ, г. 542—544.
 Загаецкій мнр. 352—354, 356.
 Загайцы, с. 353, 356.
 Загальцы, с. 401.
 Загвозде, м. 557.
 Загинцы, с. 568.
 Задоброце, с. 449.
 Закревскъ, г. 305.
 Загровцы, с. 555.

Залесце, с. 550.
 Залозья, с. 450.
 Залуже, с. 148, 152—153.
 Залука, с. 559.
 Замечекъ, с. 526.
 Замѣховъ, м. 576.
 Западышцы, с. 578.
 Зарабы, с. 450.
 Зарванская ун. благочиніа
 550—551.
 Зарубинцы, с. 548.
 Зарудзе, с. 366, 547, 643.
 Заручайскій Овруцкій мнр. 107
 —109, 422, 424—425.
 Заселіе, с. 450.
 Зацѣліе, с. 450.
 Зачерница, с. 451.
 Збаражскій Спаскій мнр. 141,
 148—153.
 Збаражъ, г. 140—144, 148—
 153, 549.
 Зборовъ, г. 551.
 Збржезе, с. 276,
 Звягель, г. 35—36, 616.
 Здвижь, рѣка, 391.
 Здолбица, с. 193—194.
 Здолбонувъ, с. 194.
 Зерава, с. 564.
 Зимновода, с. 522.
 Зиньковъ (подольскій), м. 568.
 Злодівка, с. 643.
 Злочовъ, г. 531, 549.
 Зорынь, с. 643.
 Зочинъ, с. 450.
 Зубковичи, с. 21, 35—36, 52,
 68—69, 81, 109.
 Зубревичи, с. 109, 449.
 Зѣвца, с. 450.
 Иванковцы, с. 535—538, 546.
 Иванковъ, м. 21.
 Ивачевъ, с. 547.
 Ивахновцы, с. 573.
 Ивница, м. 475—577.
 Иква, рѣка, 346.

Илинцы, с. 106.
 Ильпинъ, с. 324—325.
 Ировица, с. 547.
 Ирпень, рѣка, 79, 81, 126.
 Исаковъ, с. 553.
 Ищковъ, с. 544.
 Каленцы, с. 643.
 Калине, с. 252.
 Каменецъ, с. 450.
 Каменецъ-Подольскій, г. 122—
 123, 202, 209, 218, 219,
 235—236, 265—266, 304,
 481, 501, 531, 563.
 Каменецъ-Подольская епархія
 217, 218, 305, 521.
 Каменка, рѣка, 634.
 Каменный Бродъ, с. 450.
 Каменщина, с. 258.
 Каневскій Успенскій мнр. 19.
 Каневъ (галицкій) с. 551.
 Капистрыно, с. 578.
 Карабчикова, с. 572.
 Карачинцы, с. 574.
 Карчиновъ, с. 521.
 Каргашинъ, с. 71.
 Кацѣщина, с. 443.
 Качановка, с. 545.
 Касовая, с. 71.
 Касовъ, с. 374.
 Кейданскій мнр. 404.
 Керница, с. 541.
 Киевецъ, с. 540.
 Киево-печерскій мнр. 5—9, 45,
 72—73, 76—77, 83—84,
 248, 296, 298, 351.
 Киевская академія 112.
 Киевская земля 601.
 Киевская митрополія 23, 39, 45,
 76—77, 248, 278—280, 296,
 298, 311—313, 384—386,
 608, 642.
 Киевъ, г. 2, 14, 66, 312, 313,
 341, 385, 387, 392—393,
 481, 499, 512.

Кикошева, с. 618—620.
 Кирилловскій Киевскій мнр. 366
 —369.
 Китайгородъ, м. 209, 327, 572
 —573.
 Кицюбинець, с. 564.
 Клещи, с. 21
 Кливинцы, с. 545.
 Клитынцы, с. 576.
 Клитыща, с. 595.
 Клопотовъ, с. 574.
 Клочки, с. 443—444.
 Клубовцы, с. 557.
 Княждворъ, с. 556.
 Княжесело, с. 534.
 Кобылянка, с. 547.
 Ковалевская волость 10.
 Ковель, г. 117, 123—124, 160.
 Кожуховичи, с. 450.
 Кожуховъ, с. 574.
 Козова, м. 544, 548.
 Койдацы, с. 548—549.
 Кокоревъ, с. 364.
 Колесьники, с. 450.
 Колки, г. 210, 230.
 Колодежна, с. 3—4.
 Колоденка, с. 647.
 Колодзѣевъ, с. 548.
 Колодзѣжи, с. 450.
 Коломыя, г. 559.
 Колыбани, с. 472—473.
 Кононковичи, с. 465, 467, 468.
 Константиновъ (новый), г. 576.
 Копайгородъ, г. 576.
 Копачевка, с. 563, 579—580.
 Копачи, с. 101.
 Копицовъ, с. 450.
 Копицы, с. 449.
 Копыль, г. 427—442.
 Корнинъ, г. 303—304.
 Корнинъ, с. 323.
 Коровчина, с. 450.
 Королевъ, с. 451.
 Коростовъ, с. 574.

Коростятинъ, с. 591.
 Корсунь, г. 27.
 Корчевки, ур. 425.
 Корповъ, с. 555.
 Косищевъ, с. 450.
 Косовъ, г. 558.
 Костюковскій мнр. 404
 Котюжанка, с. 392.
 Кохавина, с. 538.
 Коцоревъ, с. 533.
 Кочичинъ, с. 36.
 Кочубейчики, с. 276.
 Красноборка, с. 8, 338 — 339,
 642.
 Красногорскій мнр. 366—369.
 Красное, г. 303.
 Красноселіе, с. 450.
 Красносельцы, с. 141.
 Красовъ, с. 538, 541,
 Кременецъ, г. 224—226, 251,
 309, 355, 360—361.
 Креховцы, с. 556.
 Креховъ, с. 525.
 Кришдовъ, с. 552.
 Кричевъ, м. 512.
 Кровинець, с. 546.
 Кругулецъ, с. 565.
 Кронскій мнр. 404.
 Крошня, с. 634—635.
 Крупско, с. 540.
 Крученецъ, с. 595.
 Крушеновка, с. 573.
 Крывели, с. 450.
 Крывеньке, с. 567.
 Крыжборскій Якубовъ мнр. 404.
 Крымская Рудня, а. 248, 642.
 Крыница, с. 79.
 Крыстьямполь, м. 602, 606.
 Кудіовцы, с. 577.
 Кудринцы Горыше, с. 153.
 Кузовцы, с. 551.
 Кукижовъ, с. 528.
 Кулешевъ, с. 450.
 Куликовъ, м. 527—528.

Куликовъ, с. 450.
 Кульчівцы, с. 201—202.
 Кунашевъ, с. 543,
 Купечевъ, с. 331, 626.
 Кунче, с. 531.
 Кунятицкій мнр. 404, 452.
 Куровице, с. 529—530.
 Курозваны, с. 166, 296.
 Курытычи, с. 465, 467, 468.
 Кутевскіе: мужескій и женскій
 монастыри: 403—404, 414—
 415, 417.
 Кутковцы, с. 547, 566, 567:
 Кутворжъ, м. 529—530.
 Кухары, с. 335, 366.
 Лабунь, г. 57.
 Ладычинъ, с. 546—547.
 Лазковцы, с. 573.
 Ланки, с. 532.
 Ласки, с. 93—95, 96.
 Латинь, с. 449.
 Левковичи, с. 85.
 Левковцы, с. 568.
 Лежайскъ, г. 292.
 Лежановка, с. 545.
 Леоновка, с. 643.
 Лесьневка, м. 231.
 Летичевъ, г. 576.
 Летневцы м. 576.
 Липица Горвая, с. 551.
 Липишицы, с. 450.
 Лисовка, слобода, 642.
 Листвинъ, с. 114.
 Литвиновка, с. 125—126.
 Литвиновъ, с. 449.
 Литковъ, с. 21, 52, 81.
 Личковцы, с. 531.
 Лишковецкій езуитскій мнр. 566
 —567.
 Лишнянскій мнр. 61.
 Лозинь, с. 451.
 Ломигки, с. 451.
 Лопотынцы, с. 574.
 Лошневъ, с. 546.

Лубянка, с. 643.
 Лугины, м. 21.
 Лудзиловъ, с. 449.
 Лукоиды, с. 643.
 Луцкая епархія 204, 230, 326,
 332—333, 341, 598.
 Луцкій Бернардинскій мнр. 347.
 Луцкое Крестовоздвиженское
 братство, 12, 31—32, 32—34,
 136—138, 139—140, 362—
 364.
 Луцкъ, г. 33, 286—290, 314, 334.
 Лучаны, с. 534.
 Лучинець, м. 577.
 Лучка, с. 546.
 Львовская епархія, 39, 45,
 305, 320—321, 521, 598.
 Львовъ, г. 37, 321, 511, 521,
 531, 583, 602, 604, 628.
 Любановичи, м. 451.
 Любени Сиврачка, с. 541.
 Люблинъ, г. 31.
 Любовичи, с. 335, 450.
 Любомирка, с. 645.
 Любша, с. 535.
 Людоберща, с. 450.
 Лядзке, с. 556
 Ляховцы, с. 535, 583.
 Ляшки, с. 530.
 Мазаловскій мнр. 404, 418.
 Макаричи, с. 469.
 Малатычи, с. 450.
 Малиничы, с. 563.
 Малинка, с. 368.
 Малинъ, с. 335.
 Маньковцы, с. 568.
 Маріямполь, м. 552.
 Маркова, с. 542—543.
 Марковскій Святотроицкій мнр.
 404, 512.
 Марковцы, с. 556, 558
 Махновка Мурованая, с. 627.
 Маховая Слобода, с. 450.
 Медвидно, с. 232—235, 243 --

246, 381—384.
 Меделевка, с. 642.
 Медузовъ, с. 542.
 Межиричка, с. 5—7, 338—339,
 642.
 Межиричъ, м. 19.
 Межыбожь, г. 212—213, 214,
 579—580.
 Мерещевъ, г. 532.
 Мехидовичи, с. 468.
 Мизюринцы, с. 353.
 Миколаевъ, с. 533.
 Мибулинцы, г. 546.
 Мибуличи, с. 248, 643.
 Милостовъ, с. 362—364.
 Минковцы, с. 158.
 Минскій мнр. 404.
 Минское воеводство, 598.
 Минскъ, г. 511.
 Мироць, с. 643.
 Михайловскій Кіевскій мнр. 79.
 Михалки, с. 248, 642.
 Михалполь, м. 568—570.
 Михалы, с. 400.
 Михальская Рудня, слобода,
 642.
 Млєвъ, г. 303.
 Млыниска, с. 545.
 Могилевская Спаская соборная
 церковь, 403.
 Могилевскій братскій Богоя-
 вленскій мнр. 404.
 Могилевскій Никольскій мнр.
 404.
 Могилевъ, (на Днѣпрѣ), г. 512.
 598.
 Могилевъ (на Днѣстрѣ), г. 577—
 578.
 Мозыць, с. 450.
 Мозырская ун. благочинія 373.
 Мозырскій повѣтъ, 598.
 Мокишъ с. 378.
 Мокрець, ур. 392—393.
 Мовротынъ, с. 525.

Молочки, с. 79, 107—108.
 Монастырьска, г. 544, 550.
 Монастырщина, с. 450.
 Морозовъ, с. 573.
 Мороцкий мнр. 403.
 Мостки, с. 541.
 Мостыщи, с. 519.
 Мотовиловка, с. 518, 519, 520,
 581—582, 583.
 Мошонаки, с. 450, 452.
 Мстиславская Илинская цер-
 ковь 450.
 Мстиславская Крестовоздвижен-
 ская церковь. 450.
 Мстиславская, Святотроицкая,
 соборная церковь, 403.
 Мстиславский пустыннониколь-
 ский мнр. 451.
 Мстиславский Святодуховъ мнр.
 404.
 Мужаки, с. 450.
 Мукчицкий мнр. 222.
 Мукша, с. 573.
 Мурафа, м. 578.
 Мусоровцы, с. 141.
 Мылигородъ, слобода, 642.
 Мысеровцы, с. 576
 Нагорцы, с. 525.
 Надворна, м. 555.
 Надлужья, уроч. 591.
 Надточьева, с. 643.
 Назавиживовъ, с. 556.
 Народычи Старые и Новые, го-
 рода, 98, 443 - 444.
 Настасовъ, с. 544. 546.
 Невельский мнр. 404.
 Невель г. 512.
 Негребовка, с. 642.
 Недзелиска, с. 532.
 Неслуховъ, с. 525.
 Несолонь, с. 617.
 Нестановицкая волость 14
 Нетечинцы Новые. с. 571.
 Нефедовъ, с. 573.

Неговцы, м. 448.
 Нижборгъ, с. 567.
 Нижневъ, г. 553—554.
 Нижиловичи, с. 248, 642.
 Низезвиска, с. 553.
 Новогородокъ, г. 612.
 Новогородское всеводство, 598.
 Новодворский мнр. 404, 445, 448.
 451.
 Новополие, с. 694—695.
 Новоселица, с. 531.
 Новоселіе, с. 450.
 Новоселіе Могилевское, с. 450.
 Новоселки, села, 532, 545, 548,
 549.
 Новосельцы, с. 565.
 Новочинъ, с. 538.
 Новый Дворъ, м. 53.
 Новый Ставъ, с. 356.
 Норинскъ, м. 21, 258, 443.
 Обаровъ, с. 45, 351.
 Обертынъ, г. 560.
 Облитки, с. 87, 248, 642.
 Облитковская Рудня, слобода
 642.
 Овруцкая архимандрія, 15—18,
 23, 40, 50—51, 61—62, 63
 —64, 65—66, 89—90, 91—
 92, 107—109, 115—116, 118
 —120, 121, 155—156, 157,
 164, 316, 373—374, 395—
 396, 410—412, 422, 423.
 Овручъ, г. 21, 61, 93, 116, 375.
 Озаринцы, м. 577.
 Окно, с. 553, 560.
 Олевскъ, м. 257—258.
 Ольховець, с. 223, 265, 372.
 Ольховчикъ, с. 567.
 Ольшанка, с. 450.
 Оранне, с. 125—126, 248, 249,
 643.
 Оревичи, с. 643.
 Оршанский Боголюбский мнр.
 403—404. Библиотека "Руниверс"

Орыннинъ, м. 261—262.
 Осекровъ, с. 347.
 Осоловъ, с. 449.
 Осовцы, с. 450.
 Осталовець, с. 533.
 Остапівка, с. 548—549.
 Остапы с. 21, 52, 81, 107—108.
 Островъ, с. 540, 547.
 Остроговъ, с. 576.
 Острогъ, г. 146—147, 306—307.
 Остроменжинъ, с. 281.
 Отеневицы, с. 541, 555—556.
 Офирная, слобода, 519.
 Оцирки, с. 465, 467.
 Ошиевичи, с. 20.
 Павловичи, с. 21.
 Паляна, с. 541.
 Панаски, с. 548.
 Папетовъ, с. 448.
 Папирня, слобода, 642.
 Парышче, с. 555.
 Паховъ, с. 450.
 Перегиньки, с. 563, 564.
 Перекаль, с. 185.
 Перекальскій мнр. 183—185.
 Перемышльская эпархія 39, 45, 47, 598.
 Переяславль, г. 581.
 Петраны, с. 574.
 Петровичи, с. 450.
 Петруховскъ, с. 450.
 Петрыковъ, (надъ Припетью) м. 374, 464—471.
 Петрыковъ (галицкій), с. 547.
 Печарскъ, с. 450.
 Печенижинъ, с. 556.
 Пилиповичи, с. 248, 643.
 Пилява, г. 576.
 Пилявцы, с. 212, 213—214.
 Пинскій мнр. 404.
 Пинскій повѣтъ, 598.
 Пинскъ, г. 451, 452.
 Пиранскъ, с. 450.

Пирожки, с. 335.
 Писки, с. 640—641.
 Плебановка, с. 578.
 Пленниковъ, с. 532.
 Плесецкое, с. 519—520.
 Пленковцы, с. 551.
 Плоскировъ, г. 564.
 Плоская, с. 307.
 Плотыча, с. 547.
 Пневъ, с. 555.
 Погорки, с. 563.
 Подбережье, с. 552.
 Подгайцы, г. 551.
 Подгайчыкя, с. 545.
 Подгонне, с. 79.
 Подгорія, область, 61.
 Подгорцы, с. 540.
 Подгородзе см. Соколь.
 Подкамене, м. 534.
 Подлужъ, с. 450.
 Подмонастырь, с. 533.
 Подолие, область, 500—501.
 Подшумляны, с. 542, 543.
 Поличинцы, с. 517, 587—888, 619.
 Полонное, г. 511.
 Полоцкій Богоявленскій братскій мнр. 404.
 Полоцкъ, г. 511.
 Польшовка, с. 642.
 Полѣсіе, область, 21—22.
 Полѣсовъ, с. 449.
 Поповцы с. 346—347, 576.
 Порхова, с. 553.
 Потаповичи, с. 164, 257.
 Потоки, с. 550, 554.
 Потокъ с. 542.
 Поточыска, с. 560—561.
 Потьевскія Буды: Старая и Новая, слободы, 642.
 Потыличъ, с. 526.
 Потѣйки, с. 431, 441.
 Похутыньцы, с. 563.
 Почаевскій, мнр. 148—150.

Празовъ, с. 641.
 Прегноевъ, с. 531.
 Пржеросль, с. 555, 556.
 Приборскъ, с. 335.
 Прилудкій, мнр. 404.
 Припять, рѣка, 103.
 Пробужна, с. 564, 565.
 Прутекъ, с. 450.
 Псары, с. 534.
 Пузьники, с. 553.
 Пуковъ, с. 521,
 Пустомыты, с. 522.
 Пустынно-Николаевскій Кіевскій
 мнр. 10, 20—21, 21—22, 28,
 34—36, 52—53, 57, 59, 67
 —69, 81, 107—108, 112.
 Пучинъ, с. 378.
 Пясечна, м. 427, 431.
 Радогоща, с. 21, 52, 81.
 Радомысль, г. 8, 248, 335—
 336, 642, 644.
 Радомысльская Рудня, слобода,
 642.
 Радоховка, с. 286 — 287, 292
 —294, 318.
 Радоши, с. 450.
 Рай, с. 450.
 Раковый Кутъ, с. 566.
 Расава, рѣка, 19.
 Раставица, с. 614.
 Рача Великая и Малая, села,
 8, 642.
 Рашковъ, г. 303.
 Резавская Рудня, слобода, 643.
 Ремезовцы, с. 551.
 Репища, ур. 591.
 Ржищевъ, м. 581.
 Ровно г. 322.
 Рожанъ, с. 450.
 Рожанцы, с. 549.
 Рожнятовъ, м. 539, 563.
 Розвожаны, с. 529—530.
 Роздоль, м. 539—540.
 Розычна Великая, с. 570.

Рокины, с. 334.
 Романовка, с. 545.
 Романовъ, с. 287, 533.
 Росанъ, м. 450.
 Росохи, с. 83—84, 643.
 Ростокы, с. 538.
 Рубешовка, с. 248.
 Руда, с. 525.
 Рудаковъ, с. 379.
 Рудень, г. 451.
 Рудка, с. 79.
 Рудковцы, с. 576.
 Рудые Хутора, 379.
 Рудынь, с. 643.
 Рутвянка, с. 643.
 Рутвянская Буда, слобода, 643.
 Рызановка, с. 630—631.
 Рыкунъ, ур. 391.
 Рымки, с. 450.
 Рymoши, с. 431—434.
 Рысьвянка, с. 592.
 Савранъ, г. 303.
 Садовъ, с. 173.
 Самборская экономія 45.
 Санктпетербургъ, г. 644.
 Сапрановичи, с. 450.
 Сарниновъ, с. 449.
 Сатановъ, г. 566.
 Сватошицы, с. 450.
 Свиржъ, м. 532—533.
 Святокрывскій, мнр. 130—134.
 Седлиска, с. 533.
 Сеймковцы, с. 547.
 Секеринцы, с. 276.
 Секеричи, с. 13.
 Селецкій мнр. 113—114, 404, 512.
 Селець, с. 113—114, 167—169.
 Селятичи, с. 468.
 Семеновъ, с. 359.
 Семки, с. 576.
 Семяновка, с. 541.
 Сеньковцы, с. 567
 Сербы, с. 578.
 Сидеровицы, с. 449.

- Сидоровскій доминиканскій мнр.
565, 567.
- Силоть, с. 451.
- Скалять, г. 548—549.
- Скаржинцы, с. 576.
- Севаржава, с. 525, 531.
- Сверневицы, м. 453.
- Скниловъ, с. 531.
- Скоморохи, с. 548, 639, 640—641.
- Скородное, с. 93, 233—234, 243—247, 381—384
- Скувитынь, с. 566.
- Скрыгаловъ, с. 589.
- Славицы, с. 548.
- Славное, с. 450.
- Слободка, с. 545,
- Славешня, рѣка, 233, 244, 245.
- Слуцкая архимандрія 24, 26, 30—31, 63, 66, 311—313, 377, 334—386, 387, 389, 403—404, 406, 421, 513, 589.
- Слуцкiй дѣвичiй мнр. 404.
- Слуць, г. 310—313, 384—386, 387, 511, 513.
- Сметаничи, с. 465, 467, 470.
- Смолиговъ, с. 186.
- Смоловичи, с. 451.
- Смолянка, с. 548, 549.
- Смотричъ, г. 571.
- Снитковъ, м. 575.
- Спятынь, г. 562.
- Соеховая Слобода, с. 450.
- Сойно, с. 450.
- Соколецъ, м. 575, 576.
- Соколовка, м. 573.
- Соколовка, с. 534,
- Соколовъ, м. 538, 539.
- Соколь, с. 45.
- Соловковцы, м. 573.
- Соломерецкiй мнр. 404, 512.
- Солотвина, г. 556, 558.
- Солтановки: Великая и Малая, села, 520.
- Сонопьки, с. 549.
- Сосновъ, с. 544.
- Софiйскiй Кiевскiй соборъ 3, 14
- Сохонь, с. 448.
- Сроки, с. 541.
- Ставчинцы, с. 579.
- Станиславовъ, г. 149, 543, 556—557.
- Старое Село, села: 450, 532.
- Старчицкiй, мнр. 404.
- Старый Стратынь, с. 551.
- Стежарня, с. 378.
- Стефановка, с. 643.
- Стечанка, с. 105—106.
- Стрелиска Старья, с. 534.
- Стжалки, с. 532—533.
- Стромилова-Каменка, м, 525—526.
- Струсовъ, г. 545—546.
- Стрыгайловскiй мнр. 448.
- Студенецъ, с. 450.
- Студеница, г. 237, 473.
- Ступки, с. 548.
- Сугровъ, с. 540.
- Супрасльскiй мнр. 612.
- Сурдецкiй, мнр. 404.
- Сухакче, с. 577.
- Сухары, с. 449.
- Суховцы, с. 293.
- Сухоставъ, с. 545.
- Сцяна, с. 553—554.
- Сычевка, с. 361.
- Сѣнява Старая, г. 579.
- Тарговица (Волинская), м. 294.
- Тарговица (Галицкая), с. 556, 560.
- Тарновица, с. 555, 556.
- Тарнополь, г. 547—548, 549.
- Тварычевъ, с. 563.
- Творова, ур. 378, 398.
- Теклiевка, с. 578.
- Теребовль, г. 545—546.
- Терешквскiй мнр. 404.

Терешполь с. 575.
 Тетеревъ, рѣка, 8, 642.
 Тлумачивъ, с. 556.
 Тлумачъ, г. 552—554.
 Тлусте, г. 565.
 Толокунскія: Рудня и Слобода, 643.
 Толокунь, с. 125—126, 248, 249, 643.
 Толщевъ, с. 533.
 Торскъ, с. 564—565.
 Торчинъ, г. 128—129, 170, 174, 178, 800.
 Тостобабы, с. 552.
 Тоустянецъ, с. 564.
 Тригурскій мнр. 74.
 Тростянецъ, с. 28.
 Тростянецъ, м. 206.
 Тростянки, с. 559.
 Трояновка, м. 231.
 Трущанице, с. 551.
 Трибуховцы, с. 550, 551, 567.
 Тудоровъ, с. 426, 550,
 Тузыловъ с. 563.
 Туловка. с. 562.
 Тулуки, с. 559.
 Тумиръ, с. 552
 Туники, предмѣстье г. Кремен-
 ца, 224—226.
 Тупичанскій мнр. 404.
 Турійскъ, г. 227.
 Туринка, с. 526.
 Турка, с. 554, 560
 Туробинъ, г. 298.
 Тучинъ, г. 590—593.
 Тymoшевъ, с. 643.
 Тысьменица, г. 556—557.
 Тысьменичаны, с. 557
 Тымоловка, с. 571.
 Уборть, рѣка, 35—36.
 Угорники, с. 556.
 Угорницкій, мнр. 217.
 Углы с. 643.
 Уладовка, с. 576.

Умнъ, г. 584—586.
 Унава, рѣка, 519.
 Упинская слобода, 643.
 Унинъ. с. 248, 335, 400, 643
 Усцизь, ур. 382.
 Усьце, г. 552.
 Усьцець, с. 562.
 Ушевъ, с. 400
 Ушня, с. 531.
 Ушъ, рѣка, 17, 83, 643.
 Фелиціяновка, с. 643.
 Флоренція, г. 514.
 Фольварекъ, с. 158—159.
 Формановъ, с. 573.
 Фульштынъ, г. 568.
 Футорская Рудня, слобода, 643.
 Ханачевъ, с. 533.
 Хвастовъ, г. 450, 518, 519.
 Хлибичъ, с. 555, 556.
 Хлоповка, с. 546.
 Хлупляны, с. 97—100
 Ходаки Новые. с. 574.
 Ходачковъ, с. 544.
 Ходькова, с. 563.
 Ходоровъ, м. 540—541.
 Ходошевъ, с. 450.
 Холмъ, г. 607.
 Хомиковъ, с. 557.
 Хоставчи, с. 450.
 Хоростковъ, с. 546.
 Хорохорынъ, с. 275.
 Хоцимиръ, с. 553.
 Хоцяловскъ, с. 450.
 Хочева, с. 643.
 Хрусна, с. 541.
 Худковъ, с. 555, 556.
 Цаловка, с. 646—647.
 Цебровъ, с. 551.
 Цаневъ, с. 542.
 Ценява, с. 560.
 Цеперевъ, м. 527,
 Цеперскій мнр. 445, 448, 451.
 Цуцловъ, с. 555.
 Чарна, с. 572.

- Чарнеставы, с. 554.
 Чарны-Потокъ, с. 554.
 Чартормйскъ, г. 240, 230, 231.
 Чарторыя, с. 547.
 Чемеровцы, с. 566.
 Чепель, ур. 307.
 Червоноградъ, г. 564.
 Череконь, с. 450.
 Черембы, с. 450.
 Черемисы, с. 574.
 Черемховъ, с. 555, 556.
 Черепиць, с. 522.
 Череновцы, с. 563.
 Черковищенскій дѣвичій мнр.
 448,
 Черленица, м. 560.
 Черниговцы, с. 96.
 Черніевцы, м. 579.
 Черниловка, с. 548.
 Черница, с. 540.
 Чернобыль, г. 21, 101—104,
 105—106.
 Черногородва, с. 520.
 Черче, с. 571—572.
 Честыловъ, г. 548.
 Четвертинскій мнр. 197—199
 221—222, 263, 300—302.
 Четвертя Старая, с. 197—199,
 221—222, 263, 300—302.
 Чехи с. 379.
 Чечерскъ, г. 449.
 Чечельникъ, г. 645.
 Чешки, с. 533, 579.
 Чигиринъ, г. 10, 21, 22, 28.
 Чиринъ, с. 449.
 Чорный Островъ, г. 563.
 Чортковъ, г. 549—550
 Чортовцы, с. 553.
 Чудинъ, с. 8, 248, 642.
 Чудновъ, г. 511.
 Шамонь, с. 450.
 Шаргородъ, г. 303, 474, 578
 —579.
 Шаровка, м. 563—564, 568,
 571.
 Шебутинцы, с. 575.
 Шесперовка, с. 579.
 Шепеличи, с. 21, 52, 107—108.
 Шерщипскъ, с. 450.
 Шерценевъ, с. 565.
 Шибенное, с. 248, 643.
 Шигинцы, с. 574.
 Шипковъ, с. 450.
 Шкловскій мнр. 404.
 Шкловское градство(?) 449.
 Шостаковъ, с. 293.
 Шпиклосы, с. 551.
 Шпилевская Рудня, слобода,
 643.
 Шпили, с. 248, 643.
 Шпичинцы, с. 579.
 Шумбаръ, с. 353.
 Шумляны, с. 542.
 Шумяча, с. 450.
 Шупарки, с. 565.
 Щепеть, с. 515.
 Щержецкая ун. благочинія 541.
 Щырки, ур. 591.
 Юркевичи, с. 450.
 Юськевичи, с. 450.
 Юськовцы, с. 343, 355—357.
 Яблоновъ, с. 545.
 Яворовъ, г. 32, 64.
 Ягельница, г. 564.
 Язловець, г. 544, 570.
 Ямполь, м. 353.
 Яновъ (Галицкій), г. 522, 545.
 Янушгородъ, м. 646.
 Ярмолницы, г. 568, 571.
 Яровицкая церковь 12
 Ярычевъ, м. 577.
 Ярычевъ, с. 527.
 Ярышевъ, м. 372.
 Ясенець, рѣка, 244.
 Яслиска, с. 524.

ОГЛАВЛЕНІЕ.

СТРАН.

- I. Письмо Иннокентія Гизеля къ Слуцкому братству, содержащее извѣстіе о выѣздѣ митрополита въ Варшаву и разрѣшеніе священнику Іякову священнодѣйствовать, согласно прошенію о томъ Слуцкаго братства, впрעדъ до возвращенія митрополита. 1648. Іюня 25. 1
- II. Письмо митрополита Сильвестра Косова къ Слуцкому братству, содержащее разрѣшеніе братчикамъ выбрать духовника, подъ условіемъ, чтобы выбранное лице явилось къ митрополиту для полученія его благословенія. 1650. Сентября 12. 2
- III. Жалоба дворянина Яцка Ясликовскаго на дворянина Самуила Калусовскаго о томъ, что онъ съ вооруженною толпою слугъ освободилъ священника Тихона Лажка, арестованнаго Ясликовскимъ за содѣйствіе козакамъ и за убытки, причипенныя истцу въ его имѣніи, селѣ Колодежнѣ 1651. Сентября 13. 3
- IV. Жалоба Кіево-печерскаго архимандрита, Іосифа Тринзы, на дворянина Яна Домановскаго, управляющаго селомъ Веприномъ, имѣніемъ кіевского кастеляна, Максимиліана Бржозовскаго, о томъ, что онъ неоднократно нападалъ съ вооруженнымъ отрядомъ на села, принадлежащія кіево-печерской архимандріи, грабилъ въ нихъ хлѣбъ и скоть, истязалъ жителей, сжегъ село Вышевици, ограбилъ имущество жителей, хранившееся въ мѣстной церкви, и заставилъ крестьянъ разбѣжаться изъ села. 1652. Февраля 16. 5

- V. Универсалъ гетмана Богдана Хмельницкаго, предписывающій козакамъ, поселившимся въ волостяхъ: Ковалевской и Девичлиской, давать, по установившемуся издавна обычаю, десятину отъ хлѣба и покотелщизну въ пользу Кіевскаго Пустынно - Николаевскаго монастыря. 1652. Мая 4. 9
- VI. Духовное завѣщаніе дворянки Екатерины Горайновой, содержащее въ себѣ распоряженіе о погребеніи ея тѣла при братской Луцкой церкви и отказъ денежныхъ суммъ въ пользу этой церкви, равно какъ и въ пользу больницы Луцкаго братства и церкви Яревицкой. 1637 Генваря 7. 10
- VII. Универсалъ митрополита Сильвестра Косова, предписывающій козакамъ волостей: Нестановицкой и Вологовицкой не уклоняться отъ медовой дани въ пользу Выдубицкаго монастыря. 1657. Въ Сентябрѣ. 14
- VIII. Грамота короля Іоанна-Казимира, подтверждающая Теофапа Креховецкаго въ должности Овруцкаго архимандрита, полученной имъ по назначенію митрополита Сильвестра Косова.—1659. Мая 5.
- Грамота короля Іоана III, подтверждающая въ той же должности Сильвестра Тваровскаго, получившаго ее отъ короли послѣ перехода Креховецкаго архимандритомъ въ Слуцькѣ. 1680. Сентября 12. 15
- IX. Жалованная грамота Царя Алексѣя Михайловича Каневскому Успенскому монастырю на мѣстечка: Бубново и Межиричку съ принадлежащими къ нимъ селами, мельницами и озерами. 1669. Августа 15. 18
- X. Грамота гетмана Юрія Хмельницкаго, подтверждающая Кіево-пустынному Никольскому монастырю право на владѣніе селомъ Ошигичаи, лежащимъ въ Мозырскомъ повѣтѣ, и доставшимся монастырю отъ одного изъ братіи — Варлаама Маковича. 1661. Февраля 8. 20
- XI. Универсалъ гетмана Павла Тетеры къ козакамъ, расположеннымъ въ Полѣсїи, предписывающій имъ принять подъ свое покровительство имѣнія Кіево-пустыннаго Никольскаго монастыря и защищать ихъ отъ всякихъ нападеній со стороны шляхты, козаковъ и жолперовъ. 1663. Іюня 30. 21

- XII. Письмо Львовскаго епископа, Иосифа (Шумлянскаго), къ духовенству и мірянамъ, собравшимся для избранія Кіевскаго митрополита послѣ смерти Діонисія Балабана. Епископъ извѣщаетъ соборъ о томъ, что онъ не можетъ лично принять въ немъ участія по причинѣ отдаленности своего мѣста жительства и многочисленныхъ запятій, но что онъ предоставляетъ свое мѣсто и голосъ Слуцкому архимандриту. 1663. Августа. 13. 23
- XIII. Открытый листъ митрополита Иосифа Нелюбовича-Тукальскаго, выданный Слуцкому архимандриту, Феодосію Василевичу, на званіе митрополитчяго намѣстника въ той части Кіевской епархіи, которая находилась въ предѣлахъ великаго княжества Литовскаго. 1663. Декабря 3. 25
- XIV. Охранный листъ, выданный гетманомъ Петромъ Дорошенкомъ, освобождающій имѣнія Кіево-пустыннаго Николаевскаго монастыря: села Гвоздовъ и Тростянець, отъ военныхъ новинностей. 1667. Юня 27. 27
- XV. Письмо Впленскаго православнаго братства къ братству Слуцкому, содержащее извѣстіе о томъ, что на сеймѣ уничтожена прямая зависимость православныхъ братствъ отъ Константинопольскаго патріарха и что они подчинены власти епископовъ. 1676. Октября 1. 29
- XVI. Открытый листъ митрополита Антонія Винницкаго, выданный Слуцкому Архимандриту, Теофану Креховецкому, на званіе митрополитчяго намѣстника въ той части Кіевской епархіи, которая находилась въ предѣлахъ великаго княжества Литовскаго. 1679. Апрѣля 12. 30
- XVII. Универсаль короля Ганпа III Луцкому Крестовозвоздыженскому братству, приглашающій его членовъ явиться въ Любичъ на «colloquium» назначенное королемъ для примиренія Православной и Уніятской церковей. 1679. Октября 9. 31
- XVIII. Присяга, данная: Княземъ Вацлавомъ Четвертинскимъ, Данииломъ Братковскимъ и Андреемъ Гуевичемъ, депутатами отъ православныхъ дворянъ Волынскаго воеводства, выбранными на съѣздъ, созванный королемъ въ Любичъ, для устройства церковныхъ дѣлъ въ речисполни-

- той. Депутаты приносятъ клятву въ томъ, что они не дадутъ согласія на принятіе догматовъ, не согласныхъ съ ученіемъ Православной церкви. 1679. Декабря 9. . . . 32
- XIX. Жалоба монаховъ Кіево-пустыннаго Николаевскаго монастыря на сондецаго старосту, Япа Липскаго, и на жену его, Екатерину, о томъ, что они отправили отрядъ вооруженныхъ слугъ въ заѣздъ на село Зубковичи, принадлежащее монастырю въ силу дарственной записи дворянина Михаила Павши, еще сначала XVI столѣтія. Посланные слуги ограбили экономическій дворъ и село, присоединили послѣднее къ имѣніямъ Липскихъ и, взявши въ плѣнъ управляющаго Зубковичами, монаха Сильвестра, держатъ его въ господской тюрьмѣ въ мѣстечкѣ Звягль. 1680. Мая 6. . . . 34
- XX. Письмо Львовскаго епископа, Іосифа Шумлянскаго, къ уніятскому митрополиту, Кипріяну Жоховскому, содержащее соображенія и извѣстія, относительно предложеннаго королемъ возобновленія церковной уніи. 1680. Сентября 20. 37
- XXI. Письмо Львовскаго епископа, Іосифа Шумлянскаго, къ митрополиту Жоховскому, содержащее заявленіе желанія согласиться на церковную унію на предстоящемъ сеймѣ. 1680. Сентября 21. 38
- XXII. Пункты, представленныя уніятскими епископами папскому нунцію, заключающіе требованія, необходимыя, по ихъ мнѣнію, для водворенія уніи на Руси 1681. (Въ Мартѣ). 39
- XXIII. Пункты, составленныя уніятскимъ митрополитомъ Жоховскимъ и Львовскимъ епископомъ Шумлянскимъ отъ имени якобы цѣлаго народа Русскаго, заключающіе требованія и желанія высшаго уніятскаго духовенства. 1681. (Въ Мартѣ). 41
- XXIV. Пункты, опредѣляющія льготы и права, жалуемыя уніятсамъ, постановленныя комиссіею назначенною королемъ для этой цѣли. 1681. Марта 18. 43
- XXV. Соображенія, представленныя польскому правительству уніятскими епископами о томъ, чтобы до болѣе удобнаго времени держатъ въ тайнѣ вновь постановленныя мѣры о насильственномъ введеніи уніи и чтобы приготовить къ нимъ постепенно народъ и пра-

вославное духовенство, изъ опасенія, въ противномъ случаѣ, возстанія и вмѣшательства сосѣднихъ державъ во внутреннія дѣла речиносполитой. 1681. (Въ Мартѣ). 47

XXVI. Дипломъ, выданный королемъ Іоанномъ III Сильвестру Тваровскому на званіе Овруцкаго архимандрита. 1681. Марта 31. 50

XXVII. Универсаль короля Іоанна III, предписывающій всѣмъ войскамъ, состоящимъ на службѣ речиносполитой, не брать провіанта и денежныхъ сборовъ съ имѣній, принадлежащихъ Кіево - пустынному Никольскому монастырю, находящихся въ Овруцкомъ повѣтѣ, и не разполагаться постоемъ въ этихъ имѣніяхъ. 1681. Марта 31. 52

XXVIII. Постановленія о мѣрахъ для защиты Православія, составленныя на сѣздѣ депутатовъ ставропигіальныхъ православныхъ братствъ, въ Новомъ Дворѣ. 1681. Августа 19. 53

XXIX. Письмо санецкаго старосты, Яна Липскаго, къ управляющему Лабунскимъ имѣніемъ, дворянину Самборжецкому, содержащее выговоръ за то, что экономъ села Баранова оскорбилъ ругательствами и грозилъ побоями монаху Кіевскаго Святоникольскаго Пустыннаго монастыря, Маковичу, явившемуся въ Лабунское имѣніе для принятія въ свое вѣденіе села, отдалнаго Липскими монахамъ Святоникольскаго монастыря въ арендное пользованіе. 1682. Апрѣля 27. 57

XXX. Письмо Сандецкаго старосты, Яна Липскаго, къ эконому села Барановъ, Шумлянскому, содержащее въ себѣ выговоръ за оскорбленія, нанесенныя послѣднимъ монаху Кіевскаго Святоникольскаго монастыря, Маковичу. 1682. Апрѣля 28. 59

XXXI. Привилегія, выданная Овруцкому монастырю королемъ Іоанномъ III на право безпотлиннаго провоза соли изъ карпатскаго Подгорія. 1682. Сентября 9. 60

XXXII. Универсаль короля Іоанна III къ дворянамъ воеводствъ: Кіевскаго, Брацлавскаго и Черниговскаго, предписывающій имъ не беспокоить Сильвестра Тваровскаго въ управленіи Овруцкою архимандріею и принадлежащими ей имѣніями и не поддерживать

притязаній на ту же архимандрію бѣжавшаго въ Кіевъ
Иннокентія Монастырскаго. 1692. Сентября 9. . . . 62

XXXIII. Письмо Іоанна III къ Кієво-Печерскому архимандри-
ту, Иннокентію Гизелю, заключающее въ себѣ пред-
ложеніе возвратитъ церковную утварь и серебро, от-
правленное Гизелю для храненія бывшимъ овруцкимъ
архимандритомъ, Теофаномъ Креховецкимъ, а также
требованіе, чтобы Гизель принудилъ Иннокентія Мо-
настырскаго, поставленнаго Креховецкимъ овруцкимъ
архимандритомъ и потомъ бѣжавшаго въ Кіевъ, воз-
вратитъ увезенное имъ имущество и документы Овру-
цкаго монастыря. 1682. Сентября 9. . . . 65

XXXIV. Жалоба монаха Кієвскаго Пустынно-Николаевскаго
монастыря, Варнавы Маковича, на жену Сондецкаго
старосты, Екатерины Липскую, о томъ, что ея слуги,
дворяне Русецкій и Шуминскій, ворвались въ село
Зубковичи, принадлежащее Пустынно-Николаевскому
монастырю, выгнали изъ него Маковича, нанесли ему
сильные побои, и заграбили монастырское имущество,
деньги и документы. 1682. Октября 30. . . . 67

XXXV. Жалоба отъ имени дворянина Стапислава Цетнера
на дворянина Станислава Бржескаго о томъ, что по-
слѣдній отравилъ отрядъ вооруженныхъ слугъ въ
заѣздъ на имѣнія Цетнера: Каргашинъ и Квасову.
Посланные ограбили и сожгли корчму и мытный дворъ,
захватили въ плѣнъ слугъ Цетнера, и потомъ, на обрат-
номъ пути, расположились на ночлегъ въ церкви въ
селѣ Квасовой, чуть было не сожгли, и на слѣдующій
день, ограбивъ и опустошивъ ее, отправились къ сво-
имъ господамъ въ Бышевъ, 1683. Іюня 4. . . . 70

XXXVI. Дипломъ, выданный королемъ Іоанномъ III епископу
Львовскому, Іосифу Шумлянскому, на званіе Кієво-
Печерскаго архимандрита. 1684. Февраля 6. . . . 72

XXXVII. Письмо Львовскаго, Галицкаго и Каменецподольскаго
уніятскаго епископа, Іосифа Шумлянскаго, къ дво-
рянамъ Овруцкаго повѣта, заключающее въ себѣ
прозбу о томъ, чтобы помѣщики принудили приход-
скихъ священниковъ, живущихъ въ ихъ селахъ, при-
знать надъ собою епископскую власть Шумлянскаго.
1684. Декабря 29. . . . 74

- XXXVIII. Грамота короля Іоанна III, подтверждающая контрактъ, по которому Львовскій уніятскій митрополитъ, Іосифъ Шумлянскій, предоставляет дворянину Лукѣ Завяличу-Мочульскому въ арендное пользованіе имѣнія, принадлежащія Кіевской митрополіи и Кіев-опечерской Лаврѣ. 1686. Апрѣля 20. 76
- XXXIX. Грамота короля Іоанна III, жалующая дворянину Стефану Крыницкому села: Молочки, Рудку и Подгонне, принадлежавшія кіевскому Михайловскому монастырю. 1686. Марта 30. 78
- XL. Жалованная грамота короля Іоанна III дворянину Станиславу-Казимиру Ковалевскому на села: Зубковичи, Останы, Литки и Радогощу, принадлежавшія кіевскому Пустынно-Николаевскому монастырю. 1688 Іюня 28. 80
- XLI. Письмо Кіево - печерскаго архимандрита, Варлаама Ясинскаго, къ дворянину Самуилу Шумлянскому съ изъявленіемъ благодарности за пожертвованную Шумлянскимъ въ пользу Кіево-печерской Лавры медовую дань изъ села Грубежевки и съ присылкою ему вымѣтки о находящихся въ архивѣ Кіево - печерской Лавры документахъ, относящихся къ селу Росохи. 1688. Сентября 10. 82
- XLII. Жалоба приходскаго священника мѣстечка Веледникъ, Мартина Спичинскаго, на игумена Левковскаго монастыря, Арсенія Терпиловскаго, и на всѣхъ дворянъ Невмержицкихъ о томъ, что они напали на истца, во время проѣзда его въ Люблинъ, въ селѣ Левковпчяхъ, расхитили деньги, и церковныя вещи, находившіяся въ его багажѣ и нанесли побой его женѣ. 1688. Октября 14. : 84
- XLIII. Письмо дворянина Александра Рудницкаго, управляющаго имѣніями уніятскаго Львовскаго митрополита, къ дворянину Юрію Олекшичу, упрекающее послѣдняго въ захватѣ митрополичьихъ имѣній и угрожающее отраженіемъ его силою. 1692. Апрѣля 18. 87
- XLIV. Привилегія, выданная королемъ Іоанномъ III Климентію Домарадзкому на санъ Овруцкаго архимандрита. 1693. Декабря 9. 89
- XLV. Дипломъ, выданный Львовскимъ епископомъ, наблю-

дателемъ Сочавской митрополіи, Іосифомъ Шумлянскимъ, Климентію Домарадскому, на званіе Овручскаго архимандрита. 1694. Апрѣля 1. 91

XLVI. Жалоба дворянина Ивана (Остафія) Трипольскаго на товарищей паяцырной хоругви: Занковскаго и Подсецкаго, о томъ, что они ворвались въ селѣ Ласкахъ въ домъ священника Никифора Русановича, преслѣдовали его съ оружіемъ въ рукахъ, и нанесли нѣсколько сабельныхъ ударовъ въ церкви, гдѣ онъ искалъ убѣжища, а также изранили Трипольскаго, пытавшагося защищать священника, и потомъ напали на домъ истца, нанесли побои его женѣ и были причиной тяжелой ея болѣзни. 1694. Іюля 1. 92

XLVII. Жалоба приходскаго священника села Ласоць, Никифора Русановича, на ротмистра Ивана Игнатовскаго о томъ, что онъ захватилъ на улицѣ и присвоилъ себѣ лошадь истца, пріѣхавшаго въ с. Черниговцы для напутствія умирающаго прихожанина. 1694. Іюля 19. 95

XLVIII. Жалоба приходскаго священника села Хлуплянъ, Якова Никифоровича, на жолнеровъ хоругви Лигензы-Минора о томъ, что они разломали замокъ у церковной двери и заграбили вещи, отданныя прихожанами для храненія въ церкви, какъ въ мѣстѣ болѣе безопасномъ. 1694. Іюля 30. 97

XLIX. Жалоба управляющаго Чернобыльскимъ имѣніемъ, дворянина Григорія Польчевскаго, на игумена чернобыльскаго доминиканскаго монастыря, Доминика Варановскаго, о томъ, что онъ насильно захватилъ разныя доходныя статіи въ имѣніи, произвелъ многія буйства, самопроизвольно отлучилъ отъ церкви Польчевскаго, и велѣлъ запереть православныя церкви, научалъ козаковъ Палѣя и козацкаго полковника Ярему Гладкаго убить Польчевскаго, требовалъ, чтобы цехи городскіе, принадлежащіе къ православному братству, участвовали при крестныхъ католическихъ ходахъ и т. д. 1694. Октября 12. 100

L. Жалоба дворянина Казимира-Станислава Стецкаго на дворянина Ивана Полчевскаго о томъ, что онъ причиняетъ ему различныя обиды и оскорбленія и, между прочимъ, подослалъ жолнеровъ въ село истца

Стечаны, которые напали на домъ приходского священника, избили его женою и ограбили имущество. 1694. Ноября 10. 104

LI. Грамота короля Иоанна III жалующая Овруцкому Заручайскому монастырю имѣнія, принадлежавшія Киево-пустынному Николаевскому монастырю, села: Шепеличи, Остапы, Молочки, а также бортный островъ въ окрестности Овруча. 1695. Августа 2.

Грамота короля Августа II подтверждающая предъидущую, а также жалующая Овруцкому архимандриту, Киментію Демарадзкому, пожизненно села: Зубовичи и Зубревичи. 1693. Августа 20. 106

LII. Письмо короля Иоанна III къ Луцкому православному епископу, Діонисію Жабокрицкому, содержащее поздравленіе по поводу возведенія его въ епископскій санъ и изъявленіе надежды на то, что онъ сохранитъ прежнее расположеніе къ речипосполитой. 1695. Сентября 6. 110

LIII. Письмо игумена Киево-пустыннаго Никольскаго монастыря и ректора Киевской академіи, Іоасафа Кривовскаго, къ Луцкому православному епископу, Діонисію Жабокрицкому. Кривовскій извѣщаетъ епископа о посылкѣ ему документовъ, необходимыхъ для возвращенія, отпущенной у православныхъ, Гойской коллегіи и о принятіи въ Киевскую академію на ея счетъ Ерофея Бартошевича, рекомендованнаго Жабокрицкимъ. 1695. Сентября 29. 114

LIV. Жалоба отъ имени дворянина Александра Силича на его родственниковъ, дворянъ: Самуила, Антонія и Павла Силичей и Юрія Гасовскаго о томъ, что они наносятъ истцу разныя обиды и оскорбленія. Между прочимъ обвиненные врывались дѣжды въ дѣвичій православный монастырь, находящійся въ селѣ истца, Сельцѣ, наносили монахинямъ тяжелые побои и оскорбленія и сорвали со стѣны въ церкви портретъ брата истца, Григорія Силича. 1696. Мая 26. 113

LV. Рѣшеніе Львовскаго, митрополитскаго, консисторскаго суда, по которому церковь святаго Василия Великаго въ Овручѣ, на основаніи документовъ, выданныхъ ей еще Русскими князьями, признается независимою отъ Овруцкихъ архимандритовъ и подвѣдомственною ис-

включительно Кіевской митрополіи, подъ тѣмъ однако условіемъ, чтобы протоіереи, завѣдующіе церковью, оказывали архимандритамъ почтеніе, подобающее ихъ сану. 1696. Іюня 2. 115.

LVI Актъ избранія вѣтторовъ соборной Ковельской церкви членами Ковельскаго магистрата и членами старої рады. 1698. Іюня 30. 117.

LVII Привилегія короля Августа II, выданная Луцкому епископу, Діонисію Жабоклицкому, на Овруцкую архимандрію, устраняя отъ этой должности архимандрита Климентія Домарадзкаго на томъ основаніи, что онъ не дворянинъ по происхожденію. 1698. Ноября 5 118.

LVIII Жалоба архимандрита Овруцкаго, Климентія Домарадзкаго, на викарія Доминиканскаго монастыря, Архангела Жулинскаго, о томъ, что онъ захватилъ земли монастырскія и церковныя и причиняетъ разныя другія обиды Овруцкому монастырю. 1699. Іюня 2. . 120.

LIX. Объявленіе комисіи, назначенной для приѣма Каменца отъ Турковъ, о томъ, что она, согласно постановленію сейма, распорядилась: отдать церковь Св. Іоанна уніатамъ, остальные же православныя церкви въ городѣ Каменцѣ опечатать. 1699. Сентября 25 . 122.

LX Показанія, отобранныя отъ свидѣтелей въ Ковельскомъ магистратѣ, по дѣлу о нанесеніи публично обидъ и побоевъ приходскому священнику села Вербки, Ѳеодору Савичу, дворяниномъ Бенедиктомъ Выговскимъ. 1699. Декабря 1. 123.

LXI Привилегія, данная королемъ Августомъ II дворянину Казимиру Стецкому на право владѣнія селами, Дымидовомъ и Литвиновкою, оставшимися въ королевскомъ распоряженіи послѣ смерти козацкаго полковника, Искрицкаго, а также селами: Оранемъ и Толокунемъ, принадлежавшимъ кіевскому братству. 1699. Декабря (?) 29 125.

LXII Жалоба игумена Бѣлостоцкаго монастыря, Ѳеодосія Падайскаго на дворянина Жабоклицкаго о томъ, что

онъ наносить побои и оскорбленія какъ братіи, такъ и монастырскимъ подданнымъ, грабитъ и разоряетъ монастырское имущество и угрожаетъ напасть на монастырь и перебить монаховъ. 1700. Генваря 30. . . 127

LXIII Жалоба игумена монастырей: Дерманскаго, Дубенскаго и Святого Креста—Иеронима Бѣлакевича на дворянина Александра Дрогомира о томъ, что онъ, захвативши въ свое управленіе имѣнія вышеозначенныхъ монастырей, разорилъ оныя совершенно, крестьянъ изъ нихъ разогналъ, доходы себѣ присвоилъ и монаховъ довелъ до крайней нищеты, сверхъ того наносилъ имъ побои и оскорбленія и, преслѣдуя одного изъ нихъ, вбѣжалъ въ церковь съ обнаженною саблею и продолжалъ драку внутри храма. 1700. Марта. !2. 130

LXIV Жалоба дворянина Юсіфа Гулевича на канцеляріи и писарей войсковыхъ о томъ, что они налагаютъ контрибуціи на Бѣлостоцкій монастырь, не имѣя на это права, такъ какъ монастырь этотъ основанъ предкомъ истца, епископомъ Перемышльскимъ и Самборскимъ—Симеономъ-Сильвестромъ Гулевичемъ на шляхетской землѣ и надѣленъ шляхетскимъ имѣніемъ, вслѣдствіе чего не подлежитъ взыскаію военной повинности. 1700. Марта 18 134.

LXV. Согласіе на отстрочку тяжбы, данное въ луцкомъ городскомъ судѣ тяжущимися сторонами: братствомъ луцкимъ и наслѣдниками луцкаго подкоморія, Владиміра Гулевича, по дѣлу о неуплатѣ послѣдними братству суммы, отказанной ему въ духовномъ завѣщаніи Владиміра Гулевича. 1700. Мая 19. 136

LXVI. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ ввелъ луцкое братство, основанное при церкви Воздвиженія честнаго креста, во владѣніе землями и угодіями, находящимися на предмѣстіи города Луцка и заложенными братству дворяниномъ Александромъ Болоховичемъ Гуляницкимъ за 100 злотыхъ.—1700. Мая 22 138

LXVII. Отчетъ (визита), представленный намѣстникомъ Владимірскаго униатскаго епископа, Даниломъ Коротыньскимъ, о состояніи церквей и духовенства въ Збаражской благочиніи. 1700. Августа. 13—14. . . 140

LXVIII. Жалоба отъ имени Луцкаго епископа, Діонисія

Жабокрицкаго, на дворянина Криштофа Манецкаго о томъ, что онъ, проѣзжая черезъ село Вельбуйное, нанесъ побой мѣстному приходскому священнику, Степану Петрыковскому, а потомъ, когда священникъ, укрываясь отъ преслѣдованія, затворился въ своемъ домѣ, то Манецкій сталъ стрѣлять черезъ окно изъ лука и убилъ его. 1700. Августа 27. 145

LXIX. Отчетъ официала уніятской Владимірской епархіи, Данила Корытинскаго о мѣрахъ, употребленныхъ имъ для присоединенія къ уніи игумена Збаражскаго православнаго монастыря и о отобраніи въ Унію православныхъ церквей въ городѣ Збаражѣ. 1700 Августа 29. 148

LXX. Жалоба приходскаго священника села Горныхъ Кудринецъ, Николая Вандюрейка на дворянина Ивана Чекановскаго о томъ, что онъ присвоилъ себѣ хлѣбъ, принадлежащій истцу, и потомъ, когда священникъ явился требовать возврата отнятаго, то Чекаповскій нанесъ ему оскорбленія и побой. 1700. Ноября 20. 153

LXXI. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ вручилъ королевскій мандатъ Овруцкому архимандриту, Климентію Домарацкому, требующій его въ королевскій ассесорскій судъ вслѣдствіе жалобы на него луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго, о томъ, что Домарацкій незаконно занялъ Овруцкую архимандрію, такъ какъ онъ не дворянинъ по происхожденію. 1700. Декабря 29. 1 4

LXXII. Жалоба овруцкаго архимандрита, Климентія Домарацкаго, на нареченнаго Луцкаго и Острожскаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго, о томъ, что онъ испросилъ для себя у короля привилегію на Овруцкую архимандрію, раньше уже пожалованную Домарацкому. 1701. Генваря 3. 156

LXXIII. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ вручилъ по принадлежности позвы, требующіе къ суду дворянъ: Минцовскихъ и Гуляницкихъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ кременецкаго братства о томъ, что они захватили имущество, отказанное на пользу братства по завѣщанію братчиками, и отказываются оное возвратить. 1701. Генваря 20, 158

LXXIV. Жалоба уніятскаго священника Андрея Жлковича,

на дворянина Станислава Красускаго о томъ, что онъ нанесъ истцу публично раны и побои. 1701. Февраля 12. 159

LXXV. Грамота, данная королемъ Августомъ II. нареченному епископу Луцкому, Діонисію Жабокрицкому, представляющая ему право ставить и смѣнять священниковъ и игуменовъ во всѣхъ православныхъ церквяхъ и монастыряхъ, находившихся въ королевскихъ имѣніяхъ въ воеводствахъ: Кіевскомъ, Волынскомъ и Брацлавскомъ. 1701. Февраля 15. 161

LXXVI. Мандатъ королевскій, требующій въ задворный ассесорскій судъ нареченнаго епископа Луцкаго и Острожскаго, Діонисія Жабокрицкаго, вслѣдствіе жалобы на него Овруцкаго архимандрита, Климентія Домарадзкаго, о томъ, что Жабокрицкій, пользуясь невѣденіемъ короля, Августа II, выхлопоталъ для себя жалованную грамоту на Овруцкую архимандрію, на которую Домарадзкій получилъ такую-же грамоту отъ короля Іоанна III. 1701. Февраля 23. 163

LXXVII. Мандатъ королевскій, требующій къ суду православнаго Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго, по жалобѣ на него Львовскаго уніятскаго епископа, администратора Луцкой уніятской епархіи, Іосифа Шумлянскаго, о томъ, что Жабокрицкій выхлопоталъ у короля привилегію на Госкій монастырь и на село Курозваны, принадлежащее, въ силу болѣе давней привилегіи, уніятскому Луцкому епископу. 1701. Марта 6. 165

LXXVIII. Жалоба дворянина Александра Залесскаго на дворянъ: Станислава, Адама и другого Станислава Ольбенскихъ о томъ, что они наносятъ ему различныя обиды и, между прочимъ, въ его отсутствіи избили живущаго въ его имѣніи, приходскаго священника, выгнали его изъ прихода, разорили его домъ и отняли земл. 1701. Марта 17 167

LXXIX. Жалоба дворянина Владислава Путошнскаго на игумена Бѣлостокскаго монастыря, Феодосія Падальскаго, и на дворянина Іосифа Гулевяча, ктитора того-же монастыря, о томъ, что они нападаютъ на истца, наносили ему различныя оскорбленія, грозили смертью и били его слугъ. 1701. Мая 9 170

- LXXX. Жалоба дворянина Владислава Путошинскаго на игумена и братію Бѣлостокскаго монастыря о томъ, что они напали на него въ селѣ Бѣлостокѣ съ толпою вооруженныхъ слугъ и крестьянъ, въ то время, когда онъ арестовалъ еврея арендатора монастырскаго, съ которымъ онъ имѣлъ тяжбу, избили и поранили двухъ шляхтичей, слугъ Путошинскаго, и гонялись за нимъ, желая его умертвить. 1701. Мая 19. . . . 172
- LXXXI. Жалоба игумена Бѣлостокскаго монастыря, Феодосія Падальскаго, на дворянина Владислава Путошинскаго о томъ, что онъ съ двумя слугами напалъ на домъ еврея арендатора въ селѣ монастырскомъ Бѣлостокѣ, избилъ его жену и сына уводилъ на веревкѣ къ себѣ; когда же игумень попросилъ его оставить плѣннаго, то онъ и его слуги нанесли побой какъ игумену, такъ и слугамъ монастырскимъ. 1701. Мая 9. 176
- LXXXII. Жалоба ктитора Бѣлостокскаго монастыря, дворянина Иосифа-Казимира Гулевича, на дворянина Владислава Путошинскаго о томъ, что онъ наносилъ различныя оскорбленія Бѣлостокскому монастырю, не призналъ Гулевича ктиторомъ и похитилъ у послѣдняго весьма цѣннаго хорта. 1701. Мая 10. . . . 180
- LXXXIII. Жалоба игумена Перекальскаго монастыря, Бенедикта Загорайскаго, на дворянъ: Степана и Антонину Данилевичей-Чекопскихъ о томъ, что они причиняли монастырю различныя обиды и, наконецъ, насильно отняли монастырскую воюку поля, согнавъ съ нея работниковъ; при этомъ Чекопская нанесла лично побой игумену и вырвала у него бороду. 1701. Юля 6. 183
- LXXXIV. Приговоръ, составленный городскимъ лудскимъ судомъ, по которому рѣшено подвергнуть баниціи дворянъ: Казимира и Софію Езерковскихъ за неявку ихъ въ судъ на назначенный срокъ къ отвѣту, вслѣдствіе жалобы на нихъ священника Козьмы Допаевскаго о томъ, что они нанесли ему публично разныя оскорбленія и тяжелые побой и держали его въ тюремномъ заключеніи. 1701. Сентября 30. . . . 185
- LXXXV. Заявленіе дворянина Владислава Путошинскаго о томъ, что онъ сплѣлъ въ тюрьмѣ и уплатилъ штрафы, согласно рѣшенію Люблинскаго трибунала, за обиды, нанесенныя имъ Бѣлостокскому монастырю, игумень-же

Падальскій штрафовъ, на него возложенныхъ, не уплатилъ, бѣглыхъ крестьянъ Путошинскаго не выдалъ и похвалялся разорить его продолженіемъ процесса. 1702. Генваря 31 189

LXXXVI. Жалоба монаховъ Бѣлостоцкаго монастыря, на дворянъ: Богуслава, Анастасію и Владислава Путошинскихъ и Рафаила Карлинскаго, о томъ, что они съ толпою вооруженныхъ слугъ отняли насильно монастырское имѣніе, часть села Бѣлаго Стока, заложенное монастырю предками Путошинскихъ. 1702. Марта 2 191

LXXXVII. Рѣшеніе луцкаго градскаго суда по дѣлу между дворяниномъ Адріаномъ Збійовскимъ и Острожскимъ протоіереемъ, приходскимъ священникомъ села Здолбицы, Андреемъ Терпиловскимъ. Збійовскій обвинилъ протоіерея въ поджогѣ своего двора и въ растройствѣ своего хозяйства посредствомъ колдовства, и началъ процессъ въ Луцкой (уніятской) консисторіи, которой послѣдній не подсуденъ. Судъ отложилъ окончательное рѣшеніе дѣла до собранія показаній свидѣтелей, а между тѣмъ заставилъ священника возвратить Збійовскому собранные для дѣла документы и не допустилъ его апеллировать въ трибуналь. 1702, Марта 8 193

XXXVIII. Жалоба игумена Четвертинскаго монастыря, князя Сильвестра Четвертинскаго, на дворянъ: Богуслава и Кристину Горайновъ о томъ, что, по ихъ приказанію, слуги и крестьяне ихъ ворвались насильно въ Четвертинскій монастырь, нанесли тяжелые побои намѣстнику, Θεодосію Стояновскому, и увели силою изъ монастыря инокиню Агафію Масальскую; Горайны продержали послѣднюю два дня въ своемъ замкѣ въ Четвертни, въ тюрьмѣ, потомъ перевели подъ стражею въ село Озеры, гдѣ Горайнова приказала ее жестоко высѣчь и потомъ, раздѣвъ до нага, выгнать изъ села. 1702. Апрѣля 20 196

LXXXIX. Жалоба монаховъ Бѣлостоцкаго монастыря на дворянина Владислава Путошинскаго о томъ, что онъ дозволяетъ своимъ слугамъ преслѣдовать евреевъ и крестьянъ, живущихъ на монастырской землѣ. 1702. Іюня 2. 199

- ХС. Жалоба дворянина Самуила Паплинскаго, на дворянина Христофора Ржешовскаго о томъ, что крестьяне части села Бульчыевецъ, принадлежащей послѣднему, встревожившись прїѣздомъ въ село монаха кармелитскаго ордена, заперли церковь, отдали ключи осадчому Ржешовскаго, Гордію, и объявили, что они убьютъ ксендза, если онъ насильно захочетъ служить обѣдню въ церкви. 1702. Іюня 23. 201
- ХСІ. Универсалъ князя Януша Вишневецкаго къ духовенству и мірянамъ, живущимъ въ его волынскихъ имѣніяхъ. Князь объявляетъ о томъ, что епископъ Луцкій и Острожскій, Діонисій Жабокрицкій, принялъ унию; вслѣдствіе того князь вознаграждаетъ въ его распоряженіе тѣ приходы, которые раньше онъ изымалъ изъ подъ власти Луцкаго епископа и приписалъ къ другимъ епархіямъ. Притомъ князь предписываетъ всѣмъ приходскимъ православнымъ священникамъ, подъ угрозою штрафа, лишенія мѣста и смертной казни, подчиниться епископу и не входить въ сношенія съ кїевскимъ духовенствомъ; наблюденіе за исполненіемъ своего распоряженія онъ поручаетъ экономамъ своихъ имѣній. 1702. Сентября 2. 203
- ХСІІ. Универсалъ литовскаго подконюшаго, Ивана Кашовскаго, къ духовенству, живущему въ его имѣніяхъ, о томъ, чтобы они находились въ послушаніи епископа Луцкаго и Острожскаго, Діонисія Жабокрицкаго, согласно распоряженію уніятскаго митрополита, Льва Шлюбича-Заленскаго 1702. Сентября 22. 205
- ХСІІІ. Универсалъ князя Михаила-Серватія Вишневецкаго, гетмана польнаго литовскаго, къ духовенству и мірянамъ, живущимъ во всѣхъ его Волынскихъ имѣніяхъ, предписывающій имъ перейти въ унию и подчиниться Луцкому уніятскому епископу. 1703. Генваря 8. 207
- ХСІV. Жалоба дворянина Ивана Овсяницкаго, управляющаго китайгородскимъ имѣніемъ и приходскаго Китайгородскаго священника, Николая Бучкевича; на дворянина Самуила Поплинскаго о томъ, что онъ ругалъ позорными словами священника Бучкевича, назвалъ его мятежникомъ, упрекалъ въ крестьянскомъ происхожденіи и публично навесъ ему побой. 1703. Феврала 3. 208

- ХСV.** Жалоба отъ имени Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго, на жену Купинскаго старосты, Теофілу Конажевскую, о томъ, что она причиняла разныя обиды уніятскому духовенству и, въ послѣднее время, приняла подъ свое покровительство священника Леонтія Лелявскаго, отлученнаго Жабокрицкимъ отъ церкви, дозволила ему въ своемъ имѣніи исполнять церковныя требы, приказала своимъ врестьянамъ почитать его приходскимъ священникомъ и не отдала ключей отъ церкви комиссарамъ епископа. 1703. Марта 14. . 209
- ХСVI.** Жалоба управляющаго селомъ Пилявцами, дворянина Ивана Дунина-Лабендскаго на благочиннаго изъ города Межибожа, Игнатія Кардаша, о томъ, что онъ не возвратилъ имущества—даннаго ему на храненіе приходскимъ священникомъ села Пилявецъ, Александромъ, потомъ, ложно обвинивъ послѣдняго въ возмущеніи и разногласіи по дѣламъ вѣры, приказалъ его стянуть съ лошади и избить палками на рынкѣ въ Межибожѣ, а лошадь заграбилъ; когда-же Лабендскій требовалъ у него удовлетворенія, то Кардашъ публично нанесъ и ему оскорбленія. [703. Апрѣля 26. 212
- ХСVII.** Жалоба межибожскаго протоіерея, Игнатія Кардаша, на управляющаго селомъ Пилявцами, дворянина Ивана Лабендскаго, о томъ, что онъ нанесъ протоіерею оскорбленія и побои, принявъ подъ свое покровительство приходскаго Пилявецкаго священника, Александра, нарушившаго каноническія правила и, вслѣдствіе того, подвергнутаго протоіереемъ отвѣтственности. 1703. Мая 10. 213
- ХСVIII.** Грамота короля Августа II, предоставляющая Луцкому епископу, Діонисію Жабокрицкому, вслѣдствіе принятія имъ уніи, право ставить и смѣнять игуменновъ въ монастыряхъ и священниковъ въ приходахъ во всѣхъ королевскихъ имѣніяхъ на пространствѣ цѣлой речипосполитой. 1703. Іюля 10. . . . 214
- ХСIX.** Жалоба генеральнаго офіціала уніятскаго Каменецкаго собора, Кирила Шумлянскаго, на дворянъ: Альберта Кухарскаго и Михаила Домбровскаго о томъ, что они оскорбили епископа Іосифа Шумлянскаго во

время исполненія имъ обязанностей по должности. 1703. Юля 16. 217

С. Жалоба отъ имени уніятскаго Львовскаго, Галицкаго и Каменецъ-Подольскаго епископа, Іосифа Лумлянскаго, на дворянина Альберта Кухарскаго, о томъ, что онъ въ сопровожденіи своихъ слугъ и пріятелей напалъ на епископа, во время пребыванія послѣдняго для исполненія своей должности въ Каменцѣ, ворвался насильно въ баню, гдѣ тогда отдыхалъ епископъ, обесчестилъ его оскорбительными словами, потомъ обругалъ его слугъ и собравшееся къ епископу уніятское духовенство и одному изъ священниковъ нанесъ побои. 1703. Юля 16. 218

СІ. Жалоба дворянина Богуслава Гораина на игумена Четвертинскаго мужскаго монастыря, князя Сильвестра Четвертинскаго, о томъ, что онъ опустошилъ дѣвичій Четвертинскій монастырь, находящійся въ имѣніи, принадлежащемъ Гораину, монахинь изъ него выгналъ и вообще совершалъ поступки неприличныя его званію. 1703, Сентября 5. . . 221

СІІ. Жалоба дворянина Михаила Гумецкаго на дворянина Іосифа Лянцкоронскаго о томъ, что осадчій Федоръ, подданный Лянцкоронскаго, нанесъ побои священнику Стефану Сениченку, и вырвалъ ему волосы изъ головы за то, что священникъ не согласился повѣнчать его при условіяхъ, запрещенныхъ каноническими правилами. Когда-же священникъ обратился съ жалобой въ Лянцкоронскому, то послѣдній не только не наказалъ виновнаго, но еще приказалъ слугамъ своимъ напасть на домъ священника. 1703. Сентября 16. 223

СІІІ. Явка происходившаго въ 1691 году, 7 Марта, акта избранія прихожанами церкви во имя Рождества Богородицы, находившейся въ предмѣстїи города Кременца, Туникахъ, мѣщанина кременецкаго, Петра Едkevича, своимъ приходскимъ священникомъ. Едkevичъ обѣщаетъ отстроить на свой счетъ церковь, послѣ того какъ будетъ рукоположенъ епископомъ въ санъ священника и займетъ приходъ. 1703. Ноября 28. 224

- CIV. Жалоба инстигатора уніятской Владимірской епархіи, Григорія Луповича, на эконома Турійской волости, Ивана Гирфельптына, о томъ, что онъ приказалъ нанести истцу жестокіе побои во время отправления имъ должности. 1703. Декабря 3. 226
- CV. Универсалъ князя Януша-Антонія Вишневецкаго, предписывающій духовенству и мірянамъ, живущимъ въ его имѣніяхъ: волостяхъ Чарторійской, и Кольковской, перейти въ унію и подчиниться Луцкому уніятскому епископу. 1703. Декабря 20. 229
- CVI. Предписаніе князя Януша Вишневецкаго приходскимъ священникамъ мѣстечекъ: Трояновки и Лесневки и прилегающихъ къ нимъ селъ о томъ, чтобы они пришли въ унію и подчинились власти Луцкаго уніятскаго епископа. 1704. Генваря 10 230
- CVII. Жалоба дворянина Федора Павши на дворянина Казимира Прушинскаго о томъ, что онъ наноситъ Павшѣ различныя обиды, а также о томъ, что Прушинскій нанесъ жестокіе побои приходскому священнику села Скороднаго, Іосифу Загоровскому, и заgrabилъ принадлежавшее ему имущество 1704. Марта 22. 232
- CVIII. Духовное завѣщаніе мѣщанки Маріи Процыхи, по которому она отказываетъ домъ и извѣстную сумму денегъ въ пользу Каменецкаго Свято-троицкаго братства. 1704. Мая 3 235
- CIX. Жалоба приходского священника села Студеницы, Федора Буцка, на дворянина Валентина Залевскаго, управляющаго этимъ имѣніемъ, о томъ, что онъ безъ разрѣшенія и вѣдома епархіальнаго начальства недопускаетъ священника служить и даже запрещаетъ ему входить въ церковь.—1704. Мая 1. 236
- CX. Жалоба приходского уніятскаго священника села Варьовичи, Максима Буфталовскаго, на дворянина Казимира Аксака, о томъ, что онъ наноситъ истцу различныя обиды и оскорбленія: отнимаетъ церковныя земли и пасѣку, грабитъ вещи священника и взыскиваетъ съ него незаконно военную контрибуцію, не дозволяетъ плотникамъ строить церкви, запрещаетъ крестьянамъ варить въ храмовые праздники ихъ медь, тре-

- буеть священника на барщину, истязаетъ его слугъ и, наконецъ, приказалъ одному изъ прихожанъ вести его за волосы черезъ улицу, чѣмъ подалъ поводъ насмѣхаться надъ униєю, безъ того ненавистною для крестьянъ. 1704. Мая 19. 238
- СХІ.** Жалоба дворянина Казимира Прушинскаго на дворянина Ѳедора Павицу о томъ, что онъ наносилъ истцу разныя обиды и потомъ написалъ на него исполненную клеветы жалобу, обвиняя его въ разныхъ небывалыхъ поступкахъ; онъ, между прочимъ, утверждалъ, что Прушинскій наносилъ побои священнику Иосифу Загоровскому и грабилъ его вещи. Прушинскій отрицаетъ эти факты и, напротивъ того, самъ обвиняетъ священника въ нетрезвой жизни, въ пристрастїи къ охотѣ и въ присвоенїи себѣ неправильно шляхетской фамилии. 1704. Сентября 5. 243
- СХІІ.** Контрактъ, по которому Львовскій униятскій епископъ, Іосифъ Шумлянскій, предоставляетъ въ трехлѣтнее арендное владѣніе дворянину Самуилу Шумлянскому имѣнія, принадлежавшія Кіевской православной митрополїи и Кіевопечерской архимандрїи и отчисленныя въ пользу униятскаго духовенства. Въ контрактѣ имѣнія эти перечисляются. 1705. Генваря 29. 247
- СХІІІ.** Жалоба священника Юрїя Нагачевскаго на дворянъ: Михаила и Марїанну Водарицкихъ и Екатерину Лесницкую, о томъ, что Водарацкїй напалъ на его домъ и выломалъ въ немъ двери, а жена, вмѣстѣ съ Лесницкою, ворвавшись, нанесли жестокіе побои женѣ священника, Аннѣ. 1705. Октября 22. 250
- СХІV.** Жалоба священника Андрея Лебедовича на евреевъ Фридмана и Нисана о томъ, что они нанесли ему тяжелые побои, а также на дворянина Станислава Бабинскаго, управляющаго селомъ Калинями, въ которомъ жили обвиненные евреи, о томъ, что онъ оставилъ безъ вниманїя жалобу на нихъ священника. 1705. Декабря 22. 252
- СХV.** Жалоба приходскаго священника села Безносковецъ, Андрея Лебедовскаго, на владѣльца части того-же се-

ла, дворянина Ивана Ивашкевича, о томъ, что онъ верхомъ и съ оружіемъ подъѣхалъ къ церковнымъ дверямъ, потребовалъ къ себѣ священника, стоявшаго въ облаченіи у алтаря, поносилъ бранными словами, прицѣливался въ него изъ пистолета и, когда священникъ бѣжалъ въ церковь, то Ивашкевичъ изрубилъ на немъ саблею ризы. 1706. Апрѣля 28. 254

CXVI. Жалоба Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго, на дворянъ: Александра и Софію Немиричей, о томъ, что, по ихъ наущенію и указанію, вооруженный отрядъ неизвѣстныхъ истцу людей напалъ на его село Жеревцы и ограбилъ спрятанное тамъ имущество, принадлежавшее вагъ лично Жабокрицкому, такъ и епископской Луцкой каедрѣ.—1706. Іюля 29. 255

CXVII. Жалоба приходского священника села Врублевецъ, Константина Малыченка, на дворянина Александра Кобельскаго о томъ, что онъ насильно увелъ священника изъ села, рубилъ ему саблею бороду, наносилъ побои какъ ему, такъ и женѣ его, заставилъ дать себѣ выкупъ на осовобожденіе и, наконецъ, частыми нападеніями на домъ священника, принудилъ его бѣжать изъ села и скрываться въ чужихъ домахъ. [1706. Октября 5. 259

CXVIII. Явка презенты, выданной въ 1701 году дворяниномъ Михаиломъ-Францискомъ Ржевускимъ священнику Ѳедору Добровлянскому на право занять приходъ въ имѣніи Ржевускаго, мѣстечкѣ Орининѣ. Ржевускій предоставляетъ приходъ Добровлянскому по желанію прихожанъ и уничтожаетъ презенту, выданную имъ раньше на тотъ-же приходъ священнику Ломиковскому; онъ освобождаетъ притомъ священника отъ барщины, чинша и даней въ пользу помѣщика и предоставляетъ ему право бесплатно пользоваться мельницею. 1706. Ноября 2. 261

CXIX. Жалоба вназей Четвертинскихъ: Гавріила и Сильвестра, нареченнаго епископа Бѣлорусскаго, на дворянина Богуслава Горайна о томъ, что онъ насильно завладѣлъ Четвертинскимъ монастыремъ, основаннымъ предками истцевъ, разорилъ его имущество и желаетъ превратить его въ приходскую церковь. 1706. Ноября 8. 262

- СХХ.** Жалоба священника Алексѣя Мартышевича на подольскаго скарбника, Іосифа Ланцкоронскаго, о томъ, что онъ пригласилъ истца, отправлявшагося на освященіе церкви, въ свой домъ, заставилъ насильно, приложивъ саблю къ горлу и приказавъ его бить слугамъ, пить водку и медь; потомъ приказалъ своимъ слугамъ отвести его силою черезъ городъ въ шинокъ и тамъ опять насильно принуждалъ его къ употребленію напитковъ. 1706. Декабря 9. 265
- СХХІ.** Жалоба дворянина Владислава Путошинскаго на старшаго своего брата, Адама Путошинскаго, на его друзей и слугъ, а также на игумена Бѣлостоцкаго монастыря, Іосифа Балабана, о томъ, что обвиненные наносили истцу многія и различныя обиды, между прочимъ, во время храмоваго праздника въ селѣ Гати, они взяли изъ церкви домой икону Св. Дмитрія, и игуменъ Балабанъ служилъ службу въ ихъ домѣ; потомъ они объяснили русскимъ военнымъ людямъ, квартировавшимъ въ той мѣстности, что они вынуждены были поступить такимъ образомъ, потому что Владиславъ Путошинскій, принявъ унию, не пускаетъ ихъ, какъ православныхъ, въ церковь. Вслѣдствіе этого объясненія, русскіе солдаты нападали нѣсколько разъ на дворъ истца. 1707. Мая 7. 267
- СХХІІ.** Жалоба священника Іоанна Падальскаго на дворянина Юрія Козырскаго о томъ, что слуги его наносили побои истцу и одному изъ его причетниковъ, самъ же Козырскій присвоилъ себѣ повозку, купленную истцемъ, и угрожалъ ему побоями, когда онъ явился просить объ ея возвратѣ. 1707. Іюня 16. . 275
- СХХІІІ.** Жалоба приходскаго священника села Зберезя, Александра Ломиковскаго, на дворянина Ивана Татомира о томъ, что онъ наносилъ истцу разныя оскорбленія и обиды и рубилъ его саблею, угрожая ему мщениемъ за то, что истецъ осмѣливается жаловаться въ судъ на шляхтичей. 1707. Іюня 27. 276
- СХХІV.** Обѣтъ, данный княземъ Сильвестромъ Четвертинскимъ, епископомъ Бѣлорусскимъ, при рукоположеніи его въ епископскій санъ. Князь Четвертинскій

объясняет ревностно исполнять епископскія обязанности, блюсти чистоту Православной вѣры и не уклоняться отъ зависимости отъ Кіевской митрополіи. 1707 (?). 277

CXXV. Жалоба священника Іосифа Карасевича на управляющихъ мѣстечкомъ Грицовой, дворянъ: Стефана и Андрея Петровскихъ, о томъ, что они, не смотря на презенту, данную Карасевичу владѣльцемъ Грицова, Сѣрядскимъ воеводою, Одровонжемъ - Пенціонжкомъ, взяли подарокъ отъ соискателя его на должность приходского священника, нападали вмѣстѣ съ крестьянами на церковь, бросали на полъ антиминь, отнимали церковные ключи и т. п. и, наконецъ, дозволили крестьянамъ выгнать изъ мѣстечка Карасевича, которымъ они были недовольны, какъ уніятюмъ, и вручить приходъ другому лицу. 1708. Генваря 26. 281

CXXVI. Универсалъ Львовскаго уніятскаго епископа, Іосифа Шумлянскаго, разрѣшающій священодѣйствовать Овруцкому протоіерею, Симеону Комару, вслѣдствіе оказаннаго имъ смиренія передъ епископскою властью. Шумлянскій прежде отрѣшилъ было Комара подъ предлогомъ двоеженства. 1708. Генваря 27. 283

CXXVII. Жалоба Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрьцаго, на своего пасынка, Николая Щаснаго Гулевича и на племянника—Юрія Жабокрьцаго о томъ, что они ворвались съ толпою вооруженныхъ слугъ въ Луцкій замокъ, въ домъ епископа, приказали укладывать его вещи и готовить экипажи, желая его увести съ собою и отправить въ ссылку; они удалились только вслѣдствіе большого стеченія народа, но общали вторично исполнить свое намѣреніе съ большимъ успѣхомъ. 1708. Апрѣля 18. 285

CXXVIII. Жалоба Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрьцаго, на своего пасынка, Николая-Щаснаго Гулевича, и на племянника, Юрія Жабокрьцаго, о томъ, что они принудили его бѣжать къ гетману Сенявскому и, въ его отсутствіи, разорили его село Радоховку, захватили и уничтожили его документы, завладѣли бланками съ подписью епископа и злоупотребляли ими и т. п. 1708. Іюня 27. 291

СХХІХ. Универсалъ Юрія Винницкаго, епископа, Перемышльскаго и Самборскаго, управляющаго временно, послѣ смерти Іосифа Шумлянскаго, имѣніями и духовенствомъ уніятской митрополіи, представляющей власть надъ духовенствомъ въ Кіевскомъ воеводствѣ, а также управление митрополіичьими имѣніями и Госскимъ монастыремъ—Луцкому епископу, Діонисію Жабокрицкому. 1708. Августа 25. 295

СХХХ. Универсалъ гетмана великаго короннаго, Адама-Николая Сѣнявскаго, предписывающей мірянамъ и духовенству Кіевскаго воеводства подчиниться епископской власти Діонисія Жабокрицкаго, такъ какъ воеводство это причислено временно въ Луцкой епархіи за смертью уніятскаго митрополита, Льва Заленскаго, и Львовскаго уніятскаго епископа, Іосифа Шумлянскаго. 1708. Сентября 7. 297

СХХХІ. Жалоба Бѣлорусскаго епископа, князя Спѣвстра Четвертинскаго на владѣльца мѣстечка Четвертни, дворянина Ивана-Богуслава Гораина, о томъ, что онъ перенесъ церковь, не принадлежавшую ему въ мѣстечкѣ, основанную князьями Четвертинскими, въ другое мѣсто и поручилъ ей приходъ не монахамъ, согласно желанію основателей, а приходскому священнику, не подчиняющемуся власти епископа. Когда же князь Четвертинскій пріѣхалъ съ намѣреніемъ основать монастырь и отстроить разрушенную церковь, то Гораинъ напалъ на него съ толпою слугъ и угрозами заставилъ бѣжать изъ Четвертни. 1708. Сентября 17. 299

СХХХІІ. Презента, выданная Брацлавскимъ воеводою, Александромъ Конецпольскимъ, священнику Θεодору Сахновичу на право занятія прихода въ имѣніи Конецпольскаго, Корнинѣ. Владѣлецъ выдаетъ презенту вслѣдствіе принятія Сахновичемъ уни. 1708. Сентября 19. , 303

СХХХІІІ. Приказъ войскамъ гетмана Адама Сѣнявскаго, запрещающей имъ назначать постой и взимать другія военныя повинности съ уніятскаго духовенства въ епархіяхъ: Львовской, Галицкой и Подольской, находя-

щихся временно въ управленіи Перемышльскаго епископа, Юрія Винницкаго. 1708. Октября 19. . . 304

СXXXIV. Жалоба отъ имени Острожскаго протоіерея, Андрея Терпиловскаго на подстоля волинскаго, Андрея Ледоховскаго о томъ, что онъ отнялъ земля, отписанная церкви Св. Николая въ Острогъ еще княземъ Даниломъ и княгинею Василисою Острожскими, и истребилъ лѣсъ, принадлежащій той-же церкви. 1709. Апрѣля 3. 306

СXXXV. Жалоба священника Юрія Бродовскаго на дворянина Доминика Лесницкаго о томъ, что онъ нанесъ женѣ истца тяжелые побои на рынкѣ въ Кременцѣ, а потомъ обесчестилъ самаго истца, представлявшаго ему незаконность его поступка. 1709. Апрѣля 24. . 308

СXXXVI. Грамота Кіевскаго митрополита, Іоасафа Кроковскаго, заключающая въ себѣ протестъ противъ захвата Слуцкой архимандріи и подчиненныхъ ей церковей Бѣлорусскимъ епископомъ, княземъ Сильвестромъ Четвертинскимъ. Митрополитъ уничтожаетъ всѣ распоряженія Бѣлорусскаго епископа и поручаетъ управленіе церквями въ княжествахъ: Слуцкомъ и Копильскомъ, Слуцкому архимандриту, въ качествѣ своего намѣстника. 1709. Іюля 6. 310

СXXXVII. Посланіе отъ сеймька дворянъ воеводства Волинскаго къ дворянамъ: Щасному Гулевичу и Юрію Жабокрыцкому, предлагающее имъ прекратить нападенія на епископа Луцкаго, Діонисія Жабокрыцкаго, подъ опасеніемъ разрыва съ дворянами цѣлаго воеводства. 1709. Іюля 10. 314

СXXXVIII. Жалоба Овруцкаго упіятскаго благочиннаго, Сямеона Комара, отъ имени Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго, на нѣкоторыхъ землевладѣльцевъ Кіевскаго воеводства о томъ, что они запрещаютъ приходскимъ священникамъ своихъ селъ повиноваться Жабокрицкому, бывать на назначенныхъ послѣднимъ сѣздахъ и получать отъ него антимиасы и св. миро. 1709. Іюля 19. 316

СXXXIX. Охранный листъ, выданный королемъ Августомъ II

Луцкому епископу, Діонисію Жабокрицкому, для предохраненія его отъ нападеній дворянъ: Щаснаго Гулевича и Юрія Жабокрицкаго. 1709. Ноября 2 . . . 317

- CXL.** Универсалъ Перемышльскаго уніятскаго епископа, Юрія Винницкаго, къ духовенству и мірянамъ уніятскаго вѣроисповѣданія епархій Галицкой и Каменецкой, предлагающій имъ собраться въ опредѣленный срокъ во Львовъ, для избранія епископа. 1709. Декабря 10. 320
- CXLI.** Жалоба протоіерея Ѳедора Сахневича на дворянъ: Луку и Александру Доруховскихъ, о томъ, что они отняли церковныя земли въ принадлежащемъ имъ селѣ Богдашовѣ, налагали на священника большія контрибуціи и грабили его имущество, такъ что священникъ Степанъ Крута долженъ былъ бѣжать изъ села. Когда же Сахновичъ, въ качествѣ благочиннаго, отправился въ Богдашевъ для исполненія требъ, то Доруховскіе ограбили его и нанесли ему тяжелые побои. 1710. Генваря 29. 322
- CXLII.** Грамота короля Августа II, жалующая Кирилу Шумлянскому санъ уніятскаго епископа Луцкаго и Острожскаго. 1710. Апрѣля 10 325
- CLIII.** Жалоба приходскаго священника мѣстечка Китайгорода, Николая Буцка, на управляющаго Китайгородскимъ имѣніемъ, дворянина Александра Герасимовича, о нанесенныхъ ему жестокихъ побояхъ. 1710. Мая 20. 327
- CXLIV.** Жалоба священника Юрія Бродовскаго на дворянина Якова Милковскаго о томъ, что онъ тяжело ранилъ одного изъ причетниковъ и истцу нанесъ сильные побои. 1710. Мая 26 328
- CXLV.** Довѣренность, выданная протоархимандритомъ Базиліаногъ, управляющимъ Владимірскою и Брестскою уніятскою епархією, Львомъ Кишкою, игумену Верховскаго монастыря, Климентію Рожнятовскому; Кишка поручаетъ ему произвести ревизію церкви, имущества и вообще всего монастыря Жидичинскаго, поручепную ему самому Перемышльскимъ епископомъ, управляю-

щимъ уніятскою митрополією, Юріємъ Винницеимъ.
1710. Іюня 15. 330

CXLVI. Заявленіе отъ имени Кирила Шумлянскаго, нареченнаго епископа Луцкаго и Острожскаго, о томъ, что имѣнія, принадлежащія Луцкой епископской каедрѣ, пришли въ крайнее запустеніе, такъ, что епископъ не находитъ возможности уплачивать изъ нихъ подати и военныя повинности. 1710. Августа 5 . . . 332

CXLVII. Жалоба протоіерея Федора Крыткевича на дворянина Ивана Гуляницкаго о томъ, что онъ попалъ на истца среди улицы въ Луцкѣ и разсѣкъ на немъ саблю рясу. 1710. Августа 16. 333

CXLVIII. Жалоба отъ имени дворянина Ивана Рыбинскаго на нареченнаго епископа Луцкаго, Кирила Шумлянскаго, о томъ, что онъ, въ качествѣ лица уполномоченнаго отъ митрополита Винницкаго, отнялъ насильно у Рыбинскаго Радомысльское имѣніе, пожалованное ему королемъ Августомъ II. 1710. Сентября 12 . . . 335

CXLIX. Жалоба священника Константина Маличенка на дворянина Александра Харжевскаго о нанесеніи ему безъ причины тяжелыхъ побоевъ. 1710. Октября 6. 336

CL. Жалоба дворянъ Подлевскихъ на епископа Луцкаго, Кирила Шумлянскаго, о томъ, что, по его приказанію, слуги и родственница епископа, дворянка Елена Шумлянская, отняли у Подлевскихъ ихъ имѣнія, села: Межиричку и Красноборру. 1711. Августа 25. . . . 337

CLI. Универсалъ короля Августа II къ дворянамъ и духовенству Волынскаго воеводства, объявляющій о томъ, что онъ лишаетъ Кирила Шумлянскаго сана епископа Луцкаго и Острожскаго вслѣдствіе того, что Шумлянскій отпавился рукополагаться въ Кіевъ; король ссылается на посланіе, полученное имъ отъ папы и предписываетъ дворянамъ и духовенству Волынскаго воеводства отказать въ повиновеніи и признаніи Кирилу Шумлянскому. 1711. Октября 17 340

CLII. Жалоба священника Іоанна Гостынскаго на дворянъ: Андрея и Франциску Блендовскихъ о томъ, что они, пригласивъ истца занять приходъ въ принадлежавшемъ имъ селѣ Юсковцахъ, потребовали отъ него

25 талеровъ въ свою пользу, а также исполненія барщины; когда-же священникъ отказалъ въ исполненіи этихъ требованій, то Блендовскіе удалили его отъ прихода и захватили все его хозяйство. 1711. Октября 19. 343

CLIII. Постановленіе сеймика Волинскаго воеводства, на которомъ рѣшено между прочимъ лишить епископскаго сана Кирила Шумлянскаго за то, что онъ не захотѣлъ присоединиться къ униі и поѣхалъ рукополагаться не къ униатскому митрополиту во Львовъ, а къ православному—въ Кіевъ.—Дворяне волинскіе соглашаются, по предложенію короля, подчинить Луцкую и Острожскую православную епархію управленію Холмскаго униатскаго епископа и объявляетъ недѣйствительнымъ актъ избранія Кирила Шумлянскаго. 1711. Декабря 7. 344

CLIV. Актъ освидѣтельствованія Овруцкимъ градскимъ судомъ чѣла приходскаго священника села Вязовки, Симсона, убитаго Константиномъ Шайковскимъ. 1711. Декабря 11. 348

CLV. Объявленіе дворянки Анастасіи Якубовской о томъ, что Константинъ Шайковскій, убившій священника села Вязовки, Симеона, бѣжалъ изъ тюрьмы. 1711. Декабря 22. 349

CLVI. Мандатъ королевскій, требующій въ ассессорскій судъ вдову волинскаго вастеляна, Франциска Ледуховскаго, за самовольное присвоеніе имѣній: Гродка и Обарова, принадлежавшихъ Кіевопечерской архимандріи и, вмѣстѣ съ титуломъ Кіевопечерскаго архимандрита, пожалованныхъ королемъ Перемышльскому униатскому епископу, Юрію Винницкому. 1712. Апрѣля 8. 350

CLVII. Жалоба игумена Загаецкаго монастыря, Мартиніяна Потумирковича, на владѣльца села Загаецъ, дворянина Андрея Блендовскаго, о томъ, что онъ, отнявъ поля и угодія, принадлежавшія монастырю по завѣщанію его основательницы, Регины Ярмолинской. 1712. Юня 27. 352

CLVIII. Жалоба дворянина Андрея Блендовскаго на свя-

щенника Гостыловскаго о томъ, что онъ, находясь въ качествѣ викарія въ селѣ Блендовскаго—Юрковцахъ, отправлялъ уніятское богослуженіе только въ присутствіи владѣльца, въ другое-же время служилъ по обряду Православной церкви; притомъ священникъ отказывался отъ участія въ уплатѣ военной контрибуціи, и въ отбываніи толोकъ владѣльцу и наносилъ послѣдному различныя оскорбленія. 1712 Іюля 1. . . . 354

CLIX. Жалоба священника Іоанна Гостыловскаго на дворянина Андрея Блендовскаго о томъ, что онъ угрожалъ истцу побоями въ самомъ присутствіи гродскаго суда. 1712. Іюля 5 357

CLX. Жалоба дворянъ Писаржевскихъ на дворянина Адама Прушинскаго о томъ, что онъ причинилъ истцамъ многіе убытки и, между прочими, завладѣлъ усадьбою принадлежащею священнику имѣнія Писаржевскихъ, села Семенова, и принудилъ этого священника за него молиться. 1712. Іюля 18 359

CLXI. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ произвелъ осмотръ православнаго владѣльца при Воскресенской церкви въ городѣ Кременцѣ, разореннаго и ограбленнаго дворяниномъ Станиславомъ Вишневымъ, владѣльцемъ села Сычевки. 1712. Октября 6. 360

CLXII. Актъ передачи имѣнія Милостова во владѣніе Луцкому братству по приговору Луцкаго гродскаго суда, вслѣдствіе неуплаты братству помѣщицею Барановскою суммы, завѣщанной ей сестрою, Анною Гулевичевою. 1713. Марта 10. 361

CLXIII. Жалоба священника Матѳея Радзиховскаго на управляющаго селомъ Кокоревомъ, дворянина Ивана Лабендзкаго, о томъ, что онъ, предполагая, что священникъ зналъ о побѣгѣ одного изъ крестьянъ изъ имѣнія, нанесъ ему оскорбленія и побои и заключилъ его въ тюрьму. 1713. Мая 5. 364

CLXIV. Жалоба монаховъ Ківо-Кириловскаго и Красногорскаго монастырей на дворянъ: Александра Щеневскаго, Стефана Токальскаго и Александра Шумлянскаго о томъ, что они напали съ вооруженною

толпою на монастырское село—Андріевку, ограбили монаха Кипріяна Бонкевича, а также ограбили и изранили монастырскихъ слугъ и вѣрстьянъ. 1713 Сентября 18 365

CLXV. Жалоба дворянъ Вышпольскихъ на дворянъ Дыдеркаловъ о томъ, что послѣдніе напали съ вооруженною толпою слугъ на церковь, находящуюся въ имѣніи Вышпольскихъ, ранили одного изъ причетниковъ и нанесли тяжелые побои священнику и его матери. 1713 Ноября 9 369

CLXVI. Жалоба священника Іоанна Созанскаго на дворянина Николая Оржеховскаго о томъ, что онъ нанесъ оскорбленія и побои какъ истпу, такъ и другимъ, сопровождавшимъ его, священникамъ. 1714. Марта 20. 371

CLXVII. Универсалъ уніятскаго митрополита, Льва Кишки, къ уніятскому духовенству Кіевскаго воеводства и благочиній: Мозырской, Девидгородской и Петриковской о томъ, что онъ поручаетъ намѣстничество въ этихъ областяхъ архимандриту Овруцкому, Климентію Домарадзкому. 1714. Ноября 1. 373

CLXVIII. Письмо Овруцкаго архимандрита, Жураковскаго, къ дворянину Адаму Искрицкому. Архимандритъ заявляетъ протестъ противъ рѣшенія суда по дѣлу между Межигорскимъ монастыремъ и Искрицкимъ, утверждая, что суду этому онъ былъ не подсуденъ, и отклоняетъ требованіе Искрицкаго объ удовлетвореніи заявленныхъ имъ претензій. 1715. Мая 17 374

CLXIX. Грамота, выданная Карломъ-Филиппомъ, палатиномъ Рейнскимъ, и его дочерію Елисаветою-Августою отцу Ѳедору Волковичу, жалующая ему санъ архимандрита Слуцкаго и Копыльскаго вслѣдствіе увольненія отъ этой должности, по причинѣ преклонныхъ лѣтъ, архимандрита Іосифа Лапицкаго. 1715. Іюля 30. . . 376

CLXX. Жалоба дворянина Александра Бандынелли на мазырскаго маршалка, Антонія Оскерка, о томъ, что онъ причиняетъ истцу различныя обиды: въ томъ числѣ отнялъ землю, отказанную Брагинской церкви Св. Николая князьями Вишневецкими, самовольно отдѣлилъ отъ прихода этой церкви нѣсколько сель и образовалъ изъ нихъ новый приходъ. 1715. Октября 7. 378

- CLXXI. Жалоба лавника Каменецъ-Подольскаго магистрата, Федора Висинскаго на бурмистра, Ивана Опутченка, о томъ, что послѣдній упрекалъ истца въ томъ, что онъ не посѣщаетъ церкви и ходитъ въ костель, а потому, раздраженный его отвѣтами, нанесъ ему побой. 1716. Юни 23. 380
- CLXXII. Жалоба дворянъ: Михаила Стефана и Ивана Павшевъ на дворянина Казимира Прушинскаго о томъ, что онъ не возвратилъ отнятыя у истцевъ земель, убилъ нѣсколько ихъ слугъ и крестьянъ, и, наконецъ, схватилъ священника Юсифа Загоровскаго, бѣжавшаго изъ села Скородна, имѣннѣ Прушинскаго, въ село Медвидное, имѣннѣ Павшевъ, и страшными истязаніями принудилъ его принести присягу въ томъ, что онъ не будетъ никогда отлучаться изъ Скородна. 1716. Юля 20 381
- CLXXIII. Письмо братчиковъ Спаскаго Слуцкаго братства къ Кіевскому митрополиту, содержащее жалобу на самопроизвольное занятіе Слуцкой архимандріи Бѣлорусскимъ епископомъ, княземъ Сильвестромъ Четвертинскимъ, и на его ненадлежащія распоряженія. 1716. Юни 26 384
- CLXXIV. Письмо Кіевскаго митрополита (Юсифа Кроковскаго) къ русскому посланнику въ Варшавѣ, князю Григорию Ѳедоровичу Долгорукому, съ жалобою на бѣлорусскаго епископа, князя Сильвестра Четвертинскаго, о томъ, что онъ насильно присоединилъ къ своей епархіи Слуцкій повѣтъ, составлявшій часть епархіи Кіевской, 1716 (?). 386
- CLXV. Грамота владѣтелей Слуцка: Рейнскаго палатина Карла-Филиппа и дочери его Елисаветы-Августы, предписывающая жителямъ Слуцка признавать надъ собою духовную власть Кіевскаго митрополита, а не епископа Бѣлорусскаго. 1717. Октября 22 388
- CLXXVI. Жалоба дворянина Адама Искрицкаго на владѣтельницу Дымирскаго староства, дворянку Терессу Ласковую, и на ея управляющаго, дворянина Ивана Смигурскаго, о томъ, что они причиняютъ различныя обиды истцу и его подданнымъ, крестьянамъ села Демидова; между прочимъ Смигурскій запретилъ Ды-

мирскому священнику исполнять церковныя требы въ селѣ Демидовѣ, принадлежащемъ къ Дымирскому приходу, а также пускать Демидовскихъ крестьянъ въ приходскую Дымирскую церковь. 1717. Ноября 24 . . . 390

CLXXVII. Грамота, выданная королею Августою II Патрицію Бѣльскому на должность Овруцкаго архимандрита. 1718. Генваря 10 . . . 394

CLXXVIII. Жалоба вслѣдствіе драки, происшедшей между членами парубочкаго братства города Выжвы, по поводу обычая, существовавшаго въ братствѣ—бросать другъ друга въ воду во время свѣтлаго праздника. 1718. Мая 2 . . . 396

CLXXIX. Жалоба дворянина Антонія-Александра Бандинелія на дворянина Сигизмунда Шукшту о томъ, что онъ приказалъ вспахать поле, принадлежащее Брагинской Святоникольской церкви и присоединилъ оное къ своимъ землямъ. 1720. Мая 2 . . . 397

CLXXX. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ вручилъ владѣльцамъ Бородянскаго имѣнія позовъ, требующій ихъ къ суду въ Люблинскій трибуналъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ уніятскаго митрополита, Льва Кишки, и дворянина Станислава-Казимпра Стецкаго, о томъ, что крестьяне села Загалець присвоили себѣ колокола и другое имущество, принадлежавшее Ушевской уніятской церкви, и отказываются возвратить оное. 1720. Юня 5 . . . 399

CLXXXI. Свидѣтельство нѣсколькихъ дворянъ о томъ, что они, въ бытность свою въ городѣ Брагинѣ, видѣли кладбище, принадлежащее къ Святоникольской церкви, разрушенное дворяниномъ Бандинелимъ и кости покойниковъ—выброшенныя изъ могилъ по его приказанію, такъ какъ мѣстность, на которой находилось кладбище понадобилась Бандинелію для разведенія италіянскаго сада. 1720. Августа 10 . . . 401

CLXXXII. Грамота короля Августа II, подтверждающая права и свободу въроисповѣданія православнымъ монастырямъ, паходящимся въ предѣлахъ велкаго княжества Литовскаго. 1720. Ноября 28. . . 403

CLXXXIII. Грамота, выданная епископомъ Луцкимъ, Острож-

свимъ и Переяславскимъ, Кириломъ Шумлянскимъ, священнику Роману Казюличу на санъ настоятеля Слуцкой архимандріи. 1721. Юля 16. 405

CLXXXIV. Жалоба дворянина Александра Бандинели и приходского священника, Іоакима Давидовича, на дворянъ: Сигизмунда и Елену Шукштовъ о томъ, что они отняли земли, принадлежавшія Брагинской приходской церкви и побудили священника села Глуховичъ, Якова Бернадцаго, согнать насильно съ этихъ земель Давидовича, при чемъ послѣднему нанесены были Бернадцимъ тяжелые побои 1721. Августа 11. 407

CLXXXV. Грамога уніятскаго митрополита, Льва Кишки, выданная Андрею Бенецкому, утверждающая его въ должности Овруцкаго архимандрита, пожалованной ему корелемъ Августомъ II. 1722. Августа 17. 410

CLXXXVI. Приговоръ, постановленный Бѣлорусскимъ епископомъ, княземъ Сильвестромъ Четвертинскимъ, которымъ онъ лишаетъ 8 духовныхъ лицъ священническаго сана и отлучаетъ ихъ отъ церкви за безнравственное поведеніе, неповиновеніе епископской власти и неуваженіе къ ея поставленіямъ. 1724. Юля 19. . 412

CLXXXVII. Рѣшеніе митрополичьяго суда, по которому лица, отлученныя отъ церкви и лишенныя духовныхъ должностей Бѣлорусскимъ епископомъ, княземъ Сильвестромъ Четвертинскимъ, возстановляются въ должностяхъ и приобщаются въ церкви, такъ какъ митрополичій судъ нашель, что упомянутыя лица не были подсудны Бѣлорусскому епископу, и что отлученіе ихъ отъ церкви было произведено незаконно и несправедливо. 1724. Ноября 10. 416

CLXXXVIII. Грамота, выданная Македонскимъ митрополитомъ, уполномоченнымъ Восточными патріахами, Стефаномъ-Юстиніаномъ, Слуцкому архимандриту Θεодосію Волковичу, возводищая его въ санъ игумена братскаго Слуцкаго монастыря. 1724. Декабря 14. 420

CLXXXIX. Жалоба намѣстника Овруцкой архимандріи, Климентія Вишневецаго, на Овруцкаго старосту, Александра Лентовскаго, о томъ, что онъ отправиль слугу

своего, Христофора Барановича, съ толпою слугъ и боярь на монастырскія владѣнія, гдѣ они разрушили домъ и разграбили бывшія въ немъ вещи, при чемъ ругались надъ унию. 1727. Ноября 15 421

СХС. Жалоба Овруцкаго архимандрита, Андрея Бенецкаго, на Овруцкаго старосту, Александра Лентовскаго, о томъ, что онъ насильно навязываетъ священникамъ боярскія земли и потомъ требуетъ за ихъ пользованіе несообразно великаго вознагражденія. 1727. Декабря 29 423

СХСІ. Жалоба Овруцкаго архимандрита на Овруцкаго старосту, Александра Лентовскаго за насильственный захватъ земель, принадлежащихъ Овруцкому Заручайскому монастырю. 1727. Декабря 29 424

СХСІІ. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ осматривалъ монаховъ Гойскаго монастыря, избитыхъ и смертельно израненныхъ дворяниномъ Александромъ Гуляницкимъ во время заѣзда на село Тудоровъ, находившееся въ заставномъ владѣніи униятскаго митрополита. 1728. Декабря 24. , 425

СХСІІІ. Показанія свидѣтелей, собранныя комиссіей, назначенною для изслѣдованія жалобъ на католическаго Копыльскаго приходскаго священника, Іоанна Пенсакаго, со стороны православнаго духовенства и жителей мѣстечекъ: Копыля и Пясечной, о наносимыхъ имъ притѣсненіяхъ и обидахъ, о стѣсненіи православнаго богослуженія и объ насильномъ обращеніи православныхъ въ католичество. 1732. Декабря 2. 427

СХСІV. Жалоба священника Павла Манадыченка на дворянина Мартына Псарскаго, управляющаго Норинскимъ имѣніемъ, о томъ, что онъ запретилъ истцу ѣздить для отправленія церковныхъ требъ въ село Ключки, принадлежащее къ его приходу—Святоиколаевской Новонародницкой Церкви и когда священникъ, по требованію прихожанъ, явился въ Ключки для совершенія обрядовъ: крещенія и вѣчанія, то Псарскій приказалъ его взять подъ арестъ и нанесъ ему тяжелые побои 1734. Декабря 11 443

СХСV. Письмо русскаго резидента въ Варшавѣ—Голембевакаго къ примасу речинсполитой, требующее удо-

влетворенія за обиды, наносимыя въ речипосполитой уніятами и католиками православной церкви, и прекращенія дальнѣйшаго преслѣдованія православія. 1743.

Октября 24 444

СХСХVI. Подробное исчисленіе 158 православныхъ церквей и монастырей, отпятахъ насильно и обращенныхъ въ унію въ промежутокъ времени съ 1734 по 1743 годъ. Также исчисленіе нѣкоторыхъ обидъ и притѣсненій, которымъ подвергались православные жители и духовенство въ указанное время. 448

СХСХVII. Письмо примаса къ русскому резиденту въ Варшавѣ, Голембевскому, заключающее уклончивый отвѣтъ на требованіе вознагражденія за обиды, нанесенныя православной церкви. 1743. Декабря 30 453

СХСХVIII. Письмо русскаго резидента въ Варшавѣ, Голембевскаго, къ примасу речипосполитой, содержащее прерѣканія по поводу неудовлетворительнаго разрѣшенія представленныхъ имъ прежде жалобъ о притѣсненіи Православія, а также перечень новыхъ обидъ и насилій, которымъ уніаты подвергаютъ православные храмы и обряды. 1744. Генваря 23 455

СХСХIX. Привилегія, выданная королемъ Августомъ III Владимірской базилянцкой коллегіи на право исключительнаго содержанія школъ въ городѣ Владимірѣ. 1746. Ноября 8.

Подтвержденіе той-же привилегіи королемъ Станиславомъ-Августомъ. 1768. Юля 23. 458

СС. Инструкція, данная королемъ Августомъ III комиссарамъ, назначеннымъ имъ, вслѣдствіе требованія Русскаго правительства, для размогрѣнія обидъ, причиняемыхъ уніятами православнымъ. 1746. Декабря 7. 461

ССИ. Позовъ, требующій въ королевскій комиссарскій судъ управляющихъ Петрыковскимъ имѣніемъ, дворянъ: Урбана-Антонія Гребницкаго и Павла Ржевусскаго, приходскаго католическаго Петриковскаго священника — Оому Еленскаго и уніятскихъ священниковъ: Григорія Яроцкаго, Матѳея и Степана Брюяковъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ православныхъ священниковъ Петриковскаго имѣнія о томъ, что обвиненные нано-

- силы побоев и истязанія православнымъ священникамъ, отнимали у нихъ церкви и приходы, запрещали исполнять требы, пасивно загоняли въ костель прихожанъ и заставляли ихъ побоями и истязаніями принимать унію и т. п. 1747 Іюля 20 464
- ССІІ. Жалоба упіятскаго священника села Колыбани, Василія Левицкаго, о томъ, что еврей арендаторъ того же села. Фроимъ, паноситъ ему публично побои, врывался съ палкою въ церковную ограду, и грабилъ скотъ истца, управляющій же имѣніемъ, дворянинъ Станиславъ Свидерскій, не смотря на жалобы священника, не оказалъ ему никакаго покровительства и защиты. 1848. Мая 22. 472
- ССІІІ. Грамота князя Станислава Любомирскаго, учреждающая Базилянскій монастырь въ Шаргородѣ, 1649. Генваря 13 473
- ССІV. Жалоба приходскаго священника мѣстечка Ивницы, Висилія Фурсевича, на управляющаго Ивницкою волостью, дворянина Іосифа Скржитовскаго, о томъ, что послѣдній наносилъ пстцу всевозможныя обиды и оскорбленія, мѣшалъ богослуженію, подвергалъ священника побоямъ и тюремному заключенію, принуждалъ его со всѣмъ церковнымъ причтомъ отбывать барщину, посягалъ на его семейную жизнь, посредствомъ ложнаго доноса причинилъ нападеніе на священника жолнеровъ и тюремное его заключеніе въ лагерѣ и т. п., 1751. Сентября 28. 475
- ССV. Полемическія статьи, составленныя католиками п уніятами по поводу вопроса о правѣ перехода уніятвъ въ католицизмъ. 1752. 478
- ССVІ. Отвѣтъ православныхъ на обвиненія, помѣщенныя католиками въ безымянной брошюрѣ. 1754. 509
- ССVІІ. Жалоба дворянъ: Гавріила и Степаа Вышпольскихъ на дворянъ Яцковскихъ о томъ, что они наносятъ истцамъ разныя оскорбленія и обиды, между прочимъ они приказали своей дворпѣ не допускать подданныхъ истцовъ, крестьянъ села Щенева, въ церковь принадлежащаго имъ села Гуменець, къ приходу которой они принадлежали, такъ что Щеневскіе крестьяне

не нашли возможности ни отговѣться въ теченіи великаго поста, ни освятить яствы на Свѣтлый Праздникъ. Сверхъ того Яцковскіе допустили своей дворнѣ убить одного изъ Щеневскихъ крестьянъ. 1754. Мая 13 514

ССVIII. Дарственная запись отъ дворянина Франциска-Ксаверія Хоецкаго церковному братству села Поличинець на прудъ и роуцу для помѣщенія въ ней братской пасѣки. 1754. Декабря 20. 516

ССIX. Перечень обидъ, причиненныхъ Кіево-братскому монастырю, а также крестьянамъ, жившимъ въ мопастырскихъ имѣніяхъ, шляхтичами, владѣвшими пограничными съ ними имѣніями. 1758 518

ССX. Подробный перечень насильственныхъ мѣръ, принятыхъ католическимъ духовенствомъ для обращенія уніатовъ въ Латинство. Перечень этотъ составленъ изъ показаній уніатскихъ священниковъ епархій: Львовской, Галицкой и Каменецъ-Подольской 1758—1765. 521

ССXI. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ вручилъ Трехтымировскому старостѣ, Станиславу Щеневскому, позовъ, требующій его въ пограничный судъ Кіевского воеводства, вслѣдствіе жалобы на него монаховъ соборнаго Переяславскаго монастыря о томъ, что онъ многихъ изъ нихъ хваталь на дорогѣ, заключаль въ тюрьму и подвергалъ побоямъ. 1762. Генваря 15 . . . 581

ССXII. Объясненіе, данное въ пограничномъ судѣ дворяниномъ Фелиціаномъ Глубоцкимъ, по дѣлу объ обращеніи въ унію православныхъ монаховъ, возвращавшихся изъ Кіевскихъ школъ на родину во Львовъ.— 1762. Юля 16 583

ССXIII. Порученіе, данное пунціемъ папскимъ въ Польшѣ Холмскому уніатскому епископу, Максимилянѣ Рылло, открыть многочисленныя уніатскія церкви, основанныя и снабженныя содержаніемъ отъ Кіевского воеводы, Салезія Потоцкаго, въ его имѣніяхъ.—Уманщинѣ и Брагиловщинѣ.—1862. Августа 13 584

ССXIV. Разрѣшеніе, данное церковному братству села Поличинець дворяниномъ Францискомъ-Казимиромъ Хо-

ещимъ на право устройства пруда въ селѣ Поличинцахъ и на рыбную въ немъ ловлю. 1764. Мая 8 . . . 587

- ССХV. Расказъ священническаго сына, Василия Коржепевскаго, о насильственныхъ мѣрахъ, употребляемыхъ дворяниномъ Казимиромъ Оскеркою въ принадлежащемъ ему селѣ Скрыгаловѣ для обращенія православныхъ въ унию. 1765. Мая 3. 589
- ССХVI. Уставная грамота, выданная брацлавскимъ воеводою, княземъ Станиславомъ Любомирскимъ, униятской церкви въ мѣстечкѣ Тучинѣ. 1765. Декабря 17. . . . 590
- ССХVII. Уставная грамота, выданная княземъ Янушемъ-Александромъ Сангушемъ униятской церкви въ селѣ Новополѣ. 1766. Сентября 1. 594
- ССХVIII. Требования, относящіяся къ свободѣ вѣроисповѣданія, богослуженія и церковнаго управленія, представленныя русскимъ министрамъ православными жителями речипосполитой, съ указаніемъ историческихъ источниковъ и законоположеній, на которыхъ основаны эти требования. 1766—въ Полбрѣ. 596
- ССХIX. Письмо Львовскаго униятскаго епископа Шептыцкаго къ униятскому митрополиту, содержащее совѣты и замѣчанія относительно веденія дѣлъ на предстоящемъ Варшавскомъ сеймѣ. 1767. Августа 19. . . . 601
- ССXX. Письмо Львовскаго униятскаго епископа, Шептыцкаго, къ униятскому митрополиту о предстоящей поѣздкѣ ихъ въ Варшаву. Шептыцкій совѣтуетъ собрать документы, необходимыя для веденія полемики съ православными и поручить попеченіе объ униятской церкви военнымъ начальникамъ. 1767. Августа 21. . . . 603
- ССXXI. Письмо Львовскаго епископа, Шептыцкаго, къ униятскому митрополиту, заключающее отказъ отъ участія въ сѣздѣ, назначенномъ митрополитомъ во Владимірѣ, подъ предлогомъ болѣзни. Шептыцкій слагаетъ на митрополита вину за несвоевременное обсужденіе дѣлъ униятской церкви. 1767. Августа 22. 604
- ССXXII. Письмо Холмскаго униятскаго епископа—Рыло къ униятскому митрополиту, содержащее отказъ отъ участія въ сѣздѣ, назначенномъ митрополитомъ во Вла-

димірѣ. Рыдо пзвиняется, что онъ не можетъ явиться по причинѣ глазной боли и заявляетъ сомнѣніе въ томъ, чтобы явиться туда и другіе епископы. 1767. Августа 24. 606

ССХХІІІ. Постановленія сейма, опредѣляющія права Православныхъ и протестантовъ въ речиносполитой. 1768. . 607

ССХХІV. Циркуляръ Львовскаго уніятскаго епископа, Льва Шептыцкаго, содержащій объявленіе о томъ, что онъ принялъ должность намѣстника митрополіи, а также условія, на которыхъ онъ обязывается исполнять новую должность. 1768. Февраля 4. 611

ССХХV. Жалоба уніятскаго священника, Стефана Блопскаго, на бывшихъ прихожанъ своихъ, крестьянъ села Барашевъ, и на управляющаго этимъ селомъ, дворянина Ивана Ясинскаго, о томъ, что крестьяне Барашевскіе нанесли истцу разныя обиды и оскорбленія и козунствовали надъ обрядами уніятскаго богослуженія, а потомъ, когда Блопскій рѣшился переѣхать на другой приходъ, то крестьяне, совмѣстно съ евреемъ Михелемъ и при содѣйствіи Ясинскаго, завладѣли всею его имуществомъ и не отпускали изъ села Блопскаго и его семейства. 1772. Февраля 20. . . 614

ССХХVІ. Дарственная запись дворянина Станислава Бачинскаго, по которой онъ отказываетъ землю и разныя угодія въ пользу церкви Св. Парасковіи въ селѣ Кикошевѣ, и обеспечиваетъ денежное жалованье священникамъ, подъ условіемъ, что они будутъ пребывать въ уніи. 1772. Юня 8 618

ССХХVІІ. Уставъ, данный уніятскимъ митрополитомъ, Филиппомъ Володковичемъ, вновь учрежденному имъ церковному братству при Смѣдинской церкви во имя Воздвиженія честнаго креста. 1773. Октября 3. . . 621

ССХХVІІІ. Грамота, выданная намѣстникомъ Кіевской уніятской митрополіи, Львомъ Шептыцкимъ, священнику Титу Татаринскому, заключающая свидѣтельство о рукоположеніи его въ іерейскій санъ, назначающая ему приходъ—село Мурованую Махновку и опредѣляющая его обязанности. 1773. Декабря 8. 626

- ССXXXIX. Презента, выданная польскимъ королемъ Станиславомъ Августомъ уніятскому священнику, Якову Суходольскому, предоставляющая ему право занять приходъ при Преображенской церкви въ городѣ Житомирѣ. 1779. Декабря 18. 628
- ССXXX. Свидѣтельство, выданное членами братствъ, состоящихъ при церкви села Ризановки, Тимофею Лавренку въ томъ, что онъ далъ удовлетворительный отчетъ въ израсходованіи церковныхъ денегъ и соорудилъ на свой счетъ нѣкоторые серебряные сосуды и украшенія. 1780. Февраля 17. 630
- ССXXXI. Определеніе комиссіи, назначенной сеймомъ, обозначающее мѣсто въ городѣ Житомирѣ, отведенное для постройки на немъ уніятской миссіи и семинаріи, для учрежденія которыхъ сумма была пожертвована Михаиломъ Примовичемъ, викаріемъ кievской уніятской митрополи. 1780. Мая 16. 632
- ССXXXII. Презента, выданная провинціаломъ кармелитовъ, Іосифомъ, уніятскому священнику, Федору Зелинскому, предоставляющая ему право занять приходъ въ селѣ Скоморехахъ, принадлежащемъ Бердичевскому кармелитскому монастырю. 1780. Мая 16. 638
- ССXXXIII. Дарственная запись, выданная кармелитскимъ провинціаломъ, Іосифомъ, уніятской церкви въ селѣ Скоморехахъ, опредѣляющая церковныя земли и доходы и устанавливающая обязанности приходского священника. 1780. Августа 14. 640
- ССXXXIV. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ ввелъ во владѣніе имѣніями, принадлежащими уніятской митрополи, (которыя при семъ перечисляются), новаго митрополита, Язона Смогоржевскаго. 1780. Октября 14. 642
- ССXXXV. Записка неизвѣстнаго лица, извѣщающая уніятскую консисторію о возбужденіи надежды въ православномъ народонаселеніи Украины покровительствомъ, оказаннымъ ему однимъ изъ начальниковъ русскаго войска. 1782. Октября 19. 644
- ССXXXVI. Разрѣшеніе, данное княземъ Іосифомъ Любомирскимъ церковному братству села Любомирки содержать братскую пасѣку на урочищѣ, называемомъ «Во-

ловая долина» и освобождение этой пасѣки отъ десятины въ пользу владѣльца. 1786. Юля 24. . . , . 645

ССXXXVII. Разрѣшеніе, выданное княземъ Антоніемъ-Яномъ-Непомукомъ Четвертынскимъ церковному братству села Цаповки на право вѣчнаго пользованія участкомъ земли, назначеннымъ для помѣщенія братской пасѣки; также освобождение тойже пасѣки отъ всякихъ даней и десятинъ въ пользу экономіи. 1788. Августа 10. 646

ССXXXVIII. Уволненіе отъ взноса десятины въ пользу экономіи братской пасѣки села Билievки, данное Билievскому братству кастеляномъ Мартыномъ-Антоніемъ Рыбинскимъ. 1791. Августа 15. 648

ССXXXIX. Освобождение отъ взноса медовой дани братской пасѣки села Березной помѣщикомъ Степаномъ Любoвцкимъ. 1798. Марта 27. 649

О П Е Ч А Т К И.

стран.	строка	напечатано	слѣдуетъ читать.
25	9	Митрополити	Митрополита
45	I примѣчанія	п. риписка	приписка
48	25	in cantationem	incantationem
134	25	LIV	LXIV
151	30	juźnie	juź nie
160	12	niźadnej	ni źadnej
163	1	LXXIV	LXXVI
171	17	dawsz	dawszy
284	12	prestnplenie	prestuplenie
287	4	mirkować	miarkować
288	5	Hnlewicz	Hulewicz
—	14	pomocnikami	pomocnikami
—	35	ulopię	utopię
295	16	Гооскимъ	Госкимъ
310	10	CXXVI	CXXXVI
—	12	себѣ просить протестъ	себѣ протестъ
313	15	Słucki	Słucki
314	9	Юрія	Юрію
327	16	CLIII	CXLIII
354	1	ych	mych
366	29	dnia	dnia
374	25	CLVIII	CLXVIII
—	26	Овруцкаго	Межигорскаго
388	14	CLXV	CLXXV
394	27	CLXXIII	CLXXVIII
432	21	yólu	polu
—	—	na bożeństwo	nabożeństwo
465	35	quaerulantom	quaerulantom
521	1	CXII	CCX
530	35	Midalski	Migalski
536	10	quatenus	quatenus
542	23	Joannm	Joannem
546	35	ruthenae	ruthenae
626	16	наместникомъ	наместникомъ